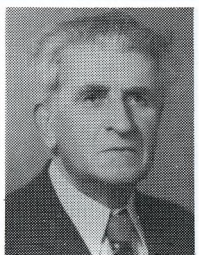
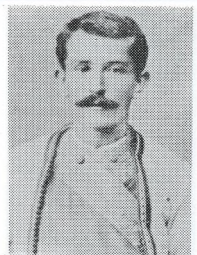
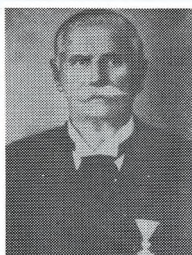
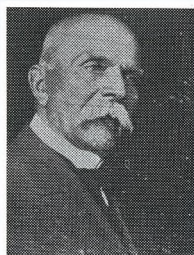

ДР ДУШАН Ј. МАРТИНОВИЋ

ПОРТРЕТИ

III

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE

ЂУРЂЕ
СРНОЈЕВИЋ

ЦЕТИЊЕ, 1990.

ДУШАН Ј. МАРТИНОВИЋ
је рођен 1. марта 1933. у Ба-
јицама (Цетиње). Дипломи-
рао је 1956. на Природно-
-математичком факултету у
Београду (на географској
групи предмета); магистри-
рао је 1971, а докторирао
1974. године. Добитник је
највиших научних и струч-
них звања: 1984. године до-
био је звања „библиотекар-
-саветник“ и „научни савје-
тник“. (Радио је као профе-
сор и директор Гимназије на
Цетињу (1963—1973), члан у
Извршном одбору СО Цети-
ње, и као директор у Цен-
тралној народној библиоте-
ци СР Црне Горе „Ђурђе
Црнојевић“, од 1. јуна 1976.
(на којим пословима се и са-
да налази).

Научно-истраживачка дје-
латност као и стручни рад
др Д. Ј. Мартиновића су ра-
зноврсни и обимни. Осим
географијом, веома успјеш-
но се бави проучавањем кул-
турне историје, историје про-
свјете и образовања, проб-
лемима библиотекарске стру-
ке, библиографијом и ин-
форматиком. Осим десетак
монографских радова — по-
себних књига, објавио је и
преко 500 чланака, студија,
прилога, приказа и публи-
цистичких радова. Био је
главни уредник на десетине
посебних свезака периодич-
них наслова, зборника и сл.,
приређивач фототипских и-
здања и руководилац веома
значајних, па и капиталних
пројеката (нпр. „Црногорска
библиографија 1494—1994“.)

БИО-БИБЛИОГРАФИЈЕ

Књига IV

Уредник

Чедомир Драшковић

Рецензенти:

др Јован Бојовић

др Радоман Јовановић

Др ДУШАН Ј. МАРТИНОВИЋ

ѿорѿ рѿи
III

СР — КАТАЛОГИЗАЦИЈА У ПУБЛИКАЦИЈИ
ЦЕНТРАЛНА НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СР ЦРНЕ ГОРЕ
„ЂУРЂЕ ЦРНОЈЕВИЋ“, ЦЕТИЊЕ л

016:929

МАРТИНОВИЋ, Душан Ј.

Портрети: [(био-библиографски преглед)] Душан Ј. Мартиновић. —
Цетиње: Централна народна библиотека СР Црне Горе „Ђурђе Цр-
нојевић“, 1983. — — књ. ; 24 см.

III. — 1990. — 480 стр. : илустр. — (Био-библиографије / Централна
народна библиотека СР Црне Горе „Ђурђе Црнојевић“ ; књ. 5)

ISBN 86-7079-017-3
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

УВОДНА РИЈЕЧ

Ево још једне наше књиге *Портрета*. Прва је изашла 1983, друга — 1987, а трећа ове — 1990. године. И у *Портретима III* наставља се првобитна концепција избора личности стваралаца које се обрађују. Са претходних четрдесетак личности, то је читава једна галерија научних радника, књижевника и посленика у култури — у ствари, стручњака разних профила и различитих „формата“.

Део те „галерије“, обрађене у овој књизи, чине домаћи и страни ствараоци о Црној Гори. Међу њима се налази више заборављених него познатих широј научној и културној јавности. Стога смо, као и у претходним књигама (*Портрети I* и *II*), поставили себи задатак да неке личности извучемо из анонимности; са других скинемо вео заборава; са осталима да упознамо истраживаче, у првом реду историчаре културе. Јер, имали смо у виду да савремени истраживач за већину заступљених личности у овој књизи, ни поред постојећих биографско-лексикографских и енциклопедијских приручника неће наћи податке о њима.

Циљ оваквих књига, у крајњем случају, није вредновање, већ регистровање фактографије, што олакшава научну и културну валоризацију стваралаштва датих личности. Национална библиотека Црне Горе Дурђевић Фактографија ће олакшати селекцију, редакторима, истраживачима садашњим и будућим — заузимање

критичког односа који ће показати колико су заслужне личности обухваћене овом књигом.

Убијеђени да су овакве књиге потребне, унеколико и оригиналне (о чему је и досадашња критика казала своју ријеч!), деценијама смо посећали, сабирали, мало по мало, за чланцима, расправама и другим научним и стручним прилозима, приказима и биљешкама ових аутора, расутих у периодици, те литератури о њима. Тако су нарастали библиографски записи између корица ове књиге за петнаестак аутора који су оставили видног трага у аналима историје културе Црне Горе.

Д. Ј. М.

РОБЕРТ ТОЛИНГЕР (1859—1911)

Култ ратничке славе Црногораца у минулим вијековима био је веома присутан не само у онда поробљеним јужнословенским крајевима, него и код осталих словенских народа: Чеха, Словака, Пољака, Руса и др.

Културне везе Чеха и Црногораца датирају још из периода чешког националног препорода средином XIX в., и нарочито се интензивирају у његовој другој половини. Заправо, национални препород и борба за самосвијест чешке нације тијесно су повезани с развјетком народног језика, културе и науке и дјелотворним радом њихових челника, као што су: Франтишек Палацки, Павел Јозеф Шафарик, Јан Колар и др., који су одиграли не само значајну улогу у научном, културном и националном животу Чеха и Словака, већ су као борци за развијање словенске узајамности, допријели афирмацији панславистичких идеја уопште. Њима превасходно благодарећи Праг — тзв. „златни град“ на Влтави, постао је најпознатији славистички центар Европе.

Црна Гора — посљедња слободна оаза на словенском југу, због своје бескомпромисне борбе током вјекова, посебно је на себе скретала пажњу словенског свијета. У Чешкој је култ ове најмање слободне словенске државице досегао врхунац у другој половини прошлог вијека. Томе су својим пером допријели низ научника, књижевника и публициста, а својом кичицом на десетине сликара. — Ријечју, Чеси и Словаци су Црну Гору узимали за свој идеал.

Природно је, стога, што су у Црну Гору хрлили и у њој боравили, на краће или дуже вријеме, у циљу опсервације и биљежења импресија, боље рећи проучавања, бројни књижевници, културни и научни посленици, умјетници — који су, заједно, допринијели њезином културном с-

манџиповању и општедруштвеном просперитету, с једне, и пропагирању њених вриједности, с друге стране.

Онај, не мали број Чеха, који су на краће вријеме боравили у Црној Гори надахњивали су се „темама и мотивима са словенског југа“ и с одушевљењем писали бројне књиге и чланке у периодичним публикацијама,¹ доприносили на тај начин ширењу и учвршћивању истинског и истинитог „легендарног схватања“ о ратничкој земљи и њеној борби за слободу. Посебне заслуге у томе припадају, свакако, двојици великана чешке умјетности — сликару Јарославу Чермаку (Праг, 1830. — Париз, 1878) и књижевнику Јозефу Холечеку. Први је, сликајући црногорске мотиве, овјековјечио Црну Гору и Црногорце на сликарским платнима, а други, својим књижевним и публицистичким радом дао незаобилазни допринос историји црногорско-чешких односа.

Међу Чесима разних професија који су долазили у Црну Гору и доприносили њеном просвјетном и културном напретку, значајно мјесто заузимају музички педагози и музички твисти. Они су поучавали црногорски народни мелос, компоновали су, обучавали и водили ансамбл прве црногорске музике, основане 1871. за потребе војске и двора на Цетињу; били први стручни наставници предмета за музичко образовање у средњошколским заводима (Bureš, Anton Šulc, Frantichek Wimmer, Nedbal, Ritz, Ida Hofman, Bogoslav Šula и др.). Познати чешки сликар и етномузиколог Лудвиг Куба, забиљежио је и објавио преко 250 црногорских мелодија. . .

Нарочито је запажену и разгранату педагошку активност, композиторску и концертну дјелатност између 1890. и 1897. године имао виолончелист и диригент Robert Tollinger, којему и посвећујемо овај рад.

О Р. Толингеру као музичком педагогу, диригенту и композитору писали су, међу осталима, Владимир Р. Ђорђевић, Љубомир Љотић, Стана Ђурић-Клајн, Ксенија Лазић, Мирослав Лукетић, Милован Мишков, итд. В. Ђорђевић је у *Музичком гласнику* који је излазио у Београду 1922. године, у рубрици „Оглед биографског речника наших музичара“,² објавио краћу биографију Р. Толингера, која је иза другог свјетског рата у цијелости поновљена у његовој књизи *Прилози биографском речнику српских музичара*.³ Ксенија Лазић је приредила Ђорђевићеве *Огледе српске музичке библиографије*,⁴ док је магистар М. Мишков дао, до сада, најисцрпнији портрет овог заслужног Чеха за музичку културу у нас.

Роберт Толингер је рођен 8. новембра 1859. у граду Хлубака,⁵ у Чешкој. Завршио је у родном мјесту основну школу и два разреда реалке. Од 1874. до 1879. године изучавао је виолончело код професора Фран-

¹ Најбоље доказе о томе пружиле библиографија о Црној Гори и Црногорцима на чешком (и словачком) језику коју већ неколико година раде библиотекарски радници Националне библиотеке Чехословачке (*Státní knihovna*), тј. Слованске библиотеке у Прагу и Националне библиотеке Словачке у Мартину (Матица Слованска). У досадашњим истраживањима пронађено је око 10 хиљада библиографских јединица. Библиографија ће бити штампана у склопу пројекта *Црногорска библиографија 1494—1994. г.*

² *Музички гласник*, Београд, 1922, бр. 10, стр. 5.

³ Владимир Р. Ђорђевић: *Прилози биографском речнику српских музичара*. САН. Посебно издање, књ. XLXIX, Музиколошки институт, књ. I, Београд, 1950, стр. 50—52.

⁴ В. Ђорђевић: *Оглед српске музичке библиографије до 1914. године*, Београд, 1969, 282 стр.

⁵ *Bedžih Urie: Češti Violoncellisté (XVIII—XX století)*. — *Práce* 1946, стр. 120.

тишека Хагенбарта на Прашком конзерваторијуму.⁶ По апсолвирању студија отиснуо се у јужнословенске земље, гдје је провео, такорећи, читав свој плодни радни вијек (у Загребу, Великој Кикинди на Цетињу и у Шапцу).

1.

Р. Толингер се након апсолвирања обрео у Загребу, гдје је 1. августа 1879. био постављен за другог диригента у Земаљској опери. Убрзо је, међутим, наредне године, напустио Хрватску. Преселио се 20. маја 1880. у Велику Кикинду у којој се прихватио дужности учитеља пјевања у српским основним школама и хоровађе пјевачког друштва „Гусле“.

У Кикинди је Толингер примљен веома срдечно. Варош је у вријеме његовог доласка имала 3.775 кућа и 19.845 становника, различитих по националној структури (Срби, Мађари, Њемци и Јевреји).⁷ Толингер је као странац „словенске крви“ веома радо приман у најотменија друштва и најугледније куће, гдје је често у слободним часовима свирао виолончело и клавир. На тај начин је стекао велики круг пријатеља и неподијељене симпатије варошке средине. Године 1881, прихвативши православну вјероисповијест, оженио се из угледне породице Аном Рајковић, са којом је имао једну кћерку.

Но, како му, иначе, срећа није била наклоњена у личном животу, и у породичном животу није нашао уточиште. Развео се са женом 1887. године.⁸ Био је средњег раста, крупан, развијен и без десне ноге.⁹ Због тога је био јако хендикепиран (тада нијесу постојале још усавршене протезе) и потиштен. Компензацију је налазио у наставноваспитном и композиторском раду. Позната пијанисткиња, такође један од пионира музичког живота у Србији, Ружа Винавер је забиљежила да је вршио своју „васпитну музичку мисију са заносом апостола који верује да је једино прави пут добар, са пожртвовањем и истрајношћу“.¹⁰ Предавао је теорију музике и солфеђо и држао наставу клавира, виолине, виолончела и соло-пјевања. Посебну пажњу је посвећивао ваннаставним активностима са школском младежи. Биограф му је забиљежио: „Поред своје собице у којој је живио, налазила се велика сала са клавиром — где је одржавао хорске пробе и часове како индивидуалне тако и групне наставе“, при чему је нарочито обраћао пажњу на талентоване ученике и индивидуалан рад са њима.¹¹ Са учесницама је често концертирао приликом школских свечаности и за грађанство.

У току десетогодишњег боравка у Великој Кикинди, радећи са друштвом „Гусле“ и са школском дјецом „утрошио [је] начувечно труда и смело смемо рећи, да је постигао успеха уметничких, каквих до њега у

⁶ У то вријеме наставни план Конзерваторијума, поред стручних (музичких) предмета, обухватао је и програм петоразредне средње школе.

⁷ М. Мишков: *Роберт Толингер*, Шабац, 1886, стр. 12.

⁸ Касније се она удаје за адвоката др Милана Петровића, председника Пјевачког друштва „Гусле“ и вјенчаног кума Толингерових.

⁹ Бор. Јосимовић: *Кад је реч о Роберту Толингеру*. — *Споменица...*, стр. 21.

¹⁰ Р. Винавер: *О професору Толингеру*. — *Споменица...*, стр. 14.

¹¹ М. Мишков, стр. 12.

Српсту није било“.¹² За десет година написао је више него што су до њега „написали сви скупа“.¹³

Р. Толингер је необично заслужан за афирмацију музичког друштва „Гусле“. Наслиједивши Јосифа Маринковића, који је овом провинцијском војвођанском хору ударио солидне основе, Толингер је — из године у годину — постигао изузетне резултате. Под његовим диригентством хор „Гусле“ је одлазио на гостовања у: Мокрицу, Темишвар, Сегедин, Суботицу, Ваљево, Нови Сад, Бечкерек, Меленце, Мол, Вршац и друга мјеста у којима је „доживљавао славу и стицао велике присталице“, добијао најласкавија признања критике, одушевљавао публику. Поред многорбојних гостовања, Толингер је са својим ансамблом редовно учествовао и на разним културним манифестацијама у Великој Кикинди и стицао популарност заједно са својим хором.

Веома добре резултате овај ансамбл је постигао захваљујући великој дисциплини и огромним напорима, као и зналачки одабраном репертоару, који су великим дијелом чиниле композиције његовог хоровађе, које су изводили и други хорови, као, на примјер, локално мађарско пјегачко друштво „Долардо“.¹⁴

Стекавши репутацију врсног диригента, године 1886, позван је Толингер са својим ансамблом да учествује на 25. годишњи јубилеј Српског народног позоришта у Новом Саду. Међу великим бројем хорова из читаве Војводине, „Гусле“ су освојиле прву награду — изводећи једну композицију свога хоровађе,¹⁵

Радећи интензивно на ширењу музичке културе у Кикинди, Толингер је његовао и инструменталну музику. Формирао је први камерни састав у овој вароши који је успјешно забављао грађане — приређујући концерте дворске музике“.¹⁶ У том правцу га је уз највеће комплименте подстицао један од најпознатијих оновремених виолончелиста Давид Попер, али Толингер, због инвалидитета, није хтио да се посвети „концертном животу“.

Год. 1886. Р. Толингер је у В. Кикинди покренуо музички часопис „за унапређење гласбе“ под називом *Гудало*.¹⁷ (уредник је био адвокат др Милан Петровић), који је излазио непуну годину. Толингер је уједно био и главни сарадник овог гласника. Уз сваки број *Гудала* (изашло је свега 10 бројева) појављивала се једна до двије Толингерове композиције.

„Ако погледамо целокупно стваралаштво Роберта Толингера, видећемо да је он био веома плодан и талентован стваралац, он се необично и упорно трудио не само да упозна наш језик, већ и наш фолклор, посебно — музичку традицију, и да на тим основама оствари аутентичан народни израз. Такође је, одмах по доласку у Кикинду, приступио компоновању многих и разноврсних дела за потребе *Гусала*, затим — цркве, школе, па за инструменталне и камерне саставе, за позоришне комаде“.¹⁸

¹² Милан Петровић: *О поласку*. — Садашњост, В. Кикинда, 23. IX 1890; Исти: *О поласку*. — Споменица. . . , стр. 28.

¹³ Исто, стр. 29.

¹⁴ Уп. М. Мишков, стр. 14.

¹⁵ Исто.

¹⁶ М. Мишков, стр. 15—16.

¹⁷ Прије *Гудала*, појавио се (1883) први стручни музички часопис код Срба — *Корнелије*, који је излазио као орган Београдског певачког друштва.

¹⁸ М. Мишков, стр. 19.

Према проучавању М. Мишкова за вријеме боравка у овом граду Толингер је написао „преко 20 песама за мушки, женски и мешовити хор, око 135 дечјих песмица, више соло-песама, једну литургију, мноштво духовних композиција, више клавирских композиција, као и композиције за друге инструменте“.¹⁹ Од већих музичких дјела, временом на жалост несталих (sic!), треба споменути и његову оперету — *Весели морнари*, симфонију за велики симфонијски оркестар и велику кантату *Косовка*, која је написана за хор, солисте и клавир. Сматра се најзначајнијим музичким остварењем Толингера. Ову кантату је написао 1888/89. године поводом петстогодишњице косовске битке и посветио је црногорском књазу Николи I Петровићу Његошу. Композитор се за ово дјело (преко 200 страна „ситног“ рукописа) био инспирисао стиховима многих југословенских пјесника. Идеја водила, која тежи за уједињењем свих југословенских народа, јесу стихови Ивана Гундулића „*О лијепа, о драга, о слатка слободо*“.²⁰

Сметње које су власти чиниле да се ово Толингерово музичко дјело реализује, па, затим, забрана да се оно изведе и у цркви, биле су повод да Толингер донесе одлуку о напуштању Кикинде и прихвати понуду да се пресели у Црну Гору. И трауме које је доживио у породичном животу допринијелу су томе. На сједници пјевачког друштва „Гусле“, одржаној 16. септембра 1890, усвојена је оставка Р. Толингера, која је гласила: „Поводом тога што сам именован као професор музике на Богословији и Беовајачкој школи на Цетињу и што морам то своје знање крајем септембра по новом календару ове године наступити, то овим подносим оставку на досадашњем звању своме као хоровађа друштва „Гусле“. Захваљујем се на поверењу, моралној и материјалној потпори којом ме је славно друштво као свог хоровађу вазда одликовало за вријеме мога десетогодишњег дјеловања, које одликовање ја високо ценим, част ми је изјавити славном предсједништву моје велико поштовање“.²¹ Толингеру је приређено опроштајно вече, са приредбом; додијељена му је јувчана награда у износу од 189 форинти.²² И локални лист је, опраштајући се са Толингером, његов одлазак забиљежио са жаљењем, испитчући његове велике заслуге за кикиндску средину. Тај „опроштај“ гласи:

„Ми господину Роберту Толингеру у поласку му на Цетиње и са овог места изричемо једно хвала! Бог да прости и слава ти неуморни трудбениче који си нам на уста наше дечице, у Божјем драму и на концертној подији, спремао толико часова племените насладе, који си нам створио дела тенија, себи у славу, а нашем потомству у наследство да се с њиме дичи и понеси, да се њиме најплеменитијим осећањима запрева вековима.

¹⁹ Исто.

²⁰ Уп. М. Мишков, стр. 19—20.

Р. Толингер је у прољеће 1889. послао књазу Николи I Петровићу Његошу на Цетиње лијеп препис *Косовке*, у дивним корицама, с молбом да му црногорски господар дозволи да му ово своје музичко дјело посвети. Књаз Никола је дао сагласност. *Косовка* се данас налази у Државном музеју на Цетињу, у збирци музикалија.

Позив на претплату кантате *Косовка* објавио је Р. Толингер у листу „Посестримма 1890, обзнањујући да ће након штампања њен опсег износити 190 штампаних страница великог формата и да ће цијена износити 10 фор. Но, пошто није било довољно одзива, претплату мераната — дјело није штампано.

¹² *Застава*, Нови Сад, 1890, стр. 9.

²² М. Мишков, стр. 21.

С богом поћи предходници српској, срећно стигао, још срећније нам светио са онога виса, који је сваком Србину највиђенији.“²³

2.

Друга половина XIX вијека у Црној Гори обиљежена је значајним резултатима на културно-просвјетном плану. У склопу општих културних тенденција и видног напретка послје успјешно окончаних ослободилачких ратова 1876—1878. године који су резултирали територијалним удвостручавањем, усплиједило је значајно унапређивање музичке културе. Цетињска читаоница (основана 1868), са широким дијапазоном свога културног дјеловања, видно је доприносила општем културном прогресу, па, разумије се, и музичком животу. Године 1871. основана је Војна музика. Послије 1878. у свим већим мјестима црногорским осниване су дилетантске дружине, са драмским и музичким секцијама. Посебно је била на гласу Добровољно дилетантско позоришно друштво на Цетињу, које је већ 1888. изводило *Балканску царицу* Николе Петровића Његоша у новоизграђеном „Зетском дому“ (1884—1888). У оквиру рада Цетињске читаонице практиковало се поред позоришних представа и хорско пјевање.

Музичком васпитању посебна је пажња поклањана у Ђевојачком институту (основаном 1869) и Богословској школи (1869), као и Гимназији (1880). За развијање музичке културе код шире публике, међутим, посебни значај је имала Војна музика коју је у почетку, од 1871, водио Чех Антон Шулиц, а потом Франтишек (Фрањо) Вимер.²⁴ Ова музичка капела је наступала у званичним приликама за вријеме појединих свечаности; у вријеме празника, рођендана и имендана књаза Николе и појединих чладова његове породице. Често је наступала²⁵ на пољани „Романовини“ и у Зетском дому, дајући тзв. *platzkonzerte* са класичним репертоаром. Стручњаци су оцијенили да је ова музика била „на пристојном нивоу“. Ансамбл су сачињавали музички обдарени младићи из Црне Горе које је Ф. Вимер „подучавао у свирању дуваћих инструмената и теорији музике“.²⁶

Потребе у црногорској престоници територијално проширене државе послје Берлинског конгреса (1878), када је Црна Гора установила дипломатске односе са готово свим европским велесилама и сусједним државама (12 дипломатских представништва на Цетињу) захтијевале су развијенији музички репертоар.

Године 1890. књаз Никола је позвао Роберта Толингера на Цетиње, који се током десетогодишњег рада и стваралаштва већ био увелико афирмисао у В. Кикинди, бољерећи у Бачкој, Банату, Мађарској, Босни и дру-

²³ М. Петровић: *О поласку*, — Садашњост, бр. 23, 23. IX 1890.

²⁴ Ф. Вимер (Разлока, Чешка, 1865 — Загреб, 1935) завршио је Конзерваторијум у Прагу. Прије доласка на Цетиње 1889, био је капелник Градске музике у Херцег-Новом. На Цетињу је остао до 1916. Сачинио је неколико музичких дјела „Данилов марш“, тавоту „Милена“, полку „Јелена“, валцер „Шумске виле“.

²⁵ Није незанимљиво, а и права је реткост, навести да су често вјежбали у једној вртачи иза Црне Преде (због акустичности) у недостатку простора. То нам је причао један стари музичар (Ђуро Роловић).

²⁶ Антон Погачар: *Музичко развитије у Црној Гори крајем XIX и у почетку XX вијека*. — У: *Десет година средње музичке школе „Његош“*. Котор, 1957, стр. 21.

гим нашим покрајинама у вријеме гостовања. Овај чешки музичар, тада већ познат и признат по својим музичким дјелима, препоручио се црногорском суверену посветивши му, већ помињану, волуминозну, у мислима тако дубоку калтату *Косовку*,²⁷ компоновану у спомен косовске трагедије.

Толингер се одазвао књажевном позиву. Дошао је на Цетиње с јесени 1890. године, и ту остао седам година. Био је учитељ на двору и наставник у три оновремене средње школе црногорске пријестонице. Појединости о његовом доласку и раду сазнајемо из црногорске штампе и часописне литературе, који су подаци драгоцјени за реконструкцију живота и рада овог истакнутог музичара у Црној Гори.

Министарство просвјете и црквених дјела књажевине Црне Горе објавило је почетком 1889. конкурс за учитеља музике, који је поновљен још три пута крајем истог и до средине наредног мјесеца (августа). Конкурс је гласио: „За учитеља музике, хармоничног нотног пјевања који би у тим предметима обучавао ученике Богословско-учитељске школе и Гимназије, па по потреби и ученице Женског института, расписује течај... Предност код овог конкурса имаће они који покажу способности за предавање цртања и краснориса.“²⁸

По основу објављеног конкурса, рјешењем Министарства просвјете и црквених дјела бр. 438, од 30. августа 1889. Р. Толингер је постављен „као учитељ пјевања и музике“ у Гимназији, Богословско-учитељској школи и Ђевојачком институту „Царице Марије Александровне“, на Цетињу“, са годишњом платом од 600 фиорина у злату.“²⁹ Толингер је, по свој прилици, ради уговарања посла долазио на Цетиње крајем јуна 1890. и послјиде десетак дана поново се вратио у Кикинду да би регулисао преостале обавезе. На пропутовању кроз Котор задржао се неколико дана у овом граду, што сазнајемо из ове новинске вијести:

„На своме повратку с Цетиња, оставио се међу нама читавијех шест дана, наш брат Чех и гојитељ наше мелодије, српски композитор г. Р. Толингер. Кроза све вријеме свога боравка међу нама, г. Толингер нас је лијепо забављао. У његову почасти ова наша пјевачка омладина дала је на 8. о. м. свечану вечеру. На вечери је било преко двајест лица наших најбољих музичара и пјевача. Ту се свирало, пјевало и веселило српским одушевљењем до послјиде по ноћи. И оне вечери и осталијех дана, г. Толингер, својим „вијолончелом“, права нам је чудеса показао. Г. Толингер оставио је међу нама најпријатнију успомену. — Јутрос у 5 часова пошао је г. Толингер лојдовим парабродом преко Сењске ријеке у Велику Кикинду, да у оној нашој вароши настави свој лијепи рад. Сви га испратисмо до вапора и срцем му пожељесмо добар пут у живој нади да ћемо га већ и идућих школски празника видјети у нашој средини и још једаред науживати се божанствених звукова његова дивног виолончела.“³⁰

Жеље хроничара из Котора су се оствариле. Толингер је преузео дужност професора музике и нотног пјевања у поменутиим цетињским школама почетком наредне године. — 1. новембра 1890.³¹ и кроз седам година свога боравка на Цетињу и у Црној Гори, увелико ће доприијети унапређивању музичког живота.

²⁷ Једина сачувана партитура налази се у Музичкој академији у Београду.

²⁸ *Глас Црногорца*, 1889, XVIII, бр. 31, 30. VII, стр. 4, бр. 32, 6. VIII, стр. 4; бр. 33, 13. VIII, стр. 4.

²⁹ *Просвјета*, I/1889, св. VIII, стр. 264.

³⁰ *Глас Црногорца*, XIX/1890, бр. 29, 14. VII, стр. 3.

³¹ *Просвјета*, II/1890, св. XI, стр. 300.

Да бисмо имали представу о наставном плану и програму који је Толингер реализовао на Цетињу, навешћемо програм који је изводио у течају школске 1892/93. године из пјевања и музике у свим разредима Вевојачког института (са 6 часова седмично):

„I-ви разред

а) Теорија

Тон; висина и трајање његово; познавање нота по имену и трајању; одморка, лигатура, крстић и знак беа пред нотом; предзнаци послје кључа. Знак *crescendo*, *decrescendo*, *piano* и *forte*; корона; стакато. Диктандо; анализа пјесмица; читање текстова по такту.

б) Пјевање

I-во одјелење првог разреда:

Вјежбе за буђење и развијање слуха; творење тона; интервали од секунде до октаве. Ритмичне вјежбе. (Цијела нота, половина и четвртина и осмина.) Почетци колоратуре у диатоничком сљеду.

Пјесмице: Тица, У зиму, У шумици.

II-го одјелење првог разреда:

Вјежбање слуха; творење тона; дур гласоред; колоратура; раширени дур гласоред; акордичне вјежбе. Нарочита вјежбања за *cres.* *decrec.* и *stakato*, ритмична вјежбања у свима облицима.

Пјесмице: Тица, У зиму, Зори, Тица и пролеће, Тице селице, Поточара, О косидби, Пчелица, Пјевање наведених пјесмица без гласовира у збору и соло.

II и III разред

а) Теорија

Повторавање; упознавање дур гласореда по предзнацима. Двокрет; две тачке продужења. Анализа са обзиром на све интервале. Диктандо.

б) Пјевање (трогласно)

A vista; на основу дур-гласореда. Трогласна ритмично-тонична вјежбања са обзиром на полифонију. 10. полифоних трогласних ставова. Колоратура; повлањање и раширење.

Почетци у четворогласном пјевању; гласоред, акорд.

Зборови (трогласни)

1. Шуман: „Хајмо“ (а capella)
2. Бетовен: „Слава Богу“
3. Менделсон: Збор из ораторија: „Елиас“ (а capella)
4. Вагнер: Збор из (*Fliegender Holländer*) (почето)
5. Збор из „Пјесник и Вила“ (ријечи Николе I) за соло и збор.
6. „Scène de bal“
7. Кантата: „Цигани“ Део II-ги за соло и збор.
8. Лвов: Руска химна (четворогласно)
9. Седерман: Корачница (четворогласно а capella)

а) Гласовир:

Као главно наставно правиво служило је: Schwarz: Grosse Klavierschule
Heller: Etuden.

За завршну музикалну продукцију употребљене су дво и четвороручне композиције разних композитора.

б) Вјежбе у инструменталном ансамблу

I. Самосталне инструменталне композиције

1. Српски звуци, за гласовир на шест рука.
2. Scène de bal, за гласовир на 6 рука, хармониум, виолончело, и дјечије инструменте.
3. Mozart: A la turca за гласовир на 6 рука, хармониум, виолончело и дјечије инструменте.
4. Delibes: Валсе из „Sylvia“ за гласовир на 6 рука, хармониум, виолончело (недовршено).
5. Intermezzo II. из Kantate: „Цигани“ за гласовир на 6 рука, хармониум и виолончело.

II. Инструменталне пратње

1. Пратња пјесмице: У шумици, за гласовир на 6. рука, хармониум, виолончело и дјечије инструменте.
2. Кантата „Цигани“. Дио други.
За гласовир на 6 рука, хармониум, виолончело и дјечије инструменте.³²

Толингер је успјешно изводио повјерену му наставу све до свршетка школске 1896/97. године.

Цетиње је у вријеме Толингеровог боравка имало развијен културно-забавни живот. Год. 1896. у граду је било 2.476 житеља у око 400 домова.³³ Цетињска читаоница, са широким спектром дјеловања окупљала је ствараоце разних професија. У оквиру такованих *цетињских бесједа* одржавана су предавања, драмски инсерт, рецитали и разни музички програми (соло пјесме, дуети, хорске пјесме, гусле итд.)³⁴ и након тога игранке и друге друштвене забавне игре. Цетињске бесједе су биле веома посјећене, тако да су дворане Зетског дома биле за њих тијесне.

Као врстан музичар и педагог Толингер се свестрано укључио у културно-просвјетни и забавни живот ондашње црногорске метрополе. Приређивао је у оквиру Читаонице изванредно прихваћене концерте и учествовао на разним културним приредбама и манифестацијама које су тада организоване на Цетињу. Први јавни наступ овог умјетника пред цетињском публиком био је у потоњој декади новембра 1890. године на „вечерњој забави“ коју је организовала Цетињска читаоница у просторијама Зетског дома.³⁵ Мушки³⁶ и женски хор, који је до тада водио Шпиро Огњеновић,^{36а} интерпретирао је Толингерову композицију *Сунце јарко* (од Ђирића), док је на клавиру Толингер пратио Ш. Огњеновића који је

³² Извјештај о Дјевојачком институту Царице Марије на Цетињу на крају његове двадесет и четврте, а школске 1892—93. године. Приредио проф. Ж. Драговић, Цетиње, 1903, стр. 15—17.

³³ Д. Ј. Мартиновић: *Цетиње. Постанак, развој и функције*. — Цетиње, 1977, стр. 70.

³⁴ Исто, стр. 148.

³⁵ *Глас Црногорца*, XIX/1890, бр. 48, 24. XI, стр. 2.

³⁶ Мушки хор, између осталих, чинили су: Божо Новаковић, предсједник општине; капелник Фрањо Вимер; др Клеантес Теодоридес (I тенор); Мило Мартиновић, секретар; средњашколски професори: Филип Јерговић, (II тенор) и Душан Јовановић (баритон) и други.

^{36а} Ш. Огњеновић (Котор 1842—1914), био је први црногорски (домаћи) композитор — дилетант. Бавио се писањем стихова и глумом. Композовао је стихове из *Горског вијенца*. И његова кћерка Милена Огњеновић била је веома талентована пјевачица.

ПРОГРАМ

СВЕЧАНА БЕСЈЕДА

КОЈУ ПРИРЕЂУЈЕ

ЦЕТИЊСКА ЧИТАОНИЦА

уочи Никољиног 5. Децембра

У СЛАВУ ИМЕНА ДАНА ЊЕГОВОГА ВИСОЧАШТЕЉА КЊАЗА

I. Бесједа

II. Игранка

- 1) *Убавај нам Црној Гори*, пјесма мјешовити хор, уз пратњу клавира на четар руке.
- 2) *Говор Председника Читалица*.
- 3) *Српска импротизација* Бр. 1. од Толингера, изводи на виолици у г. проф. Толингер.
- 4) *Убавај нам*, пјесма Ј. Јовановића-Змаја, рекомпоновао Толингер, пјева женски хор.
- 5) Из Косовке: *„У Косову“*, од Толингера, пјесма уз пратњу клавира г. Широ Огњеновића.
- 6) Из Балканске Царине: *„У далеки Дривотолу“*, компоновао Толингер, пјесма уз пратњу клавира гђице Милене Огњеновић.
- 7) *Црногорском војнику*, од Р. Ровановића, компоновао Толингер, пјесма мушки хор.

- 1) Црногорско оро.
- 2) Мазурка.
- 3) Кадриј.
- 4) Зетско коло.
- 5) Црногорско народно исре:
 - а) Убавај нам.
 - б) Мекдан с лова.
 - в) Мачке.
- 6) Валеа.
- 7) Шетска.
- 8) Кадриј.
- 9) Трамблан.
- 10) Мазурка.

пјевао одломке из Вердијеве опере „Набукодоносор“. Почетком децембра 1990, Читаоница поново организује „свечану бесједу“ у част имендана књаза Николе са богатим музичким програмом. „Бесједи“ је присуствовао књаз Данило, министри црногорски и дипломатски хор. Прво је Градски мјешовити хор отпјевао црногорску химну *Убавај нам Црној Гори* (према стиховима Ј. Сундечића), коју је компоновао А. Шулиц, „за мушки збор“, а Р. Толингер припремио за мјешовити хор уз пратњу на клавиру четвороручно Милене Огњеновић. Затим је говорио предсједник Читаонице Јован Павловић, министар просвјете и црквених дјела Црне

Горе: По први пут са великим успјехом изведена је арија У далеком Дренопољу, на стихове књаза Николе из Балканске царице које је компоновао Толингер. Исто тако, према суду критике, успјели су и остали сдржаји које је он приредио за овај концерт: *Црногорском војнику*, од Радоја Рогановића; *Тихо ноћи*, од Ј. Ј. Змаја; *Српска импровизација бр. 1 и Еј, Косово!* (из кантате *Косовка*). Критичар одаје посебно признање композитору и извођачима — члановима Градског хора,³⁷ који су у свим тактама одушевили публику, па је тако Р. Толингер на Цетињу успјешно одржао своју „приступну бесједу“.

Убрзо је слиједила нова приредба у част имендана престолонаследника Данила — 16. децембра 1890. године. Пјевачко друштво са Ш. Огњеновићем на челу отворило је свечаност црногорском химном, а потом је изведен *Нашљедников марш*, од Ш. Огњеновића, који је на клавиру пратио Толингер. Тада је Толингер први пут наступио као виолончелиста, свирајући своју композицију *Српска импровизација бр. 2*. Соло пјесму *Што се боре мисли моје*, уз његову клавиру пратњу пјевала је Милена Огњеновић. Мушки хор наступио је са композицијом *Там гдје стоји* Ватрослава Лисинског и *У бој, у бој* од Ивана Зајца, док је женски хор уз пратњу клавира и тамбурице отпјевао *На те мислим*. У завршном дијелу интерпретиран је валицер из опере *Фауст* од Шарла Гуноа, који је на виолини изводио Ф. Вимер, док је клавиру пратњу цијеле вечери обављао Р. Толингер.³⁸ Нови музичар је одушевљавао публику, а и ондашња критика му је дала високу оцјену. К. Теодоридес, један од оновремених музичара-аматера, изгаче, одличан виолинист, писао је надахнуто и с познавањем о Толингеровом свирању на клавиру и виолончелу. У једном подужем тексту, у којем подробно описује одржани концерт од 16. децембра 1890. и Толингеровом музицирању, поред осталог, о Толингеру пише да је „добро познат не само српском, но и осталом свијету“. Приказујући његово извођење, критичар констатује:

„Фантазија Г. Толингера је богата, обилна, узвишена, машта бујна. Техника му је дотјерана до савршенства и слаже се са његовом фантазијом, тако да Г. Толингер не игра само руком већ и својом душом, за то тако и, узноси човјека. Фантазији и техници врло доликује и дух производа његове нежне душе која је скроз и скроз српска. Но највише удивљава нас то, што је Г. Толингер на клавиру свирао пошто је њему омиљен инструмент виолончело. Али када нас је Г. Толингер клавиром до таквог ентузијазма довео, да нијесмо знали за себе, да нас је преносио на азурне висине вјечних нада и бескрајних снова, у свијет поезије, љубави, да смо пливали у право море надземаљских милина, то с највећим нестрпљењем очекујемо онај моменат, када ће нас усретити својом импровизацијом на виолончелу“.³⁹

Повољни публицитет у штампи, као и подршка публике, подстакли су Толингера на нова стваралачка прегнућа. Непуна два мјесеца по доласку на Цетиње *Глас Црногорца* је обзнао:

„Г. Р. Толингер довршио је овијех дана читав низ композиција. Наиме спомињемо: I-о. Циклус композиција за гласовир под насловом „Са Ловћена“.

³⁷ *Глас Црногорца*, XIX/1890, бр. 50, 8. XII, стр. 1—2.

³⁸ Клеантес Теодоридес: *Свечана бесједа*. — *Глас Црногорца*, XIX/1890, бр. 52, 22. XII. Додатак, стр. 1. Потписана с.

³⁹ Исто.

II. Циклус мушких зборова на ријечи Јована Судијевића и велика фантазија српске народне пјесме за соло тенор и соло алт, мјесовити збор и гласовир на четири руке.⁴⁰

Крајем децембра 1890. Р. Толингер оглашава претплату на своје нове композиције за клавир за двије руке „Са Ловћена“, које намјерава да издаје у тромјесечним свескама. Поред мотива које, између осталог, истиче у позиву: „Овом је мом предузећу сврха да пружи један прилог нашој српској домаћој музици“ — Толингер додаје: „Овове свом задатку одговарајући, ове ће композиције имати за основ наше народне мелодије и за то ће у својој унутрашњој садржини одговарати поглавито српској мисли и осећањима“. Уз то, наглашава, да „техничке стране овијех композиција“ неће бити „претешке“ како би биле „приступачне онијем свирачима који су у погледу гласовирске технике мање усавршени“.⁴¹ Напокон, аутор тврди да „за доброту и љепоту“ издања јемчи и име „једне од првијех фирми у овој струци“,⁴² при томе не наводећи издавача. М. Лукетић сматра да је Толингер сигурно мислио на ону фирму у Бечу која је раније штампала „сва његова дјела“.⁴³

Претплата је ишла преко Петра Рамадановића, књажевског црногорског агента у Котору. Одзив на претплату је, по свему судећи, био веома слаб, па, стога, није ни дошло до штампања Толингерових музичких дјела створених у Црној Гори.

Чекајући одзив преумераната за најављени циклус композиција, Толингер у међувремену завршава једно оркестарско дјело, као и циклус композиција за виолончело и клавир.

Постојали су сви изгледи да се ове композиције штампају у Петрограду код фирме *Jurgensona*. Уз такво обавјештење, каже се, међутим, да ранији наговјештени циклус *Са Ловћена* неће бити штампан због малог броја претплатника.⁴⁴

Будући да за штампање његових музичких дјела није било довољно интересовања нити финансијских могућности у Црној Гори, Толингер ће се касније вратити у домовину ради штампања својих композиција, али ни тада неће у томе успјети.

М. Мишков тврди на једном мјесту да су издвајана одређена средства за штампање појединих дјела музичара — аматера (III. Огњеновића и књаза Мирка), као и то да је у Трсту 1891. године штампана и изведена опера *Балканска царица*, са музиком, коју је, по књажевој „поруџбини“ компоновао Италијан Де Сарно Сан Ђорџо, из Котора.⁴⁵ Као да се тиме хоће рећи: за Толингерова дјела није било разумијевања, а штампани су радови музичара-аматера „лаког забавног карактера и без неких већих уметничких вредности.“⁴⁶ Мислимо да такав закључак не стоји. Јер је,

⁴⁰ Исто.

⁴¹ *Глас Црногорца*, XIX/1890, бр. 53, 30. XII, стр. 3, XX/1891, бр. 1, 1. I, стр. 3—4.

⁴² Исто.

⁴³ М. Лукетић: *Роберт Толингер*. — У: *Казивања о прошлости*. Будва 1988, стр. 97. Као што се види из Толингерове библиографије, његова музичка дјела су, међутим, штампана — осим у Бечу, још и у Новом Саду (Браћа М. Поповићи), Панчеву (Браћа Јовановићи), Москви (Р. Jurgenson) и Лајпцигу (Engelmann и Mühlberg).

⁴⁴ *Глас Црногорца*, XX/1891, бр. 20, 11. V, стр. 4.

⁴⁵ М. Мишков, стр. 29—30.

⁴⁶ Исто, стр. 30.

заправо, штампана опера „Балканска царица“ у Трсту, али не и „по кнежевој наруџбини“ — како то тврди Мишков, коју је компоновао Дионизије де Сарно Сан Ђорџо (Напуљ, 1856 — Пераст, 1937) након сагласности аутора — Николе I, који је написао и либрето за ту сврху, а финансирали су њено издавање двојица родољубивих Срба у Трсту (Шкуљевић и Аничић) и издали је С. Schmidl и С-о (Trieste — Bologna).⁴⁷

Упркос неостварених амбиција да публикује своје композиције, Толингер предано ради на наставио-васпитном плану и постиже запажене резултате са омладином у цетињским средњим школама. Организује честе музичке приредбе средњошколаца у Зетском дому, дворанама Ђевојачког института и другдје, поводом појединих важнијих годишњица, јубилеја и сл. За оно вријеме то су били прави мали спектакли за цетињску публику, што се види из написа редовно објављиваних у полузваничком листу *Глас Црногорца*. Користећи се тим извјештајима, покушаћемо да дамо један ретроспективни хронолошки преглед важнијих концерата припремљених под руководством Толингера.

Дванаестог маја 1891. у част просветитеља Ђирила и Методија приређена је „Свечана забава“ у Зетском дому, на којој су учествовали ђаци Гимназије и Богословско-учитељске школе. На програму је био и концертни дио и позоришна представа. Наиме, послје црногорске химне, наизмјенично су, између чинова Стеријине драме „Хајдуци“, извођене композиције из Толингеровог циклуса *Путољци*^{47а} („Знаш ли“, „Ковачу“, „Домовини“, „Хајдуци на рочишту“, „Прољеће“, „Поточара“ и „Мај“). Критичар, под псеудонимом Лијеш од Пипера, ову је приредбу прокоментаришао у новинама, како је „она сила различитих гласова“ од „осамдесет младих Црногораца“ веома успјешно наступила на позорници, „сљубила се, углубила у неки дивни неисказиви склад“ и додаје „чини ти се, осјећаш као да су се најслађи гласови природе сложили у неку тајанствену хармонију која одушевљава и заноси“.⁴⁸ Убрзо је, крајем маја, одржана и успјела реприза „у славу побједе граховачке“ из 1858. године.⁴⁹

Поводом педесетогодишњице рођења књаза Николе I, 24. септембра 1891. одржан је у Зетском дому концерт што су га приредили Толингер и Стеван Дескашев, познати оперски пјевач. На репертоару је био сљедећи музички програм:

⁴⁷ *Глас Црногорца*, XX/1891, бр. 47, 16. XI, стр. 3; К. Теодоридес: *Балканска царица*. — ГЦ, 1891, бр. 49, 30. XI, стр. 3. Потпис: Т.

^{47а} Јован Иванишевић (Цетиње, 1860. — Праг, 1889), први црногорски школовани музичар, један од првих критичара композиторског рада Р. Толингера замјера му што у „низ песмица за дечје грло“ није водио довољно рачуна о педагошким принципима компоновања према узрасту ученика. Уз то, анализирајући једине пјесме примјећује да код његових композиција „ритам не одговара акцентуацији српског језика“ — што је, по његовом мишљењу, „велика погрешка, јер мелодија се мора повијати и по природи и по акцентуацији за језиком, за садржином, а не обратно“. За ову своју опаску критичар наводи конкретне лексичке примјере за поједине „песмице“. Стога, упозорава композитора: „научите српски, упознајте се колико толико са основима педагогије па ћете компоновати деци српској.“ (Уп. Ј. Иванишевић: „*Путољци*...“ — Јавор. Нови Сад, 1886, бр. 30—36; стуб. 989 и 1051). Ово Иванишевићево запажање о неправилним декламацијама текста прихватиће и каснији најбољи познаваоци Толингеровог дјела.

⁴⁸ *Глас Црногорца*, XX/1891, бр. 47, 16. XI, стр. 3.

⁴⁹ ГЦ, 1891, бр. 23, 1. VI, стр. 3. CRNOJEVIĆ

1. *Химна* — хор гимназијалаца; 2. *Богови силни* — пјевао Градски хор; 3. *Grand Marche de Concert* од Ашера, свирала Милена Огњеновић; 4. Романса из опере *Миџон* — пјевао Стеван Дескашев уз пратњу Ф. Вимера; 5. *Гусларева смрт* — декламовао проф. Ф. Ј. Ковачевић; 6. *У далеком Дренопољу* пјевала М. Огњеновић уз пратњу Толингера; 7. *Српска импровизација* (Толингер); 8. Арија из Вердијеве опере *Аида* — пјевао Дескашев уз пратњу Вимера и 9. *Гусле моје* — пјевао Дескашев уз пратњу пјевачког друштва.⁵⁰

Одушевљењу публике, поред чувеног умјетника С. Дескашева, познатог и као „српски славуј“, посебно је допринио Р. Толингер, за којег је критичар казао да је „својом композицијом на виолончелу потпуно одговорио и умјетношћу и духом г. Дескашеву“.⁵¹

Четрнаестог новембра 1891. у женском „Маринском“ институту на Цетињу, питомице су извеле вокални и инструментални концерт. Поред црногорске химне и др. музичких тачака, пјевале су и композицију Толингерову „На матушки, на Волги“, уз пратњу аутора.⁵²

И 26. фебруара наредне, 1892, ученице Ђевојачког института приредиле су концерт поводом рођендана руског цара Александра III. Овом концерту Р. Толингер, међутим, није присуствовао због короте за недавно преминулом књегињом Даринком.⁵³ Ученици Гимназије су 22. априла 1892, поводом рођендана црногорске књагиње Милене, приредили „свечану музикалну академију уз пријатељско судјеловање г.г. Ф. Јерговића, М. Мартиновића, Ш. Огњеновића и Фр. Вимера“.⁵⁴ Академију је припремио Толингер. Поред појединих музичких тачака које су и раније на цетињској позорници извођене, овом приликом су интерпретирали Даворин Јенко: *Богови силни* (соло-квартет: већ поменути гости вечери и Божо Новаковић); Голтерман: *Кантилена*, Попер: *Тавота*, *Српски звуци* и *Одломак из једне музикално-драматичне сцене* од Толингера коју су извели толико успјешно гимназијалци, да су задивили гледаоце.⁵⁵ Анонимни новински извјестилац (свакако, К. Теодоридес) саопштава: „О вјештини г. Толингера на виолончелу било би излишно говорити: он је одавно добио име правог виртуоза на овоме инструменту. Г. Толингер морао је уз пратњу г. Вимера обје своје тачке поновити, да задовољи раздраганој публици, која га је бурнијем аплаудирањем наградила“.⁵⁶

Двадесетог јула 1892. на прослави пунољетства престолонаследника Данила, у дворској башти „гимназијалци су под управом свога вриједног учитеља г. Толингера отпјевали једну композицију његову из пјесничког дјела „Пјесник и вила“... Како пјевање тако и композиција г. То-

⁵⁰ ГЦ, бр. 40, 28. XI, стр. 3.

⁵¹ Исто,

⁵² ГЦ, бр. 47, 16. XI, стр. 4; бр. 48, 23. X I, стр. 4.

⁵³ ГЦ, XXI/1892, бр. 9, 29. II, стр. 3.

⁵⁴ ГЦ, бр. 16, 18. IV, стр. 4.

⁵⁵ „Ова сцена се збила у логору црногорскоме и по томе већ се може унапријед знати, да у њој хорови превлађују. И ове хорове су наши гимназисти тако извели на позорници, да морамо честитати њиховоме вриједноме учитељу дивни успјех труда и способности његове, а радовати се и поносити, гледајући како напредују наши ђаци у пјевању, које толико облагорађује народе“ (ГЦ, 1892, бр. 17, 25. април, стр. 3).

⁵⁶ ГЦ, бр. 17, 25. IV, стр. 3.

лингера било је похвалом награђено.⁵⁷ Крајем новембра 1892. „био је велики концерт, на коме су судјеловале све саме ученице [Ђевојачког института], под управом г. проф. Толингера... Може се рећи да је [концерт] потпуно успио“.⁵⁸ Даље хроничар биљежи „Свечано вече у Читаоници“ у првој половини децембра исте године „које је започело пјевањем хора народне химне“ и другим музичким тачкама уз пратњу Толингера и Вимера.⁵⁹

Поводом прославе педесетогодишњице књижевног рада Љубе Ненадовића, који је својим радом и књижевним стваралаштвом тијесно везан за Цетиње и Црну Гору, превасходно за владику Рада, почетком фебруара 1893. у Зетском дому је изведен мјешовити музичко-позоришни програм (Марш: *Naprej zastave slave* од Д. Јенка; *Пружило се равно поље* — народна пјесма; *Импровизације* од Толингера; *Полећела два анђела* и др., који је реализовао Градски хор и Војна музика под руководством Толингера и Вимера.⁶⁰

Крајем априла 1893. ученице Ђевојачког института „у великој дворани“ под управом Толингера одржале су вокални и инструментални концерт, који је „потпуно успио и свакога задовољио“.⁶¹ Тада је извођен први пут одломак из Толингерове кантате *Цигани*, за соло, трогласни хор, клавира, хармонијум, виолончело и дјечије инструменте.

Приликом величанствене културне манифестације свесловенских размјера — 400-годишњице Црнојевића (Ободске) штампарије, пред многобројним високим гостима, делегација из земље и иностранства, и великог броја грађанства, у присуству црногорског књаза и његове свите, одржан је у Зетском дому „музикални концерт наших гимназиста уз сурадњу госпођице Милене Огњеновићеве на пјану и г. Вимера на виолини под управом проф. Толингера, који је потпунијем успјехом био крунисан“.⁶²

Средином децембра 1893, у част имендана Николе I, одржан је концерт. У првом дијелу пјевао је гимназијски хор. Толингер је свирао на виолончелу уз пратњу хармонијума два комада: „Серенаду српску“ и »Berceuse slave« од Неруде. „Умјетник је био правијем овацијама дочекан и испраћен са бине“.⁶³ (Ф. Вимер је пјевао композицију из *Балканске царице* „Мила ми је зора плава“, уз пратњу хармонијума.) И 17. децембра 1893, на „свечаној забави“, поводом имендана престолонаследника Данила, учествовао је Толингер са својим ученицима из Гимназије.⁶⁴

Почетком фебруара 1895, у организацији Цетињске читаонице, приређена је у Зетском дому „вечерња забава са пјевањем, свирањем и иг-

⁵⁷ Глас Црногорца, XXI/1892, бр. 25, 20. VI, стр. 3.

⁵⁸ ГЦ, бр. 48, 28. XI, стр. 4.

⁵⁹ ГЦ, бр. 50, 12. XII, стр. 3.

⁵⁸ ГЦ, бр. 48, 28. XI, стр. 4.

⁵⁹ ГЦ, бр. 50, 12. XII, стр. 3.

⁶⁰ ГЦ, XX/1893, бр. 6. 6. II, стр. 2.

⁶¹ ГЦ, бр. 18, 1. V, стр. 3.

⁶² ГЦ, бр. 29, 17. VII, стр. 4.

⁶³ ГЦ, бр. 50, 11. XII, стр. 3.

⁶⁴ ГЦ, бр. 51, 18. XII, стр. 3.

ранком.“ У врло занимљивом програму, како истиче др К. Теодоридес,⁶⁵ највише је изненадила Јелена Мартиновић „својим њежним, слатким гласом“ и Толингер „својом гајдашком импровизацијом“. Критичар Теодоридес потенцира да су „уз бурно рукоплескање морали поновити своје производе“. Овдје, Теодоридес даје једну заокружену оцјену Толингеровог музичког потенцијала и домета, уз опаску да се у посљедње вријеме рјеђе појављује на позорници. Тај дио критичареве оцјене заслужује да се донесе у цјелости:

„Вјештина господина Толингера већ нам је одавна позната, и ако се имамо на што жалити, то је што врло уријетко наслађује наше срце слатким изливом својих музикалних чувстава. Али за то тај је излив тако силан тако може да потресе сваки елемент наше нервне системе, тако може да уздрма и најњежније лице нашег срца, тако може да опоји сву нашу душу, можемо душевно хранити слатком успоменом његових мелодија преко тих других интервала. Вјештина којом влада г. Толингер није од оних обичних, којих по великим варошима можеш наћи на сваки крај; он је од оних ријеткијех, који праве епоху, и која се златним словима забиљежи у историји лијепих умјетности. Г. Толингер не свира само прстима, већ душом, за то његова музика тако дубоки утисак оставља нашој души. Таквим смо дакле утиском, таквим упечатком, таквом душевном храном, опет нахранили синоћ наше душе. И опет оне бијеле, хладне догласице, хармониума оћуташе врући додир Толингерових прстију, задрхташе под тајанственом струјом његових музикалних чувстава, која извиру из његовог умјетничког срца, и хармониум постаде њежни глас његове душе, златна књига у којој он пише звуковима и крвљу све што му и у задњем закутку срца лежи. И опет затрепегаше прсти, одазваше се меланхолични гласови хармонијума, а вал за валом рајских мелодија опојише, оплијенише, освојише, занесоше слушаоца. Свачија мисао, па била она весела или тужна, била ведрa или мутна, свачија рек би изједначи се под упливом оних слатких звукова; рек би да нам се појавише све живи Теокритови и Виргилови пастири да свирају уз гајде, таквом милином, да се и тице небеске купе око њих да слушају дивну хармонију, и звијерови, кротки као јагњад да се наживају у највећем заносу. Тако је мисао летела слободно пут неба, пут раја, уз жар душе, уз живи занос срца, уз миле гласове груди. Зар није довољно, кад нас је умјетник могао тако занијети, да смо заборавили материјалну страну музике и гледали само њен дух? Зар није довољно, што је нас учинио да заборавимо олује земаљских страдања? Зар није довољно, што нам је створио пред очима пркунице светог Ловћена обасјане безоблачним сунцем хармоније? Зар није довољно, што је нас учинио да осјећамо себе у увјету њежне младости, а невине као невино чедо, које тек почиње да изговара најпрве ријечи?

Неси веле, да нема музике без поезије, без ријечи.

О, не! Музика је самостална, нема потребе ријечи, ко је под чуо „гајдашку импровизацију“, могао се је увјерити. Она је без ријечи нас очарала; па да је и било ријечи, ко би их чуо поред оног океана мелодије? Када би се све што происходи у души човјековој, могло изразити ријечима, још и тад би музика била самостално царство. А докле ће музика имати првенство, докле ће њезини храмови бити свети, докле ће се свештенице тих храмова као што је г. Толингер називати прави бесмртни умјетници.“⁶⁶

Толингерова музичка дјела су имала и ширу примјену. С времена на вријеме су их изводили ученици основних школа. Тако су на примјер,

⁶⁵ О Клеантесу Теодоридесу, као првом црногорском, за оно вријеме изванредном музичком критичару, није писано. Био је професор у цетињским средњим школама: Гимназији (31. VIII 1890—24. V, 1891) и др. Средњом 1893. промовисан је за др медицине у Цариграду. Бавио се етномедицином и музичком критиком. Сарађивао је у цетињској периодици: *Просвјети*, *Лучи* и *Гласу Црногорца*.

⁶⁶ Др Клеантес Теодоридес (Милошковић). — ГЦ, XXIV/1895, бр. 6, 4. II, стр. 3. Потпис: Др, К. Т.

пригодом „световске прославе“ јануара 1896, ученици Цетињске музичке и женске основне школе пјевали његову композицију „Домовина“...⁶⁷

Р. Толингер је вишеструко уважаван на Цетињу,^{67а} затим за члана Одбора за прославу двјестагодишњице династије Петровић Његош. Прослава је организована 7, 8. и 9. септембра 1896. Већ спомињани Стеван Дескашев, познати српски оперски пјевач из Београда, 4. септембра одржао је концерт у Цетињском позоришту. Пјевао је једну арију из „Аиде“ и једну из „Боконде“ (на италијанском језику), „Краски Сарафан“, „Српске народне пјесме“ и „Гусле моје“, уз сарадњу мјесног секстета под управом капелника Ф. Вимера. Према новинској вијести, ложе и сједишта су била сва распродата.⁶⁸

Пошто је прослава двјестагодишњице предвиђена за септембар 1896, због великих поплава које су задесиле многе крајеве Црне Горе сведена на скромне размјере и „у домаћем кругу“, Друштво Цетињске читаонице је 12. јануара 1897, „у славу двјестогодишњице Славне Династије“ у Зетском дому приредило „Забаву с играњком“,⁶⁹ којој је присуствовао књаз Никола са породицом. Након изведене *Црногорске химне* (Војна музика) и „Пригодне бесједе“ (др. Л. Томановић), изведен је богати музички програм: *Насљедника Данила марш* (од Ф. Вимера), *Црногорском војнику и Нове српске композиције бр. 3* (од Р. Толингера), уз пратњу на клавиру Вимера и на виолончелу Толингера.⁷⁰

Управа и друштво Цетињске читаонице нашли су за сходно да и званично захвале професору Толингеру „који је и ове године у више забава друштвених плијенио публику својим извршним импровизацијама на виолончелу“.⁷¹

Јануарско Толингерово наступање на цетињској позорници, по свему судећи, било је и последње његово јавно наступање пред цетињском публиком.

⁶⁷ ГЦ, XXV/1895, бр. 3, 20. I, стр. 4.

^{67а} Р. Толингер је био члан првог црногорског друштва књижевника које је иницирао Валтазар Божишић 1894. Занимљиво је да Божишић правећи концерт и програм Друштва, чланство у удружењу је подијелио на „читаоце“, тј. оне који ће своја саопштења читати и „приповједаче“, тј. оне који лијепо приповиједају као добри зналци народног живота... Међу члановима „читачима“ навео је и Р. Толингера. (Уп. Нико С. Мартиновић: *Прво црногорско друштво књижевника*. — Стварање, 1955, X, бр. 1, стр. 32—37).

⁶⁸ ГЦ, бр. 37, 7. IX, стр. 3; *Луча*, 1896, II, св. IX, стр. 430.

⁶⁹ Играчке су очигледно биле веома добро организоване. Обично последице концерата, или како су се онда звале „бесједе“, одржаван је „II дио“ музичких приредби, најчешће са овим играма: 1. Црногорско оро; 2. Мазурка; 3. Кадрил; 4. Трамблан; 5. Зетско коло; 6. Валс; 7. Кадрил; 8. Српско коло; 9. Шотско; 10. Мазурка; 11. Кадрил, 12. Брза полка.

Није незанимљиво и конкретно навести какав је био програм играчке 12. јануара 1877. године: 1. *Црногорско оро*; 2. *Полка* — „Вијенац“ од Шебена; 3. *Валс* — „Рајцеуго“ (sic!) од Waldtenfel-a; 4. *Полка* — „Виола“ од књаза Мирка; 5. *Четворка* — „Американка“ од * * *; 6. *Зетско коло* од * * *; 7. *Полка* — „Новосвјетско цвијеће“ од Цирера; 8. *Шотши* од * * *; 9. *Валс* — „Дунавски валови“ од Јована Изанишевића; 10. *Полка* „Мартерита“ (даме бирају) од књаза Мирка; 11. *Мазурка* — „Марија“ од Амброса; 12. *Српско коло* од * * *; 13. *Четворка* — „Словјанка“ од Ф. Вимера, и 14. *Шотши* од * * *.

⁷⁰ ГЦ, XXVI/1897, бр. 2, *Издање*, 4. бр. 3, 18. I, стр. 3.

⁷¹ ГЦ, бр. 9, 1. III, стр. 4.

⁷² ГЦ, бр. 24, 14. VI, стр. 3.

У испитном року обавиће завршне испите из музике и пјевања у Тревојачком институту. Испитима су присуствовали: књагиња Ксенија, књаз Мирко Петровић и неке личности дипломатског кора са Цетиња. „Успјех је био одличан, што је заслужио вриједног учитеља г. Толингера“.⁷² Убрзо је иза тога, Толингер посве напустио Цетиње, што сазнајемо из ове вијести коју је објавио *Глас Црногорца*:

„Г. Толингер, који је провео овдје неколико година као учитељ пјевања и пјана пошао је у Праг, гдје намјерава саставити пјевачку дружину, којом ће покушати, да по Јевропи разнесе српске народне мелодије, на којима је сам радио. Ми желимо нашем пријатељу срећан пут и добар успјех“.⁷³

Активност Р. Толингера на Цетињу била је веома цијењена. Поред просвјетно-педагошких и композиторско-концертних дјелатности, био је учитељ клавира на црногорском двору: књагињама Јелени и Ксенији и књазу Мирку.⁷⁴ За његове педагошке заслуге и доприносе развоју музичке културе у Црној Гори, књаз Никола га је у јануару 1893. одликовао Даниловим крстом V степена,⁷⁵ а три године доцније IV степеном истог реда.⁷⁶

3.

Пошто ми у Прагу Толингер током петогодишњег боравка није успио да публикује своје композиције, које је, према неким подацима, ревидирао „у инструменталној обради са циљем да, преко концертних турнеја, са мањом групом извођача“, упозна Европу са лепотом српске музике“,⁷⁷ прихватио је позив Шабачког певачког друштва и 1. јануара 1902. године дошао је у овај мачвански град који је већ тада имао солидну музичку традицију.

У Шапцу је донесен први клавир у Србији (1829) и основана прва војна музика 1830. („књажева банда“ Јосифа Шлезингера).⁷⁸

Шабачко пјевачко друштво је основано 1864. године. Од 1876. Гимназија у Шапцу је имала сталног професора пјевања и музике, који је, истодобно, био и хоровађа мјесног пјевачког друштва.⁷⁹ 70-тих година прошлог вијека град је имао и свој оркестар. Године 1888. створена је „Радничка пјевачка дружина“.⁸⁰

Крајем минулог и почетком овог вијека у Шабац су са стране долазили школовани музичари који су развијали музичку културу грађана и подмлатка. Многи ђаци и студенти стицали су образовање у иностранству, поред осталог и музичко. У то вријеме је у Шапцу била јако ангажована

⁷³ ГЦ, бр. 27, к. VII, стр. 4.

⁷⁴ Књаз Мирко Петровић (Цетиње, 1879 — Беч, 1918) достигао је „виши ступањ аматерства“, Штампано је у Риму: „Фердинанд марш“ за оркестар и у клавирском изводу; војнички марш „Успомене на Рим“; валцер „Мали прољећни цвијет“ за клавир; музику за „Балканску царицу“ — Николе I, кнежеву химну и разне попјевке.

⁷⁵ ГЦ, 1893, бр. 2, 9. I, стр. 3.

⁷⁶ ГЦ, 1895, бр. 50, 9. XII, стр. 4; *Просвјета*, 1895, к. XI, стр. 593.

⁷⁷ Уп. М. Мишков, стр. 32.

⁷⁸ Исто, стр. 33.

⁷⁹ Бор. Јосимовић: *Кад је реч о Роберту Толингеру*. — Споменница..., стр. 17.

⁸⁰ Младен Вукомановић: *Оснивање и дјелатност радничких организација у Шапцу до 1953. године*. — *Годишњак историјског архива у Шапцу*, 1967, к. V, стр. 21.

позната пијанисткиња Ружа Винавер (супруга мјесног љекара Аврама Ј. Винавера).

По доласку у Шабац, Толингер се сав предаје диригентском послу и педагошком раду. За релативно кратко вријеме много је урадио. О томе најљепше и мјеродавно говори поменута Винавер, која, између осталог, о њему каже: „Толингер са својим темељним музичким знањем, талентиран и диригент и одушевљени Вагнеријанац, чини у Шапцу, малој вароши талентованих људи, промену и прелом“,⁸¹ а затим конкретизује: „реорганизује Шабачко певачко друштво, чији су чланови, мушки-женски, одувек обиловали лепим гласовима и урођеном музикалношћу. Он их доводи до савршенства.“⁸² За непуну годину дана „од групе аматера створи певачке занесењаке чија ће песма постати позната веома широкој јавности. Тако је и настала најплоднија епоха од постојања овог хорског ансамбла.“⁸³ Већ наредне године, 25. маја 1903, учествовао је са пјевачким ансамблом на прослави 50. годишњице Београдског певачког друштва, које је том приликом, у великој конкуренцији, добијело I награду.

Наиме, на београдском јубилеју учествовала су 23 пјевачка друштва из Србије и Војводине. Стручни жири састављен од еминентних музичара: С. Мокрањац, Р. Крстић, Ф. Гал и Ц. Манојловић прогласио је шабачки ансамбл за најбољи. Хроничар је забиљежио да се Стеван Мокрањац, последице изведеног програма, обратио Толингеру ријечима: „Ти си, побратиме, за *X руковет* више учинио него ја. Истина, ја сам је компоновао, али Ти си је створио и тек сам је сад осетио онаквом каквом сам је замишљао.“⁸⁴

Охрабрени таквим успјехом, Шапчани су правили честе концертне турнеје, од којих је једна од најуспјешнијих била 1905. у Босанској Крајини. Упркос полицијске забране, у Бањалуци — 29. јула 1905 — одржано је, приликом освећења заставе Бањалучког српског певачког друштва „Јединство“, такмичење бројних хорова из Босне, Србије и Хрватске. За ту прилику, Толингер је компоновао посебну хорску композицију „Поздрав Бањалучком певачком друштву“, чиме је изазвао велико одушевљење код свих гледалаца и домаћина.⁸⁵

Шабац је због своје захвалне публике бивао често мјесто гостовања разних музичких ансамбала. „Сва ова гостовања употпуњавала су музичке празнине везане, понајвише“ — за мјесно Пјевачко друштво, без чијег се учешћа, стварно, није могла замислити ни једна забава, концерт, било каква приредба, па чак ни црквени обред...⁸⁶ Према сјећањима савременика на рад Шабачког хора за вријеме Толингера, које се назива „златним добом“ у музичком животу овог града, „била је то велика љубав свих чланова хора према Толингеру, а дисциплина је била спонтана. Био је веома моралан човјек. У својој струци, а та скромност увек је задивљавала и освајала његове познанике. Као наставник музике и хорова био је оно што ни пре ни после њега [није био] нико.“⁸⁷

⁸¹ Р. Винавер: *О професору Толингеру*. — Споменица... , стр. 13.

⁸² Исто, стр. 14.

⁸³ М. Мишков, стр. 37.

⁸⁴ *Споменица Роберта Толингера*... , стр. 18.

⁸⁵ Властимир Перичић: *Јосиф Маричковић. Живот и дела*. Београд, 1967, стр. 35.

⁸⁶ М. Мишков, стр. 38.

⁸⁷ *Споменица Роберта Толингера*. СРЦС

Р. Толингер је био професор музике и пјевања у Шабачкој гимназији (1902—1910) и у Вишој женској школи. У Гимназији је изводио наставу (12 часова седмично) *нотног пјевања* — у првом и другом разреду, и у *нотном свирању* — у свих шест разреда; а у Женској школи држао је 10 часова редовне наставе и часове виолине и клавира. Заслугом овог музичара „више класе“, који је свој изванредни смисао за педагошки рад показао још у Кикинди, па на Цетињу, а потом потврдио у Шапцу, — афирмисали су се средњошколски хорови поменутих двију школа. Од школске 1903/4. године постојано и добро ради гимназијски хор од 97 ученика, велики оркестар од 30 ученика, и мањи музички састав од 17 свирача почетника.⁸⁸ Упорно је и зналачки вјежбао са ученицима и наступао на бројним концертима и другим приредбама у граду. Створио је мјешовити хор од ученика и ученица Гимназије и Више женске школе. Толингерове композиције су на приређиваним концертима заузимале значајно мјесто,⁸⁹ што му је доносило популарност и код ученика и код грађанства.

Велика ангажованост Толингерова у наставно-васпитном процесу и диригентском раду имала је за посљедицу запостављање његовог композиторског стварања. По свему судећи, композиције које је у Шапцу написао за своје извођачке ансамбле нијесу ни сачуване, па се, стога, о тој врсти његовог најважнијег креативног рада у Шапцу, данас мало зна.

Један од Толингерових биографа истиче да је много волио Црногорце. Држао је по неког од сиромашнијих ђака из Црне Горе у свом стану, у Шапцу.⁹⁰ О домаћинству му је бринула рођака из Прага — Марија Ружичка.

Напорни рад потајно је нагризао здравље умјетника. Почео је да поболијева 1909. и повремено изостаје са посла. Изненада је умро 20. фебруара 1911. године, у 52. години живота. Наредног дана, 21. фебруара, уз величанствен испраћај и највеће почасти, сачуван је на Доњошорском гробљу.⁹¹

На вијест о смрти Р. Толингера, умјетника који је свој животни круг завршио у пуној духовној снази, поред локалне штампе, огласили су и часописи *Босанска вила*,⁹² *Дан*⁹³; лист *Глас Црногорца* и друге периодичне публикације, истичући заслуге великог музичара.

У свим мјестима у којима је живио и дјеловао Толингер је остављао снажан утисак и бројне пријатеље. Добијао је за живота и постхумно одговарајућа признања.

Шапчани су му се први одужили. Шабачко певачко друштво, Толингерови ученици и пријатељи — подигли су му лијеп надгробни гранитни споменик 1931. године и издали *Споменицу*, која ће „поколењима причати“ о умјетнику који је „много радио и урадио“ на развијању музичке културе у нашој земљи.

⁸⁸ М. Мишков, стр. 35.

⁸⁹ Уп. М. Мишков, стр. 35—36.

⁹⁰ Бор, Јосимовић, нав. чл., стр. 21.

⁹¹ *Виша Женска школа у Шапцу*. Годишњи извјештај за школску 1910/11. год., стр. 25.

⁹² *Босанска вила*, Сарајево, 1911, књ. 6, стр. 96.

⁹³ *Дан*, Цетиње, 1911, I, 137.

И Кикинда се „на свој начин одужила овом великом човеку“. Године 1979. подигнута му је спомен-биста испред зграде „Диштрикта“ (рад акад. вајара мр Слободана Којића Бобана).

Црна Гора и Цетиње му остају дужни!

Закључак

У великој плејади чешких музичара педагога, композитора и музичких писаца који су у другој половини XIX и првој половини XX вијека у нашој земљи оставили видног трага у области музичке умјетности, једно од најистакнутијих мјеста припада Роберту Толингеру. Био је умјетнички најзрелији од свих чешких композитора који су дјеловали у нашој земљи.

Толингер је био веома образовани музичар. Говорио је, сем матерњег (чешког) и српскохрватског, још и њемачки и француски језик. Свирао је више инструмената, али као виолончелист био је прави виртуоз. Он је читав свој радни вијек и стваралаштво посветио појединим нашим срединама, у првом реду Банату, Црној Гори и Мачви. Његов просвјетно-педагошки, диригентски, списатељски и надасве композиторски рад у Кикинди, Цетињу и Шапцу оставио је трајне резултате.

Из његовог широког композиторског опуса, у *Музичкој енциклопедији* (Загреб, 1963, књ. 2, стр. 720), посебно се евидентирају ова његова дјела: *Симфонија*. — Седам инструменталних квинтета. — *Неколико листића из гласовне записнице*; *Младост — радост*. — *Вокална*: кантата *Косовка*. — *Пупољак за дечји глас*; *Ђулићи I и II* за један или два гласа уз клавирску пратњу. — *Хорови*: *Винска песма*; *Русанђанке*; *Дигнимо школе* и др!

II. БИБЛИОГРАФИЈА

В. Ђорђевић у *Огледу српске музичке библиографије*, који је за штампу приредила Ксенија Б. Лазић, наводи од Роберта Толингера 1 музички спис, 22 штампане (неке од њих имају и по тридесетак пјесама) и 20 рукописних композиција, које смо преузели у нешто скраћеном облику. Изненађује, међутим, да бројна његова музичка дјела компонована на Цетињу и у Шапцу нијесу пронађена, па самим тим ни библиографски обрађена (тако, на примјер, нема чак ни његовог циклуса „Са Ловћена“). Ваља очекивати да ће се у приватним и друштвеним архивима средина у којима је живио Толингер, пронаћи још неко његово музичко дјело. Ово тим прије што је и сами Толингер, у неким својим властитим извјештајима тврдио (*Службени лист Министарства просвете Србије*) да посједује и ове радове: 1. *Морнари* (опера); 2. *Напред* (драмолет у једном чину); 3. *Са српског села* (драмолет); 4. *Симфонија* (велики оркестар); 5. *Седам инструменталних квинтета* (за гудачке инструменте и клавир); 6. *Цигани* (симфонијска слика за дјечји оркестар и хор) итд.⁹⁵

⁹⁴ *Глас Црногорца*, 1911, 1. децембар.

⁹⁵ П. Ј. Крстић, — *Споменица...*, стр. 111.

Осим поменутога, Толингер је познат и као музички писац. Писао је чланке, приказе и критике о музици; биографије и биљешке о музичарима — у неколико периодичних публикација: *Застава* (Нови Сад, 1883), *Стражилову* (Сремски Карловци, 1886), *Гудалу* (Велика Кикинда, 1836), *Посестримми* (Панчево, Велика Кикинда, 1890. године), *Новој Зети* (Цетиње, 1891), *Гласу Црногорца*, (Цетиње 1897). Иако овај опус није велики, значајан је утолико више што представља пионирски допринос музичкој критици и литератури у нас из времена када су се музичари могли „на прсте избројити“. Потписивао се пуним именом и презименом и псеудоимима *Младен* и *Мирослав*.

Приложеном био-библиографијом учињен је покушај cjеловитог представљања свих сегмената Толингеровог стваралаштва, с јединим претензијом да се све то о њему нађе „на једном мјесту“, ради будућег лакшег проучавања мјеродавно(их) стручњака који ће донијети суд о cjелокупном Толингеровом раду.

II. 1 — Штампане музикалије

- 1 *Две српске игре*, за гласовир у четири руке. (Zwei Serbische Tänze) für Piano zu vier Händen von Robert Tolinger. Op. 11. Углазботворио Роберт Толингер. Дјело 11. Својина друштва „Гусле“. Издања бр. 5. Musikaliendruckerei v. Jos. Eberle & Co. Wien VII, Siedengasse 7, На 4°, стр. 2—19.

Изнад наслова: Издања друштва „Гусле“ у Великој Кикинди.

- 2 *Дижимо школе*. Двозбор, четворогласан мешовити и двогласан децији уз пратњу гласовира за 2 руке. На речи Змаја Јована Јовановића написао Роберт Толингер. Дјело 4. Сопственост друштва „Гусле“. Издања бр. 1, На 4°, стр. 2—9.

Изнад наслова: Издања друштва „Гусле“ у Великој Кикинди.

Stich der Musikaliendruckerei v. Jos. Eberle & Co. Wien, VII.

- 3 *Зачинка*. Гусле, хармонииум и гласовир. Serenade serbe (Aria, Intermezzo scherzoso, Menuetto, Arietta, Kolo et A la marcia) pour Violon, Harmonium et Pianoforte par Robert Tollinger. Op. 14... Дјело 14. — Својина друштва „Гусле“. Издања Бр. 8 На 4°, стр. 2—26 [гласовир], 1—11 [гусле]. 1—27 [хармониум].

Изнад наслова: Издања друштва „Гусле“ у Великој Кикинди. Госп. Милану Петровићу адвокату у Вел. Кикинди.

Stich der Musikaliendruckerei v. Jos. Eberle & Co. Wien, VII.

- 4 *Литургија Светог Јована Златоустога*. Лаког слога за три мушка гласа. Роберт Толингер. Дјело 12. Својина друштва „Гусле“. Издања бр. 6. Lith Anst. v. Jos. Eberle & Co. Wien. VII. На В. 8°, стр. 2—19.

Изнад наслова: Издања друштва „Гусле“ у Великој Кикинди. Храму Св. Тројице у Вел. Кикинди, сазиданом госпођом Меланијом Николић рођ. Гајчић.

- 5 *Младост-радост*. Дванаест гласовних сличица ради вежбања у предавању на гласовиру напредним ученицима, за божићни дарак написао Роберт Толингер. Дјело 9. Панчево 1886. Наклада књижаре браће

Јовановића. На Кл. ф., стр. 2—9. Stich & Druck von Engellmann & Mühlberg in Leipzig. Б. Ј. В.

Садржај: Бр. 1. Рождество. — Бр. 2. На љуљашци. — Бр. 3. Коњик. — Бр. 4. Пастирска песма. — Бр. 5. — Радост. — Бр. 6. Жалост. — Бр. 7. Бачко коло. — Бр. 8. Сиротица. — Бр. 9. Дечија попутница. — Бр. 10. Како сестра пева, кад малог брацу љуља. — Бр. 11. Вечерња молитва. — Бр. 12. Лаку ноћ.

- 6 *Неколико мистића из гласовне записнице за гласовир у две руке*, (Albumblätter, Robert Tollinger, Op. 5)... Дјело 5. Својина друштва „Гусле“. Издање бр. 2. Musikaliendruckerei von Jos. Eberle & Co., Wien, VII. На 4°, стр. 3—15.

Изнад наслова: Издања друштва „Гусле“, у Великој Кикинди.

Садржај: Бр. I. — Бр. II. — бр. III. — бр. IV, — бр. V, — бр. VI.

- 7 *Путољци*. Низ песмица за дечије грло са пратњом гласовира или виолине Роберт Толингер. Дјело 10. Свеска I. Триест песмица за један глас. Издања друштва „Гусле“, бр. 4. Musikaliendruckerei v. Jos. Eberle & Co. Wien, VII. На В, 8°, стр. 2—47.

Садржај: Бр. 1. Уочи јесени. — Бр. 2. Ковачу. — Бр. 3. Тица. — Бр. 4. Како сестра пева кад малог брацу љуља. — Бр. 5. У шумици. — Бр. 6. Пролећна песма. — Бр. 7. — Песма у зиму. — Бр. 8. У гори. — Бр. 9. Песма тежакова у пролеће. — Бр. 10. Ево наших ласта. — Бр. 11. Мравак. — Бр. 12. Тица и пролеће. — Бр. 13. У пролеће. — Бр. 14. Поточара. — Бр. 15. О ковидби. — Бр. 16. Тице селице. — Бр. 17. Песма младог занатлије. — Бр. 18. Знаш ли? — Бр. 19. Домовино. — Бр. 20. Ковачу. — Бр. 21. Мајска песма. — Бр. 22. Змај, — Бр. 23. Мај. — Бр. 24. Дечија попутница. — Бр. 25. Где птичице. — Бр. 26. Пчела. — Бр. 27. Пролеће — Бр. 28. Песма пастира. — Бр. 29. Пчелица. — Бр. 30. Хајдуци на рочишту.

- 8 *Русанђанке*. Шест песама за мешовит збор у духу певања српског народа. Роберт Толингер. Дјело 13. Својина друштва „Гусле“. Издања бр. 7. Musikaliendruckerei v. Jos. Eberle & Co. Wien, VII. На В, 8°, стр. 5—19.

Изнад наслова: Издања друштва „Гусле“ у Великој Кикинди. Српском црквеном певачком друштву „Коло“ у Меленци.

Садржај: Бр. I. У ноћи (Змај-Јован Јовановић). — Бр. II. Славуј (Паво Герчић). — Бр. III. Мутан Дунав (народна). — Бр. IV. Не мисле се убити већ љубити (народна). — Бр. V. Вода и сузе (Мита Калић). — Бр. VI. Уломак (из песме Терлаићеве посвећене премилом својем отечеству).

- 9 *Сватовац*, за гласовир написао Роберт Толингер. Издање српске књижаре браће М. Поповића у Новом Саду, 1885. На 4°, 1—11. — Слика: Сремски гајдаш са двојцом свата.

На посљедњим дјелима странама штампани су текстови осам посљедњих pjesама.

- 10 *Serbische Rhapsodie für das Pianoforte componirt von Robert Tollinger* Op. 3. Eigentum des Verlegers für alle Länder. Eingetragen in das Ve-reins-Archiv. Temesvar F. J. Wettel Königl. Hof-Musikalienhandlung, Lith. Anst. v. Engelmann & Mühlberg, Leipzig. На 4°, стр. 3—17.

- 11 *Слике и прилике из дечије игло*, 32 гласовна комадића у обиму од пет гласова за вежбање и увеселјавање почетника на гласовиру

Роберт Толинггер. Дјело 8. Панчево 1886. Наклада књижаре браће Јовановића. На Кл. ф., стр. 2—15.

Stich & Druck von Engelmann & Mühlberg in Leipzig. Б. Ј. В. Садржај: Бр. 1. Молитва. — Бр. 2. Разбибрига. — Бр. 3. Весело путовање. — Бр. 4. Починак на врелу. — Бр. 5. Код пастира. — Бр. 6. На чамцу. — Бр. 7. Браца се размеће. — Бр. 8. Сад се браца боји морсковаче. — Бр. 9. Сеша дочекуе брбљаве другарице. — Бр. 10. Ко је јунак? — Бр. 11. Сеша води лутку у шетњу. — Бр. 12. Мали јахач. — Бр. 13. Лутка игра. — Бр. 14. Браца разбио лутци главу. — Бр. 15. Браца дивани са сешом. — Бр. 16. Како мајка лено прича. — Бр. 17. Браца командира витошку чету. — Бр. 18. Хитри ловци. — Бр. 19. Полазак деце на Ђурђевску славу. — Бр. 20. У зеленом лугу. — Бр. 21. Цуре (Моме). — Бр. 22. Хватање лептирова. — Бр. 23. Девојчице венце вију, песме извијају. — Бр. 24. А дечаци бојак бију. — Бр. 25. Хегедуш свира, све се весели. — Бр. 26. Само старци радост не деле. — Бр. 27. Сад догуда гудало. — Бр. 28. Радо иде Србин у војнике, хура. — Бр. 29. Гајдаш свира, коло игра и заплеће. — Бр. 30. А сада се кући креће. — Бр. 31. Браца дрема, још попева. — Бр. 32. Лаку ноћ.

12 *Стручак српских попевака за гласовир у две руке.* — Ein Sträuschen serbischer Volksweisen für Piano zu 2 Händen von Robert Tollinger. Op. 17. — Роберт Толинггер. Дјело 17. Издање Друштва „Гусле“ бр. 11. Musikaliendruckerei v. Jos. Eberle & Co., Wien, VII. На 4°, стр. 3—19
Изнад наслова: Издање друштва „Гусле“ у Великој Кикинди.

13 *Три патриотске песме за мушки збор* компоновао Роберт Толинггер. Дјело 6. Својина друштва „Гусле“. Издање бр. 3. Musikaliendruckerei v. Jos. Eberle & Co., Wien, VII. На В. 8°, стр. 3—17.

Изнад наслова: Издање друштва „Гусле“ у Великој Кикинди.

Садржај: Бр. I. Напред! (М. Поповић). — Бр. II. Бојна песма (Змај Ј. Јовановић). — Бр. III. Бојна труба...

14 *Три песме за два женска гласа са пратњом гласовира* Роберта Толинггера. Дјело 16. Издања друштва „Гусле“ бр. 10. На 4°, стр. 3—15.

Изнад наслова: Издања друштва „Гусле“ у Великој Кикинди. Госпођицама Софији и Милици Петровићевој чланицама друштва „Гусле“. Садржај: Бр. I. Црна ноћи (Змај Јован Јовановић). — Бр. II. Под липом (М. Поповић). — Бр. III. Одби се прана. (Змај Јован Јовановић).

15 *„Царю Небесный“*, по српско православном напјеву за разнородни збор написао и Преосвештеном Господину Емилијану Кенђелцу, српско православном владици вршачком најучтивије посветио Роберт Толинггер. Op. I. Сопственост друштва „Гусле“. Москва, Парна нотопечатња П. Јургенсона. На 4°, стр. 2—5.

Изнад наслова: Издање друштва „Гусле“ у Великој Кикинди.

За мјешовити хор и гласовир.

16 *Црногорском војнику.* Мушки збор на ријечи Р. Рогановића. Роберт Толинггер. Дјело 18. Издања друштва „Гусле“ бр. 12. Musikaliendruckerei v. Jos. Eberle & Co. Wien, VII. Без. 1889. На 8°, стр. 2—5.

Изнад наслова: Мајци која га роди.

17 *I. Булић.* Змаја Јована Јовановића. Самопјев за тенор или сопран са пратњом ситних гуда, клавијатура и гласовира Роберт Толинггер, Дјело 15. Издања друштва „Гусле“ бр. 9. Musikaliendruckerei v. Jos.

Eberle & Co. Wien, VII. На 4^о, стр. 2—7 + по један лист за глас, ситне гуде и хармониум.

Изнад наслова: Издања друштва „Гусле“ у Великој Кикинди. Г. Милану К. Петровићу, народном учитељу у В. Кикинди.

- 18 *И. Булић*. Змаја Јована Јовановића. Самопјев за тенор или сопран са пратњом гласовира Роберт Толингер. Дјело 15. Издања друштва „Гусле“, Бр. 9/2. Musikaliendruckerei v. Jos. Eberle & Co. Wien. На 4^о, стр. 1—9.

Изнад наслова: Издања друштва „Гусле“ у Великој Кикинди. Србину умјетнику Ф. Стевану Дескашеву члану Народне опере у Загребу.

II.2 — Рукописне музикалије

- 19 *Винска песма*. За мушки хор. (Панчево, СЦПД).
- 20 *Вода и сузе*. За мјешовити хор. (В. Кикинда, СПД „Гусле“).
- 21 *Госпођици * * ** у споменици. За један глас уз пратњу клавира (В. Кикинда, СПД „Гусле“).
- 22 *Јунак прође*. За мјешовити хор. (В. Кикинда, СПД „Гусле“).
- 23 *Косовка*. Кантата у два дијела. Дио I. За тенор соло уз пратњу клавира. (Вршац, СЦПД).
- 24 *Косовка*. Кантата у два дијела. Дио II. За баритон соло и мушки хор уз пратњу два клавира. (Вршац, СЦПД).
- 25 *Лабуд се купа*. За мјешовити хор и клавир. (В. Кикинда, СПД „Гусле“).
- 26 *Лаку ноћ*. Квартет. (Сомбор, СГПД).
- 27 *Литургија*. За два женоса гласа (В. Кикинда, СПД „Гусле“).
- 28 *Литургија светог Јована Златоустог*. За три мушка гласа.
- 29 *Наше горе лист*. За мушки хор. (Вршац, СЦПД).
- 30 *Нека сунца*. За мушки хор. (В. Кикинда, СПД „Гусле“).
- 31 *Одломак из „Бачког растанка“*. За тенор соло и мјешовити хор уз пратњу клавира. (Вршац, СЦПД).
- 32 *Песме и скице*. (В. Кикинда, СПД „Гусле“).
- 33 *Под липом*. (М. Поповића). За женски хор (В. Кикинда, СПД „Гусле“).

- 34 *Поздрав (Ој, сунашце што разгониш)*. За мјешовити хор прерадио Роберт Толингер. (Вршац, СЦПД).
- 35 *Славуј*. За мјешовити хор. (Панчево, СЦПД).
- 36 *Спаваши ми злато моје*. За тенор соло и мушки хор. (В. Кикинда, СПД „Гусле“).
- 37 *Тихи позив*. За сопран или алт са женским збором. (В. Кикинда, СПД „Гусле“).
- 38 *Уломак*. За мјешовити хор. (В. Кикинда, СПД „Гусле“).

II-3. Чланци и прилози у периодици

- 1 ПРВА СРПСКА ОПЕРА „ОБИЛИЋ“. — Застава, 1883, XVIII, бр. 56, 10 (22) април, стр. 1—2; бр. 58, 13 (25) април, стр. 1—2.
- 2 К НАРОДНОЈ МУЗИЦИ (СКИЦА). — Стражилово, 1886, II, бр. 8, стр. 259—262.
- 3 ЛЕТИМИЧАН ПОГЛЕД НА ЗАЧЕТАК И РАЗВИТАК ГЛАЗБЕ, — Гудало, 1886, I, бр. 1, стр. 4—6. Потпис: Младен.
- 4 ЈАВНА НЕГА ГЛАЗБЕ У НАС. — Гудало, 1886, I, бр. 2, стр. 17—22. Потпис: Младен.
- 5 О КРИТИЦИ ГЛАЗБЕ. — Гудало, 1886, I, бр. 3, стр. ?. Потпис: ?
- 6 О НАСТАВИ ПЕВАЊА У НАРОДНОЈ ШКОЛИ. — Гудало, 1886, I, бр. 4, стр. 58—68. Потпис: Младен.
- 7 О ГЛАСОВНОМ СЛИКАЊУ. — Гудало, 1886, I, бр. 5, стр. 89—94. Потпис: Младен.
- 8 О ПРАВЦУ И САСТАВУ ПРОГРАМА НАШИХ ПЕВАЧКИХ ДРУЖИНА. — Гудало, 1886, I, бр. 6, стр. 105—115. Потпис: Младен.
- 9 НЕКОЛИКО РЕЧИ О КУЋЕВНОЈ НЕЗИ ГЛАЗБЕ. — Гудало, 1886, I, бр. 7, стр. 125—132. Потпис: Младен.
- 10 ГЛАЗБЕ НА НАШОЈ НАРОДНОЈ ПОЗОРНИЦИ. — Гудало, 1886, I, бр. 8, стр. 142—146. Потпис: Младен.
- 11 ПЕВАЧКИМ ДРУЖИНАМА НАШИМ. — Гудало, 1886, I, бр. 9, стр. 157—165. Потпис: Младен.
- 12 МАХНЕ У ПРВОЈ НАСТАВИ ГЛАЗБЕ. — Гудало, 1886, I, бр. 10, стр. 173—176. Без потписа.

- 13 *Музичка писма. Посестрими Анђелији.* — Посестрима, Пагичево и Вел. Кикинда, 1890, I, 1, 4—7. 2, 20—23; 3, 36—38; 4, 55—57. Потпис: Мирослав.
Садржај се односи, углавном, на то што је музички лијепо, о музичком животу „некад и сад“, итд.

- 14 *Slovanstvo ve svych zpčevch. Sbornik narodnich a znarodnilych (vyznamnych) pisni vsčech sovanckych narodu. Sbira, harmonisuje a vidava Ludvik Kuba v Poděbradech. Díl V Písne jihoslovanske. Kniha VIII. Černohorske. Pčeklada Bohumil Dadourek, 1890. Nakladem vydava telovym. V komissi F. Hoblika v Pardubicich.* — Нова Зета, III/1891, 1, стр. 21.

Приказ.

- 15 (ИЗВАНРЕДНА МУЗИКАЛНА ПОЈАВА). — Глас Црногорца, 1897, XXVI, бр. 22, 31. V, стр. 3.
Толингеров напис о Анђелу Косисоглу, деветогодишњем дјечаку из Трста, који је 30. маја 1897. држао концерт на Цетињу.

III. ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

- 1 ANDREIS Josip, ЦВЕТКО Драготин, БУРИЋ-КЛАЈН Стана: *Хисторијски развој музичке културе у Југославији.* — Загреб, 1962.
На стр. 4—5 и 603—609 о Р. Толингеру.
- 2 БИКИЦКИ Милана: *Стогодишњица „Гудала“ — првог српског музичког часописа.* — Гудало, 1896, 11, 12—18.
- 3 БУГАРИНОВИЋ Властимир: *Споменица педесетогодишњице рада певачког друштва „Гусле“ у Великој Кикинди од 1876—1930 године,* Суботица, 1930.
- 4 ВИНАВЕР Ружа: *О професору Толингеру.* — У: Споменица Роберта Толингера, на дан освећења споменика 24. маја 1931. године у Шапцу, Шабац 1931, 13—14.
- 5 *Висока одликовања.* — Просвета, 1895, VI, XI, 593.
Биљешка о одликовању књаза Николе I Петровића више просвјетних радника, међу којима и Роберта Толингера. Толингер је одликован IV степеном Данилова реда.
- 6 *Виша женска школа у Шапцу.* — Годишњи извјештај за 1910/1911. годину. Шабац, 1911, 25.
- 7 ВУКОМАНОВИЋ Младен: *Оснивање и делатност радничких организација у Шапцу до 1903. године.* — Годишњак Историјског архива у Шапцу, 1967, св. 5, 21.
- 8 ВУКСАН Душан: *Споменица о педесетогодишњици Државне реалне гимназије на Цетињу и извјештај за школску 1931/32. годину.* — Цетиње, 1932, 30.

- 9 ВУКСАН Душан Д.: *Педесет година Цетињске гимназије (1880/1—1930/1)*. — Цетиње, 1932, 30.
- 10 *Глас Црногорца*, 1889—1897. године.
- 11 ГРАХОВАЦ Спасоје: *После сто година*. — Гудало, 1986, 11, [5—6].
- 12 *Десет година средње музичке школе „Његош“*. Алманах. Цетиње—Котор 1946/7—1956/7. Котор [1967].
- 13 DALIVOR, *Praha*, 1882, IV, 79.
- 14 ДРАГИЋЕВИЋ Ристо Ј.: *Црногорска војна музика*. — Старине Црне Горе, Цетиње, 1975, V, 15—80.
- 15 ЂОРЂЕВИЋ Владимир Р.: *Роберт Толингер*. — Музички гласник, Београд, 1922, 10, 5.
- 16 ЂОРЂЕВИЋ Владимир Р.: *Прилози биографском речнику српских музичара*, САН, Посебна издања, књ. CLXIX, Музиколошки институт, књ. I, Београд, 1950.
- 17 ЂОРЂЕВИЋ Владимир Р.: *Оглед српске музичке библиографије до 1914. године*. Приредила Ксенија Б. Лазић. — Београд, 1969. Види библиографске јединице 746, 537—554, 1908—1927.
- 18 ЂУРИЋ-КЛАЈН Стана: *Музика и музичари*. Београд, 1956.
- 19 ИВАНИШЕВИЋ Јован: „Пупољци“ или „низ песмица за деције грло“ са пратњом гласовира или виолине Роберта Толингера, дело 10. Свеска I. Триест песмица за један глас. — Јавор, Нови Сад, 1886, 30, 957—959; 31, 988—991; 32, 1022—1024; 33, 1049—1052; 34, 1086—1088; 35, 1117—1119; 36, 1148—1152; Потпис: Момчило. Критички приказ.
- 20 *Извјештај о Ђевојачком царице Марије институту на Цетињу на крају његове двадесет и прве, а школске 1889—90. године*. Приредио Ж. Драговић. — Цетиње, 1890.
- 21 *Извјештај о Ђевојачком царице Марије института на Цетињу на крају његове двадесет и друге, а школске 1890—91. године*. Приредио Ж. Драговић. — Цетиње, 1891.
- 22 *Извјештај о Ђевојачком царице Марије института на Цетињу на крају његове двадесет и четврте, а школске 1892—93. године*. Приредио Ж. Драговић. — Цетиње, 1893.
- 23 ЈОКСИМОВИЋ Бор: *Кад је реч о Роберту Толингеру*. — У: *Споменица...*, стр. 17—24.
- 24 КРСТИЋ П. Ј.: *Роберт Толингер*. — У: *Споменица...*, стр. 7—11.

- 25 КОЊОВИЋ Петар: *Књига о музици*. Нови Сад, 1954.
Уп. стр. 51 и др.
- 26 ЛОТИЋ Љубомир: *Листак из историје наше музичке умјетности. Гусле, друштво за неговање музике у Вел. Кикинди и Роберт Толингер*. — *Летопис Матице српске*, 1932, CVI књ. 332, св. 1—3, април-мај, стр. 214—229; књ. 333, св. 1—2, јули-август, стр. 135—147.
- 27 ЛУКЕТИЋ Мирослав: *Роберт Толингер на Цетињу*. — Овдје, Титоград, 1971, III, 31, 25.
- 28 ЛУКЕТИЋ Мирослав: *Роберт Толингер на Цетињу*. — У: *Казивања о прошлости*, Будва 1988, 93—99.
- 29 МАНОЈЛОВИЋ Коста: *Толингер Роберт*. — У: *Станојевић Станоје*. Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка, IV књига, С—Ш, Београд, 1929, 557. Потпис: К. М.
- 30 М-ћ. П.: *Роберт Толингер*. — *Застава*, 1890, XXV, 139, 1.
Био-библиографски подаци. Види и у „Светосавска беседа“ (1894, 7, 3; 3, 3) и бројеве 105 и 107, стр. 4 и 3 за 1897.
- 31 МАРТИНОВИЋ Душан: *Роберт Толингер*. — *Цетињски лист*, 1979, IV, 87, 10, X, 12.
Сто двадесет година од рођења.
- 32 МАРТИНОВИЋ Нико С.: *Прво црногорско друштво књижевника*. — *Стварање*, Титоград 1955, X, 1, 32—37.
- 33 МАТАВУЉ Симо: *Биљешке једног писца*. — *Цетиње* 1957.
- 34 МИШКОВ Милован: *Роберт Толингер. Период деловања уједињене омладине српске и оснивање певачких друштава*. — *Гудало*, 1896, 11, 19—36.
Одјељак из магистарског рада.
- 35 МИШКОВ Милован: *Роберт Толингер*. — *Годишњак / 20 Међуопштинског историјског архива, Шабац* 1986, 3—45.
- 36 МИШКОВ Милован: *Роберт Толингер*. — *Шабац*, 1986, 45, стр. Сепарат Годишњака / 20 Међуопштинског историјског архива Шабац.
- 37 ОРАО, В. Кикинда, 1887, 30, 20. XII.
- 38 ПЕЈОВИЋ Ђоко Д.: *Развитак просвјете и културе у Црној Гори од 1852—1916. године*. — *Цетиње* 1971.
- 39 ПЕЈОВИЋ Роксанда: *Толингер Роберт*. — У: *Музичка енциклопедија*, 2. К — Ж., Загреб МСМЛХП, 1979, 719—720. Потпис: Р. Пеј.

- 40 ПЕЈОВИЋ Роксанда: *Српска музичка реч у написима чешких музичара*. — Гудало, 1896, 11, 37—46.
- 41 ПЕРИЧИЋ Властимир: *Јосиф Маринковић, живот и дела*. — Београд 1967.
- 42 ПЕТРОВИЋ Милан: *О поласку*. — Садашњост, Велика Кикинда, 23. септембра 1890.
О одласку Р. Толингера из Велике Кикинде.
- 43 ПЕТРОВИЋ Милан: *О поласку*. — У: *Споменица...*, 27—30.
Прештампано из *Садашњости*.
- 44 ПЕТРОВИЋ Радован: *Толингер Роберт*. — У: *Енциклопедија Југославија*, 8, Загреб МСМЛXXI, стр. 345. Потпис: Р. П.
- 45 *Прилог библиографији радова Роберта Толингера*. — У: *Споменица...* стр. 33—34.
- 46 *Подринске новине*, бр. 9 и 26/1930; 47 и 51/1931.
- 47 РАДУЛОВИЋ-ВУЛИЋ Мања: *Трновит пут до Академије*. — Просвјетни рад, Титоград, 1980, 19, 1. XII, [12].
Надслов: *Музичко школство у Црној Гори*.
- 48 РАЈКОВ Миливој: *Милан Петровић (уредник „Гудала“)*. — Гудало, 1896, 11, 12—18.
- 49 РОБЕРТ ТОЛИНГЕР. — Босанска вила, 1911, XXVI, 6, 96.
Читуља.
- 50 РОБЕРТ ТОЛИНГЕР. — Бранково коло, 1897, III, 30, 24. VII, стр. 959.
- 51 РОБЕРТ ТОЛИНГЕР. — Годишњи извјештај Српске краљевске гимназије у Шапцу за школску 1910/11. год. (LXXIII година), 706—708.
Некролог.
- 52 РОБЕРТ ТОЛИНГЕР, Дело 4. „*Држимо школе!*“ двозбор, четворогласан мешовит и двогласан дечији уз пратњу гласовира за две руке; на речи Змаја Јована Јовановића. Издање друштва „Гусле“ у В. Кикинди. — Гудало, 1886, I, 1, 6—7.
Приказ.
- 53 РОБЕРТ ТОЛИНГЕР, Дело 2, „*Сватовац*“ за гласовир (у две руке.) Издање српске књижаре Браћа М. Поповића у Новоме Саду. — Гудало, 1886, I, 1, 7—8.
Приказ.
- 54 РОБЕРТ ТОЛИНГЕР. *Дело 5. „Неколико листића из гласовне записнице за гласовир у две руке. Издање друштва „Гусле“*. Велика четвртина, страна 15. — Гудало, 1886, I, 2, 22—23.
Приказ.

- 55 РОБЕРТ ТОЛИНГЕР. Дело 8. Слике и прилике из дечијег живота. 32 гласовна комадића у обиму од пет гласова за вежбана и увесељавање почетника на гласовиру. Наклада књижаре браће Јовановића у Панчеву. Мала четвртина, страна 15. — Роберт Толингер. Дело 9. Младост радост. Дванаест гласовних слицица ради вежбања у предавању на гласовиру, напреднијим ученицима за божићни данак написаних, наклада књижаре браће Јовановића у Панчеву. Мала четвртина, страна 9. — Гудало, 1886, 2, 23—24.
Приказ.
- 56 РОБЕРТ ТОЛИНГЕР, Дело 10. „Путољци“, низ песмица за дечије грло са пратњом гласовира или виолине. Издања друштва „Гусле“ бр. 4. Свеска прва. Триест песмица за један глас. Велика осмина. Партитура 47 стране, а деоница за дечију руку 17 страна. — Гудало, 1886, 4, 68—69.
Приказ.
- 57 РОБЕРТ ТОЛИНГЕР, дело 11. „Две српске игре за гласовир у четири руке. Издања друштва „Гусле“, бр. 5. Велика четвртина. Страна 19. — Гудало, 1886, 5, 94—95.
Приказ.
- 58 РОБЕРТ ТОЛИНГЕР, дело 12. „Храму св. Тројице у Вел. Кикинди сазиданом госпођом Меланијом Николић рођ. Гајчић „Литургија светог Јована Златоустог“, лаког слога за три мушка гласа. Издања друштва „Гусле“, бр. 6, Велика осмина. Страна 15. — Гудало, 6, 1886, 115—116.
Приказ.
- 59 РОБЕРТ ТОЛИНГЕР, дело 13. Српском црквеном певачком друштву „Коло“ у Меленци. „Русанђанке“. Шест песама за мешовит збор у духу певања српског народа. Издања друштва „Гусле“, бр. 7. Велика осмина. Страна 19. Садржај: I. „У ноћи“ Змаја Јована Јовановића. II. „Славују“. Павла Герчића. III. „Мутан Дунав“. Народна. IV. „Не мисле се убити, већ љубити“. Народна. V. „Вода и сузе“ Мите Калића. VI. Уломак из песме Терланћеве, посвећене премилом својем отчеству. — Гусле, 1886, 7, 132—134.
Приказ.
- 60 РОБЕРТ ТОЛИНГЕР, дело 15. „Г. Милану К. Петровићу, народном учитељу у В. Кикинди. И Булић Змаја-Јована Јовановића. Самопев за тенор или сопран са пратњом ситних гуда, хармонијума и гласовира“. Велика четвртина. Деоница самопева 1, ситних гуда 1, хармонијума 2, гласовира 6, свега 11 страна. Издања друштва „Гусле“, бр. 9. — Гусле, 1886, 9, 165—166.
Приказ.
- 61 РОБЕРТ ТОЛИНГЕР, дело 14. „Зачинка“ за гусле, хармонијум и гласовир. Издања друштва „Гусле“, бр. 8. Велика четвртина. Деоница за гусле 11 страна, за хармонијум 12 и за гласовир 27 страни. — Гусле, 1886, 8, 147.
Приказ.

- 62 РОБЕРТ ТОЛИНГЕР, дело 16. *Госпођицама Софији и Милицы Петровићевој, чланицама друштва „Гусле“*. „Три песме за два женски гласа са пратњом гласовира. Издање друштва „Гусле“, бр. 10, Велика четвртина. Страна 15. — Гусле, 1886, 10, 177.
Приказ.
- 63 [РОБЕРТ ТОЛИНГЕР]. — Просвјета, Цетиње, 1889, I, VIII—IX, 264.
Биљешка о постављењу на Цетињу.
- 64 [РОБЕРТ ТОЛИНГЕР]. — Просвјета, Цетиње, 1890, II, XI—XII, 300.
Биљешка да је отпочео службу на Цетињу.
- 65 РОБЕРТ ТОЛИНГЕР. — У: *Споменица...*, стр. 31—32.
Некролог прештампан из *Годишњег извјештаја Српске краљевске гимназије у Шапцу за школ. 1910/11. год.*
- 66 РОВИНСКИЙ П. А.: *Черногория въ ея прошломъ и настоящемъ*. Томъ III. Петроградъ 1915. 411.
- 67 *Саданшност*, Велика Кикинда, 22. I, 1884; 8. и 9. II 1884; 20. IV 1884; 23. V 1884; 13. XII 1887; 13. IX 1890.
- 68 *Споменица Шабачке гимназије 1837—1937*. — Шабац, 1938.
- 69 *Споменица 1876—1976*. „Гусле“. Друштво за неговање музике у Кикинди. — Кикинда, 1976.
- 70 *Списак приложника за подизање соменика пок. Роберту Толингеру*. — У. *Споменица...*, 35—38.
- 71 *Српска Краљевска гимназија у Шапцу. Извјештај за школску 1902/1903. годину*. — Шабац, 1903, 75.
- 72 *Српска краљевска гимназија у Шапцу. Годишњак извјештаја за школску 1905/1906. год.* — Шабац, 1906.
- 73 *Српска краљевска гимназија у Шапцу. Извјештај за школску 1906/1907. годину*. — Шабац, 1907.
- 74 ТОМАНДЈЛ Миховил: *Споменица Панчевачког српског црквеног певачког друштва*, 1938.
- 75 URIE Bedřich: *Češki violoncellisté*, Praha, 1946.
- 76 ФОТИЋ Јаша А.: *Ученик о учитељу*. — У: *Споменица...*, 15—16.
- 77 ХАЦИХУСЕЈНОВИЋ-ВАЈАШЕК Мирослава: *Српски музичари у Кукачевом биографском словнику*. — У: САНУ. Музиколошки институт. *Научни скупови, књ. 1. Београд, 1985, 259—286.*

- 78 ХОВОРКОВА Зорка: *Један српски композитор*. — Коло, 1902, III, 2, 109—113; 7, 447—451.
О Р. Толингеру.
- 79 *Hudební výchova*, Praha, 1931, XII, 105.
- 80 *Česko-slovenský hudební slovník. Osob a instituci*, II, M—Ž, Praha, 1963, 774.
- 81 *Шабац у прошлости*. — III, Шабац, 1980.
Иде стр. 358, 362, 467—470, 484 о Р. Толингеру.
- 82 *Шабачка гимназија*. Годишњи извјештај 1903/1904. годину. Шабац, 1904.
- 83 [ШКЕРОВИЋ Никола П., ЂУКИЋ Душан С.]: *Роберт Толингер*. — Дан, 1911, I, 1—2, 137.
- 84 ШОЋ Перо: *Први црногорски музичари*. — Стварање, 1952, VII, 11, 685—692.
- 85 ШОЋ Перо: *Музичка култура у Црној Гори*. — Стварање, 1952, VII, 12, 757—766; 1953, VIII, 1—2, 60—68.
- 86 *Шабачки гласник*, 1935, бр. 43, 7. VI.
Види о Шабачком песачком друштву „Зорка“.

1000 godina

1000 godina

1000 godina

1000 godina

1000 godina

1000 godina

1000 godina

1000 godina

АНТО М. ГВОЗДЕНОВИЋ (1854—1935)

Од времена успостављања првих црногорско-руских веза, у доба митрополита Данила Петровића Његоша и императора Петра Великог, почетком XVIII вијека, Црна Гора и Бока¹ дале су неколико знаменитих и заслужних војсковођа руској армији (војсци). Матија Змајевић (Пераст, 1680 — Тавров, 1735), поријеклом из Његуша, пред Петром Великим положио је 1712. у Карловим Варима (Чешка) испит из поморства, у руској морнарици постигао чин адмирала и постао вршилац дужности заповједника балтичке флоте. На почетку IX стољећа чин генерала у руској војсци стекао је и гроф Марко Ивелић (Рисан, 1740 — Петровград, 1825), који је играо и важну дипломатску улогу, док су у првој деценији XX вијека чин генерала руске војске добили и Јован Поповић Липовац (1856—1919), из Грађана,² близу Цетиња, и др Анто Гвозденовић, који је доспио до чина руског санитеског генерал-лајтнанта.³

Др Анто Гвозденовић се родио 14. јануара 1854. г. у с. Вучјем Долу (Геклићи, општина Цетиње), у познатој породици која је дала неколико истакнутих официра, просвјетних, културних и научних радника. Отац му Миђун (Михаило) Думељић учествовао је у одбрани Острога 1852—53.

¹ Марко Мартиновић (Пераст, 1663—1716) обучавао је 1698. године поморским наукама и вјештини 28 руских бојара Петра Великог.

² Види наш текст: *Јован Поповић Липовац (1856—1919)*. — У: *Портрети. Цетиње, 1983*, стр. 147—157.

³ Рангови генерала у руској војсци у XIX и почетком XX в., до октобарске револуције, били су: генерал-лейтенант (2 звјездице), генерал-лајтнант (3 звјездице), пули генерал (без зв.) и генерал-фельдмаршал.

године са великим војводом Мирком Петровићем Његошем.⁴ Убрзо иза тога погинуо је, тако да је мајка Мара, рођена Калуђеровић водила бригу о васпитању и школовању свог јединца.

Школовање Анта Гвозденовића, у зависности од друштвено-политичких прилика у којима је стасавао, било је у основи нередовно. Основно образовање је стекао код једног приватног учитеља у родним Ђеклићима.⁵ Онда се уписао у тек основану Богословију на Цетињу, отворену 18. септембра 1869. године. Припадао је првој генерацији цетињских средњошколаца у којој се истицао даровитошћу. Био је одличан ученик. Већ у другом разреду „научио је од своје воље и свјим трудом немачки и нешто француски“ — констатује Милан Костић, ректор овог најстаријег средњошколског завода у Црној Гори.⁶ Као средњошколац научио је и италијански језик код професора Илије Беаре. На заузимање М. Костића код црногорског књаза Николе Петровића Његоша, при свршетку школске 1871/72. године одређена су четворица ученика Богословије да наставе школовање у иностранству. По завршетку III, завршног разреда одређена су тројица абитуријената „да пођу у Русију у духовну академију.“ Четврти кандидат Гвозденовић је, пак, по завршетку II разреда одређен за изучавање медицинских наука.⁷

По доласку у Москву Гвозденовић је на факултету стекао лијепо углед. Студирао је медицину код чувеног професора др Сергеја Петровића Боткина.⁸ Анто је освајао нову средину физичким изгледом, интелигенцијом, образовањем и познавањем језика. Колико је уважаван међу професорима и студентима најрјечитије говори и податак да је након прве године у студентској делегацији „Императорског Московског универзитета“ учествовао на свјетским студентским конгресима у Берлину и Лондону.

С јесени 1875. године, у јаку херцеговачког устанка у коме су Црногорци активно учествовали, А. Гвозденовић се враћа у Црну Гору да судјелује у овом ослободилачком рату против Турака. Његов повратак коинцидира са доласком на Цетиње William James Stillman-а (Шенквид, Њујорк, 1828 — Сириј, Енглеска, 1901), дописника лондонског „Тајмса“, иначе, америчког дипломате, сликара и публицисте.⁹ Црногорски суверен је Гвозденовића одредио Стилману за пратиоца и драгомана. Он му је био „вођа и преводалац“ у почетку у Кривошијама, Грахову и Приморју (?), затим кроз црногорске вароши под Турском (Спуж, Подгорица) и у Скадар, ма колико да је то било скопчано с ризиком и животним опасности-

⁴ Д. В. Вуксан: *Браниоци манастира Острога 1852—1853.* — Записи, VIII/1935, 14, 3, 135; Божо Ђ. Михаиловић: *Манастир Острог и св. Василије Острошки*, Цетиње, 1959, стр. 40.

⁵ Анта Гвозденовића, сестру му Гордану (Доду, удату Рогановић) и браћу и сестре од стрицева (Петра, касније командира црног. војске; Малишу, Ђура и Косту) научио је елементарној писмености неки Ђеклић из Котора, који је по позиву Риста Гвозденовића, стотинаша црног. народне војске, боравио дуже (повремено) у Ђеклићима.

⁶ Милан Костић: *Школе у Црној Гори од најстаријих времена до данашњег доба.* — Панчево, 1876, стр. 222.

⁷ Исто, стр. 223.

⁸ Др Миљ[анић Петар]: *С. П. Боткин.* — *Нова Зета*, II/1890, 1, 36—37. Некролог.

⁹ *The Encyclopediá Americana*, 1875, New York, Chicago, Washington, 1960, S. 650

ма да у њему Турци не препознају Црногорца, иако му је руски пасош обезбјеђивао извјесни имунитет.

Касније ће Стилман у својој књизи: *Herzegovina and the Late Uprising* (London, 1877), са пијететом спомињати црногорског медика и истичати његову храброст и сналажљивост.¹⁰

Када је Стилман у прољеће 1876. напустио црногорско и херцеговачко поднебље, Анто Гвозденовић се неко вријеме прикључује Вучедолској чети у саставу Цуцко-ћеклићког батаљона који је учествовао у опсади Никшића.¹¹ Учествовао је и у неким окршајима противу Турака и то су му била прва „ратна крштења“ која ће га водити доцније као активног учесника и судионика у шест ратова, од Плевне и Једрена, кроз Туркменију до Порт-Артура, на Далеком Истоку. Његови подвизи код Геок-тепе у Туркменији и Лиао-Јанга у Манџурији, обезбједиће му славу врсног ратника-војсковође и донијети му признања.

Заправо, средином 1876. Гвозденовић изнова, по наређењу књаза Николе, путује у Русију да настави студије. Убрзо је, међутим, уследио нови прекид у његовом редовном студирању. Избио је руско-турски рат (1877—1878), у коме су учествовале и балканске државе: Црна Гора, Србија и Румунија. Гвозденовић је 12. јула 1877, као добровољац, од стране Руског друштва Црвеног крста упућен у Бугарску. Учествовао је у санитарским екипама руске војске коју је успјешно водио генерал Гурко, на бугарским бојиштима од Плевне до Филипопоља и Једрена. Када је рат окончан Сан-Стефанским миром (1878), А. Гвозденовић је 3. септембра 1878, за заслуге, добио висока ратна одликовања, а пола године доцније Главни одбор руског Црвеног крста, 13. марта 1879, додијелио му је своје највише признање.

А. Гвозденовић је дипломирао 31. маја 1879. године. По завршетку студија, указом цара Александра II, од 21. августа 1879, постављен је на дужност „млађег лекара“ у Војно-медицинској управи Кавкаског војног округа. О мотивима који су га навели да се прихвати „руске војничке службе“¹² и да се укључи у ахал-текинску експедицију, Гвозденовић је забиљежио:

„Будући да сам не давно оставио универзитетску скамију, циљ ми је био, разумије се, да се практикурам у хирургији; а с друге стране да видим ту чудновату земљу, о којој су толике ужасе причали, и у којој су неколике руске војничке експедиције погинуле и са свијем уништене, или руком непријатеља или од природнијех препрека као: врућине, жеђи, глади и д.т.“¹³

Кратко вријеме је био на хируршкој пракси у војној болници у Тбилисију (Тифлису). Током 1880. мијењао је више формацијских јединица: фебруара 1880. био је распоређен у 163. Ленкоранском пуку; затим, од 23. априла до 12. децембра исте године био је одредни лекар војске Закас-

¹⁰ В. Ј. Стилман: *Херцеговина и последњи устанак*. — Београд, 1932, стр. 71, 76—80. (С енглеског: др Анто Гвозденовић).

¹¹ Др Милан Гвозденовић. — *Побједа*, XXVII/1971, 34, 18. јула, стр. 5.

¹² Према неким индицијама, и доцнијим казивањима генерала Гвозденовића, прави разлог је био, међутим, тај што је његовог школског друга М. Бакића, црногорски монарх акредитовао као црног. дипломатског представника у Цариграду, а не њега?!

BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE

¹³ Др Анто Гвозденовић: *Кратке путничке забиљешке*. — Београд 1925, стр. 5.

пијске области: прво Дагестанског пука, па Полтавског коњичког пука.¹⁴ У децембру је прекомандован у Штаб генерала од инфантерије Михаила Димитријевича Скобељева (1843—1882), главнокомандујућег експедиционог корпуса који је добио специјални задатак да у Туркменској 1880—1881. године покори борбени средњоазијски народ Ахал-Текинце. Главне операције су извођене од средине децембра 1880. до половине јануара 1881. Најглавнија фортификација Геок-тепе је освојена 12. јануара 1881, послије 22 дана опсаде. По тактички разрађеном и „математички израчунатом“ плану, нападале су јединице руске војске са три стране: с југоистока јединице пуковника Куропаткина, с јужне, гдје се налазио главнокомандујући генерал Скобељев, јединице Козелкова, а с југозападне пуковника Хајдарова. Гвозденовић је водио биљешке о ратним окршајима, описивао сва важнија збивања, тако да је на основу његове књиге¹⁵ прилично једноставно реконструисати појединости како је освојена чувена тврђава и како је сломљен отпор Текинаца у којему су ови претрпјели велике губитке — око 8.000 „рачунајући међу њима не мали број ћеце и жена“.¹⁶ У Скобељевој експедицији др Анто Гвозденовић се истакао примјерном храброшћу и ратничком вјештином; начинио је прави подвиг. У најкритичнијим тренуцима за јединице генерала Скобељева, приликом напада на поменуто утврђење, послије знатних губитака руских војника и официрског кадра, будући да су погинула два љекара а трећи рањен, Гвозденовић је постао штабни љекар. Уз то, у борбама код Геок-тепе погинуло је или рањено пет ордонанса — официра, па је на њега дошао „ред“ да покуша извршење преношења наређења врховног команданта преко изузетно топографски неповољног терена, (брисани простор), Послужила га је ратна срећа, успио је да „пренесе наређење“, и у одсудном часу, када је погинуо командант батаљона, преузео је команду и успио са својим јединицама на јуриш да први упадне у тешко освојиву тврђаву.

За тај подвиг генерал Скобељев унаприједио је Гвозденовића у чин мајора и поконио му драгоцјени панцирни оклоп.¹⁷ На његов предлог добио је и висока одликовања.

По завршетку ахал-текинске експедиције, генерал М. Д. Скобељев вратио се тријумфално у Москву, гдје му је приређен величанствен дочек. Са њим су, поред осталих, били и шеф штаба новопроизведени генерал Куропаткин и штабни љекар Гвозденовић. Скобељев је много цијенио и волио Анта Гвозденовића; увео га је у високо московско друштво, преко којег је он дошао у контакт и са важним политичким личностима одашње Москве и Петрограда. Скобељев је убрзо умро (1882), што је Гвозденовића вишеструко погодило због међусобно чврсто успостављених пријатељских веза. Након тога, Коњички пут, у коме је Анто слу-

¹⁴ Службени curriculum vitae №18647. (ЦНБ, Рукописно одјељење, бр.

¹⁵ Др А. Гвозденовић, исто: стр. 112.

¹⁶ Исто, стр. 114.

¹⁷ Панцирани оклоп се састоји од шлема, штита, прсника, долактице и панталона ојачаних плочама. Оклоп је израђен од челика, богато оперважен златом и орнаментима. Овај ријетки примјерак оклопа, у нас и у свијету, чува се у Музеју на Цетињу. Према експертизи Дервиша М. Коркута, кустоса Земалског музеја у Сарајеву, оклоп је „рађен у Персији прије изума ватреног оружја у Европи“. Рађен је мјесецима уз сарадњу ковача, златара и калиграфа. Сви комади су по материјалу и изградњи првокласни, спадају у праве умјетничке радове.

жио, премјештен је из Москве у Млаву, код Варшаве. То је била нова прилика да се Гвозденовић упозна и са аристократским круговима у Пољској, који су га такође лијепо примили.

У вријеме годишњих одмора др Анто Гвозденовић је редовно одлазио „за границу“, какве су биле и препоруке надлежних власти. Најчешће је проводио у Француској, претежно у Паризу. Често је боравио на Азурној обали у Ници и другим рекреативним туристичким центрима. За вријеме једног годишњег одмора из радозналости се обрео у „Casino« у Монте Карлу; упустио се у коцку и током неколико дана игре на рулету добио знатну новчану суму. Пошто је у Паризу закаснио на воз, да би благовремено стигао на службу у Варшаву, гдје му се налазио гарнизон, и избјегао санкције, био је принуђен да наручи ванредну ком. позицију код француске жељезнице. Композиција од једног вагона с једним јединим путником — др А. Гвозденовићем, отправљена је са једне станице у близини Париза и стигла у предвиђено вријеме да не би закаснио на посао. Овај истинити догађај временом је прерастао у легенду која је добијала и разне верзије. Наводно, и сам Гвозденовић је причао да ће то бити „једина ствар коју ће свијет запамтити“ о њему.

Овај „догађај“ за мајора др А. Гвозденовића био је, међу осталим, фаталан. Скренуо га је са перспективног пута и блиставе војничке каријере. У Петрограду се налазио у друштву великих руских књажева, царевих рођака, који су приређивали помпезне пријеме. Многи приједи су приређивани у част Гвозденовића — јунака из битке за Геок-тепе, а, уз то, и „јунака из Монте-Карла“. Коцка је била онда у моди код петроградских аристократа. Мада Гвозденовић није знао хазардне игре, редовно је учествовао у њима и, разумљиво, изгубио сав стечени иметак. Ово је утицало на његову војничку каријеру. Прешао је из војне¹⁸ у полувојну службу у Петрограду. Пензионисан је 1900. године.

Средином прве деценије овога вијека империјалистички интереси царске Русије и Јапана сукобили су се на Далеком Истоку. Избио је руско-јапански рат. Тада је др Гвозденовић реактивиран. Год. 1904. позвао га је генерал од инфантерије Алексеј Николаевич Куропаткин (1845—1925) да учествује у оружаном походу руских сувоземних снага на Манџурију. Стари ратник је позив свесрдно прихватио. Прије одласка примила га је и царица Марија Фјодоровна.¹⁹

У почетку, још док се руско-јапански рат није разбуктао, др Гвозденовић је постављен за шефа санитета корпуса генерал лајтнанта П. К. Рененкампа (1854—1918), у Манџурији, убрзо пријешао у Главни штаб врховског команданта генерала Куропаткина, ратног друга из ахал-текинске експедиције. И у овом рату понекад се налазио на првој борбеној линији. Нарочито се истакао у бици код града Лиао-Јанга, недалеко од Муг-

¹⁸ Приликом напуштања Коњичког пука у Млави, Гвозденовићу је приређен сјајан испраћај. Поклоњен му је мач на којему је великим златним словима било инкрустирано Гвозденовићево име и презиме, као и име дародавца. Овај мач, са осталим старинским породичним оружјем које се чувало у његовој родној кући у Вучјем Долу, опљачкали су Аустријанци на крају окупације Црне Горе 1916—1918. године.

¹⁹ Марија Фјодоровна поклоњила је др Гвозденовићу један медаљон, као амајлију у рату против Јапана, који је сачувао о врату до краја живота.

дена. Том приликом је рањен; контузован је и остао инвалид. Добио је чин генерал-лајтнанта.²⁰ По окончању рата поново је пензионисан 1906. г.

Генерал Анто Гвозденовић се на Цетиње вратио крајем 1911. године у жеку припрема за први балкански рат. Учествовао је у балканским ратовима као ађутант и савјетник краља Николе I. Уочи првог свјетског рата, 1914, отпутовао је за Париз. Иако црногорски држављанин и руски генерал постављен је у француској савезничкој војсци за помоћника шефа санитета свих француских армија у Главном штабу, чије је сједиште било у Ромији-у, наомак Париза. На тој дужности остаје до јесени 1915.²¹ Крајем те године поново се нашао на Цетињу, прихватајући ранију дужност у краљевској резиденцији. Почетком јануара 1916. одлази са краљем Николом у емиграцију у Француску и игра значајну улогу у избјегличкој влади са сједиштем у Неји (Neuilly) код Париза. Прати краља приликом обилазака савезничких јединица, сусрета са предсједником Републике Француске Поенкареом и другим високим политичким и дипломатским личностима, о чему су савременици, др Перо Шоћ,²² и други, оставили одређена свједочанства.

Средином 1918. др Анто Гвозденовић постао је изванредни посланик и опуномоћени министар Краљевине Црне Горе у Вашингтону, након што му је почетком јула влада Сједињених Америчких Држава дала агреман. Упркос ометањима које је чинио Љуба Михаиловић, српски посланик у Вашингтону²³ и покушајима паралисања његовог рада од стране „Црногорског одбора за народно уједињење“ на челу са Андријом Радовићем,²⁴ Гвозденовић је на новој дужности показао видне резултате. Он је развио живу активност у САД. Организовао је тзв. црногорски дан у Вашингто-

²⁰ У руско-јапанском рату 1904—1905. сем Гвозденовића, учествовали су и ови наши земљаци и сународници: Јован Поповић Липовац, Александар Саичић, Владимир Петровић (синовац књаза Николе), кнез Арсеније Карађорђевић (унук Карађорђевић) и др.

²¹ Новак Миљанић: *Др Анто М. Гвозденовић*. — Српски архив за целокупно лекарство, Београд, 97/1969, 4, стр. 507.

²² Др П. Шоћ: *Сећање на генерала Анта Гвозденовића*. — Време, Београд, XV/1935, 4903, стр. 6.

²³ Српски посланик је покушавао да „свим силама“ осујети Гвозденовићев избор за посланика у Вашингтону, радећи по инструкцијама предсједника своје владе са Крфа, Николе Пашића, нудећи „аргументацију“, да он није црногорски држављанин (иако он никад није мијењао то држављанство), да је агантуриста, да је сумњивих моралних квалитета, итд. То је било у складу са политиком српске владе и тајним дипломатским ратом да се дисквалификују краљ Никола и црногорска влада, те да се дипломатски изолују. (Уп. Д. Вујовић: *Уједињење Црне Горе и Србије*, Титоград, 1962, стр. 224—225).

²⁴ „Црногорски одбор за народно уједињење“, који је конституисан и дјеловао у иностранству (сједиште Швајцарска) водио је жестоку кампању противу Гвозденовића, али је у томе имао незнатан успјех. (Уп. др Драган Р. Живојиновић *Црна Гора у борби за независност и стварање црногорског посланства у Вашингтону, 1917—1918. године*. — *Историјски гласник Цетињских музеја*, V/1972, стр. 103—104, 107, 119 и др.)

ну;²⁵ поставио је угледног Американца Вилијама Дикса (William Dix) за црногорског конзула у Њујорку, који се ове функције примио управо последице консулације с америчким председником Вудро Вилсоном; повезивао се са црногорским колонијама.²⁶ На овој дужности Гвозденовић је остао до 1919. године.

На мировној конференцији у Версају, код Париза, 1919. био је одређен за члана црногорске делегације, али како јој није омогућено да учествује у раду конференције, Гвозденовић је ипак, успио да 6. марта 1919. изложи декларацију своје владе пред Савјетом десеторице који је, примио и саслушао црногорску делегацију на челу са Гвозденовићем.²⁷ Три године доцније, на међународној Економској конференцији у Ђенови (1922) Гвозденовић је присуствовао и том приликом успоставио присне контакте са совјетским министром спољних послова Г. В. Чичерином и министром-председником бугарске владе А. Стамболићем.²⁸

Послије смрти краља Николе (Кап-д-Антиб, 1921), краљица Милена, као намјесница „краљевске власти“, у име Михаила I, генерала Гвозденовића, изванредног посланика и опуномоћеног министра, поставила је 23. октобра 1922. за председника Министарског савјета потоње црногорске владе у изbjеглиштву, и на тој функцији је остао до 1925, када престаје њена дјелатност.

Др А. Гвозденовић се вратио у Југославију 1925, када је пензионисан на основу старог црногорског закона (са малом пензијом!). Потом је живио неко вријеме у Београду (до 1933), а онда се посљедњи пут враћа у родни крај гдје проживљава задње двије године поред својих рођака у Вучјем Долу. (Није заснивао породицу.) Умро је у родном мјесту 2. септембра 1935. године гдје је и сахрањен на сеоском гробљу поред својих предака. Његову смрт су забиљежили многи листови и часописи. У посмртним словима, некролозима дакле, истицани су животни пут и заслуге овог необичног Црногорца. Чини се, није сувишно да донесемо један дио веома занимљивог а необјављеног некролога, који је одржао бригадни генерал и сенатор Петар Милов Мартиновић (Џетиње, 1881—1940), који, између осталог, истиче „да су све врлине, све особине чојства, витештва и господства биле нашле у особи генерала Анта своје оличитворење“ и да

²⁵ Када је с јесени 1918. у САД расписан велики „Народни зајам за слободу“, у циљу пропаганде уведени су у Њујорку тзв. „дани“ за поједине земље. Гвозденовић се изборио за „црногорски дан“ на којему је лично говорио и кондиширао читав програм («New York Times», 20. октобра 1918), док су, на примјер, Белгија и Србија имале по пола дана за пропаганду у тој акцији. . . Њошта је о „Црногорском дану“ писао опозициони лист «Libre Serbie», у броју 6, од 27. новембра 1918: „У част савезника прошлог месеца је у свима већим местима у Америци приређена свечаност. Најмањем савезнику, Црној Гори, пао је у дио највећи амерички град, Њујорк. Тај црногорски дан у Њујорку прослављен је на најсвечанији начин у присуству црногорског посланика, консула и особља посланства, као и најугледнијих представника Сједињених држава. На челу свечане поворке била је војска и музика, а том је приликом развијена и црногорска застава. Поред осталих гозорника говорио је о Црној Гори и посланик Гвозденовић, који је био у генералској униформи. Ово је највећа свечаност коју је Црна Гора доживјела, јер је на њој суделовало више душа него Црна Гора има становника.“

²⁶ Д. Вујовић: исто, стр. 64.

²⁷ *Foreign Relations of the United States 1919. Paris, Peace Conference. Vol. IV, p.p. 207—211.*

²⁸ Н. Миљанић: на истом мјесту.

је довољно било споменути његово име, па да то изазове представу о идеалном типу једног савршеног кућића и „господина“. Освјетљавајући спомену на најважније детаље Гвозденовићевог „свијетног живота и рада“. Мартиновић свој опроштајни говор завршава ријечима: „Живио је и радио као човјек, као витез, као ријетки родољуб, као идеални друг и пријатељ, као савршени центлмен и господин, једном ријечју — као примјер црногорског чојства и јунаштва“.

Генерал др Анто Гвозденовић за своје војничке заслуге у ослободилачким ратовима угрожене домовине и њених поробљених сусједа и у руској војсци добијао је велики број одликовања и других признања међу којима треба споменути: црногорска (Орден Књаза Данила I, III и IV степена); руска (Св. Станислава I и III степена с мачевима, Св. Владимира III и IV степена с мачевима, Св. Ане III степена,²⁹ и персијска (Персијског лава и Сунца III степена). Уз то, добитник је руских медала — бронзаних (на Андрејевској и Георгијевској ленти, за успомену на рат 1877—1878) сребрна на Георгијевској ленти, за учешће у освајању тврђаве Геок-тепе, на Александровској ленти за сјећање на Александра III) и црногорских — сребрне, за храброст и бронзана, за учешће у ослободилачким ратовима 1875—1878. године.

Завршавајући curriculum vitae др Анта Гвозденовића, умјесто закључка треба рећи: имао је несвакидашњи животни пут, особен у војничкој каријери, интересантан у политичком и дипломатском, а надамце у приватном животу (који је био такорећи мистериозан), па је и стога ушао у легенду.

Генерал А. Гвозденовић је значајан и по свом књижевно-публицистичком и преводилачком раду. По томе ће се спомињати у историји црногорске књижевности. Написао је *Кратке путне биљешке. Из Крима у Туркменију — Средња Азија и успомене о ђенералу М. Скобелеву и ахал-текиској експедицији*, који је првобитно штампао у београдском часопису *Отаџбина* (1882), а затим, на инсистирање познаника и пријатеља, прештампао их у посебну књигу послје је готово пет деценија (Београд, 1929, 132 стр.). Ови записи о Гвозденовићевим путовањима, како то на једном мјесту лијепо рече Чедо Вуковић, „извиру из живота који је сам по себи изузетна авантура“.

И поред одређених замјерки које је својевремено давала стручна критика³⁰ на Гвозденовићев путопис, он спада међу најбољим путописно-

²⁹ У царској Русији је било осам ордена. Прва два по рангу, — орден св. Андрија и орден св. Катарине, — били су резервисни само за крунисане главе. Трећи орден по рангу, орден Александра Невског, су добијали само изузетно истакнути, Њега је имао Суворов. Такође и Петар I владика црногорски. Орден св. Георгија је додјељиван искључиво за ратне заслуге и он је био некако изван формалне класификације. По рангу су преостала четири ордена ишли овим редом: св. Владимира, св. Станислава, Вијелог орла, св. Ане. Ордени добијени за ратне заслуге су били са мачевима.

³⁰ Тако, на пр., у једној од првих објављених рецензија на Гвозденовићеву књигу, у цетињским *Записима* (1929), Д. Д. Вуксан примјећује да су „биљешке писане живо и с пуно темперамента, ма да сам предмет данас не би одушевио никога, гдје огромна руска империја уништава у циљу освајања један мали народ од 170.000 душа, који је толико волио своју отаџбину и слободу, да се за њу борио до потоњег човјека. Овим тога Вуксан, с правом замјера зашто није приликом прештампавања исправљених језик и стил“, што ће рећи, издавач није обезбједио лекторисање текста.

-мемоарским дјелима црногорске књижевности. То је, свакако, био и разлог да је књижевоић Чедо Вуковић уврстио неке одломке из Гвозденовићевих *Кратких путних биљежака* (главу II и III) у антологијски избор путописно-мемоарске литературе Црне Горе који је објавила титоградска издавачка кућа „Побједа“, у својој репрезентативној едицији „Луча“.³¹ Антологичар истиче да „путописни дјелови Гвозденовићеве књиге откривају његово истанчано осјећање за природу и историјске мијене чије трагове запажа у крајевима и мјестима успутним“, и додаје — „то је сложено осјећање начитаног, радозналвог човјека, који је и љекар и маштар, који се подаје присјећањима из литературе али и лично, особеном заносу“. На крају, Вуковић закључује: Иако учесник освајачког похода, аутор путописа — као љекар и хуманист — дубоко доживљава и оно страхотно на личје војевања (или, боље речено, његово право лице), те у својим записима ставља на исте терације херојску и људску патњу.³²

Гвозденовић је био човјек широког енциклопедијског образовања и високе културе. Био је полиглота Говорио је најглавније европке језике: руски, француски, њемачки, енглески, италијански... Као што је већ истакнуто, бавио се и превођењем. Превео је Стилмана „нарочитог кореспондента“ лондонског „Тајмса“, који је, као свједок догађаја и збивања на херцеговачком ратишту 1876. године „расвијетлио побједу и разлоге, изнио личности, описе овог значајног одјелка историје, непристрасно, без предрасуда и са дубоким уживљавањем у суштину ствари и догађаја“³³ и на тај начин објективно информисао енглеску и свјетску јавност.

Квалитету Стилманове књиге допринио је свакако и Гвозденовић, као његов пратилац и тумач, који му је пружао солидне информације о свим појединостима. Јер, објективно узев, ниједан странац не би могао спознати, без обзира на јачину и моћ опсервација, када не би имао такву сарадњу.

*

О животу и дјелу генерала Анта Гвозденовића код нас је релативно мало писано. То свједочи и библиографија коју дајемо у прилогу, поготову што у наведеној литератури има и ефемерних јединица и садржаја. Није обухваћен ни појединим енциклопедијама и биографским и лексико-

³¹ С прага у свијет. Црногорски путописци. — Титоград, 1976. (Библиотека „Луча“, стр. 151—166). Поред Гвозденовића, у панорами најбољих путописно-мемоарских писаца Црне Горе, заступљени су: Антун Којовић, Кирил Цвјетковић, Данило Павковић, Лазо Поповић, Вук Врчевић, Анто Даковић, Раде Туров Пламенац, Максим Шобајић, Живко Драговић, Илија Пламенац, Митрофан Бан, Томаш Вукотић, Јован Николић, Никола I Петровић Његош, Стево В. Врчевић, Гавро Вуковић, др Лазо Томановић, Јован С. Ђуровић, Михаило Н. Стругар, Новица Ковачевић-Граовски, Ђоко С. Андријашевић, Илија Ф. Јовановић, Букашин Божовић, Нико Хајдуковић, Василије Б. Врбица, Иво Калуђеровић и Трифун Ђукић.

³² Ч. Вуковић: *Путовање кроз путописе* (6). — Овдје, IX/1977, бр. 96, стр. 30. Уз кратак коментар Вуковић у овој ревији (стр. 30—30) даје и одломак „Јуриш на Геок-тепе“ из Гвозденовићеве књиге. И титоградска *Побједа* доноси 1979. фрагмент тог одломка, у бр. 4702 (3. јануар), на стр. 11.

³³ В. Ј. Стилман: *Херцеговина и последњи устанак*, Београд, 1932, стр. 5.

графским издањима све до другог издања *Енциклопедије Југославије*.³⁴ О њему је, међутим, у иностраној штампи више писања.³⁵

Занимљиво је истаћи да је Гвозденовић скренуо на себе пажњу двојице музичара. Италијански музичар Никола Зепила компоновала је за клавир „Фантастичне реминисценције“ из Монте-Карла, у част боравка у овом ексклузивном мјесту тада мајора Гвозденовића. И руски музичар Гаушвиц сачинио је више композиција посвећених генералу Ангу Гвозденовићу.

Нека би ова био-библиографска скица о Гвозденовићевом животу и раду била подстицај за даља истраживања о његовој личности и дјелу.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

- 1 Анто ГВОЗДЕНОВИЋ, лекар, руски генерал, ађутант краља Николе, министар у Вашингтону, књижевник и човек који се играо милионима. [С портретом и 1 сл.]. — Политика, 1935, XXXII, 9782, 4, IX, 5—6.
In memoriam.
- 2 ВУЈОВИЋ Димо: *Рад српске владе у емиграцији на уједињењу Црне Горе и Србије*. — Историјски записи, 1960, XIII, XVII, 4, 681—703.
- 3 ВУЈОВИЋ Димитрије-Димо: *Уједињење Црне Горе и Србије*. Титоград 1962.
А. Гвозденовић се помиње на стр. 224—225, 262—263, 265 и др.
- 4 ВУКОВИЋ Чедо: *Путовање кроз путописе*. — У: С прага у свијет. Црногорски путописци, Титоград 1976, стр. 7—24.
Библиотека „Луча“. Антологија црногорске књижевности.
- 5 ВУКОВИЋ Чедо: *Путовање кроз путописе* (6). — Овдје, 1977, IX, 96 (мај)- стр. 30. Потпис: Ч. В.
Избор и коментар о Гвозденовићевим *Кратким путничким биљешкама*.
- 6 ВУКСАН Душан: *Анто М. Гвозденовић, Кратке путне биљешке*. Београд 1929. — Записи, 1929, III, IV, 3, 188—189. Потпис: Д.В.
Приказ.
- 7 ВУКСАН Душан: *Браниоци манастира Острога 1852/53*. — Записи, 1935, VIII, 14, 3, 129—140.
- 8 ВУКЧЕВИЋ Мило: *В. Ј. Стилман, Херцеговина и последњи устанак*, превео Анто Гвозденовић, Београд 1932. — Записи, 1932, VI, XI, 2, 109—110;

³⁴ Јовићевић Милан: *Гвозденовић Анто*. — У Енциклопедија Југославије, 4, Е — Хрватска, Загреб, 1986, стр. 580—581. Потпис: Ј. Мн.

³⁵ У оставштини др Пера Шоћа који се чува у ЦНБ постоји, поред богате преписке А. Гвозденовића са многим личностима његова времена, доста исјечака из иностраних новина које је др Шоћ издавао. (Легат др Пера Шоћа, Кут. бр. 4 и 72; фасц. 18, 19, 20, 47, 123). CRNOJEVIĆ.

- 9 ГВОЗДЕНОВИЋ Милан: [Писмо Јовану Дујовићу]. — Побједа, 1971, XXVII, 34, 18. VII, 5.
- 10 Др Анто ГВОЗДЕНОВИЋ. — Зетски гласник, 1935, VII, 67—68, 3. Некролог.
- 11 Др МИЉ[АНИЋ Петар]: С. П. Боткин. — Нова Зета, 1890, 1, 36—37.
- 12 ДУЈОВИЋ Јован: Др Анто, генерал из Ђеклића. — Побједа, 1971, XXVII, 21, 18. IV, 5; 22, 25. IV, 5; 23, 29. IV, 5; 24, 9. V, 5; 25, 16. V, 5; 26, 23. V, 5; 27, 30. V, 5; 28, 6. VI, 5; 29, 13. VI, 5; 30, 20. VI, 5; 31. 27. VI, 5; 32, 4. VII, 5; 33, 11. VII, 5; 34, 18. VII, 5; 35, 25. VII, 5; 36; 1. VIII, 5; Фелџен.
- 13 ДУЈОВИЋ Јован: Анто Гвозденовић мистериозни Црногорац. — Фокус, 1979, 161, 3. IX, 82—88.
- 14 Генерал Анто Гвозденовић. — Слободна мисао, 1935, XIV, 30, 5. Некролог (Ђеклића, 1933. — 1. IX 1935).
- 15 ЖИВОЈИНОВИЋ, Драган: Планови нејске владе за привредну рехабилитацију Црне Горе 1917—1932. године. — Гласник Цетињских музеја, 1968, I, I, 25—65.
- 16 ЖИВОЈИНОВИЋ Драган: Црна Гора у борби за опстанак: отварање црногорског посланства у Вашингтону, 1917—1918. године. — Гласник Цетињских музеја, 1972, V, 83—135.
- 17 ЖИВОЈИНОВИЋ Драгољуб: Прилог проучавању дјеловања црногорског одбора за уједињење 1917—1918. године. — Гласник Цетињских музеја, 1981, XIV, 113—146.
О А. Гвозденовићу на стр. 129—135 и др.
- 18 ЈОВИЋЕВИЋ Милан: Гвозденовић Анто. — У: Енциклопедији Југославије, 4, Е-Хрватска, Загреб 1986, стр. 580—581. Потпис: Ј. Мн.
- 19 КОСТИЋ Милан: Школе у Црној Гори од најстаријих времена до данашњег доба. — Панчево, 1876.
О А. Гвозденовићу: стр. 222—223.
- 20 Кратке путничке биљешке из Крима и Туркменије (Средња Азија) од др-а Анта Гвозденовића. — Отаџбина, 1882, III, IX, 36, 521—555; X, 37, 7—48; XI, 38, 182—217.
- 21 МАСАРИК Т. Г.: Светска револуција. Ратне успомене и разматрања 1914—1918. — Београд, 1938.
О А. Гвозденовићу: стр. 281.
- 22 МИЉАНИЋ Новак: Др Анто Гвозденовић. — Српски архив за целокупно лекарство, 1969, 57, 4, 505—509.
Био-библиографски подаци.

- 23 МИЉАНИЋ Новак: *Плејада црногорских путописаца*. — Стварање, 1972, XXVII, 7—8, 706—712.
- 24 МИЉАНИЋ Новак: *Путописац и преводилац др Анто Гвозденовић*. — Стварање, 1965, XX, 11—12, 1179—1183.
- 25 МИЉАНИЋ Н. Р.: *Гвозденовић Анто*. — У: Лексикон писаца Југославије, П. Ђ. Ј., Нови Сад, 1979, стр. 346.
- 26 МИЈУШКОВИЋ Јован: *Др Анто Гвозденовић*, — Лекар, 1935, IX, 203—204, 137—138.
Некролог (умро 4. IX 1935).
- 27 ТРИПКОВИЋ Миодраг: *Привјесак са четири златна аса. Богатство је било и прохујало, а све што је остало само је сјећање на „мистериозног Црногорца“ — др Анта Гвозденовића*. — Побједа, 1989, XLV, 8309, 22, I, 11.
- 28 ШОЋ Перо: *Сећање на генерала Анта Гвозденовића*. [С портретом]. — Време, 1935, XV, 4903, 6.
- 29 ШОЋ Перо: *Анто М. Гвозденовић: Кратке путничке биљешке, Београд 1929*. — Мисао, 1929, XXX, 1—2, 177—181.

ЈОСИФ БАЈЗА (1885—1938)

Библиографијом Црне Горе, почев од средине прошлог и у првој половини овог вијека, стицајем разних околности, бавили су се више страних истраживача. Међу њима треба, прије свега, споменути Италијане: Ђузепе Валеингелија (1805—1874), Анибале Тенеронија (1855—1928) и Ђезара Тондинија де Кваренгија; Чеха Фердинанда Велца (1864—1920); Руса Павла Аполоновича Ровинског (1831—1916) и Мађара Јосифа Бајзу.

Јосиф (Јожеф) Бајза, синовац познатог истоименог пјесника Јожефа Бајзе, рођен је у мјесту Фуђивашархељу (жупанија Бихар) 31. јануара 1885. године. На Будимпештанском универзитету стекао је диплому средњошколског професора. Године 1906. докторирао је из области филозофских наука, такође, на Универзитету у Будимпешти. Између 1906. и 1923. био је кустос Националног музеја и библиотекар Националне (Земаљске) библиотеке „Сечењи“. Након тога, од 1923. године професор је хрватског језика и књижевности на Катедри за јужнословенске језике и историју књижевности будимпештанског Универзитета „Петер Пазмањ“. Године 1926. изабран је за дописног члана Мађарске академије наука.

Бајза се у почетку бавио мађарском историјом књижевности, а од 1924. оријентисао се поглавито на проучавање разних питања из хрватске, српске и црногорске историје, књижевности, библиографије и полити-

ке*. Написао је већи број студија, критика и публицистичких радова, које је објављивао у тадашњим периодичним публикацијама. Објавио је и више посебних дјела. Своје радове је потписивао и псеудонимима Szücsi József (Сичи Јожеф) и Báttorych Kornél (Баторич Корнел).

Умро је почетком јануара 1938. у Будимпешти.

Главни радови су му: A kuruc elbeszélő költészet ismertetése (Приказ епске лирике Куруца); Bajza József (Јожеф Бајза), рад је потписао као Szücsi József, Будимпешта, 1914; A Magyar — Horvát Űnió felbomlása (Раскид Мађарско-Хрватске Уније, Бп., 1925); Jugoszlávia (Југославија), Бп., 1929; Podmaniczky-Magyar Benigna a horvát költészetben (Подманицки-Мађар Бенига у хрватској лирици, Бп., 1935); A horvát kérdés. Válogatott tanulmányok. Sajtó alá rendezte Tóth László. (Хрватско питање. Одабране студије. За штампу приредио Ласло Тот. Бп., 1941).

Будући да је предавао хрватску књижевност Ј. Бајза је објавио и више расправа из дубровачке литературе (о Ивану Гундулићу, Ханибалу Луцићу и др.) и шире узето хрватске књижевности: о Балском и Шенои — кога назива оцем хрватског романа. Вриједне су спомена и још неколике студије из хрватске и српске књижевности („Хрватски еп о краљу Коломану“), „Српски пјесници на мађарском“, итд.). Остали његови радови о југословенским народима су поглавито публицистичког карактера, најчешће подређени циљевима дневне политике. У ту категорију радова спадају и његови прилози у којима се бави такозваним црногорским питањем.

Заправо, Бајза је под насловом „Црногорско питање“ у будимпештанском листу „Мађарска спољна политика“, објавио више написа поводом смрти црногорског суверена Николе I 1921. године, у виду биљешки и некролога и о „догађајима“ послје његове смрти; о црногорској штампи, итд. Године 1927, објавио је под реченим насловом (A montenegrói kérdés) чланак у едицији (Budapesti szemle) Мађарске академије наука у коме износи да су Црногорци „крвног сродства и природне сличности с Албанцима“, те да су много „сличнији и ближи Албанцима, него Србима“. Уз то тврди да постоји и посебан црногорски језик! На овакве заблуде Јосифа Бајзе жестоко је реаговао 1928. године Душан Д. Вуксан у цетињском „Записима“, угледном међуратном часопису, који је Вуксан покренуо годину дана раније. Вуксан не полемисе само са аутором текста, већ упућује оштру замјерку превасходно високој научној институцији што му је објавила такав политички памфлет, тврдећи да „доиста, читав чланак г. Бајзе није него један обичан памфлет, скупљен по изворима, који не приказују ствар каква јесте, већ како би је они жељели — а то је жеља на штету нашу“. Овакву оцјену Вуксан темели и на Бајзином за-

* Интересантно је да је Ј. Бајза себе сматрао више стручњаком за политику, него ли за књижевност, што сазнајемо из једног његовог писма упућеног Милану Шевићу универзитетском професору у Београду 23. листопада 1930. у којему, између осталог, вели: „Ја се с повијешћу књижевности бавим највише под мораш! и додаје: „Мој је прави терен јужнословенско питање. О српској књижевности до сада уопће нисам ништа писао, — о мађарској и хрватској више — али предајем о њој сваке године. (У овоме семестру и. пр. народне пјесме о боју на Косовом пољу). Не сматрам се дакле стручњаком.“ (Рукописно одељење Матице српске, Нови Сад, Фолклорно-Материјално Рукописно одељење, бр. 23.833).

Поред поменутог писма у Фолклорно-Материјално Рукописно одељење чувају се и још десетак Бајзиних писама!

кључку да је уједињење Јужних Словена непрестана опасност за мир на Балкану и да питање династија и емиграције стоји увијек отворено.

Повод за овај наш чланак је, међутим, једна друга, веома занимљива и значајна активност мађарског слависте и публицисте. Наиме, он је написао врло значајне библиографске радове о Црној Гори. Држећи предавања „о црногорском питању“ у првом семестру школске 1925/26. године на поменутој катедри за славистику Универзитета у Будимпешти, Ј. Бајза је проучавајући изворе и литературу „о једној од најмањих и најстаријих европских држава“, како сам каже на једном мјесту, дошао на идеју да сакупи све што се писало у Мађарској о Црној Гори и Црногорцима. Убрзо се пријатно изненадио. Мађарска литература је била много богатија у томе него што је мислио.

Пошто је претходно проучио постојеће библиографије о Црној Гори (Ђ. Валентинелија, М. Драговића, др П. Шоћа и друге) дошао је до закључка да је свих набројаних библиографа забиљежено једно једино дјело на мађарском језику, и то погрешно транскрибовано (Мориц Дарвај). То му је дало још више подстрека да се позабави библиографијом о Црној Гори. Током истраживања обухватио је све оно што је о Црној Гори писано на мађарском језику без обзира на ауторе и националност прије Трианонске Мађарске — без Хрватске и Славоније — и све оно што је издато у иностранству од мађарских аутора.

Бајза је очито уложио много радног времена, труда и напора да прегледа грађу у библиотекама Будимпеште, да прелиста на стотине периодичних публикација, претежно часописа, а и велики број дневних листова, трагајући за библиографским подацима о Црној Гори. Будући да је Бајза своја библиографска истраживања био намијенио поглавито мађарском кориснику, одлучио је да из српскохрватских извора (на примјер, *Летописа Матице српске*), одређене библиографске јединице преведе на мађарски језик. Ради веће употребљивости библиографије, уз иначе солидан библиографски запис (опис) дао је и неопходне анотације, то јест информативне биљешке о самом дјелу, односно чланку који узима као библиографску јединицу. Да би и страним истраживачима била доступна његова библиографија, с обзиром на релативно мали број зналаца мађарског језика, аутор је додао и напомену на њемачком језику, која је „само превод мађарски биљешке“.

Прва Бајзина књига „Библиографија Црне Горе“ изашла је из штампе 1927. године. У Библиографији су регистрована 308 дјела, од којих 131 на мађарском језику и 144 на српскохрватском језику (остало на другим језицима: њемачком — 15, француском — 5, латинском — 4, итд.). Међу датим радовима 103 су самосталне књиге (монографске публикације), а остало су чланци и прилози објављени у периодичним публикацијама. Интересантна је и сама структура библиографских јединица: научних прилога је — 92, научних критика — 50, поезије — 33; остало чини нешто прозе и углавном публицистичка дјела: путописи и чланци са популарном и политичком садржином. Што се вриједности самих дјела, обухваћених Бајзином библиографијом, тиче, већина су ефемерног значаја. Истичу се, међутим, како и сам аутор потенцира, многорбојне студије о *Горском вијенцу* које су претходно објављене у *Летопису Матице српске*, који је прво излазио у Будиму, затим у Новом Саду. (Аутори су Марко и Живко Драговић, Јован Радоњић и др.) Од историјских дјела значајни

су радови Милорада Медаковића, а од политичких прилога Јаше Томића. Од мађарских аутора најзначајнији су они који су писали дјела из историје и географије (Лајош Талоци, Јанош Бодо, Берђ Карга, Ласло Немет, Ференц Нопча), а од хрватских М. Šufflay-еви радови објављени у Мађарској. Већина осталих заступљених аутора и њихових дјела су мањег значаја, јер су писана на основу података из друге или треће руке.

Јосиф Бајза је и после публиковања његове прве књиге историје о Црној Гори, наставио са историјским радом. Након што је сакупио 121 историјску јединицу, објавио је 1929. године други дио „Историје о Црној Гори.“

Оба дијела Бајзине „Историје о Црној Гори“ на мађарском језику садрже 423 историјске јединице, од чега 163 на мађарском, 201 на српскохрватском (преведене на мађарски!), 26 на њемачком, 13 на француском, итд. Међу набројаним историјским јединицама, рачунајући оба дијела, 134 су историјске публикације, остало су прилози у часописима и књигама.

Треба истаћи да историјским „Записима“ није измакла ни Историја Ј. Бајзе. Радосав Меденица је исте године, када се књига појавила, што ће рећи 1927, у свесци 3, написао рецензију, иако у основи позитивну, из данашњег угла гледано чини се доста „строгу“, јер Бајзина Историја и данас, када се интензивно ради на припремама националне историје Црне Горе, значи велики допринос.

Нема сумње, Бајза је имао и личне симпатије за Црну Гору, истичао је њезину „хиљадугодишњу државност“, њезину културну традицију (Црнојевића штампарии) и огромни удио у књижевности (Његоша), њену непокорност у вријеме петвјековне турске окупације Балкана, „петстогодишњу борбу за часни крст и златну слободу“.

Када се говори о значају историјског рада др Јосифа Бајзе за „Црногорску историју 1494—1994“ треба рећи да историјске јединице на мађарском језику представљају важан дио, боље рећи основу за будућу историју на страним језицима (један од томова — „Други о нама“). Тиме је он попунио једну значајну празнину. Својевремено је увелико популарисао Црну Гору у својој земљи. И не само у њој. Стога му дугујемо захвалност, јер се, по сопственом казивању, заложии да презентира европској стручној (историјској) јавности оно што је „мађарски дух имао да каже о Црној Гори“ такмичећи се на тај начин, „са великим западним народима“.

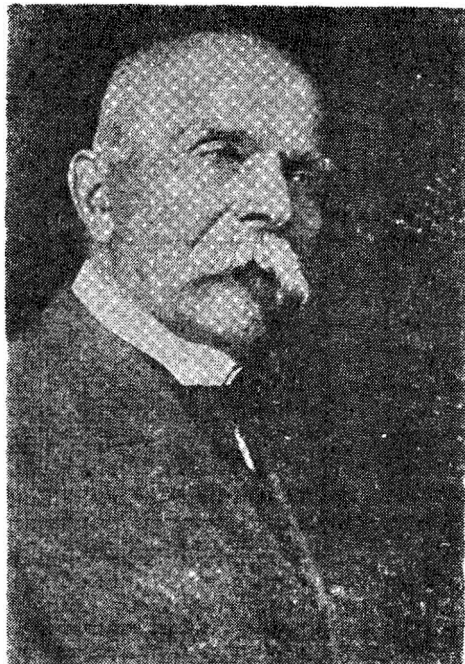
ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

- 1 БАУРЕР Ернест: *Јосип Бајза и хрватско питање*. Настојање великог пријатеља нашег народа. — Спремност, II/1943, бр. 47, стр. 2.
- 2 ВОЈНИЋ Анте: *Неложалан испад против наше државе*, Загреб, 6. марта 1932. Југословенски дневник, IV/1932, бр. 67, стр. 1—2. Поводом писања Ј. Бајзе о Црној Гори у Југославији у »Budapesti senile«.
- 3 ВУКСАН Душан: *József Bajza a montenegrói kérdér*. Budapest, 1927. Записи, [Цетиње], II/1928, књ. III, св. I—2, стр. 123. Потпис: Д. В.

- 4 ENCIKLOPEDIJA JUGOSLAVIJE, 1, A — Bosk, Zagreb, MCMLV, str. 287.
- 5 [ГРОЛ Милан]: [Приказ чланка: Милан Шевић, српски песници на мађарском језику. — Гласник Историјског друштва у Новом Саду, 1930, књ. III, св. 3, стр. 359—385]. — Српски књижевни гласник [Нови Сад], 1930, XXXI, бр. 7, стр. 529—534.
- 6 ЕСИХ Иван: *Мађарски есеј о Аугусту Шенон*. — Обзор, LXXVI/1936, бр. 269, Потпис Ие.
Приказ есеја Ј. Бајзе у часопису *Magyar Szemle*“.
- 7 [ЕСИХ Иван]: *Хрватски културни живот у мађарским часописима*. — Обзор, LXXVII/1937, бр. 102, стр. 2. Потпис: ие.
Приказ рада Ј. Бајзе и других.
- 8 ЕСИН Иван: *Dr József Bajza*. — Obzor [Заргеб], LXXVIII, 1938, бр. 6, 10. јануар.
Некролог (1835, Fugyivá sárhely — 8. I 1938, Будимпешта).
- 9 КАРЛИЋ Петар: *Свеуч. проф. др Ј. Бајза о „Љубавницима“*. — Хрватска стража, VIII/1936, бр. 295, стр. 6.
- 10 М.: *Мађарска књига о нашој држави*. Др Ј. Бајза: Jugoszlavia, Budapest, A magyar szemle kinostará, 27 сз. — Летопис Матице српске, СIII/1929, књ. 322, св. 3, стр. 473.
Приказ.
- 11 MAGYAR ÉLETRAJZI LEXIKON, Fűszerk. Kenyeres Agnes I, kötet A—K. — Budapest: Akadémiai Kiadó 1981, pp. 73.
- 12 MAGYAR IRODALMI LEXIKON. Elso Kötet A—K. — Budapest: Akadémiai Kiadó 1963, pp. 80.
- 13 MAGYAR IRODALMI LEXIKON. — Budapest: A. »Sturium« Kiadása (IV, Múzeum, Körút 21), pp. 103.
- 14 Maghalt Bajza József. — Magyarország [Budapest]), 1938. 9. januar.
Некролог.
- 15 МАРТИНОВИЋ Душан: *Стогодишњица рођења Јосифа Бајзе (1885—1938)*. — Побједа [Титоград], 1985, 7. децембар, стр. 12.
- 16 МАРТИНОВИЋ Душан: *Јосиф Бајза (1885—1938)*. — Библиографски вјесник, 1985, XIV, 3, 269—274.
- 17 МЕДЕНИЦА Радосав: *Prof. dr. Josef Bajza, Beiträge zur ungarischen Bibliographie über Montenegro*, Budapest, 1927; 8°, 37. стр. — Записи [Цетиње], I/1927, књ. I, св. 3, стр. 191. Потпис: Р. М.
Приказ.
- 18 МИЛУТИНОВИЋ Никола: *Јосиф Бајза, Југославија. Ризница маџорске смотре*. Бр. 27. Будимпешта, 1928. Издање Удружења маџор-

- ске смотре. — Гласник Историјског друштва у Новом Саду, II/1929, св. 3, стр. 460—461.
Приказ.
- 19 NAGI J[osip]: Die montenegrinische Frage. Dott. Giuseppe de Bajza, »La questione Montenegrina«, Budapest 1928. — *Morgenblatt*, XLIII/1928, br. 283, str. 9.
- 20 OSCAR Randi: La questione montenegrina del dott. Giuseppe de Bajza, Budapest, casa editrice Franklin 1928. — *L'Europa orientale*, IX/1929, br. 5—6, str. 242—243.
Приказ књиге Ј. Бајзе о положају Црногораца у Југославији.
- 21 RÓTH István: *Maђарска југославика од средине прошлог века*. — Научни састанак слависта у Вукове дане, Београд—Приштина—Тршић 13—19. IX 1976, стр. 71—72.
- 22 RÉVAI KÉTKÖTETES LEXIKON. — Budapest, Vol. 1, 1947, pp. 137.
- 23 RÉVAI NAGI LEXIKON. — Budapest, Vol. 2, 1911, pp. 454.
- 24 СТОЈКОВИЋ Маријан: *Јозеф Бајза о хрватској књижевности*. — Јадрански дневник, IV/1937, бр. 73, стр. 23.
- 25 HADROVICZ László: Josip pl. Bajza i hrvatsko pitanje. — *Hrvatska smotra*, XI/1943, br. 5, str. 333—339.
О стању Јосипа Бајзе према хрватском питању унутар Аустро-Угарске.
- 26 HORVAT I.: J. Bajza. — *Hrvatske novine — Železno-Eisenstadt*, 1936, 11. »Hrvatska enciklopedija«, Sv. II, Zagreb 1941, str. 106.
- 27 ŠIMŠIK Antun: Josip Baiza. — *Hrvatska straža*, X/1938, бр. 13, str. 4.
Некролог (8. I 1938).
- 28 ШОЋ Перо: *Библиографија Црне Горе*. — Мисао, [Београд], 1929, књ. XXX, св. 225—226, стр. 434.
- 29 ŠUFFLAY Milan: Bibliografija Crne Gore i Albanije. Povodom mađžarskih radova baruna Nopesa i profesora Bajze. — *Obzor* [Zagreb], LXVIII/1927, br. 41, str. 2—3.
- 30 IBIDEM: Hrvatski epos o kralju Kolomanu. Kaneveličeva aligorija o ujedinjenju Dalmacije Hrvatske. Psihoanalitička studija prof. Bajze. — *Obzor* [Zagreb], LXIX/1928, br. 287, str. 2—3.
Приказ Вајзине расправе објављене у часопису »Budapesti Szemle«.
- 31 IBIDEM: Srpski pjesnici u mađžarskom prijevodu. — *Hrvatska revija* [Zagreb], II/1929, br. 10, str. 614—615.
Приказ студије Ј. Бајзе.
- 32 IBIDEM: Konac hrvatsko-mađžarske unije. Rasprava mađžarskoga profesora Bajze. — *Obzor* [Zagreb], LXVII/1926, br. 50, str. 5. Potpis: Š. M.
Приказ.

ТОМО П. ОРАОВАЦ (1853—1939)

Томо Ораовац, учитељ, књижевник и народњак, рођен је у селу Ораовцу, у Кучима, 6. октобра 1853. године. У раном дјетињству, пресе-лио се на Цетиње,¹ гдје је започео школовање. По завршетку основне школе уписао се у Цетињску богословију у којој је и хронолошки и по рангу био један од првих ученика. Припадао је првој генерацији цетињ-ских богословаца (1869). По завршетку ове средње школе (1872) постављен је за учитеља у Ждребаонику код Даниловграда, гдје је остао свега једну школску годину, а затим је премјештен на Цетиње на упражњено мјесто учитеља III и IV разреда основне школе. Године 1874. иницирао је сазивање прве скупштине црногорских учитеља, на којој се залагао за једнообразну наставу и укидање тјелесних казни у школама. За такве наставно-васпитне методе пледирао је прије њега и Милан Костић, ректор

¹ Брат Т. Ораовца, Петар Перишин Ораовац (Ораово, 1857 — Софија, 1922), након завршене основне школе на Цетињу и гимназије у Москви, уписао се на медицину. Као студент Московског универзитета учествовао је као добровољац у српско-турком и црногорско-турском рату 1876/1878 на Дрини, при освајању Никшића, Бара и Улциња). По окончању свих ослободилачких ратова враћа се у Москву ради настављања студија, које је завршио 1883. год. На позив књаза Николе дошао је у Црну Гору и постављен за окружног љекара у Улцињу и Бару, гдје је остао кратко вријеме. Када му је брат Томо про-тјеран из Црне Горе и он је, солидарисући се са њим, пошао у Србију, али тамо није прихваћен, па је, стога, емигрирао у Бугарску. Тамо је веома брзо напредовао од реског љекара и окружног физикаса до начелника санитета. Ба-вио се научним радом и постао медицински стручњак Бугарске. Оснивач је и уредник часописа *Медицина*. Имао је и запажену политичку улогу. Биран је за посланика града Софије (1908) и за члана Скупштине (скупштини) Бугарске. Године 1910. биран је и за председника Собранија, којој је функцији био до 1911. Умро је у Софији 1922. године (уп. *Правда*, 1939).

Цетињске богословије у улози првог школског надзорника у Црној Гори. Енергично иступање Ораовчево за нова начела у школи освојило је симпатије и црногорског суверена Николe I Петровића Његоша, који је скуптици присуствовао. Као учитељ Цетињске основне школе Ораовац је остао три школске године — од 1873/74. до 1875/76, кад је школа престала са радом усљед ослободилачког рата противу Турака.

У вријеме црногорско-турских ратова 1876—78. Ораовцу су повјераване значајне дужности. Прво га је године 1876. књаз Никола поставио за главног администратора при пријему помоћи у намирницама из Русије, а од 1877, за главног руководиоца при подјели хране (жита), црногорском живљу и херцеговачким избјеглицама. На тој дужности је, према властитом казивању,² био од 10. јуна 1876. до 17. јула 1880. године, са сједиштем у Котору, Рисну и Будви. Петар Поповић, међутим, тврди да је последије свршетка рата када је обновљен рад Цетињске школе у њој поново постављен Томо П. Ораовац, сада „у својству управљујућег учитеља“, с тим што није дуго остао на том мјесту, јер је фебруара 1879. год. поставен за учитеља у Цетињској школи Јован Николић“, а Ђуро Поповић „примио управу школе“.³ Дакле, могуће је да је Т. Ораовац почетком 1879. постављен за главног интенданта јединица црногорске војске стационираних у тек ослобођеном Бару, гдје је остао до 1881. За заслуге „указане црногорском народу“ књаз Никола је одликовао 5. децембра 1879. Даниловим орденом четвртог степена, установљеним за независност Црне Горе⁴ и Медаљом за храброст, а, уз то, добио је и руско одликовање — Орден св. Станислава.

Осамдесетих година XIX вијека, Т. Ораовац учествује у тајном покрету за увођење уставних слобода и парламентаризма у Црној Гори чији су главни протагонисти били војводе Марко Миљанов Поповић, Шако Петровић, Лакић Војводић, Лазар Сочица, Ристо Бошковић, свештеник, учитељ Бајо Брацановић и др. Као носиоци и покретачи иницијативе за увођење уставног поретка ови истакнути слободоумни Црногорци дошли су у сукоб са званичним режимом на челу којег се налазио црногорски књаз Никола. Због немилости у коју су запали, већина су били принуђени да напусте Црну Гору,

У овим активностима за конституисање парламентаризма у Црној Гори и борби за грађанске слободе, посебно се истицао Томо Ораовац. Он је, према неким непоузданим изјавама, учествовао и у прављењу статута уставног друштва „Млада Црна Гора“.⁵ Будући да се већ био замјерио као предсједник Комисије за испитивање злоупотреба у фабрици уља војводе Маша Врбице,⁶ министра унутрашњих дјела Књажевине Црне Горе, због чега је по одлуци Држаног савјета остао без државне службе, наводно последије једног одржаног говора у Подгорици у којему је оштро осуђивао званичнике на Цетињу, по наређењу Маша Врбице, ухапшен је 14. октобра 1882. и спроведен на Цетиње, гдје је утамничен. Прије извршеног хапшења, према Ораовчевом казивању, „потглашен је Марко Шутиловић да га убије“.⁷ Нападнут је на спавању и рањен, али је нападача

² *Правда*, Београд, 1936, XXXII, 29. XII, стр. 16.

³ *Цетињска школа 1834—1934*, Цетиње, 1934, стр. 128.

⁴ *Правда*, оп. cit.

⁵ Миђун Павићевић: *Црногорци у причама и анегдотама*, Загреб, 1930,

стр. 62.

⁶ *Црногорски алманах*, Суботица, 1920, стр. 35.

⁷ *Правда*, 1936, XXXII, бр. 11537, стр. 399.

„успио обезоружати и узети му писмено признање да га је Врбица послао ради убиства“.⁸ У цетињском затвору Ораовац је остао до 16. децембра 1882. Према подацима Трифуна Ђукића био је осуђен на смрт.⁹ Пошто га је претходно помиловао почетком 1883. црногорски књаз је, — према тврђењу Ораовца, 25. фебруара, наредио управнику вароши Цетиња — Томашу Вукотићу, да га „протјера из Црне Горе“.¹⁰ Убрзо је, међутим, Ораовац након добијања пасоша легално напустио црногорску државу и емигрирао у Србију, гдје се стално настанио и остао до краја живота. Дакле, Ораовац је са црногорским пасошем пошао из Црне Горе, у Србију, што ће рећи није био прогнан, нити је „побјегао“.¹¹

Ораовац су и у Србији у почетку пратиле невоље политичког гоњења. По доласку у Београд био је „протјеран“. Али, на заузимање скардара Јола Пилегића (Ораовац му је био зет), војводе Пека Павловића и Мића Љубибратића, враћен је у Београд, а потом постављен за чиновника начелства Округа нишког. На новом послу је брзо аванзовао, постављен је за среског начелника киме му је дата „сатисфакција“ за протјеривање из Београда.

У односу на апсолутистички режим књаза — краља Николе, Т. Ораовац је и даље био у опозицији. Када је 1896. књаз Никола на позив Александра Обреновића посјетио Београд, од Т. Ораовца је затражено да напусти Србију, што је овај одлучно одбио по цијену „животне опасности“. Политички је сумњичен и приликом ивањданског атентата 1899. на краља Милана Обреновића. Због свих ових перипетија Ораовац је доживљавао такорећи одисеју премјештаја из струке у струку. Три пута је пензионисан.¹² Након два реактивирања, премјештали су га из полицијске у порезничку струку... Почетком 1910. постављен је за главног контролора

⁸ Црногорски алманах, оп. цит.

⁹ Т. Ђукић, Преглед књижевног рада Црне Горе од владике Василија до 1918. године. Цетиње, 1951, стр. 305.

¹⁰ У вези са протјеривањем из Црне Горе у Ораовцу су колале приче да је због провјере утекао из Црне Горе у Србију. Он је то, међутим, демантовао наводећи „Свједочанство“ које му је издао војвода Ђуро Церовић, министар финансија Црне Горе под бр. 68 од 23. јануара 1882. у коме се каже да је за вријеме службе као главни администратор на примању и издавању државног жита... вршио своју дужност тачно и савјесно, закључујући га ријечима да му се „издаје свједочанство као поштеном, способном, вриједном и заслужном“ (Уп. Правда, 29. XII 1936).

¹¹ На тему прогањања, „протјеривања“, „покушаја“ ликвидирања Т. Ораовца много је писано између два рата. Постоји више новинских написа и публицистичких радова о томе. Посебно је карактеристично неодговорно и небулозно писање Мићуна Павићевића, којему је, свакако, Ораовац „кумовао“. Тешко је у све то а priori вјеровати. Јер, ваљда би од бројних организованих „замки“ највиших власти, у које су умјештани министри, па чак и сами владар државе, неки покушај успио. Очигледно Т. Ораовац је хтио да на себе скрене пажњу. Више то све подсјећа на неки криминални роман (или сценарио за криминални филм), него на озбиљну причу. Изненађује, међутим, да је Трифун Ђукић све то узео „здроаво за готово“, и без провјеравања (?). Уосталом, није непознато да је Ораовац долазио на Цетиње послије прославе 50-годишњице владавине Николе Петровића Његоша и проглашења Црне Горе краљевином 1910. Тражио је да буде примљен код краља Николе и овај га је благонаклоно примио. Чини се да и ова чињеница добољно говори и индиректно указује на то да су измишљене и лажне приче о прављењу плана 80-их година на Цетињу да се Ораовац „ликвира“. Јасно је да се тиме хтјело да се компромитује једно вријеме — период апсолутистичког режима црногорског суверена Николе Петровића Његоша.

Државне трошарине. Када је у првом свјетском рату краљевина Србија капитулирала, крајем 1915, повлачи се преко албанске голготе са српском војском. Године 1917. и 1918, након слома Србије и Црне Горе, обрео се у егзилу у Паризу. Послије уједињења и стварања Југославије вратио се у Београд, добио је мјесто инспектора Министарства финансија Краљевине СХС, а затим је постављен за специјалног финансијског изасланика при Извршном одбору у Црној Гори са једном крупном задаћом и најширим овлашћењима свог ресорног министра да исплаћује неизмирене обавезе и реквизицију из 1918/1919. године.¹³ Са те дужности је пензионисан 1923, послије 52 године активне службе.

И у међуратном политичком животу активно је учествовао. Као припадник радикалне странке Стојана Протића биран је 1923. за народног посланика у Уставотворној народној скупштини новостворене државе. У Скупштини су га бирали Кучи. Иако је по годинама био најстарији посланик у Народној скупштини, био је јако агилан залажући се за рјешавање крупних државних реформи. Посебно се залагао за побошање економских прилика у Црној Гори. Због сукоба у радикалној странки, заједно са Љубом Бакићем, проглашен је „десидентом“!

У међуратном периоду Томо Ораовац је у Друштву за проучавање Црне Горе, основаном 1933. у Београду, као његов предсједник и предавач имао веома активну улогу. На трибини ове асоцијације одржао је тридесетак предавања поглавито из црногорске прошлости: историје и традиције, од којих су нека објављена у цетињским листовима *Зетском гласнику* и *Народном листу* и подгоричкој *Зетги*, београдским — *Правди*, *Балкану*, *Југословенској стручној штампи* и *Америчком Србобрану* (Питсбург).

Умро је 3. марта 1939. у Београду, у 86. години живота.

*

Томо Ораовац се активно бавио књижевношћу и публицистиком. Био је веома плодан писац. Почео се бавити поезијом још као средњошколац. Као млад учитељ занимао се за питања народних умотворина. Приближежио је неколико приповједака о вјеровању у виле и објавио их у *Славјану*. У свом првом објавеном чланку о словенској узајамности говори о потреби сакупљања народног усменог стваралаштва у Црној Гори. У његовом литерарном стварању доминира поезија. Писао је лирске пјесме и спјевове, а поткрај живота мемоарску грађу и анегдоте. Његово књижевно стваралаштво било је умногome одређено политичким ангажманом и ставовима.

Своје прве лирске пјесме Т. Ораовац је објелоданио у Задру 1878. под насловом *Црвена кула*. Ова збирка, заједно са спјевом *Видосава*, објављеним двије године доцније (Дубровник, 1880), обиљежиле су пут Ораовчевог књижевног рада: „слободан критички став у борби за правду и љубав према традицији чојства и витештва. Ту линију одржао је он кроз све остале књиге...“¹⁴ Његове лирске пјесме већином су пригодно-

¹² Т. Ђукић, *80 година живота, 60 година рада и 50 година брака* [Томо Ораовац]. — Политика, Београд, 1933, т. XI, стр. 8.

¹³ *Народна ријеч*, Цетиње, 1920, бр. 11, августа, стр. 1.

¹⁴ Т. Ђукић, *Политика*, 1933, 5. XI, стр. 8.

-дидактичког карактера, попут поезије Љубе Ненадовића и Јована Сундечића Из тог жанра занимљива је и његова збирка *Комска вила* (Ниш, 1892), у којој је поред кратких лирских и лирско-епских пјесама, дао и 555 мисли у стиховима. Осим поменутих, познатији су му, у своје вријеме радо читани, спјевови: *Жалопојка Ловћену* (Панчево, 1883), *Црни дани Босне и Херцеговине* (Ниш, 1886) и *Беса и посестрима* (Београд, 1883).

Када је ријеч о књижевном стваралаштву Тома Ораовца, треба истаћи и посебно интересантан случај везан за *Посланицу Марка Миљанова сердару Јолу Пилетићу* (Београд, 1883), око које се до наших дана води полемика: да ли ауторство припада Миљанову или Ораовцу?¹⁵

Трифун Ђукић је оквалификовао ову *Посланицу* као књижевну мистификацију! Она то и јесте. Постала је она, међутим, и „политичка манифестација“! Један број истраживача који узимају Ораовца за њеног аутора „мишљења је да је Ораовац након гапуштања Црне Горе и његовог политичког ангажовања против краља Николе и, званичног режима у Црној Гори, желио да *Посланицом* постигне што већи политички ефекат, па је означио да је њен аутор војвода Марко Миљанов. Таква ознака му је била zgodнија, наводно, и због тога што је Ораовац био зет сердара Јола (вјенчао се Јоловом кћерком Ђурђином). Било како било, Т. Ораовцу се ова „мистификација“ осветила, самим тим што се као најбољи пријатељи сарадник М. Миљанова, под старе дане, у 82. години живота, послје 52 године од појаве дјела и 34 године од смрти Марка Миљанова, морао пред јавношћу и судом (1936), бранити и доказивати да је *Посланица* одиста његов спјев. Али, као што смо већ истакли, мишења су у науци остала подијељена...

Поједине Ораовчеве пјесме, испјеване у Црној Гори, биле су врло познате и популарне. Његова пјесма „Што си сјетан, сердар Јоле“, објављена 1880(?) у задарском *Народном листу*, дуго је била једна од најпопуларнијих у Црној Гори, која се и дан-дани пјева у народу.

Поред петнаестак књига објављених у стиху и прози и постхумно објављених анегдота *Знамените Црногорке* (Земун, 1940),¹⁶ Ораовац је сарађивао у многобројним периодичним публикацијама *Slavjani* (Целовац, 1875), *Гласу Црногорца* (Цетиње, 1879—1882), *Јавору* (Нови Сад, 1879), *Народном листу* (Задар, 1880), *Словинцу* (Дубровник, 1880—1884), *Sloveneci* (Целовац), *Дневном листу* (Београд, 1887—1880), *Слободи* (Ниш, 1890), *Нашем добу* (Нови Сад, 1891—1894), *Шумадији* (Крагујевац, 1897), *Народном одјеку* (Београд, 1898), *Одјеку* (Београд, 1898), *Словенском југу* (Београд, 1904), *Домовини* (Београд, 1907—1908), *Малом журналу* (Београд, 1908), *Застави* (Нови Сад, 1909), *Пореској служби* (Београд, 1911), *Пијемонту* (Београд, 1913), *Црној Гори* (Цетиње, 1920—1923), *Српској ријечи* (Нови Сад, 1925), *Југословенској стручној штампи* (Београд, 1926, 1936), календару *Невен* (Сомбор, 1926), *Политици* (Београд, 1928), *Слободној мисли* (Никшић, 1928—1940), *Животу и раду* (Београд, 1934), *Задружној њиви* (Београд,

¹⁵ Т. Ораовац је под крај живота средно збирку анегдота коју је у редакцији Трифуна Ђукића, посмртно објавила његова породица.

¹⁶ У његовој рукописној оставштини налазила се и опширна *Аутобиографија* за којом смо трагали. Све се то налазило у приватној својини др Димитрија Атанасијадиса, унука Ораовчевог. Код његове бивше супруге Марије Атанасијадес, из Нових Бановаца, интересовали смо се, али без успеха. Тако, као и у многим сличним приликама, безаконични правни насљедници не спасавају заоставштину својих предака.

1934), *Зети* (Подгорица, 1934—1936), *Зетском гласнику* (Цетиње, 1934—1938), *Правди* (Београд, 1934—1936), *Монополском гласнику* (Београд, 1935—1936), *Американском Србобрану* (Pittsburgh, 1936), *Балкану* (Београд, 1936), *Zovni sa Jadrana* (Сплит, 1936), *Народном листу* (Цетиње, 1936).

Своје радове је потписивао пуним именом и презименом, у почетку као Томо Ораховац Црногорац, или ознакама: Т. П. О., Т.П.О. Куч.

(Био је власник листа *Домовина*, који је излазио у Београду од 1907. до 1908. године.)

II. БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА ТОМА ОРАОВЦА

У Ораовчевој брошури *Петар II Петровић Његош и Али-паша Ризванбеговић* (Београд, 1936) и потоњој за живота објављеној збирци пјесама *Алпинке* (Београд, 1939), посвећеној Француској, дати су пописи његових публикованих радова: као посебна издања и у виду чланака и прилога у серијским публикацијама, а такође и предавања у Друштву за проучавање историје Црне Горе у Београду, као и рукописа спремљених за штампу.¹⁷ Ови пописи, иако најчешће без основних података за успешну идентификацију, корисно су нам послужили за реконструкцију његове библиографије. Упркос индикативним подацима, неке јединице нијесмо били у могућности да пронађемо и обрадимо по виђењу. Ради се о следећим Ораовчевим радовима:

- *Црвена кула*, Задар, 1878;
- *Разговор два Црногорца о Берлинском конгресу*, 1878;
- „*Што си сјетан, сердар Јоле?*“;
- *О вилама* («Slovenes», Целовац, III, 1884);
- *Добровољци*, 1885;
- *Перо Јованов Сундечић*, 1887;
- *Свесрпска политика*, 1887;
- *Беса и посестрима*, спјев, 1896;
- *Селим-бег барски*, 1908;
- *Скадарско питање и црногорско изасланство*, 1920;
- *Говори у Народној скупштини*, 1924;
- *Старо задругарство у Црној Гори* („Гласник Земаљског савеза задруга за пољопривредни кредит у Београду“, 1934);
- *О династији у Црној Гори* („Домовина“, Београд, 1908).

Стога ове необрађене јединице са ауторовим подацима евидентирамо на овом мјесту и не уносимо их у Библиографију. Такође и спорну *Посланицу сердару Јолу Пилетићу* (Београд, 1883; Подгорица 1922), нијесмо уврстили у наш библиографски попис.

II. БИБЛИОГРАФИЈА

II. — 1. Посебна издања

- 1 АЛПИНКЕ. Посвећено Француској. [Са сл. писца]. — Београд, шт. „Графика“, 1939; стр. 48; 8°.
- Предговор: др Перо Шоћ, стр. 13—15. На крају библиографски попис радова Т. Ораовца.

- 2 АРБАНАШКО ЦИТАЊЕ И СРПСКО ПРАВО. Написао. — Београд, Књижара Рајковића и Ђуковића, 1913; стр. 129; 8°.
- 3 БЕСА И ПОСЕСТРИМЕ. II издање. — Београд, Народна штампарија, 1933; стр. 74; 8°.
- 4 ВИДОСАВА. Пјесма Тома П. Ораовца. — Дубровник, издање писца, штампарија Д. Претњера, 1880; стр. 36; 12°.
- 5 ВОЈВОДА ТРИПКО ЦАКОВИЋ. — Цетиње, шт. „Напредак“, 1935; стр. 33; 8°.
Одломак из збирке „Знаменити Црногорци“.
- 6 ЖАЛОПОЈКА ЛОВЂЕНУ ПЛАНИНИ. Написао. — [Панчево], 1883; стр. 36; 12°.
- 7 ЗНАМЕНИТЕ ЦРНОГОРКЕ. За штампу спремио и уредио [и предговор написао] Т. Ђукић [са 4 прил.]. — Земун, шт. „Југославија“, 1940; стр. XIII+143; 8°.
- 8 КОМСКА ВИЛА. Написао —. Књ. 1. — Ниш, Прва нишка штампарија Ж. Радовановића, 1892, стр. 279+VI; 8°.
Збирка пјесама.
- 9 ЛОВЂЕНСКА АНАТЕМА. Написао —. Женева, издање писца, шт. „Уједињења“, 1918; стр. 123; 4°.
Поклич у тежњи да се одговори на оптужбе и прикаже славна улога Црне Горе у I св. рату.
- 10 ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ И АЛИ-ПАША РИЗВАЊБЕГОВИЋ, [са 1 прил. и сл. писца]. — Београд, шт. Државна маркарница, 1936; стр. 22, 12°.
Прештампано из *Монополског гласника*. Библиографија: на корици.
- 11 ПИСМО ЊЕГОВОМ ВЕЛИЧАНСТВУ КРАЉУ НИКОЛИ I. Од —. — Њујорк, Српска штампарија Душана Поповића, 1917; стр. 63; 8°.
Садржи и: D'Anuncio, G.: Ода народу српском, стр. 51—63.
- 12 РАТОВАЊЕ НА СКАДАРСКОМ ЈЕЗЕРУ. Освајање града Жабљака. Написао —. — Београд, шт. Државна маркарница, 1935; стр. 20; 12°.
Прештампано из *Монополског гласника*.
- 13 ТРИ ЗНАМЕНИТА ХЕРЦЕГОВЦА. Написао —. — Београд, шт. Савић и комп., 1908; стр. 57; 8°.
Садржај: војвода Мићо Љубибратић, Мехмед Али паша Ризвањбеговић-Сточевић, војвода Дум Иван Мусић.
- 14 ЦРНА ГОРА И СКАДАРСКО ЦИТАЊЕ. Говор Томе П. Ораовца у Народној скупштини 19. фебруар 1924. године. — Београд, шт. Народна самоуправа, 1924; стр. 39; 8°.

- 15 ЦРНИ ДАНИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ. Написао —. — Ниш, шт. Косте Чендеша, 1886; стр. 111; 8°.

II-2. — Пјесме објављене у периодици

- 16 ЛИЈЕПО ЈЕ ВИДЈЕТ! — Словинац, 1878, I, 5, 35.
17 МОЈЕ ДОБРО. — Словинац, 1878, I, 9, 84.
18 ПОЛАЗАК ЦРНОГОРАЦА У БОЈ. — Словинац, 1878, I, 187.
19 СКАДАРСКОМ ЈЕЗЕРУ. Лесендро, 10. марта 1879. — Глас Црногорца, 1879, VIII, 15, 2.
20 ПОЗИВ ЦРНОГОРСКИЈЕХ ЈУНАКА НА ЦЕТИЊЕ. — Глас Црногорца, 1879, VIII, 45, 2.
21 СРПСКОМЕ ПАСТИРУ. У Котору, 1878. — Јавор, 1879, VI, 5, 133—136.
22 МЛАДИ МИРКО. Котор, 1880. год. — Глас Црногорца, 1880, IX, 13, [2—3].
Пјесма посвећена књазу Мирку Петровићу Његошу.
23 МОЋ ПЈЕСМЕ. — Словинац, 1880, III, 1, 9.
24 НАЈВЕЋА РАНА. — Словинац, 1880, III, 2, 33.
25 ДАНАШЊИ ЛЈУДИ. — Словинац, 1880, III, 7, 135.
26 ШТО НАЈВИШЕ ЉУБИМ. — Словинац, 1880, III, 13, 252.
27 ЖАЛОСПЈЕВ НА ГЛАС О СМРТИ ЂОРЂИЈЕ ЂИРИЋА МОСТАРЦА. Бар, на Св. Саву 1881. год. — Глас Црногорца, 1881, X, 5, [2].
28 ЦРНОГОРСКОЈ ПАСТИРИЦИ. Барски пристан, на Божић 1880. године. — Глас Црногорца, 1881, X, 18, [2].
29 НЕСРЕТНИКУ. Цетиње, 14. септембра 1881. год. — Глас Црногорца, 1881, X, 38, [2].
30 СРПСКОЈ ЗАСТАВИ НА ЈАДРАНСКОМ МОРУ. Бар, 15. априла 1881. — Глас Црногорца, 1881, X, 49, [2—3].
31 ЗЛАТО, САБЉА И СУД! — Словинац, 1881, IV, 14, 275.
32 НА ГЛАС О СМРТИ ЂЕТНЕ ПЕТРОВЕ ЈОВОВИЋ. Подгорица, 10. фебруара 1882. — Глас Црногорца, 1882, XI, 7, [3].
33 АНЦАР, РУКА, СРЦЕ И РАЗУМ. Словинац, 1882, V, 12, 190.

- 34 ДОКОЛИЦЕ, Пише Т. П. О. Куч. — Слобода, 1890, II, 38 (3).
Гноме.
- 35 ДОКОЛИЦА. Пише Т. П. О. Куч. — Слобода, 1890, II, 40. Додатак,
[1].
Гноме.
- 36 РАЊЕНИК. — Наше доба, 1894, X, 73.
- 37 МИСЛИ. — Домовина, 1908, I, 10; 3, 13, 4. Потпис: Т.П.О.
Објављено 6 гнома.
- 38 ФРАНЦУСКОЈ. — Невен, календар, 1926. стр. 32,

II-3. Чланци и прилози у периодици

- 39 [О СЛАВЕНСКОЈ УЗАЈАМНОСТИ И О ПОТРЕБИ САКУПЉАЊА
НАРОДНИХ УМОТВОРИНА У ЦРНОЈ ГОРИ]. — Славјан, 1875, III, 5,
65—68.
Уз то биљешка уредништва.
- 40 О ВИЛАХ. ИЗ ЧЕРНЕГОРЕ. — Славјан, 1875, III, 8, 117—119; 9, 132
136.
О вјеровању у виле и народним приповјткама о вилама.
У тексту народна прича *О Кучу и вилама* и народна пјесма: *Захвали се
Ђуро Барјактаре...*
- 41 [О КУЧУ ЛОВЦУ И ВИЛАМА] [Приопћио—]. — Славјан, 1875, III,
8, 118—119.
Народна приповијетка из Црне Горе.
У чланку: *О вилах. Из Черногоре*, стр. 117—119.
- 42 [ЗАХВАЛИ СЕ ЂУРО БАРИЈАКТАРЕ] [Прибиљежио —]. — Славјан,
1875, III, 9, 132—135.
У чланку: *О вилах. Из Черногоре*, стр. 132—136.
- 43 ПРЕДГОВОР. — У: Посланици сердару Јолу Пилетићу од војводе
Марка Миљанова, Београд, 1883, стр. XII.
- 44 О ВИЛАХ. — Словенец, 1884, III.
- 45 ПИСМО ПРИЈАТЕЉУ О ПЕРУ Ј. СУНДЕЧИЋУ. Написао —. — У
Нишу, 10. марта 1888. год. — Дневни лист, 1888, II, 70, [1—2]; 71 [1—2];
74, [1—2]; 77, [1—2].
- 46 ЗВАНИЧНА ИСПРАВКА. — Шумадија, I 1897, 33, [1].
Одговор на напад у *Шумадији*, I/1897, бр. 26.
- 47 ПРИЈАТЕЉИМА НА ЗНАЊЕ. 26. августа 1898. год. у Свилајнцу. —
Народни одјек, 1898, I, 9, [3].
Одговор на питање о поријеклу књиже *Неколико крвавих слика из албу-
ма Петровић-Његошева дома.*

- 48 НА АДРЕСУ „СРПСКЕ ЗАСТАВЕ“. Свилајнац, 8 VII, 1898. — Одјек, 1898, XV, 99, [4].
Полемика са Блажом Пилетићем у отвореном писму од 2. VI у *Српској застави* поводом убиства Завишића.
- 49 СЕРДАР ЈОЛЕ ПИЛЕТИЋ И ЊЕГОВО ДОБА. — Словенски југ, 1904, 42, 5. XII
- 50 ПОСВЕЂЕНО СРПСКОЈ ОМЛАДИНИ. На Митровдан 1908 год. у Београду. — Мали журнал, XV, 1908, 315, 3.
- 51 ВОЈВОДА ИВАН МУСИЋ. Написао —. — Застава (Вечерњи лист), 1909, XLIV, 158, [1—2].
- 52 РОДИТЕЉИ ЊЕГОШЕВИ НАД ЊЕГОВИМ МРТВАЧКИМ ОДРОМ. — Босанска вила, 1910, 16—17, 250—251.
- 52а РАЗРЕЗ И НАПЛАТА ВОЈНИЦЕ. 15. фебруар 1911. год. у Београду. — Пореска служба, 1911, III, V/2, 67—84.
Коментар *Правила о наплати војнице* (пореза).
- 53 ШТО-ШТА О ПОРЕЗУ НА ЗЕМЉИШТЕ. 10. март 1911. г. у Београду. — Пореска служба, 1911, III, V/3, 149—155.
- 54 О ПОРЕЗУ НА УТРИНЕ. 15 — IV 1911. год. у Београду. — Пореска служба, 1911, III, V/4, 200—208.
Критика рада приликом опорезивања утрина.
- 55 БОЈ У САЛКОВИНИ. Од —.— Црна Гора, 1920, I, 1, 2—3; 2, 2—3; Потпис: Т. П. О.
- 56 ЗНАМЕНИТЕ ЦРНОГОРКЕ. — Црна Гора, 1920, I, 3, 2—3; 10, 2; 11, 2; 12, 2—3.
Садржај: Ивана Томова, мајка владике Рада; Анђелија Косорић.
- 57 ПОГИБИЈА ТУРАКА У ТРЊИНАМА 1716. ГОДИНЕ. Од —. — Црна Гора, 1920, I, 4, 2—3, 5, 2; 6, 2; 7, 2; 8, 2. Потпис: Т. П. О.
- 58 ОСВОЈЕЊЕ БУДВЕ И ТРОЈИЦЕ 1813 ГОД. — Црна Гора, 1920, I, 17, 2—3; 18, 2; 19, 2.
- 59 ЈЕДАН ЗАБОРАВЉЕНИ ВИТЕЗ. — Црна Гора, 1920, I, 20, 2—3.
О капетану Вуку Ивановићу са Цетиња. Умро у близини Лознице 1915. г.
- 60 КАМЕНОВАЊЕ ВЛАДИКЕ МАРДАРИЈА 1659 ГОДИНЕ. — Црна Гора, 1920, I, 22, 2—3; 23, 2—4.
- 61 ИНТЕРПЕЛАЦИЈА НА ГОСПОДИНА МИНИСТРА ВЈЕРА. У Београду, 1 дец. 1922. — Црна Гора, 1922, III, 85, 1—2.
Текст интерпелације у 15 тачака о заповостављању свештенства и запуштању цркава и манастира у Црној Гори.

- 62 ГОВОР ГОСПОДИНА ТОМА ОРАОВЦА, НАРОДНОГ ПОСЛАНИКА у Народној скупштини на дан 24. маја 1923. год. — Црна Гора, 1923, IV, 41, 1—3. Без потписа.
О сепаратизму и уједињењу Црне Горе са Србијом.
- 63 БОСАНСКИ МУСЛИМАНИ У ПРОШЛОСТИ (Из говора нар. посланика г. Томе Ораовца). — Српска ријеч, 1925, 117, 2; 118, 2.
О знаменитим политичарима муслиманима и о Босни као српској земљи.
- 64 ГЛАС ЦРНЕ ГОРЕ И ЦРНОГОРСКИХ РАДИКАЛА. — Политика, 1928, XXV, 7262, 4.
Став Црне Горе последије атентата у Народној скупштини.
- 65 О НЕВЕСИЊСКОМ УСТАНКУ. — Слободна мисао, 1928, VII, 318, 3—4.
О узроцима херцеговачког устанка (1875).
- 66 ОДГОВОР Г. ТОМА ОРАОВЦА МИЋУНУ ПАВИЋЕВИЋУ. — Слободна мисао, 1930, IX, 45, 4.
Поводом једне приче о владици Његошу у збирци приповиједака Мићуна Павићевића, тражи да аутор открије извор. Прештамано из *Правде*.
- 67 ИЗАСЛАНИЦИ ПЕТРА II ПЕТРОВИЋА-ЊЕГОША КОД СКАДАРСКОГ ВЕЗИРА. — Живот и рад, 1934, VII, XIX, 120, 15. VIII, 991—996.
- 68 МОЋ ЗАДРУГАРСТВА. — Задружна њива, 1934, V, 11, 13—15.
О почецима задругарства у Црној Гори.
- 69 НАЧИН УПРАВЕ ТЕОКРАТСКЕ ВЛАДАВИНЕ У ЦРНОЈ ГОРИ. — Зета, 1934, 47, 28. X, 4.
Извод из предавања Т. Ораовца у Друштву за проучавање историје Црне Горе у Београду.
- 70 ПРОСЛАВА 222. ГОДИШЊИЦЕ БИТКЕ НА ЦАРЕВОМ ЛАЗУ. — Зетски гласник, 1934, VI, 64, 11. VIII, 3.
Предавање Т. Ораовца.
- 71 ЊЕГОШ И БАН ЈЕЛАЧИЋ. — Зетски гласник, 1934, VI, 103, 26. XII, 2.
Предавање Т. Ораовца.
- 72 ЗАШТО ЈЕ ОСНОВАНО ДРУШТВО ЗА ПРОУЧАВАЊЕ ИСТОРИЈЕ ЦРНЕ ГОРЕ. — Правда, 1934, XXX, 10.535, 6. III, 6.
Интервју потписан са иницијалом М. Ч.
- 73 ПОВОДОМ ПОСЛАНИЦЕ СЕРДАРУ ЈОЛУ ПИЛЕТИЋУ. Београд. — Слободна мисао, 1934, XIV(XIII), 22, 4; 23, 3.
Изјављује да је написао *Посланицу*.
- 74 ЈЕДНО ОБЈАШЊЕЊЕ ДРУШТВА ЗА ИСТОРИЈУ ЦРНЕ ГОРЕ. — Слободна мисао, 1934, XIV(XIII), 22, 4.
Поводом наградног конкурса из црногорске историје.

- 75 О ВЈЕКОВНОЈ НЕЗАВИСНОСТИ ЦРНЕ ГОРЕ. — Зетски гласник, 1935, VII, 1/4, 1, I, 4—5.
Приказ историјских догађаја.
- 76 РАТОВАЊЕ НА СКАДАРСКОМ ЈЕЗЕРУ. Освојење града Жабљака. Монополски гласник, 1935, XVI, 41, 4; 42, 3; 43, 3—4.
Уз то примједба: Предавање одржано 21. септембра 1935. године у Друштву за проучавање историје Црне Горе у Београду.
- 77 ЈЕДНО ОБЈАШЊЕЊЕ Г. ОРАОВЦА. — Слободна мисао, 1935, XIV, 5, 3.
Поводом чланка *Црногорци у историји, историја о Црногорцима* од Јагоша Ј. Јовановића, у *Слободној мисли*, 1935, бр. 1, а о проучавању историје Црне Горе.
- 78 ПРЕДАВАЊЕ Г. Т. ОРАОВЦА. — Слободна мисао, 1935, XIV, 24, 4.
О историјским догађајима у прошлости Црне Горе.
- 79 ЦРНА ГОРА У ШКОЛСКИМ УЏБЕНИЦИМА. Београд, 8. јула 1935. год. — Слободна мисао, 1935, XIV, 25, 4.
Одговор на истоимени чланак у бр. 21 истог листа о недостацима историје Црне Горе у школским уџбеницима.
- 80 ПОВОДОМ ПРЕДАВАЊА Г. ЦЕМОВИЋА. — Слободна мисао, 1935, XIV, 27, 4.
Одговор на биљешку објављену у истом листу од 7. августа 1935. о предавању Марка Цемовића „О улози Црне Горе у свјетском рату“.
- 81 ЈЕДНО ОБАВЈЕШТЕЊЕ Г. Т. ОРАОВЦА. — Слободна мисао, 1935, XIV, 30, 4.
О књизи *Знамените Црногорке* од Т. Ораовца и збирци црногорских изрека од Трифуна Ђукића.
- 82 АКЦИЈА ДРУШТВА ЗА ПРОУЧАВАЊЕ ИСТОРИЈЕ ЦРНЕ ГОРЕ. — Слободна мисао, 1935, XIV, 34, 6.
О раду Друштва.
- 83 60-ГОДИШЊИЦА РАТОВАЊА ЦРНЕ ГОРЕ СА ТУРЦИМА 1876. ГОД. — Американски Србобран, 17. III, 1936.
- 84 О УЧЕШЋУ ЦРНОГОРАЦА У УСТАНКУ КАРАЂОРЂЕВУ И ДОЦНИЈИМ РАТОВИМА СРБИЈЕ. — Американски Србобран, 13. V, 1936.
- 85 ПРОГЛАС КЊАЗА ДАНИЛА I ХЕРЦЕГОВАЧКИМ ХРИШЋАНИМА. — Балкан, 1936, XV, 77, 3.
Историјат.
- 86 ЗНАЧАЈ ИСТОРИЈЕ ЦРНЕ ГОРЕ. — Балкан, 1936, XV, 85, 31, I, 4.
- 87 ЗНАЧАЈ ДРУШТВА ЗА ПРОУЧАВАЊЕ ИСТОРИЈЕ ЦРНЕ ГОРЕ. Балкан, 1936, XX, 87, 8 II 4.
О циљевима дјелатности Друштва и о идеји коју је сам покренуо још 8. октобра 1919. дајући представку ^{НАЦИОНАЛНА} ^{ДРУШТВО} ^{ЦРНЕ ГОРЕ} ^{БИЛДАНЕМ} ^{ПОВЈЕРЕНИКУ} ^{ВЛАДЕ} ^{КРАЉЕВИНЕ} ^{СХС} на Цетињу.

- 88 О УЧЕШЋУ ЦРНОГОРАЦА У УСТАНКУ КАРАЂОРЂЕВУ И У ДО-
ЦНИЈИМ РАТОВИМА СРБИЈЕ. — Балкан, 1936, XX, 93, 29. II, 4.
- 89 ШЕСТДЕСЕТОГОДИШЊИЦА РАТОВАЊА ЦРНЕ ГОРЕ СА ТУР-
ЦИМА 1876. ГОД. — Балкан, 1936, XX, 94, 4, III, 4.
Извод из предавања одржаног у Друштву за проучавање историје Црне
Горе у Београду.
- 90 СПОР ОКО ИМОВИНЕ ЦЕТИЊСКОГ МАНАСТИРА У СВЕТЛОСТИ
ИСТОРИЈЕ. — Балкан, 1936, XX, 105, 8. IV, 4.
- 91 РАД НА ИСТОРИЈИ ЦРНЕ ГОРЕ. Доба од последњег Црнојевића до
првог Петровића Његоша — Шћепана Малог. — Балкан, 1936, XX,
114, 9. V, 3—4.
- 92 ПИТАЊЕ ГРАНИЦЕ С АРБАНИЈОМ. — Зета, 1936, VII, 19. B, 19, 1.
- 93 НЕКА СВАКО ИЗВРШИ СВОЈУ ДУЖНОСТ И КАКО ЈЕ КО ИЗ-
ВРШИО, ТАКО МУ И БОГ ПОМОГАО. — Зета, 1936, VII, 31, 3.
- 94 ТРЕЋИ ОДГОВОР ТОМА ОРАОВЦА. — Зета, 1936, VII, 34, 3.
Одговор на чланак Савића Марковића Штедимлије: Томо Ораовац потпи-
сује своје старе клевете и фалсификате! Зета 1936, 36, 3. — О Т. Ораовцу
као фалсификатору историје Црне Горе.
- 95 МОЈ ОДГОВОР НА ДРСКЕ КЛЕВЕТЕ С. М. ШТЕДИМЛИЈЕ. — Зе-
та, 1936, VII, 42, 3.
- 96 ЖИВОТВОРНИ ДУХ КЊАЗА ДАНИЛА. — Зетски гласник, 1936,
VIII, 1/4, 1, I, 3.
- 97 ИМОВИНА ЦЕТИЊСКОГ МАНАСТИРА. — Зетски гласник, 1936,
VIII, 33, 22, IV, 2.
Аутор из уводне биљешке. Прештампано из Балкана.
- 98 ПОЛИТИКА ЦРНЕ ГОРЕ И ЦРНОГОРАЦА У ПРОШЛОСТИ. — Ју-
гословенска стручна штампа, 1936, II, 19, 3, VII, 4.
Интерпретирање и цитирање из предавања Т. Ораовца, одржаног у Бе-
ограду, у коме, између осталог, истиче запостављеност Црне Горе у Југос-
лавији и „тражи да буде равноправна са другима“.
- 99 САМОЗВАНИ МУЧЕНИЦИ ЦРНЕ ГОРЕ. Одговор г. Тома П. Ораов-
ца. — Зов са Јадрана, 1936, V, 17, 4.
Одговор на чланак Филипа Ј. Поповића: Самозвани мученици Црне Горе.
— Зов са Јадрана, 1936, V, 15, 3. О Марку Миљанову, Тому П. Ораовцу
и др.
- 100 НА ДОБРОВОЉНУ СМРТ ЗА ДРУГОГА. [С портретом]. — Југосло-
венска стручна штампа, 1936, II, 9, 3. VII, 7—8.
О заслугама Али-паше Ризванбеговића за српски народ.
- 101 ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ И АЛИ-ПАША РИЗВАНБЕГОВИЋ.
— Монополски гласник, 1936, XVII, 16, 1—4.

102. 60-ГОДИШЊИЦА РАТОВАЊА ЦРНЕ ГОРЕ СА ТУРЦИМА 1876. ГОД. — Народни лист, 1936, 22, 24. II, 3.
О предавању Т. Ораовца у Друштву за проучавање историје Црне Горе у Београду.
103. БОЈ ЦРНОГОРАЦА И АУСТРИЈАНАЦА НА ПАШТРОВСКОЈ ГОРИ 1838. Г. — Народни лист, 1936, II, 36, 16. VI, 3. Без потписа.
Предавање у београдском Друштву за проучавање историје Црне Горе. Аутор из уводне биљешке.
104. БОЈ У КРЊИЦЕ 30. АПРИЛА 1862. — Народни лист, 1936, II, 43, 3—4.
Историјски приказ црногорско-турског сукоба.
105. ПОХОД ПЕТРА II ПЕТРОВИЋА ЊЕГОША НА ПОДГОРИЦУ 1832. ГОД. — Народни лист, 1936, II, 46, 27. VIII, 4.
106. О ФУНДИНСКОМЕ БОЈУ 2. АВГУСТА 1876. — Правда, 1936, XXXII, 11.340, 19, V, 7—8.
107. Г. ОРАОВАЦ ОДГОВАРА Г. ВЛАДИМИРУ ПЛАМЕНЦУ. Поводом написа г. Ораовца о фундинском боју. — Правда, 1936, XXXII, 11.372, 9.
Одговор на чланак у бр. 11.357, стр. 9—10.
108. ПОЛЕМИКА О ФУНДИНСКОМ БОЈУ. Одговор г. Тома Ораовца Владимиру Пламенцу. Правда, 1936, XXXII, 11.422, 7.
Види чланке под горњим насловом у *Правди*, 1936, бр. 11.340, 11.357, 11.372, 11.399.
109. ПОЛЕМИКА О ФУНДИНСКОМ БОЈУ. Одговор г. Тома Ораовца г. Пламенцу. — Правда, 1936, XXXII, 11.500, 6; 11.501, 11; 11.505, 13—14.
Види чланке у бр. 11.340, 11.357, 11.372, 11.399, 11.422, 11.429
110. ПОЛЕМИКА О ФУНДИНСКОМ БОЈУ. Одговор г. Тома Ораовца г. Владимиру Пламенцу. — Правда, 1936, XXXII, 11.505, 13—14.
Види чланак у бр. 11.340, 11.357, 11.372, 11.399, 11.422, 11.429, 11.478.
111. Г. ТОМО ОРАОВАЦ ТВРДИ ДА МУ ЈЕ, ДОК СЕ БОРИО ЗА СЛОБОДУ И УСТАВНОСТ У ЦРНОЈ ГОРИ, СТАЛНО ГЛАВА ВИСИЛА О КОНЦУ, А ЈЕДАНПУТ СУ МУ УНАПРЕД И ГРОВ ИСКОПАЛИ. Одговор г. Јанку Спасојевићу. — Правда, 1936, XXXII, 11.537, 5. XII, 13; 11.538, 6. XII, 18; 11.539, 7. XII, 14.
Наставак под насловом: I. Сукоб са књазом *Николом*; II. *Жртве уставне борбе у Црној Гори*.
112. Г. ТОМО ОРАОВАЦ Г. ЈАНКУ СПАСОЈЕВИЋУ. — Правда, 1936, XXXII, 11.548, 16. XII, 10.
Потпис оснивача и потписника статута друштва уставности „Млада Црна Гора“ из 1831—1882.
113. СЛАВОПОЈКА Г. ЈОВАНУ ПЛАМЕНЦУ. Одговор г. Тома П. Ораовца у полемици о Фундинском боју. — Правда, 1936, XXXII, 11.561, 29. XII, 16.

- 114 МИШЉЕЊА О ЦРНОЈ ГОРИ И ЦРНОГОРЦИМА. — Слободна мисао, 1936, XV, 9, 2.
Одговор на биљешку о књизи Трифуна Ђукића под горњим насловом, објављеној у истом листу од 16. фебруара 1936.
- 115 БОРБЕ ЦРНОГОРАЦА СА НАПОЛЕОНОМ И БОЈ НА ПАШТРОВСКОЈ ГОРИ 1838. ГОД. — Слободна мисао, 1936, XV, 22, 2. Без потписа.
Предавање одржано у Друштву за проучавање историје Црне Горе у Београду. Писац из текста чланка.
- 116 ЈЕДАН СУД Г. ЈАНКА СПАСОЈЕВИЋА И ОДГОВОР Г. ТОМА ОРАОВЦА. — Слободна мисао, 1936, XV, 44, 5.
О црногорским емигрантима прије I свјетског рата.
- 117 ИЗ МОЈИХ УСПОМЕНА. Дочек једне мађарске депутације у Котору. — Зетски гласник, 1937, IX, 1/4, 8.
Депутација за Цариград 1877. године.
- 118 НАШИ СЛАВНИ БОЈЕВИ И МЕГДАНИ: ВУЧЈИ ДО. [С 2 сл.]. — Зетски гласник, 1938, X, 1—4, 18.
- 119 ЦРНОГОРЦИ И ЦРНОГОРСКА БУНА 1876. ГОДИНЕ; „Црногорац, па Црногорац, и нико као Црногорац“, рекао је руски амбасадор у Цариграду Игњатијев. — Црногорски гласник, 1938, II, 8, 23, IV, 1.
- 120 ЗНАМЕНИТЕ ЦРНОГОРКЕ. — Слободна мисао, 1940, XVIII, 34, 3; 36, 3.
Одломак из књиге: *Знамените Црногорке*, са предговором Трифуна Ђукића. (О Мари Јована Вујошевића, Стани Залашкој и Милени Марњић.)

III. ЛИТЕРАТУРА О ТОМУ ОРАОВЦУ

- 1 „Арбанашко питање и срп. право“. Написао Томо П. Ораовац. — Издање књижаре Рајковића и Ђуковића, Београд. — Пијемонт, 1913, III, 73, 2.
Приказ књиге.
- 2 БАРИЈАКТАРЕВИЋ, Мирко Р.: *Томо Ораовац, Знамените Црногорке*. — У редакцији Т. Ђукића, Земун, 1940. — Зета, 1940, XI, 34, 15. IX, 3. Приказ.
- 3 [БАРТУЛИЦА, Милостислав]: *Писмо Његовом Величанству Краљу Николи I Томо П. Ораовца*. — Југословенска држава, 1917, II, 63, 3. Потпис: мб [Милостислав Бартулица].
Коментар писма Т. Ораовца од 25. IX 1916. које је објелоданио у виду брошуре Стеван Богдановић у New Yorku 1917 (Срп. штампарија Д. Поповића), а доноси низ оптужби против црногорског краља Николе.
- 4 БОГДАНОВИЋ, С.: *Томо Ораовац*. — Народна ријеч, 1920, II, 16, 4. VIII, 1, 17, 7. VIII, 1; 18, 19, 20, 18. VIII, 1.
О животу и раду. Садржај савезних старих радикала у Црној Гори. По други пут у Црној Гори. Послије уредног повјереништва.

- 5 БОШКОВИЋ, Новак С.: *Томо Ораовац на својој службеној дужности*. — Народна ријеч, 1920, II, 18, 11. VIII, 2.
- 6 (В. Г.): [Томо Ораовац]. — Правда, 1939, XXXV, 4. III, 6. III, 7. III, Читуља и друге вијести поводом смрти.
- 7 ВАСИЉЕВ, Сп[асоје]: *Томо П. Ораовац, Знамените Црногорке*. За штампу спремио и уредио Т. Ђукић. — Гласник Југословенског професорског друштва, 1940—41, XXI, 2, 142.
- 8 ВУКИЋЕВИЋ, Милан: *Посланица Марка Миљанова Јолу Пилетићу*. — Записи [Цетиње], 1932, VI, X, 187—189.
- 9 ВУКИЋЕВИЋ, Мил[енко] и Мих[аило] Јовић: *Главном Просветном Савету*. — Просветни гласник, 1909, XXX, 7/8, 543—544.
Реферат о књизи: *Три знаменита Херцеговца*, од Тома Ораовца.
- 10 ВУКМАНОВИЋ, Ђуро М.: *Поводом полемике г.г. Тома Ораовца и Ј. Пламенца*. — Правда, [Београд], 1936, XXXI, 11.554, 22. XII, 12.
Пolemика о историји Црне Горе.
- 11 ВУКОТИЋ, Ж.: *Црна Гора и њени посланици*. Београд, јануара. — Слободна мисао, 1924, III, 71, 21, I, 3.
О Тому Ораовцу, Михаилу Ивановићу и Николи Ковачевићу.
- 12 ВУКЧЕВИЋ, Мих[аило]: *Чији је спев „Посланица сердару Јолу Пилетићу“? (Из рукописа „Кад крв узаври“)*. — Мисао, 1932, XIV, XXXIX/297/300(1\4), 189—193.
- 13 ВУЧКОВИЋ-САРАП, Ј.: *Знамените Црногорке*. West Hazleton, Pa. — Американски Србобран, 1939, XXXIII, 7364, 2.
Апел за претплату на књигу под горњим насловом од Тома П. Ораовца.
- 14 [ГУЈИЋ, Касим]: *Петар II Петровић-Његош и Али-паша Ризванбеговић*. — Обзор, 1936, LXXVI, 215, 18. рујна, 2. Потпис: (К) [г.ј Касим Гујић].
Приказ књиге Тома Ораовца.
- 15 ДЕРЕТИЋ, Јован: *Композиција Горског вијенца*. — Београд, Завод за издавање уџбеника, 1969, 55—56.
- 16 ДРАКУЛОВИЋ, М.: *Посланица сердару Јолу Пилетићу*. — Слободна мисао, 1934, XIV(XIII), 31, 26. VIII; 6°; 32, 2. XII, 6.
Пolemика око ауторства. О заслугама Тома Ораовца у политици и књижевности.
- 17 ДРАШКОВИЋ, Ч[еDOMИР]: *Томо П. Ораовац*. [Са фотографијом.] — Цетињски лист, 1979, IV, 80, 25. VI, 2.
Поводом 40. годишњице смрти.
- 18 ЂУКИЋ, Трифун: *Предговор*. У: Марко Миљанов, Целокупна дела. Београд, „Народна просвета“, 1930, XV—XLVII.

- 19 БУКИЋ, Трифун: *80 година живота, 60 година рада, 50 година брака*. [С портретом]. — Политика, 1933, XXX, 9152, 5. XI, 8. Потпис Т. Ђ. О Тому Ораовцу.
- 20 БУКИЋ, Трифун: *Поводом спора о ауторству*. Ко је написао „Посланицу Јолу Пилетићу?“ [С портретом]. — Политика, 1936, XXXIII, 10060, 26. V, 11.
- 21 Ђ[УКИЋ], Т[рифун]: *Томо П. Ораовац, књижевник и бивши народни посланик*. [С портретом]. — Политика, 1939, XXXVI, 11050, 13. Потпис: Т. Ђ.
Некролог (1853—1939).
- 22 БУКИЋ, Трифун: *Преглед књижевног рада Црне Горе од владишке Василије до 1918. године*. Цетиње, 1951, 354, стр.
На стр. 305—308 о Т. Ораовцу.
- 23 ЖАРИЋ, М.: *Ораовчев јубилеј*. — Слободна мисао, 1933, XII, 43, 12. XI, 5.
80-ти рођендан и шездесетогодишњица јавног рада.
- 24 Ј. И.: *Митрополити из разних племена г. Ораовца*. — Слободна мисао, 1934, XIV(XIII), 37, 7. X, 4.
Поводом предавања које је одржао Томо Ораовац у Друштву за проучавање историје Црне Горе.
- 25 *Један разочарани скупштински учесник*. Сличнице са радикалског госпођинског састанка и договора. — Народна ријеч, 1920, II, 23. IX, 3.
- 26 ЈОВАНОВИЋ, Јагош: *Марко Миљанов*. Историјска и књижевна студија. Цетиње, 1952, 221.
На стр. 149—150 о „Посланици...“.
- 27 КОМСКИ: *Томо Ораовац најстарији јавни радник из Црне Горе у Београду*. — Недељне илустрације. Београд, 1937, 24. I, 1—2.
- 28 *Кћи војводе Марка Миљанова тужи професора Трифуна Ђукића*. [С портретом]. — Политика, 1936, XXXIII, 10057, 12.
Поводом оспоравања ауторског права на *Посланицу Јолу Пилетићу*.
- 29 М. М.: *Три Црногорца у полемици*. Београд. — Слободна мисао, 1936, XV, 48, 6. XII, 1.
О Тому Ораовцу, Јовану Пламенцу и Крсту Цицварићу.
- 30 МАНОЈЛОВИЋ, Анакија: *Једна изјава*. — Слободна мисао, 1934, XIV (XIII), 27, 22. VII, 4.
Негира учесништво у полемици о ауторству „Посланице...“.
- 31 МАРКОВИЋ ШТЕДИМЛИЋ, Савић: *Томо Ораовац потписује своје старе клевете и фалсификате*. — Политика, 1936, VII, 36, 3.

- 31a **МАРТИНОВИЋ**, Душан: *Томо П. Ораовац (1853—1939)*. — Поводом педесетогодишњице смрти. — Васпитање и образовање, 1989, 4, 94—98.
- 32 **МАРТИНОВИЋ**, Њико С.: *Ауторство „Посланице сердару Јолу Пилетићу“*. — Глас Српске академије наука и уметности. Одељење друштвених наука, књ. ССLXXXVIII, 1974, 18, 115—130.
- 33 **МИЛОШЕВИЋ**, Новак: *Чија је Посланица сердару Јолу Пилетићу*. Слободна мисао, 1932, XI, 44, 20. XI, 4; 45, 27. XI, 4.
- 34 **МИЋКОВИЋ**, Радун: *Да ли је „Посланица сердару Јолу Пилетићу“ дјело Марка Миљанова или неког другог аутора*. — Преглед [Сарајево], 1959, XI, 11—12, 433—439.
- 35 **МИЋКОВИЋ**, Радун: *Спорна посланица: Марко Миљанов је стварни аутор „Посланице сердару Јолу Пилетићу“*. — Стварање, 1982, XXXVII, 1, 61—79.
- 36 *Народна скупштина*. — Реч-две уз посланичке портрете. [Са сл.]. — Пашић, илустровани радикални алманах, 1924, I, 94—98. Политички портрети Љуба Бакића, Милутина П. Драговића, Матије Поповића, Петра Богавца, Тома Ораовца, Стевана Нешића и др.
- 37 *Не дамо ми да се забушавамо!*. — Народна ријеч, 1920, II, 11. IX, 1. Нови напади на Т. О. као изасланика у Црној Гори.
- 38 **НИКОЧЕВИЋ**, Радосав М.: *Ораовци и њихове заслуге*. — Правда, 3. IV 1937.
- 39 **ПАВИЋЕВИЋ**, Миђун: *Ораовчева исповијест*. Стари црногорски политичар, Томо Ораовац, прича. — У: Црногорци у причама и анегдотама. Књ. IX, Загреб, 1930, стр. 62—90.
- 40 **ПАВИЋЕВИЋ**, Миђун и др Мато **ХАНЖЕКОВИЋ**, Габријел: *На прелому. Историјско-социјални роман*. — Загреб, 1939. На стр. 263, 271, 282—305 о Т. Ораовцу.
- 41 **ПАВИЋЕВИЋ**, Миђун М.: *Ораовчева исповијест*. — Криминална библиотека, 1933, X, 3, 68—71; 4, 89—90; 5, 114—116.
- 42 **ПАВИЋЕВИЋ**, Миђун: *Црногорско правосуђе и правно схваћање у анегдотама*. — Загреб, 1933, 202 стр. Стари црногорски историчар Томо Ораовац, под својом одговорношћу, прича: стр. 95—119.
- 43 **ПАВИЋЕВИЋ**, Миђун М.: *Једно нужно разјашњење*. Загреб, 30. III, 1933. — Криминална библиотека, 1933, X, 8, 194—195. Поводом Ораовчеве исповијести штампане у „Криминалној библиотеци“.
- 44 **ПИЛЕТИЋ**, Блажо П.: *Отворено писмо Томи „Ораовцу“ — пензионеру, а у књижевности прозваном „Кучу“*. — Српска застава, 1898, VIII, 78, 2, VI, [4]. Напад на Т. Ораовца на најпогрднији начин.

BIBLIOTEKA
CRNE GORE
DURDE
CRNOJEVIC

- 45 ПЛАМЕНАЦ, Владимир Ј.: *О фундинском боју 2 августа 1876 г. Владимир Пламенац одговара г. Тому Ораовцу*. [С портретом]. — Правда, 1936, XXXII, 11357, 9—10.
Одговор на чланак у бр. 11340, стр. 7—8.
- 46 [ПЛАМЕНАЦ, Владимир]: *Полемика о фундинској битци*. Одговор г. Владимира Ј. Пламенца г. Томи Ораовцу. — Правда, 1936, XXXII, 11399, 11—12.
Види чланак под горњим насловом у *Правди*, 1936, бр. 11340, 11357, 11372.
- 47 ПЛАМЕНАЦ, Владимир Ј.: *Полемика о фундинској битци*. Владика Раде — политичар и државник. Одговор г. Владимира Ј. Пламенца г. Тому Ораовцу и гг. Стевану и Новици Поповићу. [С 2 портрета]. — Правда, 1936, XXXII, 11475, 11, 11478, 7.
- 48 ПЛАМЕНАЦ, Владимир Ј.: *Из политичке историје Црне Горе*. Одговор г. В. Ј. Пламенца г. Т. Ораовцу. — Правда, 1936, XXXII, 11526, 11527, 18; 11528, 16; 11529, 18; 11530, 18; 11531, 23.
Одговор на чланке у *Правди* од 4. и 7. X.
Види чланке у бр. 11340, 11357, 11372, 11399 и 11429.
- 49 *Политика Црне Горе и Црногораца у прошлости*. — Југословенска стручна штампа, 1936, II, 19, 4.
Приказ предавања Тома П. Ораовца у Друштву за проучавање Црне Горе у Београду.
- 50 ПОПОВИЋ, Андро: *Посланица Марка Миљанова сердару Јолу Пилетићу*. — Слободна мисао, 1934, XIV (XIII), 27, 22. VII, 4.
О полемици око ауторства сматра, да је Ораовац аутор *Посланице*.
- 51 ПОПОВИЋ, Вуле Иванов и др.: *О спјеву „Посланица сердару Јолу Пилетићу од војводе Марка Миљанова“*. Подгорица, 20. IX — 33. Кучи. — Слободна мисао, 1934, XIV (XIII), 17, 6. V, 3—4.
Поводом изјаве Тома Ораовца да је он написао горњи спјев. Ово демантују Кучи — савременици Марка Миљанова и тврде да га је Миљанов написао.
- 52 ПОПОВИЋ, Марко Р.: *Чија је посланица Јолу Пилетићу?* — Слободна мисао, 1933, XII, 10, 12. III, 3.
Изјављује да је писао Марко Миљанов, и да је то и означио Ораовац у *Предговору* издања 1882. у Подгорици.
- 53 ПОПОВИЋ, Симо Ђ.: *Посланица Марка Миљанова Јолу Пилетићу?* Тому П. Ораовцу. — Слободна мисао, 1934, XIV (XIII), 24, 1. VII, 4; 25, 8. VII, 4.
Полемика око ауторства у којој аутор тврди да је Миљанов аутор *Посланице*. II дио чланка у стиху.
- 54 ПОПОВИЋ, Стеван Радосавов и ПОПОВИЋ, Новица Р.: *Посланица Марка Миљанова седару Јолу Пилетићу?* 17. VI 1934. год. у Пећи. — Слободна мисао, 1934, XIV (XIII), 26, 15. VII, 4+6.
Полемика са Филипом Ј. Поповићем у бр. 21. Слободне мисли из 1934, о улози Марка Миљанова и Илије Спасова у бици на Фундини.

- 55 ПОПОВИЋ, Стеван Р. и Новица Р. ПОПОВИЋ: *Потомци војводе Марка Миљанова о фундинском боју*. Поводом полемике између гг. Томе Ораовца и Владимира Пламенца. — Правда, 1936, XXXII, 11429, 9.
Види чланке у бр. 11.340, 11.357, 11.372, 11.399 и 11.422.
- 56 ПОПОВИЋ, Филип Ј.: *Самозвани мученици Црне Горе*. — Зов са Јадрана, 1936, V, 15, 3.
О Марку Миљанову, Т. Ораовцу и Спаху Поповићу.
- 57 [ПОПОВИЋ, Филип Ј.] *Посланица сердару Јолу Пилетићу*. У Шибенику, 1934. год. — Слободна мисао, 1934, XIV (XIII), 21, 3. VI, 4.
Поводом истоименог чланка у Слободној мисли, бр. 16/1934. тврди да је Томо Ораовац писао *Посланицу*, а да Марко Миљанов није никакав књижевник.
- 58 ПОПОВИЋ, Шћепан Рашков: *Посланица Марка Миљанова Јолу Пилетићу*. — Слободна мисао, 1934, XIV (XIII), 24, 1 VII, 4; 25. 8. VII, 4.
Полемика око ауторства у којој чланкописац тврди да је Миљанов аутор *Посланице*.
- 59 ПОСЛАНИЦА СЕРДАРУ ЈОЛУ ПИЛЕТИЋУ од Марка Миљанова. Подгорица: књижара Пера С. Вукотића, 1932, стр. XII + 39.
- 60 Р. М.: *Смрт два заслужна народњака: Тома Ораовца и Стева Чутурила*. — Слободна мисао, 1939, XVIII, 10, 12. III, 4.
Тома Ораовац (Кучи, 1853 — Београд, 1939).
Стево Чутурило (Лика, 1846 — Нови Сад, 1939).
- 61 РАЦКОВИЋ, Никола: *Ораовац Томо*. — У: Прилози за лексикон црногорске културе. Цетиње, 1987, стр. 150.
- 62 *Смрт Томе Ораовца*. — Самоуправа, 1939, 59, 917, 4. III, 4.
- 63 СПАСОЈЕВИЋ, Јанко: *Поводом одговора г. Томе Ораовца*. — Правда, 1936, XXXII, 11,523, 17.
Одговор на чланак од 20. септембра 1938. у истом листу.
- 64 СТОЈОВИЋ, Милорад: *Уз сабрана дјела Марка Миљанова*. — У: Сабрана дјела Марка Миљанова, Титоград, 1967, књ. I, 170—171.
- 65 СУНДЕЧИЋ, Перо: *Своме пријатељу Тому П. Ораовцу на одласку из Црне Горе*. — Дневни лист [Београд], 1888, 71, 2.
- 66 *Тома Ораовац, данас представник црногорских радикала у Београду, у политичком свијету прије 40 год.* — У албум црногорске радикалије. — Народна ријеч, 1922, IV, 84, 15. XI, 3.
О протурепским стиховима (приликом женидбе каснијег Петра I Ослободиоца са Зорком, кћерком војводе I, а у књижици *Жалопојка Ловћену планини*).
Исти је чланак штампан у бр. 10, V/1923, IV/1922, има 93 броја.

- 67 *Томо П. Ораовац*, књижевник, бивши народни посланик, председник Друштва за проучавање историје Црне Горе. — Народни лист, 1939, IV, 117, 16. III, 4.
Некролог.
- 68 *Томо П. Ораовац*. [С портретом]. — Зетски гласник, 1939, XI, 769, 11. III, 2.
Некролог.
- 69 *Томо Ораовац*. [С портретом]. — Црногорски алманах, [Суботица], 1929, 35—36.
- 70 ТРИКОЛОР: [О злоупотребама власти среског начелника Тома П. Ораовца — Куча у фалсификовању изборних резултата у срезу јабланичком]. Лесковац — Лебане. — Шумадија, 1897, I, 26, [3].
Псеудоним неразријешен.
- 71 У Варошком суду води се спор: Ко је писац „Посланице сердару Јолу Пилетићу“?, црногорски војвода Марко Миљанов или г. Томо Ораовац. — Време, 1936, XVI, 5156, 9.
- 72 ЦЕРОВИЋ, Д.: *Томо П. Ораовац*, „Знамените Црногорке“. — Слободна мисао, 1940, XVIII (XIX), 35, 6. X, 4.
Приказ књиге.
- 73 ЧАЂЕНОВИЋ Јован: *Био-библиографија Марка Миљанова*. — Библиографски вјесник, 1979, VIII, 1, 111—152.
- 74 ЧАЂЕНОВИЋ, Јован: *Књижевно стваралаштво Марка Миљанова*. — Београд, 1981, стр. 295.
Поглавље *Посланица сердару Јолу Пилетићу*, стр. 207—246.
- 75 *Чији је спев „Посланице сердару Јолу Пилетићу“?*. — Слободна мисао, 1932, XI, 35, 11. IX, 4.
Тврди се да је дјело Тома Ораовца а не Марка Миљанова.
- 76 ЂОРОВИЋ, В[ладимир]: *Томо П. Ораовац; Војвода Тришко Цаковић, Цетиње*, 1935. — Југословенски историски часопис, 1936, II, 1/4, 187 188,
Критика књиге.
- 77 ШУКОВИЋ, Радивоје: *Томо Ораовац (1853—1939)*. — У: Цетињска школа 1834—1984. Споменица о прослави стопедесетогодишњице прве државне школе у Црној Гори. Цетиње, 1985, стр. 110—112. — Потпис: Р. Ш.
- 78 X: *Томо П. Ораовац; „Знамените Црногорке“*, Београд, 1940. год. — Политика, 1940, XXXVII, 11569, 18. VIII, 22.
Приказ књиге.

ИЛИЈА Н. ЗЛАТИЧАНИН (1860—1941)

Златичани су старином од братства Милића, из Бјелица, из Катунке нахије, одакле су се преселили на Златицу (код Подгорице) и по њој добили презиме. Из ове породице, несумњиво, најпознатији и најзначајнији је изданак Илија Златичанин, трговачки радник и књижевник, рођен 1860. у граду под Горицом, од оца Неша и мајке Јелене Вујовић са Чевај

Вријеме у коме је живио и стварао Илија Златичанин, испуњено је крупним историјским догађајима и друштвено-историјским преображајима, како у његовом ужем завичају — Подгорици, тако и у ширем — у Црној Гори. У том времену као што је познато, Црна Гора је послје ослободилачких ратова 1876/78. на Берлинском конгресу (1878) и де јуре добила признања државног суверенитета и двоструко територијално проширење (Подгорица, Спуж, Никшић, Колашин, Бар и Улцињ). Да бисмо схватили то вријеме испуњено бурним друштвено-економским и културно-просвјетним превирањима и трансформацијама у Подгорици (данашњем Титограду) и, с тим у вези, просторне и временске координате у којима је живио и дјеловао Илија Златичанин, нужно је укратко освијетлити најважније спецификуме старе Подгорице.

Подгорица је до 1878. била под турском окупацијом. По физиономским цртама свога урбаног ткива и начину живота свога становништва носила је типични печат турско-источњачке касабе. У њој је живјело више од 8.000 црногорско-хришћанског и муслиманског становништва. Живот подгоричког православног живља био је, међутим, веома тежак. По угледу на преовлађујуће муслиманско-православни мушкарци су носили фесове, док су им жене биле принуђене да покривају лице и да се што ма-

ње крећу на улици и јавним мјестима, како би и на тај начин избјегле нападе недисциплинованих и фанатичких турских војника. Ниво културно-просвјетног живљења био је на најнижој лествици. У вароши су постојали мехтеб и неко вријеме медреса, у којима су наставу изводиле неке хоџе.

Послије ослобођења Подгорице од Турака и припајања својој матици Црној Гори, 1878, настају радикалне друштвено-економске промјене, смјена културних слојева, пуни урбано-територијални и инфраструктурни развој. Новоуспостављена црногорска власт од почетка води политику етничко-биолошког освјежавања, културно-просвјетног и економског напретка (подстицање имиграција из старе Црне Горе, подизање школа и културно-просвјетних институција, инфраструктуре). Умјесто доминантне турско-источњачке културе под чијим је огромним утицајима егзистирао и старосједлачки православни црногорски живаљ, новодосељени Црногорци намећу своју патријархалну културну традицију, са свим оним познатим одредницама етничко-традиционалног народносног обиљежја (национална осјетљивост, висок степен националног поноса и дигнитета; претјерано позивање на јунаштво, част и чојство...). Између старосједлаца Црногораца и новопридошких миграната дуго је владао одређени антагонизам. Први су рачунали да им досељеници поглавито руралног поријекла, нијесу равни зато што су они варошани, грађани „првог реда“. Ови други, пак, мислили су да су „нешто више“ од старосједлаца, јер су их, између осталог, ослободили турског ропства. Процес њиховог прилагођавања и асимиловања отежавале су и одређене предрасуде о професионалној припадности и раду. Игнорисали су трговину и занате, којима су се бавили домицилима. Па, ипак, убрзо су увидјели и схватили да се не може живјети од старе славе „ратничког и витешког живота“. Стога су се и они одали трговини и занатима. На тај начин су и нестајале разлике у погледима на живот и рад, између једних и других. Склапањем бракова и професионалном оријентацијом на занатско-трговачко привређивање, временом је створена једна симбиоза, специфичан „слој“ тзв. „Цикотића“, који у црногорском поимању егзистира до наших дана...

Након прикључења Подгорице Црној Гори у редосљеду институција друштвене надградње које су имале за задатак да мијењају ниски ниво друштвене свијести и образовања, да сузбију националне и вјерске антагонизме и нетолеранције, биле су: Основна школа (основана 1879), Подгоричка читаоница (1881), Пјевачко друштво „Бранко“ (1892) и низ других установа и асоцијација волонтерског карактера које су приређивале позоришне представе, концерте, игранке, књижевне вечери, школске и друге свечаности и манифестације забавног карактера. Све ове националне и регионалне установе, споменута и неспоменута културно-просвјетна и хуманитарна друштва (народни универзитет, блех-музика итд.), имале су велике заслуге у умјетничком, књижевном и опште културном животу старе Подгорице. Почетком и у првој половини овога вијека, томе су доприносиле и разне периодичне публикације, листови, часописи, календари и алманаси. (У периоду од 1907. до 1941. излазила су 24 наслова серијских публикација.)

Један од најактивнијих судионика већине ових културно-просвјетних збивања, непосредни учесник готово свих културних манифестација с краја прошлог и у првој половини овог вијека био је и „Чича“ Илија Зла-

тичанин. Својим неуморним ангажовањем и прегнућима, сугестивним сликањем староподгоричке друштвене атмосфере, старина и минулих времена, успио је да се домогне трона најважнијих представника културе ове средине његова времена.

Није нам знано како му је протекло школовање. Према неким подацима завршио је основну школу као одрастао младић у тек ослобођеној Подгорици. У почетку се бавио терзијским занатом, а потом трговином. Иако је по занимању био трговац, по вокацији је књижевни самоук — фолклориста и белетриста. Цио свој живот, заправо, посветио је књижевном стварању. У најмлађим годинама сакупио је народну усмену књижевност и објелодањивао је у часописној литератури. У зрелом животном добу писао је приповијетке, путописе, црте и драме, објављујући их у виду књига.

Готово читави његов стваралачки књижевни обрис везан је за ствару Подгорицу и њено окружење. Мотиви и епизоде из мукотрпног и страдалничког живота староподгоричког у вријеме турског ига инспирисали су Златичанина за његов васколики белетристичко-фолклористички стваралачки опус, који није мали. Веома је плодан писац. Сарађивао је у многим листовима и часописима: *Нова Зета* (Цетиње, 1889—1900), *Просвјета* (Цетиње, 1891—1901), *Луца* (Цетиње, 1895—1900), *Голуб* (Сомбор, 1898), *Нееесинье* (Никшић 1898), *Оногост*, (Никшић, 1899—1900), календар *Зета* (1909—1910), *Босанска вила* (Сарајево, 1911—1912), *Цетињски вјесник* (1913) *Кића* (Ниш, Београд 1922), *Препорођај* (Подгорица, 1924), *Зета* (Подгорица, 1930—1940), *Слободна мисао* (Никшић, 1930—1932), *Цетињски одјек* (Цетиње, 1933), *Зетски гласник* (Цетиње, 1934—1935), *Ловћенски одјек* (Цетиње, 1934), *Нови Бехар* (Сарајево, 1935—1936), *Поглед* (Подгорица 1935). Своје објављене радове потписивао је пуним именом и презименом, понекад иницијалима И. З. и З. и псеудонимом *Подгоричанин*.

И. Златичанин је објавио једанаест монографских публикација (књига и брошура) од којих су му три збирке приповиједака: *Шарени свијет* (Котор 1919), *Живко Јабраш* (Подгорица 1922) и *Смута* (Никшић 1936), једна књига путописно-мемоарске саджине: *Личности, здања и предјели — некада и сад* (Подгорица 1933). Особито је био продуктиван као драмски писац. Према неким подацима написао је 13 драмских дјела, од којих је публиковао четири: *Омер-пашина година* (Подгорица 1930), *Под Скадром* (Подгорица 1931), *Бадње вече* (Загреб 1937), и *Истрага потурица у Црној Гори* (Подгорица 1938). Из области народне књижевности и фолклористике, објавио је књигу црногорских анегдота под називом *Бисерје црногорских анегдота* (Подгорица 1932).

Фолклористичку грађу је већином сакупио у околини Подгорице. Сакупио је и обрадио 50 лирских (женских) народних pjesама, 10 епских народних (јуначких) pjesама, међу којима су и двије pjesме о Марку Краљевићу, које су, иначе, ријетке у Црној Гори, затим 38 народних прича. Поред тога, Златичанин се бавио и сакупљањем паремииолошких форми: забиљежио је 119 народних пословица и изрека. Посебну пажњу је посветио сакупљању анегдота, оцијенивши да је старија црногорска периодика мало нотирала ову врсту стваралаштва, иако је Црна Гора права ризница анегдота.

О Илији Златичанину као фолклористи и приповједачу прилично је писано. У новије вријеме највише је писано о његовом приповједачком

раду. Златичанин је према мишљењу Трифуна Ђукића покушавао да даде приповијетку из црногорског живота („Живко Јабраш“, „Шарени свијет“), настојећи да „тражи интересантне мотиве, али им не даје нимало интересантну обраду“.¹ За разлику од већине ранијих критичара Златичаниновог белетристичког стваралаштва, који сматрају да је лишен приповједачког дара, оцјењујући мање-више позитивним његово настојање да сачува интересантну фабулу прошлости од заборава, Милорад Никчевић у својој докторској дисертацији истиче да је он „међу првима, додирнуо у својим причама сложене односе између села и града“.²

Анализирајући његову збирку *Шарени свијет*, Никчевић је констатовао да су Златичанинове приповијетке (*На покајање*, *На стражи*, *Дза вука* и *Аманет*) композиционо добро вођене, да је радња у њима концентрисана око неколико проблема: питања части и морала, љубави, живота и смрти, глади и неимаштине и томе слично. Никчевић издваја његову социјално мотивисану причу *Аманет*, као најуспјелију у композиционом и естетском погледу, тврдећи, да и остале поменуте приче „имају одређену реалистичко-литерарну вриједност“. Уз наведене М. Никчевић оцјењује значајним и Златичанинове приче *Ко добро чини*, *злу се не нада* и *Поп јунак*. У цјелини, када је ријеч о умјетничкој вриједности литерарних остварења и његовој техници приповиједана уопште, др Никчевић наглашава схематичност | при изради књижевне тематике. Закључује он о Златичанину: „Претежно се служи нарацијом, а ликови, који најчешће покрећу радњу, карактерисани су наглашеном црнобијелом техником. Ипак, најважније је то — наглашава овај критичар, што је И. Златичанин међу првима ствараоцима у Црној Гори настојао реалистички обликовати теме о односу села и града. Заправо, он заузима критички однос према варошком менталитету, а у сеоском елементу још увијек види извправе снаге која, на жалост, пропада, због економско-друштвених односа и социјалног стања сељака“ — констатује Никчевић. И додаје: „Оваквим ставом његове приче представљају прве изданке критичке реалистичке прозе, које би се с правом могле убројити у корпус стилске формације реализма“.³

Када се ради о прозном стваралаштву И. Златичанина запажа се да је највише радио на драми. Тај његов рад био је најплоднији. Представио се читалачкој публици са неколико драмских дјела. У очи другог свјетског рата стручна критика га је уважавала као драмског писца. Поред штампаних, у рукопису су му остала пет драмских дјела.

Златичанин и у својим драмским дјелима остао је досљедан тематско-мотивским, стилско-изражајним и лексичким својствима своје приповједачке продукције. Његов тематски свијет и мотивациони комплекс чини и даље његов завичај, злосрећна прошлост којом је опсједнут и према којој гаји посебни афинитет, узимајући из ње обичаје, навике и морал за тематику својих драма.

У драми *Омер-пашина година* писац описује познати историјски догађај: долазак турског силника са огромном војском у Подгорицу 1852. г.

¹ Т. Ђукић: *Преглед књижевног рада Црне Горе од владике Василија до 1918. године*, Цетиње, 1951, стр. 343.

² Милорад Никчевић: *Црногорске приповијетке између традиције и савремености*, Никшић, 1988, стр. 54.

³ На истом мј., стр. 227.

Приказује патње подгоричке раје мучене најгорим мукама од стране овог тиранина и разуларене турске војске, која у свом варварском бијесу и вјерском фанатизму „ништи све што јој је било надамак ножа и пушке“. Наводио, то чине у знаку одмазде за симпатије и тајне везе са слободним дијелом подловћенске Црне Горе. Фабула се одвија око главне личности старог Омер-паше, који се вјенчава свуда гдје дође, да би жену увијек напуштао по одласку... Тако је аутор вишеслојно приказао портрет неморалног турског војсковође, дајући комаду љубавну потку. Златичанин, иначе, добар познавалац обичајних норми, карави и начина мишљења, као и историјске збиље, рељефно приказује живот староподгоричких породица. Он, међутим, и овде, као и у другим својим списима, остаје превасходно фолклориста, самоуки драмски писац који није савладао елементарне принципе драмске умјетности, тако да му је ово дјело „ван домаћаја уметничког, сценски неизводиво због нетрпности личности и латентности радње“, језички и стилски недотјерано. Стога ће оно једино и остати „као један покушај оживљавања оног патријархалног живота из прве половине 19. вијека“.⁴

У драми *Бадње вече* писац је мотив узео из црногорског националног живота карактеристичног по породичним драмама и трагедијама условљеним ратним догађајима. У драмату приказује живот старца Ђикана Никчева Зеца и жене му, док им синови крваре на бојишту, а потом гине, и они остају самохрани. У првом чину остарјели родитељи маштају о својима на фронту, тумаче снове, стварају планове како ће последице побједи женити синове... Старачка маштарења прекида гласник с кобном вијешћу да су им оба сина погинула. Свадбу и весеље замјењује покајање, које старина Ђикан, и поред неизмјерног родитељског бола, завршава пјесмом уз гусле:

*„Како мала црногорска војска,
руши силну турску царевину!“*

У другом чину описује се Бадњи-дан у црногорској пријестоници — Цетињу. Док Ђиканови комшије иду у двор и носе дворске бадњаке, он са својом старицом Јагодом, без мушке главе, сједи код огњишта и тугује; не прихвата предлог комшије да његов син наложи бадњак у Ђикановој кући, јер не жели заваривање, мора да се мири са тешком стварношћу.

У трећем и завршном чину Ђиканова туга достиже врхунац, што се види по гесту када узима кацу воде у намјери да је „на огњиште успе“ да обзнани „да је за увијек угашено“. У томе наилази књаз Никола да ветерану „наложи бадњак“. Послије краћег дијалога Ђикан се осјећа „као изнова рођен, као да су му оба сина оживјела“; позива комшије; умјесто туге и гашења огњишта „захори се пјесма и цуцање из пушака“.

Укратко, и поред одређене наивности саме драмске радње, ово је најуспјелије Златичаниново драмско дјело, за које је сиже узео из истоимене приповијетке Сима Матавуља. У њему је успјешно приказано чојство и јунаштво старих Црногораца, сељачки живот, патриотизам, соци-

⁴ А. В. Јапановић: *Илија Златичаниновић Омер-пашина година*. — Записи, V/1931, IX, 2, 64.

јално осјећање, однос црногорског суверена према страдајућим суграђанима — старим ратницима. . .

У трећој својој објављеној драми *Истрага потурица у Црној Гори*, Златичанин је узео за мотив, познати историјски догађај који се збио у праскозорју XVIII вијека, а који је послужио и Петру II Петровићу Његошу за његово најбоље pjesничко остварење *Горски вијенац*. Као и код Његоша, главна личност је владика Данило. Главна радња је везана за Данилову превару од стране Турака у селу Српској, у Зети. Све остало је маргиналног и епизодичног значаја. „Радња је доста жива, а личности су прилично индивидуалисане, особито поп Бошко Љешкопољанин“.⁵

И нека необјављена Златичанинова драмска дјела приказивана су на аматерским позоришним сценама међуратног периода. Тако је, на примјер, Позоришно друштво „Напредак“ у Подгорици, у част 45. годишњег јубилеја Илије Златичанина, извело његову трагедију *Аманет*, из муслиманског живота.

Златичанин је, очито, самоникла појава у „књижевној Подгорици“, у потоњој деценији прошлог и првој деценији нашег вијека. Иако скромних литерарних могућности, први се дохватио пера „у средини у којој је сваки несребични и некористољубиви рад изложен уличном цинизму и смијеху. И то у средини која чини један нарочити ђитфински менталитет. . .“, који је настао „из мјешавине шићарција Турака, Црногораца, Арбанаса, Грка и бог зна још кога. . . У новије вријеме подмлађен утицајем афераша и капиталистичких политичких каријериста“.⁶

Карактеристично је за стваралаштво И. Златичанина, да је писао онако како је чуо, уз уношење веома мало свога. Отуда је и његово стварање максимално прожето фолклористичком димензијом. Склони смо да прихватимо оцјену о његовом стваралаштву, коју је изрекао Радоје Мирковић: „умије, али не у цјелини, да одабере оне приче које су интересантне и карактеристичне за доба, појединце и крајеве гдје су те приче постале. Даје добар, здрав, сиров, скоро нејидрнут материјал наше епике. Умије да запази расне, витешке, племените и љубавне особине својих јунака али их не разрађује нити им тражи психичку подлогу; он их само узгредно помиње, констатује, као да се боји, да ће повриједити истину онога што је чуо, па се губи у сувишности и безвредности само да би причу заокружио“.⁷ Ова Мирковићева оцјена може се прихватити готово за цјелокупно Златичаниново књижевно дјело, које има првенствено литерарно-фолклористички значај.

Осим рада на књижевности, Илија Златичанин је врло активно учествовао у културно-умјетничком животу Подгорице. У разним аматерским позоришним друштвима с краја прошлог и у првој половини овог вијека у Подгорици имао је улогу покретача или утицајне личности. У Добровољачком позоришном друштву, основаном 90-их година XIX стољећа, које је дјеловало до 1911, као и у Муслиманском забавном друштву, „Подгорица“, био је један од диригената хора који је обухватао муслиманску

⁵ Јагош Јовановић: *Истрага потурица у Црној Гори*. . . — Зета, IX/1938, 33, 3.

⁶ Владимир Милић: *Чича Илија Златичанин*. — Зета, 1932, бр. 15, 10. априла, стр. 3—4.

⁷ Радоје Мирковић: *Илија Златичанин, Под Скадром. Прича, Подгорица*, 1931. — Зета, 1931, бр. 11, 15, III, стр. 3.

омладину и раднике, занатлије и трговце. Такође је био оснивач и диригент Подгоричког друштва „Бранко“ (основано почетком фебруара 1892), „које га је било послало на Цетиње код господина Вимера, књажевског црногорског капелника војничке музике, да се још боље извјежба“.⁸

Када је 28. септембра 1898. године основано Културно-умјетничко друштво „Захумље“ у Никшићу, првога хоровађе се прихватио И. Златичанин, који је своје скромно музичко образовање удопуњавао природном обдареношћу и силном вољом за рад. На једноредној хармоници овај самоуки диригент увјежбавао је са хором „Захумља“ више цјесамa, међу којима се помињу: „Хеј Словени“, „Онамо, онамо“, „Падајте браћо“, „Кара Мустафа“, затим старе руске композиције, литургије и др.⁹

Због бројних активности креативно-културног спектра које су му за живота доносиле сатисфакцију, И. Златичанину је трговачка професија доносила мале профите. Задње деценије је провео у сиромаштву. Био је, међутим, симпатичан, човјек здравог духа, са смислом за хумор и шалу. Таквим је остао и у поодмаклим годинама, све до задње уре.

II. БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА И. ЗЛАТИЧАНИНА

II-1. — Посебна издања

II-1.1. — Оригинална дјела

- 1 БАДЊЕ ВЕЧЕ: играказ у три слике. — Загреб, И. Златичанин, 1937, (Загреб: М. Zagotta). — 24 стр. 20 см. (Лат.).
Слика аутора на корицама, рад Камила Ружичке. — „Овај играказ приказан је први пут у Бару године 1936“ — полеђина насловног листа. — (Предговор): Илија Златичанин / С. М.: стр. [3].
- 2 БИСЕРЈЕ ЦРНОГОРСКИХ АНЕГДОТА / прикупио —. Књ. I. Подгорица: штамп. „Зета“, 1932 (Подгорица: „Зета“). — III, 38, стр.; 20 см.
Слика сакупљача. — Предговор / Васо В. Радоњић: стр. (I)—III. — Пуно име издавача: Књижара „Зета“ Перише Р. Вукчевића и синова.
- 3 ЖИВКО ЈАБРАШ. — Подгорица: [Б. И.], 1922. (Подгорица: штамп. „Уједињење“). — 40 стр.; 18 см.
- 4 ИСТРАГА ПОТУРИЦА У ЦРНОЈ ГОРИ. — Подгорица: Зета, 1933, (Подгорица: штамп. „Зета“). — 36 стр.; 21 см.
Драма. — Предговор / Јов. П. Вуковић: стр. [3]—4.
- 5 ЛИЧНОСТИ, ЗДАЊА И ПРЕДЈЕЛИ НЕКАД И САД. — Подгорица: Зета, 1938 [Б, м.: Б. и.]. — 84 стр.; илустр.; 23 см.
Садржај: I Кроз Братоножиће и Васојевиће; II Моје путовање железницом кроз Зету; III Успомена на Шибеник; IV Како је основана Подгорица; V Сахат кула; VI Војвода Бећир-бег Османгаић; VII Владика Данило; VIII Ново Спасојев и Ђуро Љаковић; IX Историја Везирова моста; X Новак Милошев; XI „Захумље“ код краља Николе. — Предговор / Јов. П. Вукчевић: стр. (3—5).

⁸ Невесиње, 1898, I, 23.

⁹ Захумље, Никшић, 1898—1978, Невесиње (S.a.), стр. 15.

- 6 ОМЕР-ПАШИНА ГОДИНА: Историјска драма у 3 чина. — Подгорица: [Б. и.], 1930 (Подгорица: штамп. „Зета“). — 33 стр.; 21 см.
Догађа се у Подгорици 1852. године. — Предговор / писац: полеђина насл. стр.
- 7 ПЕРО ЈОКАШЕВ ПЕЈОВИЋ. — Подгорица, [1920]. Продаја у књижари Пера С. Вукотића (Никшић: штамп. „Сл. мисли“) [S. а.], [XII] стр. са [1] сл. П. Пејовића, м. 8°.
Биографија П. Ј. Пејовића.
- 8 ПОД СКАДРОМ. — [Б.м.: б. и., б. г.], (Подгорица: шт. „Зета“, 1931). — 18. стр.; 21 см.
- 9 СМУТА: (приповијетке). — Никшић: И. Златичанин, 1936 (Никшић: шт. „Прогрес“). — 80 стр.; 20 см.
Садржај: Јунаку бог помаже!; Љубав једне животиње; Паћеница; Љубав једног поручника; Танталове муке; Све за љубав; Наивни супруг; Цезахира; Максимова авантура; Дутме од ципеле.
Предговор / Душан Радичевић: стр. [3—4].
- 10 ЧУДЕСА СВЕТОГА ВАСИЛИЈЕ ОСТРОШКОГА / . — Подгорица: [Б. и.], 1929 (Подгорица: шт. „Уједињење“). — 23 стр.; 20 см.
Предговор: стр. (3).
- 11 ШАРЕНИ СВИЈЕТ. — [Б.м. : б.и.], [1919], (Котор: Бокешка штампарија) Св. 1, 51 стр.; 21 см.
На насл. стр. На покајање; На стражи; Два вука; Аманет.

II—1.2 — Приређена дјела

- 12 БИСЕРЈЕ ЦРНОГОРСКИХ АНЕГДОТА. Прикупио — Књ. I. — Подгорица: Зета, 1932 (Подгорица: шт. „Зета“). — III, 38 стр.; 20 см.
Предговор / Васо В. Радонић: стр. [I]—III.

II-2. КЊИЖЕВНОСТ

II-2.1. Приповијетке. Дrame. Путописи

- 13 НА ПОКАЈАЊЕ. Цртице из мог живота. Оногошт, 1899, I, 29, 9. XII, [2—3]. Потпис: З.
Приповијетка.
- 14 НА СТРАНИ. Из мојих доживљаја. — Оногошт, 1900, III (II), 15, 13. IV, [2—3]. Потпис: З.
Приповијетка.
- 15 ШИЛО ЗА ОГЊИЛО. Из мојих доживљаја. — Оногошт, 1900, III(II), 22, 1. VI, [2—3]. Потпис: З.
Приповијетка.

- 16 ЈУНАКУ БОГ ПОМАЖЕ. — Оногшт, 1900, III(II), 40, 5, X, [2—3].
Потпис: З.
Приповијетка.
- 17 ЈУНАКУ БОГ ПОМАЖЕ. — Зета, 1931, II, 8, 5; 9, 6; 11, 6; 12, 6; 13, 6; 20, 6.
Приповијетка.
- 18 БАДЊЕ ВЕЧЕ. — Зета, 1931, II, 21, 6; 22, 6; 23, 6; 24, 6; 25, 6+3.
Драматизација по Симу Матавуљу.
- 19 СИРОТИЊСКЕ СУЗЕ. — Зета, 1931, II, 25, 6; 27, 6; 28, 6; 29, 6; 30, 6; 31, 5—6; 32, 4+6; 33, 6; 34, 6; 35, 6; 36, 6.
Драма.
- 20 ОДЛОМАК из путописа Подгорица — Колашин. — Зета, 1931, II, 43, 6.
- 21 НОВО СПАСОЈЕВ И ЂУРО РАДОВАНОВ ЉАКОВИЋ И ОПСАДА МЕДУНА. — Слободна мисао, 1931, X, 34, 3—4.
Цртица. Са сликом града Медуне.
- 22 МАРКО МИЉАНОВ И НОВО СПАСОЈЕВ. — Слободна мисао, 1931, X, 45, 3.
Цртица. Као омладинци.
- 23 КРАТКА СУКЊА. Мало јада из једног града. — Зета, 1933, IV, 2, 9—10.
Прича.
- 24 МОЈЕ ПУТОВАЊЕ ЖЕЉЕЗНИЦОМ ПО ЗЕТИ. — Зета, 1933, IV, 5, 6; 6, 6; 7, 4; 8, 6; 9, 4—5.
Од бр. 7 наслов: „Моје путовање жељезницом кроз Зету некада костурницу соколова, а данас богату житницу“.
- 25 ЉУБАВ ЈЕДНОГА ПОРУЧНИКА. — Зета, 1933, IV, 10, 6; 12, 4+6; 13, 4; 14, 4; 15, 6.
Приповијетка.
- 26 КОМШИЈА. — Зета, 1933, IV, 17, 4—5; 18, 4+6; 19, 4; 20, 4+6; 21, 4+6; 22, 4; 23, 5; 24, 5; 25, 5; 28, 5.
Приповијетка.
- 27 ВРАЧАРЕ, МАЂИЈЕ И ПОБОЖНИ РИСТО. — Зета, 1933, IV, 27, 2+5; 28, 2+4; 29, 2.
Приповијетка.
- 28 МЕТЕОР. — Зета, 1933, IV, 30, 4—5; 31, 6; 32, 6; 33, 6.
Цртица.
- 29 НА ПЛАЖИ. — Зета, 1933, IV, 37, 6; 38, 6; 40, 6.
Цртица.
- 30 ПАЋЕНИЦА. — Зета, 1933, IV, 50, 6; 51, 6; 52, 6; 33, 4—6.
Цртица.

- 31 ГЛИША. — Цетињски одјек, 1933, III, 40, 3; 41, 3; 42, 3; 44, 3.
Приповијетка.
- 32 ВУК И МАГАРАЦ. Шала у III чина. — Зета, 1934, V, 1, 11.
- 33 ДУГМЕ ОД ЦИПЕЛА. — Зета, 1934, V, 2, 6; 3, 6; 4, 6; 5, 6; 7, 6.
Приповијетка.
- 34 ПЕТАР I ПЕТРОВИЋ И СЕРДАР ВУКАЛЕ ВУКОТИЋ. — Зета, 1934,
V, 8, 5; 9, 5.
Историјска приповијетка.
- 35 ТАНТАЛОВЕ МУКЕ. — Зета, 1934, V, 10, 6; 11, 6; 12, 6; 13, 6; 14, 6.
Приповијетка.
- 36 ЦЕВАХИРА. — Зета, 1934, V, 15, 6; 16, 5; 17, 6; 18, 5; 19, 6; 20, 6.
Приповијетка.
- 37 ХАСАН-БЕГ ПЕРКОЧЕВИЋ. — Зета, 1934, V, 35, 6.
Цртица.
- 38 ПРИЈЕКИ ЛИЈЕК. — Зета, 1934, V, 36, 6; 37, 6; 38, 6.
Приповијетка.
- 39 АРБАНАШКА БЕСА. — Зета 1934, V, 40, 6; 43, 6; 46, 4; 47, 6; 48,
2; 49, 6; 50, 6; 51, 6; 52, 6; 53, 6; 54, 6; 55, 6.
Драма.
- 40 ОН И ЈА. — Ловћенски одјек, 1934, I, 8, 4; 9, 4; 10, 3; 12, 4.
Приповијетка.
- 41 ЈЕДНА СЛИКА. — Зета, 1935, VI, 14, 6+6.
Цртица.
- 42 ЈЕ ЛИ БИЛО СОКОЛА У ПОДГОРИЦИ. — Зета, 1935, VI, 17, 14.
Цртица.
- 43 ПРАВИ БЕГ. — Нови бехар, 1935—36, IX, 19, 265.
- 44 КАКО ЈЕ ДР. ЦИФАЦ НАГРАБУСИО. Комедија у једном чину.
(Догађа се у Скадру 1910. године). Крајем фебруара 1935. — Поглед,
1935, I, 2—3, 44—47.
- 45 ДВА ГОРСКА ХАЈДУКА, Пеко Павловић и Бећко Аџиманић. — Зе-
та, 1937, VIII, 24, 5—6.
Цртица.
- 46 СЕЛИМ БИБЕЗИЋ И МАКСИМ ПАВЛИЧИЋ. — Зета, 1937, VIII,
25, 2.
Цртица.

- 47 ИЗ СТАРИХ ВРЕМЕНА. Шетња свињске главе од Загарача до Спужа и до Мартинића. — Зета, 1937, VIII, 28, 6.
Цртица.
- 48 КРСНА СЛАВА. Из мојих мемоара 1860. године. — Зета, 1938, IX, 35, 6.
- 49 ЛЉУБАВ ЗА НЕВОЉУ. — Зета, 1938, IX, 44, 6.
Цртица.
- 50 КОД ДОКТОРА. — Зета, 1938, IX, 45, 4; 46, 6.
Кратка комедија.
- 51 ШИЛО ЗА ОГЊИЛО. Шала у 2 чина. — Зета, 1938, IX, 47, 4; 48, 3; 1939, X, 4, 4; 5, 4; 6, 3.
- 52 ОН И ОНА. — Зета, 1940, XI, 23, 6.
Цртица.

II-2.2. — Народна књижевност. Фолклор

- 53 НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ. Из збирке И. Н. Златичанина. — Нова Зета, 1889, I, 9, 354—356; 10, 391—392; 12, 460—462.
Садржај: Бимберђала ружу брала; Бјела вила град градила; Вјетар пухну бије снијег нађе; Ђевојка је грки пелим брала; Ђевојка је јарана корила; Ђевојка је сјено жњела; Завољех се и зарекох ја добар јунак; Ја посадох жуту дуњу; Ја прошетих зеленијем лугом; Кад легоше рекоше; Под китицом планиницом село весело; Под оном гором зеленом; Полегла је ђетелина трава; Разбоље се под прстен ђевојка; Ранила Милка Славуја; Со ну страну Саве воде; Синоћ ми се бег Јован-бег жени; Феслићен ми се не њиха; Феслићену спусти доље пране; Шета Маре, шета Јане.
- 54 НАРОДНЕ ПРИЧЕ. — Нова Зета, 1890, II, 7, 266—269.
Садржај: I Враг и зла жена; II Трговац и ханџија; III Насрадин и младожење; IV Чудновато ђаје.
- 55 НАРОДНЕ ЖЕНСКЕ ПЈЕСМЕ. — Просвјета, 1891, III, 3, 95—96.
Садржај: Ђевојка је мјесеца корила; На ту страну Дубровника; Ој, Цавтате дивно мјесто; Седефу мајка будила; Тек јасан мјесец истече; Требевићу, висока планино,
- 56 НАРОДНЕ ПРИЧАЛИЦЕ (скупљене кроз Црну Гору и Приморје). — Просвјета, 1892, I, I, 32—35; II, 66—68; IV, 139—141; V, 172—175.
Садржај: Благо томе коме бог помаже; Брат и сестра; Ђевојка преварила трговца; Зец у гори, ката на огањ; Научењак и прстак; Очеви аманет; Прича из приморја; Продао је тебе за прославит мене; Салепџија; Чифутину св. Јован ископао кућу; Шогова ђевојка.
- 57 НАРОДНЕ ПОСЛОВИЦЕ. — Просвјета, 1892, I, I, 35—36; II, 68—69.
Народне пословице сакупљене по Црној Гори и Црногорском приморју.
- 58 ЦАР ДУКЉАН. Мисли народне о њему. — Просвјета, 1893, II, I, 37—38.
Уз то старословенски текст димма Диоклецијанова далматинском народу, пренијет из Српско-далматинског магазина 1868.

- 59 ПРИПОВИЈЕТКЕ. — Просвјета, 1893, II, I, 40—41.
Садржај: Дође брајо и доведе; Левор; Црногорац у приморје.
- 60 ДЈЕЧИЈЕ ПЈЕСМЕ. Сабрао —. — Просвјета, 1893, I, VII, 252—253; VIII, 286—287.
Садржај: Ага и кадија; Баба изгубила тоболац; Возила се барка; Иш ко-
коте; Кокот поје; Крива; Љулашица; Мајка буди сина; Мајка Јову уз
бешику; Мали Јово; Молитвица; Немој кума што украс(т)!; О дијете; Ос-
ман косман; Оца и одиница; Па женимо међеда; Питања и одговори; Пи-
тање и одговор; Пите питавице; Подругуша; Прстенка; Сутра бутра бај-
рам! Тата иде; Тић пић; Шала; Шалјива клетва.
- 61 НАРОДНЕ ПРИЧЕ. — Просвјета, 1893, I, VIII, 282—284; IX, 330—332.
Садржај: Мушкара; Настрадаин заробљен.
- 62 НАРОДНЕ ПОСЛОВИЦЕ. (Скупљене проз Црну Гору и Приморје). —
Просвјета, 1893, I, VIII, 285—286; IX, 333; XI, 418—420.
- 63 МАРКО КРАЉЕВИЋ И ЊЕГОВА ЉУБА. [Забилежио —]. — Про-
свјета, 1893, I, XII, 464—465.
Епска јуначка народна пјесма.
- 64 ЧЕТОВАЊЕ СЕВЕРА ПИПЕРА. (Из збирке —). — Просвјета, 1894,
III, I, 53—55.
Народна јуначка пјесма.
- 65 НАРОДНЕ ПОСЛОВИЦЕ. (Скупљене проз Црну Гору и Приморје).
— Просвјета, 1894, II, III, 147—148; IV, 201—202; V, 261—262.
Златичанин је сакупио и у „Просвјети“ објавио 403 пословице, од којих
само двије нијесу „нове“.
- 66 СВАТОВСКЕ ПЈЕСМЕ. Записао —. — Просвјета, 1894, II, IV, 203—204.
Садржај: [У ово вријеме јесење. . .]; [Сјајан мјесец иза горе сјаше. . .]; [И-
дите збогом кићени сватови. . .]; [Бесиок ми се не ниша. . .]; [Лијепо л'је
низ поље гледати. . .]; [Добро дошли кићени сватови. . .]; [Црвено цвијеће
и модро. . .]; [Ој Дунаве мутна водо. . .].
- 67 ЖЕНСКЕ НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ. [Приблјежио —]. — Просвјета, 1894,
II, V, 262—263.
Садржај: [Прешлица на полицу. . .]; [Расла тиква на буњиште. . .].
- 68 ИРОШКЕ ПЈЕСМЕ. Приблјежио —. — Просвјета, 1894, II, X, 543—
544.
Садржај: Бевојка и Илија; Бевојка иде у помоћ пастиру; Текла Сава;
Телал виче да се купи благо.
Народне пјесме из Славоније.
- 69 СОЛОМУН И ЊЕГОВ ДОГЛАВНИК. Насрадин и цар. Сакупио —.
— Луча, 1895, I, 1, 53—54.
Народне приче.
- 70 ЖЕНСКЕ ПЈЕСМЕ. [Скупио —]. — Луча, 1895, I, 2, 128—130.
Садржај: Заждида се јелова граница; Захвалила се Јованова љуба; Зу-
лум свекрвин; Јово с драгом ноћу брављаше; Колико је поље божурово;
Под оном гором зеленом; Разбољес се Катачића Моба; Хасан-паша вику
учинио.

- 71 ДЈЕЧИЈЕ ПЈЕСМЕ. [Скупио] — — Луча, 1895, I, 2, 130—131.
Садржај: Але бале бале; Лилак ма ти драчу; Селе, селе, паве; Цен-цели цето; Утекоше говеда.
- 72 НАРОДНЕ ПРИЧЕ. Из збирке — — Луча, 1897, III, 1/2, 74—75; III, 1898, IV, 5/6, 238—245.
Садржај: Арбанас на исповиједи; Ержова; Газда и слуга; Умадни калуђер; Два јецава; Десечар; Жена су девет чапара; Кијамет (страшни суд); Лијена Ђевојка; Лијена жена; На исповиједи; На умор; Награбусио; Никад богме; Ожалио магарца; Оветила се; Ошина брада и миш; Промијелили се; Пуница код зета; Свекар и снаха; Снаха и свекрва.
- 73 НАРОДНЕ ПРИЧИЦЕ. Из збирке — — Луча, 1897, III, 3, 126—127.
Садржај: Газда и слуга; Десечар; Никад богме; Осветила се.
- 74 СМРТ ВИДА БАРЈАКТАРА. Из збирке — — Луча, 1897, III, 9, 379—380.
Народна јуначка пјесма.
- 75 ОТАЦ И СИН. Народна прича. У Подгорици. — Голуб, 1898, XX, 10, 154.
- 76 АРХАНГЕЛ МИХАИЛ И ЊЕГОВ ПОВРАТИМ. Народна прича. Прибиљежио — — Голуб, 1898, XX, 11—12, 181—182.
- 77 СРПСКЕ НАРОДНЕ ЖЕНСКЕ ПЈЕСМЕ. Из збирке — — Луча, 1898, IV, 3, 145—146; 4, 189—190, 11—12, 487—489.
Садржај: Асан ага с мајком вечераше; Засјала се мјесечина; Кренула се дилбер Данка; Ој Ђевојко, бриго материна; Разбоље се Јованова Јана; Сјела Јана на пржипу; Скоком скочила Јабука; Соко прелеће планину; Шећер Анђа под гором сјећела.
- 78 НАРОДНЕ ПРИЧЕ. Из збирке — — Луча, 1898, IV, 1, 42—43, 2, 93—99.
Садржај: Ашик Гарип (турска прича); Жеж код лисице на конак; Није судбина јарац; Сломио ногу; У очи свеца; Удрила Шара на клинац; Што тражила оно би нашла.
- 79 МАРКА КРАЉЕВИЋА ИЗБАВИЛА ЉУБА. Из збирке — — Луча, 1898, IV, 5/6, 238—245.
Народна јуначка пјесма.
- 80 НЕВЈЕРНА СНАХА. Из збирке — — Луча, 1898, IV, 7, 293—298.
- 81 ЛИЈЕПО ЈЕ КАД ЈЕ ВЈЕРНА ЉУБА. Из збирке — — Луча, 1898, IV, 8, 342—344.
Народна јуначка пјесма.
- 82 АГА ОМЕР-АГА. Из збирке — — Луча, 1898, IV, 9—10, 420—424.
Народна јуначка пјесма.
- 83 МАРКО КРАЉЕВИЋ И ЊЕГОВ СЕСТРИЋ. Из збирке — — Луча, 1899, V, 3/4, 161—169.
Народна јуначка пјесма.

- 84 **НАРОДНЕ ПРИЧЕ.** Из збирке — — Луча, 1900, VI, 3, 163.
Садржај: Ђевојка на удадби; Момак на женидби; Путник.
- 85 **ЈАНКОВИЋ СТОЈАН ИЗБАВИО СЕЊАНИНА ИВА.** Из збирке — — Луча, 1900, VI, 6, 394—396.
Народна јуначка пјесма.
- 86 **СИН СИБИЊАНИН ЈАНКА.** — Луча, 1900, VI, 7, 437—439.
Народна јуначка пјесма.
- 87 **ПОХАРА ПОДГОРИЧКЕ ЦРКВЕ.** Народна јуначка пјесма из збирке — — Зета, 1909, VI, 47—48.
- 88 **КО ДОБРО ЧИНИ ЗЛУ СЕ НЕ НАДА.** Истинити догађај. Прибиљежио — — Зета, 1909, II, 49—52.
Прича.
- 89 **ПОП ЈУНАК.** Из наших крајева. — Зета, 1910, III, 57.
- 90 **НАРОДНЕ ИЗРЕКЕ.** Из збирке „Лалине“. — Зета, 1910, III, 71—72.
- 91 **ПОСЛОВИЦЕ.** Из збирке „Нашег Чиче“. — Зета, 1910, III, 71—72.
- 92 **КУД СВИ ТУРЦИ ТУ И УСО МАЛИ.** Забиљежио — Подгорица. — Босанска вила, 1911, XXVI, 4, 60.
О извору ове народне пословице.
- 93 **ЈЕЛА, ЉУБА МИЛОША ОБИЛИЋА.** Прибиљежио — Босанска вила, 1912, XXVII, 23—24, 317—319.
- 94 **ЗАО КМЕТ И МРТАВ КАЖЊАВА.** Чуо — (Подгорица). — Кића, 1922, IX, 30, 1.
- 95 **ИЗ НАШИХ КРАЈЕВА Анегдоте и приче Сакупио — — Препорођај, 1924, I, 3/4, 55—57**
Садржај: Боље један него обојица; Гладан ни да пјева; Да не осрамоти предке; И Алија и Илија; Ни ваља, ни ти знам како; Само кад би могао; Султан и Алија Глават.
- 96 **ПРНОГОРАЦ О ЗЕМЉИНОЈ ТЕЖИНИ.** — Слободна мисао, 1930, IX, 50, 1.
Анегдота.
- 97 **КЊАЗ НИКОЛА И ДРАГИША ПЕРКОВ.** — Слободна мисао, 1931, X, 19, 1.
Анегдота.
- 98 **КЊАЗ НИКОЛА И САВО ЧУБРАНОВИЋ.** — Слободна мисао, 1931, X, 19, 1.
Анегдота.

- 99 **ВОЈВОДА ПЕТАР И СТОЈАН КОВАЧЕВИЋ.** — Слободна мисао, 1931, X, 20, 1₄
Анегдота.
- 100 **КРАЉ НИКОЛА И ХОЦА КАРАЋУЗОВИЋ.** — Слободна мисао, 1931, X, 21, 1, — Потпис: Ј, З.
Анегдота.
- 101 **КАКО СЕ БАЈО ГАРДАШЕВИЋ НАШАЛИО.** — Слободна мисао, 1931, X, 23, 1.
Анегдота.
- 102 **АНЕГДОТЕ.** — Зета, 1932, III, 7, 3; 8, 5; 9, 5; 14, 5; 15, 5; 16, 4; 19, 3; 22, 4; 27, 4; 29, 5; 42, 5.
Садржај: Црногорци о земљиној тежи; Један гурман; Не ваља, нити знам како, И Алија и Илија; Дobar одговор, искрен одговор; Како ме је савјетовао Шпиро Мугоша; Како му је запријетио; Сватовски барјактар; Официрски петао, Двије мајке, Јово Лисичић и дација; Пљуни ти мене... , Како су Циганке пријетиле; Испјевана химна, Да не осрамоти предке, Гладан ни да пјева; Поп Ђока Мијушковић, Како је Тоска смочио; Глиго Радоичић и Црногорци.
- 103 **КЊАЗ НИКОЛА И ОБУЋАРСКИ ШЕГРТИ.** — Слободна мисао, 1932, XI, 17, 1. Потпис: И. З.
Анегдота о црногорском схватању заната.
- 104 **ЛАЗО КОСТИЋ И СТАНКО РАДОЊИЋ.** — Слободна мисао, 1932, XI, 17, 1. Потпис: И. З.
Анегдота о брасијаности Лазе Костића.
- 105 **ВЛАДИКА РАДЕ И ТОКО ШИНДОЛИЋ.** — Зетски гласник, 1934, VI, 1/3, 9.
Анегдота.
- 106 **АНЕГДОТЕ ИЗ ЦРНЕ ГОРЕ.** — Зета, 1935, VI, 10, 3; 12, 3; 14, 2; 17, 12; 18, 5; 26, 5; 27, 3.
Садржај: Лаж и пара-лажа; Један примјер; Очина брада; Код поткивача; Како је Тоска смочио; Н. Пашић и његов пријатељ; Котарица јагода; Доктор Марушић у Парламенту; Књаз Данило и Сула Радов.
- 107 **ИЗРЕКЕ И ПОСЛОВИЦЕ.** — Поглед, 1935, I, 2—3, 77—78.
- 108 **КРАЉ НИКОЛА И ПЕЋКИ БЕГ.** — Зета, 1936, VII, 26, 4.
Анегдота.
- 109 **АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ.** — Зета, 1937, VIII, 32, 2.
Садржај: Краљ Никола и Куч; Краљ Никола и пок. Јово Лукачевић; Црногорци и тежина наше земље.
- 110 **АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ.** — Зета, 1937, VIII, 33, 5.
Садржај: Поздрављам те сиње море; Није погинуо зајам но враћање.
- 111 **АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ.** — Зета, 1937, VIII, 34, 3.
Садржај: Краљ Никола и Пеција Петровић; Чудноваго одличје.

- 112 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1937, VIII, 35, 2. Садржај: Петна Јововић у Великом суду; Краљ Никола и перјаник; Краљеве клетве.
- 113 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1937, VIII, 45, 3. Садржај: За живота краља Николе. Зашто се зове Змај?; Ђенерал Гвозденовић као љекар.
- 114 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1937, VIII, 46, 4. Садржај : Најважнија квалификација; Кр(аљ) Никола и црногорски књижевници.
- 115 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1937, VIII, 48, 3. Садржај: Посланик кр(аљ) Николе; Филип Пејовић за краља Николу; Краљ Никола и племенски капетан.
- 116 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1937, VIII, 49, 3. Садржај: Краљ Никола и Сула Радов; Краљ Никола и поп Никола; Краљ Никола и Цуца.
- 117 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1937, VIII, 50, 6. Садржај: Краљ Никола и цетињски грађанин; Краљ Никола и Шуто Роганов.
- 118 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 1, 15. Садржај: Краљ Никола и поп Никола.
- 119 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 2, 5. Садржај: Хрватски праваш и краљ Никола.
- 120 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 3, 3. Садржај: Краљ Никола и подгорички бег; Владика Раде и Токо Шиндовић.
- 121 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 4, 3. Садржај: Кр(аљ) Никола и командант Љешанског батаљона; Краљ Никола и Шуто Рогановић; Цар аустријски и књаз црногорски; Како је краљ Никола проклињао.
- 122 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 6, 4. Садржај: Књаз Никола и Ђуро Баров; Књаз Никола и Шобота Херцеговац.
- 123 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 7, 3. Садржај: Књаз Никола и Василије Марковић; Књаз Никола и пјевачко друштво „Бранко“.
- 124 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 10, 3. Садржај: Књаз Никола и војвода Миљан Вуковић Васојевић; Књаз Никола и Цуца.
- 125 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 11, 5. Садржај: Краљ Никола и Шуто Рогановић; Књаз Никола и сердар Јоле Пилетић Пипер.

- 126 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 13, 3.
Садржај: Краљ Никола и Павун Милетин Братоножић.
- 127 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 15, 5.
Садржај: Како је краљ Никола судио.
- 128 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 19, 5.
Садржај: Краљ Никола и Новак Рамов.
- 129 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 20, 4.
Садржај: Краљ Никола и Ђетна Јововић; Како је Петко опробао краљеву ракију.
- 130 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 21, 4.
Садржај: Краљ Никола и Радоје Рогановић; Краљ Никола у позоришту.
- 131 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 22, 3.
Садржај: Краљ Никола и Чокота.
- 132 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 34, 3.
Садржај: Краљ Никола у Цетињској гимназији; Краљ Никола и Васојевићи.
- 133 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 37, 5.
Садржај: Краљ Никола и поп Никола.
- 134 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 39, 6.
Садржај: Краљ Никола и подгорички муслиман; Краљ Никола и хопа Карађузовић.
- 135 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 40, 3.
Садржај: Краљ Никола у Подофицирској школи на Цетињу.
- 136 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 41, 5.
Садржај: Краљ Никола, Стојан Ковачевић и Новак Рамов.
- 137 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 43, 1.
Садржај: Краљ Никола и племенски капетан.
- 138 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 44, 5.
Садржај: Краљ Никола и Драго Павићевић.
- 139 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 46, 5.
Садржај: Краљ Никола и Сула Радов.
- 140 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1938, IX, 47, 5.
Садржај: Краљ Никола и један стари Цетињанин; Владика Раде и Радоје Вујадиновић Куч.
- 141 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1939, X, 1, 15, 4.
Садржај: Краљ Никола и једна стара баба.
- 142 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1939, X, 8, 4.
Садржај: Краљ Никола у Парламенту; Краљ Никола и његов таст Петар Вукотић.

- 143 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1939, X, 9, 4.
Садржај: Краљ Никола и Јово Пејовић; Краљ Никола и један сељак.
- 144 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1939, X, 20, 5.
Садржај: Залагање Филипа Пејовића за краља Николу.
- 145 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1939, X, 21, 5.
Садржај: Посланик краља Николе.
- 146 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1939, X, 24, 3.
Садржај: Краљ Никола и командир Баћо Ђуричић; Краљ Никола и Дервин Ефсевић.
- 147 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1939, X, 28, 4.
Садржај: Краљ Никола и један војник; Краљ Никола и Јово Лукачевић.
- 148 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1939, X, 31, 3.
Садржај: Како је Мило Дожих добио сенатски грб; Сердар Саво Јовићевић и енглески посланик.
- 149 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — 1939, X, 32, 2.
Садржај: Краљ Никола и поп Ђока Милачић; Књаз Никола и војвода Петар Вукотић.
- 150 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1939, X, 33, 3.
Садржај: Како је краљ Никола цијенио своје сараднике; Краљ Никола и његова мајка.
- 151 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1939, X, 42, 5.
Садржај: Књаз Никола и поп Ђока Милачић; краљ Никола и војвода Петар Вукотић.
- 152 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1939, X, 45, 5.
Садржај: Бетна Јововић у В(еликом) суду.
- 153 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1939, X, 47, 5.
Садржај: Књаз Никола и обућарски шегрти.
- 154 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1939, X, 48, 5.
Садржај: Арбанас на исповјед; Котао на продају.
- 155 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1940, XI, 1, 13.
Садржај: Француз у Црној Гори; О киши у Котору.
- 156 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1940, XI, 3, 3—4.
Садржај: Бабино свједочанство; Како је једна Српкиња пјевала уз колијевку.
- 157 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1940, XI, 5, 4.
Садржај: Владика Петар I и перјаник; Како је Подгоричанин испросио ђевојку; Сердар Вуко Милошев.
- 158 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1940, XI, 7, 2.
Садржај: Како је ужирио пекну; Како се је клео.

- 159 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1940, XI, 8, 3—4.
Садржај: Тражио и нашао; Сјеча главе.
- 160 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1940, XI, 9, 3.
Садржај: Како је Спахија Лекић мислио о женама; Женина хуја.
- 161 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1940, XI, 11, 5.
Садржај: Класи Брајо.
- 162 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1940, XI, 13, 5.
Садржај: Савјет Јуса Мучина.
- 163 АНЕГДОТЕ ИЗ ЖИВОТА КРАЉА НИКОЛЕ. — Зета, 1940, XI, 14, 4.
Садржај: Турски официр; Поп Радован Марковић.

II-3. Историја, Етнографија. Географија

- 164 (КРШЕЊЕ „НАРЕДБЕ КМЕТОВА“ поводом продаје алкохола пред црквом о Ускресу). — Оногошт, 1899, I, 4, 3, VI, [3], Потпис: Подгоричанин.
- 166 (О ДУГУ ШТО ГА ЧИТАОНИЦА ДУГУЈЕ ЦРКВИ ПОДГОРИЧКОЈ...“). — Оногошт, 1899, I, 5, 10. VI, [3]. Потпис: Подгоричанин.
- 166а УТИСАК ПИСМА Г. ДР. ТРЕСИЋА. — Цетињски вјесник, 1913, VI, 65, 31. VII, [3].
О писму др Даневу објављеном у бр. 63 овог листа.
- 167 ПРИЈЕ ЧЕТРДЕСЕТ ГОДИНА. Један историјски догађај. — Зета, 1931, II, 1, 8.
О намјери књаза Николе Петровића да сагради нови град Миркову варош, на сјеверној страни ријеке Рибнице.
- 168 НАШЕ СТАРИНЕ. [С. 1. сл.]. — Зета, 1931, II, 14—15, 12.
Народна предања о нападу скадарског везира Мехмеда на племе Куче и о градњи Везировог моста у Подгорици.
- 169 САХАТ-КУЛА. — Зета, 1931, II, 17, 5 19, 5—6.
- 170 СИЊ И ЊЕГОВЕ ЗНАМЕНИТОСТИ, — Зета, 1931, II, 38, 6.
- 171 УСПОМЕНА НА ПЈЕВАЧКО ДРУШТВО „БРАНКО“ ЗА ВРИЈЕМЕ БАЛКАНСКОГ РАТА. — Зета, 1932, III, 11, 6; 12, 6.
- 172 ДАНИЛОВ ГРАД. — Зета, 1932, III, 18, 10.
- 173 ШИБИКАЊЕ У ЦРНОЈ ГОРИ. — Зета, 1932, III, 34, 4.
- 174 УСПОМЕНА НА ШИБЕНИК. — Зета, 1932, III, 38, 5; 39, 6; 40, 6; 41, 6; 42, 6; 43, 6; 44, 6; 45, 6; 46, 6; 47, 6.

- 175 ЈУНАШТВО ЗЕЋАНА. — Зета, 1932, III, 46, 3—4.
Прештампао из Балкана, бр. 6/1913, стр. 31.
- 176 КРИЗА И КОРЗО. — Зета, 1932, III, 47, 4+6; 48, 4+6; 50, 6; 51, 6; 52, 3—4; 1938, IV, 1, 6; 3, 4—5; 4, 4+6; 43, 6; 45, 6; 46, 6; 47, 6; 48; 6; 49, 6.
- 177 НОВА ПОДГОРИЦА. Како је основана Миркова варош. Подгорички Ромул и Рем. — Слободна мисао, 1932, XI, 1, 8.
- 178 „ЗАХУМЉЕ“ код краља Николе. — Слободна мисао, 1932, XI, 16, 7—8.
Године 1898.
- 179 ПРЕСТОЛОНАСЛЕДНИК АУСТРОУГАРСКЕ РУДОЛФ У ЦРНОЈ ГОРИ 1885 ГОДИНЕ. (Одломак из мојих мемоара). — Зета, 1934, V, 21, 6; 22, 6.
- 180 БИТКА НА ТРИЈЕПЧУ У ПИПЕРИМА 6 СЕПТЕМБРА 1876 ГОДИНЕ. — Зета, 1934, V, 23, 6; 24, 4+6.
- 181 ИЗ ПРОШЛОСТИ ПЈЕВАЧ[КОГ] ДРУШТВА „БРАНКО“. — Зета, 1934, V, 28, 6; 29, 4+6; 30, 4+6; 31, 4+6.
- 182 ИЗ МОЈИХ МЕМОАРА. Здравница Сима Шобаића у Подгорици 1907 године. — Зета, 1934, V, 32, 6; 33, 6; 34, 6.
- 183 ОТКАД ПОСТОЈИ ШКОЛА У ПОДГОРИЦИ. — Зетски гласник, 1935, 95, 3.
Поводом 175. годишњице постанка.
- 184 ПОДГОРИЧКА РЕПУБЛИКА. — Зета, 1936, VII, 51, 6; 1937, VIII, 1, 11.
Из историје Подгорице.
- 185 ПОДГОРИЧКИ ПОКОЉ 1874. ГОДИНЕ — Зета, 1938, IX, 28.
У рубрици: Из старих времена.

II-4. Биографије. Некролози

- 186 ФИЛИП ЛАИНОВИЋ, Подгорица, 1 августа 1898. — Невесиње, 1898, I, 24, 27. V, [2—3].
У спомен.
- 187 ЧУДЕСА СВЕТОГА ВАСИЛИЈА ЧУДОТВОРЦА (ОСТРОШКОГ). Прибиљежио — — Просвјета, 1901, XII, VI, 298—299; IX, 515—517; XI/XII, 654—655.
- 188 ЗНАМЕНИТИ ПОДГОРИЧКИ СТАНИЈА БУРБИЋ. — Зета, 1930, I, 1, 2; 2, 3; 3, 4; 4, 2; 5, 2; 6, 2; 7, 2; 8, 2—3; 9, 2; 10, 3; 11, 2; 12, 3; 13, 2; 14, 3; 16, 4, 17,

4+6; 19, 2; 20, 4+6; 22, 4; 23, 3; 25, 6; 26, 4—5; 28, 4; 29, 5; 30, 5; 31, 6; 32, 4; 1931, II, 3, 4; 4, 4; 5, 6; 6, 6.

Садржај: Иво Подгорица, Јевто Ненезић, Аџипаша Османагић, Јован Вукотић, Вукотић Ивановић, Јово Шестић, Мањо Мишковић, Мехмедбег Абдовић, Филип Лаиновић, Јусо Мучин Крњић, Јово Лисичић, Лука Ненезић, Ђоко Милоњић, (кадија), Авро Самарџић, поп Зако Поповић, Јоко Бошков, Мато и Незо (два брата Златичанин).

- 189 ВЕЛИКИ ЈУНАК НОВАК МИЛОШЕВ. — Слободна мисао, 1930, IX, 31, 2,
Рођен у Кучима. — Јунак у боју на Фундини и тјелохранитељ краља Николе.
- 190 МИЈАЈЛО НИШИН ВУЧИНИЋ, ЦРНОГОРСКИ ВОЈВОДА. [С портретом]. — Зета, 1931, II, 41, 4; 42, 6.
- 191 ПЕКО ЈОКАШЕВ ПЕЈОВИЋ. — Слободна мисао, 1931, X, 1, 12; 2, 2; 4, 4.
О црногорском агенту у Цариграду и заступнику у Скадру.
- 192 ВОЈВОДА БЕЋИР-БЕГ ОСМАНАГИЋ. [С портретом]. — Зета, 1933, IV, 16, 4—5.
- 193 ЈУНАШТВО НОВАКА РАМОВА ЈОВОВИЋА. — Зета, 1934, V, 25, 4; 26, 4+6; 27, 6.
- 194 СЈЕЋАЊА НА ВОЈВОДУ МИЈАЈЛА НИШИНА ВУЧИНИЋА. — Зета, 1936, VII, 18, 2+6.
- 195 НЕШТО ИЗ ЖИВОТА КРАЉА ПЕТРА I. КАРАЂОРЂЕВИЋА. — Зета, 1936, VII, 49, 4; 50, 4—5.
Сјећање.
- 196 СЈЕЋАЊЕ НА АНДРИЈУ РАИЧЕВИЋА, команданта „Зетског одреда“ за вријеме Балкан[ског] рата. — Зета, 1937, VIII, 21, 4; 22, 4; 23, 4.
- 197 ЦЕФЕРДАР У ЗАЛОГУ. [С портретом]. — Зета, 1937, VIII, 33, 4—5.
Једна слика из живота Бећир-бега Османагића.
- 198 ЗНАМЕНИТИ ПОДГОРИЧКИ МУСЛИМАНИ. — Зета, 1938, IX, 17, 6.
Садржај: Хаварићи и Османагићи.
- 199 ВОЈВОДА ПЕТАР ВУЈОВИЋ. — Зета, 1938, IX, 21, 2.
Један догађај из живота П. Вујовића.
- 200 ОСВРТ НА ЖИВОТ ВЛАДИКЕ ИЛАРИОНА РОГАНОВИЋА. — Зета, 1938, IX, 22, 4.
У рубрици: Из старих записа.
- 201 УСПОМЕНА НА ЛУКУ НЕНЕЗИЋА. — Зета, 1938, IX, 24, 3.
У рубрици: Из старих времена.

- 202 УСПОМЕНА НА ДР. СИМОВИЋА. Из мојих мемоара 1886 године. — Зета, 1938, IX, 32, 4; 33, 5.
- 203 ЦАКОВИЋА ГОДИНА. — Зета, 1939, X, 13—14, 6.
О боравку Милована Цаковића у Подгорици 1897.
- 204 АЦИ-ПАША ОСМАНАГИЋ. — [С. 1. сл. Сахат-куле]. — Зета, 1940, XI, 15—17, 22.
О животу и раду.

III. ЛИТЕРАТУРА О ИЛИЈИ ЗЛАТИЧАНИНУ

1. БОШКОВИЋ, Јован: *Одговор г. Златичанину*. — Зета, 1930, I, 32, 28. XII, 4.
2. ВУКОВИЋ, Мил. М.: *Илија Златичанин, Личности, здања и предјели некад и сад*. — Зета, 1933, IV, 45, 5. XI, 3.
3. Д. Ч., *Један заслужни јубилеј*. — Ловћенски одјек, 1934, I, 11, 3.
Поводом прославе 45-годишњице књижевног рада Илије Златичанина.
4. *90 година културно-умјетничке аматерске дјелатности 1880—1970*. — 25 година КУД „Станко Драгојевић“. — Титоград, 1970.
5. Ђ. М. П.: *Шарени свијет*. — Српска ријеч, 17, [3?]/1921, 202, 3.
Приказ дјела И. Златичанина.
6. БУКИЋ, Трифун: *Преглед књижевног рада Црне Горе од владике Василије до 1918. године*. — Цетиње, 1951, 343.
7. ЈОВАНОВИЋ, Јагош Ј.: *Истрага потурица у Црној Гори*. Драмски рад у 4 чина од Илије Златичанина. Издање књижаре „Зета“. — Зета, 1938, IX, 33, 11. IX, 3.
8. *Културно-умјетничко друштво „Захумље“, Никшић 1898—1978*. — Никшић, [S.a.], стр. 15.
9. ЛАИНОВИЋ, А[ндреја] В.: *Илија Златичанин, Омер-пашина година*. Историјска драма у три чина, Подгорица, 1930. — Записи, 1931, V, IX, 1, 64.
10. МАРКОВИЋ ШТЕДИМЛИЈА, Савић: *Три Црногорца*. (Поводом „Омер-пашине године“ Илије Златичанина). — Књижевне новине, 1930, I, 9, 7. Потпис: Горски.
- 10а. МАРТИНОВИЋ Душан: *Илија Златичанин*. — Овдје, 1989, XXI, 246—247, новембар-децембар, 32.
11. [МАРТИНОВИЋ], М[илутина] В.: *Прослава Илије Златичанина-Чиче*. — Зета, 1934, V, 24, 17. Национална библиотека Републике Србије
О И. Златичанину — поводом прославе 45-годишњице јубилеја.

12. МАРТИНОВИЋ, Милутин В.: *Посљератни црногорски драматичари*. — Зета, 1937, VIII, 16, 2, V, 16.
О Арсу Петровићу и Илији Златичанину.
13. МАРТИНОВИЋ, Нико С.: *Књига г. Златичанина*. — Слободна мисао, 1930, IX, 46, 9. XI, 4.
Приказ драме И. Златичанина „Омер-нашина година“.
14. МАРТИНОВИЋ, Нико С.: *Еванђеље по народу*. Антологија црногорских пословица и изрека. Приредио Нико С. Мартиновић. Титоград, Графички завод 1969, 361 стр.
15. МАРТИНОВИЋ, Нико С.: *Народно стваралаштво у црногорским часописима 1871—1912*. — Гласник Етнографског музеја на Цетињу, I књига, Цетиње, 1961, 197—217.
16. МАТОВИЋ [ЗАТАРАЦ], Мил[ивоје]: *Бадње вече*. Позоришни комад од Илије Златичанина. — Зета, 1937, VIII, 4, 31. I, 3.
17. МЕДЕНИЦА, Радосав: *Црногорске анегдоте*. Антологија. Избор, предговор и објашњења Радосава Меденице. Титоград, Графички завод, 1967, 546 стр.
18. МИЛИЋ, Владимир: *Чича Илија Златичанин*. Поводом његове збирке анегдота „Бисерје“. — Зета, 1932, III, 15, 10. IV, 3—4.
19. МИЛИЋ, Владимир: *Под Скадром*. Ратна прича Илије Златичанина. — Слободна мисао, 1931, X, 14, 5, III, 3.
Приказ књиге и приповедачког рада И. Златичанина.
20. МИРКОВИЋ, Радоје: *Илија Златичанин, Под Скадром*. Прича, Подгорица 1931. — Зета, 1931, II, 11, 15. III, 3.
21. МУГОША, Шпиро: *Чича Илија Златичанин. Четрдесет година књижевног рада*. — Ловћенски одјек, 1934, I, 9, 2.
22. *Наш Чича Илија*. [С портретом]. — Зета, 1931, II, 14—15, 10. IV, 24.
О животу и раду И. Златичанина.
23. НИКЧЕВИЋ, Милорад: *Црногорска приповијетка између традиције и савремености*. Књижевноисторијско и типолошко одређење приповијетке од 60-их година 19. вијека до првог свјетског рата. Титоград, НИО „Универзитетска ријеч“, 1988.
24. ОНОГОШТ, 1899, II, 4.
25. ПИЛЕТИЋ, Светозар: *Чича Илија*. — Побједа, 1980, XXVI, 5359, 3. XI, 6.
26. *Подгорички Чича Илија: Омер-нашина година*. — Зета, 1930, I, 31, 21. XII, 6.
О драми И. Златичанина.

- 27 РАДОЈЕВИЋ, Данило: *Кад је све зборило*. Црногорске народне басне. Избор, предговор и поговор Данило Радојевић. Титоград, Побједа, 1979, 257 стр.
- 28 РАДОЈЕВИЋ, Данило: *Вилина гора*. Антологија црногорских легенди. Приредио предговор и поговор Радоје Радојевић. Титоград, Графички завод, 1971, 280 стр.
- 29 РАДОЊИЋ, Васо В.: *Поводом јубилеја г. Златичанина*. — Слободна мисао, 1934, XIV(XIII), 17, 6. V, 4.
Прослава 45-годишњице књижевног рада и 75-годишњице рођења И. Златичанина.
- 30 РАЦКОВИЋ, Никола: *Златичанин Илија*. — У: Прилози за лексикон црногорске културе. Цетиње, 1987, стр. 224.
- 31 *Споменница „Захумље“*. — Никшић, 1928.
- 32 [ШАКОТИЋ, ВЕЉКО]: *55 година културно-умјетничке дјелатности „Захумља“*. — Никшић, 1954.
- 33 ШАКОТИЋ, Вељко: *Културно-просвјетна друштва старог Никшића (1881—1914)*. — Никшић, 1970.
На стр. 43 о И. Златичанину.
- 34 ШУКОВИЋ, Радивоје: *Црногорски алманаси и календари (1835—1914)*, Цетиње, 1980.
На стр. 118, 120. и 121. и о Златичанину.
- 35 ШУКОВИЋ, Радивоје: *Књижевна периодика у Црној Гори (1835—1914)*. — Књижевноисторијска монографија. Титоград. Универзитетска ријеч, 1986.
- 36 Х.: *Један књижевни самоук*. — Слободна мисао, 1927, VI, 242, 8. V, 2.
О Илији Златичанину.

ДУШАН Д. ВУКСАН

(1881—1944)

У плејади извањаца друге половине XIX и прве половине XX стољећа, који су својим вишеструким и плодотворним дјеловањем задужили Црну Гору, истакнуто мјесто заузима Душан Д. Вуксан, Србин из Лике. За четврт вијека борављења у Црној Гори и бављења Црном Гором (1910—1936), истински је задужио њено образовање, културу и науку. У почетку се бавио проблематиком васпитања и образовања младих нараштаја и писањем уџбеничке литературе. Постао је потом веома запажени културни радник; библиотекар, библиограф, музеолог, архивист, колекционар, покретач и уредник часописа. Главна преокупација му је, међутим, била наука. Бавио се историјским наукама и историји сродним научним дисциплинама; археологијом, археографијом, етнографијом, историјом књижевности и другим научним гранама. Утемељивач је и дугогодишњи главни уредник Записа (1927—1941), без којих се, тако рећи, не може замислити успјешно и комплексно изучавање прошлости црногорског народа и Црне Горе уопште, часописа који је у послеријатном раздобљу социјалистичке изградње у нашој земљи успјешно наставио своју предратну традицију, само под адекватнијим називом — *Историјски записи*.

Када смо се прихватили да напишемо био-библиографску скицу Душана Вуксана, нијесмо имали претензија да дубље улазимо у његов богати стваралачки обрис и залазимо подробније у поједине сегменте његовог вишестраног стваралаштва, које се приближава, ако не и прелази, десет хиљада страница штампаног текста. То би, по нашем мишљењу, био задатак његовог будућег биографа који би свестрајно и студиозно проучио његово дјело, научно га вадоризовао и одредио му одговарајуће мјесто у историографији и шире — науци у целини. Укратко, био би то за-

хвалан посао, предмет подобан за једну опсежну монографију, коју Вуксан, без сумње, заслужује.

1.

Душан Вуксан је рођен 3. јула 1881. године у личком селу Медак. Студирао је на Загребачком свеучилишту славистику и класичну филологију. Након завршетка студија постављен је 1907. године за средњошколског професора Гимназије у Бјеловару. Почетком 1910. дошао је у Црну Гору. Тада га је црногорско Министарство просвјете и црквених послова поставило за контрактулног наставника Цетињске гимназије. У периоду од 27. јануара до 30. септембра 1913. изводио је наставу српског и латинског језика. Уз то, водио је гимназијску библиотеку и извршио каталогизацију књижног фонда. (Био је први од државе плаћени средњошколски библиотекар у Црној Гори.) Предавао је и питомцима Војне школе на Цетињу. Стручно и методски спреман, у наставно-васпитном процесу показивао је одмјереност и сталоженост; није долазио у сукоб ни са колегама, нити са ученицима, јер се односио с „пуно љубави к школској младежи и његом напретку“. Узимајући видног учешћа у свеколиком школском животу и важнијем културно-просвјетном раду и прегнућима оновремене црногорске пријестонице, Душан Вуксан је убрзо стекао популарност међу просвјетним и културним радницима, и у грађанству. Оженио се Даницом кћерком војводе Ђура Петровића.

Раније започети научни и стручни рад, у вријеме студирања, наставио је по доласку на Цетиње. Интересовао се за поједине проблеме књижевне историје. Када су 1911. професори Цетињске гимназије др Никола Шкеровић и књижевник Душан Ђукић покренули *Дан*, часопис за науку и књижевност, међу првим сарадницима се нашао и Вуксан, објавио одломак своје критичке анализе загребачких рукописа Гундулићева „Османа“.

Послије завршених балканских ратова и територијалног проширења краљевине Црне Горе, између осталог, и на подручје Метохије, црногорска власт је у новоослобођеним крајевима организовала јавне службе и обнављала и оснивала школе, поклањала пажњу култури и просвјетивању народа. Тада је и Д. Вуксан, средином новембра 1913, по потреби службе постављен за уговорног професора и вршиоца дужности директора новоосноване Велике државне гимназије у Пећи. Вуксан је на тој дужности остао до конца 1915. године, када су догађаји првог свјетског рата условили прекид рада у школама.

По окончању првог свјетског рата и стварања југословенске државе (1918), Душан Вуксан је наставио рад у Пећкој гимназији, али је у јануару 1921. био пензионисан. Као пензионер биран је за народног посланика у Уставотворној скупштини СХС, Реактивиран је марта 1923. и постављен за директора у Беранама (сада Иванград). Одатле је јуна 1924. премјештен на Цетиње за просвјетног инспектора Зетске области, коју је функцију обављао до августа 1925. године. Тада је поново враћен на дужност директора Беранске гимназије. Августа 1926. био је кратко вријеме и управитељ Учитељске школе у истом мјесту. Двадесетог августа 1926. поново је премјештен на Цетиње и постављен за директора „Велике државне гимназије“ и вршиоца дужности директора тада тек обновљеног Државног музеја Црне Горе (основаног 1896) да би посве напустио прос-

вјетну струку и посветио се сав сређивању Дворског архива и библиотеке, а уз то и редакторским пословима.

Тих година су Вуксанове иницијативе и покретачке акције, његово прегалаштво, радна и стваралачка енергија, која је била огромна, дошло до пуног изражаја. Прво је 1925. покренуо на Цетињу први поратни часопис *Ловћенски одјек*, гласило белетристичко-научног карактера. За непуну годину дана излажења часописа Вуксан је уредио 12 бројева (од чега 6 потоњих заједно). Гашење овог часописа, његов главни уредник је с правом окарактерисао као „неуспјех Црне Горе“. Иако кратког вијека, *Ловћенски одјек* је по својој програмској оријентацији и нивоу публикованих садржаја скренуо на себе пажњу научне и стручне јавности онвремене Црне Горе. Он је у извјесном смислу био претеча *Записа*, такође часописа за књижевност и науку, који ће покренути Душан Вуксан, уз помоћ неколицине цетињских професора (Илија Зорић, Радосав Меденица, Милан Вукићевић, и Видо Латковић), средином наредне, 1927. године.

Записи су се појавили 1. јула 1927. и излазили у мјесечним свескама до 1. априла 1933. године, а онда је настао краћи прекид у континуитету њиховог излажења. Појава овог часописа представљала је, несумњиво, значајан културно-историјски догађај у међуратној Црној Гори. Њихова прва серија* (1927—1933) израсла је до нивоа угледног научног и књижевног гласила, које је превазишло регионалне границе и значај. По уређивачкој политици, отворености, квалитету објављених садржаја, редовном ритму излажења — часопис је стекао у међуратном периоду југословенску репутацију. Благодаречи Вуксану, који је био дужа *Записа*, главни и одговорни уредник његове прве серије, а и осталим члановима Редакцијског колегијума, око часописа су се окупили не само сарадници из Црне Горе и Црногорци ван ње, већ и еминентни ствараоци из развијених центара и средина предратне Југославије; припадници разних генерација и нивоа: даровити почетници и већ афирмисани књижевници и научни посленици. У првој серији је објављено 72 броја (68 свезака и 2 двоброја) на 4542 странице.

Упркос великом пожртвовању и зналачком раду на овим важним пословима, због тога што се као припадник Самосталне демократске странке политички замјерио режимским властима, 17. јула 1932. надлежно Министарство просвете је Вуксана пензионисало „по хитном поступку“ и телеграфски обавијестило да преда дужност другом лицу. (У међувремену је кратко био управник Народног позоришта Зетске бановине.)

Душан Вуксан се није помирио с чињеницом гашења *Записа*. Паузу њиховог неизлажења сматрао је привременом. Стога је предузимао кораке за њихово обнављање. Штавише у томе га нијесу омели ни неразумијевања, малтретирања и трауме које су му наносили властодршци честим премјештајима и пензионисањима. Имајући у виду, међутим, сатисфакцију коју је добијао уређивањем овог часописа, као и његову научну и културну мисију, иницирао је он оснивање „Друштва за проучавање историје

* С јесени 1932. године дошло је, по свему судећи, до расцепа у Редакцији часописа, из које су иступили Видо Латковић и Милан Вукићевић. О томе сазнајемо из подгоричке *Зете* (бр. 36, стр. 5), која је нотирала следеће: „Са овим опада ма каква и повремена сарадња млађих и тако *Записи* остају и без потоњег трунка напредног онвременог и постају неактуелни лист једне преживјелости, под уредништвом конзервативних професора г. г. Душана Вуксана и Илије Зорића“.

Црне Горе“, које је одржало своју оснивачку скупштину априла 1934. Међу главним програмским задацима Друштва било је обнављање и издавање *Записа*. Ово Друштво је почетком 1935. преименовано у „Историјско друштво“, са сједиштем на Цетињу. Тада је отпочела и друга серија обновљених *Записа*, која је трајала од 1. јануара 1935. до 1. априла 1941. г. У томе временском интервалу изашло је 76 свезака на 4.864 странице. Вуксан је, иако главни уредник, био истовремено и најпродуктивнији сарадник часописа. Као што је већ речено, августа 1936, послје 26 година креативног рада дефинитивно је напустио Цетиње и преселио се у Београд. Али, по одласку из Црне Горе није изгубио научно интересовање за проучавање њене историје. Тада је имао претензије да богату историјску грађу, коју је савјесно сабрао годинама, допуњава новим изворима, да је потом систематизује, синтетизује и објелодани. Остао је и даље уредник и главни сарадник *Записа*, шаљући из Београда драгоцену грађу, прилоге и студије за објављивање. Од целокупног опсега друге серије Вуксан је написао 70 посто. Очито, у том периоду главни терет уређивања часописа био је пао на одговорног уредника Риста Ј. Драгићевића, вјерног Вуксановог сарадника и настављача.

За вријеме окупације у другом свјетском рату Д. Вуксан је живио у великој немаштини. Да би се како-тако прехранио и одржао голу егзистенцију, са члановима уже породице, био је принуђен да распарчава своју богату библиотеку, и то њен највриједнији дио — богату колекцију рукописне књиге. Народној библиотеци Србије, чији су фондови били варварски уништени у априлској катастрофи 1941, продао је око 30 манускрипта од XIII до XVIII вијека. Са преосталим драгоцијеним еземпларима своје збирке није се раздвајао ни када је био — оронолог здравља, болестан и изнемогао, везан за болесничку постељу. Умро је у болници 24. децембра 1944. у 63. години живота у тек ослобођеном Београду.

2.

Од првих радова, објављених у *Дану* 1911. године, трајала је, безмало, док му се није затворио животни круг, научна дјелатност Душана Вуксана. Његових [око] осам стотина научних и стручних радова објављених у бројним периодичним публикацијама, у Црној Гори и Југославији, као и у разним зборницима, алманасима и посебно, свједочанство су о једној огромној енергији и виспреној научној радозналости која се усредсредила и до задњих атома своје снаге посветила проучавању прошлости Црне Горе.

Вуксан је веома много писао о разним питањима црногорске просвјетне, културне, политичке, дипломатске, правне и економске историје. Сарађивао је у око 40 периодичних и публикација зборничког типа. Објављивали су му радове, поред помињаних публикација (*Дана* 1911—1912, *Ловћенског одјека* 1925. и *Записа* 1927—1941) и у овој црногорској периодици, алманасима и зборницима: *Алманасу-шематизму Зетске бановине* (Сарајево, 1931), *Зетском гласнику* (Цетиње, 1931, 1932, 1934—1941), *Јужњанку* (Цетиње, 1926), *Ловћенском одјеку* (Цетиње, 1934), *Пастиру* (Цетиње, 1936), *Правном зборнику* (Подгорица, 1933, 1935, 1937), *Прегледу* (Цетиње, 1930), *Слободној мисли* (Никшић, 1927, 1935), *Стварању* (Цетиње, 1951), *Цетиње и Црна Гора* (Београд, 1927), и *Црногорцу* (Подгорица, 1929). Уз то,

оглашавао се у преко двадесетак међуратних часописа, зборника и споменица, што су излазили изван Црне Горе у разним мјестима Југославије, и то: *Bulletin de l'Académie des lettres* (Београд, 1939); *Венац* (Београд, 1928, 1929); *Воља* (Београд, 1928); *Гласник Етнографског музеја у Београду* (1928, 1929, 1931); *Гласник Југословенског професорског друштва* (Београд 1936—1937); *Гласник Народног универзитета Боке Которске* (Котор, 1936); *Грађа за повијест књижевности Хрватске* (Загреб, 1938); *Живот и рад* (Београд, 1928—1934); *Зборник за историју Јужне Србије и суседних области* (Београд, 1936); *Зборник у част Богдана Поповића* (Београд, 1929); *Јадранска стража* (Сплит, 1939); *Југославија* (Београд, 1935); *Књижевни север* (Суботица, 1927); *Летопис Матице српске* (Нови Сад, 1929, 1934, 1939); *Народна стража* (Загреб, 1929); *Нова Европа* (Загреб, 1927); *Политика* (Београд, 1929, 1937, 1938); *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор* (Београд, 1926, 1927, 1930, 1932, 1935—1938, 1940); *Ријеч*, (Загреб, 1928, 1931); *Споменик СКА* (Београд, 1935, 1938); *Споменица о херцеговачком устанку 1875. године* (Београд, 1928); *Српски књижевни гласник* (Београд, 1927, 1929); *Československo-jihoslovenská revue* (Праг, 1930—1931); *Шишићев зборник* (Загреб, 1929).

У својим студијама и књигама Вуксан је, као год и у мноштву осталих објављених чланака и прилога, презентирао драгоцјену, до тада непознату фактографију у чему је превасходни научни значај његових радова. Иако у већини његових објављених радова, недостаје акрибија и неопходна научна критичност, представљају драгоцјене историјске изворе.

У интерпретацији крупнијих и сложенијих питања црногорске историје Вуксан своје судове и закључке није заснивао и ослањао на ширу научну аргументацију (грађу других домаћих и иностраних архивских фондова, релевантну стручну и научну литературу). Стога је у Вуксановом научном стваралштву *volens-volens* морало бити једностраности и површности, понекада и пристрасне искључивости.

Вуксаново, свакако, најважније дјело *Петар I Петровић Његош и његово доба (1767—1830)* објављено му је постхумно. Ову монографију је издало Научно друштво НР Црне Горе 1951. године (у редакцији Риста Ј. Драгићевића). И ово опсежно Вуксаново дјело, у методолошко-садржајном поступку се ни по чему не разликује од осталих његових радова. Састоји се у великој мјери од цитата, од извода из писама и посланица (често датих у цјелости) и архивских извора поглавито цетињске провинијенције (с нешто архивске грађе из которског и бечких архива), објављених претходно у *Записима*. С тим у вези, редактор књиге и примјећује да је аутор „мислио да сав написани и прикупљени архивски материјал допуни нашом и страном научном литературом, али му то није дозволио тежак живот за вријеме окупације, па му је рукопис о Петру I и његовом добу остао без тих допуна а великим дијелом и без научног апарата.“¹ Пада у очи, међутим, Вуксаново настојање да изворе текстуално повеже, што је могуће више у кохерентну цјелину, како би се добила рељефна слика епохе Петра I и његове личности — једне од најмаркантнијих у црногорској историји.

¹ Р. Ј. Драгићевић: Неколико података о писцу и дјелу. — У: Душан Д. Вуксан, *Петар I Петровић Његош и његово доба*, Цетиње, 1951, стр. 372—373.

Душан Вуксан је у току нешто више од три деценије стваралачког рада, несумњиво, највећи допринос дао нашој историографији објављивањем архивске грађе из црногорске прошлости. Године 1925. у *Ловћенском одјеку* започео је објављивање старих писама владике Саве Петровића и митрополита Петра I Петровића Његоша. Као уредник овог гласила позивао је на сарадњу и сакупљање аналогних таквих историјских извора. А када је, годину доцније, обновљен Државни музеј (1926), Вуксану се указала јединствена прилика да систематски ради на овим пословима. Осим функције руковођења Музејом, повјерени су му послови (хоџарарно) прегледа, пописа и стручног сређивања архивске грађе, која се тада налазила „на тавану под кровом Дома слободе“. Затечену грађу марљиво и педантно је депоновао у новообновљеном Музеју, прикључујући јој дворску архиву од изузетног значаја, са разним драгоценостима, која је била закопана у лименим сандуцима у дворишту Краљевског дворца за вријеме аустро-угарске окупације Цетиња и откопана 1925. године.²

Првих дана рада на сређивању архивске грађе Вуксан је, према мишљењу Риста Драгићевића, „учинио важна научна открића“³ пронашавши преко 300 писама митрополита Данила, Петра I и Петра II Петровића Његоша и двије непознате пјесме овог потоњег. Драгићевић додаје да је Вуксан радећи сам на стручном сређивању архивске грађе, само током новембра средио 116 докумената до епохе Петра I и 42.140 докумената од почетка његове владе до краја 1915. године.

Д. Д. Вуксан је, свјестан значаја публиковања архивске грађе за њено научно проучавање и валоризовање, с јесени 1926. дао иницијативу Министарству просвјете за покретање часописа под називом „Архив за културну и политичку историју Црне Горе“. Ова његова идеја ће се реализовати наредне 1927. године, када ће се, у јулу, појавити познати међуратни часопис *Записи*, у чијим је двјема серијама (1927—1933. и 1935—1941) објавио in extenso 4.450 нових архивских докумената. Од значаја је посебног, што су објављиване тешко читљиве влагом оштећене архивали-

² Ристо Драгићевић тврди да су „сандуци са старом архивом и разним драгоценостима“ пронађени и откопани 14. априла 1923. године, уколико се не ради о штампарској грешки (уп. Р. Ј. Драгићевић: Државни музеј на Цетињу 1396—1956. — *Историјски записи*, 1957, св. 1—2, стр. 81). Из података које Вуксан је забиљежио: „Примајући године 1926, од т. зв. Комисије за попис дворске (1925). О томе, као и о условима под којима је сређивао архивску грађу, Вуксан је забиљежио: „Примајући године 1926, од т. зв. Комисије за попис дворске имовине Краља Николе, међу осталим и Архив, видео сам да се он налази у страшно стању. Откопан прошле, 1925. године. Архив је био још мокар; пропадао је свакога дана и било је велико питање, да ли ће се моћи ишта од тог огромног историјског материјала спасти. Архив је био напола труо — лежао је под земљом пуних пет година — и распадао се, тако рећи, пред очима. Узалудна је била сва брита, да се акта конзервишу, остало је једино, да се препишу, у колико је то још било могуће. Ја сам био тада, а и за дуго година после, сам у Архиву; без много радне снаге није се ту могло учинити бог зна што. Поред свега мога настојања, Министарство Просвјете, у чију је надлежност спадао Архив, није ни тада, па ни до данас обратило овом знатном Архиву потребну пажњу, ниги је поставио ма и најмањи број стручних лица, која би Архив средила и учинила га науци приступачним.“ (Уп. Душан Д. Вуксан: *Прва година владе Краља Николе*, О. из „Записа“. Цетиње, 1936, стр. [1]).

³ Р. Ј. Драгићевић: Државни музеј на Цетињу 1896—1956. — *Историјски записи*, 1957, св. 1—2, стр. 85.

је, које су биле у земљи закопане. Само у другој серији опсега 4:864 стране — 3.592 је написао и приредио искључиво он. За разлику од прве серије у којој је више фрагментарно и без неког одређеног плана објављивао грађу, у другој серији — почев од прве свеске за 1937. годину (књ. XVII), Вуксан је, како су својевремено констатовали Т. Никчевић и Б. Павићевић, „почне да систематски објављује старе исправе, не само оне чији се оригинали налазе у фондовима Архивског одјељења, већ и неке друге материјале из приватних збирки као и неке пописе Вука Стефановића Караџића... Јока М. Поповића, неке из манастира Острога“.⁴

Из вишегодишњих мукотрпних архивских претраживања, преписивања и сабирања докумената Душана Вуксана, резултирале су и три посебне збирке драгоцјене грађе, које је он приредио за штампу. То су: *Посланице митрополита црногорског Петра I*, Цетиње, 1935, 261 стр.; *Споменица Петра II Петровића Његоша — владике Рада 1813—1851—1925*, Цетиње, 1926, LX+194 стр. и *Писма Петра II Петровића Његоша*. Књ. I, Београд, 1940, XVI+599 стр.

У збирци *Посланице Петра I* објављено је 245 писаних аката разне садржине, написаних у Владичиној канцеларији у Цетињском манастиру. Ту су разна писма и посланице, чије је концепте Петар I лично састављао од 1790. до 1830. године, а писари преписивали и упућивали онима којима су биле намијењене — црногорским и пограничним племенима (и њиховим главарима), кметовима, народним судијама и свештеницима. Објелоданило их је Цетињско историјско друштво 1935. године (од њих је раније било објављено свега 25 посланица). Ова збирка представља драгоцјени, аутентични материјал за расвјетљавање унутрашњих и спољних прилика времена Петра I Петровића, за познавање његове личности и државничке дјелотворности, увођења правног поретка и стварања правне свијести код Црногораца. Не смије се притом заборавити да „Посланице имају значајне литерарне и филолошке вриједности — писане су чистим народним језиком.

Споменица која је 1926. године издата на Цетињу у редакцији Душана Вуксана, поводом свечаности организованих приликом преноса Његошевих костију 1925, из Цетињског манастира на Ловћен (Језерски врх), у оквиру програмираних јубиларних издања,⁵ састоји се из два дијела. У *првом дијелу* је дат извјештајни преглед прославе на Цетињу и Ловћену, док *други дио* садржи, поред неколико текстова других аутора, 223 писма и докумената владике Рада (и о њему) што их је приредио Д. Вуксан — од којих је 78 приређивачу уступио проф. Павле Поповић (стр. 41—162).

Непуну деценију и по, по изласку *Споменице*, Вуксан ће објавити и 757 Његошевих писама у књизи *Писма Петра II Петровића Његоша* (Београд, 1940), од којих се 525 први пут појавило (212 у *Споменици*). „Књига прва“ Његошевих писама не садржи читаву његову кореспонденцију (нијесу обухваћена писма што су их други писали Његошу). Она обухвата

⁴ *Црногорске исправе XVI—XIX вијека*. Уредник Томица Никчевић и Бранко Павићевић. — Цетиње, 1964, стр. IX—X.

⁵ Припремљено је у Београду јубиларно издање Његошевих цјелокупних дјела — књига прва (1926) и књига друга — мањих дјела (1927) с коментаром Милана Репетара. Биле су планиране и повјерене проф. Павлу Поповићу још двије књиге; студије о животу и раду Стефановићем и Његошевим писмима, али, на жалост, Поповић није успио да ту идеју оствари.

првих једанаест година Његошеве владавине (1830—1841). Треба истаћи да Вуксан није дирао у Његошеву ортографију и интерпункцију, објављујући их „онако како су изашле испод руке Његошеве“. Писма је исписивао са копија оригинала које су Његош, односно његови секретари одлагали у „Исходјашчем журналу“ (протоколу), који се чува у Државном музеју на Цетињу. Ради лакшег сналажења и јединственијег коришћења „Писама“, Вуксан је давао и њихов кратак садржај са анотацијама — донио опширан регистар и рјечник мање познатих ријечи у преписци. — Књига је, с разлогом, оцијењена и од стручне и научне критике као „прави акт пијетета према [Његошу]“, који доприноси познавању његовог живота и дјела — пјесничког генија и државотворне мудрости, политичке и културне историје Његошева времена.

И поред тога Вуксановој редакцији и „Посланица“ и „Писама“ могу се учинити озбиљне замјерке, утолико прије што му је уchenost омогућивала да их стручније припреми, снабдије нужним коментарима текста и одговарајућим регистрима. Тиме би његове збирке још више добиле научни карактер и значај. Приговори ове врсте посебно му се могу дати за Његошева писма. Приликом њиховог сређивања и припремања за штампу, није им дао једну — конплигурану нумерацију, а код прављења „Индекса писама с појединим кореспондентима“, кореспонденте је уазбучио по именима, а не, како је уобичајено, по презименима (sic!). Тиме је увелико умањена ефикасност коришћења пратећих помагала, тј. отежана научна употребљивост приређених књига.

Иако би се, поред истакнутог, са стајовишта савремених методолошких захтјева могло још нешто подврћи научној критици, када је ријеч о начину објављивања историјских извора Д. Вуксана (испуштање дјелова текста, цитирање и употреба докумената, погрешно датирање, неадекватно детерминисање наслова и сл.), његов рад на објелодањивању грађе од великог је значаја за реконструкцију историјског развоја Црне Горе, њеног друштвеног и економског развоја; настанка државних и других институција црногорске културе; њеног етноса и културног бића у цјелини.

4.

Значајне заслуге стекао је Душан Вуксан и својим радом на ретроспективној библиографији црногорској. Из тог домена вриједна су два његова дјела: *Преглед штампе у Црној Гори 1834—1934*. — Цетиње, 1934, 173 стр. и *Попис књига штампаних у Црној Гори од 1484. до 1940*. Прилог југословенској библиографији, 152, 3 листа (рукопис).

Вуксанов *Преглед штампе*, илустровану монографију, објавила је 1934. штампарија „Обод“, поводом стогодишњице Његошеве штампарије, док му је у рукописној оставштини затечено позамашно дјело „Попис књига“...

Преглед штампе у Црној Гори 1834—1934. године представља заправо, прву историју црногорских периодичних публикација. Аутор је библиографски обрадио релевантне податке за 36 новина, 12 часописа, 11 календара, 6 стручних листова, 6 омјалдинских листова и алманаха, 5 службених листова, 4 народна листа, 3 алманаха и 1 шаљиви лист, што укупно износи 84 периодична наслова, а самим тим и кратки предговор Вуксан

је говорио уопштено о свакој врсти, а онда је давао библиографски запис за сваки наслов појединачно, његов историјат и оцјену садржаја, анализирао рад уредника и сарадника и т. сл. Понекад су његови судови убједљиво дати, некад уздржани, кадкад исхитрени и субјективно обојени (на примјер о *Зети*, о омладинским средњошколским алманасима, итд.). Штавише о једном дијелу периодике није дао комплетне податке. Могу му се учинити и озбиљни приговори што је изоставио периодику са подручја Боке Которске, емигрантску, илегалну и непријатељску штампу (из периода аустро-угарске окупације 1916—1918). И поред ових мањкавости и недостатака Вуксанова књига је пионирски рад у области библиографије црногорске периодике.

У Вуксановој оставштини пронађен је дактилографисани рукопис „Попис књига штампаних у Црној Гори“ у којему је обрађено преко 1350 публикација штампаних у временском распону од 1494. до 1940. године. Овај рукопис се чува у Централној народној библиотеци СР Црне Горе „Ђурђе Црнојевић“ на Цетињу. Састоји се од три дијела (сваки дио је означен одговарајућим римским бројем као спис). — *Први спис* (без наслова) садржи 245 библиографских јединица; *Други спис* чине издања „Браће Каваја“ из Никшића (свега 17 библиографских јединица); *Трећи спис* — Пописа књига штампаних у Црној Гори од 1494. до 1940. године садржи 1.099 библиографских јединица. Вуксанов рукопис је веома исцрпно и сериозно обрађен; више од 90 процената публикација аутор је обрадио по принципу *de visu*. Започето је било његово објављивање у *Стваралу* (1951), али је, на жалост, из непознатих нам разлога, прекинуто. Рукопис је обилато коришћен приликом израде *Прегледа штампарско-издавачке дјелатности у Црној Гори 1494—1954*, који је урадила стручна комисија по налогу Одбора за прославу 460-годишњице Црнојевића (Ободске) штампање и умножила га на гештетнеру 1955. године у 80 примјерака.

Умјесто закључка

Завршавајући овај преглед о животу и раду Душана Вуксана, треба истаћи да је овај вриједни Личанин својим стваралаштвом задужио југословенску, а надасве црногорску историографију и културу. О томе најрјечитије и мјеродавно казују ријечи истакнутаг југословенског историчара Виктора Новака: „Вредноћа и *sanctus amor patriae* овог плодносног историчара, учинили су, да смо управо кроз његова дела и прилоге и његовог ванредног организаторског посла око историјских истраживања у Црној Гори упознали боље и непосредније величину прошлости најхеројскије наше покрајине“.⁶ Одиста, Вуксан је дао значајан прилог изучавању политичке, економске, просвјетне и уопште културне историје Црне Горе. Његови радови су били и остали незаобилазни извор података за све оне научне и културне раднике који се баве изучавањем црногорске прошлости и културног наслеђа црногорског народа.

⁶ В. Н.: *Одлазак Душана Вуксана* у Цетињу. — Југословенски историјски часопис, 1936, 31, 1—4, стр. 458.

II. БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА ДУШАНА ВУКСАНА

Библиографија радова Душана Вуксана садржи 42 монографске публикације, рачунајући под тим појмом и сепарате и посебне отиске и приређена издања; затим 890 студија, расправа, чланака, прилога и приказа објављених у серијским (периодичним) публикацијама.

До сада најобимнији прилог Вуксановој библиографији сачинио је и објавио др Ђоко Пејовић у свом чланку *О личности и дјелу Душана Вуксана*.⁷ Ова библиографија, иако несистематизована, представљала је најпотпунији попис Вуксанових радова. Оцјењујући потребу за прављењем комплетне Вуксанове библиографије,⁸ прихватили смо се тог посла, при чему нам је Пејовићев попис Вуксанових објављених радова корисно послужио.

При изради цјеловите библиографије Душана Д. Вуксана примјенивали смо нешто скраћене савремене стандарде ISBD(S) за библиографски запис (опис) чланака и прилога. Уз библиографске јединице су давале неопходне анотације.

Библиографијом смо обухватили и литературу о Д. Вуксану и његовом дјелу. О њему је, према нашој евиденцији, писало око 90 аутора.

Библиографију смо структурирали тако да она најуспјешније одсликава опсег и разноврсност стваралачког опуса Душана Вуксана.

Структура библиографије Вуксанових радова изгледа овако:

II-1. ПОСЕБНА ИЗДАЊА

II-1-2. Књиге и брошуре (сепарати)

II-1.3. Уџбеници

II-1.4. Приређена дјела

II-2. ЧЛАНЦИ, СТУДИЈЕ, ПРИЛОЗИ, НЕКРОЛОЗИ

II-3. ПРИКАЗИ И БИЈЕШКЕ

II-4. ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ И ФОЛКЛОР (Народно стваралштво)

II-1. Посебна издања

II-1.2. Књиге и брошуре (сепарати)

- 1 БИТКА НА ЦАРЕВОМ ЛАЗУ И ЈЕДАН НЕОБЈАВЉЕНИ ЦЕТИЊСКИ ЛЈЕТОПИС. Цетиње, 1929; 12. стр.; 24 см.
Прештампања из *Записа*.
- 2 ВЕЗЕ ВЛАДИКЕ РАДА С ХРВАТИМА. [Загреб, 1929]; 511—516 стр.; 24 см; *Résumé*.
Посебни отисак из *Шишићевог зборника*.
- 3 ВЈЕЧНОПАМЈАТНИК И АНАТЕМА. [Београд, S. а.], 236—241 стр.; V, 8°.
Засебан отисак из *Прилога за књижевност, језик, историју и фолклор*, X, св. 2, 1930.

⁷ Др Ђ. Пејовић: *О личности и дјелу Душана Вуксана*. — Историјски записи, 1965, књ. XXII, св.1, стр. 121—133.

⁸ Уп. Др Д. Мартиновић: *Душан Д. Вуксан (1881—1944) и његово стваралштво*. — Историјски записи, 1987, LX, бр. 1, стр. 211.

- 4 ВЛАДИКА РАДЕ И СКАДАРСКИ ВЕЗИРИ. Цетиње, 1936; 25 стр.; 23 см.
Прештампа^{но} из *Записа*.
- 5 ДА ЛИ ЈЕ ВЛАДИКА РАДЕ ПИСАО ИСТОРИЈУ ЦРНЕ ГОРЕ. — Цетиње, 1936, 12 стр.; 23 см.
Прештампа^{но} из *Записа*.
- 6 ДВИЈЕ НЕПОЗНАТЕ ПЈЕСМЕ ВЛАДИКЕ РАДА. [S.l.], 1926, 218—220 стр.; V, 8°.
Засебан отисак из *Прилога за књижевност, језик, историју и фолклор*, књ. VI, св. 2, 1926.
- 7 ДОЛАЗАК СИМА МИЛУТНОВИЋА У ЦРНУ ГОРУ. Цетиње, 1921; 8 стр.; 24 см.
Прештампа^{но} из *Записа*.
- 8 ЕПИСКОП МАРКО. Непознати биограф XIV вијека. [Цетиње] 1925; 81—96, стр.; 24 см.
Посебни отисак из *Ловћенског одјека*, бр. 2—3, за 1925.
- 9 ЈЕДАН ЗБОРНИК НАРОДНИХ ЛИЈЕКОВА ИЗ ПРОШЛОГА ВИЈЕКА. — Београд, 1928, 15, стр. V, 8°. — Прештампа^{но} из Гласника Етнографског музеја у Београду, књ. III.
- 10 ЈЕДАН ЗБОРНИК НАРОДНИХ ЛИЈЕКОВА ИЗ БОКЕ. [Београд], 1929, стр. [29]—34; 25 см. Résumé.
Прештампа^{но} из *Гласника Етнографског музеја у Београду*, књ. IV.
- 11 КА ИЗУЧАВАЊУ ЊЕГОША. [S. l., S. l.]; стр. [147]—151; 24 см.
Посебни отиска из *Прилога за књижевност, језик, историју и фолклор*, књ. XI, св. 1—2, 1931.
- 12 КЊАЗ ДАНИЛО I. Ступање на престо и прва година владе. — Цетиње, 1931, 20 стр. 8°.
Прештампа^{но} из *Записа*.
- 13 КЊАЗ ДАНИЛО ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ. [Књ.] II: Друга година владе (1853), Цетиње, 1931, 25 стр. 24 см.
Прештампа^{но} из *Записа*.
- 14 КЊАЗ ДАНИЛО ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ. [Књ.] III: Трећа година владе (1854); Цетиње, 1936; 23 стр.; 24 см.
Прештампа^{но} из *Записа*.
- 15 КЊАЗ ДАНИЛО ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ. — [Књ.] IV: Четврта година владе (1855). Цетиње, 1936, 15 стр. V, 8°.
Прештампа^{но} из *Записа*.
- 16 КРОЗ ЊЕГОШЕВА ПИСМА. [Цетиње], 1936; 25 стр.; 24 см.
Прештампа^{но} из *Записа*.
- 17 МАНАСТИР ОСТРОГ. ^{Београдска књига приложника и други записи.} Цетиње, 1935, 14 стр.; 24 см.
Прештампа^{но} из *Записа*.

- 13 LES MOSAIQUE ROMAINES DE RISAN (Risano). Paris, 1932; str. 77—86; ilustr.; 31 cm.
Посебан отисак из *Libraire Ernest Leroux*.
- 19 НА ТРАГУ ЈОШ ЈЕДНОГ ЊЕГОШЕВОГ СПИСА. [Београд, 1938]; стр. [442]—444; 23 cm.
Посебни отисак из *Прилога за књижевност, језик, историју и фолклор*, књ. XVIII, св. 1—2, 1938.
- 20 НАРОДНИ СУД У ПРИМОРЈУ 1848. ГОДИНЕ. Београд, 1929, стр. [105]—111; 25 cm.
Посебан отисак из *Гласника Етнографског музеја у Београду*, књ. IV.
- 21 НЕКОЛИКО НЕДЈЕЉА У РИСНУ. Цетиње, 1930, [XVIII] стр. 24 cm.
Прештампано из *Записа*.
- 22 ПЕДЕСЕТ ГОДИНА ЦЕТИЊСКЕ ГИМНАЗИЈЕ (1880/1 до 1930/1) — Цетиње, 1932; 46 стр. 23 cm.
- 23 ПЕТАР I ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ И ЊЕГОВО ДОБА. — Цетиње, 1951; 391 стр.; 23 cm.
- 24 ПИСМА ОЗЕРЕЦКОВОСКОГА, КОВАЉЕВСКОГА И ЧЕВКИНА ВЛАДИЦИ РАДУ. — Београд, 1935. — 28 стр. 4°.
Посебан отисак из *Споменика СКА, LXXXI*. Други разред.
- 25 ПОЛИТИЧКИ ДОГАЂАЈИ У ЦРНОЈ ГОРИ НАЗАД 100 ГОДИНА. Црногорски услови за савез с Енглезима 1812. Цетиње, 1939, 15 стр.; 24 cm.
Прештампано из *Зетског гласника*.
- 26 ПРВА ГОДИНА ВЛАДЕ КРАЉА НИКОЛЕ. — Цетиње, 1936; 16 стр.; 23 cm.
Прештампано из *Записа*.
- 27 ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ У ЦРНОЈ ГОРИ 1834—1934. Цетиње, 1934, 173 стр, илустр.; 24 cm.
Предговор Д. Д. Вуксана: стр. 3—6 и *О развоју штампе и стогодишњици наше [Ободове] штампарије* Митра Лазовића, стр. 159—168.
- 28 „ПРЕМУДРОСТ“ СВ. КИРИЛА ФИЛОСОФА. [Београд, S.a.]; стр. 146—156, V. 8°.
Засебан отисак из *Прилога за књижевност, језик, историју и фолклор*, књ. XV, св. 1—2, 1935.
- 29 ПРЕПИСКА МИТРОПОЛИТА ВАСИЛИЈА, МИТРОПОЛИТА САВЕ И ЦРНОГОРСКИХ ГЛАВАРА 1752—1759. Београд, 1938, 94 стр.; 4°.
Посебан отисак из *Споменика СКА, LXXXVIII*.
- 30 ПРОГЛАШЕЊЕ МИТРОПОЛИТА ПЕТРА I ЗА СВЕЦА. — Цетиње, 1930, [8] стр.; 24 cm.
Прештампано из *Записа*.

- 31 ПУСТОЛОВ ДИМИТРИЈЕ ВУЈИЋ И ЦРНА ГОРА. Београд, 1932, 14 стр.; 24 см.
Прештампапо из *Живота и рада*.
- 32 РУКОПИС МАНАСТИРА ПЕЋКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ И ЦЕТИЊСКЕ МИТРОПОЛИЈЕ. — Скопље, 1935, стр. [133]—212; 23 см.
Посебни отисак из *Зборника за историју Јужне Србије и суседних области*, књига I.
- 33 ТРИ ПРИЛОГА ИЗ ОСТАВШТИНЕ ПОК[ОЈНОГ] ЈОВАНА СУНДЕЧИЋА. Загреб, 1938, стр. [122]—136; 24 см.
Посебни отисак из *Грађе за повијест књижевности Хрватске*, књ. XVII, 1938.
- 34 ФИНАНСИЈЕ ВЛАДИКЕ РАДА (1838—1841). [Цетиње, 1932]; 8 стр.; 24 см.
Прештампапо из *Записа*.
- 35 ЦРНА ГОРА У 1804 ГОДИНИ. [Београд], 1938, стр. [60]—108; 24 см.
Посебни отисак из *Годишњице Николе Чуића*, књ. XLVII.
- 36 ЦРНОГОРСКЕ ФИНАНСИЈЕ У ХVIII И ХIX ВИЈЕКУ: 1723—1883. — Цетиње, 1936; 23 стр.; 24 см.
Прештампапо из *Записа*.

II-1.3. Уџбеници

- 37 ЧИТАНКА ИЗ ЛИЈЕПЕ КЊИЖЕВНОСТИ / својим ученицима питомцима Војне школе ради вјежбања у латиници саставио Душан Д. Вуксан. — Цетиње, 1912, 94 стр.; 25 см.

II-1.4. Приређена издања

- 38 ПЕТАР ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ И ЊЕГОВО ДОБА [Душан Д. Вуксан]; регистар личних и географских имена израдили Андрија Лаиновић и Јевто Миловић. — Цетиње: Народна књига, 1951 (Дубровник: „Иво Чубелић“). — 391 стр.; 24 см— (Научно друштво НР Црне Горе, Историјски институт; књ. 2) Тираж: 3.000 Примјерака. — [Поговор]: Неколико података о писцу и дјелу / Р[исто] Драгићевић: стр. 371—373. — Библиографија и биљешке уз текст.
- 39 ПИСМА ПЕТРА ПЕТРОВИЋА ЊЕГОША / у редакцији Душана Д. Вуксана; (опрема Душана Јанковића). — Београд: Државна штампарија, 1940. Књ. 1 / [у опреми Душана Јанковића]. — 1. изд. — XVI, 597 стр.; 22 см. Предговор / Д. Вуксан: стр. [XI]—XVI. — О овоме издању / Државна штампарија: на стр. [IX]. Тираж: 1000 примерака.
- 40 ПОСЛАНИЦЕ ЦРНОГОРЦИМА, БРБАНИМА И ПРИМОРЦИМА / Петар I Петровић Његош; издавао га је средом Душан Д. Вуксан; с предговором митрополита црногорског Гаврила. — [Цетиње]: Цетињ-

ско историјско друштво, 1935 / (Цетиње: Обод). Књ. I. — 1935. — 261 стр. ; 24 см. Предговор: стр. [5]—32. — Поговор / Д. Вуксан: стр. [257]—258.

- 41 ЦЕЛОКУПНА ДЈЕЛА КРАЉА НИКОЛЕ I / у редакцији Душана Вуксана. — Подгорица: Зубља, [б.г.], (Београд: Планета). — 653 стр. [5] листова табли; 24 см.

О овом издању: Д[ушан] В[уксан]: стр. [635] — 640; — „Ово је прво издање целокупних књижевних дјела краља Николе I“ — напомена о издању. — Садржај: Пјесме: Спомену својега оца; Шетња на Ловћен; Звон Цетињског манастира; Пијмо вино; На гробу Петра II Петровића Његоша; На гробу Стефана Петровића; Жабљак; Иван-беговичино врело на Цетињу; Искрице о човјеку; Цемила и Еладин; Онамо, онамо!; 1. августа 1860.; Г. X.; На корицама једнога корана; Црна Гора; На бијелу Оногошту; Војводи; Мору; Њена душа; Турчину; Пјевао сам; Син пита, отац одговара; Мојој Књагињи; Домовини; Correspondenz-Bureau са Цетиња; Натписи на дарованим „Балканским царицама“; Прехоте; Гласноћа; Љесковац; Над гробом командира Јована Вукотића; Ја бих хтио умријети; Младоме новинару иза мора; На гробу Јова Пајова; Здравца Оногошту; Војводи Илији Пламенцу; На споменику четредсет Љуботињана; Посланица Г. В. С. П.; Здравца Кучима; У камен темељац Насљедникова дворца.

- 42 СПОМЕНИЦА ПЕТРА II ПЕТРОВИЋА-ЊЕГОША — ВЛАДИКЕ РАДА: 1813—1851—1925 / уредио Душан Д. Вуксан. — Цетиње: Главни одбор за пренос Његошевих костију, 1926, (Цетиње: Државна штампарија). — LX, 194, стр.; 24 см.

Садржај: I: прослава на Цетињу и Ловћену. ТФ: Телеграфски поздрав прославе. II дио: Петар II Петровић Његош — владика Раде: 1813—1851 / Душан Д. Вуксан, Његошева апотеоза / Вид. Т. Вукасовић. Први „министар финансија“ владике Рада / Душан Д. Вуксан. Митрополит Петар II Петровић-Његош / Р. Вешовић. О Горском вијенцу: у Његошеву споменицу: (фрагмент) / Драгиша Н. Боричић, Владика Раде: 1813—1925 [стихови] / Миђун М. Павићевић. Над Његошевим костима на Ловћену [стихови] / Вид. В. Вукасовић. Писма владике Рада. Писма владичи Раду. Писма о болести и смрти Владичиној [са уводима Душана Д. Вуксана]. Смрт владике Рада: народна пјесма. Ситни прилози: I: Тестамент владике Рада. II: Уговор владике Рада и Алипаше о Грахову; III: О Владичиној „Историји Црне Горе“; IV: Два писма Петра Петровића Његоша; проглашење митрополита Петра за свеца; VI: Црногорски пасапорт из 1835. године; VII: Неке ситнице из живота владике Рада; Генеалогичка дома Петровића-Његоша: с једном генеалогичком таблицом) / Душан Д. Вуксан. — предговор: на стр. [III].

II-2. ЧЛАНЦИ. СТУДИЈЕ. ПРИЛОЗИ. НЕКРОЛОЗИ

- 43 ЗАГРЕБАЧКИ РУКОПИСИ ГУНДУЛИЋЕВОГ ОСМАНА. — Дан, Цетиње. 1911, I, 6, 18—27; 1928, 1—2, 36—48.
Критичка анализа Гундулићевих рукописа.
- 44 ШУДИКОВА, ЈЕДАН ИЗВЈЕШТАЈ. — Ловћенски одред (ЛО), Цетиње, 1925, 1, 46—51.
- 45 ШКОЛЕ У ЗЕТСКОЈ ОБЛАСТИ. ШКОЛСКА ГОДИНА 1923/24. — ЛО, Цетиње, 1925, I, 54—59.
Стање школских прилика, са шест табеларних прегледа.

- 46 ЕПИСКОП МАРКО. НЕПОЗНАТИ БИОГРАФ ХІV ВИЈЕКА. — ЈО, 1925, 2—3, 81—96. Потпис: Д.
У напису биографија: Живот св. Јеврема, патријарха српског (1400).
- 47 БИТКА НА КРСЦУ. — ЈО, 1925, I, 379—382. Потпис: Д. В.
Уз коментар Д. Вуксана дато је писмо Радоја Канџића са планом битке.
- 48 ДИПЛОМЕ ВЛАДИКЕ РАДА. — Венац, 1977—28, ХІІІ, 4—5; 388—361,
О именовану Његоша за члана разних учених друштава у Русији и Ср-
бији.
- 49 ШКОЛЕ У ЦРНОЈ ГОРИ. — Јужњак, Цетиње, 1926, 53—60.
- 50 ДВИЈЕ НЕПОЗНАТЕ ПЈЕСМЕ ВЛАДИКЕ РАДА. — Прилози, 1926,
VI, 2, 218—220.
С текстом двију пјесама (стр. 219—220).
- 50а ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ — ВЛАДИКА РАДЕ — 1813—1851.
— У: Споменица Петра II Петровића Његоша — владике Рада 1813
—1851—1925, Цетиње, 1926, 3—4.
- 50б ПРВИ „МИНИСТАР ФИНАНСИЈА“ ВЛАДИКЕ РАДА. — У: Споме-
ница... , 7—10.
О Димитрији Милаковићу. Са инструкцијама како да води рачунске
књиге и руководе новцем.
- 51 ЈЕДАН ПРОЈЕКАТ ЦРНОГОРСКОГА ЗАКОНИКА ИЗ ДОВА ВЛА-
ДИКЕ РАДА. — Записи, (3), 1927, I, I, 1, 44—51.
Пројекат Закона отачаства Ивана Вукотића из 1833. године.
- 52 ВЛАДИКА РАДЕ И АЛИ-ПАША РИЗВАНБЕГОВИЋ. — З, 1927, I,
I, 3, 129—136.
- 53 ТРИ НЕПОЗНАТЕ ПРИВИЉЕШКЕ ВЛАДИКЕ РАДА. — З, 1927, I,
I, 3, 174—175.
- 54 КЊИГА КТИТОРА И ПРИЛОЖНИКА МАНАСТИРА ЦЕТИЊСКО-
ГА. — З, 1927, I, I, 6, 360—366.
- 55 ДУШАН С. ЂУКИЋ. — З, 1927, I, 254—256.
Уредник „Дана“ и истакнути културни радник у Црној Гори. Умро 15.
октобра 1927. у Брежицама (Чехословачка).
- 56 ДРЖАВНИ МУЗЕЈ НА ЦЕТИЊУ. — Нова Европа, 1927, XV, 7, 228
—232.
О раду око уређења Музеја, Архива и Библиотеке на Цетињу.
- 57 ЈЕДНО РУКОПИСНО ЈЕВАНЂЕЉЕ ДРЖАВНОГ МУЗЕЈА ЦЕТИ-
СКОГА. — Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, 1927,
XVII, 1—2, 219—222.
С неколико записа.
- 58 ЦЕТИЊСКИ МУЗЕЈ. — Српски енциклопедички гласник, Нови Сад, 1927,
XXII, 5, 395—397.

59. ЊЕГОШ И СМАИЛ-АГА. — Слободна мисао, 1927, VI, 247, 3—4. Текст према писму Смаил-аге Ченгића Његошу од јуна 1839. и одговор Његошев од 18. VI 1839. Затим извјештај Његошев о убиству Смаил-аге Јеремији Гагићу од 4. октобра 1840.
60. БИБЛИОТЕКА ВЛАДИКЕ РАДА. — Цетиње и Црна Гора, Београд, 1927, 192—219.
61. ГИМНАЗИЈА У ЦРНОЈ ГОРИ. — Цетиње и Црна Гора, Београд, 1927, 257—266.
62. ДИПЛОМЕ ВЛАДИКЕ РАДА. — Венац, 1928, XIII, 358—361.
63. БЕЗЕ ВЛАДИКЕ РАДА И ФРАЊЕ МИКЛОШИЋА. — Венац, 1928—29, XIV, 4—5, 354—356.
Ф. Миклошић и његов рад на дјелу »Monumenta Serbica«. Са два писма, једно од Филипа Вуковића (26. I 1848), а друго од Димитрије Милаковића (11. XI 1849. на Цетињу).
64. КНЕЗ НИКОЛА И КНЕЗ МИХАИЛО. — Воља, 1928, II, 206—212.
65. ЈЕДАН ЗБОРНИК НАРОДНИХ ЛИЈЕКОВА ИЗ ПРОШЛОГА ВИЈЕКА. Résumé. [Un recueil de médicaments populaire du siècle passé]. — Гласник Етнографског музеја у Београду, 1928, III, 1—13, Из Метохије.
66. ВЛАДИКА РАДЕ И ОСМАН-ПАША СКОПЉАК. (Преговори око Врањине и Лесендра. Припремани атентат на владикау Рада). — Живот и рад, 1928, I, I, 3, 172—181.
67. ВЛАДИМИР МАЖУРАНИЋ. — З, 1928, II, II, 3, 191.
Читуља.
68. ГРАХОВАЦ (1858—1928). — З, 1928, II, III, 1—2, 1—7.
69. ПРВА ЦРНОГОРСКА БАНКА. — З, 1928, II, III, 1—2, 51—55.
Основана 1864. на Цетињу (заложница).
70. ШКОЛЕ У ЗЕТСКОЈ ОБЛАСТИ У ШКОЛ[СКОЈ] ГОД[ИНИ] 1926/7. — З, 1928, IX, III, 3, 176—182. Потпис: Д. В.
71. ЈЕДАН ПОКУШАЈ ПРИКАЗИВАЊА „ГОРСКОГ ВИЈЕНЦА“ У ДОБА ВЛАДИКЕ РАДА. — З, 1928, II, II, 5, 266—268.
72. РУСИЈА И ПРОГЛАШЕЊЕ ЦРНЕ ГОРЕ КЊАЖЕВИНОМ. — З, 1928, II, III, 4, 193—199.
73. ПРВА ЦРНОГОРСКА БАНКА. — Ријеч, 1928, 165, 6.
74. ЦРНА ГОРА И ХЕРЦЕГОВАЧКИ УСТАНАК. По подацима из Цетињског архива. Цетиње, 1927. — У: Споменци о херцеговачком устанку 1875. године, Београд, 1928, 27—44.

- 75 ЈЕДАН ЗБОРНИК НАРОДНИХ ЛИЈЕКОВА ИЗ БОКЕ. Résumé. (Un recueil de médicaments populaires de Voka). Гласник Етнографског музеја у Београду, 1929, IV, 29—34.
- 76 НАРОДНИ СУД У ПРИМОРЈУ 1848. ГОДИНЕ. Zusammenfassung. [Das Volksgericht in Prčanj — Voka Kotorska, im Jahre 1848.]. — Гласник Етнографског музеја у Београду, 1929, IV, 105—111.
- 77 АУСТРИЈСКЕ ВЛАСТИ ПРЕМА ВЛАДИЧИНОМ „ГОРСКОМ ВИЈЕНЦУ“. — Живот и рад, 1929, II, III, 18, 409—414.
Чланак доноси и садржај 6 докумената на италијанском језику.
- 78 ЦРНА ГОРА И СРБИЈА У ГОД. 1876. — З, 1929, III, IV, 4, 225—230.
Прилог дипломатској историји Црне Горе.
- 79 БИТКА НА ЦАРЕВУ ЛАЗУ 1712. ГОДИНЕ. — З, 1929, III, V, 3, 129—134.
- 80 ЈЕДАН НЕОБЈАВЉЕНИ ЦЕТИЊСКИ ЛЈЕТОПИС. — З, 1929, III, V, 3, 166—172.
Оригинал се чува у Цетињском манастиру, у књизи која се зове „Крусоволъ“. Фототипски га објавила Централна народна библиотека.
- 81 ИВО ВОЈНОВИЋ. — З, 1929, III, V, 4, 255. Потпис: У.
Преминуо у Београду 30. августа 1929. године.
- 82 ЈЕДАН АУСТРИЈСКИ ИЗВЈЕШТАЈ О БОЛЕСТИ ВЛАДИКЕ РАДА (16/18. ОКТОБРА 1851). — З, 1929, III, IV, 5, 301—305.
- 83 ВЛАДИКА РАДЕ, ВУК И КАПЕТАН ОРЕШКОВИЋ. — Летопис Матице српске, 1929, СШ, 321, 2, 212—219.
Веза између њих приказана на основу кореспонденције.
- 84 ЦРНОГОРСКИ ПРАВИТЕЉСТВУЈУЩИ СЕНАТ. Résumé. — Народна странка, 1929, VIII, 20, 3, 191—198.
- 85 ГРАМАТА ВЛАДИКЕ ЊЕГОША. Цетиње, 15. априла 1929. — Политика, 1929, XXV, 7535, 21. априла, 4.
Допуна чланку С. Лукачевића у Политици од 1. IV 1929.
- 86 DAS GEISTIGE LEBEN IN MONTENEGRO NACH DEM KRIEGE. — Slavische Rundschau [Berlin — Leipzig — Prag], 1929, 1—2, 30—36.
- 87 ВЛАДИКА РАДЕ У КОТОРУ 1833. ГОДИНЕ. — Српски књижевни гласник, Београд, 1929, XXVII, 299—302.
- 88 ВЛАДИКА РАДЕ И МЕХМЕД СПАХИЈА ЛЕКИЋ. — Црногорац, Подгорица, 1929, I, 52—58.
- 89 ВЕЗЕ ВЛАДИКЕ РАДА С ХРВАТИМА. — Шишићев зборник, Загреб, 1929, 511—516.

- 90 ВЛАДИКА РАДЕ У КОТОРУ 1850. ГОДИНЕ. — Живот и рад, 1930, V, 339—342.
- 91 ГОВОР УРЕДНИКА „ЗАПИСА“ НА ВЕЧЕРУ ГРУПЕ САРАЈЕВСКИХ КЊИЖЕВНИКА. — З, 1930, IV, VI, 1, 1—2.
- 92 ПРОГЛАШЕЊЕ МИТРОПОЛИТА ПЕТРА I ЗА СВЕЦА. — З, 1930, IV, VI, 1, 22—28.
Према грађи из которског епископског архива.
- 93 ВЛАДИКА РАДЕ У КОТОРУ 1836. ГОДИНЕ. — З, 1930, IV, VI, 3, 129—131.
- 94 ПОХОД ВЛАДИКЕ РАДА НА ПОДГОРИЦУ. — З, 1930, IV, VI, 5, 282—284.
- 95 ПЕТАР I ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ. — З, 1930, IV, VII, 4, 193—195.
О стогодишњици његове смрти.
- 96 БОКОКОТОРСКИ АРХИВИ. — З, 1930, IV, VI, 6, 321—324.
Архивско богатство било је у которском полицијском архиву до 1883. године, када је пренесено у намјеснички архив у Задру.
- 97 СМРТ ЉУБОМИРА СТОЈАНОВИЋА. — З, 1930, VI, VII, 1, 63—64.
(Ужице, 19. VIII 1960 — Праг, ? јула 1930).
Некролог.
- 98 КАКО ЈЕ МОЈСИЈЕ СТАНКОВИЋ ПИСАО МОЛБУ ВЛАДИЦИ РАДУ. — Преглед, Цетиње, 1930, II, 1, 5.
Молба из 1848. из које се сазнаје чиме је П. П. Његош даривао своје подређене и пријатеље.
- 99 КАЧИЋЕВА ПЈЕСМАРИЦА У МЕТОХИЈИ. Цетиње. — Прилози..., 1930, X, 1, 93—96.
- 100 ВЈЕЧНОПАМЈАТНИК И АНАТЕМА. — Прилози..., 1930, X, 2, 236—241.
- 101 ARCHEOLOGICKÉ VYKOPAVKY U RISNU. — Československo-Jihoslovanska revue 1930—31, 5, 273—276.
- 102 ДРЖАВНИ МУЗЕЈ ЦЕТИЊСКИ. — Алманах-шематизам Зетске бановине, Сарајево, 1931, 197—201.
- 103 РИСАНСКИ МОЗАЈИК. — Алманах-шематизам Зетске бановине, 1931, 201—205.
- 104 ВЈЕРОВАЊЕ У ВАМПИРЕ. (Croyances aux vampires). — Гласник Етнографског музеја у Београду, 1931, VI, 109—110.
Посланица далматинског епископа Гвјачића свештенству за борбу против вјерованја у вампире.

- 105 „ВАЂЕЊЕ МАЗИЈЕ“ КРАЈЕМ 18. ВИЈЕКА („Вађење мазиије“ vers la fin du 18 siècle). — Гласник Етнографског музеја у Београду, 1931, VI, 110—112.
Акт владике Петра I, којим измирује два завађена племена.
- 106 ШТО ЈЕ ПОНИЈЕЛА У ПРЂИЈУ СТАНЕ ЋЕЛОВИЋ (se qu'a apporté comme dot (préjia) Stana Čelović). — Гласник Етнографског музеја у Београду, 1931, VI, 112—114.
- 107 ОСТАВКА ЛАЗЕ КОСТИЋА НА СЛУЖБУ У ЦРНОЈ ГОРИ. — Живот и рад, 1931, VIII, 995—998.
- 108 НЕКОЛИКО НЕДЈЕЉА У РИСНУ. — З, 1931, V, VIII, 1, 1—6.
Археолошка ископавања.
- 109 ЈЕДАН НЕПОЗНАТИ РОДОСЛОВ ЦРНОЈЕВИЋА. — З, 1931, V, VIII, 2, 108—111.
У рукописној књизи „Цетињски љетопис“ (Крусовољ Ивана Црнојевића).
- 110 КЊАЗ ДАНИЛО ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ (1. I 1852—1. VIII 1860). — З, 1931, V, VIII, 4, 193—202; 5, 257—267.
Ступање на престо и прва година владе (1852).
- 111 КЊАЗ ДАНИЛО ПЕТРОВИЋ-ЊЕГОШ. — З, 1931, V, IX, 1, 1—12; 2, 65—76.
Друга година владе (1853).
- 112 »OSSERVATORE ROMANO- [n »Oservatore Dalmato«] о смрти владике Рада. — З. 1931, V, IX, 3, 152—156.
- 113 СА СТОЛА. — З, 1931, V, IX, 4, 250. Потпис: Ур[едник].
Анкета о анегдотама.
- 114 ДОЛАЗАК СИМА МИЛУТИНОВИЋА У ЦРНУ ГОРУ (1828). — З, 1931, V, IX, 5, 257—262.
- 115 „КЊИГА МОЛБЕНИЦА“. — З, 1931, V, IX, 6, 350—356.
- 116 ЗАШТО СУ СЕ РАСЕЉАВАЛИ ЦРНОГОРЦИ. — Зетски гласник, (ЗГ), 1931, III, 12, 2.
Уз то исправа из 1721. године.
- 117 ЈЕДНА ИНТЕРЕСАНТНА ОДБРАНА (1855). — ЗГ, 1931, III, 13, 2.
- 118 ЈЕДАН ПРИМЈЕР ОТМИЦЕ ИЗ ДОБА ВЛАДИКЕ РАДА (1835). — ЗГ, 1931, III, 14, 3.
- 119 ПОМИЛОВАЊЕ ОД СМРТНЕ КАЗНЕ У 1832. ГОДИНИ. — ЗГ, 1931, III, 15, 4.

120. ЈЕДНА ПРЕСУДА НАРОДНОГ СУДА ИЗ 1851. ГОД. — ЗГ, 1931, III, 15, 5.
О рјешсњу народног суда у Будзи приликом сукоба између Бајица и Паштровића.
121. ПРАВО ПРЕЧЕ КУПЊЕ ПО ЗАКОНИКУ ПЕТРА I. — ЗГ, 1931, III, 16, 2.
122. САБОР У ОСТРОГУ (1843). — ЗГ, 1931, III, 17, 3.
123. ПРВИ ПРОЈЕКАТ ЦРНОГОРСКОГ БУЏЕТА. — ЗГ, 1931, III, 18, 2.
О извјештају руског конзула у Дубровнику Јеремије Гагића руском министру о буџету Црне Горе.
124. ЈЕДНА ЗАЛОЖНИЦА ИЗ 1845. ГОДИНЕ. — ЗГ, 1931, III, 19, 2.
125. МАЧ МУСЕ КАПЕТАНА (1846). — ЗГ, 1931, III, 19, 2.
О поклону П. П. Његоша бечком Банкару Теодору Тирки.
126. КАКО СУ ПОСТОЈАЛИ „ПЛЕМИЋИ“ У ЦРНОЈ ГОРИ (1849). — ЗГ, 1931, III, 20, 2.
О повељи из доба владике Рада.
127. УКАЗ ВЛАДИКЕ РАДА О ОДЛИКОВАЊУ (1850). — ЗГ, 1931, III, 20.
128. КА ИЗУЧАВАЊУ ЊЕГОША.
1. О посвети „Гроскога вијенца“;
2. Непознати стихови Владике Рада. — Прилози..., 1931, XI, 147—151.
129. ПОКУШАЈ ТРГОВАЧКИХ ВЕЗА МЕЂУ ЦЕТИЊЕМ И ЗАГРЕБОМ Г. 1883. — Ријеч, 1931, XXVII, 37, 15—16.
130. ЦРНА ГОРА И ХРВАТИ. — Ријеч, 1931, XXVII, 46, 14—15.
Текст писма неког Ивана Чукића, упућеног из Сплита књазу Данилу 30/9. 1952.
Преминуо у Београду 30. августа 1929. године.
131. ЦРНА ГОРА И ХРВАТИ. — Ријеч, 1931, XXVII, 48, 14—15.
Поводом поклона 80 књига црногорској омладини од стране „Друштва за повјестницу и старине југословенске“ у Загребу. Попратно писмо су потписали Иван Кукуљевић Сакцињски и Иван Перковац. За књиге је завалио књаз Данило.
132. ARCHEOLOGICKÉ VYKOPÁVKY V RISNU. — Československo-Jihoslovanska revue, 1930—1931, I, 5, 273—276.
133. ПУСТОЛОВ ДИМИТРИЈЕ ВУЈИЋ И ЦРНА ГОРА. — Живот и рад, 1932, V, X, 60, 265—271; 61, 346—351.
134. О ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИМ ЗАПИСА. — З, 1932, VI, X(XII), 1, 1—6. Без потписа.

- 135 ФИНАНСИЈЕ ВЛАДИКЕ РАДА (1838—1841). — З, 1932, VI, X, 2, 90—97. 1838—1841.
- 136 СТРАНИЦЕ ПРИВАТНОГА НАРОДНОГА ЖИВОТА. — З, 1932, VI, X, 4, 193—200.
- 137 ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦА ЦЕТИЊСКЕ ГИМНАЗИЈЕ. — З, 1932, VI, X, 5, 289—291. Потпис: Д. В.
- 138 ЈЕДАН ГРАНИЧНИ СПОР С АУСТРИЈОМ ИЗ ГОД. 1817. — З, 1932, VI, X, 6, 343—350.
- 139 КЊАЗ ДАНИЛО. — З, 1932, VI, XI, 2, 57—65; 3, 121—129; 4, 193—204; 5, 257—268.
Трећа година владавине (1854).
- 140 [РАДМИЛА ПЕТРОВИЋ-РАДОЈИЧИЋ]. — З, 1932, VI, XI, 2, 119.
Потпис: Д. В.
Читуља о сараднику *Записа*; писала о *Законику Петра I* и др.
- 141 БИТКА НА ГРАХОВЦУ ПО АУСТРИЈСКИМ ИЗВЈЕШТАЈИМА. — З, 1932, VI, XI, 4, 185—191.
- 142 БРОЈ ТУРСКИХ ЗАРОБЉЕНИКА У РАТОВИМА 1876/8. — З, 1932, VI, XI, 5, 274—276.
- 143 ПЕДЕСЕТ ГОДИНА ЦЕТИЊСКЕ ГИМНАЗИЈЕ 1880/81—1930/31. —
Споменица о педесетогодишњици Цетињске гимназије, Цетиње, 1932, 3—43.
- 144 ГЕНЕЗА „ОПШТЕГ ИМОВИНСКОГ ЗАКОНА“. — З, 1933, VII, XII, 2, 78—88; 3, 135—144.
- 145 ЈОШ О ПОХОДУ ВЛАДИКЕ РАДА НА ПОДГОРИЦУ. — З, 1933, VII, XII, 200—204.
- 146 ЦРНОГОРСКИ КАПЕТАН У ЦАРИГРАДУ, ЊЕГОВА ВЛАСТ И ЊЕГОВИ ЗАКОНИ. — Правни зборник, 1933, I, 2—3, 127—133.
- 147 МОЈЕ ПОЗНАНСТВО СА ДРОМ ВРАТИСЛАВОМ ЧЕРНИ. — ЗГ, 1934, VI, 1—3, 7.
Словенофил, чешки адвокат, писао лист књижевне расправе о Црној Гори.
- 148 БИЉАРДА ВЛАДИКЕ РАДА. — ЗГ, 1934, VI, 27—29, 3.
- 149 ДРЖАВНИ РАДОВИ У ЦРНОЈ ГОРИ ОД 1868—1872. ГОД. — ЗГ, 1934, VI, 39, 2; 40, 2.
О цјелокупној управи.

- 150 ARCXEOLOGICKE VYKOPAVKY V RISNU [s. 5 sl.]. — Jugoslavija, 1935, VI, 9, 263—267.
- 151 МИТРОПОЛИТ ЦРНОГОРСКИ ПЕТАР I И АТАНАСИЈЕ СТОЈКОВИЋ. — Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор (Прилози...), 1935, XV, 1—2, 86—94.
- 152 „ПРЕМУДРОСТ“ СВ. КИРИЛА ФИЛОЗОФА. — Прилози..., 1935, XV, 1—2, 146—156.
О бјеловарском збринику из Марчанског манастира.
- 153 КО СУ БИЛИ БРАНИОЦИ ОСТРОГА 1852 ГОД. — Слободна мисао, 1935, 33, 4.
- 154 ХРИСТИФОР И ИВО РАФАИЛОВИЋ, СЛИКАРИ — КОТОР. — Гласник Народног универзитета Боке Которске, 1936, III, 1, 3.
О иконостасима које су радили у Ријечкој Нахији 1845. године.
- 155 ВЕЗЕ ЦРНЕ ГОРЕ С ХЕРЦЕГОВИНОМ У ПОЧЕТКУ XIX ВИЈЕКА. — Гласник Југословенског професорског друштва, 1936—37, 11—12, 893—896.
- 156 ЦРНА ГОРА И ХЕРЦЕГОВАЧКИ УСТАНАК. — З, 1936, VIII, XV, 1, 1—12.
- 157 ВАТРОСЛАВ ЈАГИЋ И ЈОВАН СУНДЕЧИЋ. — З, 1936, IX, XV, 2, 65—73.
- 158 ВЛАДИКА РАДЕ И МАТИЈА БАН (1849—1850). — З, 1936, IX, XV, 3, 129—132.
- 159 ПОВРЕМЕНА ШТАМПА У ЈУГОСЛАВИЈИ. — З, 1936, IX, XV, 3, 186—188.
- 160 ГДЈЕ ЈЕ ВЛАДИЧИН БИЛИЈАР? — З, 1936, IX, XV, 3, 189.
- 161 ДА ЛИ ЈЕ ВЛАДИКА РАДЕ ПИСАО ИСТОРИЈУ ЦРНЕ ГОРЕ? — З, 1936, IX, XV, 4, 193—201.
- 162 ВЛАДИКА РАДЕ И СКАДАРСКИ ВЕЗИРИ. — З, 1936, IX, XVI, 2, 65—78; 3, 129—140.
- 163 КЊАЗ ДАНИЛО. — З, 1936, IX, XVI, 4, 193—204; 5, 257—268.
Трећа година владе (1854).
- 164 „ЛЕТЕЋИ ЦРНОГОРСКИ КОР“ У СРБИЈИ 1876 ГОД. — З, 1935, VIII, XIII, 2, 1—8; 2, 65—75.
- 165 ШТО ЈЕ ПРЕТХОДИЛО ТИТУЛИ КЊАЗА НИКОЛЕ „ПРАЉЕВСКО ВИСОЧАНСТВО“. — З, 1935, VIII, XIII, 1, 14—16.
Књига приложника и други записи
NACIONALNA BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
DEJANINOVIĆA

- 166 ПУСТОЛОВ ДИМИТРИЈЕ ВУЈИЋ У ЦРНОЈ ГОРИ. — З, 1935, VIII, XIII, 5, 257—267.
- 167 ЦРНОГОРСКИ ПРАВИТЕЉСТВУЈУЋИ СЕНАТ. — З, 1935, VIII, XIII, 6, 321—330.
- 168 МАНАСТИР ОСТРОГ. — З, 1935, VIII, XIV, 1, 1—10.
- 169 КАТАЛОГ ЗЕТСКИХ И ЦРНОГОРСКО-ПРИМОРСКИХ ЕПИСКОПА И МИТРОПОЛИТА. — З, 1935, VIII, XIV, 2, 71—73.
Од Вавиле до Данила.
- 170 БРОЈНО СТАЊЕ ТУРСКЕ ВОЈСКЕ У СКАД[АРСКОМ] САНЦАКУ 1864. — З, 1935, VIII, XIV, 2, 123—125. Потпис: Д. В:
- 171 ПРВИ ЦРНОГОРСКИ СОЦИЈАЛИСТ. — З, 1935, VIII, XIV, 2, 124—125, Потпис: Д. В.
Оптужница из 1881. против Душана Бркановића.
- 172 „ПОТОМЦИ“ БАЛШИЋА. — З, 1935, XIV, XIV, 2, 125. Потпис: Д. В.
- 173 БРАНИОЦИ МАНАСТИРА ОСТРОГА 1852—1953. — З, 1935, VIII, XIV, 3, 129—140.
- 174 МЕМОАРИ ДАНИЛА ПАВКОВИЋА. — З, 1935, VIII, XIV, 4, 203—213; 5, 269—278.
- 175 ИНТЕРЕСОВАЊЕ КОТОРСКЕ ПОЛИЦИЈЕ ЗА КАЧИЋЕВ „РАЗГОВОР УГОДНИ...“. — З, 1935, VIII, XIX, 5, 316—317.
- 176 КОЦКАРНИЦА У ЦРНОЈ ГОРИ (1873)? — З, 1935, VIII, XIV, 5, 318.
- 177 ВЛАДИКА РАДЕ, ВУК И КАПЕТАН ОРЕШКОВИЋ. — З, 1935, VIII, XIV, 6, 321—327.
- 178 СТОГОДИШЊИЦА ВЛАДИЧИНЕ ШТАМПАРИЈЕ. — ЗГ, 1935, VII, 1—4, 5.
О штампарији на Цетињу, као и о осталим штампаријама у Црној Гори.
- 179 ПРЕДВИЂАЊА МАША ВРБИЦЕ О ОКУПАЦИЈИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ. — ЗГ, 1935, VII, 11, 3.
- 180 ЦЕТИЊСКИ ДРЖАВНИ АРХИВ. — ЗГ, 1935, VII, 71, 2; 73, 2; 79, 2; 80, 2.
Историјат.
- 181 ПРОПАСТ АУСТРИЈСКЕ РАТНЕ ЛАЂЕ „ЗЕНТА“ [У I СВ. РАТУ]. — Јадранска стража, 1935, 7, 278—279.
- 182 ПРВЕ ГОДИНЕ ВЛАДЕ КРАЉА НИКОЛЕ. — З, 1936, IX, XV, 5, 257—273.

- 183 ЦРНОГОРСКЕ ФИНАНСИЈЕ У XVIII И XIX ВИЈЕКУ (1723—1883). — З, 1936, IX, XV, 6, 321—331; XVI, 1, 10—20.
- 184 О ВЛАДИЧИНОМ БИЉАРУ. — З, 1936, IX, XVI, 1, 60—61.
- 185 КЊАЗ ДАНИЛО. — З, 1936, IX, XVI, 6, 321—335.
Четврта година владе (1855).
- 186 КАКО ЈЕ ЦРН[ОГОРСКИ] ПРАВИТЕЉСТВУЈУЋИ СЕНАТ ПРИМ-
ЈЕЊИВАО ЧЛ. 37. ДАНИЛОВА ЗАКОНИКА (1869). — З, 1936, IX,
XVI, 6, 251—252.
У случају нехотичног убиства.
- 187 ПОВРЕМЕНА ШТАМПА У ЈУГОСЛАВИЈИ. — ЗГ, 1936, VIII, 20, 3.
Преглед штампе у Југославији.
- 188 ПОГИБИЈА ПОПА ДИМИТРИЈА. — Пастир, 1836, I, 109—110.
О једном догађају из 1874. из борбе с Турцима.
- 189 ВЛАДИКА РАДЕ И РУСКИ АРХЕОЛОГ АШИК. — Прилози..., 1936,
XVI, 2, 308—390.
- 190 КЊАЗ ДАНИЛО. — З, 1937, X, XVII, 1, 1—12; 2, 68—79.
Пета година владе (1856).
- 191 КЊАЗ ДАНИЛО. — З, 1937, X, XVII, 3, 128—138; 4, 193—204.
Шеста година владавине (1857).
- 192 КЊАЗ ДАНИЛО. — З, 1937, X, XVII, 5, 257—269; 6, 321—334.
Седма година владавине (1858).
- 193 МЕГДАНИ У ЦРНОЈ ГОРИ НА ПОЧЕТКУ XIX ВИЈЕКА. — З, 1937,
X, XVII, 5, 269—277. Потпис: Д. В.
- 194 ВЛАДИКА РАДЕ И ЂОРЂИЈЕ. — З, 1937, X, XVIII, 6, 332—336.
- 195 КРАЂА ЗВОНА С ЦРКВЕ СВ. АНТОНИЈА ПЕРАШКОГА. — З,
1937, X, XVII, 6, 339—342. Потпис: Д. В.
Марта 1828. године.
- 196 КАД И КАКО ЈЕ УКИНУТО ГУВЕРНАДУРСТВО У ЦРНОЈ ГОРИ?
— З, 1937, X, XVIII, 1, 1—9.
- 197 КЊАЗ ДАНИЛО. — З, 1937, X, XVIII, 2, 65—74; 3, 129—138.
Осма година владавине (1859).
- 198 КЊАЗ ДАНИЛО. — З, 1937, X, XVIII, 4, 193—199.
Девета година владавине (1860).
- 199 ВУК СТ. КАРАЏИЋ И ВЛАДИКА РАДЕ. — З, 1937, X, XVIII, 5,
257—265.
О стотедесетогодишњици Вукова рођенија.

- 200 ЈЕДАН НЕОСТВАРЕНИ САВЕЗНИ УГОВОР МЕЂУ ЦРНОМ ГОРОМ И ЕНГЛЕСКОМ И СУДБИНА БОКЕ (1813—1814). — 3, 1937, X, XVIII, 5, 265—272; 6, 321—328.
- 201 О ОВОМЕ ИЗДАЊУ. — У: Цјелокупна књижевна дјела Краља Николе I. — Подгорица [1937], 635—640. Потпис: Д. В.
- 202 КАД ЈЕ ПРЕСТАЛА ГУВЕРНАДУРСКА ВЛАСТ У ЦРНОЈ ГОРИ? — Политика, 1937, XXXIV, божићни број, 10283, 6—9, I, 13.
- 203 ПРОЈЕКАТ ДРЖАВНОГ УРЕЂЕЊА У ЦРНОЈ ГОРИ 1798 ГОДИНЕ [с 1 сл]. — Политика, 1937, XXXIV, 10293, 17, I, 8.
- 204 САСТАНАК МИТРОПОЛИТА ПЕТРА I С МАРШАЛОМ МАРМОНОМ. — Политика, 1937, XXIV, 10335, 2, III, 9.
Одржан 13. августа 1807. године у Котору.
- 205 МЕГДАН У ЦРНОЈ ГОРИ НА ПОЧЕТКУ XIX ВЕКА — Политика, 1937, XXXIV, 10492, 12.
- 206 КРОЗ ЊЕГОШЕВА ПИСМА. — 3, 1938, XI, XIX, 1, 1—14, 2, 65—76.
- 207 ГЛАВАРСКЕ ТИТУЛЕ И ГЛАВАРИ У ЦРНОЈ ГОРИ ОД XV ДО ДРУГЕ ПОЛОВИНЕ XIX ВИЈЕКА. — 3, 1938, XI, XIX, 1, 14—23.
- 208 ПРВА ПОЛЕМИКА О БИОГРАФИЈИ ВЛАДИКЕ РАДА. — 3, 1938, XI, XIX, 2, 76—85.
Поводом чланка Милана Димитрева: „Петар II Петровић — Његуш, владика црногорски“ у заребачком часопису *Невен*, бр. 34 за 1854. годину.
- 209 ГАГИЋЕВА МИСИЈА 1832 У ЦРНОЈ ГОРИ. — 3, 1938, XII, XIX, 3, 129—138.
- 210 ЊЕГОВА СВЕТОСТ ПАТРИЈАРХ СРПСКИ ГАВРИЛО. — 3, 1938, XII, XIX, 4, 193—200, Потпис: Ур[едник].
- 211 ДРУГА ГОДИНА ВЛАДЕ КРАЉА НИКОЛЕ (1861). — 3, 1938, XI, XIX, 4, 200—211; 5, 257—267.
- 212 ЦРНА ГОРА У 1805. ГОДИНИ — 3, 1938, XI, XIX, 4, 267—277.
- 213 ПЕТАР I, ПИПЕРИ И ДРОБЊАЦИ У 1809 ГОДИНИ. — 3, 1938, XI, XIX, 6, 321—329.
- 214 ГУВЕРНАДУРОВИЋИ У ДОБА ВЛАДИКЕ РАДА. — 3, 1938, XI, XIX, 6, 335—343.
- 215 ЦРНА ГОРА У 1812 ГОДИНИ. — 3, 1938, XI, XX, 1, 1—11.
- 216 КАД ЈЕ РОЂЕН МИТРОПОЛИТ ПЕТАР I ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ? — 3, 1938, XI, XX, 1, 25—26.

- 217 ЦРНА ГОРА У 1813 ГОДИНИ. — З, 1938, XI, XX, 2, 65—73; 3, 129—137.
- 218 ПУСТОЛОВ ИВАН (ЈОВАН) САВИЋ У ЦРНОЈ ГОРИ (1798). — З, 1938, XI, XX, 2, 83—86.
- 219 ДУХОВНИ ЖИВОТ У ЦРНОЈ ГОРИ ПОСЛИЈЕ РАТА. — З, 1938, XI, XX, 3, 150—154.
Између 1876. и 1878. (превод с њемачког).
- 220 ЦРНА ГОРА У 1806 ГОДИНИ. — З, 1938, XI, XX, 4, 193—210.
- 221 ЖИВОТ НИКШИЋКИХ СРБА ПОД ТУРЦИМА У ПОЧЕТКУ XIX ВИЈЕКА. — З, 1938, XI, XX, 4, 223—226.
- 222 ЦРНА ГОРА У 1807 ГОДИНИ, — З, 1938, XI, XX, 5, 256—270.
- 223 ЦРНА ГОРА У 1808 ГОДИНИ. — З, 1938, XI, XX, 6, 321—336.
- 224 ЦРНА ГОРА У 1804 ГОДИНИ. — Годишњица Николе Чупића, 1938, XLVII, 80, 60—108.
Одломак из монографије: „Митрополит црногорски Петар I Петровић Његош“.
- 225 ЈЕДНА САТИРА ПРОТИ ЂЕНЕРАЛУ МАМУЛИ. — Грађа за повијест књижевности хрватске, 1938, XIII, 122—124.
- 226 ЈЕДНА ПОЛИТИЧКА ПЈЕСМА ИЗ 1870 ГОДИНЕ. — Грађа за повијест књижевности хрватске, 1938, XIII, 124—129.
- 227 МАТИЦА ХРВАТСКА. ЈОВАН СУНДЕЧИЋ. — Грађа за повијест књижевности хрватске, 1938, XIII, 129—136.
- 228 ТРИ ПРИЛОГА ИЗ ОСТАВИНЕ ПОК. ЈОВАНА СУНДЕЧИЋА (1865—1890). — Грађа за повијест књижевности хрватске, Загреб, 1938, XIII, 122—136.
- 229 ПРВЕ ДВИЈЕ ГОДИНЕ ЊЕГОШЕВЕ ВЛАДЕ. — Летопис Матице српске, 1938, CXII, 350, Споменица Радивоја Врховца, 1—3, 108—129.
- 230 ЊЕГОШЕВ НАСЛЕДНИК КНЕЗ ДАНИЛО. — Политика, 1938, XXXV, 10640, 6, 8. и 9. I, 21.
- 231 НА ТРАГУ ЈОШ ЈЕДНОГ ЊЕГОШЕВОГ СПИСА. — Прилози..., 1938, XVIII, 1—2, 442—444.
О опису црногорских старих цркава и манастира.
- 232 ЈЕДНА ЗБИРЧИЦА НАРОДНИХ ЛИРСКИХ ПЈЕСАМА. Zusammenfassung: Eine Sammlung lyrischer Volkslieder aus Peć. — Прилози проучавању народне поезије, 1938, V, 2, 244—252.
Ради се о рукописној збирци из 1876. Доносе се текстови лирских пјесама (I—XIV), и једна народна приповјетка.

- 233 LETTRES DE PIERRE PETROVIĆ-NJEGOŠ. — Bulletin de l'Académie del lettres, Tome III, Beograd, 1939, 3, 89—101.
- 234 ЦРНА ГОРА У 1804 ГОД. — Годишњица Николе Ђупића, 1939, XLVII, 60—106.
- 235 ЦРНА ГОРА У 1818 И 1819 ГОДИНИ. — З, 1939, XII, XXI, 1, 1—12.
- 236 ЈЕДАН НЕУСПИО ТРАНЗИТ ПРЕКО ЦРМНИЦЕ. — З, 1939, XII, XXI, 1, 22—23.
Покушај преноса жаба 1846. године.
- 237 ЦРНА ГОРА У 1820 И 1821 ГОДИНИ. — З, 1939, XII, XXI, 2, 65—75.
- 238 ПРИТАНЕЈ ЦРНОГОРСКИХ СЕНАТОРА (1803). — З, 1939, XII, XXI, 2, 83—85.
- 239 ЦРНА ГОРА У ДОБА МЛАДОСТИ МИТРОПОЛИТА ПЕТРА I. — З, 1939, XII, XXI, 3, 129—146; 4, 193—211; 5, 257—273; 6, 321—336.
- 240 ЦРНА ГОРА У 1790 ГОДИНИ. — З, 1939, XII, XXII, 1, 1—14.
- 241 СЛУЧАЈ КАЛУЂЕРА ДИМИТРИЈА ПЕРАЗИЋА. — З, 1939, XII, XXII, 1, 24—27.
Објашњење двију посланица митрополита Петра I.
- 242 ЦРНА ГОРА У 1791, 1792 и 1793 ГОДИНИ. — З, 1939, XII, XXII, 2, 65—75.
- 243 ИСТОРИЈА СРБУЉА МАНАСТИРА ЦЕТИЊСКОГ. — З, 1939, XII, XII, 2, 93—100.
- 244 ПРВЕ ДВИЈЕ ГОДИНЕ ЊЕГОШЕВЕ ВЛАДЕ. — З, 1939, XII, XXII, 2, 127—147.
- 245 ЦРНА ГОРА У 1804 ГОДИНИ. — З, 1939, XII, XXII, 4, 193—207; 5, 257—275.
- 246 ДАРОВИ ЦЕТИЊСКИХ МИТРОПОЛИТА ПЕЋКОЈ ПАТРИЈАРШИЈИ И ДРУГИМ ЦРКВАМА. — З, 1939, XII, XXII, 4, 215—220.
- 247 ЈЕДНО СЕНАТСКО СУЂЕЊЕ У ДОБА КЊАЗА ДАНИЛА. — З, 1939, XII, XXII, 4, 248—253. Без потписа.
- 248 НАРОДНИ ОБИЧАЈИ О БОЖИЋУ. — З, 1939, XII, XXII, 5, 309. Потпис: Д. В.
- 249 ЦРНА ГОРА У 1809 И 1810 ГОДИНИ. — З, 1939, XII, XXII, 6, 320—333.
- 250 ЈЕДНО ОБЈАШЊЕЊЕ ЦРНОГОРСКО-ТУРСКОМ РАТУ 1756, ОДНОСНО 1768 ГОДИНЕ. — З, 1939, XII, XXII, 6, 341—344.

- 251 ПОЛИТИЧКИ ДОГАЂАЈИ У ЦРНОЈ ГОРИ НАЗАД СТО ГОДИНА. — ЗГ, 1939, XI, 772, 1; 773, 1; 774, 2.
О политичким односима с Турском и Аустријом.
- 252 ЦРНОГОРСКИ УСЛОВИ ЗА САВЕЗ С ЕНГЛЕЗИМА 1812 ГОДИНЕ. — ЗГ, 1939, XI, 775, 1; 776, 1—2.
- 253 ПОКУШАЈ ОСНИВАЊА ФРАНЦУСКОГ КОНЗУЛАТА У ЦРНОЈ ГОРИ 1808 ГОДИНЕ. — ЗГ, 1939, 783, 1; 784, 1.
- 254 ПОГИБИЈА МАХМУТ-ПАШЕ БУШАТЛИЈЕ (1796). — ЗГ, 1939, 796, 3.
- 255 ПРВЕ ДВИЈЕ ГОДИНЕ ЊЕГОШЕВЕ ВЛАДЕ. — Летопис Матице српске, 1939, 350, 108—130.
- 256 СТАРЕ ПРЕПОРУКЕ ЗА ШИРЕЊЕ КЊИГЕ. — Прилози..., 1939, XIX, 1/2, 161—163.
- 257 ВУКАСОВИЋЕВА МИСИЈА У ЦРНОЈ ГОРИ И ДОГАЂАЈИ У 1788 И 1789 ГОДИНИ. — З, 1940, XIII, XXIII, 1, 1—13; 2, 65—75; 3, 129—144.
На основу Ђорђевићевих исписа из бечких архива.
- 258 ЈЕДАН ДЕТАЉ СКРАЈА 1915 ГОДИНЕ. — З, 1940, XIII, XXIII, 1, 28—31.
О демисији црногорске владе.
- 259 О ЈЕДНОМ ЊЕГОШЕВОМ ЈЕКАРУ. — З, 1940, XIII, XXIII, 2, 95—96.
Др Голџи-у 132. и 1838. године.
- 260 ВЕЗЕ ВЛАДИКЕ РАДА С ЕНГЛЕСКОМ, — З, 1940, XIII, XXIII, 2, 120—121.
Из пештанских српских народних новина.
- 261 ЈЕДАН ДЕТАЉ ИЗ 1914 ГОДИНЕ О ДЕЧАНИМА И КАТОЛИЧКИМ ШКОЛАМА У ЈУЖНОЈ СРБИЈИ. — З, 1940, XIII, XXIII, 3, 160—161.
- 262 ДЕСЕТ ГОДИНА ИЗ ИСТОРИЈЕ ЦРНЕ ГОРЕ 1794—1803. — З, 1940, XIII, XXIII, 4, 193—208; 5, 257—279; 6, 311—339.
- 264 ДРУГИ УЛАЗАК АУСТРИЈАНАЦА У БОКУ И ПОСЉЕДИЦЕ (прилог историји Црне Горе за године 1814—1817). — З, 1940, XIII, XXIII, 1, 1—3; 2, 65—82; 3, 129—143; 4, 192—202; 5, 257—274.
Потпис: Д. В.
- 265 НЕКОЛИКЕ БИЉЕШКЕ ИЗ ФОЛКЛОРА (1808—1830). — З, 1940, XIII, XXIV, 1, 60—61. Потпис: Д. В.
Потпис: Д. В.
- 266 ВЈЕРОВАЊЕ У ВЈЕШТИЦЕ НА ПОЧЕТКУ ПРОШЛОГА ВИЈЕКА. — З, 1940, XIII, XXIV, 2, 123—124.

- 267 ЦЕТИЊЕ У УМИРУ ЦЕКЛИЊАНА И ЉУБОТИЊАНА. — З, 1940, XIII, XXIV, 4, 222—226.
- 268 ОТМИЦА У ДОБА ВЛАДИКЕ РАДА. — З, 1940, XIII, XXIV, 4, 252—253. Потпис: Д, В.
- 269 ЦРНА ГОРА У 1811 ГОДИНИ. — З, 1940, XIII, XXIV, 6, 321—332.
- 270 О СЕДАМДЕСЕТОГОДИШЊИЦИ ЦЕТИЊСКЕ БОГОСЛОВИЈЕ. — З, 1940, XIII, XXIV, 6, 337—347.
- 271 ЈОШ НЕШТО О ПРЕНУМЕРАНТИМА ИЗ ЦРНЕ ГОРЕ НА ВУКОВ „РЈЕЧНИК“. — З, 1940, XIII, XXIV, 6, 375—378.
- 272 ИЗ „КЛАСИЧЕСКЕ ЗЕМЉЕ СВОБОДЕ“. — ЗГ, 1940, XII, 832—834, 4. 1805. године.
- 273 МИТРОПОЛИТ ПЕТАР I И СУДБИНА БОКЕ 1814 ГОДИНЕ. — ЗГ, 1940, XII, 812—813, 5.
- 274 САВРЕМЕНА ШТАМПА О ПОТОЊОЈ ГОДИНИ ЖИВОТА ВЛАДИКЕ РАДА. — ЗГ, 1940, XII, 812—813, 8—9.
- 275 ВЛАДИКА РАДЕ И ЂЕНЕРАЛ НИКОЛА ПРЕРАДОВИЋ (1834—1835). — ЗГ, 1940, XII, 836, 4; 837, 5.
- 276 ЦРНА ГОРА У 1822 И 1823 ГОДИНИ. — З, 1941, XIV, XXV, 1, 1—11.
- 277 „БИЉАРДА“ ВЛАДИКЕ РАДА. — З, 1941, XIV, XXV, 1, 12—17.
- 278 ВЛАДИКА РАДЕ У ВУКОВОЈ ПРЕПИСНИЦИ. — З, 1941, XIV, XXV, 2, 65—76; 3, 129—141.
- 279 ВУКОВА ОБЈАВА НА КЊИГУ „ЦРНА ГОРА И БОКА КОТОРСКА“. — З, 1941, XIV, XXV, 2, 122—123. Потпис: Д. Д. В.
Ради се о Вуковој књизи из 1837. г.
- 280 ЦРНА ГОРА ОД 1824 ДО 1927 ГОДИНЕ. — З, 1941, XIV, XXV, 4, 195—212.)
- 281 ПОПИС КЊИГА ШТАМПАНИХ У ЦРНОЈ ГОРИ ОД 1494. ДО 1940. — Прилог југословенској библиографији. — Стварање, 1951, IV, 4, 255—256.
Објављен само уводни текст.
- 282 ФУНКЦИЈЕ НАРОДНОГ СУДА И УМИР КРВИ У ЦРНОЈ ГОРИ И ПРИМОРЈУ. — Правни зборник 1972, XXI, 1—2, 65—85.
Садржи и кратке биографске податке о Вуксану.

II-3. Прикази и биљешке

- 283 СТАРИ МОТИВИ ОД ПАВИЋЕВИЋ М. МИЋУНА. Издање књижаре А. Рајнвајн. — Дан, Цетиње, 1912, II, 1—2, 157. Потпис: В.
- 284 КУЛИШИЋ ФРАНО. ЦИВО БУНИЋ-ВУЧИЋЕВИЋ, ЛИТЕРАРНО-ИСТОРИЈСКИ ПРИЛОГ ПОЗНАВАЊУ ПОЕЗИЈЕ У ДУБРОВНИКУ У XVII ВИЈЕКУ. — Издање Матице српске у Дубровнику. Књ. 3. Дубровник 1911. — Дан, 1912, II, 1—2, 149—151. Потпис: В.
- 285 О СКУПЉАЊУ ЦРНОГОРСКИХ НАРОДНИХ ПЈЕСАМА. — Ловћенски одјек (ЛО), Цетиње, 1925, I, 1, 7—8. Потпис: Д. Вуксан. Поводом написа М. Мурка о сакупљању народних пјесама.
- 286 МИЋУН М. ПАВИЋЕВИЋ: БОЖИЋ У ТУЋИНИ. Подгорица 1924. — ЛО, 1925, I, 1, 75. Потпис: В.
- 287 САЛОМ АШ: МАРИ. Загреб, 1925. — ЛО, 1925, I, 1, 75. Потпис: В.
- 288 РАТНИ АЛБУМ 1914—1918. — ЛО, 1925, I, 1, 76. Потпис: В.
- 289 МИЛАН ВУКИЋЕВИЋ: КРОЗ ЖИВОТ. Београд, 1925. — ЛО, 1925, I, 2—3, 184. Потпис: В.
- 290 АРТУР ШОПЕНХАУЕР: О ГЕНИЈУ, ПРЕВЕО МИЛАН ВУЈАКЛИЈА, Београд, 1925. — ЛО, 1925, I, 2—3, 184—185. Потпис:
- 291 БРАНИМИР ЋОСИЋ: ВРЗИНО КОЛО. Роман. Београд, 1925. — ЛО, 1925, I, 2—3, 185. Потпис: В.
- 292 СТЕВАН СРЕМАЦ: ПОП ЋИРА И ПОП СПИРА. Београд, 1925. — ЛО, 1925, I, 2—3, 185. Потпис: Д.
- 293 ВЛАДАН ЂОРЂЕВИЋ: ЦРНА ГОРА И АУСТРИЈА 1814—1894. Београд, 1924. — ЛО, 1925, I, 2—3, 185—186. Потпис: В.
- 294 СТАНКО ВРАЗ: ИЗАБРАНЕ ПЈЕСМЕ. Редакција др Грдинића. Загреб, 1925. — ЛО, 1925, I, 2—3, 186. Потпис: В.
- 295 БОЖИДАР КОВАЧЕВИЋ: РОМАНТИЧКА (ОМЛАДИНСКА) ПРИПОВИЈЕТКА. Београд, 1925. — ЛО, 1925, I, 2—3, 186. Потпис: В.
- 296 ПРОФ. СТ. СТАНОЈЕВИЋ: НАРОДНА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА СРПСКО-ХРВАТСКО-СЛОВЕНАЧКА. Св. 1, Загреб, 1925. — ЛО, 1925, I, 2—3, 187. Потпис: У (тј. Уредник).
- 297 СТАНОЈЕ СТАНОЈЕВИЋ: НАРОДНА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА. Св. 2, Загреб, 1925. — ЛО, 1925, I, 4—5, 317. Потпис: Д.

- 298 ИСТОРИЈСКО ОДЈЕЉЕЊЕ ГЛ. ЂЕНЕРАЛШТАБА; ВЕЛИКИ РАТ СРБИЈЕ ЗА ОСЛОБОЂЕЊЕ И УЈЕДИЊЕЊЕ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА. Књ. 1. — ЈО, 1925, I, 4—5, 317. Потпис: В.
- 299 ОДБОР ЗА НАРОДНО ПРОСВЈЕЂИВАЊЕ: СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ. Књ. I, Београд 1925, — ЈО, 1925, I, 4—5, 318. Потпис: -н.
- 300 НИКОЛА Њ. ЂУРИЋ: ВОЈВОДА ДОЈЧИН. Трагедија у пет чинова. Београд, 1925. — ЈО, 1925, I, 6, 392. Потпис: В.
- 301 НИКО ВАРТУЛОВИЋ: ОД РЕВОЛУЦИОНАРНЕ ОМЛАДИНЕ ДО ОРУЈНЕ. Загреб 1925 (лат.). — ЈО, 1925, I, 6, 392.
- 302 К. Ф. БАКУЛЕ (прев. М. Д. Мирковић). ЖЕНА И ЊЕНЕ ЧАРИ. Издање књижаре С. Б. Цвијановић, Београд 1924. — ЈО, 1925, I, 6, 394. Потпис: -н.
- 303 ДР. Д. В. ЖИВАДИНОВИЋ: ВРЊАЧКА БАЊА И ЉЕКОВИТЕ ВОДЕ УОПШТЕ. Издање књижаре С. Б. Цвијановић, Београд, 1925. — ЈО, 1925, I, 6, 394.
- 304 ЉУБОМИР СТОЈАНОВИЋ: СТАРИ СРПСКИ РОДОСЛОВИ И ЛЕТОПИСИ. Зборник СКА за историју, језик и књижевност српскога народа. Прво Оделење, књ. XVI. Београд 1927. — Записи (З), Цетиње, I, I, 1, 52—53. Потпис: -н.
- 305 БРАСТВО XXI. 34. КЊ. ДРУШТВА СВ. САВЕ, Београд, 1927. — З, 1927, I, I, 1, 55—56. Потпис: Д. В.-н.
- 306 ПРИЛОЗИ ЗА КЊИЖЕВНОСТ, ЈЕЗИК, ИСТОРИЈУ И ФОЛКЛОР. Књ. VI, св. II, 1926. — З, 1927, I, I, 2, 120—121. Потпис: Д.В.
Уз приказ дате су и двије непознате пјесме владике Рада.
- 307 ЉУБ. СТОЈАНОВИЋ, СТАРИ СРПСКИ ЗАПИСИ И НАТПИСИ. Књига VI, Београд 1926. — З, 1927, I, I, 2, 122—123. Потпис: Д. В.
- 308 ИЗДАЊА СРП. КРАЉ, АКАДЕМИЈЕ ЗА Г. 1926. — З, 1927, I, I, 3, 183—187. Потпис: Д.В.
Глас за 1926.
Зборник за историју, језик и књижевност. Прво одјељење, књ. XIVXVI; Насеља и порекло становништва. Прво одјељење, књ. 21—24; Споменик LXVI. Други разред, књ. 52; Српски дијалектолошки зборник, књ. III и Годишњак, књ. XXXIV.
- 309 ДР ТИХОМИР ЂОРЂЕВИЋ, КОСА У ЈУЖНИМ СЛОВЕНИМА. Загреб, 1926. — З, 1927, I, I, 3, 191—192. Потпис: Д. В.
Посебни отисак из *Народне старине*.
- 310 ДР БОРИСЛАВ ЛОРЕНЦ, ПРЕГЛЕД ИСТОРИЈЕ ФИЛОЗОФИЈЕ ОД НАЈСТАРИЈЕГ ДО НАЈНОВИЈЕГ ДОВА. Београд, 1927. — З, 1927, I, I, 4, 253. Потпис: Д.В.

- 311 РЕВИЈА ЗА ФИЛОЗОФИЈУ И ПСИХОЛОГИЈУ. Књ. I, св. 1—2, Загреб 1927. — З, 1927, I, I, 5, 305. Потпис: Д. В.
- 312 ДР ГРГУР ЈАКШИЋ: ЕВРОПА И ВАСКРС СРБИЈЕ. Београд, 1927. — З, 1927, I, I, 5, 307—309. Потпис: Д. В.
- 313 ДР НИКОЛА ЂОРИЋ: ГРАД КОТОР ДО ГОДИНЕ 1420, с особитим обзиром на босанску превласт (1385—1420), Стара Градишка [s.a.]. — З, 1927, I, I, 6, 381—382. Потпис: Д. В.
- 314 НИНКОВИЋ ЛЕОНТИЈЕ, БРАСТВО ЛАВРЕ ВИСОКИХ ДЕЧАНА. Његова борба и рад. Пећ, 1927. — З, 1928, II, II, 5, 301—302.
- 315 ДУШАН С. НИКОЛАЈЕВИЋ: КРАЉ МИЛАН И ТИМОЧКА БУНА. Београд 1927. — З, 1928, II, II, 5, 315. Потпис: Д. В.
- 316 Ж. МИЛИЋЕВИЋ. У ПОСТОЈБИНИ НАШИХ КОПАНИЧАРА И ЗОГРАФА. Београд, 1927. — З, 1928, II, II, 5, 316—317. Потпис: Д. В.
- 317 Ж. МИЛИЋЕВИЋ: ОД ОХРИДА ДО САНЦАКА. Београд, 1928. — З, 1928, II, II, 5, 317. Потпис: Д. В.
- 318 БЕШЕВИЋ СТЕВАН: ИЛУСТРОВАНА ЂАЧКА АНТОЛОГИЈА ЗА ОДРАСЛИЈЕ ЂАКЕ ОСНОВНИХ И СРЕДЊИХ ШКОЛА. Песме и приче српских, хрватских и словенских писаца. Београд, 1927. — З, 1928, II, II, 5, 318—319. Потпис: Д. В.
- 319 КО ЈЕ КО У ЈУГОСЛАВИЈИ. Загреб, 1928. — З, 1928, II, II, 5, 319—320. Потпис: Д. В.
- 320 ДУШАН Р. ИЛИЋ: ТАБЛИЦА ИЗРАЧУНАТЕ ПОРЕЗЕ. Цетиње 1928. — З, 1928, II, II, 6, 384. Потпис: Д. В.
- 321 ДР ФЕРДО ШИШИЋ: ЉЕТОПИС ПОПА ДУКЉАНИНА. (СКА, књ. LXVII). — Београд — Загреб, 1928. — З, 1928, II, III, 1—2, 103—104; Потпис: Д. В.
- 322 ДР ВЛАДАН ЂОРЂЕВИЋ: СРБИЈА И ТУРСКА 1894—1897 (СКА, књ. LXVIII). — З, 1928, II, III, 104—105. Потпис: В. Д.
- 323 ДР НИКОЛА РАДОЈЧИЋ: ГЕОГРАФСКО ЗНАЊЕ О СРБИЈИ ПО ПЕТКОМ XIX ВЕКА, Београд, 1927. — З, 1928, II, III, 1—2, 120—121. Потпис: Д. В.
- 324 ПЕТАР БОЖОВИЋ: ЈОВАН СУНДЕЧИЋ. — З, 1928, II, III, 1—2, 122. Потпис: У[редик].

325. ИЗДАЊА СКА (ГОДИШЊАК ЗА 1926, XXXV, и три књиге посебних издања, књ. LXIII—LXV). — З, 1928, II, II, 2, 122—123. Потпис: Д. В.
Радови Д. Пантелића, Ђ. Михајловића и др.
326. JOSZEF BAJZA: A MONTENEGROI KÉRDÉS, Budapest 1927. — З, 1928, II, III, 1—2, 123. Потпис: Д. В.
327. МИЛАН ШЕВИЋ: О НАШИМ ЉУДИМА ВЕЛИКИМ И МАЛИМ. Београд 1928. — З, 1928, II, III, 1—2, 125—126. Потпис: Д. В.
328. АЛ. КСЈУЊИН: РУСИЈА КОЈА ДОЛАЗИ. Банкротство московског комунизма, Београд 1927. — З, 1928, II, III, 1—2, 126—127. Потпис: Д. В.
329. ГОДИШЊИЦА НИКОЛЕ ЧУПИЋА. Књ. XXXVII. Београд 1928. — З, 1928, II, III 3, 174—176. Потпис: Д. В.
330. ДР ТИХОМИР Р. ЂОРЂЕВИЋ: ЧЕРКЕЗИ У НАШОЈ ЗЕМЉИ. Скопље, 1927. — З, 1928, II, III, 3, 186—187. Потпис: Д. В.
331. ЧИТУЉА. — З, 1928, II, III, 3, 189—190. Потпис: Ур[едник].
Божо Петровић и Гедро Вуковић, Д. Ђукић, Ј. Поповић, Ј. Перовић, Ж. Драговић.
332. ЦОН ГОЛСВОРДИ: ТАМНИ ЦВЕТ, Београд 1928. — З, 1928, II, III, 4, 253. Потпис: Д. В.
333. СТАРОХРВАТСКА ПРОСВЈЕТА. Археолошко-историјски часопис. Нова серија I, 1—3. Загреб — Книжн 1927. — З, 1928, II, II, 5, 310. Потпис: Д. В.
334. СТАРОХРВАТСКА ПРОСВЈЕТА. Археолошко-историјски часопис. Нова серија, II, 1—2, Загреб 1928. — З, 1928, II, III, 5, 320. Потпис: Д. В.
335. Х. Ц. АНДЕРСЕН: ПРИЧА С ЈИТЛАНДСКИХ ПРУДОВА. Загреб, 1927. — З, 1928, II, III, 5, 320. Потпис: Д. В.
336. ДР АЛЕКСА ИВИЋ: РОДОСЛОВНЕ ТАБЛИЦЕ СРПСКИХ ДИНАСТИЈА И ВЛАСТЕЛЕ. Нови Сад, 1928. — З, 1928, II, III, 6, 366—373.
337. ГОДИШЊИЦА НИКОЛЕ ЧУПИЋА, XXXIX, књ. Београд 1930. — З, 1928, IV, VI, 4, 254—255. Потпис:
338. ВЕЗЕ ВЛАДИКЕ РАДА И ДР Ф. МИКЛОШИЧА. — Венац, 1929, XIV, 354—356.
339. НИКОЛА РАДОЈЧИЋ: ОСИЗВОРИМА ВРАМЧЕВЕ КРОНИКЕ (1578), Загреб, 1928. — З, 1929, III, IV, 1, 49—50.

- 340 СТОЈАН ЦЕРОВИЋ: ЦРНОГОРЦИ О СЕБИ И ЖИВОТУ. Никшић, 1929. — З, 1929, III, IV, 4, 247—249.
- 341 ЖИВ. ЖИВАНОВИЋ: ЈОВАН РИСТИЋ, Београд 1929. — З, 1929, III, IV, 5, 315. Потпис: Д. В.
- 342 ДУШАН Н. ОБРАДОВИЋ: СРБИЈА И АУСТРИЈСКИ СЛОВЕНИ У СВЕТСКОМ РАТУ, Нови Сад 1929. — З, 1929, III, IV, 5, 317—318. Потпис: Д. В.
- 343 СТЕВО МАРКОВИЋ: СЕОБА СРБА У ЗЕМЉЕ АУСТРИЈСКИХ ЂЕСАРА И ЊИХОВЕ БОРБЕ ЗА ОПСТАНАК. Књ. I—II. Сарајево 1928, — З, 1929, III, IV, 5, 318—319. Потпис: Д. В.
- 344 ЈЉУБ. СТОЈАНОВИЋ: СТАРЕ СРПСКЕ ПОВЕЉЕ И ПИСМА. Књ. I, Београд, 1929. — З, 1929, III, IV, 6, 382—383.
- 345 ДР АЛЕКСАНДАР В. СОЛОВЈЕВ: ЗАКОНОДАВСТВО СТЕФАНА ДУШАНА. Скопље, 1928. — З, 1929, III, IV, 6, 383—384.
- 346 SRBSKE BASNIRKY (Antologie. Usporádal a preložil Otto F. Babler. Samotišky, 1929. Стр. 39, 8°). — З, 1929, III, IV, 6, 384. Потпис: В.
- 347 DR GERHARD GESEMANN: SOČIVICA. (SPINAFESTSTTSCHRIFT). Reichenberg, 1929, Z, 1929, V, 1—2, 125. Potpis: D. V.
- 348 М. ЛАСКАРИС: ПОВЕЉЕ СРПСКИХ ВЛАДАЛАЦА У ГРЧКИМ ПУБЛИКАЦИЈАМА. Београд 1929. — З, 1929, III, V, 1—2, 126—127. Потпис: Д. В.
- 350 SLAVISCHE RUNDSCHAU. год. I, бр. 1—7, Berlin, 1929. — З, 1929, III, V, 3, 191—192. Потпис: В.
- 351 РАДОЈЧИЋ НИКОЛА: ЈЕДНА САВРЕМЕНА ИСТОРИЈА ПРВОГ СРПСКОГ УСТАНКА. Загреб 1929. — З, 1929, III, V, 5, 217. Потпис: Д. В.
- 352 МОСКОВЉЕВИЋ ДР С. М.: НАША ОТАЏБИНА. (Београд 1929). — З, 1929, III, V, 5, 317. Потпис: Д. В.
- 353 РАДОЈЧИЋ НИКОЛА: ПАВЛА ЈУЛИНЦА КРАТКИ УВОД У ИСТОРИЈУ ПОРЕКЛА СЛАВЕНО-СРПСКОГ НАРОДА. Загреб 1929. — З, 1929, III, V, 5, 318. Потпис: Д. В.
- 354 ТИХОМИР Р. ЂОРЂЕВИЋ: НАШ НАРОДНИ ЖИВОТ. Књ. I—II, Београд, 1930, — З, 1930, IV, IV, 1, 51—53.
- 355 МИЛИЦА МИРОНОВА: СНЕЖАНА БАЈКА У 5 ЧИНОВА. Сарајево, 1930. — З, 1930, IV, IV, 1, 59—60. Потпис: Д. В.

- 356 ИВАН ВУЈОШЕВИЋ: АДРЕСАР И ПРИВРЕДНИ ПРЕГЛЕД ЗЕТСКЕ БАНОВИНЕ. Подгорица, 1930. — З, 1930, VI, VI, 1, 62. Потпис: Д. В.
- 357 ЈУГОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ, књ. VII, св. 3—4, Београд, 1925/9. — З, 1930, IV, VI, 2, 122. Потпис: Д. В.
- 358 АНТЕ ПЕТРАВИЋ: ИЗ ПРИМОРСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ. Београд 1930. — З, 1930, IV, VI, 4, 253—254. Потпис: Д. В.
- 359 ГОДИШЊИЦА НИКОЛЕ ЧУПИЋА. Књ. XXXIX, Београд 1930. — З, 1930, IV, VI, 4, 245—255. Потпис: Д. В.
- 360 РАДМИЛА С. ПЕТРОВИЋ: ЗАКОНИК ПЕТРА I ВЛАДИКЕ ЦРНОГОРСКОГА. Београд, 1930. — З, 1930, IV, VI, 5, 302—304. Критичко издање.
- 361 ПРИЛОЗИ ЗА КЊИЖЕВНОСТ, ЈЕЗИК, ИСТОРИЈУ И ФОЛКЛОР. Књ. X, св. 1. Београд 1930. — З, 1930, IV, VI, 6, 380—381. Потпис: Д. В.
- 362 КЊИЖЕВНЕ ВЕЧЕРИ ГРУПЕ САРАЈЕВСКИХ КЊИЖЕВНИКА. — З, 1930, IV, VII, 1, 59. Потпис: Уредништво.
- 363 В. ЈАГИЋ: СПОМЕН МОЈЕГА ЖИВОТА. Књ. I. Београд, 1930. — З, 1930, IV, VII, 3, 188—189. Потпис: Д. В.
- 364 СРПСКА КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА. ЗАБАВНИК, књ. 22 и 23. Београд, 1930 — З, 1930, IV, VII, 3, 190—191. Потпис: Д. В.
Приказ дјела: Ч. Дикенс, *Пиквиков клуб*, у преводу В. Милићевића; А. Доде, *Жак*, у преводу М. Ђорђевића.
- 365 ДР ТИХ[ОМИР] Р. ЂОРЂЕВИЋ: НЕГРИ У НАШОЈ ЗЕМЉИ. Скопље 1930. — З, 1930, IV, VII, 5, 319—320. Потпис: Д. В.
- 366 Т. КРАЈНИЧАРАЦ: КИРИЛО И МЕТОДИЈЕ И СЛОВЕНСТВО. Скопље, 1930. — З, 1930, IV, VII, 5, 321. Потпис: Д. В.
- 367 IGNAC OLSZEWSKI: ПАКЛЕНЕ МУКЕ ГРЕШНИКА, Оламуц 1930. — З, 1930, IV, VII, 5, 322. Потпис: Д. В.
- 368 ДР ФИЛИП МЕДИЋ И ETIENNE LAURENT: ФРАНЦУСКО-СРПСКИ РЕЧНИК. Београд, 1930. — З, 1930, IV, VII, 5, 322—323. Потпис: — н.
- 369 БОР. ЈЕВТИЋ: „ДАРОВИ МАЈКЕ ЗЕМЉЕ“. Београд 1930. — З, 1931, V, VIII, 1, 62. Без потписа.
- 370 К. Н. МИЛУТИНОВИЋ: ПИКВИКОВИ ИЗ СТРАНЕ КЊИЖЕВНОСТИ I“. Београд, 1930. — З, 1931, V, VIII, 1, 62. Потпис: В.

- 371 СТЕФАН ЦВАЈТ: „ДОСТОЈЕВСКИ“ (С немачког М. Петровић). Београд 1930. — З, 1931, V, VIII, 1, 62. Потпис: В.
- 372 НИНКОВИЋ ЛЕОНТИЈЕ: САН КРАЉА СТЕФАНА И ЗИДАЊЕ ВИСОКИХ ДЕЧАНА. Срем. Карловци 1931. — З, 1931, V, VIII, 6, 382—383. Потпис: Д. В.
- 373 ПОЛ ВАН ТИГЕМ: ПРЕГЛЕД ИСТОРИЈЕ ЕВРОПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ. Превоо др Милан Марковић, Београд 1932. — З, 1932, VI, X, 1, 123—134. Потпис: Д. В.
- 374 „ЛИРИКА“ ДРАГУТИНА ТАДИЈАНОВИЋА. Загреб 1931. — З, 1932, VI, X, 1, 126. Потпис: У (тј. Уредник).
- 375 „ЛИРИКА“ ДОБРИШЕ ЦЕСАРИЋА. Загреб 1931. — З, 1932, VI, X, 1, 126. Потпис: У[редник].
- 376 SLOVANSKÁ BESEDA: SLOVAČKA. Bratislava 1932. — З, 1932, VI, XI, 2, 110—111. Потпис: Д. В.
- 377 ДР А. ИВИЋ: АРХИВСКА ГРАЂА О ЈУГОСЛОВЕНСКИМ КЊИЖЕВНИМ И КУЛТУРНИМ РАДНИЦИМА. Књ. III (1780—1894) Београд 1932. — З, 1932, VI, XI, 2, 116—117. Потпис: Д. В.
- 378 ГЛАСНИК ЗЕМАЉСКОГ МУЗЕЈА ЗА БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ. Год. XLIII, св. 1—2, Сарајево 1931. — З, 1932, VI, XI, 3, 183. Потпис: Д. В.
- 379 О. F. BABLER: SRBSKÉ LEGENDY, Olamuc, 1932. — З, 1932, VI, XI, 4, 240. Потпис: У[редник].
- 380 ГЛАСНИК ЕТНОГРАФСКОГ МУЗЕЈА У БЕОГРАДУ. Књ. VII, Београд 1932. — З, 1933, VII, XII, 2, 127—128. Потпис: Д. В.
- 381 ИЗЛОЖБА О ДУРМИТОРУ. — З, 1935, VIII, XIII, 4, 255. Без потписа. У Прагу.
- 382 С[ТАНКО] ПЕРУНОВИЋ: ЊЕГОШЕВ ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ. — З, 1935, VIII, XIII, 4, 255. Без потписа.
Биљешка о појави књиге.
- 383 МИТАР С. ВЛАХОВИЋ: ЛОВ У КОЛАШИНУ. — З, 1935, VIII, XIII, 4, 255. Без потписа.
Биљешка о појави брошуре.
- 384 БИЉЕШКЕ (КЊИГЕ И ЧЛАНЦИ О ЦРНОЈ ГОРИ). — З, 1935, VIII, XIII, 4, 255—256.
Биљешке о појави разних издања с тематиком о Црној Гори у периодични за 1935: *Зети*, *Књижевник*, *Гласник*, *Политика*, *Николе Чукића*, *Политици*, *Правди*, *Српском књижевном гласнику* и др.

- 385 ПРИЛОЗИ ЗА КЊИЖЕВНОСТ, ЈЕЗИК, ИСТОРИЈУ И ФОЛКЛОР.
— 3, 1935, VIII, XIV, 1, 63—64. Без потписа.
Преглед чланака о Црвој Гори у III, IV, VI, VII, VIII, X, XI, XII, XIII, XIV књизи.
- 386 СПОМЕНИК СРП. КРАЉ. АКАДЕМИЈЕ, књ. LXXVIII, 1935. — 3, 1935, VIII, XIV, 2, 127—128. Без потписа.
У *Споменику* А. Соловјев објавио „Попис црногорских племена из године 1852“.
- 387 ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ, књ. XIII. — 3, 1935, VIII, XIV, 5, 319—320.
Без потписа.
- 388 СУЛА РАДОВ: МУДРЕ ИЗРЕКЕ И АНЕГДОТЕ ИЗ ЊЕГОВА ЖИВОТА. — 3, 1933, VII, XII, 3, 186—187. Потпис: Д. В.
- 389 ДР ЈОВАН ЕРДЕЉАНОВИЋ: ПРИЛОЗИ ПИТАЊУ О БОЈУ НА ЦАРЕВУ ЛАЗУ. Београд 1933. — 3, 1933, VII, XII, 3, 190. Потпис: Д. В.
- 390 ЂОРЂЕ ПЕЈАНОВИЋ И ЈОВО ВУКОВИЋ: ПРОСВЕТИНА ЧИТАНКА ЗА ОДРАСЛЕ. Сарајево 1932. — 3, 1933, VII, XII, 3, 190—191.
Потпис: В.
- 391 ЦЈЕЛОКУПНА ДЈЕЛА ПЕТРА ПЕТРОВИЋА ЊЕГОША. Београд 1935. — 3, 1935, VIII, XIV, 6, 383—384. Потпис: Д. В.
У редакцији др Данила Вушовића, с освртом на двије пјесме које нијесу ушле у издање.
- 392 САВО ВУКМАНОВИЋ: ЖИВОТ И КЊИЖЕВНИ РАД КРАЉА НИКОЛЕ I. Никшић — Беране 1935. — 3, 1935, III, XIV, 6, 383—384.
Потпис: Д. В.
- 393 СТАРИНАР СРП. АРХЕОЛ. ДРУШТ., књ. VIII—IX. Београд, 1933, /34 — 3, 1935, VIII, XIII, 5, 319. Без потписа.
- 394 ПРАВНИ ЗБОРНИК. Год. III, бр. 1, Подгорица, 1935. — 3, 1935, VIII, XIII, 6, 383. Без потписа.
- 395 ПРИЛОЗИ ЗА ПРОУЧАВАЊЕ НАРОДНЕ ПОЕЗИЈЕ. Год. I, св. 2, 1934. — 3, 1935, VIII, XIII, 6, 384. Без потписа.
- 396 ГЛАСНИК ГЕОГРАФСКОГ ДРУШТВА, књ. XX. — 3, 1935, VIII, XIV, 5, 320. Без потписа.
Апострофира се чланак М. Лутовца „Данашње насељавање Метохије“ и С. М. Милојевића „Хидрографска веза Цетињског Поља са Ријеком Црнојевића“.
- 397 ПРВИ ПРИКАЗ ВЛАДИЧИНА ПУСТИЊАКА ЦЕТИЊСКОГ. — 3, 1938, XI, XX, 1, 60—61.
У *Летопису Матице српске* (1834).

- 398 УЗ ЈЕДНО БОГИШИЋЕВО ПИСМО СУНДЕЧИЋУ. — 3, 1939, XII, XXI, 4, 250—253. Потпис: Д. В.
Národní list [Праг] о Сундечићеву „Миљу и омиљу“.

II-4. Грађа за историју и фолклор (Народно стваралаштво)

- 399 ЦРНОГОРЦИ У АНЕГДОТАМА. — Ловћенски одјек (ЛО), Цетиње, 1925, I, 1, 60—63. Потпис: Д. В.
Садржи анегдоте: 1. Милош Војовић и Господар — прибиљежио В. П., 2. Новак Рамов и Турчин Звиздић — прибиљежио -ић, 3. Јефто Милетин и нова генерација — прибиљежио 2-ић, 4. Жалост за агом Мал-агом — прибиљежио Ј. Д.
- 400 ЈЕДНА СТАРА ЦРКВЕНА ПЈЕСМА. — ЛО, 1925, I, 4—5, 254—257.
Без потписа.
- 401 ПИСМА ВЛАДИКЕ РАДА. — У: Споменица Петра II Петровића Његоша — владике Рада 1813—1851—1925, Цетиње, 1926, 41—147.
Садржи 212 писама.
- 402 ПИСМА ВЛАДИЦИ РАДУ. — У: Споменици..., Цетиње, 1926, 148—157.
Шест писама од разних личности.
- 403 ПИСМА О БОЛЕСТИ И СМРТИ ВЛАДИЧИНОЈ. — У: Споменица., Цетиње 1926, 158—162.
Шест разних писама.
- 404 ТЕСТАМЕНТ ВЛАДИКЕ РАДА. — У: Споменица..., Цетиње, 1926, 166—169.
- 405 УГОВОР ВЛАДИКЕ РАДА И АЛИ-ПАШЕ О ГРАХОВУ. — У: Споменица..., Цетиње, 1926, 170—173.
- 406 О ВЛАДИЧИНОЈ ИСТОРИЈИ ЦРНЕ ГОРЕ. — У: Споменица..., Цетиње, 1926, 174—176.
- 407 ДВА ПИСМА ПЕТРА ПЕТРОВИЋА ЊЕГОША. — У: Споменица..., Цетиње, 1926, 177—179.
- 408 ПРОГЛАШЕЊЕ МИТРОПОЛИТА ПЕТРА I ЗА СВЕЦА. — У: Споменица..., Цетиње, 1926, 180—181.
- 409 ФОРМУЛАР ЦРНОГОРСКОГ ПАСАПОРТА ИЗ 1835. — У: Споменица..., Цетиње, 1926, 182—183.
- 410 НЕКЕ СИТНИЦЕ ИЗ ЖИВОТА ВЛАДИКЕ РАДА. — У Споменица..., Цетиње, 1926, 184—185.
- 411 ГЕНЕАЛОГИЈА ДОМА ПЕТРОВИЋ-ЊЕГОШ. — У. Споменица..., Цетиње, 1926, 186—187.

- 412 ПЕТАР I И КАРАЂОРЂЕ. — З, 1927, I, 2, 107—119.
Преписка.
- 413 ПРЕПИСКА ПЕТРОВИЋА-ЊЕГОША С НАШИМ КЊИЖЕВНИЦИ-
МА. — З, 1927, I, I, 3, 175—182.
Између Петра I и Сима Милутиновића, Петра I и капетана которског Пај-
тонија, Петра I и Јеремије Гагића и Гагића и С. Милутиновића.
- 414 ПРЕПИСКА ПЕТРОВИЋА-ЊЕГОША СА НАШИМ КЊИЖЕВНИ-
ЦИМА. — З, 1927, I, 4, 241—246.
Између владике Рада и Сима Милутиновића Сарајлије (1845—1846).
- 415 ПРЕПИСКА ВЛАДИКЕ РАДА И СМАИЛ-АГЕ ЧЕНГИЋА. — Књи-
жевни север, 1927, III, 255—258.
- 416 ПРЕПИСКА ПЕТРОВИЋА-ЊЕГОША С НАШИМ КЊИЖЕВНИЦИ-
МА. — З, 1927, I, I, 6, 367—368; 1928, II, II, 1, 53—54; 2, 113—115.
Љубомир Ненадовић књазу Данилу (1858).
- 417 НИКОЛА I: БЕРЛИНСКИ КОНГРЕС. — З, 1928, II, II, 2, 91—96; 3,
259—264 (164!).
- 418 НИКОЛА I: ПУТ У ЦАРИГРАД. — З, 1928, II, III, 3, 160—167; 4, 223
—231.
Путописне биљешке.
- 419 ЈЕДАН МЕМОРАНДУМ „ДРУЖИНЕ ЗА ОСЛОБОЂЕЊЕ И УЈЕДИ-
ЊЕЊЕ СРПСКОГА НАРОДА“ ИЗ ГОД. 1871. — З, 1928, II, II, 1, 49
—52.
- 420 ПРЕПИСКА ПЕТРА I ПЕТРОВИЋА-ЊЕГОША С КНЕЗОМ МИ-
ЛОШЕМ ОБРЕНОВИЋЕМ. — З, 1928, II, II, 3, 172—178; 3, 229—236.
- 421 ПРЕПИСКА ПЕТРА I ПЕТРОВИЋА-ЊЕГОША С ВОЈВОДАМА ИЗ
УСТАНКА И С ДРУГИМ ЛИЦИМА ИЗ СРБИЈЕ. — З, 1928, II, II,
5, 295—300; 6, 368—375, III, 1—2, 81—82.
Петар I и Милан Обреновић. Петар I и Антоније Симоновић. Живко
Константиновић, Лазар Мутап и Јован Мићић Петру I.
- 422 ПРЕПИСКА ВЛАДИКЕ РАДА СА СРПСКИМ ВЛАДАРИМА И ДРУ-
ГИМ ЛИЦИМА ИЗ СРБИЈЕ. — З, 1928, II, III, 1—2, 81—91; 3, 168—173.
Милош Обреновић — владика Раде. Сенат кнезу Милошу. Владика Раде
— Александар Карађорђевић. Владика Раде — Илија Гарашанин, Михаи-
ло Обреновић — владика Раде.
- 423 ПРЕПИСКА КЊАЗА ДАНИЛА СА СРПСКИМ ВЛАДАРИМА И
ДРУГИМ ЛИЦИМА ИЗ СРБИЈЕ. — З, 1928, II, III, 4, 232—235.
- 424 СИТНИ ПРИЛОЗИ. — З, 1928, II, III, 4, 326—238.
Сет докумената из првих година владе књаза Данила.

- 425 ПРЕПИСКА КЊАЗА НИКОЛЕ И КЊАЗА МИХАЈЛА. — З, 1928, II, III, 5, 295—300; 6, 365—368; 1929, III, IV, 1, 38—43; 2, 113—117; 3, 175—180; 6, 362—365.
- 426 НИКОЛА I: ПУТ У ПЕТРОГРАД (МАРТ 1908). — З, 1928, II, III, 6, 355—364.
Путопис Николе I писан у виду писама књезињи Милени, пронашао и приредио Д. Вуксан.
- 427 ПРЕПИСКА ИЗМЕЂУ ЦРНЕ ГОРЕ И СРБИЈЕ У ГОДИНИ 1876. — З, 1929, III, IV, 4, 239—241; V, 1—2, 98—103; 4, 250—251; 5, 298—300; 6, 360—366; 1930, IV, VI, 1, 43—47; 2, 108—112.
Књаз Никола кнезу Милану, војводи Божу Петровићу Ристићу и др. Кнез Милан књазу Николи и другима.
- 428 ДВА ПИСМА МАТИЈЕ БАНА ВЛАДИЦИ РАДУ. — Зборник у част Богдана Поповића, 1929, 138—146.
Прво је послано у Б... 12/24. марта 1848. Друго је послано у Београду 25/2. фебруара 1850.
- 429 ПЕТАР I САВУ ПЛАМЕНЦУ. УГОВОР МИРА МЕЂУ ЦРНОМ ГОРОМ И АЛБАНИЈОМ. — З, 1929, III, V, 1—2, 88—89.
- 430 МАНИФЕСТ ПЕТРА I О МИРУ С АЛБАНИЈОМ. — З, 1929, III, V, 1—2, 88—92.
- 431 ЈЕДАН ДНЕВНИК ИЗ РАТА 1876—1878. — З, 1930, IV, VI, 3, 168—175; 4, 239—244; 5, 295—301.
- 432 СТАТУТ ФРАНЦУСКЕ УПРАВЕ НАД БОКОМ. — З, 1930, IV, VI, 6, 372—374.
- 433 НИКОЛА I: ЦРНА ГОРА И ХЕРЦЕГОВИНА. — З, 1930, IV, VII, 2, 99—106.
- 434 ПРЕПИСКА ВЛАДИКЕ РАДА С АЛИ-ПАШОМ. — З, 1930, IV, VII, 2, 107—115; 3, 175—184; 5, 303—309; 6, 371—376.
Преписка владике Рада са Али-пашом Сточевићем вођена је у времену од јуна 1838. до септембра 1847.
- 435 НИКОЛА I: ЦРНА ГОРА ДО УСТАНКА ХЕРЦЕГОВАЧКОГ 1875. Устанак херцеговачки и рат црногорски год. 1860—1862. — З, 1930, IV, VII, 3, 129—138.
- 436 ДВА ПИСМА ПЕТРА I. — З, 1930, IV, VII, 4, 258—260.
Главарима и народу црногорском и брдском (1825—1826).
- 437 НИКОЛА I: СТАЊЕ ЦРНЕ ГОРЕ ПО РАТУ 1862. — З, 1931, V, VIII, 1, 22—33.
- 438 ДВА ИЗВЈЕШТАЈА О ОПСАДИ И ЗАУЗЕЊУ БАРА. — З, 1931, V, VIII, 1, 1, 41—47; 2, 102—106.
Писма С. Поповића књезињи Милени краја 1877. и почетком 1878. г.

- 439 НИКОЛА I: ОДНОШАЈИ С ТУРСКОМ. — З, 1931, V, VIII, 148—159.
- 440 ВЕЗЕ ЦРНЕ ГОРЕ С ХЕРЦЕГОВИНОМ ОД 1852. ГОДИНЕ. — З, 1931, V, VIII, 3, 169—178; 4, 234—241; 5, 300—306; 6, 372—374; IX, 1, 50—52; 2, 103—106; 3, 166—172; 4, 232—236; 5, 293—299; 6, 359—364; 1932, VI, X, 1, 43—47; 2, 108—113; 3, 169—172; 4, 237—240; 5, 292—295; 6, 363—365; XI, 1, 35—37; 2, 97—104; 3, 156—163; 4, 221—227; 5, 281—288.
Преписка црногорских и херцеговачких главара.
- 441 НИКОЛА I: ЦРНА ГОРА И ТУРСКА. — З, 1931, V, VIII, 4, 223—233.
- 442 НИКОЛА I: ЦРНА ГОРА И КРЕТАЊЕ У НАРОДУ СРПСКОМ ЗА ОСЛОБОЂЕЊЕ И ЈЕДИНСТВО. — З, 1931, V, VIII, 6, 348—363.
- 443 ПРЕСУДА НАРОДНОГ СУДА ИЗ 1827 ГОДИНЕ. — ЗГ, 1931, III, 21, 2.
- 444 КАКО СЕ ПРЕ ОСАМДЕСЕТ ГОДИНА ЧЕСТИТАЛО СТУПАЊЕ НА ПРЕСТО (1852). — ЗГ, 1931, III, 22, 3.
- 445 ЈЕДНА ПОСЛАНИЦА ПЕТРА I КАТУЊАНИМА (1805). — ЗГ, 1931, III, 28, 2.
- 446 КАКО СЕ ПРЕ СТО ГОДИНА КУПОВАЛО ОРУЖЈЕ (1842). — ЗГ, 1931, III, 29, 2.
- 447 КУД СЕ ДИО ХАТ СМАИЛ-АГЕ ЧЕНГИЋА? (1843). — ЗГ, 1931, III, 31, 2.
- 448 ПОТВРДА СТАРЕ ДАРОВНИЦЕ (1782). — ЗГ, 1931, III, 35, 2.
- 449 ЈЕДНА ЛИЈЕПА ДАРОВНИЦА МАНАСТИРУ ЦЕТИЊСКОМ (1791). — ЗГ, 1931, III, 39, 2.
- 450 УМИР БРАТСТВА ПРЕД СЕНАТОМ (1839). — ЗГ, 1931, 40, 2.
- 451 КАКО СЕ МРГУД ЂЕКЛИЋ РАСКАЛУЂЕРИО (1797). — ЗГ, 1931, III, 43, 2.
- 452 ЈЕДНА ПРОКЛАМАЦИЈА ПЕТРА I ОЗРИНИЋИМА (1805). — ЗГ, 1931, III, 44, 2.
- 453 КАКО СУ СЕ НА КОСОВУ ПОСТАВЉАЛИ ИГУМАНИ ПРИЈЕ СТО ГОДИНА (1835). — ЗГ, 1931, III, 46, 2.
- 454 ЈЕДНО ПОНИШТЕЊЕ ПРЕСУДЕ НАРОДНОГ СУДА (1787). — ЗГ, 1931, III, 47, 2.
- 455 КАКО ЈЕ СЕНАТ ЗАПОВИЈЕДАО КАПЕТАНИМА (1848). — ЗГ, 1931, III, 51, 2.
- 456 О ЈЕДНОМ МЕГДАНУ (1830). — ЗГ, III, 51, 2.

- 457 ПРИЛОГ ЦРКВИ ВЕСНЕ НИКЦА ЈЕЛИЋА (1738). — ЗГ, 1931, III, 52, 2.
- 458 ЈЕДАН УГОВОР О КУПОВИНИ У ХВИИ ВИЈЕКУ (1783). — ЗГ, 1931, III, 54, 2.
- 459 КАЛУЂЕР СТЕФАН ТРАЖИ МИЛОСТ (1829). — ЗГ, 1931, III, 54, 2.
- 460 ТЕСТАМЕНАТ КАЛУЂЕРА ИСАИЈЕ (1802). — ЗГ, 1931, III, 55, 2.
- 461 НАРОДНИ СУД ПОД ПРЕДСЈЕДНИШТВОМ ПЕТРА I (1797). — ЗГ, 1931, III, 57, 2.
- 462 ПРОДАЈА ГОРЕ ИЗ ГОДИНЕ 1786. — ЗГ, 1931, III, 58, 2.
- 463 ЈЕДНА ПРЕСУДА ПРАВИТЕЉСТВА СЕНАТА О РАЗБОЈНИШТВУ (1842). — ЗГ, 1931, III, 59, 2.
- 464 КАКО СЕ ПОП ТОКО ПРАВДАО ВЛАДИЦИ РАДУ ШТО ЈЕ У ПОСТ ЈЕО КРАДЕНО МЕСО (1848). — ЗГ, 1931, III, 60, 2.
- 465 КАКО СЕ ОКАЈАВАЛА КРИВИЦА У СТАРО ДОБА (1849). — ЗГ, 1931, III, 61, 2.
- 466 ЈЕДНА СТРАШНА КЛЕТВА ПЕТРА I (1828). — ЗГ, 1931, III, 63, 2.
- 467 КАКО ЈЕ ПЕРО МЕДОВИЋ ИСПЛАТИО СВОЈУ БРАТУЧЕДУ (1740). — ЗГ, 1931, III, 63, 2.
- 468 ПОСЛАНИЦА ПЕТРА I КАТУЊАНИМА (1826). — ЗГ, 1931, III, 66, 2.
- 469 ТЕСТАМЕНАТ МИЛОША ВУЧЕТИЋА (1739). — ЗГ, 1931, III, 67, 2.
- 470 ТЕСТАМЕНАТ ВУЈА МАРКОВА ЊЕГУША (1740). — ЗГ, 1931, III, 68, 2.
- 471 КАКО СУ СЕ ПРИМАЛИ У МАНАСТИР КАЛУЂЕРИ ПРИЈЕ СТО ГОДИНА (1828). — ЗГ, 1931, III, 70, 2.
- 472 МИР С ХЕРЦЕГОВАЧКОМ ТУРЦИМА, — ЗГ, 1931, III, 73, 2.
- 473 СВАЂА ПАРОХИЈАНА С ПОПОМ (НЕДАТ.). — ЗГ, 1931, III, 75, 2.
- 474 МЕДОВИНА И МЕДОВИЋИ (1737, 1748). — ЗГ, 1931, III, 76, 2.
- 475 ЈЕДНА БРАКОРАЗВОДНА ПАРНИЦА У ПОЧЕТКУ ПРОШЛОГА ВИЈЕКА (1809). — ЗГ, 1931, III, 77, 2.
- 476 НАРОДНИ СУД ИЗ 1721 ГОДИНЕ. — ЗГ, 1931, III, 78, 2.

- 477 МОЛБА МОНАХА ЛЕОНТИЈА ПАВЛОВИЋА ЗА СВЕШТЕНИЧКИ ЧИН (НЕДАТ.). — ЗГ, 1931, III, 84, 4.
- 478 НАРОДНА ПРЕСУДА ИЗ 1728. — ЗГ, 1931, III, 86, 2.
- 479 КАКО ЈЕ СТАЊЕ БИЛО У ЦРНОЈ ГОРИ У ДРУГОЈ ДЕСЕТИНИ ПРОШЛОГА ВИЈЕКА. — ЗГ, 1931, III, 87, 2.
- 480 ИЗ ЈЕДНОГ МЕМОАРА. — ЗГ, 1932, IV, 2. Божићни прилог, 4.
Из мемоара Илије Рамадановића.
- 481 МИТРОПОЛИТ ДАНИЛО КУНЕ НЕКЕ РАЗБОЈНИКЕ КОЈИ СУ ОПЉАЧКАЛИ МИЛОСТИЊУ ЦРКОВНУ (1704). — ЗГ, 1932, IV, 2, 2.
- 482 ТРИ ДОКУМЕНТА ИЗ XVII ВИЈЕКА (1629, 1675 и 1698). — ЗГ, 1932, IV, 6, 2, 7, 2.
- 483 КУПОПРОДАЈНИ УГОВОР ИЗ ГОДИНА 1736 И 1738. — ЗГ, 1932, IV, 10, 2,
- 484 КУПОПРОДАЈНИ УГОВОР ИЗ ГОД. 1740. — ЗГ, 1932, IV, 11, 2.
- 485 ЈЕДНА ПАРНИЦА ПЕТРА I ПРЕД ГРЂАНСКИМ НАРОДНИМ СУДОМ (1792). — ЗГ, 1932, IV, 13, 2.
- 486 ИВО ПОПОВ ПЕТРУ I ДА МУ НЕ МОЖЕ ВРАТИТИ ДУГ. — ЗГ, 1932, IV, 14, 2.
- 487 ЈЕДНА ПОСЛАНИЦА ПЕТРА I ЊЕГУШИМА (1823). — ЗГ, 1932, IV, 15, 2.
- 488 ТЕФТЕР НИКА СВЈЕТЛОЋЕ (1736, 1757, 1776). — ЗГ, 1932, IV, 16, 2.
- 489 ЈЕДНА ТУРСКА ПРЕСУДА ИЗ XVII ВИЈЕКА (1658). — ЗГ, 1932, IV, 17, 2.
- 490 ЗАКЛАД ПОПА ЉЕПОВИЋА (1791). — ЗГ, 1932, IV, 18, 2.
- 491 МИТРОПОЛИТ ДАНИЛО ДАЈЕ ПОЗАЈМИЦУ ВРХУ ЗЕМЉЕ (1701), — ЗГ, 1932, IV, 18, 2.
- 492 МИТРОПОЛИТ ДАНИЛО ДАЈЕ ПОЗАЈМИЦУ ТУРЦИМА НА ЗАЛОГ (1698). — ЗГ, 1932, IV, 20, 2.
- 493 ПРОЦЈЕНА ИМАЊА У ДОБА МИТРОПОЛИТА ДАНИЛА (1727). — ЗГ, 1932, IV, 20, 2.
- 494 ОБЛИГАЦИЈА НЕКОГА АНТОНИЈА МИТРОПОЛИТУ ДАНИЛУ НА 500 ДУКАТА (1717). — ЗГ, 1932, IV, 21, 2.

- 495 ТЕСТАМЕНАТ ПЕРА ШЋЕПЧЕВА (1740). — ЗГ, 1932, IV, 26, 2.
- 496 ЈЕДНО ПРИЈАТЕЉСКО ПИСМО ПЕТРУ I (1787). — ЗГ, 1932, IV, 32, 2.
- 497 ОТМИЦА МАНАСТИРСКЕ ЗЕМЉЕ (1823). — ЗГ, 1932, IV, 33, 7.
- 498 ЗАМЈЕНА ПОСЈЕДА (1794). — ЗГ, 1932, IV, 37, 2.
- 499 ЈЕДНО ПИСМО О ЈОКСИМУ НОВИЋУ ОТОЧАНИНУ. — Прилог
з и. . ., 1932, XII, 159—165.
Писмо Љ. Ненадовића Симу Поповићу од 23. децембра 1880. г. послано у
Ваљево.
- 500 ЈЕДНО ПИСМО ЉУБА НЕНАДОВИЋА. — Живот и рад, 1933, VI,
XV, 88, 473—478.
- 501 МЕМОАРИ КРАЉА НИКОЛЕ. — З, 1933, VI, 331—341; XIV, 11—21.
- 502 'БУРО ВОЈНОВИЋ У ПРЕПИСЦИ С ЈОВАНОМ' СУНДЕЧИЋЕМ. —
Живот и рад, 1934, VII, 20, 1317—1325.
- 503 О ЗМАЈЕВОЈ СТОГОДИШЊИЦИ. — ЗГ, 1934, VI, 1—3, 3.
О преписци Ј. Јовановића Змаја и књаза Николе. Са текстом писма.
- 504 ДВА ДОКУМЕНТА. — ЗГ, 1934, VI, 27—29, 5.
Митрополит Сава купује земљу од Турака; Један извјештај из 1821. о
кретању турском.
- 505 ЈЕДНА ПРОКЛАМАЦИЈА ВЛАДИКЕ РАДА ЦРНОГОРЦИМА. —
ЗГ, 1934, VI, 42—43, 5.
Прокламација дата 1836. прије пута у Русију. Увод и текст.
- 506 ПРЕПИСКА ВЛАДИКЕ РАДА И ГАГИЋА. — ЗГ, 1934, VI, 42
—43, 5—6.
Од 9. јануара 1839. и 30. марта 1845. године.
- 507 ЈЕДАН УМИР У ДОБА ВЛАДИКЕ РАДА. — ЗГ, 1934, VI, 42—43, 6.
Текст датиран на Цетињу 12. априла 1836.
- 508 СЈЕЋАЊЕ РУСА АНТОНОВА НА ВЛАДИКУ РАДА. — ЗГ, 1934, VI,
42—43, 6.
Писмо Константина Димитријевића Антонова упућено књазу Николи.
- 509 ЈЕДНА ПРЕДСТАВКА МАРКИЗА БОНЕ. (Прилог историји туризма
у Црној Гори). — ЗГ, 1934, VI, 45, 2.
Писмо Миховила Боне директно у Дубровнику 1880. у којем аутор даје
идеју о организацији туризма у Црној Гори.
- 510 ТРИ ПИСМА ВЛАДИКЕ РАДА КОНЗУЛУ ГАГИЋУ (1844, 1846,
1847). — ЗГ, 1934, VI, 47, 2.

- 511 ДВА УМИРА ЦРНОГОРАЦА И ПРИМОРАЦА. — ЗГ, 1934, VI, 53, 2; 54, 2.
Између Бајица и Побора 1792. и између Бајица и Паштровића 1851. год.
- 512 ПРЕСУДА ЗА НЕХОТИЧНО УБИСТВО. — Ловћенски одјек, 1934, VI, 2, 2.
- 513 НАРОДНИ СУД У ЛИМЉАНИМА, 1820 ГОДИНЕ. — ЛО, 1934, 22, 3.
- 514 УМИР МЕЂУ СОТонићима и Љуботињанима. — ЛО, 1934, 28, 2—3.
- 515 БОЈ У МОРАЧИ 1821 ГОДИНЕ. — ЛО, 1934, 30, 3.
- 516 ИЛАРИОН РУВАРАЦ И ЈОВАН СУНДЕЧИЋ. Њихова преписка и радови Руварчеви у „Просвети“. — Летопис Матице српске, 1934, 341, 2, 243—249.
- 517 БАЛТАЗАР БОГИШИЋ: СПОМЕНИЦА О ПОВИШЕЊУ ЦИЈЕЛЕ ДРЖАВНЕ ТИТУЛАТУРЕ ЦРНОГОРСКИХ ГОСПОДАРА. — З, 1935, XIII, 1, 16—26; 2, 86—95.
Увод. Исписао и за штампу припремио Д. Вуксан.
- 518 ШТРОСМАЈЕР КЊАЗУ НИКОЛИ. — З, 1935, VIII, XIII, 1, 27—32; 2, 96—103; 3, 153—157; 4, 224—228; 5, 290—293; 6, 349—352.
Преписка књаз Нлизола — Штросмајер.
- 519 ЦРНА ГОРА И ПОГРАНИЧНИ ТУРЦИ. — З, 1935, VIII, XIII, 1, 33—41; 2, 104—112; 3, 159—168; 4, 231—239; 5, 294—300; 6, 353—359.
Преписка црногорских и турских главара.
- 520 БАЛКАНСКИ РАТ. — З, 1935, VIII, 1, 42—53; 2, 113—119; 3, 168—175; 4, 239—246; 5, 300—305; 6, 359—363; XIV, 1, 51—55; 2, 118—122; 3, 184—189; 4, 244—249; 5, 310—315; 6, 377—382; 1936, IX, XV, 1, 55—61; 2, 119—124; 3, 78—185; 4, 239—241; 6, 364—368; XVI, 1, 43—45; 2, 108—111; 3, 165—167; 4, 236—239; 5, 292—294; 6, 358—362; 1937, X, XVII, 1, 39—41.
Преписка: Сердар Јанко Вукотић — краљ Никола; бригадир Митар Мартиновић Врховна команда; Јанко Вукотић — Врховна команда; краљ — Лазар Мијушковић; Митар Мартиновић — краљ Никола; краљ Петар — краљ Никола; генерал Бојовић — краљ Никола и др. Списак артиљеријског материјала. Списак војника црногорске војске у балканском рату. Број погинулих, несталих и рањених подофицира и војника на македонском бојишту.
- 521 ЦРНА ГОРА И СРБИЈА ОД 1862. — З, 1935, VIII, XIV, 1, 44—50; 2, 112—117; 3, 177—183; 4, 239—244; 5, 300—309; 3, 369—377; 1936, IX, XV, 1, 42—55; 2, 103—118; 3, 164—178; 4, 236—239; 5, 300—304; 6, 362—364; XVI, 1, 38—43.
Преписка истакнутих личности Црне Горе и Србије.

- 522 ЦРНА ГОРА И ХЕРЦЕГОВИНА. — 3, 1935, VIII, XIII, 1, 53—59; 2, 120—125; 3, 176—182; 4, 246—254; 5, 306—313; 6, 364—373; 1938, XI, XX, 6, 374—377.
Преписка црногорских и херцеговачких главара.
- 523 ЈЕДНА НЕПОЗНАТА ПЈЕСМА МАРКА МИЉАНОВА. — 3, 1935, VIII, XIV, 4, 25—25.
- 524 ЈЕДНО ПИСМО СТЕВ. ВЛАД. КАЋАНСКОГА КЊАЗУ НИКОЛИ — 3, 1935, VIII, XIV, 4, 251—252.
- 525 ГОСПОДАРИ И ПОДАНИЦИ. — 3, 1935, XIII, 4, 299—230.
Преписка Богдана Зимоњића и Лазара Сочице са валијом босанским.
- 526 ВИЈАЛА Д СОМЈЕР: МИТРОПОЛИТ ПЕТАР (I) ПЕТРОВИЋ. — 3, 1935, XIII, 5, 282—289.
- 527 ДВА ПИСМА ПЕЋКИХ ИГУМАНА ЗА СКУПЉАЊЕ МИЛОСТИЊЕ. 3, 1935, VIII, XIII, 5, 314—317. Потпис: Д. В.
Писмо игумана Пајсија и Рафаила с краја XVII в. и из септембра 1839.
- 528 МЕМОАРИ КРАЉА НИКОЛЕ. — 3, 1935, XIII, 6, 331—341; XIV, 1, 11—21.
Припремио за штампу и коментар дрз Душан Д. Вуксан.
- 529 Е. Н. КОВАЉЕВСКИ: ЖИВОТ И СМРТ ПОТОЊЕГ ЦРНОГОРСКОГ ВЛАДИКЕ. (Писано 1854 год.). — 3, 1935, XIII, 6, 342—348; XIV, 1, 22—29.
- 530 УГОВОР МЕЂУ АГАМА И ЧИПЧИЈАМА. — 3, 1935, XIII, 6, 379—382. Потпис: Д.В.
- 531 ШТРОСМАЈЕР — СУНДЕЧИЋ. — 3, 1935, VIII, XIV, 1, 30—34; 2, 101—105; 3, 165—169; 4, 229—232; 5, 288—291; 6, 356—359.
- 532 ЦРНА ГОРА И СРБИЈА ОД 1862. — 3, 1935, VIII, III, XIV, 1, 44—50; 2, 112—117; 3, 177—183; 4, 239—244; 5, 300—309; 6, 369—377; 1936, IX, XV, 1, 42—55; 2, 103—118; 3, 164—178; 4, 236—239; 5, 300—304; 6, 362—364; XVI, 1, 38—43.
Преписка истакнутих личности Црне Горе и Србије.
- 533 Е. Н. КОВАЉЕВСКИ: ОМЕР-ПАШИН ПОХОД НА ЦРНУ ГОРУ (1852—1853). — 3, 1935, VIII, XIV, 2, 82—91; 5, 279—287.
- 534 ПЕТАР I: КРАТКА ИСТОРИЈА ЦРНЕ ГОРЕ. — 3, 1935, VIII, XIII, 140—152.
Према тексту који је објавио Милаковић у Грлици за 1835.
- 535 ПРИЛОГ ИСТОРИЈИ КРИВОШИЈСКОГ УСТАНКА (1881). — 3, 1935, VIII, XIII, 3, 182—191.
Иzvоди из извјештаја, који се одржава к „Кривошијско-Ерцеговачком устанку“. Дио рукописа писан сваког дана од 6. XI до 14. XII 1881.

- 536 Е. Н. КОВАЉЕВСКИ: ДВОБОЈИ И КРВНА ОСВЕТА. 3, 1935, VIII, XIV, 4, 214—217.
- 537 Е. Н. КОВАЉЕВСКИ: ЕПИЗОДА ИЗ РАТА ЦРНОГОРАЦА СА АУСТРИЈАНЦИМА. — 3, 1935, VIII, XIX, 5, 279—287; 6, 346—355.
- 538 БОГИШИЋ И СУНДЕЧИЋ. — ЗГ, 1935, VII, 1—4, 9.
- 539 КАКО ЈЕ 1872. Г. ДОПАО СТОЈАН КОВАЧЕВИЋ ТУРСКЕ ТАМНИЦЕ. — ЗГ, 1935, VII, 1—4, 10. Без потписа.
- 540 ИЗ СТАРОГ ПРАВОСУЂА (1822). — ЗГ, 1935, VII, 1—4, 12. Без потписа.
- 541 ПРЕДВИЂАЊА МАША ВРБИЦЕ О ОКУПАЦИЈИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ. — ЗГ, 1935, VII, 11, 3.
Из преписке Јефта Гојковића, председника Херцеговачке општине с књазом Николом I, а преко Маша Врбице.
- 542 ПОСЛИЈЕ ОКУПАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ. — ЗГ, 1935, VII, 14, 2; 15, 2.
Због насиља аустроугарске војске над становништвом, народ БиХ се обратио за помоћ црногорском капегану у Грахову 1881, и то у пет писама, која се дају у прилогу.
- 543 ЗАКЛЕТВА ПРЕД ЋИВОТОМ (1822). — ЗГ, 1935, VII, 41, 2.
- 544 ПРИЛОГ ВУЧЕТЕ ВУКМАНОВА МАНАСТИРУ ЦЕТИЊСКОМ. — ЗГ, 1935, VII, 45, 2.
Припомоћ манастиру иза одласка из Црне Горе Ђурђа Црнојевића 1516 чиме је земља остала без господара. Докуменат из 1627. г.
- 545 ДВА ДОКУМЕНТА ИЗ XVII СТ. О МАНАСТИРУ НА ЦЕТИЊУ. — ЗГ, 1935, VII, 46, 3.
Садржај: 1) „Владика Русини кунује за манастир једак дис млина од Турака“ (1629); 2) „Тестамент Стијепа Дајкова из 1628“ (којим своје имање оставља Цетињском манастиру).
- 546 СРПСКА ПИСМА ВЛАДИЦИ РАДУ У ГОДИНИ 1830. — ЗГ, 1935, VII, 47, 2; 48, 3.
Од Јеремије Гагића.
- 547 СРПСКА ПИСМА ВЛАДИЦИ РАДУ У ГОДИНИ 1831. — ЗГ, 1935, VII, 49, 2; 50, 3; 55, 2; 60, 2; 63, 2; 66, 2; 83, 3; 84, 3; 85, 2; 86, 3; 89, 3; 92, 3; 95, 2; 96, 2.
Од Ј. Гагића, Милоша Обреновића, Антона Радомири-а, Ивана Вукотића, Махмут-паше, кап. Економова и Лазаровића, Јока Ивановића, И. Брозовића, Ивана Поповића, Хафис-аге, кнеза Рада Кнежевића, Илије Дабиновића, попа Јована и попа Андрије, Мехмет-аге Међикукића и Сима Милутиновића.
- 548 НЕКОЛИКО СЕНАТСКИХ ПРЕСУДА ИЗ НАШЉЕДНОГ ПРАВА (1873). — Правни зборник, 1935, 1930—36.

- 549 ПИСМА ОЗЕРЕЦКОВСКОГА, КОВАЉЕВСКОГА И ЧЕВКИНА ВЛАДИЦИ РАДУ (1838—1842). — Споменик СКА, LXXXI, Београд 1935, 3—28.
Уводна ријеч Д. Вуксана. Писма садрже податке о граничним односима; школовању Црногораца у Русији; разграничењу према Паштровићима; држању херцеговачких Турака према Црној Гори; о разговорима с Вуком Караџићем о Његошу; о односима Црне Горе и Србије; о помоћима у новцу.
- 550 КЊАЗ НИКОЛА И ДРАГУТИН ИЛИЋ. — 3, 1936, IX, XV, 1, 20—30; 2, 89—95; 3, 150—155; 4, 216.
Преписка од 1899. до 1902. године.
- 551 ЦРНА ГОРА И ПОГРАНИЧНИ ТУРЦИ (1852—1859). — 3, 1936, XV, 1, 31—42; 2, 96—103; 3, 156—164; 4, 225—235.
Преписка црногорских и турских главара.
- 552 ПРЕД ХЕРЦЕГОВАЧКИ УСТАНАК. — 3, 1936, IX, XV, 2, 125—126.
Писмо Стевана Зимоњића Машу Врбици.
- 553 ЈЕДНО ПИСМО ДРАГА ОБРЕНОВА. — 3, 1936, IX, XV, 3, 188—189.
- 554 СЛИЧИЦА ИЗ ОКУПАЦИЈЕ. — 3, 1936, IX, XV, 3, 189—190.
О бјегунцима из БиХ 80-их година XIX вијека.
- 555 КЊАЗ НИКОЛА И ВАЛТАЗАР БОГИШИЋ. — 3, 1936, IX, XV, 4, 216—224; 5, 288—293; 6, 346—356; XVI, 1, 25—31; 2, 91—98; 3, 145—151; 4, 211—220; 5, 276—281; 6, 347—351.
Преписка.
- 556 ЦРНА ГОРА У ЕВРОПСКОМ РАТУ. Војне операције од 10. јуна до 15. децембра 1915. — 3, 1936, IX, XV, 4, 241—254; 5, 305—319; 6, 368—382; XVI, 1, 45—56; 2, 111—124; 3, 167—176; 4, 239—247; 5, 295—303; 6, 363—372; 1937, X, XVII, 1, 41—52; 2, 116—121; 3, 175—183; 4, 233—239.
Реферат Врховном команданту Црногорске војске краљу Николи о раду Штаба Врховне команде од 10. маја до 15. XII 1915. године.
- 557 ЦРНА ГОРА И ПОГРАНИЧНИ ТУРЦИ. — 3, 1935, VIII, XIII, 1, 33—41; 2, 104—112; 3, 159—168; 4, 231—239; 5, 294—300; 6, 353—359.
Преписка црногорских и турских главара.
- 558 ЈОШ ЈЕДАН ПОТОМАК БАЛШИЋА. — 3, 1937, IX, XVI, 1, 57—58.
- 559 ЈОШ НЕШТО О ВЛАДИЦИ РАДУ И АЛИ-ПАШИ. — 3, 1936, IX, IX, XVI, 59—60. Потпис: Д. В.
Писмо владике Рада Гагићу; Јоко Савов, Мушо Церовић и Саво Цуцан владци Раду.
- 560 ЈЕДАН ИЗВЈЕШТАЈ О ЦРНОГОРЦИМА ИЗ ГОД. 1820. — 3, 1936, IX, XVI, 59—60. Потпис: Д. В.
Спиридон Сутовић окружном капетану у Котору.
- 561 КАКО СУ СЕ ПИСАЛА ПРИВАТНА ПИСМА У ПОЧЕТКУ XIX ВИЈЕКА. — 3, 1936, X, XVI, 1, 61—62.

562. НАПОМЕНА. — З, 1936, IX, XV, 1, 62.
Хаџаџлија Феризовић владици Раду; Корјенићи владици Раду.
563. ЈЕДАН СТАРИ РАТНИК, СЛОВЕНАЦ (1897). — З, 1936, IX, XVI, 1, 62.
Писмо књазу Николи.
564. ЦРНА ГОРА И СРБИЈА. — З, 1936, IX, XVI, 2, 105—107; 3, 157—164; 4, 228—235.
Преписка: кнез Милан — књаз Никола; књаз Никола — краљ Александар; говор пуковника Велимировића приликом предаје ордена „Белог орла I степена“ књазу Николи и одговор књаза.
565. ЗАКЛЕТВА НА „БЕТИЋИМА“. — З, 1936, XI, XVI, 2, 125.
566. ПРВА ЦРНОГОРСКА КРШТЕНИЦА (1805). — З, 1936, IX, XVI, 2, 125.
567. ПЕРИПЕТИЈЕ ЈЕДНОГ УЧИТЕЉА. — З, 1936, IX, XVI, 3, 182—183.
Потпис: Д. В.
568. БИГАМИЈА У ЦРНОЈ ГОРИ (1854). — З, 1936, IX, XVI, 3, 183.
569. ЈЕДНО ПИСМО АРХИМАНДРИТА АКСЕНТИЈА ИВАНУ И ПЕТРУШКИ. — З, 1936, IX, XVI, 3, 184. Потпис: Д. В.
1822. године.
570. ПРВИ ЂУМРУК ЦЕТИЊСКИ (1875). — З, 1936, IX, XVI, 3, 184—185.
Потпис: Д. В.
571. ВЕЛАДУН И ГАЂЕ ПЕТРА ЊЕГУШИЋА (1852). — З, 1936, IX, XVI, 3, 185—186.
572. ГРАДСКА ПОЛИЦИЈА У ДАНИЛОВГРАДУ НАЗАД 60 ГОДИНА (1875). — З, 1936, IX, XVI, 3, 186—187.
573. КАКО СЕ ЗАПОПИО ПОП МИРКО (1853). — З, 1936, IX, XVI, 3, 187—188.
574. ЈЕДНО ПИСМО ДРАГА ОБРЕНОВА (1881). — З, 1936, IX, XV, 3, 188—189.
Машу Ђрбици.
575. ЈЕДНА РАСТАВА БРАКА. — З, 1936, IX, XVI, 3, 188—189.
1875. године.
576. ГЕНЕАЛОГИЈА КУЋЕ ПАСКВАЛИ (1894). — З, 1936, IX, XVI, 3, 189—190. Потпис: Д. В.
577. ШТО ЗНАЧЕ МАРАМЕ ПРИ КУМИРУ? (1809). — З, 1936, IX, XVI, 4, 248—249. Потпис: Д. В.

- 578 НЕКИ АНОНИМ БРАНИ СЕ ОД УБИСТВА (1855). — З, 1936, IX, XVI, 4, 249. Потпис: Д, В.
- 579 ТЕШКО СТАЊЕ У КОЛАШИНУ 1869. — З, 1936, IX, XVI, 4, 249—250. Потпис: Д, В.
- 580 ТУЖБА БРАЋЕ КАРАЏИЋА. — З, IX, XVI, 4, 252—253. 1881. или 1882. године.
- 581 НЕКОЛИКО ДОКУМЕНАТА С КРАЈА XVII ВИЈЕКА (1687—1692). — З, 1936, IX, XVI, 3, 282—288.
Писма владике цетињског провидуру; Сулејман-паша владици цетињском и кнезовима и половима црмничким.
- 582 МИРОЉУБИВИ ЈЕРОМОНАХ САВА. — З, 1936, IX, XVI, 5, 309.
Писмо из 1813. јеромонаха Саве Петру I.
- 583 БЛАГОСЛОВЕНА МОЛИТВА СВ. ПЕТРА ЦЕТИЊСКОГ. — З, 1936, IX, XVI, 5, 310.
Стефану Гавриловићу (1815).
- 584 ПИСМЕНА ОБАВЕЗА О БРАТСКОМ ЖИВЉЕЊУ (1817). — З, 1936, XVI, 5, 310—311.
Архимандрита Аксентија и игумана Теодосија из манастира Мораче (1817).
- 585 ЈЕДНО ПИСМО ПОПА ТОША ПЕТРУ I. З, 1936, IX, XVI, 5, 311—312.
У писму Тошо Шеровић описује муке које су претрпјели око 300 особа, који су били кренули преко Цариграда у Русију ради пресељења.
- 586 ПОП ЂИКАН ХУМАЦ ТРАЖИ ЗАЈАМ ОД МИТРОПОЛИТА ПЕТРА I (1825). — З, 1936, IX, XVI, 5, 312—313.
- 587 РЕГУЛИСАЊЕ СВЕШТЕИЧКИХ ПРИХОДА (1854). — З, 1936, I, XVI, 5, 313.
- 588 ЖИТИЈЕ ПОПА МИЛАНА (1905). — З, 1936, IX, XVI, 6, 380—382.
Писмо попа Кнежевића књазу Николи.
- 589 РУКОПИСИ МАНАСТИРА ПЕЋКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ. — Зборник за историју Јужне Србије и суседних области, 1936, I, 133—189.
Опис и систематски приказ 117 рукописних књига XIII—XIX в.
- 590 РУКОПИСИ ЦЕТИЊСКОГ МАНАСТИРА. — Зборник за историју Јужне Србије и суседних области, 1936, I, 190—221.
Опис и систематски приказ 85 рукописа од XIV до XIX в.
- 591 ЈЕДАН РАНИ КОМЕНТАР „ГОРСКОГ ВИЈЕНЦА“. — Прилози..., 1936, XVI, 2, 299—306.
Коментар вјероватно настао после 1869. Податиран и непотписан. Нађен у Архиву краља Николе.
- 592 ЗАПИСИ И НАТПИСИ, Збирка Душана Д. Вуксана. — Зборник за историју Јужне Србије и суседних области, 1936, I, 299—310.
Приказ и опис разних записа и натписа у Пећи и Цетињу.

- 593 ЖАЛБА ВОЈВОДЕ МИЉАНА НА ЧЕТВРТИНУ. — ЗГ, 1936, VIII, 1—4, 7.
- 594 НЕПРИЛИКЕ ЈЕРОМОНАХА СИМЕУНА. — ЗГ, 1936, VIII, 1—4, 3.
Када се нашао на турској територији јер није важио црногорски пасош.
- 595 СВАЂА ПРИЗРЕНСКИХ ПОПОВА (1864). — ЗГ, 1936, VIII, 7, 2.
- 596 ПОШТА ЦЕТИЊЕ — КОТОР (1874). — ЗГ, 1936, VIII, 18, 2.
- 597 ДВА ЉУБИШИНА ПИСМА. — Прилози... , 1936, XVI, 2, 307—308.
О писму Перу Врбци (сину војводе Маша) из 1876. (?) и Вацлику, секретару књаза Николе из 1862. С текстом писама.
- 598 КЊАЗ НИКОЛА И ЗМАЈ ЈОВАН ЈОВАНОВИЋ. — З, 1937, X, XVII, 1, 19—22.
Преписка.
- 599 КЊАЗ НИКОЛА И М. ГАРАШАНИН. — З, 1937, X, XVII, 1, 23—24.
Преписка.
- 600 ВЛАДИКЕ ИЗ РАЗНИХ ПЛЕМЕНА 1516—1699. — З, 1937, X, XVII, 1: 25—29; 2, 97—103; 3, 160—166; 4, 218—223.
Границе Цетињског манастира у Синцу; кирија на манастирски млин; продаја земље Цетињском манастиру; куповање куће у Мајинама за Цетињски манастир; прилози Цетињском манастиру; парница између Цетињског манастира и Хумаца; давање винограда у наполицу; границе неких црногорских племена (1695); спор жене Раткове с Цетињским манастиром.
- 601 КРИВОШИЈСКА И ХЕРЦЕГОВАЧКА БУНА 1881/2. — З, 1937, X, XVII, 1, 29—38; 2, 103—116; 3, 167—174; 4, 223—232; 5, 295—302; 6, 366—375; XVIII, 1, 39—43; 2, 99—108; 3, 163—170; 4, 243—248; 5, 295—302, 6, 366—375; XVIII, 1, 39—43; 2, 99—108; 3, 163—170; 4, 243—248; 5, 255—248; 6, 104—310; 6, 367—374.
Капетан Аким Даковић Машу Врбци; Јоко Хаџић М. Врбци; Преписка Маша Врбце и Бошка Мартиновића; Бошко Гузина Шаку Петровићу; Ђуза Вукотић Врбци; М. Врбца књазу; М. Врбца Лазару Социци; Главари херцеговачки изасланику црногорске владе; М. Врбца Стевану Зимоњићу и др.
- 602 ЈУГОСЛОВЕНСКА ИДЕЈА 1871 ГОДИНЕ. — З, 1937, X, XVII, 1, 53—54.
Писмо Југословена из Одесе књазу Николи.
- 603 ДА ЛИ ЈЕ НОШЕНО ОРУЖЈЕ КАД СУ СЕ НОСИЛИ КРСТИ? — З, 1937, X, XVII, 1, 54—55.
Писмо попа Рада Ајдуковића Сенату из 1873. године
- 604 МУКЕ ВАСОЈЕВИЋКИХ УЧИТЕЉА. — З, 1937, X, XVII, 1, 55—57.
Писмо Гаврила Саичића Сенату 1872.

- 605 ИЗЈАВА ПРОТА ЈОКА ШПАДИЈЕРА О СВ. ПЕТРУ ЦЕТИЊСКОМ
(15. II 1899). — З, 1937, X, XVII, 1, 58—60.
- 606 РАЧКИ КЊАЗУ НИКОЛИ И СУНДЕЧИЋУ. — З, 1937, X, XVII, 2,
92—96.
- 607 УВОЂЕЊЕ СУДА У МЕДУНУ. — З, 1937, X, XVII, 2, 122.
Године 1852.
- 608 СТАТУТ ДАНИЛОВА ОРДЕНА (1853). — З, 1937, X, XVII, 2, 122—
123. Потпис: Д. В.
- 609 ДВИЈЕ ИНТЕРЕСАНТНЕ НАРЕДБЕ КЊАЗА ДАНИЛА (1853). — З,
1937, X, XVII, 123—124.
О забрани посмртних трпеса и послужбице.
- 610 ЈЕДНА ЖАЛБА КАЛУЂЕРА МИХАЈЛА И ДР. КЊАЗУ ДАНИЛУ
(1854). — З, 1937, X, XVII, 2, 124. Без потписа.
- 611 ЈЕДАН РАСПИС КЊАЗА ДАНИЛА О ГЛОБАМА (1855). — З, 1937,
X, XVII, 2, 125—126. Потпис: Д. В.
- 612 СПАСОЈЕ ПАВЛОВИЋ ШАЉЕ СВОГА ЈОВИЦУ КЊАЗУ ДАНИЛУ
„НА НАУКЕ“. — З, 1937, X, XVII, 2, 126. Потпис: Д. В.
- 613 НЕКОЛИКО ПИСАМА БРАТИЈЕ МАНАСТИРА ДЕЧАНА И ПАТ-
РИЈАРШИЈЕ КЊАЗУ ДАНИЛУ И КЊАЗУ НИКОЛИ. — З, 1937,
X, XVII, 3, 154—159.
- 614 ПРВИ ПОПИС СТАНОВНИШТВА У ЦРНОЈ ГОРИ. — З, 1937, X,
XVII, 3, 184—186.
Из године 1879.
- 615 ИЗ ЗАВИЈЕЖАКА ИЛИЈЕ РАМАДАНОВИЋА (1876—1878). — З,
1937, X, XVII, 3, 186—189. Потпис: Д. В.
- 616 МАТИЦА СЛОВЕНСКА ОДБОРУ ЗА ПРОСЛАВУ СТОГОДИШЊИ-
ЦЕ РОЂЕЊА ВЛАДИКЕ РАДА (1913). — З, 1937, X, XVII, 3, 189.
- 617 ПРЕПИСКА КЊАЗА ДАНИЛА И БОРБА СТРАТИМИРОВИЋА. —
З, 1937, X, XVII, 4, 212—217.
- 618 НИКОДИМ ЈЕРОМОНАХ МАНАСТИРА ЖУПСКОГ, КЊАЗУ НИ-
КОЛИ (1868). — З, 1937, X, XVII, 4, 248—250. Потпис: Д. Д. В.
- 619 СИМО ПОПОВИЋ КЊАЗУ НИКОЛИ. — З, 1937, X, XVII, 5, 278—288.
- 620 НЕКОЛИКО ДОКУМЕНАТА ИЗ АНЕКСИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГО-
ВИНЕ. — З, 1937, X, XVII, 5, 302—315.
Преписка српске и црногорске војске и др. Мемоари о територијалним накна-
дама које се имају дати Србији и Црној Гори у случају признања и одо-

брења проглашене анексије Босне и Херцеговине Аустро-Угарској, октобра 1908; Уговор између Србије, Црне Горе и Турске; Промемоар црногорске владе

- 621 **ЕПОХА МИТРОПОЛИТА ДАНИЛА (1697—1734).** — З, 1937, X, XVII, 5, 289—295; 6, 349—354; XVIII, 1, 30—39.
Спор митрополита Данила с Турцима око даљана Шујице; митрополит узајмљује паре врху баштине К. и Х. Мустафину; митрополит Данило о порученом оружју; Петар Велики позива митрополита Данила и главаре на рат с Турцима; прилог разореним Никшићима; признање јурисдикције митроп. Данилу у млетачким покрајинама; народни суд дијели наслједство и др.
- 622 **НЕКОЛИКО „ОКРУЖНИЦА“ ИЗ ОСАМДЕСЕТИХ ГОДИНА.** — З, 1937, X, XVII, 5, 316—317; 6, 376—381.
Распис о школском прирезу, о дужности командира, војничке глобе, о послушности војника; спремни за мобилизацију; о дочеку владике; о пројацима; упутство о сијању дјетелине и др.
- 623 **ОГЊ. УТЈЕШЕНОВИЋ КЊАЗУ НИКОЛИ.** — З, 1937, X, XVII, 6, 345.
- 624 **ДВА ПИСМА ПОЛИТА ДЕСАНЧИЋА КЊАЗУ НИКОЛИ.** — З, 1937, X, XVII, 6, 345—348.
- 625 **В. ДЕНТОН: НЕКОЛИКО ДАНА У ЦРНОЈ ГОРИ.** — З, 1937, X, XVIII, 1, 17—24; 2, 79—89; 3, 143—149; 4, 213—218.
- 626 **КАПЕТАН ЂОКО ВЛАЈКОВИЋ ВОЈВ. БОЖУ ПЕТРОВИЋУ.** — З, 1937, X, XVIII, 1, 25—26.
22. јун 1875. године.
- 627 **ЂОРЂЕ СРДИЋ МИЛОРАДУ МЕДАКОВИЋУ.** — З, 1937, X, XVIII, 1, 26—27.
- 628 **ДР М. ВЕСНИЋ НЕПОЗНАТОМ ЦРНОГОРЦУ.** — З, 1937, X, XVIII, 1, 27—29.
- 629 **СВЕТОЗАР ЂОРЂЕВИЋ МАРШАЛУ ЦРНОГОРСКОГ ДВОРА.** — З, 1937, X, XVIII, 1, 29.
- 630 **НЕКОЛИКО ДОКУМЕНАТА ИЗ 1913 ДО 1915 ГОДИНЕ.** — З, 1937, X, XVIII, 1, 43—52.
Министарски савјет краљу Николи; Ј. Мијушковић Јанку Вукотићу; краљ Никола краљу Петру; Пашаић српском посланику на Цетињу.
- 631 **ПРЕСУДА АБАТУ ДОЛЋИ-У.** — З, 1937, X, XVIII, 1, 53—60.
Због издајства 1804.
- 632 **ЈЕДНО КНИЋАНИНОВО УВЈЕРЕЊЕ.** — З, 1937, X, XVIII, 1, 60—61.
Из године 1851.
- 633 **МИЛАКОВИЋ [ДИМИТРИЈЕ] КЊАЗУ ДАНИЛУ [1852].** — З, 1937, X, XVIII, 2, 90.

- 634 ЈАСТРЕБОВ КЊАЗУ НИКОЛИ, — 3, 1937, X, XVIII, 2, 90—91.
Шаље му књигу 1886. из Петрограда.
- 634а МИТРОПОЛИТ СРПСКИ ИНОКЕНТИЈЕ КЊАЗУ НИКОЛИ. — 3, 1937, X, XVIII, 2, 91.
- 635 СВЕТОЗАР МАНОЈЛОВИЋ КЊАЗУ НИКОЛИ. — 3, 1937, X, XVIII, 2, 92.
- 636 ИЗ ПИСМА СТ. ЂУРЧИЋА КЊАЗУ НИКОЛИ О РЕДИГОВАЊУ КЊАЖЕВИХ МЕМОАРА 1907. — 3, 1937, X, XVIII, 2, 92.
- 637 ДР ИЛИЈА БАРБУЛЕСКУ МАРШАЛУ ЦРНОГОРСКОГ ДВОРА. — 3, 1937, X, XVIII, 2, 92—93.
Из Јаши-а 1912. године.
- 638 ЕПОХА МИТРОПОЛИТА САВЕ И ВАСИЛИЈЕ. — 3, 1937, X, XVIII, 2, 94—99; 3, 154—163; 4, 223—230; 5, 285—295; 6, 348—358; 1938, XI, XIX, 1, 29—37; 2, 96—104; 3, 159—166; 4, 227—234; 5, 293—300; 6, 356—361.

Благослов митрополита Саве попу Николи Поповићу; продаја земље Цетињском манастиру; продаја земље митрополиту Сави; Стањевићи продају земљу митрополиту Сави; враћање Медовине Цетињском манастиру; прилози Манастиру цетињском; Њепуши продају земљу митрополиту Сави; спор митрополита Саве и Василија око неког имања (око 1738); калуђерење Пера Нижчева; Прбљаски збор цетињским главарима; мати потврђује синовљев тестамент; прилози Цетињском манастиру; отпремнице удовице; остава Јована Дрековића митрополиту Сави; прилози цркви Свете Тројице; наплата мртве главе очине; парница Шуца и Бјелица око неких земаља; патријарх и три митрополита шаљу Василија Петровића руском цару за помоћ; патријарх Атанасије хиротонише за митрополита Василију Петровића; митрополит Сава дијели подгоричку инорију; један умир из 1753. године; митрополит Василије полаже рачун о примљеном новцу из Русије (1756); проглас Саве и Василије српском народу под Турцима (1756); Сава и Василије објављују да су посветили за епископа зетског архимандрита Владимира Буковског (1756); митрополит Василије даје зајам врх земље; забиљешка о издацима митрополита Василија; покретна имовина манастира Ђелије добрске у год. 1757; Срби и Турци љешански поклањају и дају под закуп неке земље Цетињском манастиру (1767); пресуда Народног суда (1761); мир с херцеговачким Турцима (1761); Шћепан Мали штити црквена добра (1768); што су Млечани похарали у Стањевићима и Маинама (1769); с каквом је имовином располагао Шћепан Мали године 1770; Шћепан Мали потврђује кнежевство кући Кнежевића (1772); писмо митрополита Саве мостарском митрополиту Платону (1776).

- 639 НЕКАЛИКО ДОКУМЕНАТА ИЗ 1913 ДО 1915 ГОДИНЕ. — 3, 1937, X, XVIII, 2, 108—120.
План војводе Путника о кооперацији српске и црногорске војске 4. VIII 1914; заједнички план дејства српске и црногорске војске у рату против Аустро-Угарске; краљ Никола Јанку Вуколићу; реферат ђенерала В. Јанковића краљу Николи.
- 640 ПОЧЕТАК ИСТОРИЈЕ ЦРНЕ ГОРЕ МИТРОПОЛИТА ПЕТРА I, ИСТОРИЈА О ЗЕНТЕ И ЧЕРЊЕЈ ГОРИ. — 3, 1937, X, XVIII, 2, 121—122.

- 641 ЈЕДНО ПИСМО МИТРОПОЛИТА ПЕТРА I МИХАЈЛУ РАДОВИЋУ
17. IV 1806. — З, 1937, X, XVIII, 2, 122.
- 642 ЈЕДНА ПРЕСУДА НОВИЦЕ ЦЕРОВИЋА (1854). — З, 1937, X, XVIII,
2, 122—123.
- 643 ИЗ МЛАДОСТИ ИВА ВОЈИНОВА — ВРАНЕ (1859). — З, 1937, X,
XVIII, 2, 123—124.
- 644 ПРАВО УДАТЕ УНУКЕ НА ДЈЕДОВИНУ. — З, 1937, X, XVIII, 2, 124.
Сенатска пресуда из 1873.
- 645 ГАРИБАЛДИ КЊАЗУ НИКОЛИ. — З, 1937, XVIII, 3, 150.
- 646 ПАВЛЕ ЈОВАНОВИЋ КРАЉУ НИКОЛИ. — З, 1937, X, XVIII, 3, 151
—152.
- 647 ДР ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ КЊАЗУ НИКОЛИ, — З, 1937, X,
XVIII, 3, 153.
- 648 УВОД У ЕВРОПСКИ РАТ. — З, 1937, X, XVIII, 3, 171—180.
Министар војни Црне Горе министру иностраних дјела; министар уну-
трашњих дјела министру иностраних дјела; њемачки посланик министру
иностранних дјела; министарство иностраних дјела посланику Оту; њема-
чки посланик министру иностраних дјела; италијански посланик Мини-
старству иностраних дјела; француски посланик министру иностраних
дјела; краљ Никола регенту Александру.
- 649 МУЗЕЈ И НАРОДНА БИБЛИОТЕКА НА ЦЕТИЊУ. — З, 1937, X,
XVIII, 3, 181—184.
Предлог Јована Павловића за оснивање (1879).
- 650 ОТМИЦА КАПЕ. — З, 1937, X, XVIII, 3, 184. Потпис: Д. Д. В.
Пресуда из 1852.
- 651 КАКО ЈЕ КЊАЗ ДАНИЛО НАМИРИВАО КРАЂУ (1852). — З, 1937,
X, XVIII, 3, 184—185. Потпис: Д. Д. В.
- 652 ТУЖБА ФОЧАНСКИХ ТРГОВАЦА КЊАЗУ ДАНИЛУ НА ЦРНО-
ГОРЦЕ (1852). — З, 1937, X, XVIII, 3, 185—186. Потпис: Д. Д. В.
- 653 ТУЖБА КОМАНА НА СУЛУ РАДОВИЋА. — З, 1937, X, XVIII, 3,
188; Потпис: Д. Д. В.
- 654 ГУБЕРНАТОР ЈОВАН РАДОНИЋ ПРОВИДУРУ КОТОРСКОМ. —
З, 1937, X, XVIII, 4, 219.
Година 1796.
- 655 СЕРДАР МИХАИЛО БОШКОВИЋ И ДР. МИТРОПОЛИТУ ПЕТРУ I.
— З, 1937, X, XVIII, 4, 219—220.
16. VII 1822.
- 656 ПИСАР ЈЕВРЕМА ОБРЕНОВИЋА ПЕТРУ I. — З, 1937, X, XVIII, 4,
220—221. Потпис: Д. Д. В.

- 657 ЈЕРОМОНАХ МИХАИЛО ПЕТРУ I. — З, 1937, X, XVIII, 4, 221—222.
Потпис: Д. Д. В.
21. фебруар 1828. године.
- 658 ЖАЛБА ЖУПЉАНА НА ОЗРИНИЋЕ. — З, 1937, X, XVIII, 4, 249.
Потпис: Д. Д. В.,
Године 1852.
- 659 ДВОБОЈ УЧЕНИКА И УЧИТЕЉА. — З, 1937, X, XVIII, 4, 250—251.
Потпис: Д. Д. В.
Између Његоша и Сима Милутиновића.
- 660 ЧЛАНЦИ О ЦРНОЈ ГОРИ И ЦРНОГОРЦИМА У СРПСКИМ НОВИНАМА И ЧАСОПИСИМА. — З, 1937, X, XVIII, 5, 273—279; 6, 337—342.
Д. Владислављев, *Црногорци* (Летопис МС 1825/26).
- 661 ДАНИЛО КОКОТОВИЋ-ВУКОВИЋ ПЕРУ ТОМОВУ. — З, 1937, X, XVIII, 5, 280—281.
- 662 ТРИ ПИСМА С. ГОПЧЕВИЋА КЊАЗУ ДАНИЛУ. — З, 1937, X, XVIII, 5, 281—283.
- 663 КЊАЗ ДАНИЛО ШПИРУ ГОПЧЕВИЋУ. — З, 1937, X, XVIII, 5, 283.
- 664 ЈЕДНО ПИСМО ПРОФ. ЛИЦЕЈА ВЛАДИМИРА ЈАКШИЋА КЊАЗУ ДАНИЛУ. — З, 1937, X, XVIII, 5, 284.
- 665 ПОСЛАНИЦЕ ВЛАДИКЕ РАДА. — З, 1937, X, XVIII, 5, 295—304; 6, 359—367.
Бјелопавлићима, Црногорцима, Црмичанима, Бањанима, Цеклињанима, Кучима, Црногорцима и Врђанима, Херцеговцима, Загоранима, Сенату и Гвардији, Залажанима, Вукчевићима и Глобарима, граховским и бањским главарима Васојевићима, поповима Глухога Дола и Буковика, Његушима, Бокелјима и Дубровчанима.
- 666 ЊЕГУШИ ЦИЈЕНЕ „МЕТЕХЕ“ (1836). — З, 1937, X, XVIII, 5, 311—312. Потпис: Д. Д. В.
- 667 УМИР ДЕЈОВИЋА И ПРОСЕДОЉАНА ПРЕД ВЛАДИКОМ РАДОМ (1839). — З, 1937, X, XVIII, 5, 312—313. Потпис: Д. Д. В.
- 668 ВЛАДИКА РАДЕ МИЈЕЊА НЕКЕ БАШТИНЕ (1849). — З, 1937, X, XVIII, 5, 313; Потпис: Д. Д. В.
- 669 НЕКОЛИКЕ СЕНАТСКЕ ОДЛУКЕ ИЗ ГОДИНЕ 1852. — З, 1937, X, XVIII, 5, 313—314. Потпис: Д. Д. В.
- 670 КАКО СУ СЕ ПИСАЛИ ТЕСТАМЕНТИ ЈОШ У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВИЈЕКА (1860). — З, 1937, X, XVIII, 5, 315. Потпис: Д. Д. В.

- 671 ШТО СЕ СВЕ КРИЛО У 1822 ГОДИНИ. — З, 1937, X, XVIII, 5, 315—316. Потпис: Д. Д. В.
- 671а ВЛАДАН ЂОРЂЕВИЋ КЊАЗУ НИКОЛИ. — З, 1937, X, XVIII, 6, 343.
- 672 ТРИ ПИСМА БИСКУПА МИЛИНОВИЋА СУНДЕЧИЋУ. — З, 1937, X, XVIII, 6, 343—347.
- 673 ЖАЛБА КАЛУЂЕРА МАНАСТИРА СВ. СТЕФАНА ПИПЕРСКОГ (1854). — З, 1937, X, XVIII, 6, 375. Потпис: Д. Д. В.
- 674 ЈЕДНА ПЈЕСМА СТЕФАНА ПЕРОВИЋА ЦУЦЕ ВЛАДИЦИ РАДУ (ЧУВСТВОВАЊА). — З, X, XVIII, 6, 376—377.
- 675 ТЕСТАМЕНАТ КНЕЗА МАШАНА (МАКСИМА). — ЗГ, 1937, IX, 1—4, 2.
Текст документа из 1722. године.
- 676 ПРИЛОГ ЦЕТИЊСКОМ МАНАСТИРУ. — ЗГ, 1937, I X, 1—4, 3.
Текст документа о завјештању за спомен мртвих из 1675. године.
- 677 ЈЕДНА ОДЛУКА ДОЊОКРАЈАЦА. — ЗГ, 1937, IX, 1—4, 4.
Документ о заштити шуме од Бајица до Ловћена из 1865. г.
- 676 ПРИЛОГ ЦЕТИЊСКОМ МАНАСТИРУ. — ЗГ, 1937, IX, 1—4, 3.
Документ из 1723. као препоручено писмо из братства Марка Перова који ради крзне совјете одлази из Црне Горе у Шерој.
- 679 ЗАШТО ЈЕ ЗАТВОРЕН ПОП МАТО. — ЗГ, 1937, IX, 1—4, 8.
Документ о притиску аустријских власти над црногорским живљем послје бокешког устанка 1869. године.
- 680 КАЛУЂЕР СИМЕУН. — ЗГ, 1937, IX, 1—4, 12.
Молба народа Роваца и Мораче из 1873. да калуђер остане код њих у служби.
- 681 ОБЈАВА МУТЕСАРИФА ГАТАЧКОГ 1875 ГОДИНЕ. — ЗГ, 1937, IX, 28, 3.
Поводом оснивања Мутесарифлука у Гацком. (За успоставу мира и законског пореза.)
- 682 НАРОДНИ СУД У АУСТРИЈИ 1871 ГОДИНЕ. — ЗГ, 1937, IX, 31—32, 3.
Документ о пресуди у Брајићима.
- 683 НАРОДНА ЧИТАОНИЦА У ЛИПОВУ. — ЗГ, 1937, IX, 81—82, 3.
О основама читаонице у Липову, код Колашина 1914. г.
- 684 КАКО СУ СЕ У ЦРНОЈ ГОРИ ПИСАЛИ ТЕСТАМЕНТИ ЈОШ У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВИЈЕКА. — ЗГ, 1937, 85—86, 5.
Текстови тестамената.
- 685 ПЕТАР ЂОГО МОЛИ ПОМИЛОВАЊЕ (1877). — ЗГ, 1937, IX, 99—100, 5. Без потписа.

- 666 **ЈЕДНА КРАЂА ЗВОНА ИЗ 1828 ГОДИНЕ.** — Политика, 1937, XXXIV, 10493, 12.
Анегдота из црногорске историје.
- 687 **ТЕСТАМЕНТ СТИЈЕПА ДАЈКОВА.** — Правни зборник, 1937, 9—10, 141.
- 688 **КУПОВИЦА ИЗ 1629 ГОД.** — Правни зборник, 1937, 11—12, 188—189.
- 689 **ЈЕДНА ПОСЛАНИЦА ВЛАДИЦИ РАДУ.** — Прилози..., — 1937, XVII, 2, 268—270.
О похвали Василија Кашхадарева Његошу из 1844. С текстом похвале.
- 690 **„ПУСТИЊАК ЦЕТИЊСКИ“ У РУСИЈИ.** — Прилози..., 1937, XVII, 1, 115—116.
Уз то текст писана упућених Његошу од Степана Димитријевића Вечајева од јануара 1835. и Николе Прерадовића од 24. децембра 1834, као одговора на пријем збирке пјесама.
- 691 **ЕПОХА МИТРОПОЛИТА ПЕТРА I (1782—1830).** — З, 1938, XI, XIX, 1, 37—48; 2, 104—110; 3, 166—172; 4, 234—240; 5, 301—307; 6, 361—372; XX, 1, 40—52; 2, 97—106; 3, 164—170; 4, 236—240; 5, 298—302; 6, 367—371; 1939, XXI, 1, 37—44; 2, 97—104; 3, 170—174; 4, 233—241.
Документа о унутрашњим односима (умиру у племени и између племена); пресуде Народног суда; мијењање, продаја и диоба земље; процјене и откупи заклада, дугови, брагорасводне парнице, заклетве, меѓани; о глади и отварању которског пазара, подјели инорија, тестаменти, непокорност Цеклићана, извјештаји о кретању Турака и др.
- 692 **АЗИЈАТСКИ ДЕПАРТАМЕНТ И СЕРДАР ПЕРО МАТАНОВИЋ.** — З, 1938, XI, XIX, 1, 56—58. Потпис: Д. Д. В.
Године 1872. или 1873.
- 693 **„ТЕСТАМЕНТ“ ПЕТРА ВЕЛИКОГА.** — З, 1938, XI, XIX, 1, 58—61.
Потпис: Д. Д. В.
- 694 **ТРИ ПИСМА МАША ВРБИЦЕ ЈОВАНУ СУНДЕЧИЋУ.** — З, 1938, XI, XIX, 2, 91—93.
- 695 **ПИСМА ВАЛТАЗАРА БОГИШИЋА ЈОВАНУ СУНДЕЧИЋУ.** — З, 1938, XI, XIX, 2, 93—95.
- 696 **НЕКОЛИКО ДОКУМЕНАТА ИЗ КОТОРСКОГ АРХИВА.** — З, 1938, XI, XIX, 2, 111—118; 3, 172—177, 4, 241—248; 5, 308—312; 6, 372—378; XX, 1, 45—53.
Прокламација сопровидура Ђуштина Болду из 1757; губернатор Радонић моли провидура да пошаље војводу Алберта у Црну Гору; преписка Јакова Поповића и епископа Рајачића; проглас владике Рада Бокелима; преписка окружног начелника у Котору и намјесника задарског; три писма о болести и смрти владике Рада.
- 697 **НЕКОЛИКО ПИСАМА ЈОВАНУ СУНДЕЧИЋУ.** — З, 1938, XI, XIX, 3, 155—158.
Луко Зоре, Вид Вулетић-Вукасовић, Вјеслав Клаић.

- 698 ДОКУМЕНТА У ПРИВАТНИМ РУКАМА (1494—1837). — З, 1938, XI, XIX, 3, 178—184.
Ограничавање земље; умир крви; митрополити Данило и Сава о дужностима свештеника и др.
- 699 ПРАВИЛА ОРДЕНА „ЗА НЕЗАВИСНОСТ ЦРНЕ ГОРЕ“, — З, 1938, XI, XIX, 3, 185—187. Потпис: Д. Д. В.
Из 1853. 1863, 1873.
- 700 ЧЕДА МИЈАТОВИЋ И ЈОВАН СУНДЕЧИЋ. — З, 1938, XI, XIX, 4, 221—226.
Преписка.
- 701 ДВИЈЕ АУСТРИЈСКЕ ПРОКЛАМАЦИЈЕ. — З, 1938, XI, XIX, 4, 249—251.
Прокламација Бана Јелачића Которанима (1849) и Вебера Црногорцима (1916),
- 702 ЈЕДНО ТУРСКО ПРИВАТНО ПИСМО. — З, 1938, XI, XIX, 4, 251—252.
Потпис: Д. В.
Мухамеду Зилданићу — Никшић.
- 703 ОБЈАВА АНДРИЈЕ СТОЈКОВИЋА НА „ШЋЕПАНА МАЛОГ“. — З, 1938, XI, XIX, 4, 252—253. Потпис: Д. В.
- 704 ДОСИТЕЈ ОБРАДОВИЋ ПЕТРУ I. — З, 1938, XI, XIX, 5, 289.
9. март 1805.
- 705 ПЕТАР I ДОСИТЕЈУ. — З, 1938, XI, XIX, 5, 290.
- 706 КЊАЗ НИКОЛА [ЈОВАНУ СУНДЕЧИЋУ]. — З, 1938, XI, XIX, 5, 290—292.
- 707 ЧЕТИРИ ЗАБИЉЕШКЕ МИТРОПОЛИТА ПЕТРА I. — З, 1938, XI, XIX, 5, 313—314. Потпис: Д. В.
О орденима 1813.
- 708 ШПИРО БРУСИНА ЈОВАНУ СУНДЕЧИЋУ. — З, 1938, XI, XIX, 6, 352.
- 709 ДУМ ИВАН СТОЈАНОВИЋ СУНДЕЧИЋУ. — З, 1938, XI, XIX, 6, 352—353.
- 710 ЛАЗО КОСТИЋ ЈОВАНУ СУНДЕЧИЋУ. — З, 1938, XI, XIX, 6, 354.
- 711 ИВАН ТРНСКИ СУНДЕЧИЋУ. — З, 1938, XI, XIX, 6, 354.
- 712 ПАЈА МАРКОВИЋ-АДАМОВ ЈОВАНУ СУНДЕЧИЋУ. — З, 1938, XI, XIX, 6, 354—355.
- 713 ДРАГУТИН Ј. ИЛИЋ Ј. СУНДЕЧИЋУ. — З, 1938, XI, XIX, 6, 355.

- 714 ПРОТОНОП КОТОРСКИ ЈАКОВ ПОПОВИЋ ВЈЕРУЈЕ У МАЂИЈЕ. — З, 1938, XI, XIX, 6, 379. Потпис: Д. В.
Писмо Петру I 1829.
- 715 „ДВОРЈАНСТВО“ ДОБРОТСКЕ ФАМИЛИЈЕ ИВАНОВИЋА. — З, 1938, XI, XIX, 6, 380—381. Потпис: Д. В.
Увјерење Петра II 1832. г. Николи Ивановићу.
- 716 ЦИЈЕНА ГЛАВЕ У ПОЧЕТКУ 80-ТИХ ГОДИНА. — З, 1938, XI, XIX, 6, 381. Потпис: Д. В.
Године 1871.
- 717 ФРАНКЛ, ЛУДВИГ АВГУСТ: КНЕЗ — ПЈЕСНИК. — З, 1938, XI, XX, 1, 27—35. Потпис: Б.
О везама Франкла и владике Рада.
Франклов чланак штампан код нас први пут у *Стражилову* за 1886. год.
- 718 ДИМИТРИЈЕЈ МИЛАКОВИЋ ПРЕДСЈЕДНИКУ МИНИСТАРСКОГ САВЈЕТА ГРАФУ НЕСЕЉРОДЕ. — З, 1938, XI, XX, 1, 36—38.
12. јул 1836.
- 719 ДВА ПИСМА ВИДА ВУЛЕТИЋА ВУКАСОВИЋА. — З, 1938, XI, XX, 1, 38—39.
Графу Лују Војновићу и књазу Николи.
- 720 ЕДВАРД МИТФОРД: ПОСЈЕТА ЊЕГОШУ. — З, 1938, XI, XX, 2, 87—92.
- 721 ЛЈУБО НЕНАДОВИЋ СИМУ ПОПОВИЋУ. — З, 1938, XI, XX, 2, 93—94. Потпис: Д. В.
- 722 НИЋИФОР ДУЧИЋ НЕКОМ ПРИЈАТЕЉУ. — З, 1938, XI, XX, 2, 94—95. Потпис: Д. В.
- 723 СТЕВАН ЧУРЧИЋ КЊАЗУ НИКОЛИ. — З, 1938, XI, XX, 2, 95—96.
Потпис: Д. В.
- 724 ПОЛИТИЧКА И ДРУГА ИНТЕРЕСАНТНИЈА ПИСМА ИЗ ВРЕМЕНА МИТРОПОЛИТА ПЕТРА I. — З, XI, XX, 2, 106—113; 3, 171—177; 4, 241—246; 5, 303—308; 6, 371—373; 1939, XII, XXI, 1, 44—52; 2, 104—111; 3, 175—179; 4, 242—246; 5, 299—301; 6, 307—368; XXII, 1, 48—52; 2, 114—120; 3, 168—176; 4, 230—242; 5, 297—304; 6, 351—365; 1940, XIII, XXIII, 1, 42—47; 2, 108—114; 3, 172—176; 4, 234—242; 5, 304—308; 6, 362—369; XXIV, 1, 43—51; 2, 104—108; 3, 169—177; 4, 236—242; 5, 302—307; 6, 357—367.
Преписка Петра I и руског двора. Петар I појединим црногорским главарима. Главари Петру I; преписка Петра I са истакнутим личностима из Босне, Херцеговине, Дубровника и других наших крајева; Петар I црногорским племенима.
- 725 СПИСАК ЛИЦА КОЈА СУ ПОШЛА С КАРАЂОРЂЕМ У РУСИЈУ 1814. — З, 1938, XI, XX, 2, 120—123. Потпис: Д. В.

- 726 ЖАЛБА БЕЋИР ХАЈДАРА ХОЦИЋА (1870). — З, 1938, XI, XX, 2, 122. Потпис: Д. В.
Књазу Николи.
- 727 ЦРНОГОРЦИ У ПРИЧАЊУ. — З, 1938, XI, XX, 2, 122—124. Потпис: Д. В.,
- 728 ЛАЈАРД, ХЕНРИ А.: НА ЦЕТИЊУ. — З, 1938, XI, XX, 3, 155—160; 4, 227—231.
1839. године.
Надаслов: Страница о Црној Гори и Црногорцима.
- 729 СТЕВАН ПОПОВИЋ МАШУ ВРБИЦИ 16. XI 1876. — З, 1938, XI, XX, 3, 161—163.
- 730 ЈЕДНО ПИСМО ПРОТА МИЛАНА ЂУРИЋА ИЗ ЕМИГРАЦИЈЕ. — З, 1938, XI, XX, 3, 163.
- 731 НЕКОЛИКА ПИСМА ИЗ ПОЧЕТКА ВЛАДЕ КЊАЗА ДАНИЛА (1851—1852). — З, 1938, XI, XX, 3, 177—183.
Писмо књаза Данила, барона Мајендорфа, Петра Томова руском цару и др.
- 732 ЉУТИНА КАО ОЛАКШАВАЈУЋА ОКОЛНОСТ (ПРЕСУДА СЕНАТСКА ИЗ 1865). — З, 1938, XI, XX, 3, 184.
- 733 ЧУВАЊЕ ШУМА (1865). — З, 1938, XI, XX, 3, 184—185. Потпис: Д. В.
- 734 НАРОДНИ СУД 1871 ГОДИНЕ. — З, 1938, XI, XX, 3, 185—186. Потпис: Д. В.
Пресуда Народног суда у Брајићима 1871 године,
- 735 ЈЕДАН „КОНТРАТ“ ОПШТИНЕ ЦЕТИЊСКЕ. — З, 1938, XI, XX, 3, 186—187. Потпис: Д. Д. В.
Уговор о набавци и преради меса (1871).
- 736 ЖАЛБА КРУШЕВИЧАНА СЕНАТУ. — З, 1938, XI, XX, 3, 187—188.
Потпис: Д. В.
Осамдесетих година XIX в.,
- 737 КЊАЗ ДАНИЛО ОКРУЖНОМ КАПЕТАНУ КОТОРСКОМ 19/31. МАЈА 1853. — З, 1938, XI, XX, 4, 232.
- 738 ДВА ПИСМА ИМБРА ТКАЛЦА. — З, 1938, XI, XX, 4, 232—234.
М. Врбици и књазу Николи.
- 739 СИМО ЉУВИЋ ЈОВАНУ СУНДЕЧИЋУ. — З, 1938, XI, XX, 4, 235.
- 740 ЕПОХА ВЛАДИКА ИЗ РАЗНИХ ПЛЕМЕНА. — З, 1938, XI, XX, 4, 246—247.
Прилог Цетињском манастиру Владика Ромил даје виноград у наполицу.
- 741 ЕПОХА МИТРОПОЛИТА ДАНИЛА (1891—1893). — З, 1938, XI, XX, 4, 247—249.

- 742 ЕПОХА САВЕ И ВАСИЛИЈА. — 3, 1938, XI, XX, 4, 249—250.
Прилози и продаја баштине Цетињском манастиру.
- 743 ТРИ ПИСМА ПОПУ ИЛИЈИ ПЛАМЕНЦУ. — 3, 1938, XI, XX, 4, 251
252. Потпис: Д. В.
Од попа Ђ. Мијушковића (1873), Дуке од Медуна (1875) и Доситеја Кнежевића (1875).
- 744 ЈЕДНО ПИСМО ЈЕРОМОНАХА „КНЕЗА“ ГРБОВИЋА (1897). — 3,
1938, XI, XX, 4, 252—253. Потпис: Д. В.
Упућено из Јерусалима 4. априла 1897 књазу Николи са жељом да се што
прије ослободи Јужна Србија и Македонија.
- 745 ЈЕДНО ПИСМО ЈЕФТА ГОЈКОВИЋА МАШУ ВРБИЦИ. — 3, 1938,
XI, XX, 5, 294,
22. април 1873. године.
- 746 СТРАХИНИЋ КЊАЗУ НИКОЛИ. — 3, 1938, XI, XX, 5, 294—296. Пот-
пис: Д. Д. В.
- 747 ЈУРАЈ ПОСИЛОВИЋ ЈОВАНУ СУНДЕЧИЋУ. — 3, 1938, XI, XX, 5,
296—297.
- 748 Л. МОНТИ ЈОВАНУ СУНДЕЧИЋУ. — 3, 1938, XI, XX, 5, 297.
- 749 ЦРНА ГОРА И ХЕРЦЕГОВИНА (ДОПУНЕ). — 3, 1938, XI, XX, 5,
309—312; 6, 374—377.
- 750 СЛУЧАЈ ЈЕРОМОНАХА СИМЕОНА. — 3, 1938, XI, XX, 5, 313—314.
О сметњама које су му правиле турске власти при одласку из Црне Го-
ре за Србију, преко турске територије, иако је имао уредан пасош.
- 751 АДАМ ЗАЈИМ И КЊАЗ НИКОЛА. — 3, 1938, XI, XX, 5, 315—316.
Потпис: Д. В.
Зајим, пећки племић, заточен у Аканској тврђави, моли за помоћ (1901).
- 752 ЈЕДНА МИСТИФИКАЦИЈА У ИСТОРИЈИ ЦРНЕ ГОРЕ. — 3, 1938,
XI, XX, 6, 348—354.
„Изјашњење црногорског правитељства и народнијех поглавара (1814) у
име своје и народа, како ће се владати према поданицима аустријске др-
жаве“.
- 753 КАКВА СУ САОПШТЕЊА ДОНОСИЛЕ СРПСКЕ НОВИНЕ О ЦР-
НОЈ ГОРИ НАЗАД СТО ГОДИНА. — 3, 1938, XI, XX, 6, 355—363.
Српске народне новине (Пешта) о Црној Гори 1838. г.
- 754 ФРАЊО РАЧКИ ЈОВАНУ СУНДЕЧИЋУ. — 3, 1938, XI, XX, 6, 364
—366.
- 755 ИЗВЈЕШТАЈ ГРБАЉСКОГ ТИТУЛАНА ФРАНЦУСКИМ ВЛАСТИ-
МА (1809). — 3Г, 1938, X, 1—4.

- 756 ЊЕМАЧКЕ И СРПСКЕ НОВИНЕ О ПУТУ САКСОНСКОГ КРАЉА У ЦРНУ ГОРУ. — ЗГ, 1938, X, 1—4, 16.
- 757 ПОГИБИЈА АЛИ-ПАШИНИХ ДЕЛЕГАТА НА БАШИНОЈ ВОДИ (1843). — ЗГ, 1938, X, 1—4, 20.
- 758 МИСИЈА СТАНКА ПЕТРОВИЋА У РУСИЈИ 1817 ГОДИНЕ. — ЗГ, 1938, X, 1—4, 5—6.
- 759 ПОСЛАНИЦА ПЕТРА I БЈЕЛОПАВЛИЋИМА (1829). — ЗГ, 1938, X, 13—14, 3.
- 760 ПЕТАР I СПРЕЧАВА УПАД У ЗЕТУ (1823). — ЗГ, 1938, X, 17, 3.
- 761 СРБИ И ТУРЦИ ЉЕШАНСКИ ПОКЉАЊАЈУ И ДАЈУ ПОД ЗАКУП ЗЕМЉЕ МАНАСТИРУ ЦЕТИЊСКОМ. — ЗГ, X, 1938, 31—32, 4.
- 762 ПЕТАР I БЈЕЛОПАВЛИЋИМА И ПЈЕШИВЦИМА (1828). — ЗГ, X, 722, 3.
- 763 НАРОДНА ПРЕСУДА С ПАТРИЈАРХОВОМ АПРОВАЦИЈОМ (1748). — ЗГ, 1938, X, 938 (728), 4.
- 764 ГЛАВАРИ УТВРЂУЈУ ЊЕГОША ЗА ГОСПОДАРА. — ЗГ, X, 1938, 729, 3.
- 765 СВЕШТЕНИЦИ УТВРЂУЈУ ЊЕГОША ЗА ГОСПОДАРА (1830). — ЗГ, 1938, X, 730, 2.
- 766 ПРВО ПИСМО ЊЕГОШЕВО (1830). — ЗГ, X, 1938, 732, 3.
- 767 ГАГИЋЕВЕ НАДЕ У ЊЕГОША (1830). — ЗГ, X, 1938, 733, 4.
- 768 ГАГИЋЕВИ САВЈЕТИ ЊЕГОШУ. — ЗГ, X, 1938, 734, 3.
- 769 ГАГИЋ О ЦРНОГОРСКОМ УМИРУ. — ЗГ, 1938, X, 736, 4.
- 770 КАКО ЈЕ ВЛАДИКА РАДЕ СПАСАО ЖИВОТ ЈЕДНОМ МЛАДОМ ТУРЧИНУ (1842). — ЗГ, 1938, X, 737, 3.
- 772 КАКО ЈЕ ВЛАДИКА РАДЕ ДИЈЕЛИО НАРОДУ ХРАНУ ДОВИВЕНУ ИЗ РУСИЈЕ (1840). — ЗГ, 1938, X, 737, 3. Без потписа.
Из старих новина.
- 773 ГУВЕРНАДУР ВУКОЛАЈ РАДОНИЋ И КОНЗУЛ ГАГИЋ (1830). — ЗГ, 1938, X, 738, 3.
- 774 КАКО ЈЕ СУЂЕН ГУВЕРНАДУР ВУКОЛАЈ (1830). — ЗГ, 1938, X, 739, 3.

- 775 АУСТРИЈА У ПРВОЈ ГОДИНИ ВЛАДЕ ВЛАДИКЕ РАДА. — ЗГ, 1938, X, 745, 3.
- 776 ГУВЕРНАДУРОВИЋИ У ДОБА ВЛАДИКЕ РАДА. — ЗГ, 1938, X, 745, 3.
- 777 ЊЕГОШ ТРАЖИ ПОМОЋ ПРОТИВ АУСТРИЈЕ (1830). — ЗГ, 1938, X, 748, 3.
- 778 ПРЕПИСКА МИТРОПОЛИТА ВАСИЛИЈА, МИТРОПОЛИТА САВЕ И ЦРНОГОРСКИХ ГЛАВАРА (1752—1759). Углавном преписка са Русијом. — Споменик СКА, Београд, 1938, LXXXVIII, 69, 1—94. Увод (1—15 стр.), припрема за штампу, опис писама и садржине, регистар лица, мјеста и надлежности и регистар писама Д. Вуксана.
- 779 МИЛОШ ПОПОВИЋ: ЦРНА ГОРА И ЦРНОГОРЦИ. — З, 1939, XII, XXI, 1, 24—32. Потпис: В.
Гл. Друштва српске словесности, св. 1/1847. г.
- 780 ТРИ ПИСМА СТЕПАНА БУЗОЛИЋА ЈОВАНУ СУНДЕЧИЋУ. — З, 1939, XII, XXI, 1, 33—36.
- 781 КАКО ЈЕ КЊАГИЊА ДАРИНКА ДОВЕДЕНА НА ЦЕТИЊЕ (1855). — З, 1939, XII, XXI, 1, 56—57. Потпис: Д. В.
Према писању листова Српске новине и *Osservatore Triestino*.
- 782 ПРЕДСТАВКА ТУРА МАРКОВА ПЕТРУ I. — З, 1939, XII, XXI, 1, 57—59.
1817. године.
- 783 ПОП СТЕФАН КРИТИКУЈЕ ПАСТВУ. — З, 1939, XII, XXI, 1, 59—60.
Писмо Петру I.
- 784 ЈЕДНО ПИСМО ШТРОСМАЈЕРОВО И ОДГОВОР КАРДИНАЛА РАМПОЛЕ. — З, 1939, XII, XXI, 3, 166—168. Потпис :Д. В.
Из 1889. године.
- 785 МИХА КЛАИЋ [ЈОВАНУ] СУНДЕЧИЋУ. — З, 1939, XII, XXI, 3, 168—169.
- 786 ИЗ АРХИВЕ АЛЕКСЕ ПОПОВИЋА (1851). — З, 1939, XII, XXI, 3, 179—183; 4, 246—249. Потпис: Д. Д. В.
Пуномоћје, молбе и жалбе скадарских хришћана султану А. Мециду; биљешке и фолклор.
- 787 ТРИ ПИСМА ЛУКЕ ЂУРОВИЋА. — З, 1939, XII, XXI, 3, 184—186.
Потпис: Д. Д. В.
Војводи Вожу Петровићу (1874) из Дробњака.
- 788 ЈЕДНО ПИСМО ВОЈВОДЕ СЕРБИЈА СИМОВА КЊАЗУ НИКОЛИ. — З, 1939, XII, XXI, 3, 188—190. Потпис: Д. Д. В.
Године 1874. из Шаранаца.

- 289 ДРЖАВНА УПРАВА У ЦРНОЈ ГОРИ. — З, 1939, XII, XXI, 3, 223—228. Потпис: Ур[едник].
Србски народни лист, бр. 36, 39. и 40/1845. године.
- 790 ЈЕДНО ПИСМО ПАВЛА А. РОВИНСКОГ. — З, 1939, XII, XXI, 4, 230—232.
Виду Иванишевићу (1898).
- 791 УЗ ЈЕДНО БОГИШИЋЕВО ПИСМО СУНДЕЧИЋУ. — З, 1939, XII, XXI, 5, 250. Потпис: Д. В.
- 792 СТАРЕ СРПСКЕ НОВИНЕ И ЧАСОПИСИ О ЦРНОЈ ГОРИ И ЦРНОГОРЦИМА. — З, 1939, XII, XXI, 5, 290—293.
„Слава Црногорству“, pjesма у прози Јаше Игњатовића.
- 793 НЕКОЛИКО ПРИВАТНО-ПРАВНИХ ДОКУМЕНАТА ИЗ ПРВЕ ПОЛОВИНЕ XIX ВИЈЕКА. — З, 1939, XII, XXI, 5, 301—303.
Умир Бајица и Доњокрајаца; диоба имања; продаја земље.
- 794 ЈОШ НЕКОЛИКО ДОКУМЕНАТА ИЗ ПРИВАТНИХ АРХИВА. — З, 1939, XII, XXI, 5, 304—312.
Митрополит призренски Ананије коцобаша Николи; Братство манастира Дечана скадарским Србима; уговор скадарског учитеља; извјештај Михаила Камбалуга о српским црквама у Скадру и околини; Срби Скадрани призренском митрополиту Игњатију.
- 795 ДВА ПИСМА ПОПА ВАСИЛИЈЕ ПОПОВИЋА. — З, 1939, XII, XXI, 5, 313—317.
Главарица Ријечке нахије 1837—1838. године.
- 796 ЦРКВЕ И ШКОЛЕ У ЦРНОЈ ГОРИ. — З, 1939, XII, XXI, 6, 348—352.
Потпис: Д. В.
Прештампано из Србског народног листа, бр. 30. и 31/1845. г.
- 797 ЈОСИФ ШАФARIK КЊАЗУ НИКОЛИ. — З, 1939, XII, XXI, 6, 353.
- 798 ЈОВАН СУНДЕЧИЋ ЈУРЈУ БИЈАНКИНИУ. — З, 1939, XII, XXI, 6, 353—355.
- 799 ПИСМО КЊАЗА НИКОЛЕ ШТРОСМАЈЕРУ. — З, 1939, XII, XXI, 6, 356.
- 800 ТРИ ДОКУМЕНТА ИЗ РАЗНИХ ВРЕМЕНА. — З, 1939, XII, XXI, 6, 368—371.
Писмо кучких главара Млетачкој Републици (1708); Писмо митрополита Василија Петровића колегију иностраних дјела о кривликама у Црној Гори (1766).
- 801 КАКО СУ ЦРНОГОРЦИ ДОЧЕКИВАЛИ ВЛАДИКУ РАДА. — З, 1939, XII, XXI, 6, 375—376. Потпис: Д. В.
- 802 МОЛБА ЛУКЕ РАДОНИЋА О ПЕЧАТОМ ПЕСАРУ (1855). — З, 1939, XII, XXI, 6, 376—379. Потпис: Д. В.

- 803 ПИСМА ПЕЋКИХ ПАТРИЈАРХА ЗЕЋАНИМА. — З, 1939, XII, XXII, 1, 35—47; 2, 107—113.
Између 1719—1808. године.
- 804 ЖИТИЈЕ И ПОДВИЗИ ВУКА ИВОВА МИЉКОВИЋА. — З, 1939, XII, XXII, 1, 57—58.
Око 1705. године.
- 805 ГРАНИЦЕ ИМАЊА МАНАСТИРА ВРАЊИНЕ (1196—1227). — З, 1939, XII, XXII, 2, 120—121.
- 806 ИВАН ЈАСТРЕБОВ ЈОВАНУ СУНДЕЧИЋУ. — З, 1939, XII, XXII, 3, 166—167.
- 807 НЕКОЛИКО ДОКУМЕНАТА МАХОМ ИЗ ЕПОХЕ ЦРНОЈЕВИЋА. — З, 1939, XII, XXII, 3, 176—183. Потпис: Д. Д. В.
Границе грудске и подгоричке (1456—1471); манастирске земље на Добром (1471—1490); границе државе Ивана Црнојевића 1482; бајичке, бјеличке и поборске границе (1490—1499); парница владике Ромила око неке земље (1530—1551) и др.
- 808 ДВА ПИСМА МАША ВРБИЦЕ ВОЈВОДИ МИРКУ. — З, 1939, XII, XXII, 4, 227—228.
- 809 ТРИ СТАРА ПИСМА. — З, 1939, XII, XXII, 6, 348—350.
Јеромонах Калиник Дечанац Поповићима 1821; митрополит Ананије Србима Скадранима 1833; Братство манастира Девича скадарским Србима 1879.
- 810 ГАГИЋ О МАИНАМА И СТАЊЕВИЋИМА. — ЗГ, 1939, XI, 760, 3.
Године 1830.
- 811 ЈЕДАН ПРИПРЕМАН АТЕНТАТ НА КЊАЗА ДАНИЛА. — ЗГ, 1939, XI, 761, 3.
Године 1859.
- 812 ЊЕГОШ И ХАФИС-АГА. — ЗГ, 1939, I XI, 762, 2.
За вријеме буне Х. — к. Градашчевића.
- 813 УРЕЂЕЊЕ ЗЕМЉЕ. — ЗГ, 1939, XI, 763, 3.
Године 1831.
- 814 ЊЕГОШ И ХУСЕИН-БЕГ ГРАДАШЧЕВИЋ. — ЗГ, 1939, XI, 767, 3.
- 815 ГАГИЋ О ПУТУ ЊЕГОШЕВУ У РУСИЈУ (1831). — ЗГ, 1939, XI, 771, 3.
- 816 МАРКИЋЕВ ТЕСТАМЕНТ (XVIII в.). — ЗГ, 1939, XI, 772, 3.
- 817 ЊЕГОШ О ПРИЛИКАМА У ЗЕТИ (1832). — ЗГ, 1939, XI, 773, 4.
- 818 ЊЕГОШ ЕПИСКОПУ ЈОСИФУ РАЈАЧИЋУ (1832). — ЗГ, 1939, XI, 775, 3.

819. ДРУГО ЊЕГОШЕВО ПИСМО МАТЕЈУ ВУЧИЋЕВИЋУ. — ЗГ, 1939, XI, 774, 3.
- 820 КИРИЈЕ У XVI ВИЈЕКУ. — ЗГ, 1939, XI, 776, 3.
- 821 ЦРНОГОРСКИ СЕНАТ И КНЕЗ МИЛОШ (1833). — ЗГ, 1939, XI, 777, 3.
- 822 ЊЕГОШ И ХАСАН-БЕГ РЕСУЛБЕГОВИЋ. — ЗГ, 1939, XI, 778, 3.
- 823 ЈОШ ЈЕДНО ЊЕГОШЕВО ПИСМО ХАФИС-ПАШИ (1834). — ЗГ, 1939, XI, 779, 3.
- 824 ЊЕГОШ ГАГИЋУ О ПРЕГОВОРИМА С ХАФИС-ПАШОМ (1834). — ЗГ, 1939, XI, 780, 3.
- 825 ЊЕГОШ И ХАФИС-ПАША, СКАДАРСКИ ВЕЗИР (1834). — ЗГ, 1939, XI, 781, 2.
- 826 ЊЕГОШ И ГАГИЋ (1837). — ЗГ, 1939, XI, 782, 3.
- 827 ЊЕГОШ И ИВАН ВУКОТИЋ (1839). — ЗГ, 1939, XI, 783, 2.
- 828 ЈЕДНО УСЛОВНО ЗАВЈЕШТАВАЊЕ ЦРКВИ (1674). — ЗГ, 1939, XI, 784, 4.
- 829 АЛИ-ПАША ЧЕНГИЋ ПОСРЕДНИК МЕЂУ ПОРТОМ И МЛЕЧАНИМА. (1652) — ЗГ, 1939, XI, 789, 3.
- 830 МИТРОПОЛИТ ПЕТАР I ДАЈЕ ЗЕМЉУ ИЛИЈИ СТАНИШИЋУ (1820). — ЗГ, 1939, XI, 797, 3.
- 831 ЈЕДНО ПИСМО ВЛАДИКЕ ЈОСИФА (1821). — ЗГ, 1939, XI, 798, 3.
- 832 КАКО ЈЕ ВУЛЕ РАДОВ РАСПОЛАГАО СВОЈИМ ИМАЊЕМ (друга половина XVII в.). — ЗГ, 1939, XI, 799, 4.
- 833 ЈЕДАН ИЗВЈЕШТАЈ О КРЕТАЊУ ТУРАКА 1820 ГОДИНЕ. — ЗГ, 1939, XI, 803, 3.
- 834 ЈЕДНО ПИСМО АРХИМАНДРИТА АВКСЕНТИЈА ЦРНОГОРСКОМ ПРАВИТЕЉСТВУ. — ЗГ, 1939, XI, 805, 4.
- 835 МИТРОПОЛИТ ПЕТАР I ПРЕМА УСКОЦИМА У ХЕРЦЕГОВИНИ (1804). — ЗГ, 1939, XI, 808, 3.
- 836 УСЛОВНА ЗАВЈЕШТАЊА. (1626). — ЗГ, 1939, XI, 809, 2.
- 837 ВЛАДИКА РАДЕ И БОСАНСКИ ВЕЗИР МЕХМЕД-ПАША. — ЗГ, 1939, XI, 811, 3.

- 851 СЛУЧАЈ БОГЕТЕ ШТИЉАНОВИЋА И БОШКА ВАСКОВА. — 3, 1940, XIII, XXIII, 6, 377—378. Потпис: Д. В.
Спор око имања на основу докумената из 1800. и 1837. год.
- 852 ЦРНА ГОРА И ПОГРАНИЧНИ ТУРЦИ. [Нова документа, допуне и исправке]. — 3, 1940, XVIII, XXIV, 1, 51—59. Потпис: Д. Д. В.
Преписка црногорских и турских главара.
- 853 КАПЕТАН ЕКОНОМОВ АРХИМАНДРИТУ ПЕТРУ [ЊЕГОШУ]. — 3, 1940, XIII, XXIV, 2, 101.
- 854 МАТЕЈ ВУЧИЋЕВИЋ ПОПУ ЈОКУ ИВАНОВИЋУ. — 3, 1940, XIII, XXIV, 2, 102—103.
- 855 ПОП ВАСИЛИЈЕ ПОПОВИЋ АРХИМ. ПЕТРУ [ЊЕГУШУ]. — 3, 1940, XIII, XXIV, 3, 166.
- 856 ИГУМАН МОЈСИЈЕ АРХИМАНДРИТУ ПЕТРУ [ЊЕГОШУ] 16. XII 1831. — 3, 1940, XIII, XXIV, 3, 166—167.
- 857 ХАФИС-АГА СТАНКУ ПЕТРОВИЋУ. — 3, 1940, XIII, XXIV, 3, 167—168. Потпис: Д. Д. В.
- 858 МИХАЈЛО ПЛАМЕНАЦ МАТЕЈУ ВУЧИЋЕВИЋУ. — 3, 1940, XI, XXIV, 3, 168.
- 859 ЈЕРЕМИЈА ГАГИЋ ВЛАДИЦИ РАДУ. — 3, 1940, XIII, XXIV, 4, 233.
- 860 ИВАН ВУКОТИЋ ВЛАДИЦИ РАДУ (24. I 1834). — 3, 1940, XIII, XXIV, 4, 233—234.
- 861 АНОНИМУС [ВОЈВОДА ЈАКОВ?] ВЛАДИЦИ РАДУ. — 3, 1940, XIII, XXIV, 4, 234.
- 862 ВОЈВОДА МИРКО ПЕТРОВИЋ ПЕТКОВИЋУ И ЕКАРУ. — 3, 1940, XIII, XXIV, 4, 235. Потпис: Д. Д. В.
- 863 ПИСМО ЈОВА МАРКОВА ДРЕКОВИЋА МИТРОПОЛИТУ САВИ. — 3, 1940, XIII, XXIV, 5, 299.
- 864 ЈЕРОМОНАХ СОФРАНИЈЕ ПЕТРУ I. (21. IV 1832). — 3, 1940, XIII, XXIV, 5, 299—300.
- 865 ПИСМО ПОПА ТОКА ВЛАДИЦИ РАДУ. — 3, 1940, XIII, XXIV, 5, 300—301.
- 866 АРХИМАНДРИТ ОСТРОШКИ НИКОДИМ ВЛАДИЦИ РАДУ. — 3, 1940, XIII, XXIV, 5, 301.
- 867 ЈЕДНА КРШТЕНИЦА ИЗ 1794. ГОДИНЕ. — 3, 1940, XIII, XXIV, 5, 314—315.

- 868 ЗАШТО СУ ВУЈО И ПЕРО ХЕРАКОВИЋИ ПРЕДИГЛИ С ЊЕГУ-
ША (1721). — З, 1940, XIII, XXIV, 5, 316—317. Потпис: Д. Д. В.
- 869 ЖАЛБА НЕКОГ АНОНИМУСА (1855). — З, 1940, XIII, XXIV, 317.
Потпис: Д. В.
- 870 БОРБЕ КРУНИЋ ЧЕСТИТА КЊАЗУ ДАНИЛУ СТУПАЊЕ НА
ПРЕСТО. — З, 1940, XIII, XXIV, 6, 353—354.
- 871 КЊАЗ НИКОЛА КЊАЗУ ГОРЧАКОВУ И КОНЗУЛУ ПЕТКОВИ-
ЋУ. — З, 1940, XIII, XXIV, 6, 353—356.
- 873 ВОЈВОДА МИРКО ПЕТКОВИЋУ И СУЧЕНКОВУ. — З, 1940, XIII,
XXIV, 6, 356.
- 873а О ЈЕДНОМ ДУГУ ПЕТРА I. — З, 1940, XIII, XXIV, 6, 378—379. Пот-
пис: Д. В.
- 874 ВЛАДИКА РАДЕ О МИРУ С ХЕРЦЕГОВИНОМ И СКАДРОМ. —
ЗГ, 1940, XII, 812—813, 3.
- 875 СУКОВ ЦРНОГОРАЦА И АУСТРИЈАНАЦА 1838 ГОДИНЕ. — ЗГ,
1940, XII, 812—813, 8.
- 876 АЛИ-ПАША РИЗВАНБЕГОВИЋ И ГРАХОВЉАНИ (1839). — ЗГ,
1940, XII, I, 812—813, 10.
- 877 ИЗВЈЕШТАЈ ВЛАДИКЕ РАДА О СМРТИ СМАИЛ-АГЕ ЧЕНГИЋА
(1840). — ЗГ, 1940, XII, 812—813, 13.
- 878 ЈЕДАН БОЈ У ХЕРЦЕГОВИНИ 19 ОКТОБРА 1840. — ЗГ, 1940, XII,
812—813, 16.
- 879 ПОКУШАЈИ ВЛАДИКЕ РАДА О МИРУ СА СКАДРОМ (1838). —
ЗГ, 1940, XII, 816, 8.
- 880 ВЛАДИКА РАДЕ БРАНИ УСКОКЕ (1840). — ЗГ, 1940, XII, 817, 3.
- 881 ОСВЕТА ЦРНОГОРСКА (1841). — ЗГ, 1940, XII, 818, 2.
- 882 ЈЕДАН ИЗВЈЕШТАЈ ВЛАДИКЕ РАДА О СТАЊУ У ЗЕМЉИ. — ЗГ,
1940, XII, 820, 2.
- 883 ВЛАДИКА РАДЕ И ФЕРИК ХАСАН-ПАША (1838). — ЗГ, 1940, XII,
821, 2.
- 884 БОЈ ДОДОШАНА С ТУРЦИМА 1840 ГОДИНЕ, ЗГ, 1940, XII, 822, 2.
- 885 У РАТУ СЕ НЕ ГЛЕДА ЧИ НА СВЕТИЊЕ (1839). — ЗГ, 1940, XII,
823, 2.

- 886 ЦРНОГОРСКА ИСПАША У ПРИМОРЈУ (1841). — ЗГ, 1940, XII, 824, 4.
- 887 ВЛАДИКА РАДЕ И РИФАТ ХАСАН-ПАША. — ЗГ, 1940, XII, 825, 2.
- 888 НАПАД ТУРАКА НА ГРАХОВО 1841. ГОДИНЕ. — ЗГ, 1940, XII, 826, 3.
- 889 БОЈЕВИ ЦРНОГОРАЦА С ТУРЦИМА У ПОЧЕТКУ ЈУНА 1839. — ЗГ, 1940, XII, 828, 3.
- 890 ПОЧЕЦИ ПРЕГОВОРА О МИРУ С АЛБАНИЈОМ 1838 ГОДИНЕ. — ЗГ, 1940, XII, 831, 4.
- 891 ЈЕДНА СЕТЕНЦИЈА. — ЗГ, 1940, XII, 837, 3.
- 892 ВОЈВОДА ЈАКОВ ДАКОВИЋ И ГРАХОВЉАНИ КОД АЛИ-ПАШЕ (1839). — ЗГ, 1940, XII, 840, 2.
- 893 ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЊЕГОШЕВО ТРАКТАТА С АЛИ-ПАШОМ СТОЧЕВИЋЕМ. — ЗГ, 1940, XII, 841, 3.
- 894 ЈЕДНО ЗАВЈЕШТАЊЕ С ПОЧЕТКА XVII ВИЈЕКА (1627). — ЗГ, 1940, XII, 863, 3.
- 895 СТАРЕ ПРЕПОРУКЕ ЗА ШИРЕЊЕ КЊИГА. — Прилози..., 1940, XIX, 161—163.
- 896 НЕКОЛИКО ПИСАМА НАШИХ СТАРИХ КЊИЖЕВНИКА (М. Бруеровића, Г. Зубана, Ј. Суботића и С. Магавуља). — Прилози..., 1940, XIX, 163—168.
- 897 ПИСМО ИГУМАНА ДЕЧАНА ТЕОФИЛА КИР ЂУРУ И КИР НИКОЛИ (1834). — З, 1941, XIV, XXV, 1, 30. Потпис: Д. В.
- 898 ТРИ ПИСМА ЈОВАНА ПАВЛОВИЋА ЈОВАНУ СУНДЕЧИЋУ. — З, 1941, XIV, XXV, 1, 30—33. Потпис: Д. В.
- 899 СТАРА ДОКУМЕНТА И ПИСМА. — З, 1941, XIV, XXV, 34—41. Наплата једног дуга (1728) Народни суд у Ораховцу (1753), митрополит Арсеније Пламенац даје поповски чин Јовану Стијелову (1781); аустријски конзул у Скадру Његошу (о преласку преко К. Ластве и конгумацији фамилија); купопродајни уговор (1845) и умир Бајица и Паштровића.
- 900 ЈЕДНО САСЛУШАЊЕ У НАРОДНОЈ КАНЦЕЛАРИЈИ. — З, 1941, XIV, XXV, 1, 57—58. Потпис: Д. Д. В.
Године 1820. ради утврђивања истине о убиству.
- 901 НАПЛАТА ДУГА У ПОЛОВИНИ ПРОШЛОГА ВИЈЕКА. — З, 1941, XIV, XXV, 1, 58—59. Потпис: Д. Д. В.

- 902 НЕКОЛИКО ПИСАМА ИЗ ВРЕМЕНА КЊАЗА ДАНИЛА. — З, 1941, XIV, XXV, 2, 104. Потпис: Д. В.
- 903 НИКОДИМ РАЈЧЕВИЋ ПЕРУ ТОМОВУ. — З, 1941, XIV, XXV, 2, 104—105.
- 904 ПЕРО ТОМОВ КОТОРСКОМ ОКРУЖНОМ ПОГЛАВАРУ. — З, 1941, XIV, XXV, 2, 105.
- 905 ТРИ ПИСМА ЂОРЂА НИКОЛАЈЕВИЋА КЊАЗУ ДАНИЛУ. — З, 1941, XIV, XXV, 2, 105—107.
- 906 ДОДАТАК ПОСЛАНИЦАМА ПЕТРА I. — З, 1941, XIV, XXV, 2, 108—113; 3, 166—172.
Посланице: Которанима, Глуходољанима, Ровцима, Морачанима и Ускоцима, Новској комуниати и Бокелџима, свему народу Нозљанима, Дробњацима и Пивљанима.
- 907 ПОСТАВЉАЊЕ ИГУМАНА ДИМИТРИЈА У МАНАСТИР ЦРНА РЕКА. — З, 1941, XIV, XXV, 2, 124. Потпис: Д. Д. В.
- 908 МИТРОПОЛИТ ПРИЗРЕНСКИ АНАНИЈЕ РУКОПОЛОЖИО ЈЕ У ЧИН АРХИМАНДРИТА ВЛАДИКУ РАДА. — З, 1941, XIV, XXV.
- 909 А. ЈОВАНОВИЋ: КЊАЗУ ДАНИЛУ 21 СЕПТЕМБРА 1852. — З, 1941, XIV, XXV, 3, 160.
- 910 ЂОРЂЕ СТРАТИМИРОВИЋ КЊАЗУ ДАНИЛУ. — З, 1941, XIV, 3, 160—161.
- 911 ИЛИЈА ГАРАШАНИН КЊАЗУ ДАНИЛУ. — З, 1941, XIV, XXV, 3, 161.
- 912 ТУРО СТЕВОВ КЊАЗУ ДАНИЛУ. — З, 1941, XIV, XXV, 3, 162.
- 913 КЊАЗ ДАНИЛО М. МЕДАКОВИЋУ (1855). — З, 1941, XIV, XXV, 3, 162.
- 914 ФИЛИП ЛАИНОВИЋ КЊАЗУ ДАНИЛУ. — З, 1941, XIV, XXV, 3, 162.
- 915 ГЛИША ЗУБАН КЊАЗУ ДАНИЛУ 30 јула 1858. — З, 1941, XIV, XXV, 3, 163.
- 916 ДВА ПИСМА ЈОВАНА СУБОТИЋА КЊАЗУ ДАНИЛУ. — З, 1941, XIV, XXV, 3, 164—165.
- 917 ПОМИЛОВАЊЕ СМРТНЕ КАЗНЕ У ДОБА ВЛАДИКЕ РАДА. — З, 1941, XIV, XXV, 3, 186. Потпис: Д. В.
- 918 ПРАВО ПРЕЧЕ КУПОВИЦЕ. — З, 1941, XIV, XXV, 3, 187. Потпис: Д. В.

- 920 ВОЈВОДА МИЉАН ВУКОВИЋ КОНЗУЛУ ВАЦЉИКУ. — З, 1941, XIV, XXV, 4, 236—237.
- 921 ПЕТАР РАМАДАНОВИЋ ЦРНОГОРСКИ АГЕНТ СЕНАТУ. — З, 1941, XIV, XXV, 4, 237.
Котор, 12. новембар 1870.
- 922 КОНСТАНТИН Д. АНТОНОВ КЊАЗУ НИКОЛИ. — З, 1941, XIV, XXV, 4, 237—238.
Фебруара 1872. год.
- 923 „НАРОД“ РОВАЧКИ И МОРАЧКИ КЊАЗУ НИКОЛИ. — З, 1941, XXIV, XXV, 4, (238).
Године 1873.
- 924 АРХИВСКА ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ ЦРНЕ ГОРЕ (с краја XIV до краја XVII в.) — З. 1941, XIV, XXV, 4, 239—245. Потпис: Д. Д. В. Радич и Стефан Црнојевићи Дубровчанима; провидур которки досуђује млин Орахову, Врањинском манастиру, прилози манастиру Врањинском; Иван Црнојевић оснива Цетињски манастир 1485. г.
- 925 КАКО ЈЕ ЈОВАН ДУЛИН КУПИО ОРУЖЈЕ. — З, 1941, XIV, XXV, 4, 251. Потпис: Д. В.
Године 1842.
- 926 ПЕРО БОГДАНОВ ТРАЖИ ПОЗАЈМИЦУ ОД ПЕТРА I (1829). — З, 1941, XIV, XXV, 4, 251. Потпис: Д. В.
- 927 ИЗВЈЕШТАЈ О САБОРУ У ОСТРОГУ 1843 ГОДИНЕ. — З, 1941, XIV, XXV, 4, 252. Потпис: Д. В.
- 928 ЈЕДНА ЗАЛОЖНИЦА ИЗ 1845 ГОДИНЕ. — З, 1941, XIV, XXV, 4, 253. Потпис: Д. В.
- 929 МОРАЧАНИ, РОВЦИ И УСКОЦИ ТРАЖЕ ПОМОЋ ОД МИТРОПОЛИТА ПЕТРА I (1820). — ЗГ, 1941, XIII, 869, 3.
- 930 ЈЕДАН ИЗВЈЕШТАЈ ПЕТРУ I О СТАЊУ У ЕВРОПИ 1788 ГОДИНЕ. — ЗГ, 1941, XIII, 871, 3.

III. БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА О ДУШАНУ ВУКСАНУ

- 1 А. К.: Д. Вуксан, *Посланице Митрополита Црногорског Петра I*. Издање Цетињског историјског друштва. Цетиње, 1935. — Нови източник, 1935, II, 10/11, 342—343.
Приказ.
- 2 *Библиографија расправа, чланака и књижевних радова*. Књ. 2, I/2, Л—Ж, Загреб; Лексикографски завод ФНРЈ, МСМЛVII, 538—540. Књ. 3, I/3, Загреб, МСМЛIX, 564. Књ. 6, II/1, М—Р, Загреб, МСМЛXI, 326.

- 3 БЛАГОЈЕВИЋ, Обрен: *Душан Вуксан*. — У: Економска мисао у Црној Гори (до другог свјетског рата). САНУ, Посебна изадња, књ. DLXXX, Одељење друштвених наука, 96. Београд, 1988, 270—275.
- 4 БОЈОВИЋ, Јован: *Педесет година „Историјских записа“ 1927—1977*. — Историјски записи, XXX(L)/1977, књ. XXXIX, 1, 5—11.
- 5 ВОЈИНОВИЋ, ДРАГИЦА: *Црногорске средњошколске споменице и годишњаци. Библиографија*. — Цетиње, 1981.
О Душану Вуксану на 113—114. страни.
- 6 *Вуксан Душан*. — Свезнање. Прва књига. Београд, 1937, 415.
- 7 ГРУЈИЋ, Касим: *Херцеговина у „Гласнику југословенског професорског друштва“*. Мостар и Херцеговина. Београд, 1937. — Хрватска ревија, 1937, X, 9, 495—497.
Прикази чланака Д. Вуксана.
- 8 *Да ли је владика Раде писао историју Ц[рне] Горе?* — Слободна мисао, XV/1936, 14/15, 11.
О истоименој књизи Д. Вуксана.
- 9 ДАМЈАНОВИЋ, Јован: *Браниоци манастира Острога 1852/3. год*. Поводом објављивања епископа Д. Вуксана. — Слободна мисао, 1935, XV, 42, 4; 43, 4; 44, 4.
- 10 Д[АНИЛОВИЋ], Ст[анко]: *Преглед штампе у Ц[рној] Гори за сто година, Д. Д. Вуксан*. — Слободна мисао, 1935, XIV, 7, 3.
Приказ.
- 11 ДАШИЋ, Миомир: *Историјски записи — темељ црногорске историографије*. Поводом педесетогодишњице излагања (1927—1977). — Југословенски историјски часопис, 1977, 3—4, 155—184.
- 12 ДАШИЋ, Миомир: *Педесет година „Историјских записа“ 1927—1977*. — Образовање и васпитање, 1977, 4, 345—366.
- 13 ДАШИЋ, Миомир: *„Историјски записи“ — окосница црногорске историографије*. — Овдје, 1977, 103; 27.
- 14 ДВОРНИКОВИЋ, Владимир: *Његош у својим писмима и посланицама*. Писма Петра Петровића Његоша у редакцији Душана Вуксана. Књига прва. Издање Државне штампарије, Београд, [С портретом]. — Правда [Београд], 1940, XXXVI, 12859.
- 15 Д[РАГИЋЕВИЋ], Р[исто]: *Ј.: Душан Вуксан, Преписка митрополита Василије, митрополита Саве и црногорских главара 1752 до 1759*. (Београд, 1938). — Записи, XXXIX, 4, 254—255.
Приказ.

- 16 ДРАГИЋЕВИЋ, Р[исто] Ј.: *Преглед штампе у Црној Гори 1834—1934*, Цетиње, 1934. — Нови источник, 1935, II, 8/9, 275—280.
Приказ.
- 17 Д[РАГИЋЕВИЋ], Р[исто]: *Душан Д. Вуксан. Писма Озерецковскога, Ковалевског и Чевкина владици Раду*. — Записи, 1935, VII, XIV, 2, 126—127.
Приказ.
- 18 Д[РАГИЋЕВИЋ] Р[исто]: *Душан Д. Вуксан, Рукописи манастира Пећке патријаршије и цетињске Митрополије*. Скопље 1935. — Записи, 1935, VII, XIV, 4, 254—255.
- 19 [ДРАГИЋЕВИЋ, Ристо]: *Душан Вуксан, Записи и натписи из Пећи и Цетиња*. — Записи, 1936, IX, XV, 3, 192. Без потписа.
- 20 Д[РАГИЋЕВИЋ], Р[исто]: (Д. Вуксан, *Рукописи манастира Пећке патријаршије, Рукописи Цетињског манастира и Записи и натписи*). Записи, 1937, X, XVIII, 5, 318—319.
Виљешка о прилозима у Зборнику за историју јужне Србије и сусједних области.
- 21 Д[РАГИЋЕВИЋ], Р[исто]: *Душан Вуксан, Преписка митрополита Василије, митрополита Саве и црногорских главара 1752—1759*. — Записи, 1938, XI, XX, 4, 254—255.
Приказ писама објављених у Споменску СКА, LXXXVIII, 1938.
- 22 [ДРАГИЋЕВИЋ, Ристо]: *Душан Вуксан, Три прилога из оставштине пок. Јова Сундечића*. — Записи, 1938, XI, XX, 6, 382—383. Без потписа.
- 23 Д[РАГИЋЕВИЋ], Р[исто]: *Библиографија радова г. Д. Д. Вуксана о владици Раду*. — Записи, 1940, XIII, XXIV, 4; 249—252.
Приказ.
- 24 Д[РАГИЋЕВИЋ], Р[исто]: *Писма Петра II Петровића Његоша* (издао Душан Д. Вуксан). — Записи, 1940, XIII, XXIV, 4, 254—255.
Приказ.
- 25 ДРАГИЋЕВИЋ, Ристо Ј.: *Државни музеј на Цетињу 1896—1956*. — Историјски записи, 1957, 1—2, 61—98.
О Д. Вуксану на стр. 85—88. и др.
- 26 ДРАГИЋЕВИЋ, Ристо Ј.: *Записи — гласник Цетињског историјског друштва (1935—1941)*. — Историјски записи, 1967, XX, XXIV, 3, 405—421.
- 27 ДРАГИЋЕВИЋ, Ристо Ј.: *Неколико података о писцу и дјелу*. — У: Душан Д. Вуксан, Петар II Петровић Његош и његово доба, Цетиње, 1951, 371—372.

- 28 ДРАГИЋЕВИЋ, Ристо: *Душан Д. Вуксан. Преглед штампе у Црној Гори 1834—1934*. Цетиње, 1934, стр. 173. — *Slavia*, Ročnik XVI, Sešit, 1, Praha 1938, 150—151.
- 29 ДРАГИЋЕВИЋ, Ристо: *Неколико прилога о Великој државној гимназији на Цетињу (одломак)*. — У: *Споменица Цетињске гимназије 1881—1961*. — Цетиње, 1962, 75—102.
О раду Д. Вуксана на сређивању Библиотеке на стр. 83—84.
- 30 ДУРКОВИЋ-ЈАКШИЋ, Љубомир: *Библиографија о Његошу*, Београд, 1951, 66—76.
- 31 ДУРКОВИЋ-ЈАКШИЋ, Љубомир: *Библиографски радови о Црној Гори*. Библиотекар [Београд], 1958, X, 2—3, 143—146.
О Д. Вуксану стр. 144—145.
- 32 Душан Вуксан, „*Везе владике Рада с Хрватима*“ (Загреб, 1930). — Записи. 1930, VII, IV, 2, 127.
Приказ.
- 33 ЗОРИЋ, Илија: *Директори и наставници од 1880/1—1929/30*. — У: *Педесет година Цетињске гимназије (1880/1—1930/1)*, Цетиње, 1932.
О Д. Вуксану на стр. 28—29.
- 34 ИЛИЈИЋ, Стјепко: *Једно занимљиво историјско литерарно откриће*. (Преписка владике Рада и Смаил-аге Ченгића). — *Обзор*, 1927, LXVIII, 149, 2.
- 35 ИЛИЈИЋ, Стјепко: *Нова књига о Петру II Петровићу Његошу, пјеснику Горског вијенца према бану Јелачићу и N. Tommaseu*. — *Обзор*, 1927, LXVIII, 280, 2.
- 36 ЈОВОВИЋ, Васо: *Библиографија „Записа“ и „Историјских записа“* — 1927—1967. — *Историјски записи*, 1962, XX, XXIV, 3, 439—641.
- 37 ЈОВОВИЋ, Василије: *Прилог Библиографији радова професора и ђака Цетињске гимназије у новинама и часописима 1918—1941*. — У: *Споменица Цетињске гимназије 1881—1961*. Цетиње, 1962, 241—289.
- 38 КАРА, [Љбудић]: *Судовање у Црној Гори 70-тих година*. — *Новости* [Загреб], 1931, XXV, 8, 11.
На основу података Д. Вуксана објављених у *Народној стражи*.
- 39 ЛАТКОВИЋ, В[идо]: *Душан Вуксан, „Народни Суд у Приморју 1848 год.“ и „Један зборник народних лијекова из Боке“*. Београд 1929. — *Записи*, 1930, IV, VI, 1, 61.
Приказ и оцјена.
- 40 ЛУКЕТИЋ, Мирослав: *Библиографија часописа „Ловћенски одјек“*. — *Библиографски вјесник*, 1964, IV, 1—2—3, 57—69.
- 41 ЛУКИЋ, Василије: *Душан Д. Вуксан, „Петар I Петровић Његош и његово доба“ (Народна књижница Цетиње, 1951)*. — *Стварање*, 1951, VI, 12, 775—778.

- 42 ЛУКИЋ, Василије: *Мјесто Душана Вуксана у црногорској култури и науци* (поводом 25-годишњице смрти). — Просвјета [Загреб], 1969, септембар, 12—21.
- 43 ЛУКИЋ, Василије: *Душан Вуксан*: Цетињски лист, 1980, V, 94, 10. јануар, 5.
Надглавље: Истраживачи наше прошлости.
- 44 МАРТИНОВИЋ, Душан: *Нека питања изучавања економске историје и њена обрада у „Записима — Историјским записима“*. — Историјски записи, 1980, XXXIII (LIII), 4, 85—101.
- 45 МАРТИНОВИЋ, Душан: *Душан Д. Вуксан (1881—1944) и његово стваралаштво*. — Историјски записи, 1987, LX, 1, 199—211.
- 46 МАРТИНОВИЋ, Душан Ј.: *Преглед рада на ретроспективној и текућој библиографији Црне Горе*. — Библиографски вјесник, 1982, XI, 3, 10—12.
- 47 МАРТИНОВИЋ, Душан: *О библиографији Црне Горе*. — Стварање, 1983, XXXVIII, б, 621—634.
На стр. 624 о Д. Вуксану.
- 48 МАРТИНОВИЋ, Нико С. *Развој библиотекарства у Црној Гори од Петра II Петровића Његоша до 1945. године*. — У: Проблеми библиотекарства у Црној Гори. Цетиње, 1965.
На стр. 41. и 42. о Д. Вуксану.
- 49 МАРТИНОВИЋ, Нико С.: *Развитак штампе и штампарства у Црној Гори 1493—1945*. Београд, 1965.
О Д. Вуксану на 237. стр.
- 50 МАРТИНОВИЋ, Нико С.: *Књижевни и научни рад у Цетињској гимназији 1881—1941*. П. О. из Споменике Цетињске гимназије 1881—1961, Цетиње, 1962.
О Д. Вуксану на стр. 18—19.
- 51 Н[ОВАК], В[иктор]: *Записи, часопис за науку и књижевност*. Уредник Душан Вуксан, Цетиње, I. 1927 — VII 1930 (свега 12 књига); VIII, 13 и XIV књига 1935. — Југословенски историјски часопис, 1935, I, 665—670.
- 52 Н[ОВАК], В[иктор]: *Одлазак Душана Вуксана са Цетиња*. — Југословенски историјски часопис, 1936, II, 1/4, 458.
Библиографска биљешка.
- 53 Н[ОВАК], В[иктор]: *Mirko Breyer, Südslavische Rara und Rarissima. Eine emfindzame bibliophile Exkursion*. Wien — Leipzig — Zürich 1937 (Сепарат из бечког »Philobiblon« 1936, H, 7—8.)

- 54 Н[ОВАК], В[иктор]: *Љубо Караман, Старохрватско гробље на „Мајдану“ код Солина*, Сплит 1936, (П. о. из „Вјесника за археологију и хисторију далматинску“, Св. LI).
Помиње и Д. Д. Вуксанов рад: „Рукописи манастира Пећке патријаршије и Цетињске Митрополије. Скопље, 1935. (П. Ю. из *Зборника за историју јужне Србије и суседних области*. Књ. I, 133—221.)
- 55 ПАВИЋЕВИЋ, Бранко: *О првом походу Махмута Бушатлије на Црну Гору 1796.* — *Историјски часопис*, Београд, 1956, VI, 153, 11—163.
- 56 ПЕЈОВИЋ, Ђоко: *О личности и дјелу Душана Вуксана (1881—1944).* (С портретом). — *Годишњак Цетињске гимназије* 1969, I, 1, 47—51.
- 57 ПЕЈОВИЋ, Ђоко: *О личности и дјелу Душана Вуксана (поводом двадесетогодишњице смрти).* — *Историјски записи*, 1965, XXVII, XXII, 1, 121—133.
Биз-библиографија.
- 58 ПЕЈОВИЋ, Ђоко: *Записи — часопис за науку и књижевност (1927—1933).* — *Историјски записи*, 1967, XX, XXIV, 3, 391—403.
- 59 ПЕЈОВИЋ, Ђ[око]: *Д.: Развитак просвјете и културе у Црној Гори 1852—1916.* — *Цетиње*, 1971, 403 стр.
- 60 ПЕЈОВИЋ, Ђоко: *Д.: Просвјетни и културни рад у Црној Гори 1918—1941.* *Цетиње, Обод*, 1982, 283 стр.
- 61 ПЕРОВИЋ, Душан М.: „*Његошев насљедник кнез Данило*“, Кавадар, 24. јула 1939. г. — *Слободна мисао*, 1939, XVIII, 30, 40.
Поводом чланка Д. Вуксана објављеног у *Политици*, 1938, 10640, 21, а којим се наносе увреде покојном Стевану Перовићу-Цуци.
- 62 ПЕТРОВИЋ, Стеван: *Одговор Душану Вуксану о походу владике Рада на Подгорицу.* — *Зета*, 1933, IV, 23, 2—3, 24, 4.
Вуксанов чланак изашао у *Записима*.
- 63 *Попис књига штампаних у Црној Гори, од 1494. до 1940.* — *Стварање*, 1951, IV, 4, 255—256.
- 64 П[ОПОВИЋ], П[авле]: *Душан Д. Вуксан, Да ли је владика Раде писао историју Црне Горе.* *Цетиње* 1936. (Из „*Записа*“ април 1936). — *Прилози за књижевност, језик и историју и фолклор*, 1936, XVI, 1, 182—183.
Приказ.
- 65 П[ОПОВИЋ], П[авле]: *Д. Д. Вуксан, Преглед штампе у Црној Гори 1834—1934.* *Цетиње*, 1934. — *Прилози за књижевност, језик, историју, и фолклор* [Београд], 1936, XVI, 2, 352—354.
- 66 *Преглед штампарско-издавачке дјелатности у Црној Гори 1494—1951.* — *Цетиње: Централна народна библиотека*, 1955.
На шапирографи умножено.

- 67 РАДОВИЋ, Митар: Душан Д. Вуксан, Митрополит Петар I Петровић Његош и његово доба. (Редакција Историјског института Научног друштва НРЦГ. Издање Народне књиге, Цетиње, 1951, стр. 391. — Летопис Матице српске, 1952, 128, 369, 2, 144—147.
- 68 РАДОЈИЧИЋ, Борђе Сп.: Душан Д. Вуксан, Епископ Марко, непознати биограф XIV века (Ловћенски одјек, 1, 1925). — Богословље, 1927, II, 3, 238—239.
Приказ дјела.
- 69 РАДОЈИЧИЋ, Борђе Сп.: Вуксан Душан. — У: Енциклопедији Југославије, Загреб, 8, Србија Ж. МСМЛXXI, 558, Потпис: Ђ. С. Р.
- 70 РАДУЛОВИЋ, Јован: Д. Д. Вуксан, Преглед штампе у Црној Гори 1834—1934. — Гласник Југословенског професорског друштва, 1935, XV, 10, 926—927.
Приказ.
- 71 [РЕДАКЦИЈА]: Кратки биографски подаци о Д. Вуксану. — Правни зборник, Титоград, 1972, XXI, 1—2, 85.
- 72 РЕШЕТАР, Милан: Његошева писма. — Српски књижевни гласник [Нови Сад], 1940, LXI, 1, 38—41.
Приказ књиге Писма Петра II Петровића Његоша у редакцији Д. Д. Вуксана.
- 73 С[АМАРЦИЋ], Р[адован]: Црногорци о себи и животу. Једно објашњење случаја професора г. Вуксана. — Слободна мисао, 1929, VIII, 348, 2.
Поводом Вуксановог приказа књиге под горњим насловом у Записима.
- 74 СТОЈКОВИЋ, Боривоје С.: Душан Вуксан, Педесетогодишњица цетињске гимназије (1880/1—1930/1). Цетиње, 1932. г. — Живот и рад, 1932, V, XII, 69, 1037—1038.
Приказ и слијена.
- 75 ТОШКОВИЋ, Ј[ово]: Посланице митрополита црногорског Петра I. — Политика, 1935, XXXII, 9754, 11.
О новој збирци из цетињског архива коју је објавио Вуксан.
- 76 ТОШКОВИЋ, Јово: Посланице митрополита Петра I. — Српски књижевни гласник [Нови Сад], 1936, XLVI, 4, 299—301.
Приказ књиге коју је приредио Вуксан.
- 77 Х.: Д. Д. Вуксан, Преглед штампе у Црној Гори од 1834—1934. — Зета, 1935, VI, 2, 3.
Приказ.
- 78 Х.: Душан Д. Вуксан, Преглед штампе у Црној Гори 1834—1934. Издање Бановинске штампарије Обод“, Цетиње, 1934 год. — Зетски гласник, 1935, VII, 1/4, 13.
Приказ.
- 79 Црногорске исправе XVI—XIX вијека. Цетиње, 1964, Уредили Томица Никчевић и Бранко Павићевић

- 80 ЂОРОВИЋ, В[ладимир]: *Душан Д. Вуксан, Библиотека владике Рада*, Београд, 1927. — Мисао, [Београд], 1927, IX, 25, 185—186, 119—121. Приказ.
- 81 ЂОРОВИЋ, В[ладимир]: *Писма Петра II Петровића Његоша у редакцији Душана Д. Вуксана*. Књига прва. Београд, 1940. — Српски књижевни гласник [Нови Сад], 1940, LXI, 6, 461—463. Приказ.
- 82 ШИМЧИК, Антун: *Д. Вуксан, Преглед штампе у Црној Гори 1834—1934*. О стогодишњици постанка издала бановинска штампарија „Обод“, Цетиње, 1934. — Хрватска ревија, 1935, VIII, 2, 107—108. Приказ.
- 83 ШОЋ, Перо: *Оглед библиографије о Црној Гори на страним језицима*. САН, Посебна издања, књ. CXLIV. Београд, 1948.
- 84 ШОЋ, Перо Ђ.: *Прилози за културну историју Црне Горе*. Са 70 слика. Београд [1939], 102, стр.
- 85 ШТАВЉАНИН-ЂОРЂЕВИЋ, Љубица, ГРОЗДАНОВИЋ-ПАЈИЋ, Мирослава и ЦЕРНИЋ, Луција: *Опис ћирилских рукописа Народне библиотеке Србије*. Књ. I, Београд, 1986. О Д. Вуксану на стр. V.
- 86 Х.: *Преглед штампе у Црној Гори од 1834—1934*. — Зета [Подгорица], 1935, VI, 2, 3.
- 87 Х.У.: *Још нешто о књизи Преглед штампе у Црној Гори од Д[ушана] Вуксана*. — Зета, 1935, VI, 6, 3.

ЛУКА ЈОВОВИЋ

(1865—1944)

1. Биографски подаци

Лука Јововић је рођен 23. септембра 1865. године у црмничком селу Глухи До. Отац му је био свештеник. Основну школу је започео у родном мјесту, а завршио је у Будви код прота Петра Миџора. Као петнаестогодишњак наставио је гимназијско школовање септембра 1880. године у новооснованој Нижој гимназији на Цетињу и на тај начин припадао првој генерацији ученика овог познатог средњошколског завода, који су по ламатуру завршили школске 1883/84. године,¹ код оновремених врских професора: Сима Матавуља, Јова Љепаве, Илије Варе, Божа Новаковића, Живка Драговића, Јова Машановића и др. О Матавуљу из тих дана сам Јововић каже: „На мене је најјачи утисак оставио Матавуљ. Предавао нам је алгебру, француски и гимнастику. Предавања су му била жива, у бједљива и код нас [ученика — Д. М.] је побуђивао велику пажњу и интересовање. Чешће пута закашњавао је на часове. И тада, занешен током мисли, настављао је да ради. Кад заврши, позивао је мене, а добро ме је волио да тако несасушено носим у штампарију за „Глас Црногорца“. Ја сам носио и у путу, што би сваки ученик радио, читао и тако долазио први до његових књижевних радова. Сјећам се онда је писао „Ускок“ и „Из Црне Горе и Приморја“.”²

¹ Прву генерацију су чинили: Андрија Вукотић с Чева (начелник министар.), Саво Драговић из Цетиња (љekar), Митар Радуловић из Цетиња (управник Болнице), Саво Церовић из Ташине (члан Великог суда), Стеван Кнежеввић из Грађана (свештеник) и Јура Јововић.

² Цитат према ауторовој аутобиографској скици која се налази код др Сава Вукмановића, а коју нам је љубазно дао на коришћење.

Биограф Јововићев је забиљежио, да није имао средстава да се даље школује, па се, стога, запослио неко вријеме као физички радник на изградњи колског пута Вирпазар — Бар (1880—1888), и то „за надницу од седам килограма кукуруза“. Убрзо је, међутим, по завршетку ниже гимназије постављен септембра 1884. за учитеља у недостатку одговарајућих кадрова тога профила. Учитељевао је у више мјеста: Андријезици, Бару, Шавнику, Језерима, Глухом Долу, Бољевићима, Мркојевићима и Зупцима. Истицао се прилежним и савјесним радом. Стога је више пута одређиван за школског ревизора (надзорника) о чему је подносио извјештаје који су објављивани у мјесечнику *Просвјета*. За рад на васпитању и образовању основношколаца и просвјетивање средина у којима обављао учитељску дужност, Ј. Јововић је добијао висока признања. Године 1895. књаз Никола Петровић Његош, господар црногорски, одликовао га је Орденом Даниловим V степена. Јововић је био ауторитет међу професорима радницима свога времена и црногорски учитељи су га 1906. бирали за предсједника свог удружења.³ Колико је Лука Јововић био цијењен као културни и јавни радник види се и по томе што је почетком 1896. изабран за члана Одбора „Луча“, а био је и члан управе Цетињске читаонице и Књижевног одбора Друштва „Горски вијенац“ на Цетињу.

Најзад у Јововићеву културно-просвјетну дјелатност спада још и његов рад на ширењу корисних књига у завичајној средини. За Бар је био повјереник Матице српске из Новог Сада и Српске књижевне задруге из Београда. За ове двије познате издавачке куће сакупио је пренумеранте, дистрибуирао њихова издања, а и посебна издања појединих писаца.

Треба истаћи и то да се Ј. Јововић огледао и на ратном попришту. Учествовао је као борац у балканским (1912. и 1913) и првом свјетском рату (1914—1918). Године 1913. пензионисан је. Послије уједињења, 1919. је реактивиран и убрзо на властиту молбу поново пензионисан 1924. године, навршиши више од тридесет година у просвјетној струци.

Поред предањог и савјесног просвјетно-педагошког рада, Јововић, у доста неповољним друштвено-економским приликама, изналази могућности за бављење књижевним и стручно-педагошким стваралаштвом. Његова књижевна преокупација усмјерена је поглавито у два правца: на писање приповједачке прозе и на сакупљање грађе из народне књижевности. Објелоданио је тринаест прича у часописима и листовима и двије посебне књиге (збирке) приповједака (Цетиње, 1895. и Дубровник 1906), у којима су, углавном, публиковане раније објављене приче. Јововићеве приповијести сјојевремено су дочекане и оцијењене с похвалом (неке су превођене на њемачки и полски језик).³ Постигао је он „завидан домет на писању умјетничких приповиједака које су тематиком везане за црногорски амбијент и живот“.⁴ Био је под великим утицајем народног стваралаштва, од којег, у својој приповиједачкој прози препуној провинцијализама и варваризама, није успио да се отргне, да овлада одређеним умјетничким из-

³ *Најдуken* (Хајдуци), превео Фр. С. Краус. — *Die Zeit*, 15. јун 1895; Хајдуци, превео К. Вјсз. — *Przegląd Tygodniowy*, 1897, 134—147.

⁴ Њикчевић Милорад: *Црногорски књижевни живот и књижевност између традиције и савремености*, Титоград, 1988, стр. 175.

разом и формом. Писао је типичним, готово чистим црмничким говором.⁵ Своје приповијетке, дилетантски испричане, „сасвим наивно и несмишљено мијеша са причама; тужбалице, обичаје о свадби, вјенчању, бајању, задушној суботи; даје неке практичне савјете, а уз то полемише са критичарем итд. — и све то зове: „Приповијетке из црногорског живота“ — закључује књижевни историчар Трифун Ђукић. Упркос томе, двије његове приповијетке ушле су у два досадашња, засад једина, антологијска избора црногорских приповиједаа. Петар Божовић за *Антологију црногорских песника и приповедача* (Подгорица, 1927) изабрао му је приповијетку „Јетрве“, док је Чедо Врковић у избору црногорске приповједачке прозе од Његоша до 1918. („*Извиријеч*“, 38, књ. библиотеке „Луча“, Титоград, 1973), обухватио Јововићеву причу „Прије и сад или седам ноћи код ћеда Јова“. То је, ипак, одређено признање и скидање прашине заборављања са Јововићевог прозног стварлаштва. Према мишљењу др М. Никчевића, елементи Јововићевих приповједака „не дјелују издвојено него се по законитостима приповиједне нарације, испреплићу, укрштају и прожимају, стварајући мозаичну цјелину, тежећи заједничком наративно-садржајном ефекту“.⁶

Међу истакнутијим просвјетним радницима који су се бавили фолклористиком, и, разумије се, осталим сакупљачима црногорског народног стваралаштва који су објављивали фолклорну грађу у периодичним публикацијама с краја XIX и почетком XX вијека налази се и Јововићево име. Он се оријентисао на прибирање и објављивање народних изрека (463); народних прича (око 30-так, од којих 8 шаљивих); лирских (женских) народних pjesама (10). Уз то, забиљежио је по једну епску народну pjesму (са комеџгаром) и тужбалицу (са пет нарицаљки) и неколико народних гатања и вјеровања (37).

Јововић се за читаво вријеме свог професионалног занимања школским питањима бавио изучавањем педагошке теорије и праксе и из те проблематике објавио неколико чланака у стручним публикацијама. У тим својим радовима истицао је значај школе и просвјете и залагао се за њихов напредак и дјелотворност. У једној представци из 1904. Министарству просвјете и црквених послова Књажевине Црне Горе, указује, између осталог, на незавидан положај учитеља код мјесних власти и истиче управо да они, то јесте учитељи, читав свој радни вијек посвете „националном и просвјетном напретку уопште“, јер „увиђа и зна, да је у томе напретку спас, срећа и величина домовине“, а скончава од „школске прашине“ током многогодишњег службовања и изнемоглости“, да би био испраћен на вјечни починак са „мањом парадношћу него један десетар, . . .“.⁷ Ова његова мисао се, стицајем околности, обистинила и у његовом случају. Умро је 13. новембра 1944. у Бару, уочи ослобођења града.

⁵ Уп.: Милетић Бранко: *Црмнички говор. Расправе и грађа*, СКА, књ. IX, Београд 1940, стр. 394.

⁶ М. Никчевић: *op. cit.*

⁷ Архив Црне Горе, Министарство просвјете и црквених дјела, 24. март 1904.

II. БИБЛИОГРАФИЈА ЛУКЕ ЈОВОВИЋА

II-1. Посебна дјела

- 1 ПРИПОВИЈЕТКЕ ИЗ ЦРНОГОРСКОГ ЖИВОТА. Написао —. Књ. 1, — Цетиње, Државна штампарија, 1895; стр. 116; 8°.
Садржај: Ко неће чепом, он ће враном; Копање блага; Хајдуци; Наметнут прстен; До подне везир, од подне резил; Бадње вече; Благо његовој души; Јетрве; Прије и сад, или седам ноћи код ђеда Јова. — Тумачење некијех провинцијализама и барбаризама у овој књизи: стр. (107)—111.
- 2 ПРИПОВИЈЕТКЕ ИЗ ЦРНОГОРСКОГ ЖИВОТА. Српска дубровачка штампарија. — Књ. 2. — Дубровник, 1906, стр. 120; 8°.
Ауторова слика. — Додатак: Кратки обичаји из Глухог Дола у Црмници (садржи 5 тужбалица); О домаћој радњи и штедњи; Нешто о домаћој њези и васпитању у Црној Гори: одговор на критике. — Тумачење провинцијализама и барбаризама: стр. (118).

II-2. Приповијетке. Новеле

- 3 КОПАЊЕ БЛАГА. Написао —. — Босанска вила, 1893, VIII, 21, 313—315.
- 4 ОТМИЦА. — Глас Црногорца, 1893, XXII, 9, 27, II, 2—3.
- 5 КО НЕЋЕ ЧЕПОМ, ОН ЋЕ ВРАНОМ. — Глас Црногорца, 1893, XXII, 21, [1—3].
- 6 ПРВА НОЋ КОД ЂЕДА ЈОВА; ДРУГА НОЋ КОД ЂЕДА ЈОВА; ТРЕЋА НОЋ КОД ЂЕДА ЈОВА; ЧЕТВРТА НОЋ КОД ЂЕДА ЈОВА. — Просвјета, 1894, III, III, 131—138; VI, 314—318; IX, 469—473; XII, 638—645.
- 7 ХАЈДУЦИ. — Луча, 1895, I, 1, 35—42.
Исте године превео на њемачки језик др Фредерик Краус.
- 8 НАМЕТНУТ ПРСТЕН. — Луча, 1895, I, 4, 228—233.
- 9 НАМЕТНУТ ПРСТЕН. — Слобода [САД], 1895, 2—6.
- 10 ВЈЕРИДБА НА ВЕЛИКИ ПЕТАК НА ВИРУ. (Посвећено дјевојкама црногорским). — Луча, 1895, I, 12, 596—601.
- 11 ЦРНОГОРСКИ РАЊЕНИЦИ. — Југословенско јединство [Бјут-Монтања, САД], (1896).
Податак из књиге: „Извиријеч“ (стр. 315).
- 12 СУД ДОБРИХ ЉУДИ. — Књижевни лист, 1901, III, VI, 65—78,
- 13 СВЕКРВА — СЛИКА СА СЕЋА. — Књижевни лист, 1901, I, VI, 183—188.

- 14 КУМ СТИЈЕПО — ЦРТИЦА СА СЕЛА. — Књижевни лист, 1902, II, I—II, 6—9.
- 15 ПОПРАВИО СЕ. — Књижевни лист, 1902, II, V, 123—127.
- 16 ЈЕТРВЕ. — У: Петар М. Божовић, Антологија црногорских песника и приповедача. — Подгорица, 1927, стр. 66—70.
- 17 ПРИЈЕ И САД ИЛИ СЕДАМ НОЋИ КОД ЂЕДА ЈОВА. — У: Извиријеч. Црногорска приповедачка проза од Његоша до 1918. Избор, предговор и поговор Чедо Вуковић. — Титоград, 1973, стр. 107—133.

II-3. Школство. образовање

- 18 О ДОМАЋОЈ РАДЊИ И ШЕТЊИ. — Луча, 1896, II, 1, 30—31.
Пољопривредна поука.
- 19 СВЕТОСАВСКА ПРОСЛАВА У МРКОЈЕВИЋИМА 14. ЈАНУАРА 1896. — Просвјета, 1896, VIII, I, 58—60.
Извјештај о прослави.
- 20 НЕШТО О ДОМАЋОЈ ЊЕЗИ И ВАСПИТАЊУ У ЦРНОЈ ГОРИ. — Просвјета, 1896, VII, II, 86—90.
О слабом обраћању пажње на домаће тјелесно васпитање дјече.
- 21 ИЗВЈЕШТАЈ РЕВИЗОРА О ОСНОВНИМ ШКОЛАМА У ШКОЛ. ГОДИНИ 1897/98. — Просвјета, 1898, IX, IX и X, 578—585; XI и XII, 634—641.
Садржај: — Школа у Његушима; Школа у Ђеклићима; Школа у Трешњеву, Школа у Грахову; Школа у Вилусима и Школа у Велимљу.
- 22 НЕШТО О ДОМАЋОЈ ЊЕЗИ И ВАСПИТАЊУ У ЦРНОЈ ГОРИ. Одговор на критику. — Оногшт, 1899, I, 13, [1—2]; 14, [1—2].
Одговор на критику писца $1+1=2$, који приказује Јововићев чланак на горњу тему, објављен у *Просвјети* за 1896, II, 86—90.
- 23 ГУСЛЕ У ШКОЛИ. — Оногшт, 1899, I, 32, [1—2].
Да гуслари пјевају у народним школама.
- 24 ЖЕНСКА ШКОЛА У БАРУ. Барска четвороразредна мушка школа. — Просвјета, 1901, XII, VII, 342—348.
Извјештај о раду у школ. 1899/1900. години.
- 25 50-ГОДИШЊИЦА ЦЕТИЊСКЕ ГИМНАЗИЈЕ. Отварање и први рад у Гимназији. — Слободна мисао, 1932, XI, 14, 3.
- 26 ВИСОКОСЛАВНОМ МИНИСТАРСТВУ ПРОСВЈЕТЕ И ЦР[КВЕНИХ] ПОСЛОВА, Цетиње — У: Споменница Барске гимназије 1921—1971, Бар, 1971, стр. 76.
Надаслов: Два дописа барских учитеља.

II-4. Географија. Историја.

- 27 КРАТКИ ОПИС ГЛУХОГ — ДОЛА. (С географског и с историјског гледишта) — Глас Црногорца, 1894, XXIII, 49, [2—3].
- 28 [ЈОВОВИЋ ЛУКА] и Никола Дориомедов: „Несрећене прилике, нарочито у покрајинској књижевности, погоршава и то што данас немамо критичарских ауторитета“, каже приповедач г. Лука Јововић. — Правда, 1938, XXXIV, 12063, 5.
Анкета међу црногорским књижевницима.
- 29 *Записи о знаменитим Црногорцима. Јуначка погибија попа Јоки Вучићевића 30. јула 1876. г. Бар.* — Слободна мисао, 1940, XVIII, 26, 4.

II-5. Народна књижевност

- 30 ПОГИБЊА [ПОГИБИЈА!] СТРАЖЕ НА ВЕЉОЈ ГЛАВИ (ОРЛОВУ КРШУ). (Скупио и приредио за штампу у збирку Дионисија Миковића, Лука Јововић, учитељ). — Глас Црногорца, 1890, XIX, 10, 4. III, 1.
Уз то двије пропратне биљешке. Прва доноси објашњење договора у Глухом Долу 1846. год., а потписан је Перо Савов Јововић. Друга каже, да је ову пјесму „спјевао“ Перо Савов Јововић.
- 31 НЕКОЛИКО НАРОДНИХ ГАТАЊА. (Из Црне Горе). — Босанска вила, 1893. VIII, 24, 372—373.
- 32 СРПСКЕ НАРОДНЕ ИЗРЕКЕ (из Црне Горе). — Босанска вила, 1893, VIII, 11—12, 155—156, 13, 180—182; 14, 194—195; 19, 289—290; 20, 308—309; 21, 325—326; 22, 340; 24, 369—371; 1894, IX, 1, 11—12; 6, 89—90, 7, 107—108; 14—15, 229—230.
Садржи 374 народне изреке.
- 33 КРАТКЕ ШАЉИВЕ ПРИПОВИЈЕТКЕ. (Из Црне Горе). Вирпазар. — Босанска вила, 1893, VIII, 119, 291—292.
Садржај. — Тигањ; Пет рала и триста драма; Рало; Нове мјере; Језик за зубе; Поп старога кова; Уљудан; Амин.
- 34 НАРОДНЕ ПРИЧАЛИЦЕ. — Забиљежио —. — Просвјета, 1893, I, III, 101—103.
Садржај. — Зет у тазбини; Двоје ћец и баба; Попис; Шого; Баба лијечи ударац или набој.
- 35 НАРОДНЕ ИЗРЕКЕ. Забиљежио —. — Просвјета, 1893, I, V, 176; VIII, 284; IX, 322—333; XI, 418; XII, 461—462.
Садржи 89 народних изрека.
- 36 ЦИГАНИН И ВЕЛИКИ ДИФ. Забиљежио —. — Просвјета, 1893, I, VI, 217.
- 37 ЦРНОГОРСКИ ПРИЛОЗИ: а) ИЗ ГЛУХОГ ДОЛА У ЦРМНИЧКОЈ НАХИЈИ. — Зборник за народни живот и обичаје Јужних Словена, ЈАЗУ, I, у Загребу, 1890, 88.
Садржај. — 1. Повој и повоника; 2. Вјерица; Свадба, Вјенчање, Бајање; 3. Смрт, Укоп (тужбалица); 4. О Божићу; 5. На задушној суботи; 6. Моба;

7. Оберивање говода; 8. Скривљеност женских; 9. Мајка светога Петра; 10. Лијечење сметнутог трбуха с водом; 11. Ујед пчеле; 12. Преудала се. Уз тужбалицу записане су и пет нарицаљки.
- 38 ИГРАЛО ЈЕ ВЛАШКО КОЛО. — Луча, 1897, III, 9, 380.
Лирска народна пјесма.
- 39 РАСЛА МИ ЈЕ ПО ДНЕВИ НЕРАНЦА. — Луча, 1897, III, 9, 382.
Лирска народна пјесма.
- 40 ИГРАХ СЕ ЗЛАТНОМ ЈАБУКОМ. — Луча, 1897, III, 9, 383.
Лирска народна пјесма.
- 41 ЈУНАК ЈУНАКА ОКОМ И ПОГЛЕДОМ. — Луча, 1897, III, 9, 383.
Лирска народна пјесма.
- 42 ОЈ, ЈАБУКО ЗЕЛЕНИКО. — Луча, 1897, III, 10, 441.
Лирска народна пјесма.
- 43 МАЈКА БУДИ АЛИВЕРУ. — Луча, 1897, III, 10, 441—442.
Лирска народна пјесма.
- 44 ТРИ СУ МОМЕ ДОГОВОРНЕ. — Луча, 1897, III, 10, 442.
Лирска народна пјесма.
- 45 ПОХАРА ЗУБАЦА И ТУЉЕМИЈА. — Луча, 1898, IV, 2, 92—96.
Народна јуначка пјесма, са коментаром.
- 46 ЂЕД И БАБА. — Луча, 1898, IV, 3, 147.
Народна прича.
- 47 МОРСКА ЖЕНА. — Луча, 1898, IV, 3, 147—148.
Народна прича.
- 48 ПАДЕ ЦВЈЕТАК НЕРАНЦЕ. — Луча, 1898, IV, 5—6, 248.
Лирска народна пјесма.
- 49 СВИ СУ ЧАСИ ДОБРИ. — Луча, 1898, IV, 5—6, 249.
Лирска народна пјесма.
- 50 СИЈЕДА БРАДА, ДВА БИЈЕЛА ГРАДА. — Луча, 1898, IV, 5—6, 249.
Лирска народна пјесма.

III. ЛИТЕРАТУРА О Л. ЈОВОВИЋУ

- 1 БОЖОВИЋ, Петар М.: *Антологија црногорских песника и приповедача*. Подприца, 1927.
О Луки Јововићу на стр. 66.
- 2 *Високо одликовање*. — *Просвјетар*, 1895, VI, X, 456.
Биљешка о одликовању учитеља Луке Јововића.

- 3 ВУКОВИЋ, Чедо: *Извиријеч*. — Црногорска приповједачка проза од Његоша до 1918. Титоград, 1973.
Библиотека „Луча“ 38. О Л. Јововићу на стр. 292—293; 313—315.
- 4 БУКИЋ, Трифун: *Преглед књижевног рада Црне Горе од владике Василије до 1918. године*. Цетиње, 1951.
О Л. Јововићу на стр. 343.
- 5 [ИЛИЈИЋ, Драгутин Ј.]: *Приповијетке из црногорског живота*. Написао Лука Јововић. Цетиње, 1895. — Бранково коло, 1896, II, 28, 887—891. Потпис: Цензор.
Виљешка о појави књиге с прегледом садржаја.
- 6 *Једна педесетогодишњица*. — Слободна мисао, 1935, XIV, 4, 3, II, 4.
О Луки Јововићу.
- 7 $1 \times 1 = 2$: „*Нешто о домаћој њези и васпитању у Црној Гори*“. Од Луке Јововића. (Просвјета, свеска II, год. VII, стр. 86). — Просвјета, 1896, VII, IV, 209—212.
Приказ чланка.
- 8 *Јововић Лука, Приповијетке из црногорског живота*, књ. I, написао Лука Јововић. Цетиње, 1895. Стр. 116. — Просвјета, 1895, VI, X, 547.
- 9 МАЈИЋ, Петар: *Народно предање о св. краљици Јелени*. — Књижевни лист, 1901, I, 1—2, 48—49.
Приближежено у Зупцима (1901), као допуна ранијих народних предања које је записао Лука Јововић.
- 10 МАРТИНОВИЋ, Душан: *Лука Јововић (1865—1944)*. — Стварање, 1987, XLII, 3, 229—232.
Библиографија радова и литература о Л. Јововићу.
- 11 МАРТИНОВИЋ, Н[ико], ВУКМАНОВИЋ, С[аво]: *ЈОВОВИЋ Лука*. — У: *Лексикон писаца Југославије*, II, Матица српска, Нови Сад, 1979, 663—664.
- 12 МАРТИНОВИЋ, Нико С.: *Еванђеље по народу*. Антологија црногорских пословица и изрека. — Титоград, Графички завод, 1969, 361 стр.
- 13 МИЛЕТИЋ, Бранко: *Црмнички говор*. Расправе и грађа. — Српски дијалектолошки зборник, СКА, IX, Београд, 1940, 211—663.
На стр. 394. о Л. Јововићевом говору. Анализиран текст Јововићеве приповијетке „Јетрве“ (стр. 403—614).
- 14 НИКЧЕВИЋ, Милорад: *Црногорска приповијетка између традиције и савремености*. Књижевноисторијско и типолошко одређење приповијетке од 60-их година 19. вијека до првог свјетског рата. Титоград, 1988, 462 стр. Докторска дисертација
О Л. Јововићу на стр. 175—186; 402—403 и др.

- 15 ПОПОВИЋ, Ристо В.: *Приповијетке из црногорског живота од Л. Јововића*. Државна штампарија на Цетињу. 1895, г. — Луча, 1986, II, 1, 43—45. Потпис: Р. В. П.
- 16 *Прослава 50-годишњице учитељског рада Луке Јововића*. — Политика, 1935, XXXII, 9588, 27. јануар, 13.
Са сликом: Лука Јововић у народној ношњи.
- 17 РАДОЈЕВИЋ, Радоје: *Вилина гора*. Антологија црногорских легенди. Приредио, предговор и поговор. — Титоград, Графички завод, 1971, 280 стр.

САВО П. ВУЛЕТИЋ (1871—1945)

Саво Вулећић, просвјетни радник, књижевник, политичар и један од најистакнутијих црногорских економских мислилаца, рођен је у Голубовцима, у Зети, 21. јануара (по старом календару) 1871. године, још док је ова област чамила под Турцима. Основну школу је започео у мјесту рођења, а довршио је у Подгорици (данашњем Титограду). Гимназијско и стручно-педагошко образовање (учитељску школу) стекао је у Београду као пиштомац Друштва Св. Саве. Из Београда је био протјеран у љето 1898, као и многи други Црногорци, због познатог ивањданског атентата на краља Милана Обреновића.¹ Протјеривање из Србије омело је Вулећићево даље школовање; Друштво св. Саве намјеровало је да га пошаље на Запад ради настављања школовања, специјализације и научног усавршавања. По повратку у Црну Гору био је постављен за учитеља Основне школе на Цетињу, гдје је изводио наставу само једну школску годину — 1898/99, а затим је премјештен за наставника Ђевојачког института „Царице Марије Александровне“ у истом мјесту. Предавао је хонорарно и у Богословско-учитељској школи.

У просвјетној струци Вулећић је постигао лијепе резултате. Узимао је активног учешћа у свим важнијим просвјетним пословима и културним акцијама на Цетињу. Оглашавао се у просвјетно-педагошкој периодици, а скренуо је на себе пажњу културне јавности и као приповједач. Веома интелегентан и образован, Вулећић се ангажовао и у политичко-управном животу. Заузимао је истакнуте положаје у црногорској државној управи. Године 1903. постао је предједник Цетињске општине; 1907. члан Главне

¹ Види о томе опширније Вук Витановић: *Ивањдански терор и Црногорци*. — Историјски гласник 1—2, Београд, 1958.

државне контроле, а 1908. предсједник Обласног суда на Цетињу. Год. 1911. именован је за државног комесара Барског друштва *Compagnia di Antivari* (концесионираног за градњу и експлоатацију барског пристаништа, жељезнице уског колосијека Бар — Вирпазар и ради пловидбе по Скадарском језеру) и Монопола дувана, с којег је положаја 12. априла 1914. ушао у црногорску владу као министар унутрашњих послова, на којој је функцији остао до 15. децембра 1915. године. Тада му је уважена оставка. Након уједињења, пензионисан је марта 1920, на властити захтјев. Убрзо га је међутим, министар правде Краљевине СХС, по старом црногорском закону, поставио за адвоката Окружног суда у Подгорици, коју је професију обављао више година.

Вулегић је био веома популаран у читавој Црној Гори, а нарочито његовом родном крају — Зети, па је, почев од 1905. узастопце, фактички до краја самосталности црногорске државе биран за народног посланика у Црногорској народној скупштини. У вријеме тих неколико својих мандата био је готово увијек у опозицији, у суштини љевичар, истичући се најоштријим и најрјечитијим говорима. И у новоствореној југословенској држави на изборима у фебруару 1925 био је изабран за посланика изборног среза подгоричког и барског, као кандидат Црногорске федералистичке странке, тек тада конституисане. И у југословенској скупштини, као некада у црногорској народној скупштини, био је веома предузимљив и активан посланик, с тим што у његовим говорима, како је то лијепо примијетио једним поводом Милан Грол, нико није могао „препознати једног говорника из групе црногорских федеарлиста“. Није пропустио ни једну значајнију прилику, као што су: декларације влада, законски пројекти, буџетске расправе током 1925—1927, да не узме видног учешћа, расправљајући о привредној, здравственој и просвјетној политици која се водила неправилно у односу на Црну Гору.² Истицао је, притом, запостављање Црне Горе, самовољу власти која је у међуратном периоду била јако изражена у Црној Гори. С тим у вези, подносио је интерпелације, енергично захтијевао предузимање мјера за рјешавање виталних питања Црне Горе, њеног друштвено-економског развитка и просперитета уопште у новоствореној држави. Укратко, показивао се као вјешт парламентарца, упоран у тражењу права црногорског народа.

Попут највећег броја црногорских федералиста и сепаратиста (др Секула Дрљевић, Михаило Ивановић, Миливоје Матовић и др.) у току НОР-а и народне револуције и Вулегић се ставио на страну окупатора. Иако је за вријеме италијанске окупације одбијао све понуде да уђе у колаборационистичка представничка тијела (сепаратисти су покушавали да га придобију нудећи му министарски положај у будућој влади „независне“ Црне Горе), уз објашњење „ја под окупацијом нећу да будем ништа него оно што сам — роб“,³ ипак се почетком 1942. нашао међу 36 потписника који су подржали „изјаву пуковника Баја Станишића, команданта народноослободилачке војске Ц. Горе и Херцеговине, коју је он дао 26. фе-

² Ул. Димитрије-Димо Вујовић: *Црногорски федералисти 1919—1929.* — ЦАНУ, Титоград 1981, стр. 234—251.

³ Др Радоје Пајовић: *Контроверзна историја у Црној Гори. Четнички и федералистички покрет 1941—1945.* — Цетиње, 1977, стр. 66.

бруара 1942. делегатима Црногорског националистичког одбора...³а, да би падом Италије (септембра 1943) у току 1944, прихватио сарадњу са четницима Павла Ђуришића и на тај начин се, ипак нашао на позицијама противника НОБ-а и сарадника њемачког окупатора.⁴ Деветнаестог новембра 1944, на предлог злогласног четничког војводе Ђуришића, ући ће у Национални комитет за Црну Гору и Стари Рас, који је требало да представља „покрајинску владу“.⁵

Приликом ослобођења стријељали су га партизани 1945. године.

С. Вулегић је почео да пише још као средњошколац. Објављивао је у разним периодичним публикацијама: *Бранково коло* (С. Карловци, 1897—1900); *Глас Црногорца* (Цетиње, 1898—1911); *Босанска вила* (Сарајево, 1899—1910); *Просвјета* (Цетиње, 1899—1901); *Караџић* (Алексинач, 1900); *Весник српске цркве* (Београд, 1902); *Срђ* (Дубровник, 1903); *Самоуправа* (Београд, 1904); *Зета* (Подгорица, 1911—1912); *Српско цвеће* (Праг, 1905—1906); *Народ* (Сарајево, 1912); *Србобран* (Загреб, 1912); *Цетињски вјесник* (1912); *Српство* (Нови Сад, 1913); *Народна ријеч* (Цетиње, 1922); *Црна Гора* (Цетиње, 1922—1923); *Црногорски радикал* (Подгорица, 1923); *Српски књижевни гласник* (Београд, 1925); *Слободна мисао* (Никшић, 1926—1933); *Нова Европа* (Загреб, 1927); *Обзор* (Загреб, 1927); *Црногорац* (Подгорица, 1927); *Банкарство* (Београд, 1928—1930); *Политика* (Београд, 1928); *Вечерња пошта* (Сарајево, 1929); *Записи* (Цетиње, 1929—1937); *Црногорац* — календар (Подгорица, 1929); *Млада Зета* (Подгорица, 1929); *Зета* (Подгорица, 1930—1941); *Финансије ...* (Београд—Загреб—Љубљана, 1930); *Епоха* (Цетиње, 1930); *Правни зборник* (Подгорица, 1933—1936); *Индустријска одбрана* (Београд—Загреб, 1935); *Економска политика* (Загреб, 1936—1937); *Аграрна мисао* (Београд, 1937); *Правда* (Београд, 1938—1939); *Књижевни лист* (Цетиње, 1901—1902).

Објављене радове је потписивао пуним именом и презименом, скраћено (С. П. Вулегић, С. П. Вул.), иницијалима (С. В., С. П. В., В. С. П.) и ауторским ознакама (. . . h, -t-h, X, X-s, Xaverius).

Саво Вулегић је објавио и двије збирке приповиједака (*Просте душе*, Загреб 1905, и *Наши људи*, Цетиње 1910) у којима су сабране раније објелодањене приче у периодичним публикацијама. Приповједачку прозу Вулегићеву стручна критика је својевремено, углавном, позитивно оцијенила. Једну његову приповијетку (*Попа Јока гријех*) Петар М. Божовић удио је у своју *Антологију*.⁶ Оцјењујући Вулегићеве приповијетке, Владимир Ђоровић је утврдио да су оне „са локалним колоритом и непосредношћу зетске средине“,⁷ тако да у њима преовлађује „више етнографских него умјетничких момената.“⁸ Ђоровић је поред низа замјерки Вулегићу као приповједачу, посебно истакао његов језик за који каже да је жив, свјеж и добар језик, пун непосредности, течан и у многаме нов“ — дода-

³ За Пуниша Перовић: *Четничка издаја у свјетлости докумената*. Издања „Ријечи слободне“, С. Никшић 1944; Упор. исти: *Четничка издаја у свјетлости докумената*, „Побједа“ 1989, 26. X, 16.

⁴ Р. Пајовић: *нав. дјело*, стр. 66.

⁵ Исто, стр. 518.

⁶ Петар М. Божовић, професор: *Антологија црногорских песника и приповедача*. — Подгорица, 1927, стр. 88—94.

⁷ Владимир Ђоровић, Саво Вулегић: *Наши људи*. — *Летопис Матице српске*, књ. 272. Нови Сад, 1910, стр. 68.

⁸ Исто, стр. 67.

јући да „његове поједине реченице не уступају готово ни мало пред реченицама Миљанова или чак и Љубише.“⁹

У Вулетихевим приповијеткама захваћена је у ствари широка панорама проблема, тема и мотива сеоског подручја Зете, ареала између Црне Горе и Албаније. По фолклорним, етичким и етничким компонентама његова проза — по мишљењу Трифуна Ђукића, подсећа на књижевно дјело Јанка Веселиновића.¹⁰ Досад најкомплетније тематско-мотивске и језичко-стилске анализе овог црногорског приповједача дао је, међутим, др Милорад Никчевић. Он истиче да се тематски интереси Вулетихеве прозе „концентрацију око приказивања животних судбина, морала и обичаја, крвне освете и љубави, те историјског приказа његова краја — слика и асоцијација које је писац понио у свијет литературе из свог завичаја“.¹¹ Када је ријеч о Вулетиху као белетристи, треба истаћи да је он зачетник и хумористичко-сатиричне прозе у Црној Гори, а донекле и љубавне приповијетке.

У цјелини гледана Вулетихева проза нема довољно умјетничке вриједности, па отуда има више књижевно-историјски значај.

Вулетих је прилично писао и из области педагошке теорије и праксе, методике наставе, из историје, фолклористике, права и нарочито из области економике. Његову економску мисао подробно су изучили академици Димитрије-Димо Вујовић¹² и Обрен Благојевић, који га је сврстао у врх црногорских економских мислилаца.¹³ Благојевић је хронолошки пратио Вулетихеву економску мисао, почев од 1906. године када је у Црногорској народној скупштини расправљао о расподјели тзв. агаларских земаља у Зети, предлажући конкретна рјешења. И по питању комуна у Зети, зеленашења у Црној Гори, успостављања монопола дувана, конзервије дугова, пољопривреде и задругарства, — запажени су његови говори; имао је врло конструктивне резоне; критиковао је и критички интерпретирао проблеме и предлагао одговарајуће мјере за њихово отклањање. Нарочито се истицао у скупштинским дебатама о буџету 1911—1916, о кредитима, о завршном рачуну државних прихода и расхода (1909), о пројекту уговора о зајму (1911). Вулетих је готово у свакој сједници Народне скупштине узимао активног учешћа о разним питањима. Он је, држећи се као један од најистакнутијих опозиционара, критиковао разне законске предлоге и владу уопште, тражећи поштовање реда и законитости.

Исто тако Вулетих је био активан и у Југословенској скупштини. Указивао је врло отворено и без узмака на читав низ негативних поступака нове државе према Црној Гори (односно према официрима и чиновништву црногорском, принудни зајам уочи рата, ратни пљичи, реквизиционе признанице Аустрије у Црној Гори, репарације, саобраћајна проблематика, аграрно питање у Зети, монопол дувана и тсл.).

С. Вулетих је зналачки и енергично расправљао у скупштинским дебатама 1925—1927. о свим важнијим економским проблемима Црне Горе

⁹ Трифун Ђукић: *Преглед књижевног рада Црне Горе*. — Цетиње, 1951, стр. 341.

¹⁰ Др Милорад Никчевић: *Црногорска приповијетка између традиције и савремености*. — Титоград, 1988, стр. 189.

¹¹ Д. Вујовић, на истом мјесту.

¹² Обрен Благојевић: *Економска мисао у Црној Гори*. — САНУ, Београд, 1988, стр. 319—331.

¹³ Исто, стр. 331.

и пледирао за предузимање радикалних мјера њеног привредног развоја. Инсистирао је на изradi колских и жељезничких комуникација (Јадранска пруга); већој бризи о експлоатацији рудног и шумског богатства, о узгоју шума Црне Горе. Указивао је на императивну потребу развоја црногорске привреде, нудећи програм мјера за њено унапређивање (формирање угледних пољопривредних станица, дубоко орање; развитак виноградарства на Темовском пољу; подизање расадника ради развоја воћарства; узгој расне стоке и унапређење ветеринарске службе; подизање фабрике за прераду рибе на обали Скадарског језера итд.). Посебно се залагао за исцјепљење и мелиорацију Скадарског језера, као и регулисање корита Бојане. Ријечју, мало је проблема из домена економске проблематике Црне Горе о којима није аргументовано и с познавањем говорио и критиковао аграрну политику југословенске владе и њених органа.

Такође је и о друштвеним дјелатностима — просвјетним приликама и култури, организацији здравствене службе, које су билена ниском степену развијености, дебатовао у скупштинским сједницама. Залагао се за „измјену система школства“, побољшање кадровске структуре просвјетних радника и њиховог материјалног статуса, за квалитетну уџбеничку литературу — садржајно и „дијалекатски“ (штампање ијекавицом). Указивао је на неопходност институционализације културе у Црној Гори (формирање музеја, архива, библиотеке и позоришта). Тек касније ће доћи до формирања ових институција. . .

Осим својих бројних говора и расправа у скупштинама Црне Горе и Југославије, Вулетић је о разним економским питањима писао посебне радове, расправе и чланке у периодици. Важнији радови те врсте су му: *Аграрно питање* (Подгорица, 1926), *Економске потребе Црне Горе* (Нова Европа, 1927, бр. 7, стр. 212—220), *Аграрне прилике у Црној Гори* (Српска ријеч, 1920, бр. 196—203; Црна Гора, 1922, бр. 40—44), *Жељезничка веза Београд — Котор. Поводом новог пројекта за Јадранску жељезницу* (Банкарство, 1928, бр. 4, стр. 160—161), *Црногорски риболов и законски пројекат о слатководном рибарству* (Зета, 1936, бр. 50, стр. 1—2).

Сви Вулетићеви говори, чланци и студије, „иако понекад преоштри у критици постојећег“, лишени су „празног фразирања и уопштавања, а пуни свјеже и конкретне мисли.“¹⁴

Будући да су сви Вулетићеви главни говори, имперпелације, изјаве и друга реаговања објављивани у *Стенографским биљешкама* поменутих скупштина (дио је публикован у периодичној штампи), као и да их Д. Вујовић и О. Благојевић у својим већ поменутих опширних студијама коментаришу позивајући се на саме изворе, нијесмо их обухватили овом библиографијом.

II. БИБЛИОГРАФИЈА САВА ВУЛЕТИЋА

II-1. Посебна издања

- 1 ПРОСТЕ ДУШЕ. — Загреб, Српска штампарија, 1905, 82 стр.; 22 см. Садржај: Нека језик слуша срце; Убивалник; Ускрс; Ко је крив; Причест у збјегу; Попа Јана тријез; На млађима свијет остаје; Регрут; Низам.

- 2 НАШИ ЛЈУДИ. — Цетиње, Књ[ажевска] цр[ногорска] државна штампарија, 1910, 137 стр.; 22 цм. Садржај: На гарници! Живкова исповијест; Све за образ; Кад оно Портартур паде; Једног јутра; У првину.
- 3 АГРАРНА ПОЛИТИКА У ЦРНОЈ ГОРИ. — Подгорица: Уједињење, 1925, 22 стр.; V 8°.

II-2. Приповијетке. Новеле. Цртице

- 4 СУДБИНА. — Књижевни лист, 1901, I, 1—2; 16—19 — Потпис: -ћ. Написана у Голубовцима 1900.
- 5 ЗЕТСКИ УСКОК. Алексинац, 1897. — Књижевни лист, 1901, I, 7—8, 215—221.
- 6 ПАТНИЦА. Алексинац, 1898 год. — Књижевни лист 1901, I, 11, 352—361; 12, 393—401.
- 7 УБИВАЛНИК, Цетиње. — Књижевни лист, 1902, II, 3, 58—62.
- 8 ПРИЧЕСТ У ЗБЈЕГУ. Из сјећања. Цетиње, октобра 1902. — Књижевни лист, 1902, II 9—10, 245—249.
- 9 НЕКА ЈЕЗИК СЛУША СРЦЕ! (Из народног живота у Зети). — Бранково коло, 1903, IX, 20, 621—624.
- 10 НЕКА ЈЕЗИК СЛУША СРЦЕ! — Цариградски гласник, 1903, IX, 21, [2].
Прештампано из *Бранковог кола*.
- 11 КО ЈЕ КРИВ. — Бранково коло, 1904, X, 1, 14—18.
- 12 НА МЛАЂИМА СВИЈЕТ ОСТАЈЕ. — Бранково коло, 1904, X, 19, 582—591.
- 13 РЕГРУТ. — Бранково коло, 1904, X, 33—34, 1033—1038.
- 14 НИЗАМ. Скице из живота зетских граничара. Цетиње, априла 1904. — Дело, 1904, XXXII, 2, 149—158.
- 15 ПОПА ЈАКА ГРИЈЕХ. Из живота зетских граничара. — Дело, 1904, XXX, 2, 146—171.
- 16 УСКРС. — Бранково коло, 1905, XI, 5—6, 129—134; 6, 169—174.
- 17 НА ГРАНИЦИ. — Бранково коло, 1905, XI, 21, 639—645; 22, 677—682; 23; 703—706.
- 18 У ПРВИНУ. — Бранково коло, 1905, XI, 8, 45, 1398—1403; 46; 1427—1433; 47, 1458—1463; 48, 1501—1507.

- 19 ДАНИЛО. (По истинитом договору). Цетиње, новембра 1902 године. — Босанска вила, 1905, XX, 11—12, 162—166; 13—14, 194—197.
- 20 НЕКА ЈЕЗИК СЛУША СРЦЕ. Из народног живота у Зети. — Глас Црногорца, 1905, XXXIV, 15, [2—3].
Прештампано из Бранковог кола.
- 21 ЖИВКОВА ИСПОВИЈЕСТ. Из народног живота у Зети. — Дело, 1905, X, XXXV, 2, 147—152.
- 22 ПРИЧЕСТ У ЗБЈЕГУ. Цетиње. — Српско цвеће, 1905, I, 7, 199—205.
- 23 МАЈКА. Слика из живота. Цетиње, маја 1906. — Босанска вила, 1906, XXI, 10, 145—146 13—14, 196—198; 15—16, 229—231; 17, 263—265; 18, 274—276.
- 24 КИСМЕТ. [С портретом]. Цетиње, марта 1906. — Српско цвеће, 1906, II, 10—11, 249—254.
- 25 ЈЕДНОГА ЈУТРА. Цетиње. — Босанска вила, 1908, XXIII, 29, 454—457.
- 26 КАД ОНО ПОРТАРТУР ПАДЕ. Другу од младијех ни дана Петру Кочићу. — Босанска вила, 1909, XXIV, 19—20, 291—293; 21, 323—325; 22, 333—340; 23, 357—359.
- 27 ШТО ЈЕ НЕГДА БИЛО. — Босанска вила, 1910, XXV, 16—17, 237—240.
- 28 СВЕ ЗА ОБРАЗ. Из црногорског живота. — Бранково коло, 1910, XVI, 12, 180—182; 13, 195—197; 14, 211—213.
- 29 ЈЕДНОГ ЈУТРА. — Глас Црногорца, 1910, XXXIX, 44, [2—3].
Из збирке „Наши људи“.
- 30 ШТО ЈЕ НЕГДА БИЛО. — Зета (календар), 1911, IV, 49—55.
- 31 ПОПА ЈАКА ГРИЈЕХ. Из живота зетскијех граничара. — У: Петар М. Божовић, Антологија црногорских песника и приповедача. — Подгорица, 1927, стр. 89—94.
- 32 ВУКОВИ. — Млада Зета, 1929, I, 3, 65—68.
- 33 ШТО ЈЕ НЕГДА БИЛО. — Монополски гласник, 1935, XVI, 32, 2—4.
Прештампано из Календара Зета за 1911. годину.
- 34 ШТО ЈЕ НЕГДА БИЛО. — Зета, 1936, VII, 1, 16—17.
- 35 ЈЕДНОГ ЈУТРА. — Зета, 1939, X, 14, 110.

- 36 НАСТАВА КАО СРЕДСТВО ЗА СТВАРАЊЕ МОРАЛНОГ УБЈЕЂЕЊА. — Просвјета, 1899, X, IX—X, 410—421.
- 37 О ВАЖНОСТИ ВАСПИТНЕ ШКОЛЕ И ЊЕНИХ ТРУДБЕНИКА. [Говорено у цетињској основној школи о св. Сави 1900 год.]. — Просвјета, 1900, XI, I, 37—44.
- 38 О СТВАРАЊУ СВИЈЕТА. Предавање држано у I разреду Цетињске мушке основне школе, 27. новембра 1899. — Просвјета, 1900, XI, II, 97—100.
- 39 ПРИПРЕМЕ ЗА ПРЕДАВАЊЕ РАЧУНА У I РАЗ. ОСН. ШКОЛЕ. — Просвјета, 1900, XI, III, 143—149.
- 40 ИНДИВИДУАЛИТЕТИ И ВАСПИТАЊЕ. Пише —. — Просвјета, 1900, XI, IV, 197—204, V, 264—267.
- 41 ПРИПРЕМА ЗА ПРЕДАВАЊЕ ЦРТАЊА У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ. Цртање крста. — Просвјета, 1900, XI, VI, 329—332.
- 42 К ЧЛАНКУ „СВЕШТЕНИК УЧИТЕЉ И СВЕШТЕНИК ВЈЕРОУЧИТЕЉ“. — Просвјета, 1900, XI, VIII, 446—449.
Осврт на чланак Мираща Вукића под горњим насловом у св. 7, стр. 391, год. 1900.
- 43 О МАРУ ИЛИ ИНТЕРЕСУ У ВАСПИТАЊУ. Одломци из Опште педагогике д-ра Стев. М. Окановића, Биоград 1901. Штампарија Павловића и Стојаковића. — Књижевни лист, 1901, I, 3, 102—103. Потпис: С. П. Вул.
Приказ.
- 44 ПРИПОВИЈЕТКЕ ИЗ СТАРОГ ЗАВЈЕТА, од Андрије Јовићевића. — Књижевни лист, 1901, I, 6, 209—212.
Приказ.
- 45 ИЗЈАВА. Цетиње, 8. новембра 1901. — Књижевни лист, 1901, I, 9—10, 346.
Одговор А. Јовићевићу на чланак у *Просвјети*, св. за септембар 1901, написан поводом пишчевог приказа његове књиге „Приповијетке из Старог завјета“ из *Књижевног листа*, бр. 6/1901.
- 46 КРАТКИ ЦРКВЕНИ УСТАВ ЗА СВЕШТЕНИКЕ И УЧЕНИКЕ БОГОСЛОВСКО-УЧИТЕЉСКЕ ШКОЛЕ. По Михајловском и Николајевићу написао митрополит Бан Митрофан, Цетиње, К. Ц. Државна штампарија, 1901. — Књижевни лист, 1901, I, 9—10, 346. Потпис: В. Приказ.
- 47 ДОМАЋЕ ЊЕГОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ ДЈЕЦЕ У ЦРНОЈ ГОРИ. Написао Андрија Јовићевић, Цетиње, К. Ц. државна штампарија,

1901. Цетиње, новембра 1901. — Књижевни лист, 1901, I, 11, 382—390; 12, 449—453.
Приказ.
- 48 НЕШТО О РЕЛИГИЈСКОЈ НАСТАВИ У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ. (Црте из специјалне дидактике). Пише — — Просвјета, 1901, XII, I, 21—27,
- 49 КО ДА ПРЕДАЈЕ ВЈЕРОНАУКУ У ОСНОВНУ ШКОЛУ? — Просвјета, 1901, XII, II, 96—104.
Осврт на чланак Крста Поповића о истом предмету у *Просвјети* за октобар 1900, стр. 56.
- 50 ИЗ ЕЛЕМЕНТАРНЕ ЈЕЗИЧНЕ НАСТАВЕ. Предавање о слову И. — Просвјета 1901, XII, III—IV, 180—183.
- 51 ПРЕДАВАЊЕ ИЗ ЗЕМЉОПИСА. (За I раз. основне школе). О странама свијета. — Просвјета, 1901, XII, V, 238—240.
- 52 ПРЕДАВАЊЕ ИЗ РАЧУНА. Одузимање до 10. (Држато у I раз. цетињске осн. мушке школе, децембра 1899 г. — Просвјета, 1901, XII, VI, 299—301).
- 53 ИЗВЈЕШТАЈ О ОСНОВНИМ ШКОЛАМА ЦРНОГОРСКИМ У ШК. 1899 и 1900 ГОДИНИ. (Саопштава се у изводу). — Просвјета, 1901, XII, VI, 301—304.
О Мушкој школи у Бајицама.
- 54 Ј. МИОДРАГОВИЋА „РАД У I. РАЗ. ОСНОВНЕ ШКОЛЕ“. — Просвјета, 1901, XII, X, 565—572.
Приказ и оцјена књиге Ј. Миодраговића „Рад у I. раз. основне школе“.
- 55 НАЦРТ НАСТАВНОГ ПЛАНА ЗА ЧЕТВОРОРАЗРЕДНУ ОСНОВНУ ШКОЛУ. Цетиње, јануара 1902 год. — Глас Црногорца, 1902, XXXI, 30, [2—3].
Текст нацрта.
- 56 ПЕДАГОШКИ ПРЕГЛЕД, лист за науку и васпитање, уредник др Ст. М. Окановић. — Књижевни лист, 1902, II, 1/2, 49. Потпис: С. П. В.
Поводом покретања.
- 57 „ОСНОВИ ПЕДАГОГИКЕ ДР В. РАЈНА“. — Просвјета, 1899, X, XI—XII, 539.
Кратак приказ с препоруком црногорском учитељству.
- 58 ПРАВИ ЈЕ ВАСПИТАЧ ДО СМРТИ ЧУВАО ДУХОВНЕ СВЈЕЖИНЕ. — Просвјетни рад, 1989, 11, 1. јун, [12].
Говор Сава Вулетића „О важности васпитања школе и њених трудбеника“ који је одржао у Цетињској основној школи на Савин дан 1900, објављен у *Просвјети* за ту годину (Српског гласника, 1900, стр. 33—44) Поводом сто година овог описа — припремио и коментарисао Милош Старовлах.

- 59 (К ЕТНОГРАФИЈИ ЗЕТЕ). Алексинац, 21 маја 1898. — Глас Црногорца, 1898, XXVII, 24 [3].
Исправке на извод дјела П. А. Ровинскога: „Черногорија“, дио штампан у бр. 16. Гласа Црногорца о територији Зете.
- 60 БАДЊИ ДАН И БОЖИЋ У ЗЕТИ. Цетиње, маја 1900 год. — Караџић, 1900, II, 8—9, 150—153.
- 61 ЖАВЉАЧКИ ЕВЛИЈАЈ. [Прибиљежио —], Цетиње, маја 1900 — Караџић, 1900, II, 8—9, 153—155.
Народна прича о „светом човјеку“.
- 62 ПОСЉЕДЊИ ДАНИ. Из догађаја у Зети, год. 1832, Цетиње, 1901 год. — Књижевни лист, 1901, I, 1/2, 32—33.
- 63 ГЛАВАТ. Књижевни лист, 1901, I, 6, 209. Потпис: С. П. Вул.
Предање.
- 64 БОГ И БОШКО. Слика народног сујевјерја у Зети. — Весник српске цркве, 1902, XIII, 54—60, стр.
- 65 ИЗ СРПСКОГА ЈЕЗИКА. Неке карактеристичне одлике говора у Кучима. — Бранково коло, 1904, X, 7, 217—219.
- 67 НЕКЕ КАРАКТЕРИСТИЧНЕ ОДЛИКЕ ГОВОРА У ЗЕТИ. — Бранково коло, 1903, IX, 6, 186—187.
- 68 ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА. Поновица. — Босанска вила, 1910, XXV, 16—17, 251—252.
Поводом предлога Озрена Суботића да се у нашој правној терминологији употребљава ријеч *поновљено* умјесто *поврат*.
- 69 ЈЕДНО ПИСМО ИЗ ДОБА ЦРНОГОРСКОГ НАПАДА НА ЗЕТУ 1832 ГОДИНЕ. — Књижевни лист, 1901, I, 12, 417—418. Потпис: -т -ћ.
Писмо владике Рада.
- 70 ПИСМО ИЗ ЦРНЕ ГОРЕ. Допис [с] турско-црногорског бојишта. — Народ, 1912, III, 237, 2. Потпис: X.
- 71 ДОПИС ИСПРЕД СКАДРА. Врака, 25 октобра 1912. — Народ, 1912, III, 245, 2—3.
О операцијама војске и личним доживљајима.
- 72 СКАДАР ЈЕ И САД ЕТНИЧКИ СРПСКИ. — Народ, 1913, IV, 276, 2.
- 73 ПИСМО ИЗ ЦРНЕ ГОРЕ. (Од нарочитог дописника. Демонстрације међународног ратног бродовља у црногорским водама и рјешење о

блокади црногорске обале. — Командант Скадра игнорише вољу великих сила и наређење Порте. — Европски консули у Скадру подржавају самовољу Есад паше. — Недосљедност европских сила. — Ко је садањи командант Скадра Есад паша и како је нестао пријашњи командант Асан-Риза. — Покушај Аустро-Угарске да изазива на граници и да чини насиља Црној Гори и у њеној земљи. — Црногорске и србијанске групе чине своје. — Брзи пад Скадра и нада на промјене, које ће се тијем изазвати. Бар, 26 марта 1913. — Народ, 1913, 285, (31/16. април), 2.

Чланак. Аустроугарска цензура је због овог Вулетићевог чланка забранила овај број *Народа* (285, 3/16. април 1913). Уредништво је поново штампало исти број изостављајући из Вулетићева чланка она мјеста која је избацила цензура.

- 74 ПИСМО ИЗ СКАДРА (Од нашег редовног дописника). — Скадар, 16 априла 1913. — Народ, 1913, 292, 1—2.
Чланак. Да је овај текст написао Црногорац (односно Саво Вулетић) о томе Уредништво *Народа* даје објашњење у напомени штампаној на почетку прве странице (1913, 292; 1).
- 75 ПРЕД РАТ. Бар, децембра 1913. — Српство, 1913, IV, 243, 1—3.
О погибији 9 Зећана 4. јула 1912. код Марића кућа (Матагуџи).
- 76 АГРАРНЕ ПРИЛИКЕ У ЦРНОЈ ГОРИ. (Однос ага и чифчија). — Српска ријеч, 1920, II, 196, 1—2; 198, 2—3; 199, 2—3; 200, 2—3; 202, 2; 203, 1—2.
- 77 АГРАРНЕ ПРИЛИКЕ У ЦРНОЈ ГОРИ. — Црна Гора, 1922, III, 40, 2; 41, 2; 42; 2, 43, 2; 44, 2—3.
Уз то биљешка да је овај рад прво био објављен 1920. г. у сарајевској *Српској ријечи*.
- 78 НЕШТО О РАДУ НА УНИЈИ ЦРНЕ ГОРЕ И СРБИЈЕ. Писма краљева Николе I и Петра I. — Српски књижевни гласник, 1925, XVI, 6, 424—430.
- 79 ЕКОНОМСКЕ ПОТРЕБЕ ЦРНЕ ГОРЕ. — Нова Европа, 1927, 7, 26. III, 212—220.
- 80 ЕКОНОМСКЕ ПОТРЕБЕ ЦРНЕ ГОРЕ. „Нова Европа“, 26 ожујка 1927. — Обзор, 1927, LXVIII, 84, 4; 85, 4; 87, 4. (Лат.)
- 81 НЕШТО О РАДУ НА УНИЈИ ЦРНЕ ГОРЕ И СРБИЈЕ. Писма краљева Николе I и Петра I. — Црногорац, 1927, III, 38, 6 август, 1—2.
Цитирају се писма унутар текста чланка.
- 82 ЖЕЉЕЗНИЧКА ВЕЗА БЕОГРАД—КОТОР: Поводом новог пројекта за Јадранску жељезницу. — Банкарство, 1928, V, 4, 160—161.

- 83 ПРВА СРПСКА КРАЉИЦА. Подгорица, 10 јануар 1928 год. — Политика, 1928, XXV, 7094, 9.
Ана Стевана Првовенчаног није прва српска краљица, већ супруга Михаила Војислављевића, зетског краља. Поводом чланка Ст. Станојевића у бр. 7075, стр. 2.
- 84 КАКО ЈЕ ЦРНА ГОРА СТУПИЛА У РАТ 1914. ГОДИНЕ. — Црногорац (календар), 1929, 84—87.
- 85 ПИТАЊЕ УКИДАЊА МОНОПОЛА ДУВАНА У ЈУГОСЛАВИЈИ. — Банкаство 1930, VII, 11, 495—496.
- 86 ПРОБЛЕМ СКАДАРСКОГ ЈЕЗЕРА. — Зета, 1930, I, 9, 1. — Потпис: Xaverius
- 87 ПИТАЊЕ УКИДАЊА МОНОПОЛА ДУВАНА У ЈУГОСЛАВИЈИ. Подгорица. — Финансије, 1930, VII, 11, 495—496.
- 88 ЗА УКИДАЊЕ МОНОПОЛА ДУВАНА. Један глас из Зетске бановине поводом овог тако важног државно-народног питања, о чијем правилном рјешењу зависе читави крајеви наше бановине. — Епоха, 1930, I, 13, 1—2.
Поводом писања у *Политици* од 3, 11, 12, 22. и 23. јула 1930. С Тодорића, В. Ненадића и М. Стајића по питању монопола дувана.
- 89 ЦРНА ГОРА И СКАДАР. — Записи, 1931, V, VIII, 2, 90—100.
Историјски преглед веза Црне Горе и Скадра.
- 90 КАКО ЈЕ РЕШАВАНА КРИЗА У ГОД. 1915 У ЦРНОЈ ГОРИ ОД СТРАНЕ КРАЉА НИКОЛЕ И КАКО ЈЕ ОБРАЗОВАНА КАПИТУЛАЦИЈОНА ВЛАДА. (Исправка). Подгорица, 5 маја 1932 године. — Зета, 1932, III, 19, 2.
Осврт на истоимени чланак од М. Р. С. у броју 18, стр. 3.
- 91 НЕШТО О ЗНАМЕНИТИМ ЗЕТСКИМ РАДИЧЕВИЋИМА — ДАВИДОВИЋИМА. — Подгорица, 25 децембра 1932 г. — Зета, 1933, IV, 2, 3.
- 92 ПРИВАТНА ИМАЊА КАО СЕОСКИ КОМУНИ. — Правни зборник, 1933, I, 1, 36—39.
- 93 ШТО МОЖЕ ОТАЦ ТЕСТИРАТИ ОД ОНОГ ШТО ЈЕ ДОБИО ДИОБОМ СА СИНОВИМА. Подгорица, октобра 1933. — Правни зборник, 1933, I, 4, 173—177.
- 94 ЈЕДНА КЊИЖЕВНА ЗАБОРАВНОСТ. Прилог г. Сава Вулећића Његошевој биографији. Подгорица, јануара 1933. — Слободна мисао, 1933, XII, 5, 4.
Одговор на истоимени написан у *Слободној мисли* 1933, бр. 2, а у погледу смртних пресуда владике Рада.

- 95 НЕПОСРЕДНИ УЗРОЦИ УСТАНКА У ЗЕТИ 1832 Г. — Зета, 1934, V, 1, 2—3.
- 96 О ЖЕЉЕЗНИЦАМА У ЦРНОЈ ГОРИ. Говор г. Сава П. Вулетића министра у пензији, држат на конференцији у Подгорици 14 марта 1935 године. (Из књиге „Саобраћајни проблеми у Зетској бановини“). — Зета, 1935, VI, 30, 1—2.
- 97 ЈАВНИ РАДОВИ И НАШИ ПАСИВНИ КРАЈЕВИ. Питање исушења Скадарског језера и изградње Јадранске пруге. Индустијска одбрана, 1935, III, 7, 9—10.
- 98 ПРОЈЕКАТ ЗАКОНА О СЛАТКОВОДНОМ РИБАРСТВУ. Мишљење г. С. Вулетића, бившег министра. — Економска политика, 1936, II, 46/47, 9.
- 99 ДЕМИСИЈА ЦРНОГОРСКЕ ВЛАДЕ У ДЕЦЕМБРУ 1915. — Записи, 1936, IX, XV, 4, 210—215.
- 100 ДЕМИСИЈА ЦРНОГОРСКЕ ВЛАДЕ У ДЕЦЕМБРУ 1915. — Зета, 1936, VII, 15, 2—3.
- 101 ПРЕДОСНОВА ГРАЂАНСКОГ ЗАКОНИКА ЗА КРАЉ. ЈУГОСЛАВИЈУ. — Зета, 1936, VII, 23, 1—2.
Види и осврт Ананије Илића на горњи чланак у бр. 28, стр. 1—2, бр. 29, стр. 1—2.
- 102 ЦРНОГОРСКИ РИБОЛОВИ И ЗАКОНСКИ ПРОЈЕКТ О СЛАТКОВОДНОМ РИБАРСТВУ. Подгорица, новембра 1936. — Зета, 1936, VII, 50, 1—2.
- 103 О ПРИМЈЕНИ НАСЉЕДНОГ ПРАВА ОДИВА У ЦРНОЈ ГОРИ. Подгорица, децембра 1935 г. — Правни зборник, 1936, IV, 1, 6—10.
- 104 КАКО ЈЕ У СВЈЕТСКОМ РАТУ ФОРМИРАНА ЦРНОГОРСКА ВРХОВНА КОМАНДА. — Слободна мисао, 1936, XV, 14/15, 7.
- 105 О ЦРНОГОРСКОЈ КОАЛИЦИОНОЈ ВЛАДИ ПОСЛАТОЈ 1913 ГОДИНЕ И О ЊЕНОЈ СКУПШТИНСКОЈ ВЕЋИНИ. — Слободна мисао, 1936, XV, 24, 3; 25, 3.
- 106 О СКАДАРСКОМ ЈЕЗЕРУ И ЊЕГОВОМ ИСУШЕЊУ. („Зета“, бр. 1 од 1937, Подгорица). — Алгарна мисао, 1937, II, 18, 3—6.
- 107 О СКАДАРСКОМ ЈЕЗЕРУ И ЊЕГОВОМ ИСУШЕЊУ. — Економска политика, 1937, III, 49/50, 3.
- 108 О СКАДАРСКОМ ЈЕЗЕРУ И ЊЕГОВОМ ИСУШЕЊУ. — Зета, 1937, VIII, 1, 5—6.

- 109 ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ КАО ВЛАДАЛАЦ. — Зета, 1937, VIII, 16, 7; 17, 3—4; 18, 2—3.
- 110 О ГРУПИСАЊУ ОПШТИНА У ЦРНОЈ ГОРИ. — Зета, 1937, VIII, 25, 1. Потпис: X-s [тј. Xaverius].
- 111 ФРАГМЕНТИ ИЗ ПОЛИТИЧКЕ ИСТОРИЈЕ ЦРНЕ ГОРЕ УСТАВНОГ ДОБА. Подгорица, децембра 1937 г. — Слободна мисао, 1938, XVII, 1, 12+13; 3, 3; 4, 4; 5, 3; 6, 3; 7, 3; 8, 3; 9, 3.
Од 1907. до 1915.
- 112 ЗАШТО СЕ КРАЉ АЛЕКСАНДАР ОБРЕНОВИЋ НИЈЕ ОЖЕНИО ЦРНОГОРСКОМ ПРИНЦЕЗОМ КСЕНИЈОМ. — Зета, 1939, X, 1, 4—5.
- 113 О НЕГДАШЊЕМ РАДУ ЗА УНИЈУ ЦРНЕ ГОРЕ И СРБИЈЕ. — Зета, 1941, XII, 1, 2—3; 2, 1—2.

II-5. Полемике. Прикази и биљешке

- 114 СИТНЕ БЕЛЕШКЕ. — Бранково коло, 1897, III, 51—52 1645—1646.
Садржај: Хумка. Дивља пчела. Алексинац.
Образложење ријечи хумка и дивља пчела.
- 115 К „МАЛОМ ОСВРТУ“ Г. МОЈА МЕДИЋА. — Бранково коло, 1900, 18, 566—568.
О III издању Вукова Рјечника.
- 116 К „ДОДАТКУ МАЛОГ ОСВРТА“ Г. МОЈА МЕДИЋА. — Бранково коло, 1900, VI, 31—32, 1001—1004.
Полемика са Мојом Медићем о Вукову Рјечнику.
- 117 СРПСКА ИСТОРИЈА У НАРОДНИМ ПЈЕСМАМА. Саставио Пет. М. Никетић учитељ. Биоград, Накладом књижаре Велимира Валожића. Штампарија код „Просвјете“ — С. Хоровића. — Просвјета, 1900, XI, VI, 353—355.
Приказ.
- 118 ШТА КАЖЕ БИБЛИЈА? Малој дјечи испричао Јован Борота. Штампарија Људевита Левија, у Старом Бечеју, 1900. — Просвјета, 1900, XI, XI—XII, 677—678.
Приказ.
- 119 P. NEËRA: KNJIGA MOJEGA SINA. (Il libro di mio figlio). Да те научи мислити. Са дозволом списатељице превео Иван Васин Поповић, Сарајево, Штампарија Тира и Фоглера, 1901. — Књижевни лист, 1901, I, 6, 212. Потпис: С. П. Вул.
Приказ књиге Anne Radins Zuccari.
- 120 ЕЛЕМЕНТИ ПСИХОЛОГИЈЕ, Н. DE RAAF-а, српски превод од док. Стев. М. Окановића. — Књижевни лист, 1901, I, 1—2, 61—62. — Потпис: В. С. П.
Приказ.

- 121 ПЕДЕСЕТ ГОДИНА ОД СМРТИ Н. В. ГОГОЉА. — Књижевни лист, 1902, II, 1—2, 47.
Биљешка.
- 122 ЧЕРНОГОРИЈА В' ЕЈА ПРОШЛОМ' И НАСТОЈАШЧЕМ'. Географија. Историја. Етнографија. Археологија. Современо положение. Составил П. Ровинскиј. Том' II- част' 2. Санктпетербург'. Типографија императорској академији наук' 1901. — Књижевни лист, 1902, II, 1—2, 48—49.
Приказ.
- 123 МИЛОРАД М. ПЕТРОВИЋ: СЕЉАНЧИЦЕ. Београд. Електрична штампарија П. Чурчића, 1902. Цетиње. — Књижевни лист, 1902, II, 5, 143—145.
Приказ.
- 124 БЕСЛЕДЕ МИТРОПОЛИТА МИТРОФАНА. Цетиње, К. Ц. Државна штампарија, 1902, стр. 450. — Књижевни лист, 1902, II, 5, 147—148.
Потпис: В.
Приказ.
- 125 ЕРНСТ ОД ВИЛДЕНБРУХА: ПЛЕМЕНИТА КРВ, пирча за омладину. Превели са њемачког издања Ђ. и И. Миловановић. Издање и штампа издавачке књижарнице Пехера и Кисића у Мостару. — Књижевни лист, 1901, I, 6, 212. Потпис: В.
Приказ.
- 126 ПРАВОСЛАВНА ДАЛМАЦИЈА. Историјски преглед. Написао Е. Н. М. Издавачка књижарница А. Пајевића, Нови Сад. — Књижевни лист, 1901, I, 6, 212. Потпис: С. П. Вул.
Приказ.
- 127 ЕЛЕМЕНТИ ПСИХОЛОГИЈЕ, Н. DE RAAF. Предео Стев. М. Окановић. — III издање. Књижара Анте И. Ђорђевића, Београд, 1901. — Књижевни лист, 1901, I, 9—10, 346—347.
Приказ.
- 128 НЕКОЛИКО ДОКУМЕНАТА О ВЈЕКОВНОЈ НЕЗАВИСНОСТИ ЦРНЕ ГОРЕ. Марко Драговић. Прештампано из Књижевног листа. К. Ц. Државна штампарија, Цетиње, 1901. — Књижевни лист, 1901, I, 9—10, 347. Потпис В.
Приказ.
- 129 ДРУГИ ОДГОВОР НА КРИТИКУ И ОДГОВОР М. МИЈУШКОВИЋА, ОД ЂУРА ШПАДИЈЕРА. — Књижевни лист, 1902, II, 7—8, 211—215. Потпис: Xaverius.
- 130 НЕ СА СВАКИМ У КЊИЖЕВНИКЕ! — Срђ, 1903, II, 18, 825—826.
Напомене о књижевничком званију и појму књижевник уз чланак Марка Цара „Књижевност и политика“ у Срђу, с. 390, 1902. Бранковог кола.

- 131 К МОМ ЧЛАНКУ „НЕ СА СВАКИМ У КЊИЖЕВНИКЕ“. — Братсково коло, 1904, X, 4, 126—127.
- 132 ГОСПОДИНУ ЈАШИ М. ПРОДАНОВИЋУ, ГЛАВНОМ УРЕДНИКУ „САМОУПРАВЕ“. Цетиње, 16 октобра 1904. — Самоуправа, 1904, II, 249, [2].
Поводом смрти Милоша Шаулића.
Писмо као одговор на напад *Дневног листа*.
- 133 ПИСМО ИЗ ЦЕТИЊА. Уредништву „Самоуправе“. Цетиње, 16 новембра 1904 год. — Самоуправа, 1904, II, 278, [2].
Полемика са *Дневним листом* поводом говора С. Вулетича о ставу Црногораца емиграната у вези тровања М. Шаулића.
- 134 ДВАДЕСЕТПЕТОГОДИШЊИЦА „БОСАНСКЕ ВИЛЕ“. — Глас Црногорца, 1911, XL, 34, [2—3].
- 135 ИЗ ЦРНЕ ГОРЕ. Писмо г. Сава П. Вулетича. — Србобран, 1912, XXIX, 1912, 1—2.
Полемика с анонимним писцем чланака „Прилике у Црној Гори“ у бр. 225 и 226 *Србобрана* из год. 1911, потписаним псеудонимом „Црногорац“.
- 136 ОДГОВОР САВА П. ВУЛЕТИЋА. Бар, 2 маја 1912 г. — Цетињски вјесник, 1912, V, 37, [4].
Одговор на отворено писмо Ж. Њикчевића и М. Вучинића, штампано у 33. броју *Цетињског вјесника*, којим се напада пишчев говор, одржан у Народној скупштини приликом начелне дебате о буџету.
- 137 АФЕРА РОЖАЈСКЕ ШУМЕ. Изјава Сава П. Вулетича. — Народна ријеч, 1922, IV, 73, 2; 75, 1—2.
Поводом чланка у 72. броју, да је он као министар унутраш, послова омогућио велику зараду у црногорским шумама.
- 138 ОДГОВОР С. ФАТИЋУ. Подгорица, 25 јуна 1922. — Црна Гора, 1922, III, 46, 1—3.
Поводом чланка у *Народној ријечи*, бр. 36 од 27. јуна 1922, и бр. 42 од 14. јула 1922, под насловом: „Са збора о јадранској жељезници“ и „Мој одговор“.
- 139 ИСПРАВКА Г. САВА П. ВУЛЕТИЋА. Подгорица, 22 априла 1923 г. — Црна Гора, 1923, IV, 28, 1—2.
Поводом написа у бр. 17, листа *Црна Гора* од 16. априла 1923. под насловом „Један стари камарилац“ у коме је било ријечи о политичком моралу Сава Вулетича.
- 140 ОТВОРЕНО ПИСМО ГОСПОДИНУ ЈЉУБ. КРУНИЋУ ГЛАВНОМ УРЕД. „ЦРНОГОР. РАДИКАЛА“. — Црногорски радикал, 1923, I, 12, 2.
Одговор на чланак: *Народна скупштина Црне Горе!* — „Црногорски радикал“, 1/1923, бр. 11, у коме се напада и личност Сава П. Вулетича поводом његова избора за народног посланика.

- 141 ГОСПОДИНУ ЉУБОМИРУ КРУНИЋУ ГЛАВНОМ УРЕДНИКУ „ЦРНОГОРСКОГ РАДИКАЛА“. — Црногорски радикал, 1923, I, 15, 2, 4.
 Феблика на одговор Љ. Крунића у бр. 13, Цр., у вези с полемиком око чланка „Народ је проговорио!“ „Црног. радикал“ бр. 11, у којем се напада политички став С. П. Вулегића. (Писмо Љ. Крунића у бр. 13 није потписано, јер недостаје примјерак листа у ЦНБ Цетиње).
- 142 АФЕРА РАТНЕ ШТЕТЕ. Једна исправка. Цетиње, 27 VIII 1926 год. — Слободна мисао, 1926, V, 208, 2.
 Осврт на чланак у „Слободној мисли“ 1926, бр. 205, „Поводом афере ратне штете“ о фалсификовању пресуде ратне штете.
- 143 ПОВОДОМ НАПИСА Г. ДРА БОЖЕ ЦЕРОВИЋА. Писмо г. Саве Вулегића, министра у пензији. Цетиње, јула 1929 г. — Вечерња пошта, 1929, IX, 2431, 13.
 Напис др Церовића објављен је у *Вечерњој пошти* бр. 2402—2413.
- 144 ЦРНА ГОРА ЗА УЈЕДИЊЕЊЕ. — Записи, 1929, III, V, 5, 285—290.
 Осврт на истоимени чланак Јована М. Јовановића. — *Записи*, књ. V, св. 3, стр. 156—159.
- 145 Г. ДР. ШИШИЋ СВЈЕСНО ИЗНОСИ НЕТАЧНОСТИ О ЦРНОЈ ГОРИ. — Зета, 1935, VI, 1, 6.
 Осврт на предавање које је одржао проф. Шишић у Београду у марту 1934 под насловом „Европска криза 1912 г. и излазак Србије на море“.
- 146 Г. С. ФАТИЋ И ИЗБОРИ 1913 ГОДИНЕ. — Слободна мисао, 1935, XV, 27, 3.
 Одговор на чланак С. Фатића „Црногорска коалициона влада 1913. г“.
- 147 ОДГОВОР НА ОДГОВОР Г. С. ФАТИЋА. Подгорица, јула 1936 г. — Слободна мисао, 1936, XV, 30, 4.
 О политичком моралу Сава Фатића.
- 148 ЈОШ НЕШТО У ОДГОВОР Г. С. ФАТИЋУ. Цетиње, аугуста 1936 г. — Слободна мисао, 1936, XV, 33, 4, 34, 4.
 О политичком моралу Сава Фатића.
- 149 ФИНАЛЕ МОЈЕ ПОЛЕМИКЕ СА Г. ФАТИЋЕМ. Подгорица, октобра 1936 г. — Слободна мисао, 1936, XV, 42, 4; 43, 4.
 О политичком моралу Сава Фатића.
- 150 О ЈЕДНОМ ПИСМУ ДР МИЛЕНКА Р. ВЕСНИЋА. — Записи, 1937, X, XVIII, 4, 251—252.
 Писмо је објављено у *Записима*, књ. XVIII/1937, св. 1, стр. 27—29.
- 151 ШТО ЈЕ ПРЕТХОДИЛО ОСТАВЦИ ПРВЕ И ОБРАЗОВАЊУ ДРУГЕ УСТАВНЕ ВЛАДЕ У ЦРНОЈ ГОРИ. Подгорица, децембра 1937 г. — Зета, 1938, IX, 1, 9—11.
 Осврт Марка Радуловића на чланак бр. 2, стр. 1. Полемика се наставља у бр. 3, стр. 1; бр. 5, стр. 2; бр. 10, стр. 2; бр. 11, стр. 2.

- 152 ИЗ ИСТОРИЈЕ УСТАВНЕ БОРБЕ У ЦРНОЈ ГОРИ. Одговор г. Сава П. Вулетић а на одговор г. Марка Радуловића. Подгорица, 18 јануара 1938 г. — Зета, 1938, IX, 3, 1.
Одговор М. Радуловића изашао у бр 2, стр. 1, и касније у бр. 5, стр. 2.
- 153 ЈОШ НЕШТО УЗ МОЈ НАПИС ОБЈАВЉЕН У ОВОГОДИШЊЕМ 1 БРОЈУ „ЗЕТЕ“. — Зета, 1938, IX, 10, 2, 11, 2.
Надопуна чланака: Што је претходило оставци и образовању друге уставне владе у Црној Гори. — Зета, 1938, 1, 9—11, као одговор на чланак под истим насловом од Марка Радуловића. — Зета, 1938, 2, 1.
- 154 ПОВОДОМ ЈЕДНЕ ИЗЈАВЕ Г. МИТРА МАРТИНОВИЋА. Подгорица. — Слободна мисао, 1938, XVII, 38, 3; 39, 3.
Поводом чланка Митра Мартиновића у Слободној мисли, XVII/1938, стр. 32.
- 155 НЕКАДАШЊЕ КЛЕВЕТЕ ЛОЈДА ЦОРЦА ПРОТИВУ ЦРНЕ ГОРЕ. Подгорица, новембра 1939 г. — Зета, 1939, X, 47, 2—3.
- 156 ДА ЛИ САМ ДОКАЗАО СА ЧЕГА ЈЕ У ДЕЦЕМБРУ 1915 ГОДИНЕ ДЕМИСИОНИРАЛА ТАДАЊА ЦРНОГОРСКА ВЛАДА. — Зета, 1940, XI, 15—17, 8.
Види осврт С. П. Лопичића на горњи чланак бр. 18, стр. 4 и бр. 19, стр. 6.
- 157 ЈОШ НЕШТО У ВЕЗИ СА ДЕМИСИЈОМ ЦРНОГОРСКЕ ВЛАДЕ У ДЕЦЕМБРУ 1915 ГОДИНЕ. — Зета, 1940, XI, 20, 2; 21, 4.
Осврт на одговор С. П. Лопичића на ранији ауторов чланак о горњој теми.

II-6. Биографије. Некролози

- 158 ФИЛИП Н. РАДИЧЕВИЋ, ДВОРСКИ ПРОТОЉАКОН, СЕКРЕТАР ЦЕТИЊСКЕ МИТРОПОЛИЈЕ И СРПСКИ КЊИЖЕВНИК. [С 3 сл.]. — Босанска вила, 1899, XIV, 21/22, 273—277.
- 159 ВОЈВОДА МАРКО МИЉАНОВ 1830—1901. — Књижевни лист, 1901, I, 1/2, 52—53. Потпис: С.П. Вул.
Некролог (Медун, 1930 — Херцег-Нови, 2. фебруар 1901).
- 160 СТЕВАН ЛАЗИЋ 1830—1901. — Књижевни лист, 1901, I, 1—2, 53—54. Потпис: С. П. Вул.
Професор и директор Карловачке гимназије. Некролог (Карловци, IX 1830. — 2. II 1901).
- 161 ПОП ЂОКО ПЕЈОВИЋ 1835—1901. — Књижевни лист, 1901, I, 1/2, 54—55. Потпис: С. П. Вул.
Црногорски национални радник. Некролог (Цеклин 1835 — Цеклин, 29. јануар 1901).
- 162 АВДО КАРАБЕГОВИЋ-ХАСАНБЕГОВ 1878—1901. Цетиње. — Књижевни лист, 1901, I, 3, 96. Потпис: С. П. Вул.
Некролог пјесника (Модрич, 1878 — Модрич, 20. јануар 1901).

- 163 О ПОРИЈЕКЛУ БРАНКА РАДИЧЕВИЋА. — Књижевни лист, 1902, II, 5, 148. Потпис: С. П. В.
Поводом података у X свесци „Знаменити Срби XIX века“.
- 164 ДР ЉУБОМИР НЕДИЋ. — Књижевни лист, 1902, II, 7—8, 220. Потпис: С.
Некролог.
- 165 ЈАНКО М. ВЕСЕЛИНОВИЋ, СРПСКИ КЊИЖЕВНИК. — Глас Црногорца, 1905, XXXIV, 24, [2—3].
Некролог (1862—1905).
- 166 ПАЈА МАРКОВИЋ-АДАМОВ. Цетиње, јануара 1907. — Глас Црногорца, 1907, XXXVI, 6, [3].
- 167 ПАВЛЕ ВРАЊАНИН И ВУК КАРАЏИЋ. — Подгорица, априла 1933. г. — Зета, 1933, IV, 16, 2.
Подаци о П. В., сакупљачу усменог стваралаштва, сараднику Вуковом.
- 168 ДР А. СТАНИШИЋ, БАН ВАРДАРСКЕ БАНОВИНЕ. — Зета, 1934, V, 35, 2.
Некролог. Умро 27. септембра 1934.
- 169 СВЕТОЗАР ПРИВИЋЕВИЋ, Подгорица, септембра 1936 г. — Зета, 1936, VI, 39, 2+4.
Некролог.
- 170 ЈЕДНО СЈЕЋАЊЕ НА ВЛАДИКУ САВУ ДЕЧАНЦА. — Слободна мисао, 1937, XVI, 1, 5.
- 171 О ЖИВОТУ И РАДУ ВОЈВОДЕ БОЖИДАРА ВУКОВИЋА. (Јавно предавање држато у Подгорици 10 априла 1938 г.), — Зета, 1938, IX, 16, 4—5.
- 172 ЂЕНЕРАЛ РАДОМИР ВЕШОВИЋ. — Зета, 1938, IX, 36, 4—5.
Некролог.
- 173 ПОРЕКЛО ДР. МИЛЕНКА ВЕСНИЋА НИЈЕ ИЗ ВАСОЈЕВИЋА ВЕЋ ИЗ ЗЕТЕ. — Правда, 1938, XXXIV, 11949, 13.
- 174 ОДГОВОР Г. МАРКУ П. ЦЕМОВИЋУ. — Правда, 1938, XXXIV, 12013, 7.
Полемика између Сава Вулећића и Марка Цемовића о поријеклу Миленка Веснића и Карађорђа.
- 175 Г. САВО П. ВУЛЕТИЋ, КЊИЖЕВНИК И МИНИСТАР У ПЕНЗИЈИ О СВОМЕ ПОЛУВЕКОВНОМ КЊИЖЕВНОМ РАДУ И МЛАДИМ ЦРНОГОРСКИМ ПРИПОВЕЛАЧИМА. [С портретом]. — Правда, 1938, XXXIV, 12127.
Интервју Никола Дориомедов.

- 176 ИЗ ПРОШЛОСТИ. Први словенски штампар био је Зећанин. У Зети се налазила прва словенска штампарија. — Правда, 1939, XXXV, 12302.
Осврт на чланак у *Правди*, бр. 12287. Поблија неке наводе у чланку, који је написао Диздар Хамид под шифром Х. Д.
- 177 ВОЈВОДА БОЖИДАР ВУКОВИЋ. [Са сл.]. — У: Споменица војводе Божидача Вуковића Подгоричанина, 1939, стр. 19, 58.
Живот и рад на штампању књига.
- 178 КАКО СУ НАС ОДВЕЛИ. Успомене из 1916 год. — Зета, 1940, XI, 1, 8—9.

III. БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА О САВУ ВУЛЕТИЋУ

- 1 А.: *Сава П. Вулетић: Просте душе...* У Загребу, 1903, стр., 82. — Српски књижевни гласник, 1905, XV, 4, 317.
Биљешка о појави књиге.
- 2 АНТУЛА, Н[икола]: *Сава П. Вулетић, Просте душе*. Штампано у српској штампарији у Загребу 1905 год. — Српски књижевни гласник, 1906, XVII, 6, 470—473.
- 3 БЛАГОЈЕВИЋ, Обрен: *Економска мисао у Црној Гори* (до другог светског рата). САНУ, Посебно издање DLXXX, књ. 96. Београд, 1988.
О С. Вулетићу на стр. 319—331.
- 4 БОЖОВИЋ, Петар: *Антологија црногорских песника и приповедача*. — Подгорица, 1927.
О С. Вулетићу на стр. 89.
- 5 В. Т.: „Један сусрет г. Сава П. Вулетића са Лојдом Џорџом“. — Зета, 1939, X, 49, 6.
Одговор на чланак Ж. Ј. Р. „Један сусрет г. Сава П. Вулетића са Лојдом Џорџом“. Чланак изашао у 46. броју никшићког листа из 1939. Критика чланка: Сава П. Вулетић, *Негдашње клевете Лојда Џорџа противу Црне Горе*. — Зета, X, 1939, бр. 46.
- 6 ВУЈОВИЋ, Димитрије-Димо: *Црногорски федералисти 1919—1929*. — ЦАНУ, Одјељење друштвених наука, књ. 2, Посебна издања, књ. 11, Титоград, 1981.
На стр. 234—251, 335—339 о С. Вулетићу.
- 7 ВУКОВИЋ, Чедо: *Извиријеч. Црногорска приповиједачка проза од Његоша до 1918*. — Титоград, 1973.
Библиотека „Луча“.
- 8 ВУКЧЕВИЋ, Митар С.: *О црногорској коалиционој влади, посталој 1913 године и о њеној скупштинској већини*. — Слободна мисао, 1936, XV, 28, 3; 29, 3; 30, 3; 31, 3; 32, 3; 33, 3; 34, 3.
Одговор на истоимени чланак Сава П. Вулетића.

- 9 ВУЛЕТИЋ, Саво П.: [Књижевни оглас за збирку приповедака „*Наши људи*“ од Саве Вулетића]. Цетиње, априла 1909 г. — Вечерње новости, 1909, XVII, 122, 3.
- 10 ВУЛЕТИЋ, Саво П.: [Књижевни оглас]. Цетиње. — Глас Црногорца, 1903, XXXII, 19. [2].
Оглас на књигу *Методe формалних ступњева*.
- 11 ВУЛЕТИЋ, Саво П.: Књижевни оглас. Цетиње, јулија 1910 год. — Законитост, 1910, I, 13, [4].
Поводом изласка из штампе књиге *Наши људи*.
- 12 ВУЛЕТИЋ, Саво П.: Књижевни оглас. Цетиње, априла 1909 год. — Занатлијски савез, 1909, XII, 17, [4].
Обавјештење писца о издавању збирке приповједака под насловом *Наши људи*.
- 13 [ВУЛЕТИЋ, Саво П.]. — Приповијетке Саве П. Вулетића. — Самоуправа, 1905, III, 38, [4].
Књижевни оглас за претплату пред излажење књиге.
- 14 ВУЛЕТИЋ, Саво П.: *Једна књижевна заборавност*. Прилог г. Саве Вулетића Његошевој биографији. Подгорица, јануара 1933 г. — Слободна мисао, 1933, XII, 5, 4.
Одговор на истоимени напис у *Слободној мисли* 1933, бр. 2, а у погледу смртних пресуда владике Рада.
- 15 *II конгрес југословенских књижевника*. — Дело, 1906, 40, 3, 397—400.
У чланку се помиње и С. Вулетић као учесник.
- 16 БУКИЋ, Трифун: *Преглед књижевног рада Црне Горе од владике Василија до 1918. године*. — Цетиње, 1951.
О С. Вулетићу на стр. 340—342.
- 17 Ж[ИВОЈИНОВИЋ] Ј[ОВАН]: *Саво П. Вулетић: Просте душе*. Загреб, 1905. — Летопис Матице српске, 1906, ССXXXVIII, 4, 102—104. Потпис: Ј. Ж.
- 18 [ЖИВОЈИНОВИЋ, Јован]: *Саво П. Вулетић: Наши људи*. Цетиње, 1910. Краљ. државна штампарија. — Летопис Матице српске, 1910, LXXXVI, 269, 9, 71—72. Потпис: Ј. Ж.
Приказ.
- 19 ЗЕЧЕВИЋ, Војислав Б.: *Проблем Црне Горе*. У разговору бивши црногорски министар г. Саво Вулетић истиче нам најактуелније економске проблеме Црне Горе. — Правда, 1937, XXXIII, 11888, 10.
- 20 *Истакнути писци из Црне Горе*. — Трибуна, 1933, V, 17, 2.
О Саву Вуковићу, Марку Церовићу, Петру Шоћу, Јовану Боновићу, Николи Боновићу и Стјану Церовићу.

- 21 *Један стари камарилац. Бирачима г. Сава Вулетиха.* — Црна Гора, 1923, IV, 17, 3.
О реакционарном раду и политичком моралу Сава Вулетиха.
- 22 **ЈОВИЋЕВИЋ, Ан[дрија]:** *Одговор на критику „Приповиједака из Старог зајета“.* — Просвјета, 1901, XII, IX, 517—522.
Полемика са С. Вулетихем.
- 23 **ЈОВОВИЋ, Пантелија:** *Г. Сава Вулетих о приликама у Црној Гори. (Специјални извјештај „Балкану“).* — Балкан, 1922, IX, 215, 1.
- 24 **ЈОВОВИЋ, Пантелија:** *Саво П. Вулетих.* — Трибуна, 1924, XXI, 7, 3.
Портрет.
- 25 **КРУНИЋ, Љубомир:** *Отворено писмо. Господину Саву Вулетиху, адвокату.* — Црногорски радикал, 1923, I, 16, 17.
Реплика на одговор Сава П. Вулетиха у бр. 15 „Цр.“ под насловом: „Господину Љубомиру Крунићу“ — у вези с полемиком око чланка „Народ је проговорио“. *Црногорски радикал*, бр. 11, у коме се напада политички став Сава П. Вулетиха,
- 26 **ЈАГАРИЋ, Павле:** *Саво П. Вулетих. Просте душе,* Беч, априла 1906, — Босанска вила, 1906, XXI, 7, 108—109.
- 27 **ЈОПЧИЋ, Стево Ј.:** *Да ли сам доказао са чега је у децембру 1915 године демисионирала тадања црногорска влада?.* — Зета, 1940, XI, 18, 4.
Одговор на истоимени чланак од С. П. Вулетиха у бр. 15—17, стр. 8.
- 28 **М. Т.:** *Саво П. Вулетих, Наши људи.* Цетиње, 1910. Краљ. држ. штампарија. — Зора [Беч — Праг], 1910, I, 8, 364—365.
- 29 **МАЈИЋ, Драг[ољуб]:** *Саво П. Вулетих као приповедач.* — Срж (алманах), 1929, 59—62.
- 30 **МАРКОВИЋ, Марко:** *Прве рецензије уџбеника у Црној Гори (1895—1901).* — У: *Стварање и вредновање уџбеника, 1973—1983.* Титоград, 1984, стр. 226—245.
- 31 **[МАТОШ, Антон Густав]:** *Саво П. Вулетих: Просте душе.* Штампано у Српској штампарији у Загребу 1905 год. — Самоуправа, 1905, III, 175, [3]. Потпис: Нор-Фрог.
- 32 **[МИЛИЧИНОВИЋ, Андрија]:** *Нове књиге.* — Савременик, 1910, V, 11, 828; 12, 885—886. Потпис: -ви.
Перослав Љубић: *Цртице и путописне цртице.* — Рикард Каталинић Јеретов: *Rauhreif.* Превела на њемачки Maria Horwath Pethco, Leipzig. — Сава П. Вулетих: *Наши људи,* Цетиње.
- 33 *На исправку г. Сави П. Вулетиху.* — Црна Гора, 1923, IV, 30, 2—3.
Поводом исправке донијете 18. септембра 1923. о овог листа, Ријеч је о политичком моралу Сава Вулетиха.

- 34 *Наши људи*. — Браник, 1910, XXVI, 162, 3—4.
Оцјена Вулетићеве збирке приповиједака.
- 35 „*Ни по бабу ни по стричевима*“. — Црна Гора, 1908, I, 5, [1—2].
О политичком моралу Мирка Мијушковића и Сава Вулетића.
- 36 НИКЧЕВИЋ, Милорад: *Црногорска приповијетка између традиције и современости*. Књижевно-историјско и типолошко одређење приповијетке од 60-их година 19. вијека до првог свјетског рата, Титоград, 1988.
О С. Вулетићу (стр. 188—198; 403—404).
- 37 П. Ст.: *Саво П. Вулетић, Наши људи*. Цетиње, 1910 год. — Словенски југ, 1910, VII, 36, 285—286.
- 38 ПАЈОВИЋ, Радоје: *Контрареволуција у Црној Гори. Четнички и федералистички покрет 1941—1945*. — Цетиње, 1977.
- 39 ПЕЈОВИЋ, Ђоко Д.: *Развитак просвјете и културе у Црној Гори 1852—1916*. — Цетиње, 1971. Види стр. 266, 292, и др.
- 39а ПЕРОВИЋ, Пуниша: *Четничка издаја у свјетлости докумената*. — Никшић, 1944.
- 40 *Пљачка државне имовине од 500 милиона динара*. — Народна ријеч, 1922, IV, 72, 1.
О експлоатацији шума код Рожаја у Црној Гори, коју су омогућили тадашњи министар унутрашњих послова Сава Вулетић затим Михаило Ивановић и Миљан Радоњић.
- 41 ПОПОВИЋ, Крсто: *К чланку: „Ко да предаје вјеронауку у основној школи“?* — Просвјета, 1901, XII, VI, 268—277.
Полемика са С. Вулетићем.
- 42 Р. М.: *Једна књижевна заборавност*. Прилог г. Саве Вулетића Његошевој биографији. — Слободна мисао, 1933, XII, 2, 4.
Трагична судбина попа Тома Машова Радичевића за владе владике Рада.
- 43 РАДУЛОВИЋ, Марко: *Што је предходило оставци прве и образовану друге уставне владе у Црној Гори*. Г. сенатор и бив. председник владе одговара г. Саву Вулетићу, бив. министру. — Зета, 1938, IX, 2, 1.
Чланак С. П. Вулетића, изашао у бр. 1, стр. 9—11.
- 44 РАЦКОВИЋ, Никола: *Вулетић Саво*. — Прилози за лексикон црногорске културе, Цетиње 1987, стр. 220.
- 45 С. С.: *Црногорски сепаратисти*. Једно интересантно признање. Београд, јуна. — Слободна мисао, 1925, IV, 143, 2.
О положају Секуле Дрљевића и Сава Вулетића.
- 46 *Саво П. Вулетић: Наши људи*. Цетиње 1910. — Бранково коло, 1910, XVI, 3, 528.
Биљешка о појави књиге. !

- 47 *Саво П. Вулеџић: Наши људи.* — Дело, 1910, 56, 2, 312—313. Приказ.
- 48 *Саво Вулеџић.* — Црногорски алманах, 1929, 30—31.
- 49 ТОМИНШЕК, Јос[ип]: *Вулеџић Саво П. в. Наши људи*, Цетиње 1910. — Љубљански звон, 1910, XXX, 11, 695. Приказ.
- 50 ФАТИЋ, Саво: *Одговор г. Вулеџићу.* — Слободна мисао, 1936, XV, 28, 4. Одговор на чланак С. Вулеџића у бр. 27 истог листа о коалиционој влади Црне Горе 1914.
- 51 ФАТИЋ, Саво: *Још један мој одговор г. Вулеџићу.* — Слободна мисао, 1936, XV, 31, 4. Полемика са Савом Вулеџићем о политичком моралу С. Фатића.
- 52 ФАТИЋ, Саво: *И мој одговор гну Вулеџићу.* — Слободна мисао, 1936, XV, 35, 5, 36, 3. Полемика са Савом Вулеџићем о политичком моралу С. Фатића.
- 53 ФАТИЋ, Саво: *И мој посљедњи одговор гну Вулеџићу.* Херцег-Нови, 7 новембра 1936. — Слободна мисао, 1936, XV, 45, 4; 46, 4. Полемика са Савом Вулеџићем о политичком моралу С. Фатића.
- 54 Х. З.: *Саво П. Вулеџић: Просте душе.* Штампано у српској штампарији у Загребу 1805. — Бранково коло, 1905, XI, 36, 1134—1136. Приказ.
- 55 ЦЕМОВИЋ, Марко П.: *Баба Недин историчар.* — Правда, 1938, XXXIV, 1956-13. Полемика са Савом П. Вулеџићем о поријеклу Миленка Веснића и Карађорђа.
- 56 *Црногорски федералисти.* — Слободна мисао, 1925, IV, 124, 2. О Секули Дрљевићу, Саву Вулеџићу и њиховој предизборној агитацији.
- 57 ЂОРОВИЋ, Владимир: *Саво П. Вулеџић: Наши људи.* Цетиње, 1910. — Летопис Матице српске, 1910, LXXXVI, 272, 12, 64—68.
- 58 ШУКОВИЋ, Радивоје: *Прве расправе о црногорским уџбеницима матерњег језика и њихов значај за историју књижевног језика и литературе.* — У: Зборник радова 1834—1974. 140 година Основне школе Његош Цетиње. — Цетиње, 1976, стр. 233—247.
- 59 ШУКОВИЋ, Радивоје: *Књижевна периодика у Црној Гори (1835—1914).* Књижевноисторијска монографија. — Титоград, 1986.

МИРКО МИЈУШКОВИЋ (1875—1948)

I. БИБЛИОГРАФИЈА

Мирко Мијушковић је истакнути црногорски просвјетни, културни и научни радник, политичар и патриота прве половине XX вијека. Родио се 29. августа (по ст. календару) 1875. у Повији (Цјешивци, Катунска нахија) у једном од најбројнијих братстава у Црној Гори. Потиче од угледних и богатих родитеља — Марка Милованова и Стане, рођене Бацковић, кћери Мијајла Аврамова, дугогодишњег перјаника и кабадахије књаза Данила и књаза Николe. Отац му Марко, због уласка у неке трговачке аранжмане, изгубио је готово читаво богато од оца Милована наслијеђено имање. Стога се преселио у Србију са породицом. Из тих разлога је и Мирко Мијушковић тамо наставио школовање. Пошто је у Никшићу већ био завршио три разреда основне школе, у Крагујевцу је завршио четврти и осам разреда гимназије. Положио је испит зрелости са одличним успјехом јуна 1895. г.¹ У овој, најстаријој и једној од најбољих гимназија у Србији, Мијушковић је био активни учесник у ђачким литерарним дружинама. По свршеној матури уписао се на Филозофски факултет Велике школе у Београду. Опредијелио се за студирање историјско-географских наука. Историју су тада предавали признати професори: др Драг. Павловић, др Никола Вулић и Љуба Ковачевић. Географију је слушао код др Јована Цвијића, југословенског великана и научника свјетског гласа. Ови истакнути научници и педагози оставили су дубоког трага у образовању и личности младог студента Мијушковића. Истицао се најживљим учешћем у свим оновременим културним и национално-хуманитарним манифестацијама велике црногорске омладине („Побратимству“, „Да-

¹ Споменница Гимназије у Крагујевцу 1833—1983. Крагујевац 1989, стр. 904.

ничићу“, „Обилићу“, „Фонду сиромашних студената“). Радио је у седмом семестру светосавски темат из националне историје и добио прву награду.

Када је 24. јуна 1899. извршен атентат на краља Милана Обреновића, позатварани су сви радикални прваци и протјерани готово сви Црногорци из Србије. Нарочито се полицијски режим Обреновића био окупио на студентску омладину и ђаке из Црне Горе. Ово „гостопримство“, са осталима, подијелио је и Мирко Мијушковић, којег су првог дана по положеном дипломском испиту стрпали у београдску Главњачу и ускоро иза тога протјерали у Бугарску.

Мијушковић је из Бугарске убрзо прешао у Црну Гору, јер се од раније био одлучио на повратак у завичај чим заврши школовање. Сматрао је, упркос свим тешкоћама које су тада постојале у Црној Гори, да сваки школовани Црногорац треба да пође у ужу домовину, у којој је тада била оскудица у школованим кадровима а посебно дефицитарност у факултетски образованим људима.

По доласку у Црну Гору М. Мијушковић је 26. августа 1899. постављен за наставника Цетињске гимназије, са допуном часова у Богословско-учитељској школи. У Гимназији је предавао предмете из своје струке, а у Богословско-учитељској школи философску пропедевтику и педагошку групу. Већ наредне школске године, након врло добро одијењеног рада и успјеха у школи, добио је унапређење и постављење за сталног професора. Уз то, наименован је и за хонорарног професора Беојачног института „Царице Марије Александровне“, а, последице отварња Војничке (официрске) школе (1903) и за њеног хонорарног наставника.

Мијушковић је био професор Цетињске гимназије до 1. октобра 1905. године,² када је постављен за главног секретара Државног савјета. Поново је, 15. јануара 1907. враћен у Гимназију, гдје је остао кратко вријеме, јер је постављен за начелника Министарства унутрашњих дјела, којег се положаја прихватио под условом да остане највише 3—4 мјесеца. Тако је и било. Већ 9. августа 1907. постављен је за директора Цетињске гимназије на којој функцији је остао до 25. априла 1913. године, када је ушао у Црногорску владу као министар просвјете и црквених послова.

Као професор и директор „Велике државне гимназије“ на Цетињу Мијушковић се показао одличним педагогом, одважним и енергичним руководиоцем који је од наставно--васпитног персонала и од надлежних органа на власти тражио савјестан и одговоран однос и максимално ангажовање за рјешавање актуелних наставно-васпитних и других школских питања. Његови сачувани извјештаји: *о кадровима и материјалној бази наставе*,³ што их је упућивао ондашњим министрима просвјете, најбоље оцртавају Мијушковићеву личност педагошко-инструктивног руководиоца школе, његов зналачки рад и категоричне захтјеве — с једне, и рђаве просторне школске прилике и ниво педагошко-методске спремности и

² Д. Д. Вуксан: *Педесет година Цетињске гимназије (1880/1—1930/1)*. — Цетиње, 1932, стр. 30.

³ Ристо Ј. Драгићевић: *Неколико прилога о Великој државној гимназији на Цетињу*. — У: *Споменици Цетињске гимназије 1881—1961*. — Цетиње 1962, стр. 75—102; Исти: *Два извјештаја о директору Цетињске гимназије Мирку Мијушковићу: о школској згради и наставницима Гимназије*. — *Годишњак Цетињске гимназије*, Цетиње 1969, к. 1, стр. 93—103.

ангажованости професорског колегијума у вријеме његовог директоровања, с друге стране.

Ристо Драгићевић је главније Мијушковићеве извјештаје, похрањене у архивској грађи Министарства просвјете и црквених послова (Архив Црне Горе) и Архивском одјељењу установе „Музеји Цетиња“, објавио и коментарисао, истичући да се они и данас радо читају због тога што се и из њих „види колико се директор школе уносио у рад и живот цетињских наставника и са колико се љубави бригу о напретку саме школе.“⁴ Доиста, Мијушковић је имао велике заслуге за принову књижних фондова Гимназијске библиотеке, за њено организационо устројство; за попуну кабинета и збирки училима, за опрему школе намјештајем. Упорно је и зналачки инсистирао код надлежног министарства за рјешавање свих важнијих питања Гимназије у циљу осавременавања наставно-васпитног процеса. Тако је, на примјер, поред истакнутог, питању наставног кадра и уџбеницима поклањао посебну пажњу. Залагао се за селекцију наставног особља путем конкурса, за ограничавање хонорарног рада и боље награђивање просвјетних радника. Када се ради о уџбеницима, сматрао је да треба вршити ригорознији избор из других центара. Имајући на уму педагошко-дидактичке захтјеве, указивао је на потребу штампања властитих уџбеника, са ијекавским дијалектом. То су, по његовом мишљењу, *conditio sine qua non* да „ова једина виша гимназија у нашој отаџбини буде расадник знања и умњења, да буде врело новог, савременог једног живота, који ће унијети свјеже и здраве снаге у наш друштвени и државни организам“, убијеђен да „она то може постати само таква, ако се постави на солидну основу, ако се снабдије стручно спремним људима.“⁵

Будући да је било много наставника „извањаца“, сматрао је да се кадровско питање може и мора темељитије рјешавати планским усмјеравањем на студије завршених домаћих средњошколаца. Стога је, након прве црногорске матуре (1910), испословао да се сви абитуријенти прве генерације добију државне стипендије и сви пошаљу „на страну“ да студирају високе школе.

У вријеме док је Мијушковић био директор Гимназије учињене су значајне промјене у школском законодавству, нормативном регулисању живота и рада гимназија у Црној Гори. С јесени 1907. донесен је нов наставни план који је верификован 30. октобра 1908. и он је остао на снази до краја самосталности црногорске државе. У 1907. години донесена су „Правила о управљању фондовима за потпомагање сиромашних ђака средњих школа“, која је Мијушковић досљедно аплицирао. Био је веома упоран у стварању стандарда сиромашних ученика. Фонд за потпомагање сиромашних гимназијалаца затекао је с неколико стотина перпера, а (1913) оставио га са више од 33 хиљаде.

Године 1909. издата су: „Правила о екстернистима“, и „Правила за испит зрелости.“ Ова потоња је Мијушковић, као што је већ истакнуто, практично примјењивао 1910. када је изашла прва генерација цетињских матураната. Године 1913. издата су и „Правила за државне стипендисте“.

Вријеме директоровања М. Мијушковића представља цватући период Цетињске гимназије.⁶ Већину његових захтјева, солидно елаборира-

⁴ Р. Ј. Драгићевић: *Два извјештаја* стр. 38.

⁵ Р. Ј. Драгићевић: *Неколико прилога* стр. 100.

них, позитивно је рјешавало ресорно министарство, поготову у вријеме министровања Јована Пламенца (1907—1909).

Мијушковић се од почетка представио и као један од најактивнијих млађих интелектуалаца. Свестрано се ангажовао у широј културној и јавној дјелатности Цетиња и Црне Горе.

Са још неколико млађих школованих људи узео је живог учешћа у тадашњим културно-просвјетним друштвима на Цетињу (Цетињска читаоница и „Горски вијенац“). Тада су млађи интелектуалци покретали главне иницијативе и преузимали управе друштава. Мијушковић је био изабран за секретара друштва, а неко вријеме и за управника Цетињског позоришта. А када је, умјесто *Луче*, дотадашњег органа Цетињске читаонице и „Горског вијенца“, покренут 1901. нови часопис *Књижевни лист*, Мијушковић је биран у његову редакцију. Пошто је др Лазар Томановић био много заузет уређивањем званичног листа *Гласа Црногорца*, главни терет редакцијских послова и администрације понијели су Мирко Мијушковић и Саво Вулетић. Мијушковић је у новопокреном часопису прилично објављивао из своје струке, књижевне критике, разне оцјене и приказе. Због оштрих критика школских уџбеника ускраћено је пружање графичких услуга листу у Државној штампарији. Тиме је онемогућено излажење часописа, пошто на Цетињу тада није било друге штампарије. Послије двије године излажења *Књижевни лист* је престао.

Са административним, судским и школско-управним реформама, које су спровођене почетком XX вијека, установљене су многе институције, у којима су Мијушковића, као угледног средњошколског професора и афирмисаног културног и јавног радника, ангажовали. Тако је, на примјер, у новоустановљени дисциплински суд првих година овог вијека за чиновнике грађанског реда, међу именованима (из сваке гране државне администрације) за просвјетну струку био одређен М. Мијушковић. Такође је именован и за члана Комисије за полагање учитељских испита, једно вријеме и за њеног предсједника. Исто тако, биран је за члана „Просвјетног савјета књажевине Црне Горе“, последице његовог конституисања умјесто дотадашње „Школске комисије“. У три сазива (1905—1913) био је редовни члан, а једаред и потпредсједник ове установе чија је понајглавнија задаћа, као колективног стручног органа била — организовање израде уџбеника и приручника за основне и средње школе и њихово верификовање. Пошто је била оскудица у добрим уџбеницима за средњошколске заводе, Савјет је 1909. формирао стручну комисију у саставу: М. Мијушковић, Никола Минић и Никола Рацковић са задатком да изучи проблеме квалитета постојећих у школама употребљаваних уџбеника и потребе за новим средњошколским уџбеницима. Посебно је сугерисана потреба израде уџбеника од стране домаћих аутора. Међу рукописима које је Просвјетни савјет добио нашао се 1911. године и Мијушковићев рукопис „Грамматика српског језика за I разред средњих школа“. О томе рукопису написане су рецензије двојице професора: Душана Ђукића и Михаила Буквића. Њихови реферати су били од велике позитивне, па је рукопис препоручен Министарству просвјете за штампање „и употребу у нашијем сре-

дњијем школама.“⁶ Занимљиво је, међутим, зашто Мијушковићев рукопис по прихватању није откупљен — каква је, иначе, пракса била са уцуеницима за основне школе, већ је Савјет у вези с откупнином препустио „... Министарству да је с писцем утаничи.“⁷ Из којих разлога рукопис Мијушковићеве „Граматике“ није штампан остаје непознаница.

Заузимањем и настојањем М. Мијушковића почетком овог вијека оживјеле су функције и побољшан положај Књ. Цр. Државне библиотеке и Музеја на Цетињу. Он је неко вријеме, од 1903. до 1907, уз редовне послове обављао и дужност управника ових институција (уз минимални хонорар). Увелико је обогатио фондове установа на чијем је челу био. Помоћу личних веза које је имао у Београду, Новом Саду и Загребу, успио је да Библиотеци набави издања Друштва српске словесности, каснијег Српског ученог друштва, тј. СКА, сва издања ЈАЗУ, Матице српске, Матице хрватске, Српске књижевне задруге, као и све познатије српске и хрватске књижевне и научне периодичне публикације.⁸ Министарство просвјете одредило је сталну позицију у државном буџету за набавку књига и претплату на периодику. Успоставио је контакт са Народном библиотеком у Београду, и издејствовао да бесплатно шаље дио дупликата и мултипликата, а за узврат да им се уступају сва издања Државне штампарије на Цетињу. Благодарећи буџетској могућности откупио је за потребе Музеја прилично експоната — разних старина и старог новца. По његовом предлогу Министарство просвјете је донијело уредбу и распис којим се наређује властима да се „све старине морају првенствено понудити на продају држави и да се ни једна не смеје из државе изнијети“. Обавезиване су власти да будно пазе на старине, на раскопавање по археолошким локалитетима — и да о налазу одмах информишу Министарство просвјете, односно управу Библиотеке и Музеја. На тај начин, Мијушковић је и Библиотеку и Музеј значајно снабдио библиотечком грађом и музејалијама, допринио стварању најнужније правне регулативе, што је све заједно представљало солидну основу за њихов даљи успјешан тренд.

Рад М. Мијушковића на припремању и изради Устава књажевине Црне Горе из 1905. (1. Нацрт Устава књажевине Црне Горе; 2. Нацрт Ус-

⁶ Цјелокупна архива Цетињске гимназије уништена је 1948. године. Тадашњи директор гимназије Буро Мрваљевић, иначе, професор историје, поступио је по нечијим инструкцијама и „уступио“ титоградском предузећу „Отпад“ ради прераде у фабрикама папира. О овоме је било реаговања у београдском листу *Народни службеник* (бр. 48, 25. децембра 1951). Уз чланак „Улога административних службеника у чувању и заштити архива објављена је успјешна карикатура, под насловом: *Под „социјалистичком“ паролом — уништавајмо архиве* и поднасловом: *Цјелокупна архива I црногорске гимназије на Цетињу — уништена је*“. Испод карикатуре стоји легенда: *Директор Гимназије: Драге колеге, слава спаљивача Александријске библиотеке потамнеће пред нашим блештавим гестом. Ми смо се на један културал начин, уступањем „отпаду“, решили наше архиве*.“ Оновремени директор Гимназије Милан Вујачић, како се не би на њета посумњало, упутио је Уредништву поменутог листа објашњење о вандалском чину његовог претходника (види *Народни службеник*, бр. 51, 11. фебруар 1952). Истовремено је страдала и архива просвјетних одјељења Зетске жупаније и Зетске бановине, заједно са васколиким архивским фондовима ових административно-политичких јединица међуратне Југославије. Тиме је, разумије се, за науку и културу учињена ненадокнадива штета.

⁷ Архив Црне Горе, Министарство просвјете и црквених послова, књ. 70/1911. Sign. 728 (41. сједница).

⁸ Мираш Медојевић: *Просвјетни савјет Црне Горе*. Титоград 1988, стр. 71.

тава Црне Горе) био је врло запажен. Као члан Комисије за израду овог највишег законског акта био је веома активан. За тај свој труд и допринос црногорски суверен га је одликовао.

Мијушковић је судјеловао и у прављењу низа других нацрта прописа књажевине-краљевине Црне Горе (1. Нацрта закона о Народној скупштини Црне Горе; 2. Нацрта закона о народној скупштини; 3. Нацрта закона о изборима (двје верзије); 4. Прогласа књаза Николе на Лучин-дан; 5. Нацрта пријестоне бесједе књаза Николе о проглашењу Устава). На свим овим документима, који се чувају у рукописном фонду Централне народне библиотеке СР Црне Горе „Ђурђе Црнојевић“ на Цетињу,⁹ налазе се интервенције у тексту (оловком) извршене руком М. Мијушковића. Отуда проучавање његовог доприноса конципирању и доношењу назначених нормативних прописа чека свог правног историчара. Јер, коначно, ови материјали могу бити од користи онима који се занимају за еволуцију стварања правног поретка у Црној Гори и развој црногорске правне мисли.

Као истакнути политичар и функционер (у првом свјетском рату: члан Државног савјета, министар финансија и грађевина, обласни управитељ у Никшићу, па у Бару — све док није у децембру 1915. стављен „на располагање као министар“), Мирко Мијушковић је несебично партиципирао у стварању црногорског законодавства и правне државе.

Један Мијушковићев сачувани (необјављени) спис пружа врло интересантне податке о његовој улози у контексту судбоносних историјских догађаја и збивања прве двије деценије XX вијека, када је црногорска држава доживљавала у почетку свој раније започети успон и просперитет, а потом агонију и слом у првом свјетском рату.

Ево што је Мијушковић о томе, и о свом политичком дјеловању, лично забиљежио:

„Скоро стално сам био члан Комисије, која је припремала закон о чиновницима грађанског реда и највише допринио као министар 1913. године да ступи на снагу један одличан и савршен закон. Он је захтијевао школске и моралне квалификације и способност, али је за то загарантовао чиновнику сталност, аутоматско напредовање, осим ако му то кондуита у служби не би пријечила. Чиновник је по њему био заштићен од ма чије самовоље. Предвиђао је пристојне плате и одговарајуће пензије; тако да се чиновник могао сав предати служби и свом позиву, јер му је обезбијеђена егзистенција у служби и пензији.

У припремању и изради Устава, који је 1905. Књаз Никола дао народу, узео сам учешћа и за тај рад одликован Даниловим орденом III степена и сликом књажевом са својеручним потписом. Чим је Устав ступио на снагу постао сам главни секретар Државног савјета, који је по уставу и новом закону о Државном савјету формиран...“.

Увођење уставности и страначког живота у једну патријархалну и за уставну и парламентарноу политику неприпремљену средину као што је била Црна Гора, очигледно, није могло бити без одређених трзавица и потреса. То је унеколико и сам Мијушковић искусио. „Премјештан“ је и враћан у просвјетну, па поново, активиран у управну струку...

Занимљиво је што Мијушковић биљежи у својој биографији о политичко-законодавном дјеловању у вријеме свог министровања. С обзиром

⁹ Уп. Ристо Ј. Драгићевић, *Државни музеј на Цетињу 1896—1956*. — Историјски записи, 1957, 1—2, стр. 74—75. CRNOJEVIĆ

на аутентичност и богату фактографију текста, више мемоарског карактера, неће бити наодмет навођење појединих његових фрагмената *ad letteram*, тим прије што аутор, поред пружања обиља података о себи, приказује једно, можда, недовољно научно расвијетљено раздобље црногорске историје. Он, између осталог, истиче да је од инаугурисања Устава 1905. године, с малим прекидом, био биран за народног посланика у свом изборном и родном крају припадајући тадашњој опозиционој групи, јер формално организованих партија није било.

„Ми смо себе звали самосталцима, јер смо имали самосталан програм и независан став како према црногорским правашима — десници скупштинској, тако према клубашима — левници. Иначе смо познати и под именом: „Опозиција“ и „Мијушковићевци“ — примјећује Мирко Мијушковић.

У Народној скупштини је активно радио и у одборима и у сједницама поглавито о оним питањима што „засијецају“ у државну администрацију а највише на културно-просвјетним и економско-привредним проблемима. С тим у вези Мијушковић констатује: „Наш редовно опозициони, а често пута оштрији став донио је и мени и мојим друговима доста непријатности и неугодности, а поглавито нама који смо били државни службеници. Али ко је хтио да води опозицију тадашњем режиму морао је бити справан на све консеквенце“.

За вријеме балканског рата био је „приодат“ главном штабу Приморског одреда, којим је командовао тадашњи предсједник владе генерал Митар Мартиновић и назначен је „за шефа прес биро-а. То му није сметало да „са својим баталионом“ судјелује као војник и у појединим борбама: на Луарзи, Медови и Љешу, иако то није изискивала његова дужност, али „јесте црногорски образ, јуначки понос и црногорско поимање дужности без којег нема Црногорцу приступа међу људе“ — наглашава Мијушковић, и додаје: „На жалост, наш закон о војсци није предвиђао резервне официре“.

Крајем априла 1913, по свршетку тешке скадарске кризе, која умало није довела до новог рата, образован је кабинет генерала Јанка Вукотића у коме је заузео портфељ министра просвјете и црквених послова. Ушао је у кабинет „с програмом напријед створеним, којиме је условио свој улазак и опстанак.“

За вријеме кратког министровања, од непуне године, успио је да донесе *Закон о основним школама* који је био „веома напредан и савршен.“ Он је основну наставу у народним школама саобразио најновијим педагошко-научним тековинама и „наставницима обезбидио након дефинитиве сталност, непомичност, добре плате, периодске повишице и редовно напредовање, само ако то не пријечи недостатни годишњи успјех и непрописно владање“. Мјеста су се добијала конкурсом. Закон је предвиђао „сталан надзор не само административан већ и инструктиван“.

Увелико је радио на припремању закона о средњим школама, о јавним библиотекама, музеју, позоришту и на закону о народном просвјећивању, али га је „оставка прекинула у извођењу тог програма“.

Успио је да број основних школа знатно повећа, да отвори неколико гимназија, међу којима двије вилице; затим чисту учитељску школу и стрчуну богословију, јер су до тада ове двије последње школе биле заједно као: богословско-учитељска школа. CRNOJEVIĆ

У споразуму са својим колегама који су имали у својим ресорима пољопривреду и с министром финансија предвидио је био отварање најмање двије средње пољопривредне школе и једну трговачку академију.

Немајући доста квалификованих људи, особито наставника, љекара и техничара и „желећи спремити домаће синове за те позиве и за чиновнике уопште“, донио је закон о државним стипендијама. По њему су се стипендије давале за средње и више школе само конкурсом и то „искључиво здравим сиромашним и најбољим кандидатима“. Питомци су били „дужни имати прописани успех и редовно држати колоквије и испите на вријеме“; по свршеном школовању обавезни су били служити у оној струци за коју су се спремали.

Највише је радио у кабинету с Љубомиром Бакићем, да се донесе добар закон о чиновницима грађанског реда; да се чиновнички кадар попуњава само стручно спремним и школованим људима „јер без ваљаног, спремног и материјално осигураног чиновништва не може бити добре управе ни народног и државног напретка“ — говорио је Мијушковић.

Тај је кабинет донио *Закон о чиновницима*, *Закон о краљевској влади* и о *Уређењу државне управе*. Овим су посљедњим законом чиновничка мјеста систематизована и онемогућено нагомилавање сувишног чиновништва.

Иза свршеног другог балканског рата, у коме је судјеловала и Црна Гора, а послје је букурешког мира, приступило се разграничењу између Србије и Црне Горе. Црну Гору је представљао предсједник владе сердар Ј. Вукотић, а Србију Никола Пашић.

Пошто је овај посао прекинут без успеха, почетком октобра Мијушковић је одређен да настави преговоре с Николом Пашићем. За непун мјесец дана посао је свршио на задовољство обадвије стране. Црна Гора је добила: Пећ, Ђаковицу, то јесте богату и родну Метхију; велики дио пређашњег Новопазарског санџака, Пљевља, Бијело Поље, затим Беране, Плав и Гусиње и тако изашла скоро удвојена и територијом и становништвом.

Видну награду за овај успјех добио је Мијушковић у одликовању Данилова ордена II степена и Св. Саве I степена с лентом.

У кабинету Вукотићевом је остао до половине априла 1914, када је због разилажења с предсједником владе у схватању и извођењу програма годнио оставку. Иако је тадашња скупштинска већина одлучно тражила да се неодложно врати у владу, Мијушковић је категорички одбио и остао при својој одлуци. Тада је краљевским указом стављен на располагање. У том својству одређиван је у разне комисије, а потоњи пут послат у наше нове крајеве „са задаћом да изврши инспекцију рада државних службеника“.

Док се још бавио у Пљевљима на постављеном задатку, стигла је вијест о сарајевском атентату. Чим је наступила затегнутост између Србије и Аустро-Угарске и настала велика вјероватноћа да је рат неизбјежан, позван је да прекине рад и да хитно крене на Цетиње.

Догађаји су узимали све тежи и тежи обрт. Сазвана је била Народна скупштина да се изјасни и да се у име Црне Горе солидаризише са Србијом. Она је 19. јула на Мијушковићев предлог једногласно усвојила ову резолуцију:

„Црног. нар. скупштина саслушавши Кр. владу о изненада насталој ситуацији прима то к знању и одобрава све од ње предузете кораке и најодлучније тражи од владе да и даље чини све оно што треба да Црна Гора, вјерна државним традицијама у овој прилици као и вазда, испуни своју дужност.

Црн. нар. скупштина испуњена је радошћу да се је велика и моћна империја наша вјековна заштитница Русија заложила и ставила у одбрану угрожене правде и опстанка нашег народа. Народно представништво дајући израза свом оправданом огорчењу противу Аустроугар. управљача и протестујући противу изненадног препеда на братску нам Србију и против нечувеног гоњења наше југословен. браће, најодлучније позива владу да на та насиља и наметнути нам рат одговори ратом. Нек загрљено браћа полете сложено у свети бој.“^{9а}

Након наређења мобилизације добио је дужност обласног управитеља у Никшићу, који је у почетку био главно сједиште снабдијевања војске муницијом, оружјем, храном, обућом и одјећом. (Обласни управитељи, по уредби војне интендантуре, били су у позадини као команданти дивизија.) Из Никшића је касније премјештен у Бар, једино веће наше пристаниште у коме су савезници допремали: оружје, муницију, одјећу, храну и друге потребе за војску и народ. Иако је Бар био главна нападна тачка непријатељских авиоплана и флоте, Мијушковић је службу интендантуре тако организовао да нико нити од чиновника, нити и један од војних обезбика и у највећој, чак смртној опасности, није своје мјесто напуштао, нити рад прекидао. За то је Мијушковић са својим персоналом добио заслужно признање и похвалу од старијих и највише од Врховног команданта.

У марту 1915. наименован је за члана Државног савјета с тим да и даље остане да врши дужност обласног управитеља.

Крајем августа иза подуже скадарске кризе која је наступила црногорском окупацијом Скадра и лијеве обале Бојане, кабинет сердара Јанка Вукотића био је реконструисан. Иступили су из њега Ристо Поповић, министар финансија и Петар Пламенац, министар спољних послова. Мијушковић је поново ушао у кабинет и узео министарство финансија и грађевина. Предсједник Вукотић преузео је да заступа министра спољних послова. Како је генерал Вукотић био у исто доба и командант санџачке војске, Мијушковић је заступио и предсједника владе и министра спољних послова.

О ратном вихору и судбоносним данима за Црну Гору у I свјетском рату, М. Мијушковић је записао:

„Слом Србијин пред далеко надмоћнијим и многобројнијим непријатељима био је дефинитиван. И наш је слом био на дневном реду. И Краљ и влада преузели су све да се саломљеној и дезорганизованој србијанској војсци и толиким другим избјеглицама омогући и олакша одступање и повлачење преко наше територије. И оно злехуде хране, што смо имали за војску подијелили смо. Сва транспортна средства која смо имали: аутомобиле, кола коњска и волловска, коње и мазге ставили смо у покрет да дипломатски кор, владу, скупштину и друге избјеглице особито оне са женама, дјецом и нејачи пребацимо до мора. У цијелој Црној Гори и у Скадру наше су власти и народ чинили све што се могло да се тешка ситуација колико-толико олакша. Али оскудица је била велика, а катастрофа пред нама.

^{9а} Глас Црногорца, 1914, бр. 39, стр. 2.

Колико смо показали реда и државне дисциплине, колико смо унијели добре воље и учинили пожртвованости у овим најтежим часовима за државу и народ најбоље свједочи признање и захвалност почев с највишег мјеста од Њ. В. рег(ента) Алекс(андра), појединих политичара и шефова посланичких клубова Нар. скупштине. Пок. Стојан Протић који није био много издашан у дијелењу комплимената изјавио је јавно у Подгорици своје особито задовољство на пријему указаном избјеглицама, њему и друговима. Јавно је похвалио изванредан и примјеран ред и дисциплиновано чиновништво, што није обична појава у оваквим и сличним приликама.

Није тешко било предвидјети и наш слом. Ми смо га очекивали, јер је био потпуно зрела ствар, само смо радили да се изведе с чашћу. Као заступник председника владе у споразуму с колегама предложио сам Њ. В. Краљу да и ми слиједимо примјеру Белгије и Србије, те да се евакуира: двор, влада, народна скупштина, сви официри и бар десет хиљада војске, велики дио чиновништва, сви државни трезори, сва архива министарства иностраних дјела и остали у колико би била тајног карактера.

Краљ је у почетку био с тим сагласан, али тад је ваљало да се донесе коначна одлука на велико изненађење свијех нас, он предлог мој не прихвати рекавши: „Није у традицији куће Петровића да бјежи из Црне Горе.“ То је за мене и цио кабинет био знак неповјерења и одмах иза тога поднесем писмену оставку.

Доцније се међутим испоставило да је наш предлог осујетио србиј(ански) пук. Петар Пешић, шеф штаба Врховне команде. Прије тога је омео опет један мој предлог, који је поднесен Њ. В. Краљу да се пред напад на Ловћен, који смо предвиђали, смијени с команде одбране књаз Петар и на његово мјесто доведе који виши црногорски официр са ратничким искуством и бољом спремом. Пешић је, знајући његову слабост према дједи, савјетовао Краљу да се тај приједлог одбије, и лично замолио нас на министарској сједници да се не мијешамо у послове Врховне команде, и додао да ће у случају да Аустријанци нападу на Ловћен он сам заузети команду одбране Ловћена. Како је он доцније поступио догађаји су показали, а то је и Петар Пламенац изнио и притјерао г. Пешића да јавно да нежељено признање. Ваљда је некемо требало да се наш војнички и државни слом изведе на невитешки начин јединствен у црногорском ратовању и да вазда свијетло црногорско оружје потамни.

Краљ нашу оставку није прихватио наглашавајући да влада ужива његово потпуно повјерење. Тад затражимо сазив Нардне скупштине пред коју би изложили ситуацију и захтијевали да и она с нама понесе тешко бреме одговорности за догађаје. Краљ, иако му сазив Н. скупштине није био мио, пристане и Скупштина се сазове за 12 децембар.

Као заступник министра спољних послова у неколико пута посјећивао сам руског отпавника послова Обнорског и он мене у министарству. Он ми је више пута савјетовао да изведемо капитулацију, само да никако не склапамо посебан мир с непријатељем. Као разлог томе наводио је тешку војничку ситуацију на савезничким фронтovima, слом Србијин, нашу истрошеност и малаксалост, нестацицу у оружју, муницији и особито у храни. Када сам му поставио питање чини ли тај предлог у име своје владе и је ли то са знањем савезника — представника антанте на Цетињу? Одговорио је позитивно. Вели, да га у овом подупире особито Француз и Енглез, а Италијан прећућно пристаје. То нијесам могао прихватити него га замолим да о том говори с Краљем непосредно.

У ове дане долази на Цетиње из Скадра Њ. В. регент Александар да се особно захвали краљу Николи на пријему. На Цетиње је стигао 2. XII. Том приликом је одао признање и нама као влади и свој црног. војсци, која је својом безпримјерном храброшћу и ријетким самопожртвовањем учинила много за нацију и одужила се Српству. А као видан знак тог признања одликовао је краља Николу као врховног команданта црногор. војске Лентом Карађорђ(еве) звезде с мачевима, а председника владе генерала Јанка Вуковића III ст(епена) Кар. звезде с мачевима и златном Обилића медаљом за храброст.

Иза њега дошао је на Цетиње и Никола Пашић да као предс(едник) владе кр. Србије учини подворење Краља Николи. На Цетиње је стигао 9. децембра по подне. Сјутра дан приједлог посетити ме је у министарству као заступника председника владе. Иза тога је био примљен од Кр. Николе.

Истог дана по подне извезли смо се дворским аутомобилом до Његуша на врх Крнца, до крајњих наших предстража према Котору, а увече се вратили на Цетиње. То је вечери била у двору вечера у част Пашићеву на којој је била цијела србијина војна мисија и наши великодостојници.

Никаквих предлога у погледу нашег одступања или чега другог Ник. Пашић није чинио ни мени, као заступнику предсједника владе, а колико знамо моји другови и ја, није ни Краљу Николи. Свакојако стари слободарац и парламентарцац Пашић о том би најприје разговарао с одговорним министром. Зна се да је он цијенио мудрост, увиђавност и државничку способност Краља Николе: али се зна и то да га је сматрао лукавијим и неповјерљивијим него што је био, те је природно мислио да би сваки предлог па и најцелисходнији у даном моменту био примљен с великом скепсом, поготову кад потиче од њега (нечитак текст).

Све друге верзије о овоме ма одакле долазиле лишене су сваког основа.

Сазвана Н. скупштина састала се 12. децембра 1915. г. У тајној сједници 13. дец. коју сам ја тражио прочитао сам владин експозе. Он је обухватио све што се радило и на фронтима и у земљи од почетка рата до тог времена; у колико су нас савезници помогли и шта нам обећавају. Експозе се завршавао нашим предлогом Н. скупштини да се рат и борба наставе до краја, до коначне побједе — заједничке наше ствари. Међутим и у Скупштини се осјећала она атмосфера, која је била изван ње. Гласови да се тражи примирје и мир нијесу били пријетки. Испореност, малаксалост и општа замореност дошли су до врхунца. Савезничка обећања остала су само на обећањима, за тим несташица и оскудица осјећали су се и све теже и теже подносили. Слика слома Србије и њене храбре војске чинила је најтежи утисак. Све поменуто обесхрабривало је и најсмјелије духове.

Иза скупштинске сједнице ми поднесмо оставку, која је уважена, али нам је повјерено да обављамо послове до састава нове владе. Читавих осам дана чињени су покушаји да се влада формира. Нуђени су многи бив. министри, али се није лако било примити. Мени је у два маха нуђено да саставим владу или да у њу уђем, али се нијесам примио ни могао примити. Напокон саставила се концентрациона влада под предсједништвом Лазара Мијушковића, дотадашњег министра посланика код србијанске владе. Влада је 21. децембра прочитала своју декларацију у Н. скупштини обиљежавши у њој исту оријентацију и наставак рата уз савезнике до коначне побједе. Скупштина је закључила своје сједнице.

Чим је нова влада преузела управу био сам одређен да идем у Скадар и да тамо примим управу цјелокупног саобраћаја и да помогнем старом војводи Божу Петровићу, управитељу Скадра. Ту сам сачекао Краља Николу и породицу му који су пред непријатељем узмицали да се дохвате мора и савезничких бродова. Седмог јануара 1916. г. увече кренуо је Краљ за Медову. Тад сам од њега добио признање и захвалу: „за ревносну, поштену и одану службу отаџбини“.

Као што се види догађаји су и влади и Скупштини омели правац. Непријатељ је надирао са свих страна а особито на Ловћен. По мотивисаном предлогу шефа штаба Врховне команде пук. Пешића затражено је примирје и отпочели преговори за мир, који су свршени неуспјехом и непријатељ је окупирао земљу и касније интернирао не само официре и чиновнике, већ и цио здрави народни елемент.“

Мијушковић је последије уласка аустријског окупатора у Црну Гору, интерниран заједно са својим друговима, прво у заробљеничком логору у Мађарској — у Болдогасону. Касније је премјештен у Карлштајн на Таји, а одатле у Петрињу — Хрватска. Напосљетку, када су многи интернирци ослобођени и враћени у Црну Гору, међу којима и Мијушковић — обрео се у Улцињ, гдје је био формално конфиниран све до краја рата када је дочекао слом непријатеља. ^{Орлово је и каснијим збивањима у првим поратним годинама живота новостворене државе — Краљевине СХС, о}

својим активностима у међуратној Југославији, Мијушковић остави овај запис:

„С најведријим расположењем чекао сам ослобођење и уједињење за које су Црногорци од вајкада радили, гинули и жељковали га. Иако сам видио да се није пошло правим путем и да се не ради здравим и легалним начином, ипак сам се надао да ће се послје погрешке поправити. Увјерен сам био коначно у добре резултате, па сам уједињење поздравио једном од најискренијих честитака пуном заноса и одушевљења за велику, напредну и културну Југославију.

Доцнији догађаји неразумношћу, свирепосту и безглавошћу оних, који су их водили увриједили су сваког озбиљног и мисаоног човјека, правог патриоту и изазвали их противу себе, а особито старе црногорске јунаке и разочарали и моје другове и мене. Странчарство с гадним методама завело је страшан систем и безобзирно прогонило све оне, који нијесу њему припадали или му нијесу главу приклонили. До чега је оно довело, видјели смо. У нас је тај режим био утолико тежи и несношљивији, јер су га изводили неспособни и неквалификовани чиновници и са њима неодговорне томиле.

Тражио сам пензију и 28. фебруара 1922. будем пензионисан, пошто сам дао једну оштру изјаву са својим пуним потписом противу клевета и увреда, које су се бацале преко наше штампе на црногорско оружје, државу, њене управљаче, на Краља и династију.

Заузео сам с друговима отворени опозициони став. Првих избора нијесмо ни могли истаћи своје кандидатске листе и ако смо имали са собом огромне бирачке масе. Касније, пак, када смо се на изборима јављали, власти су чиниле све само да на њима не продремо. Импутирали су нам кривице, подметали велеиздају, пресријетали нас по путовима и уопште ометали да ми једних избора нијесмо могли одржати ни један јавни политички збор. И поред тога, што нам нијесу дали да се организујемо ни да свој орган држимо, скоро смо вазда имали на изборима релативну већину. У два маха сам се кандидовао, али сам оба пута пропао јер се противу мене водила најжешћа кампања и од власти и од режимских странака¹⁰.

Четвртог октобра 1925. одржан је конгрес Црногорске странке, федералиста. За предсједника странке био је изабран М. Мијушковић. Ево и о томе његовог кратког казивања:

„У половини 1925. године успјели смо да се формално организирамо као Црногорска странка када смо издали писани програм с *Јужнословенском идеологијом и федеративним уређењем државе*. Тад сам на Главној скупштини у Подгорици изабран у Главни одбор и постао његов предсједник. На том сам положају остао све до 6. јануара 1929. г. Када је и наша странка, као и остале, растурена.“¹⁰

Као што смо видјели, М. Мијушковић је почетком 1922. пензионисан. Након три године, 1925, реактивиран је и постављен прво за директора Гимназије у Вршцу, а затим за директора Цетињске гимназије, коју је дужност обављао од августа 1925. до јула 1926. године када је дефинитивно (по други пут) пензионисан.

Мијушковић је и почетком вијека у црногорској држави и касније, између два свјетска рата, у југословенској држави уважаван као врсна интелектуалац и стваралац. Био је редован члан Професорског друштва Југославије — предсједник секције (пододбора) на Цетињу; редован члан Југословенског новинарског удружења (секције Сарајево); повјереник Ср-

¹⁰ Овај материјал се чува у рукописној грађи ЦНБ, под бр. Љубазно нам га је уступио син Мирка Мијушковића-Марко, бивши адвокат из Београда (умро 8. јануара 1989). Он нам је доставио и друге корисне информације за писање животописа Мирка Мијушковића за којег смо се интересовали још од 1969. године када смо покренули *Едицију Јодушињак Цетињске гимназије*.

пске књижевне задруге у Црној Гори (1904. на Главној задружној скупштини изабран је за добротвора) и Матице српске из Новог Сада, у којем својству је окупио (придобрио) у Црној Гори знатан број прекумераната и још више читалаца.

За ревностан рад и постигнуте успјехе у политичком, културно-просвјетном и јавном дјеловању Мијушковић је више пута одликован. Био је носилац одрна: *Црногорских медаља — златна и сребрна за ревност, јубиларне споменнице, Данилових крста V, IV, III и II степена, затим Ордена св. Саве са лентом*. Одликован је био и *Црногорским сенатским грбом* приликом постављења за државног савјетника (1915).

Између 30--тих и 40--тих година Мијушковић је живио у Београду; искључен из политичког живота проводио је мирне пензионерске дане. Тај мир му је пореметио други свјетски рат, у којему је, попут већине патриотски настројених Црногораца доживљавао шиканирање, терор и репресије од окупатора.¹¹ Прве двије године окупације, са супругом, проживио је у Улцињу, без пензије, коју су му укинуле италијанске окупационе власти. А онда су га ухапсили и као таоца¹² интернирали у концентрациони логор на Тополици, у Бару. Била је то одмазда за Мијушковићев лојални став према антифашистичком покрету и енергично одбијање сарадње са окупатором. По свој прилици, Мијушковић је био једини функционер Федералистичке странке који је одбио сарадњу с непријатељем. У јесен 1943, након капитулације Италије, Мијушковић је због болести пуштен кући. Год. 1944, у октобру, изашао је на ослобођену територију у околини Бара, гдје је дочекао ослобођење а иза ослобођења живио је у Београду све до своје смрти — 28. јануара 1948. године.

11. *Аутобиографија М. Мијушковића*. Уз нешто писане оставштине Мирка Мијушковића, коју нам је уступио његов син Марко, налази се и насловљена *Аутобиографија*. Одазивајући се позиву Уредништва биографске монографије „Представници привреде и привредне политике Срба, Хрвата и Словенаца“ из Загреба, од 12. јануара 1928. М. Мијушковић је доставио биографске податке о себи у насловљеном спису, чија је копија затечена у Мијушковићевој заоставштини. У стваир, послје смрти Мирка Мијушковића, у стану у коме је живио у Београду „читава једна повећа витрина била је од врха до дна испуњена његовим рукописом. У тај стан, послје хапшења мене и мојих сестара почетком септембра 1948. г. (у вези са ИВ), уселио се неки генерал и „наследио“ све што се у њему нашло. Шта се догодило са рукописима мога оца није ми познато. Тек после више година позвали су ме у бањички затвор и рекли ми да узмем из једног ћошка неке разбацане и раскупусане хартије. Одмах сам препознао очев рукопис и установио да се ради о неким његовим списима и кореспонденцији. Све је то стало у једну средњу врећу и представљало је врло мали део рукописа осталих послје смрти мога оца. Те остатке сам средило колико је то било могуће, јер се ни са њима није баш „нежно“ поступало“. Ово објашњење писцу ових редова дао је Марко Мијушковић, мотивишући га следећим ријечима: „Сврха овог подужег објашњења је у томе да Ви случајно не помислите како сам се немарно однео према радовима свога оца. Уверен сам да је велика штета учињена описаним односом према поменутиим рукописима“.

12 Три сина и двије кћери бацили су учесници НОР-а. Једног његовог сина тридесетогодишњака убили су фашисти 1943. у Улцињу на најгрознији начин: бацили га у клачунар са живим кречком.

М. Мијушковић се још као гимназијалац почео бавити новинарством. Као студент био је сарадник оновремених опозиционих листова: *Одјека* (Београд), *Народа* (Београд), *Светлости* (Београд) и *Дневног листа* (Београд). Касније је сарађивао у више периодичних публикација и зборника: *Књижевном листу* (Цетиње, 1901—1902). — *Народном листу* (Загреб), *Обзору* (Загреб), *Београдским новинама*, *Народу* (Сарајево 1933), *Југословенском листу* (Сарајево, 1929, 1934), *Југословенској пошти* (Сарајево), *Банкарству* (Београд 1929—1930), *Прегледу* (Сарајево 1927), *Цетиње и Црна Гора* (Београд, 1927), *Застави* (*Јутарњи лист*, Нови Сад 1906), *Уставности* (Цетиње, 1906), *Политици* (Београд 1913, 1923, 1932, 1933), *Сисачком гласу* (1932), *Ратнику* (Београд 1933), *Чувајте Југославију* (Београд 1933), *Српском књижевном гласнику* (Београд, 1933) и др.

Своје радове је потписивао ауторским ознакама: М. М., М-ић, Мир, М-ћ и псеудонимом Marius.

Мијушковић се пуно бавио књигом. Његов стваралачки опус није велики, али су његови чланци и расправе интересантни и корисни. Написао је неколико вриједних прилога из политичке, културне, књижевне и економске историје Црне Горе. Вриједни су научне пажње његови прилози о Омер-пашином нападу на Црну Гору 1852/53. годину, о Црној Гори и херцеговачком устанку (1875), о првом балканском рату (1912) и улози Црне Горе у њему, о припремама за ослобођење и уједињење нашега народа. Од његових чланака из културне историје треба посебно споменути онај о Јовану Павловићу, првом министру црногорске просвјете. Није остала незапажена ни његова полемика о првом уџбенику језика у Црној Гори (*Српска граматика* Ђура Шпадијера, Цетиње 1900), написаном на принципима Вукове језичке и правописне реформе, која је имала одјека и у неким књижевним гласилима изван Црне Горе.

Посебно су, међутим, значајни Мијушковићеви радови из економске историје. Његови говори и иступања у Црногорској скупштини и у штампима, указују „да се ради о човјеку озбиљном и темељитом, чије ријечи и ставови обавезују на размисавање“.¹³ Као економски мислилац највише је дошао до изражаја у својим говорима у Црногорској народној скупштини и у објављеној студији „Привреда Црне Горе прије уједињења“, која му је у наставцима излазила дуже од пола године, током 1929. и 1930. у београдском часопису *Банкарство*.

У својим иступањима у Црногорској скупштини истицао је посебну потребу коришћења страног капитала, јер се без њега „ни Бојана регулисати, ни Скадарско језеро исушити, ни фабрике подизати, ни путеви изградити“ не могу. Пледирао је за оснивање земљорадничких задруга у Црној Гори, подржавао оснивање Хипотекарне банке на Цетињу, убијеђен да ће тим путем сељак бити поштеђен зелемаша. Његови ставови и предлози о буџетским приходима, депресивност посредних пореза, о разрезавању кулука, о државним зајмовима и конверзији државних дугова, извозу радне снаге, били су посве конструктивни. Посебно је интересантно његово мишљење о економској емиграцији како би је данас назвали „гаст-

¹³ Зора О. Мијушковић: *Ликовна записи*, Никшић, 1982, стр. 44.

арбајтерима“. Упозоравао је „ми извозимо живу радну снагу, цвијет народни, а увозимо безначајну туђу робу. .“.

Мијушковићев рад из привредне историје Црне Горе, објављен у *Банкарству*, обухвата период од половине прошлог стољећа. Веома је документован, акрибичан. Представља једну складну цјелину и заокружену синтезу. По ријечима академика Обрена Благојевића: „за црногорску привредну историју, па и историју њене економске мисли значај Мијушковића је веома велики, можда највећи од свих старијих црногорских писаца“.¹⁴

Напоследку треба истаћи и преводилачки рад М. Мијушковића. Превео је са француског студију »*Le Monténégro dans les Balkans*« (Црна Гора на Балкану) објављену у угледном француском часопису *Revue d'histoire diplomatique*. Као преводилац Мијушковић истиче да ова расправа, и поред неких „омашки у историји и географији, заслужује особиту пажњу умних српских читалаца и политичара напосе, те да се види колико један просвећени Француз може бити верзиран у српском и балканском питању.“¹⁵

Напокон треба истаћи да досадашњи писци о Мијушковићу истичу да је написао и расправу „Мрњавчевићи у историји и поезији“. То је први констатован Илија Зорић у књизи *Споменица Цетињске гимназије* (Цетиње 1932), а од њега преузимали готово сви који су га доцније спомињали. Међутим, и поред трагања за том расправом, користећи се расположивим инструментима библиотечно-информационог система: библиографијама и каталозима националних библиотека, нијесмо могли утврдити да ли је Мијушковић одиста написао такву студију и гдје је објавио? Стога, ово питање остаје отвореним за будућу библиографску идентификацију.

Ова Мијушковићева библиографија је ионако морала бити селективна, јер нијесмо били у могућности да прегледамо све листове у којима је он сарађивао у најранијем периоду — још док је био студент, а ни неке касније.¹⁶

II. БИБЛИОГРАФИЈА МИРКА МИЈУШКОВИЋА

II-1. Чланци. Студије. Прилози

- 1 ДВА ПИСМА. Приопћено —, Цетиње, — Књижевни лист, 1901, I, 3, 96—98.

О записима на старом четворојеванђељу из XVI вијека, нађеном у манастиру св. Госпођа под Малинско (Никшић), са коментаром.

- 2 СРПСКА КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА. Цетиње. — Књижевни лист, 1901, I, 3, 98—102. Потпис: Мир. Мијушковић.

Историјат и краћи приказ седам књига из кола 1901. године.

¹⁴ Обрен Благојевић: *Економска мисао у Црној Гори*. Београд 1988, стр. 311.

¹⁵ Исто, стр. 319.

¹⁶ Joseph Aulnean: *Crna Gora na Balkanu*, Цетиње 1968, стр. 3.

¹⁷ Богати фонд новина ЦНБ, од краја прошлог вијека до текућих, страдао је у поплавама фебруара 1986. године, тако да је остао до данас неупотребљив за кориснике. Коришћење ових фондова у другим националним библиотекама захтијева, међутим, вријеме и материјалне издатке. . .

- 3 СТАРИНЕ. Записи јеромонаха Пахомија 1720. Приопћио — — Књижевни лист, 1901, I, 7—8, 277—280.
Садржај: Запис јеромонаха Пахомија; Запис владике Василија Петровића; Једно свједочанство из доба Петра I Петровића Његоша.
- 4 РИЈЕЧ-ДВИЈЕ О СКАДАРСКОМ ЈЕЗЕРУ „БЛАТУ“. Цетиње, 22. IX 1901. год. — Књижевни лист, 1901, I, 9—10, 322—333.
- 5 ПОГЛЕД НА ДАНАШЊУ ФРАНЦУСКУ КЊИЖЕВНОСТ, од др. Јована Скерлића. Нови Сад, штампарија српске књижаре Браће М. Поповића, 1902. — Књижевни лист, 1902, II, 3, 80—84. Потпис: Мир. М-ћ.
- 6 ЈЕДНА НЕМИЛА ПОЈАВА НА ПОЉУ НАШЕ ШКОЛСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ. — Просвета, 1902—1903, III, 7, 106—107.
О личном тогу полемичара, поводом полемике око *Граматике* — уџбеника за основне школе од Ђ. Шпадијера.
- 7 „ОД КОСОВА И ПРИЈЕ КОСОВА“. (Говор на парастосу палим борцима за слободу и уједињење у Народној дому на Видов-дан 28 јуна 1923). — Ново доба, 1923, V, 73. Прилога: 74, 1—2; 76, 1; 77, 1—2.
- 8 ЦРНА ГОРА И ХЕРЦЕГОВАЧКИ УСТАНАК. Заједничке борбе Црногораца и Херцеговаца противу Турака под књазом Данилом до 1862. Поход Омер-пашин на Црну Гору и мир. Кнез Михаило и кнез Никола, њихов рад на ослобођењу Српства и уједињењу у једну државу. Тајни уговор. Позив херцеговачким главарима и знаменита одлука на Ловћену. Учествовање Црногораца у устанку. Почетак рата и проглас књаза Николе Херцеговцима. — Народ, 1925, V, 361, 1—2.
- 9 ЦВИЈИЋ НА СКАДАРСКОМ ЈЕЗЕРУ. Цетиње. — Преглед, 1927, I, 20, 4—5.
- 10 ПАКАО ТУШКИ. Једно блиједо сјећање на мучилиште у Тузима за вријеме аустријске окупације. — Слободна мисао, 1928, VII, 325, 3—4; 326, 2—3; 327, 3.
- 11 ПРИВРЕДА ЦРНЕ ГОРЕ ПРИЈЕ УЈЕДИЊЕЊА. — Банкарство, 1929, VI, 7, 291—298; 8, 365—368; 9, 396—401; 10, 434—436; 11, 485—491; 12, 535—541; 1930, VII, 1, 16—20; 2, 63—70; 3, 106—110.
- 12 ПРЕДНОСТИ И ПОТРЕБЕ НАШЕГ КРАЈА. — Југословенски лист, 1929, 294, 10. Потпис: М. М.
Чланак о Улцињу.
- 13 ЦРНА ГОРА ЈЕ ОБЈАВИЛА РАТ ТУРСКОЈ. Тиме је отпочео балкански рат. — Политика, 1932, XXIX, 8. октобра.
Ради се о I балканском рату.
- 14 ПРИПРЕМЕ ЗА ОСЛОБОЂЕЊЕ И УЈЕДИЊЕЊЕ НАШЕГ НАРОДА. [С 3 портрета]. — Политика, 1932, XXXIX, 3674, 1—2; 8675; 2, 8676, 1—2.

- 15 ПРИПРЕМЕ ЗА ОСЛОБОЂЕЊЕ И УЈЕДИЊЕЊЕ НАШЕГ НАРОДА. Књаз Михаило и књаз Никола. — Тајни уговор. — Књаз Михаило и Бугари. — Пројекат споразума. — Како је примљена предаја градова. — О састанку у Иванци. — Сисачки глас, 1932, XXXV, 28, 29.
- 16 ЛИСТИЋИ ИЗ НАШЕ ПРОШЛОСТИ. Црногорци и Бока Которска. Руси и Црногорци у Боки Которској почетком XIX вијека. Митрополит Петар I Петровић и Славено-српски покрет. — Владика Раде и догађаји у Боки 1848. — Живот и рад, 1933, VI, XV, 91, 645—653.
- 17 У ПРЕДВЕЧЕРЈЕ БАЛКАНСКОГ РАТА. Црна Гора и Арбанашка буна. — Живот и рад, 1933, VI, XI, 94, 837—843.
- 18 НА ДАН ЦВИЈИЋЕВЕ СМРТИ. [С портретом]. — Политика, 1933, XXX, 8865, 4.
- 19 ИЗ ОМЕР ПАШИНЕ ВОЈНЕ НА ЦРНУ ГОРУ 1852—3. ГОДИНЕ. — Ратник, 1933, IX, 75—84.
- 20 КАМЕН О ВРАТУ. Прилог познавању народних правних обичаја и старог црногорског законодавства. — Српски књижевни гласник, 1933, XXXIX, 4, 304—309.
- 21 ЗАШТО БАШ ДАНАС СПОМЕНИК ЊЕГОШУ? — Југословенски лист, 1934, 222, 3. Потпис: М-ић.
- 22 РЕГЕНТ АЛЕКСАНДАР У ЦРНОЈ ГОРИ. — Успомене и сјећања из 1915. — Чувајте Југославију, 1935, I, 2, 66—73.
- 23 ДВА ИЗВЈЕШТАЈА ДИРЕКТОРА ЦЕТИЊСКЕ ГИМНАЗИЈЕ. МИРКА МИЈУШКОВИЋА: о школској згради и наставницима гимназије. [Са три фотографије]. — Годишњак Цетињске гимназије, 1969, I, 1, 33—46. — Припремио: Ристо Ј. Дралићевић.

II-2. Polemike. Прикази и биљешке

- 24 КОЛО, књижевни и научни лист. Власник и уредник Дан[ило] А. Живаљевић, Београд. — Књижевни лист, 1901, I, 1—2, 62. Потпис: М. Биљешка о листу.
- 25 ЛЕТОПИС МАТИЦЕ СРПСКЕ. — Књижевни лист, 1901, I, 1—2, 62. Потпис: М.
О новој редакцији часописа.
- 26 СРПСКИ КЊИЖЕВНИ ГЛАСНИК. Уредник Богдан Поповић, власник Светислав С. Симић, Београд. — Књижевни лист, 1901, 1—2, 62. Потпис: М.
Биљешка о појави часописа.
- 27 БАЛКАНСКА ЦАРИЦА отворена за њемачку позорницу. — Књижевни лист, 1901, I, 3, 98. Потпис: Мијушковић Мир,

- 28 ИЗГОРИО МАНАСТИР СВ. ПАВЛА У СВ. ГОРИ. — Књижевни лист 1901, I, 4, 113—114. Потпис: М.
Биљешка према руском часопису *Нива*.
- 29 L'OPINION PUBLIQUE EN FRANCE D'APRÈS LA POÉSIE POLITIQUE ET SOCIALE DE 1830 À 1848. (докторска дисертација Јована Скерлића). — Књижевни лист, 1901, I, 7—8, 284—285.
- 30 СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ХЕРЦЕГОВАЧКО-ЗАХУМСКА МИТРОПОЛИЈА ПРИ КРАЈУ 1900. Издао Серафим Перовић, митрополит. Мостар 1901, стр. 223 (с прилогом). — Књижевни лист, 1901, I, 7—8, 285. Потпис: М. М-ић.
- 31 ЦРКВИЦА НА ГРОБУ ВЛАДИКЕ РАДА. — Књижевни лист, 1902, II, 1—2, 47—48. Потпис: М.
Биљешка поводом слике Михаила Врбице — Гроб владике Рада.
- 32 СРПСКА ГРАМАТИКА ЗА III И IV РАЗРЕД ОСНОВНИЈЕХ ШКОЛА У КЊАЖЕВИНИ ЦРНОЈ ГОРИ. Саставио Ђуро Шпадијер; прегледала К.Ц. Школска комисија. Цетиње, К.Ц. државна штампарија 1900. — Књижевни лист, 1901, I, 7—8, 280—284.
- 33 ДА РАЗБИСТРИМО. Одговор на одговор, Цетиње. — Књижевни лист, 1901, I, 12, 421—445.
Поводом чланка Ђура Шпадијера из *Просвјете*, св. XI/XII за 1901. око личневог приказа „Српске граматике“ из *Књижевног листа*, св. 7/8 за 1901. годину.
- 34 ГОСТИ ИЗ ЧЕШКЕ НА ЦЕТИЊУ. — Застава [Јутарњи лист], 1906, ХLI, 165.
О поједи чешких сокола Цетињу. Приказ свечаности. Усто, текст говора Мирка Мијушковића секретара црногорског Државног савјета о чешком соколу и његовом доприносу идеји словенске узајамности. Презузето из *Уставности*.
- 35 СРБИЈА И ЦРНА ГОРА. Јуче по подне наш сарадник је разговарао са црногорским делегатом, министром г. Мијушковићем о српско-црногорској граници и новим српско-црногорским везама. — Политика, 1913, X, 3515, 1.
- 36 ЦРНА ГОРА ПРЕДАЈЕ СВОЈУ СУДБИНУ У РУКЕ ВОЂСТВА СДК. Енунцијација Главног одбора Црногорске странке. — Народни вал, 1928, II, 162, 8.

II-3. Биографије. Некролози

- 37 СВЕТОЗАР МИЛЕТИЋ (10. феб. 1826—22. јан. 1901). — Књижевни лист, 1901, I, 1—2, 49—52. Потпис: Мир. М-ћ.
- 38 ПОП ЈАКО ВУЛЕТИЋ 1852—1901. — Књижевни лист, 1901, I, 1—2, 55—56. Потпис: Мир. М-ћ.
Црногорски национални Некролог (Голубовци, 1853 — Цетиње, 1901).

- 39 ЈОВАН ИЛИЋ 1823—1901. — Књижевни лист, 1901, I, 3, 95—96. Потпис: Мир. М-ћ.
- 40 ЛЕТИМИЧНИ ПРЕГЛЕД ТРИДЕСЕТОГОДИШЊЕГ РАДА Г. МАРКА ДРАГОВИЋА. — Књижевни лист, 1902, II, 1—2, 43—47. Потпис: Marius.
Са библиографијом радова.
- 41 ЈАКША ПОПОВИЋ. — Један листак наше мученичке историје. Цетиње. — Преглед, 1927, I, 41, 7—8.
- 42 ПРВИ МИНИСТАР ПРОСВЈЕТЕ ЦРНЕ ГОРЕ ЈОВО ПАВЛОВИЋ. — Цетиње и Црна Гора, 1927, 242—256.

II-4. Преводи

- 43 AULNEAU JOSEPH: Црна Гора на Балкану [Превео Мирко М. Мијушковић]. Цетиње, Штампарија књ[ажевског] цр[ногорског] министарства војног, 1908, стр. 36; 13x19 см.
Преведено из француског часописа: »Revue d'histoire diplomatique« — јан., свеска 1908. год.

III. БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА О МИРКУ МИЈУШКОВИЋУ

- 1 БАНАШЕВИЋ, Никола: *Поводом два извјештаја директора Цетињске гимназије Мирка Мијушковића*. — Годишњак Цетињске гимназије, 1970, II, 2, 69—76.
- 2 БЛАГОЈЕВИЋ, Обрен: *Економска мисао у Црној Гори (до другог светског рата)*. САНУ, Посебна издања, DLXXX, Београд, 1988.
О М. Мијушковићу на стр. 311—319.
- 2а ВУЈОВИЋ, Димитрије-Димо: *Утврђивање програмских начела и одржавање конгреса Црногорске странке, федералиста*. — Гласник Цетињских музеја. 1978, XI, 25—46.
- 3 ВУЈОВИЋ, Димитрије-Димо: *Црногорски федералисти 1919—1929*. ЦАНУ, Посебна издања, књ. 11. Одјељење друштвених наука, књ. 2, Титоград 1981.
- 4 ВУЛЕТИЋ, Саво: *Други одговор на критику и одговор М. Мијушковића, од Ђура Шпадијера*. — Књижевни лист, 1902, II, VII и VIII, 211—215. Потпис: Xaverius.
- 4а Д.: *Црна Гора на Балкану*. — Глас Црногорца, 1908, 20, 10. V, 3.
О преводу М. Мијушковића.
- 5 ДРАГИЋЕВИЋ, Ристо Ј.: *Државни музеј на Цетињу 1896—1956*. — Историјски записи, 1957, X, XIII, 1957, 61—98.

- 6 ДРАГИЋЕВИЋ, Ристо Ј.: Два извјештаја директора Цетињске гимназије Мирка Мијушковића, о школској згради и наставницима Гимназије. — Годишњак Цетињске гимназије, 1969, I, 1, 33—46. Садржи и кратке биографске податке о М. Мијушковићу, са фотографијом.
- 7 ДРАГИЋЕВИЋ, Ристо Ј.: Неколико прилога о Великој државној гимназији на Цетињу. — Одломак —. — У: Споменица Цетињске гимназије 1881—1961. — Цетиње, 1962, стр. 75—102.
- 8 ЗОРИЋ, Илија: Мирко Мијушковић. — У: Споменица о педесетогодишњици Цетињске гимназије и извјештај за школску годину 1931/32. [Цетиње], 1932, стр. 26—27.
- 8а Глас Црногорца, 1914, бр. 39, 25. VII, стр. 2.
- 9 ЈОВОВИЋ, Пантелија: Мирко Мијушковић. — Трибуна, 1924, 21 [15!], 10, 2.
- 10 КРОНИКУС: [Предизборне агитације радикала]. Никшић, 24. фебруар. — Слободна мисао, 1923, II, 24, 3.
- 11 ЛУКИЋ, Василије: Мјесто професора Пера Вучковића у историји црногорске просвјете и културе. — Годишњак Цетињске гимназије, 1973, V, 5, 5—33. Описан спор П. Вучковића, министра просвјете са М. Мијушковићем, његова суспензија и колектива Цетињске гимназије.
- 12 ЛУКИЋ, Василије: Преписка митрополита др Гаврила Дожића са црногорским министром просвјете и црквених послова проф. Мирком Мијушковићем. — Годишњак Архива Косова = Vjetar i arhiviti të Kosovës, II—III (1966—1967). Приштина 1970, 139—144.
- 13 МАРКОВИЋ, Марко: Прве рецензије уџбеника у Црној Гори (1895—1901). — У: Стварање и вредновање уџбеника 1973—1983. Титоград 1984, стр. 226—245.
- 14 МАРТИНОВИЋ, Нико С.: Мирко Мијушковић. — У: Споменица Цетињске гимназије 1881—191. Цетиње, 1962, стр. 220—221.
- 15 МАРТИНОВИЋ, Нико С.: Мирко Мијушковић. — У: Развитак штампе и штампарства у Црној Гори 1493—1945. — Београд: Југословенски институт за новинарство, 1965, стр. 226.
- 16 МАРТИНОВИЋ, Александар К.: Јанко брани Владислава мртва. Цетиње, 13. јула 1919. — Народна ријеч, 1919, I, 12, 1—2. Критика политичког рада црногорских првака: Јанка Вукотића, Јанка Спасојевића, М. Мијушковића и Митра Мартиновића.
- 17 МЕДОЈЕВИЋ, Миран: Просвједни (педагошки) Савјет Црне Горе. Осамдесет година од формирања. Титоград, 1988. Кратки биографски подаци о М. Мијушковићу, стр. 202—203.

- 18 МИЈУШКОВИЋ, Зора О.: *Логорски записи*. Едиција: Сјећања, књ. I, Никшић, 1982.
- 19 МИЈУШКОВИЋ, Марко: *Истина о Мијушковићу* (Поводом чланка „Црногорски федералисти и уједињење“). — *Политика*, 1983, LXXX, 1, X, 8.
- 20 „*Ни по бабу ни по стричевима*“. — *Црна Гора*, 1908, 5, [1—2].
О политичком моралу М. Мијушковића и Сава Вулетића.
- 21 *Ново министарство у Црној Гори*. — *Народ*, 1913, 291, 3.
Биљешка, између осталог, и о избору Мирка Мијушковића за министра просвјете и црквена прослава Црне Горе.
- 22 ПАВИЋЕВИЋ, Јован: *Др Димитрије-Димо Вујовић, Црногорски федералисти 1919—1929*. — *Југословенски историјски часопис*, 1981, XX, 1—4, 293—308.
- 23 ПАВИЋЕВИЋ, Јован: *Поново о Мијушковићу*. — *Политика*, 1983, LXXX, 3, X, 8.
- 24 ПОПОВИЋ, Радован: *Црногорски федералисти и уједињење*. — *Политика*, 1983, LXXX, 3. IX, 12. Културни додатак. Потпис: Р. П.
- 25 ПРОДАНОВИЋ, Јаша: *Мијушковић Мирко (Марков)*. — У: Станоје Станојевић, *Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка*. II књига, I-M, Београд, 1926, стр. 756. Потпис: Ј. П.
- 26 РАКОЧЕВИЋ, Новица: *Политички односи Црне Горе и Србије 1903—1918*. Цетиње, 1981, 314. стр.
- 27 РАЦКОВИЋ, Никола: *Мијушковић Мирко*. — Прилози за лексикон црногорске културе, Цетиње, 1987, стр. 129.
- 28 РОГАНОВИЋ, Станко и ЈОВИЋЕВИЋ, Милан: *Ко је свуда није није* (Из рада Цетињске гимназије). — *Побједа*, 1984, XLII, 1. април, 13. Коментари извјештаја М. Мијушковића.
- 29 ЦЕРОВИЋ, Стојан: [Одговор на писмо Мирка Мијушковића], Никшић 18 фебруар. — *Слободна мисао* 1923, II, 23, 3.
Са текстом писма Мирка Мијушковића упућеног Церовићу поводом напада *Слободне мисли* на његову личност.
- 30 ШПАДИЈЕР, ЂУРО: *Одговор М. Мијушковићу на оцјену моје граматике*. — *Просвјета*, 1901, XII, XI—XII, 627—646.
Полемика.
- 31 ШПАДИЈЕР, Ђуро: *Одговор М. Мијушковићу на оцјену моје „Грамматике“*. Шпадијер Ђуро. НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА ЦРНЕ ГОРЕ ЂУРЂЕ ЦРНОЉЕВИЋ Цетиње, К.Ц. државна штампарија 1901, 22 стр.
Прештампано из *Просвјете*, св. XI—XII/1901.

- 32 ШПАДИЈЕР, Буро: *Други одговор на критику и одговор М. Мијуликовићу*. — Цетиње, К.Ц. државна штампарија, 1902, 56 стр.
- 33 ШУКОВИЋ, Радивоје: *Прве расправе о црногорским уџбеницима ма-терњег језика и њихов значај за историју књижевног језика и литературе*. — Зборник радова 1834—1974. 140 година Основне школе Његош, Цетиње. — Цетиње 1976, стр. 233—247.

МИЛАН ВУКИЋЕВИЋ

(1897—1964)

Милан Вукићевић спада у ред врних, напредно оријентисаних средњошколских професора који су између два свјетска рата свестрано дјеловали на образовању и васпитању младих нараштаја, на народном про-свјетивању и на културни препород уопште.

Рођен је 1897. у Церову, Пјешивци (општина Никшић), у врло сиромашној породици. Гимназију је завршио на Цетињу школске 1919/20. г., а Филозофски факултет (група: југословенска и свјетска књижевност) 1924. у Београду. Још као ђак у гимназијској клупи истицао се писменошћу. Један од тадашњих професора књижевности, Душан Ђукић, pjesnik, истицао га је за примјер по изузетно добро срученим писменим задацима. Ђукић га је заволио и помагао. Вукићевић је, међутим, тек на студијама стварно осуједочио своју књижевну обдареност, стекавши наклоност Богдана и Павла Поповића, истакнутих књижевних историчара и професора Београдског универзитета. А онда када му се пружила прилика, по завршетку факултета да настави и продужи своје образовање, да остане на Универзитету — определијели се за каријеру средњошколског професора да у скромности, студиозним читањем у миру, проучавањем књижевности и културе и образовно-васпитним дјеловањем на младе, помогне културном препороду свога родног краја. Прво је кратко вријеме предавао у Гимназији у Беранама (данашњи Иванград), одакле је убрзо премјештен на Цетиње, гдје је, пуну једну деценију, од 13. новембра 1924. до 1934. године, предавао српскохрватски језик и књижевност у Гимназији и Учитељској школи. Године 1934. напустио је Цетиње. Симптоми тешке болести одвели су га у Београд, гдје је, ради лијечења. Тамо је, у Другој београдској гимназији добио запослење и остао свега једну школску

годину (1935/36), а затим се преселио у Осијек, па у Загреб. Све више је опака болест (ендемни сифилис) онемогућавала његов професионални и стваралачки рад. Уочи рата је због болести прије времена пензионисан. А онда је наступио други свјетски рат. Вукићевић се вратио на Цетиње. Иако болестан, пркосио је окупатору. Стога су га непријатељске окупационе власти затварале и предавале ратном војном суду.

Иза ослобођења болест је све више узимала маха; одвојила га је од пријатеља и стваралаштва. Суграђани и власти су били углавном пажљиви према њему. Поред пензије коју је примао, просвјетне власти су му повремено пружале материјалну помоћ. Била је то превасходно иницијатива његових бивших ученика.

Умро је 16. марта 1964. на Цетињу. Сахрањен је на Новом гробљу.

У животној и радној биографији Милана Вукићевића постоје три фазе: сиромашно дјетињство и младићко доба; деценија цетињског плодног дјеловања, а онда — неизлечива болест, док му се није прекинула животна врпца.

Раздобље између 1924—1934. једина је плодотворна фаза Вукићевићевог стваралачког живота. Тада је живио и радио у кругу напредних цетињских интелектуалаца, марљивих просвјетних и културних креативца, иницијатора низа културно-просвјетних манифестација. Темељито образовање и свестрано познавање своје струке, љубав према позиву просвјетног радника и карактерне особине које је посједовао: племенитост и хуманост, брижљивост и савјестан однос према професионалним задацима, те скромност у приватном животу и приступачност, сврстали су га у категорију врних васпитача младих генерација — цетињских средњошколаца. Вршио је снажан утицај на све ученике, како на часовима, тако и у ваннаставном раду. Његове лекције из књижевности биле су изузетно занимљиве. Нијесу то биле обичне наставне јединице, држане по уобичајеним конвенционалним педагошким упутствима и педагошко-методским конспектима. Његов смисао за анализу идејних и умјетничких садржаја лијеле књижевности био је изразит. У томе је био оригиналан, вансеријски професор.

Спадао је међу најбоље стилисте у Црној Гори. Генерације којима је предавао таквим су га запамтиле... Један његов ученик је записао:

„За ученике Гимназије, и касније, Учитељске школе којима је Милан Вукићевић предавао српскохрватски језик и књижевност, његов час је био кратак. Као што су на часовима појединих професора нестрпљиво очекивали знак школског звонца, када су били са њим жељели су да продужи своја темељна и језичко-стилски заносна излагања о поједином писцу и дјелу, социјалним мотивима, о немирним и бунтовним личностима из романа и приче... И њему је час био кратак да би се удубио у збивања и окарактерисао лица о којима је причао, па се дешавало да у тишини, као да је тада почео, његово излагање прекирати професор који има сљедећи час“.¹

Вукићевић је пробудио и литерарно надахнуо више својих ученика, међу којима се посебно истичу: Бранко Драшковић, Видо Поповић, Ђор-

¹ Марко Марковић: О професору Вукићевићу, обрађено поштовањем. — Цетињски лист, VI/1982, бр. 162, 10. XI, стр 10.

ће Лопичић, Нико С. Мартиновић, Илија Лопичић, Александар-Лесо Ивановић, Владета Круљ, Марко Марковић и многи други.

Мало је професора који су толико доприносили стварању свестране личности ученика колико је то чинио Милан Вукићевић.

Угледу овог средњошколског професора допринио је и његов јавни рад, бављење књижевном и публицистичком дјелатношћу. Држао је предавања на Народном универзитету за грађане и омладину. Увијек пуни аудиторијум са радозналостју је пратио његова излагања, одушевљавао се његовом сочном и сликовитом наративношћу.

Поред професорског посла, који је веома успјешно обављао, увелико је допринио иницијативама и активним учешћем оковременим културним акцијама и прегнућима. Са проф. Видом Латковићем 1926. покренуо је и уредио књижевно-научну публикацију — алманах *Јужњак*. Од 1927. до 1933. члан је Редакцијског колегија историјско-књижевног часописа *Записи* (1927—1932).² Био је и сауредник листа *Епоха* (1930—1931), који је излазио на Цетињу 1930—1933. Поред ових цетињских серијских публикација, у којима је и активно писао, сарађивао је и у низу других часописа и листова у Црној Гори и ван ње, као што су: *Прогрес* (Београд, 1922), *Буктиња* (Београд, 1924); *Књижевни север* (Суботица, 1932), *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор* (Београд, 1932); *Цетињски одјек* (1933), *Преглед* (Сарајево, 1936); *Југословенски расвит* (Београд — Ужице, 1936); *Стварање* (Цетиње, 1948—1951); *Ловћенски одјек* (Цетиње, 1925); *Нова Европа* (Загреб, 1927); *Слободна мисао* (Нижњић, 1929); *Гласник Југословенског професорског друштва* (Београд, 1933); *Наш језик* (Београд, 1933—1934); *Црна Гора* (Цетиње, 1928); *Просвјетни рад* (Цетиње, 1951).

Према подацима проф. С. Вукмановића, Вукићевић је писао и приповијтеке, које је објелодањивао у *Југословенском расвиту* и *Народној одбрани*, у којима је сликао људе и догађаје, народне обичаје и предања.³ Ипак Вукићевић је више дошао до изражаја као књижевни историчар и критичар. Написао је пар запажених расправа и есеја, од којих је посебно значајан „Поглед на развитак српског романа“. Његови прикази појединих дјела наших старијих и млађих писаца (понекад и страних) и позоришних представа, представљају одмјерене и цјеловите оцјене. У *Записима* је објављивао рецензије о бројним публикацијама и ствараоцима, што се најбоље види из његове библиографије коју доносимо у прилогу. Указивао је и на значај историјско- мемоарске грађе, истичући читаву плејаду црногорских школованих и нешколованих мемоариста (Гавро Вуковић, Никола Петровић, Максим Шобајић, Анто Даковић, Раде Туров Пламенац, Илија Пламенац, Митрофан Бан, Гаврило Дожић, Саво Матов Мартиновић, поп Марко Мартиновић и др.).

Запажене су Вукићевићеве расправе: „Проза Слободана Јовановића“ и „Проза краља Николе“. Већ поменути рад „Поглед на развитак српског романа“, урађен за професорски испит, првобитно објављен у наста-

² М. Вукићевић је заједно са В. Латковићем септембра 1932. иступио из Редакције *Записа*, због неслагања са Д. Д. Вуксаном (уп. *Зета*, 1932, бр. 36, стр. 5). Ускоро је иса тога почетком 1933. уследио прекид излагања овог историјско-књижевног часописа, па, затим, његово обнављање исте године са новом програмском оријентацијом и промјеном у историјски часопис

³ Саво Вукмановић: *Милан Вукићевић (1897—1964)*. — Цетињски лист, II/1977, бр. 40, 13. XI, стр. 2.

вцима у *Записима*, а потом штампан и као сепаратно издање. Овај његов рад скренуо је на себе пажњу стручне и научне критике која га је оцијенила врло успјелим, јер је у њему, између осталог, подвргао ревизији многе изречене судове „од првих наших ауторитета у књижевној критици“, показујући „самосталност у оцјени и тежњи за својим властитим изразом“.⁴ Његови критичари оцјењују да су му аргументација и доказивање извјесних теза убједљиви, опсервације оштроумне и тачне, смисао за синтетичко закључивање изражен. Овај његов рад није избјегао ни мериторни суд једног врсног критичара као што је био Павле Поповић, који констатује да је Вукићевићева „књижица врло добра. Сви погледи и оцене тачни, све врло лепо писано“. У својој краткој рецензији П. Поповић додаје да је „све казано изванредно тачно, речито, оригинално“ и закључује: „Каква разлика између овог једног и паметног казивања и оних галиматјаса код неких наивних књижевних критичара“.⁵

*

По свом основном судбинском обиљежју, по животном путу и удесу, Милан Вукићевић припада кругу уклетих интелектуалаца чији је стваралачки замах прексјекла опака болест.

Упркос болести која га је све више освајала и одвајала од стваралаштва, првих година иза ослобођења, у луцидним интервалима, отимао се, проучавао грађу, скицирао понеки проблем, писао, па чак и објављивао, поглавито у часопису *Стварање*. Занимали су га углавном два питања: о читању и о *Цетињу* као књижевном средишту. То су му биле омиљене теме!

Трагајући за подацима, кореспондирао је Вукићевић са појединим личностима, о чему свједочи и једно његово интересантно писмо упућено др Перу Шоћу. Писмо је датирано на *Цетињу*, 2. VII 1948. са назнаком адресе (Иванбегова, 43). Писмо гласи:

„Друже министре,

У циљу обраде научне теме *Цетиње* као књижевно средиште хтио бих прелистати *Српски Глас*, који је током првог свјетског рата излазио у Женеви. Помислио сам да Ви то имате, па ријеших да Вам се обратим, да видим шта може да буде. Ако га Ви и немате знам да ћете ми о томе моћи нешто рећи: ко га има, у Београду или у Црној Гори.

Ако је некоме од продаје, Централна библиотека на *Цетињу* откупљује све те публикације, у колико им неко непосредно, овдје на *Цетињу*, понуди.

⁴ Петар И Поповић: Милан Вукићевић, *Поглед на развитак српског романа*. — Живот и рад, III/1930, књ. VI, св. 31, стр. 545.

⁵ Павле Поповић: Милан Вукићевић, *Поглед на развитак српског романа*. — Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, XII/1932, св. 2—3, стр. 258.

Рачунам да ме се сјећате. О себи треба да Вам речем да сам пензионер, и да су ме у једном моменту позивали на службу. Није сам прихватио, али више по слабом свом сналажењу. Прошло је десет година да нијесам на редовној дужности, а да не знам тачно по каквим стицајима прилика. Дакле, морам се оријентисати изнова, са почетка.

Са поштовањем
Милан Вукићевић,
проф. у пензији“⁶

*

Иако биланс књижевног и публицистичког рада Милана Вукићевића није велики по обиму, значајан је по квалитету. Да његов ум на жалост није био затамњен болешћу, његов стваралачки дар обезбиједио би, свакако, завидни опус и квалитативно и квантитативно.

Подсјећањем на живот и дјело М. Вукићевића овом више био-библиографском скицом био нам је циљ да истраживачима и историчарима црногорске књижевности олакшамо у одређивању мјеста овог нашег просвјетног и књижевно-културног радника. Он то мјесто, без сумње, заслужује.

II. БИБЛИОГРАФИЈА МИЛАНА ВУКИЋЕВИЋА

II-1. Посебна дјела

ПОГЛЕД НА РАЗВИТАК СРПСКОГ РОМАНА. Цетиње. Државна штампарија 1930, 37 стр.; 24 цм.
Прештампа из Записа.

II-1. Књижевност. Књижевна критика

- 1 БОЈИЋ МИЛУТИН: СОНЕТИ. Београд, 1922. — Прогрес, 1922, II, 4, 3. Приказ.
- 2 ДВЕ БУКТИЊЕ. — Буктиња, 1924, II, 3, 5, 8—11.
О супротстављању америчког и руског идеализма против европског империјализма.
- 3 УНИВЕРЗИТЕТИ И ПОЛИТИКА. — Буктиња, 1924, II, 11, 97—103.
- 4 195. КОЛО СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ. Београд 1926. — Записи, 1927, I, 2. 123—124. Потпис: W.

⁶ Централна народна библиотека Српске Црне Горе „Бурђе Црнојевић“ Цетиње. Легат др Пера Шоћа, кут. 26, фаскулт. док. 3.

- 5 М. ДЕЛИБАШИЋ: ПЕСМЕ. Сарајево, 1927. — Записи, 1927, I, I, 2, 123—124. Потпис: W.
- 6 МИРКО БРАЈЕР: МИРОСЛАВ КОНТЕ ЗАНОВИЋ (1761—1834). Загреб, 1927. — Записи, 1927, I, I, 3, 187—190. Потпис: W.
Из књиге: Антун Конте Зановић и његови синови, Загреб 1927.
- 7 ПРОЗА КРАЉА НИКОЛЕ. — Записи, 1927, I, 4, 222.
Приказ.
- 8 ШУМАДИЈА И ШУМАДИНЦИ (св. 7, 8 и 9 „Књижевног севера“), Суботица, септембар, 1927. — Записи, 1927, I, 5, 309—315.
Приказ и критика чланака о Шумадији и Шумадинцима аутора Милана Вукићевића.
- 9 ВЕЛИБОР ГЛИГОРИЋ: ЛИЦА И МАСКЕ. Београд, 1927. — Записи, 1927, I, I, 6, 377—378. Потпис: W.
Приказ.
- 10 ХХХ КОЛО СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ. — Записи, 1928, II, II, 2, 124—126,
Приказана дјела: Милутин Бојић, *Песме и драме*; Иво Војновић, *Дубровачка трилогија*; Јанко Веселиковић, *Слике из сеоског живота*; Сиба Миличић, *Жена и човек*; Цвијичева књига.
- 11 ДР А. ШМАУС: ЊЕГОШЕВА „ЛУЧА МИКРОКОЗМА“ (прилог проучавању Његошевог религиозног песништва). — Београд, 1927. — Записи, 1928, II, II, 4, 238—242.
Приказ и оцјена.
- 12 АНТЕ КОВАЧ: СЕНТИМЕНТАЛНА ПУТОВАЊА БОГА МАРСА. — Загреб, 1928. — Записи, 1928, II, II, 5, 317. Потпис W.
Приказ и оцјена.
- 13 ВОЈВОДА ГАВРО ВУКОВИЋ: ОДЛОМАК ИЗ ДИПЛОМАТСКИХ ОДНОСА С РУСИЈОМ. — Записи, 1928, II, III, 1—2, 100—101. Потпис W.
- 14 СИМО ШОБАЈИЋ: ЦРНОГОРЦИ. Београд, 1928. Предговор написао Јован Ђоновић. — Записи, 1928, II, III, 5, 307—310.
Приказ.
- 15 АНТЕ ЦЕТИНЕО: ГРЕБЕНИ СЕ РОНЕ. Роман из сплитског савременог живота. Сплит 1928. — Записи, 1929, III, IV, 1, 50—53.
Приказ и оцјена.
- 16 ХХХI КОЛО СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ. — Записи, 1929, IV, 2, 127. Потпис W.
Приказ.
- 17 ПОВОДОМ ЈЕДНОГ РОМАНА. — Записи, 1929, III, IV, 4, 199—206.
Приказ и оцјена романа: Бранислав Ђосић, *Два царства*, Београд, 1929.

- 18 CHARLES M. SCHWAD, амерички краљ челика: Пут ка успеху. Пре-
вео др А. Ш. Београд, 1920. [Лат и ћир.]. — Записи, 1929, III, V, IV,
5, 316. Потпис: W.
- 19 ДР ДУШАН НЕДЕЉКОВИЋ, ПСИХОЛОГИЈА ЛИРСКОГ СТВАРА-
ЊА. Београд, 1929. — Записи, 1930, IV, VI, 1, 53—55.
Приказ.
- 20 ПОГЛЕД НА РАЗВИТАК СРПСКОГ РОМАНА. — Записи, 1930, IV,
VI, 2, 65—74; 3, 132—139; 4, 202—210; 5, 257—264.
- 21 ПРОЗА СЛОБОДАНА ЈОВАНОВИЋА. — Записи, 1931, V, IX, 6, 366
—370.
- 22 МИОДРАГ САВКОВИЋ: МАРИН ДРЖИЋ КАО ПОМОЋНА БАЧ-
КА ЛЕКТИРА. — Записи, 1932, XI, 1, 52. Потпис W.
- 23 [„ПОСЛАНИЦА СЕРДАРУ ЈОЛУ ПИЛЕТИЋУ ОД ВОЈВОДЕ МАР-
КА МИЉАНОВА“]. — Записи, 1932, VI, X, 3, 187—189. Потпис W.
Посланица објављена у Подгорици у издању књижаре Пера С. Вукотића.
- 24 ЈОШ ЈЕДАН БЕОГРАДСКИ РОМАН. — Записи, 1932, VI, X, 374—376.
Приказ романа *Теразије* Бошка Токина.
- 25 ДВЕ РЕЧИ О НАШИМ ПОСЛАНИЦИМА. (лат.). — Књижевни север,
1932, VIII, 10, 254—256.
О неким противрјечностима у српско-хрватским народним пословицама.
- 26 СВ[ЕТОЛИК] РАНКОВИЋ, ЦЕЛОКУПНА ДЕЛО, књ. I—III. За
штампу приредили Павле Стефановић и Урош Џонић. Издање „Биб-
лиотеке српских писаца“. Београд. — Прилози за књижевност, је-
зик, историју и фолклор, 1932, XII, 1, 118—120.
- 27 О ЗМАЈЕВОЈ СТОГОДИШЊИЦИ. (Реч изговорена на прослави Зма-
јеве стогодишњице у Зетском дому 7. априла 1933.) — Цетињски од-
јек, 1933, II, 37, 3.
- 28 О ЈЕЗИКУ ПЕРА СЛИЈЕПЧЕВИЋА. — Наш језик, 1935, III, 8, 245
—248.
- 29 ЖЕНА У ЊЕГОШЕВОЈ ПОЕЗИЈИ. — Преглед, 1936, XII, 151—152,
384—389.
- 30 ЉУБОМИР БАБИЋ БАЛСКИ (1854—1935). — Југословенски расвит,
1936, III, 3, 47—48.
О Балском и његовом раду.
- 31 ИЗ НАШЕ КЊИЖЕВНЕ ПРОШЛОСТИ [Одломци из рада „Цетиње
као књижевно средиште“]. — Стваранье, 1949, IV, 5—8, 234—248.

- 32 ПЈЕСМЕ АУГУСТИНА УЈЕВИЋА. — Стварање, 1951, VI, 2—3, 168—169.
Приказ.

II-2. Позориште. Позоришна критика

- 33 НАШЕ ПОЗОРИШТЕ. — Ловћенски одјек, 1925, I, 2—3, 180—182.
Потпис W.
О раду Цетињског позоришта.
- 34 ДВА ГОСТОВАЊА. — Записи, 1927, I, 4, 250—252. Потпис W.
Садржај: 1. Осврт на гостовање Михајла Ковачевића на Цетињу; 2. Осврт на концерт на Цетињу примадоне београдске опере Ј. Волвач.
- 35 ДРУШТВО СВЕТОГ ВЛАДИМИРА. — Записи, 1927, I, I, 4, 249—250.
Потпис W.
- 36 ЦЕТИЊСКО ПОЗОРИШНО ДРУШТВО. — Записи, 1928, III, II, 4, 252. Потпис W.
Поводом реорганизације Друштва.

II-3. Чланци и прикази из разних научних дисциплина

- 37 ПОСТАНАК НЕЦЕИЈЕ. — Записи, 1927, I, I, 3, 182.
Легенда о Провалији у селу Церово (Пјешивци, Никшић).
- 38 ТРЕЋА ЦРНА ГОРА. — Нова Европа, 1927, XV, 7, 197—198.
О потреби конструктивног рада ради брзог подизања Црне Горе.
- 39 ПРОФ. ДР СЕРГИЈЕ ХЕСЕН: ШКОЛА У СОВЈЕТСКОЈ РУСИЈИ. Београд, 1927. — Записи, 1928, II, II, 2, 126—127.
Приказ.
- 40 ЕМИЛ ПИКАР — ЖИЛ ТАНРИ: О МЕТОДИ У НАУКАМА. Београд, 1927. — Записи, 1928, II, II, 4, 187—188.
Приказ.
- 41 ПРЕД ЈЕДНИМ ДАТУМОМ. — Слободна мисао, 1929, VIII, 339, 1.
О потреби организовања културне изложбе 1931. г. поводом педесетогодишњице прве гимназије у Црној Гори и стогодишњице ступања на престо Петра II Петровића Његоша.
- 42 ЗА СТРУЧНО ОБРАЗОВАЊЕ. — Епоха, 1930, I, 17, 4. X, 2. Потпис W.
- 43 КЊИЖЕВНО ВЕЧЕ ПЕН-КЛУБА. — Записи, 1930, IV, VI, 6, 375—376.
Одржано је на Цетињу. Радове су читали: Богдановић, Младеновић, Крклец и Кулунџић.
- 44 НЕ ЛИЈЕПО НЕГО ТАЧНО. Епоха, 1931, II, 13, 10. IV, 4.
„То су изрази којима се често у нашим срединама пропраћају написи у новинама“.

- 45 АЛМАНАХ ЗЕТСКЕ БАНОВИНЕ. Уредио Јошо Фил. Иванишевић. Издање банске управе. Штампa државне штампарије у Сарајеву. — Записи, 1931, V, IX, 5, 314—315. Потпис: W.
- 46 ПИТРИМ СОРОКИН: СОЦИОЛОГИЈА. Прев. с енглес. др Драгомир Иконић. Београд, 1932. — Записи, 1932, VI, XI, 1, 51. Потпис W. Приказ.
- 47 ЦРНОГОРСКИ РАЗГОВОРИ. — Записи, 1932, VI, X, 3, 148—157. Читано на народном универзитету Друштва „Св. Владимир“. О потреби билежења успомена старијих Црногораца.
- 48 ДР Д. СМИЉАНИЋ: ПОРЕКЛО ГЕНИЈА. (Издање Г. Кон, 1932). — Записи, 1932, VI, X, 5, 316—317. Потпис W. Приказ.
- 49 МИСИОНАРСКА ПИСМА ЕПИСКОПА ДР НИКОЛАЈА ВЕЛИМИРОВИЋА. — Записи, 1932, VI, X, 5, 319. Потпис W. Оцјена.
- 50 [О ПРОБЛЕМИМА ПОТПУНИЈЕГ ПРОУЧАВАЊА ЦРНОГОРСКЕ ИСТОРИОГРАФИЈЕ.] — Записи, 1932, VI, X, 6, 379. Потпис W.
- 51 ЗА ПОВОЉШАЊЕ ПИСМЕНОСТИ. Цетиње. — Гласник Југословенског професорског друштва, 1933, XIII, 5, 419—422.
- 52 ПРОТИВ ТУЏИЦА. — Наш језик, 1933—34, II, 7, 225—228. О потреби замјенивања туђица домаћим називима.
- 53 О ЧИТАЊУ. — Стварање, 1948, III, 11—12, 540—552.

II-4. Биографије. Некролози

- 54 МИЛИВОЈЕ БАШИЋ. — Записи, 1927, I, I, 1, 63—64. Потпис W. Некролог.
- 55 ЖИВКО ДРАГОВИЋ. — Записи, 1928, II, III, 3, 190—191. Потпис W. Некролог.
- 56 СЈЕЋАЊА НА ПЕТРА БУРАШКОВИЋА (малена свијећа његовој великој души). — Црна Гора, 1928, IX, 6, 1—2.
- 57 СЈЕЋАЊА НА ДУШАНА ЂУКИЋА. [С портретом.]. — Епоха, 1931, II, I, 5. Уз портрет аутограм Душана Ђукића.
- 58 СПОМЕНИК БОЖА НОВАКОВИЋА. — Просвјетни рад, 1951, III, 1, 30, I, 8. Потпис: М. Вукчић-Левић. Анегдота.

III. БИБЛИОГРОФИЈА О МИЛАНУ ВУКИЋЕВИЋУ

- 1 ВУЈИЋ, Владимир: *Милан Вукићевић, Поглед на развитак српског романа*. — Народна одбрана, 1930, V, 38, 602—604.
- 2 ВУКМАНОВИЋ, Саво: *Милан Вукићевић као сарадник „Записа“*. — Историјски записи, 1987, LX, 1, 217—224.
- 3 ВУКМАНОВИЋ, Саво: *Милан Вукићевић*. — Просвјетни рад, 1964, XI, 7,, 1, IV, 7.
In memoriam.
- 4 ВУКМАНОВИЋ, Саво: *Милан Вукићевић (1897—1964)*. — Цетињски лист, 1977, II, 40, 13. XI, 2.
- 5 Ђ[ОКОВИЋ], Ј[анко]: *Како се код нас пише*. — Развршје, 1932, I, I, 1, 35.
Осврт на критику Милана Вукићевића о књизи чланака Слободана Јовановића, објављеној у децембарској свесци часописа *Записи*.
- 6 ЂОКОВИЋ, Јанко: *Вукићевић Милан*. — У: Југословенски књижевни лексикон, Нови Сад 1971, стр. 580.
- 7 ЂОКОВИЋ, Павле: *Сјећање на један некролог*. — Годишњак Цетињске гимназије, 1969, I, I, 57—62.
Некролог М. Вукићевићу.
- 8 ИВАНОВИЋ, Васко: *Звоно за нашег професора. Комедија цетињског смјера*. — Стварање, 1974, XXIX, 11, 1385—1402.
Посвећено М. Вукићевићу.
- 9 ИЛЕШИЋ, Фр[ан]: *Напомене и примједбе к 8 броју године II „Нашег језика“ (лат.)*. — Наш језик, 1934—1935, III, 3, 77—88.
Осврт на чланке: Милана Вукићевића (*Против туђица*, стр. 225—228), Милоша С. Московљевића, Данила Вушовића и Драгутина Костића.
- 10 В.: *Једна књижица г. г. Л. Дамјановића и М. Вукићевића*. — Слободна мисао, 1932, XI, 3, 4.
Биљешка о књизи: *Цртице из живота Маша Врбице*.
- 11 ЈОВОВИЋ, Василије: *Прилог библиографији радова професора и ђака Цетињске гимназије у новинама и часописима 1918—1941*. — У: Споменица Цетињске гимназије 1881—1961. Цетиње, 1962, 241—289.
- 12 ЉУМОВИЋ, К[рсто]: *Милан Вукићевић: „Поглед на развитак српског романа“*, Цетиње, 1930. — Јужни преглед, 1930, V, 5, 239—241.
Приказ књиге.
- 13 МАРКОВИЋ, Марко: *Дуг професору — уз стогодишњицу Цетињске гимназије*. — Цетињски лист, 1980, V, 105, 25. VI, 5.
О М. Вукићевићу.

- 14 **МАРКОВИЋ, Марко:** *О професору — с поштовањем. Сјећање.* — Цетињски лист, 1982, VII, 162, 10, XI, 10.
О М. Вукићевићу.
- 15 **МАРТИНОВИЋ, Нико С.:** *Милан Вукићевић. У: Развитак штампе и штампарства у Црној Гори 1493—1945.* Београд: Југословенски институт за новинарство, 1965, стр. 236.
- 16 **МАРТИНОВИЋ, Нико С.:** *Књижевни и научни рад у Цетињској гимназији 1881—1941.* — У: Споменица Цетињске гимназије 1881—1961. Цетиње, 1962.
О М. Вукићевићу, стр. 224—225.
- 17 **МАРТИНОВИЋ, Нико С.:** *Вукићевић Милан.* — У: Енциклопедији Југославије, Загреб 1971, 8, 553. Потпис: Н. Мић.
- 18 **МЕДЕНИЦА, Радосав:** *Сјећање на Милана Вукићевића.* — Историјски записи, 1987, LX, 1, 225—227.
- 19 *Милан Вукићевић.* — Преглед, 1930, 77, 381.
Виљешка о појави брошуре *Поглед на развитак српског романа* (Цетиње, 1930).
- 20 **П[ОПОВИЋ], П[авле]:** *Милан Вукићевић, Поглед на развитак српског романа, Цетиње 1930.* (из „Записа“). — Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, 1932, XII, 2—3, 258.
- 21 **СИМИЋ, Новак:** *Поглед на развитак српског романа Милана Вукићевића* (Прештампано из „Записа“ Цетиње. Штампа државне штампарије, Цетиње 1930). — Књижевник, 1930, III, 8, 373—374.
- 22 **ПОПОВИЋ, И. Петар:** *Милан Вукићевић: Поглед на развитак српског романа. Цетиње, 1930.* (Прештампано из „Записа“ у посебну књигу). — Живот и рад, 1930, III, VI, 31, 545—546. Потпис: П. И. П.
- 23 *Три знаменита Херцеговца.* — Дело, 1909, 50, 1, 124.
Виљешка о појави брошуре.
- 24 **ЧАЂЕНОВИЋ, Јован:** *Књижевно стваралштво Марка Миљанова.* Београд, 1981.

РАДОСАВ МЕДЕНИЦА

У јубиларној години — шездесетогодишњици *Записа* — *Историјски* *зависа*, умро је у Београду 29. октобра 1987. године Радосав Меденица, последњи живи члан Уређивачког одбора и један од покретача овог данас најстаријег црногорског часописа. Меденица је по образовању био германиста, по вокацији књижевни историчар, писац **уџбеника**, преводилац. Као књижевни историчар био је познати стручњак за питања и проблематику наше народне епике.

Рођен је 25. маја 1897. у селу Лугови код Колашина. Основну школу је завршио у Колашину. Започето гимназијско школовање на Цетињу школске 1908/9. године, прекинули су му најприје балкански ратови, а потом први свјетски рат у којима је млади гимназијалац био активни учесник црногорске војске. У првом балканском рату био је „помоћни санитар у колашинској болници и евидентичар у војном слагалишту на Брези“, а у рату с Аустро-Угарском „артиљерац код Горажда и Вишеграда, а касније као писар војног суда у Пљевљима и Колашину“. По завршетку првог свјетског рата наставио је школовање у Подгоричкој гимназији гдје је и матурирао 1919. године. Након завршене средње школе уписао је на Филозофском факултету у Београду њемачки језик и књижевност (упоредна и југословенска књижевност). Студије је завршио с одличним успјехом за свега три године (1919—1922). Прве двије године службе провео је као суплент српске гимназије у Жомбољу, а потом четири као професор у Цетињској гимназији (5. IV 1924 — 17. III 1928). Године 1925. провео је шест мјесеци на специјализацији у Лајпцигу. Од школске 1929—1930 године професор је Друге београдске гимназије, у којој је остао до пред сами други свјетски рат, када је демобилисан. Ратне и поратне го-

дине провео је као пензионер у Београду, продужавајући свој „радни вијек“ на креативним пословима струке и науке. До поткрај живота, без обзира на поодмакле године — интензивно истражује, пише, учествује на научним скуповима, приређује нова издања. Још као средњошколски професор на Цетињу 1924. године започиње свој плодни стваралачки рад. Тада му угледни београдски часопис *Мисао*, у наставцима објављује први стручно-научни прилог „Хајне и преводи његових песама“. Наредних, 1925. и 1926. сарадник је београдског *Венца*.

Када су на Цетињу 1927. године покренути *Записи*, часопис за књижевност и науку, Р. Меденица, са неколицином својих колега професора Цетињске гимназије (Илија Зорић, Милан Вукићевић, Видо Латковић) чинио је први Редакцијски колегиј, који је водио главни и одговорни уредник Душан Д. Вуксан. Меденица је и један од највреднијих сарадника овог афирмисаног међуратног часописа. У првој његовој серији (1. VII 1927 — 1. IV 1933) публиковао је петнаестак запажених расправа и прилога из народне књижевности, са компаративно-теоријским премисама и елементима; затим, из културне историје, фолклористике, туризма. Уз то, објавио је око 60 приказа и биљежака о појави разних дјела, од литерарно-историјског до социолошког жанра. Са Цетиња се јавља и као сарадник низа београдских реномираних часописа, као што су: *Гласник професорског друштва* (1927—1930), *Страни преглед* (1927—1937), *Српски књижевни гласник* (нова серија 1931—1935).

Након преласка у Београд, поред запаженог просвјетно-педагошког дјеловања, активни је сарадник у око 30 периодичних публикација — листова, часописа и зборника, домаћих и страних. Осим у поменутих, сарађивао је и у: *Цетиње и Црна Гора* (Београд, 1927), *Радио Београд* (1929), *Идеје* (Београд, 1934—1935), *Живот и рад* (Београд, 1929—1934), *Зборник Професорског друштва* (Београд, 1935), *Прилози проучавању народне поезије* (Београд, 1934—1940), *Народна просвета* (Београд, 1935), *Задужбина Саре и Васе Стојановића* (Београд, 1936), *Политика* (Београд 1936—1937), *Просвјета* (Сарајево, 1937), *XX век* (Београд, 1938), *Правда* (Београд, 1939), *Слободна мисао* (Никшић, 1938), *Југоисток* (Загреб, 1944), *Република* (Београд, 1953), *Народно стваралаштво — Folklor* (Београд, 1962—1981), *Гласник Етнографског музеја на Цетињу* (Цетиње, 1962, 1964), *Летопис Матице српске* (Нови Сад, 1965), *Zeitschrift für Balkanologie* (1965), *Стварање* (Титоград, 1967—1974), *Гласник Етнографског института САНУ* (Београд, 1969), *Gedankenschrift für Alois Schmaus* (München, 1971), *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор* (Београд, 1969—1973), *Зборник Матице српске за књижевност и језик* (Нови Сад, 1979—1982), *Историјски записи* (Титоград, 1977—1987).

Од 1934. до 1940. године Р. Меденица је власник и главни уредник познатог међуратног часописа *Прилози проучавању народне поезије*, у којем сарађују еминентни слависти, читава плејада познатих и признатих имена југословенске и европске науке која су се брижљиво занимала за нашу народну књижевност (на примјер др Алојз Шмаус, Герхард Геземан, Матија Мурко, Валтер Винш, Јозеф Мата; Тихомир Ђорђевић, Светозар Матић, Веселин Чајкановић, Александар Белић, Богдан Поповић, Владимир Ђоровић, Драгутин Костић, Миодраг С. Лалевић, Станоје Станојевић, Видо Латковић, Никола Банадзевић, Трифун Ђукић, Светислав

Стефановић, Димитрије Ђуровић, Станислав Винавер, Душан Недељковић и др.).

Прилози проучавању народне поезије, током читавог периода излажења, одржао је велики углед и високи реноме у историји наше и европске науке о народној књижевности. Према неким мишљењима био је то најбољи часопис те врсте, не само код нас, него и у Европи. Објављивао је радове из свих врста народног пјесништва (епску и лирску поезију, тужбалице) и патријархалне културе. . .

Проучавајући *Прилоге* Д. Аранитовић забиљежио је да је двоброј за 1940 (књ. VII) сагорио заједно са штампаријом „Народне просвете“, приликом фашистичког бомбардовања Београда 6. априла 1941. С тим у вези, Аранитовић констатује да је један неповезани број уништеног часописа уредник узео из Штампарије очију бомбардовања, али је и он „нетрагом нестао током 1945. године из библиотеке Алојза Шмауса“.

Р. Меденица је и у поратним годинама интензивно и студиозно наставио изучавање нашег народног епа и фолклора уопште. Почев од 1958. године учесник је на четрнаест конгреса удружења [савеза] фолклориста Југославије, са запаженим саопштењима, поглавито из народног стваралаштва. Ријечју, читав свој живот Радосав Меденица је посветио проучавању наше народне поезије, чиме се „не само одужио своме роду и народу већ је задужио и будућа покољења.“

Између бројних стручних и научних радова Радосава Меденице, посебно треба истаћи, међу његовим књигама и брошурама“, двије монографије о којима је научна и стручна критика дала високе оцјене. То су: *Бановић Страхиња у кругу варијаната и тема о невери жене у народној епци* (Београд, 1965, 322 стр.) и *Народна епика и њени творци* (Цетиње, 1975, 415 стр.).

Осим обимног и разноврсног научноистраживачког рада, Р. Меденица се с великим успјехом бавио просвјетно-педагошким стваралаштвом. Познат је као аутор разних њемачких уџбеника за гимназије и грађанске школе, објављених између два рата, у току и послје другог свјетског рата. У периоду 1932—1954. године штампана су му двадесет њемачких уџбеника и приручника за све разреде гимназије (од I до VIII) и грађанских школа (од I до IV). Уџбенике је конципирао на савремен начин; примјењујући приликом њихове израде модерне педагошко-дидактичке принципе, методе активног учења језика. Стога су неки његови уџбеници доживјели и по пет издања за српскохрватско језичко подручје, а неки су му и превођени (на словеначки језик).

Поред значајног научног и педагошког дјеловања, Меденица се успјешно бавио и преводилачким радом из белетристике, стручне и научне медицинске литературе. Поред осталог, године 1968, превео је Геземаново дјело „Чојство и јунаштво старих Црногораца“ (Цетиње, 1968, 282 стр.).

Напосљетку треба истаћи да се Меденица огледао и као редактор неколико занимљивих издања. Из домена тог његовог стваралачког напора, међу осам приређених издања, чини се, посебан значај имају двије књиге: антологија *Црногорске анегдоте* (Титоград, 1967) и *Ерлангенски рукопис* (Никшић, 1987). Потоња представља најзначајнији зборник предвукоске усмене поезије на српскохрватском језику, који је Меденица припремио за штампу у коауторству са Д. Аранитовићем. На жалост ово своје потоње дјело Меденица није дочекао да угледа, јер га је смрт у томе

предухитрила. Умро је истог дана када се књига појавила на свијет и била изложена на Међународном сајму књига у Београду, октобра 1987. год.

Током свог дугог стваралачког вијека који је трајао безмало пуних шест деценија — од раних двадесетих до позних осамдесетих година нашег вијека — Радосав Меденица је урадио много на проучавању наше народне етике и фолклористике „и тиме је ударио сигурне темеље за даље проучавање ових области“ народног стваралаштва. О томе и свеколиком научноистраживачком и стваралачком ангажману Радосава Меденице, најбоље говори његова библиографија која садржи преко 360 библиографских јединица, од којих: 4 оригинална дјела, 21 уџбеник и приручник, 9 приређених и 14 преведених дјела.

Прву селективну библиографију радова Радосава Меденице сачинили смо и објавили поводом педесетоодишњице његовог стваралачког рада.* Касније је Д. Аранитовић дао знатно комплетнију Меденицину библиографију,** али ни она није била свеобухватна. Користећи се овима двјема објављеним библиографијама, уз одговарајуће допуне новим јединицама и комплетирање библиографског записа, вјерујемо да је ова библиографија, углавном, цјеловита. Аранитовић ми је уступио извјестан број библиографских јединица до којих је дошао током својих библиографских претраживања, на чему му се и овом приликом љубазно захваљујем.

II. БИБЛИОГРАФИЈА

II-1. — Посебно штампане монографске публикације

II. 1.1 — Књиге и брошуре

- 1 НЕМАЧКИ ИЗВОР ЈЕДНЕ СТЕРИЈИНЕ КОМЕДИЈЕ. Београд, шт. Штампарија Милана Сибиновића, 1937, 10.
- 2 КОЛАШИН И ОКОЛИНА. Издавач Туристичко друштво Колашин, Београд, 1957, 67. Коаутор: Ђ. Поповић.
- 3 БАНОВИЋ СТРАХИЊА У КРУГУ ВАРИЈАНАТА И ТЕМА О НЕВЕРИ ЖЕНЕ У НАРОДНОЈ ЕПИЦИ. Студија из наше народне поезије. Српска академија наука и уметности, Београд, Посебна издања, књига ССCLXXXI, Одељење литературе и језика, књига 14. Издавачка установа „Научно дело“, Београд, 1965, стр. 322. Résumé: Banović Strahinja dans le cycle des variantes et des thèmes sur l'infidélité de la femme dans la poésie épique populaire des Slaves du sud.
- 4 НАРОДНА ЕПИКА И ЊЕНИ ТВОРЦИ. Црногорско-херцеговачка планинска област постојбина патријархалне културе и епске песме Динараца. — Цетиње — Београд, „Обод“, 1975, 415.

* Душан Ј. Мартиновић: *Прилог био-библиографији Радосава Меденице*. — Годишњак Цетињске гимназије, V/1974, стр. 77—84.

** Доброло Аранитовић: *Библиографија радова Радосава Меденице*. — Историјски записи, XXXII (LII)/1979, књ. XIX, св. 2, стр. 111—149.

II. 1.2 — Уџбеници и приручници

- 5 DEUTSCHE KURZGESCHICHTEN. — Београд, Знање, 1954, 83.
- 6 DEUTSCHES LESEBUCH. Teil 1. Немачка читанка. Део 1. За I разред средњих школа. — Београд, Књижарница Томе Јовановића и Вујића, 1941, 88.
- 7 DEUTSCHES LESEBUCH. Teil 1. Немачка читанка. Део 1. за III разред средњих школа. — Београд, Народна просвета, 1936, 135.
- 8 DEUTSCHE LESEBUCH. Teil 1. Немачка читанка за грађанске школе, Део 1. за I разред. — Београд, Народна просвета, 1935, 123.
- 9 DEUTSCHES LESEBUCH. Teil 1. Немачка читанка. Del 1. za III razred srednjih šol. Za slovenske šole priredil Ciril Arko. — Београд, Народна просвета, 1937, 141.
- 10 DEUTSCHES LESEBUCH. Teil 2. Немачка читанка за грађанске школе. Део 2, за II разред. — Београд, Народна просвета, 1935, 146.
- 11 DEUTSCHES LESEBUCH. Teil 2. Немачка читанка. Део 2 за II разред средњих школа. — Београд, Књижарница Томе Јовановића и Вујића, 1941, 90.
- 12 DEUTSCHES LESEBUCH. Teil 2. Немачка читанка. Део 2, за IV разред средњих школа. — Београд, Народна просвета, 1932, 164.
- 13 DEUTSCHES LESEBUCH. Немачка читанка. Део 3, за III разред средњих школа. — Београд, Књижарница Томе Јовановића, и Вујића, 1941, 103.
- 14 DEUTSCHES LESEBUCH. Teil 3. Немачка читанка. Део 3, за V разред средњих школа. — Београд, Народна просвета, 1933, 159.
- 15 DEUTSCHES LESEBUCH. Teil 4. Немачка читанка. Део 4, за IV разред сред. школа. — Београд, Књиж. Томе Јовановића и Вујића, 1942, 124.
- 16 DEUTSCHES LESEBUCH. Teil 4. Немачка читанка. Део 4. за VI разред средњих школа. — Београд, Народна просвета, 1933, 155.
- 17 DEUTSCHES LESEBUCH. Teil 5. Немачка читанка. Део 5. за VII разред средњих школа. — Београд, Народна просвета, (б.г.), 116.
- 18 DEUTSCHES LESEBUCH. Teil 6. Немачка читанка. Део 6. за VIII разред средњих школа. — Београд, Народна просвета, 1933, 149.
- 19 DEUTSCHES LESEBUCH. Teil 7. Немачка читанка. Део 7. за VII разред сред шк. — Београд, Књиж. Томе Јовановића и Вујића, 1943, 112.

- 20 DEUTSCHES LESEBUCH. Teil 8. Немачка читанка. Део 8. за VIII раз. сред. шк. — Београд, Књиж. Томе Јовановића и Вујића, 1943, 164.
- 21 КУРС НЕМАЧКОГ ЈЕЗИКА. Немачки за почетнике. — Београд, Књижара Ф. Пеликан, 1935, 159. Коаутор Алојз Шмаус.
- 22 MODERNE DEUTSCHE PROSA. Lektüre für die VI Klasse. — Београд, Верлаг, Народна просвета, 1939, 87.
- 23 MODERNE DEUTSCHE PROSA. Lektüre für die VII Klasse. — Београд, Верлаг Народна просвета, 1939, 85.
- 24 MODERNE DEUTSCHE PROSA. Lektüre für die VIII Klasse. — Београд, Верлаг, Народна просвета, 1939, 93.
- 25 ПРАКТИЧНИ НЕМАЧКИ ЈЕЗИК. — Београд, Свесловенска књижарница Николе Живковића, 1941, 159.

II.2 — Студије. Расправе. Чланци. Прилози

- 26 ХАЈНЕ И ПРЕВОДИ ЊЕГОВИХ ПЕСАМА. — Мисао, 1924, VI, XVI, 113, 1169—1178; 114, 1232—1234; 115, 1223—1233; 116, 1379—1387; 117 1452—1459; 118, 1543—1553.
- 27 ВАЛТЕР ФОН ДЕР ФОГЕЛВАЈДЕ. — Венац, 1925—1926, XI, 4—5, 340—344.
- 28 ХАНС САКС. — Венац, 1926—1927, XII, 4—5, 334—338.
- 28а „АВАНТУРИСТА СИМПЛИЦИЈЕ“. — Венац, 1926—1927, XII, 7, 519—523.
- 29 ДВЕ НАШЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ И СРЕДЊОВЕКОВНА ГЕРМАНСКА ПОЕЗИЈА. — Страни преглед, 1927, I, 3, 235—246.
О сличности мотива у народним песмама „Марко и Алил-ага“ и „Вук Зечанин и љуба му“ са мотивима у неким еповима средњовековне германске поезије.
- 30 ЗМАЈЕВА „ОПОМЕНА“ И БРАНКОВЕ „БРАГОЛИЈЕ“. — Записи, 1927, I, I, I, 34—41.
- 31 ИНТЕРЕСОВАЊЕ НЕМАЦА ЗА ЊЕГОШЕВУ ЦРНУ ГОРУ. — Записи, I, I, 3, 167—173.
- 32 НЕМЦИ О ЦРНОЈ ГОРИ И ЦРНОГОРЦИМА. У: Цетиње и Црна Гора, Београд, 1927, 375—386.
- 33 РЕДУКЦИЈА ГИМНАЗИЈА Гласник Професорског друштва, 1927, VII, 5, 257—261.

- 34 ИЗ ТУЂЕ КЊИЖЕВНОСТИ. — Венац, 1928—1929, XIV, 1, 36—45.
- 35 ЈЕДНА НАША ДУЖНОСТ. — Записи, 1928, II, II, 1, 4—9.
Рад на проучавању народног живота и обичаја у Црној Гори.
- 36 ЛЈУБА ЈОВАНОВИЋ. — Записи, 1928, II, II, 3, 191—192.
Некролог (преминуо 10. фебруара 1928).
- 37 МАРКО МИЉАНОВ И КЊАЗ НИКОЛА. (Једно непознато писмо).
— Записи, 1928, II, III, 1—2, 91—92.
Писмо Марка Миљанова Јефту Гојковићу од 29. јануара 1901. године.
- 38 НАША И ГЕРМАНСКА НАРОДНА ПОЕЗИЈА. — Страни преглед,
1928, 235—246.
- 39 НЕКОЛИКО ДОДИРНИХ МЕСТА У НЕМАЧКОМ СРЕДЊОВЕКОВ-
НОМ ЕПУ И НАШИМ НАРОДНИМ ПЕСМАМА. — Записи, 1928, II,
III, 1—2, 76—80.
- 40 ЊЕГОШЕВА ПИСМА НА ЊЕМАЧКОМ. — Страни преглед, 1928, 45
—56.
- 41 ОСНИВАЊЕ ФРАНЦУСКОГ КОНЗУЛАТА У ЦРНОЈ ГОРИ 1808. —
Записи, 1928, II, II, 5, 257—266.
- 42 ПРЕВОДИ „ФАУСТА“. — Записи, 1928, II, III, 3, 154—160; 4, 216—223.
- 43 ТУРИЗАМ У ЦРНОЈ ГОРИ. — Записи, 1928, II, III, 1—2, 45—51.
Значај и могућности развоја.
- 44 ЗМАЈЕВ ПРЕВОД ГЕТЕОВЕ „ИФИГЕНИЈЕ“. — Страни преглед,
1929, 1—2, 54—58.
- 45 КОНРАД ФЕРДИНАНД МАЈЕР И УОКВИРЕНА НОВЕЈА. — Ми-
сао, 1929, XI, XXXI, 233—237, 1—22.
- 46 МОТИВИ ИЗ ЛЕГЕНДЕ О НЕВЕРНОЈ ЖЕНИ У НАШИМ НАРОД-
НИМ ПЕСМАМА. — Записи, 1929, III, V, 1—2, 14—26.
- 47 О ГЕТЕОВОЈ „ИФИГЕНИЈИ“. — Радио-Београд, 1929, I, 35, 2—3.
- 48 БОЖИДАР ЂУКИЋ — ПРОФЕСОР НА ЦЕТИЊУ. — Гласник Про-
фесорског друштва, 1930, X, 1, 78—79.
Некролог.
- 48а ДИРЕРОВА КСАНТИПА. — Правда, 1930, 26, 6, 6—9. I. 20.

- 4⁰ ИЛИЈА МИТРОВИЋ. — Записи, 1930, IV, VI, 1, 63—64.
Некролог. (Преминуо 1. децембра 1929).
- 50 МОТИВ О СУДАРУ ОЦА И СИНА. (По народним књижевностима).
— Записи, 1930, IV, VII, 1, 8—15; 2, 69—74.
- 51 ВАЛТЕР ФОН ДЕР ФОГЕЛВАЈДЕ. — Српски књижевни гласник.
Нова серија, 1931, XXXII, 8, 604—618.
- 52 ДВА КОНЦЕРТА „ЊЕГОША“ У БЕОГРАДУ. — Записи, 1931, VI,
VII, 4, 254—255.
- 53 ИЗ ГЕТЕОВЕ АУТОБИОГРАФИЈЕ И ЕКЕРМАНОВИХ РАЗГОВОРА
С ГЕТЕОМ. — Венац, 1931—1932, XVIII, 8, 572—579.
- 54 МАКСИМ ШОБАЈИЋ. — Записи, 1931, V, IX, 6, 382.
- 55 О ПОСТАНКУ АНЕГДОТА. — Записи, 1931, V, IX, 6, 371—374.
- 56 ГЕТЕОВА БАЈКА О ПАРИСУ. — Мисао, 1932, 1—2, 60—71.
- 57 ЈЕДАН ОСВРТ НА ПРЕВОЂЕЊЕ ГЕТЕА У НАШОЈ КЊИЖЕВНО-
СТИ. — Српски књижевни гласник. Нова серија, 1932, XXXV, 8, 573
—585.
- 58 МУЖ НА СВАДБИ СВОЈЕ ЖЕНЕ. — Прилози проучавању народне
поезије, 1934, I, I, 1, 33—61. Zusammenfassung.
- 59 ОБЕРАМЕРГАУШКА НАРОДНА ИГРА У СТРАДАЊУ ХРИСТОВУ.
— Српски књижевни гласник. Нова серија, 1934, XXXVII, 299—307.
- 60 ФИЛИП ВИШЊИЋ, IN MEMORIAM. На том светлом гробу и на
многим светлим и светим гробљима заснива се моћ и величина наше
земље и нашег племена. — Идеје, 1934, I, 29, 2.
- 61 ВИШЊИЋЕВА И НАША СТАРИНСКА НАРОДНА ПЕСМА. — Срп-
ски књижевни гласник. Нова серија, 1935, XLVI, 7, 496—507.
Предавање одржано на београдском радију.
- 62 НЕМЦИ О ЦРНОЈ ГОРИ И ЦРНОГОРЦИМА. — Зборник Професор-
ског друштва, Београд, 1935, 375—386.
- 63 ОБЕРМЕРГАНШКА НАРОДНА ИГРА О СТРАДАЊУ ХРИСТОВУ.
— Народна просвета, Београд, 1935, XVI, 26—27, 3—4.
- 63а ОДГОВОР МИТРУ ВЛАКОВИЋУ НА „ОДГОВОР РАД. МЕДЕНИЦИ
И ДР А. ШМАУСУ“. — Живот и рад, 1935, 141, 317—319.

- 64 ПИСМО УРЕДНИКУ „ЖИВОТА И РАДА“ У ВЕЗИ СА ЧЛАНКОМ: Митар С. Влаховић, „Одговор гг. Рад. Меденици и др. А. Шмаусу“, — Живот и рад, VIII/1935. XXII, 140, 253—256; 1941, XXII, 317—319. Polemika о епиској пјесми у Источној Србији.
- 65 ПОЧЕЦИ НЕМАЧКЕ НАСТАВЕ И РЕФОРМЕ ЈОВАНА СТ. ПОПОВИЋА. — Страни преглед, 1935, 123—137.
- 66 РАДИ ОБЈАШЊЕЊА. — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 1, 144.
У вези са извјештајем Етнографског музеја у Београду, Гласник Етнографског музеја, књ. IX, стр. 131.
- 67 ФИЛИП ВИШЊИЋ И ПЕСНИЧКИ ОКВИР „ПОЛЕЂЕЛА ДВА ВРАНА ГАВРАНА“. — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 1, 39—56. Zusammenfassung.
- 68 АНКЕТА ЧАСОПИСА „РАЗВИТАК“. — Прилози проучавању народне поезије, 1936, III, 2, 316.
- 69 ВУКОВА ПРОСЛАВА. — Прилози проучавању народне поезије, 1937, IV, 2, 316—317.
- 70 ВУКОВА ПРОСЛАВА. — Страни преглед, 1936—37, VII—VIII, 1—4, 344—345.
- 71 ЕПСКА ПЕСМА У РЕСАВИ. (Volksepik im Resava-Gebiet). — Прилози проучавању народне поезије, 1936, III, 2, 267—286.
- 72 ИЗВЕШТАЈ Г. РАД. МЕДЕНИЦЕ. — Задужбина Саре и Васе Стојановића, 1936, III, 27—30.
О проучавању народне епике у Доњој Ресави и срезу деспотовачком.
- 73 НЕМАЧКИ ИЗВОРИ ЈЕДНЕ СТЕРИЈИНЕ КОМЕДИЈЕ. — Страни преглед, 1936, 123—127.
- 74 ПОЧЕЦИ НЕМАЧКЕ НАСТАВЕ У СРБИЈИ И РЕФОРМЕ ЈОВАНА СТ. ПОПОВИЋА. — Страни преглед, Београд, 1936, 17.
- 75 ДВА ПУТУЈУЋА СЛЕПЦА-ГУСЛАРА. (Ein bilindes Sängerpaa). — Прилози проучавању народне поезије, 1937, IV, 2, 287—300.
О Николи Корици и Јовану Антићу.
- 76 МАЛИ РАДОЈИЦА. (Zum Volkslied »Mali Radojica«). — Прилози проучавању народне поезије, 1937, IV, 1, 135—136.
- 77 ПЕВАЧ АКСЕНТИЈЕ МИЛЕНКОВИЋ. (Ein Sänger aus dem Resava-Gebiet). — Прилози проучавању народне поезије, 1937, IV, 1, 137—145.
- 78 ПРОУЧАВАЊЕ НАШЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ. — Просвета, 1937, XXI, 10—12, 665—670.

- 79 ФОНОГРАФСКО СНИМАЊЕ НАШИХ НАРОДНИХ ПЕСАМА У САРАЈЕВУ. (Phonographische Aufnahme bosnischer Volkslieder). — Прилози проучавању народне поезије, 1937, IV, 2, 272—275.
- 80 ГУСЛАР И ЊЕГОВИ СЛУШАОЦИ. — Прилози проучавању народне поезије. 1938, V, 2, 171—186. Zusammenfassung.
- 81 ДЕЛИЈА-ДЕВОЈКА. (Mädchen als Krieger verkleidet). — Прилози проучавању народне поезије, 1938, V, 2, 260—265.
- 82 ЈЕДНА ЕТНИЧКА СИМБИОЗА НА НАШЕМ ЈУГУ. — XX век, 1938, X, 696—702.
- 83 ЈУБИЛЕЈ НИКОЛЕ АНДРИЋА. — Прилози проучавању народне поезије, 1938, V, 1, 158—159.
Поводом 70-годишњице живота и 50-годишњице рада.
- 84 МАНАСТИР МОРАЧА, ЗАДУЖБИНА ВУКАНА НЕМАЊИЋА, ЧУВА УСПОМЕНЕ ИЗ БУРНЕ ПРОШЛОСТИ. — Правда, 1938, 34, 31. I, 18, Потпис Р. М.
- 85 СКУПЉАЧКИ РАД АНДРИЈЕ ЛУБУРИЋА. — Прилози проучавању народне поезије, 1938, V, 1, 159—160.
- 86 [Напомена уз чланак Глише Елезовића: „Чудесна сличност једног догађаја на Истоку са нашом народном пјесмом „Бановић Страхиња“]. — Прилози проучавању народне поезије, 1938, V, 2, 203—204.
- 87 ЦРНОГОРСКИ АЕД СТОТИНАШ САВО МАТОВ МАРТИНОВИЋ. — Прилози проучавању народне поезије, 1938, V, 1, 1—29. Zusammenfassung.
- 88 О НЕМАЧКОМ ЈЕЗИКУ. — Дом и школа, 1939, II, 1, 10—14.
- 89 ГРАЂЕЊЕ ИМЕНИЦА [У НЕМАЧКОМ ЈЕЗИКУ]. — Дом и школа, 1939, II, 2, 78—82.
- 90 НАГЛАСАК [У НЕМАЧКОМ ЈЕЗИКУ]. — Дом и школа, 1939, II, 3, 139—142.
- 91 СТАЛНИ ИЗРАЗИ [У НЕМАЧКОМ ЈЕЗИКУ]. — Дом и школа, 1939, II, 4, 205—208.
- 92 ГУСЛАРСКА ТРАДИЦИЈА ДАНИЛОВИЋА У ДОЊОЈ МОРАЧИ. (Guslarentradition in der Familie Danilović. Donja Morača). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 1, 100—112.
- 93 ДРУШТВЕНА ФУНКЦИЈА НАРОДНЕ ЕПСКЕ ПЕСМЕ. (Освета козовска Максима Шобајића). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 1, 60—70. Zusammenfassung.

- 94 ЗАДАЦИ И МЕТОДЕ САВРЕМЕНИХ ТЕРЕНСКИХ ИСПИТИВАЊА ТРАДИЦИОНАЛНЕ ПОЕЗИЈЕ. — Ш међународни конгрес слависта, Београд, I, 1939, 122—126.
- 95 КОСОВСКЕ ПЕСМЕ ИЗРАЗ ВИДОВДАНСКЕ ЕТИКЕ. — Правда, 1939, XXXV, 12, 441, стр.
- 96 МУРКОВА ХАСАНАГИНИЦА. — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 1, 126—136.
- 97 НЕКОЛИКО ЈЕЗИЧКИХ ТЕШКОЋА [у њемачком језику]. — Дом и школа, 1940, II, 5, 271—274.
- 98 УПОТРЕБА ГЛАГОЛА LASSEN. Прилози који могу бити наглашени и ненаглашени [у њемачком језику]. — Дом и школа, 1940, II, 6, 331—334.
- 99 СКРАЋИВАЊЕ СПОРЕДНЕ РЕЧЕНИЦЕ [у њемачком језику]. — Дом и школа, 1940, II, 7, 401—405.
- 100 УПОТРЕБА ГЛАГОЛА [у њемачком језику]. — Дом и школа, 1940, II, 8—9, 466—470.
- 101 УПОТРЕБА ПРИДЕВА [у њемачком језику]. — Дом и школа, 1940, II, 8—9, 470—471.
- 102 ЈЕДНА ОПШТА НАПОМЕНА. — Дом и школа, 1940, III, 1, 11—13.
О њемачком језику.
- 103 ЈЕДАН ПРИМЕР ЗА ВЕЖБАЊЕ. — Дом и школа, 1940, III, 1, 13—15.
Der Woiwode Miljan war besser als Marko Miljanov.
- 104 GOETHE UND DIE STUDENTEN. — Дом и школа, 1940, III, 3, 139—142.
- 105 [УЗ ОДЛОМАК ИЗ PANKEA] EMPÖRUNG WIDER DIE DANİ. — Дом и школа, 1940, III, 3, 142—143.
- 106 БЕЛЕШКЕ О ИНТЕРНАЦИОНАЛНИМ МОТИВИМА У НАШИМ НАРОДНИМ ПЕСМАМА. (Судар оца и сина). — Прилози проучавању народне поезије, 1940, VII, 1, 1—44.
- 107 НЕМАЧКА ЉУБАВНА ПИСМА У СРЕДЊЕМ ВЕКУ. — Правда, 1940, 36, 12.643, I, 16.
- 108 ЗМАЈЕВА „ОПОМЕНА“ ПРЕМА V. VON DER VOGELWEIDE, НЕМАЧКОМ ПЕСНИКУ XIII ВЕКА. — Дом и школа, 1941, III, 4, 206—209.
- 109 ВУК У НЕМАЧКОЈ. — Дом и школа, 1941, III, 5, 265—269.

- 110 9. MAJ 1805: СМРТ ФРИДРИХА ШИЛЕРА. — Српски народ, 1943, 2, 16, 10. Потпис Р. М.
- 111 ГУСЛАР ИЗРАЗ НАРОДНЕ ДУШЕ. — Српски народ, 1944, 3, 16—17, 14.
- 112 ЦРНОГОРОСЛАВЉЕ. — Ново време, 1944, 4, 846, (30. 1), 5. Полемика са С. М. Штедимлијом.
- 113 ЦРНОГОРОСЛАВЉЕ. — Српски народ, 29. I 1944. Потпис Р. М. Полемика са ставовима Савића Марковића Штедимлије.
- 114 ПРЕДГОВОР. — У: Вук Караџић, Чојство и јунаштво. Српске народне песме. Београд, Југоисток, 1944, 469—474.
- 115 „ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ“ — НАРОДНА ДРАМА. — У: Стогодишњица „Горског вијенца“ 1847—1947, Београд, 1947, стр. 56—62.
- 116 СРПСКОХРВАТСКЕ ЈУНАЧКЕ ПЕСМЕ. — Република, 1953, XX, 419. Поводом књиге Милмана Парија и Алберта Лорда.
- 117 ТЕМА О НЕВЕРИ ЖЕНЕ У ЈУЖНОСЛОВЕНСКОЈ НАРОДНОЈ ЕПИЦИ. — Рад конгреса фолклориста Југославије на Бледу 1959, Љубљана 1960, 325—331. Zusammenfassung.
- 118 БАНОВИЋ СТРАХИЊА У КРУГУ ВАРИЈАНАТА. — Рад конгреса фолклориста Југославије у Зајечару и Неготину 1958, Београд, Савез удружења фолклориста Југославије, 1960, 163—177. Résumé.
- 119 „ЗЛАТНА СВИРАЛА“ СИМЕ МИЛУТИНОВИЋА. — Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, 1961, XXVII, 3—4, 200—208.
- 120 КРАТКА ЕРСКА ПРИЧА КАО КАРАКТЕРОЛОШКА ГРАЂА. — Рад VIII конгреса Савеза фолклориста Југославије у Титовом Ужичу, 1961, Београд, 1961, 159—170. Résumé.
- 121 МАКСИМИЛИЈАН БРАУН О СРПСКОХРВАТСКОЈ ЈУНАЧКОЈ ПЕСМИ. — Народно стваралштво — Folklor, 1963, 5, 364—372.
- 122 „ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ“ — НАРОДНА СВЕТКОВИНА. — Рад X конгреса фолклориста Југославије, Цетиње, 1964, 125—135. Summary.
- 123 ВУК И НАШЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ У КУЛТУРНОЈ ИСТОРИЈИ ЗАПАДНЕ ЕВРОПЕ XIX ВЕКА. — Зборник радова XI конгреса фолклориста Југославије, Нови Винодолски, 1964, 173—182.
- 124 DAS ÄLTESTE ZEHNISLIED ÜBER BANOVIC STRAHINJA. — Die Welt der Slaven, 1964, IX, 59—63.

- 125 СТЕФАН ВЕРКОВИЋ И ЊЕГОВ УДЕО У ФОЛКЛОРИСТИЦИ МАКЕДОНИЈЕ. — Рад VII конгреса Савеза фолклориста Југославије у Охриду 1960, Београд, Савез удружења фолклориста Југославије, 1964, 60—77. Résumé.
- 126 ФОНОГРАФСКО СНИМАЊЕ НАШИХ НАРОДНИХ ПЕСАМА (ТАНАСИЈЕ ВУЋИЋ). — Гласник Етнографског музеја на Цетињу, 1964, IV, 331—339.
- 127 ВУКОВ ПЕВАЧ СТАРАЦ МИЛИЈА КОЛАШИНАЦ. — Летопис Матике српске, 1965, СХХХIV, 395, 517—537.
- 127a PROBLEMATIK UND METHODIK DER VARIANTENFORSCHUNG. — Zeitschrift für Balkanologie, 1965, III, 143—156.
- 128 БАНОВИЋ СТРАХИЊА У КРУГУ ВАРИЈАНТА. — У: Народна књижевност, приредио Владан Недић. Београд, Нолит, 1966, 207—224.
- 129 ХЕРЦЕГОВИНА — КОЛЕВКА ПАТРИЈАРХАЛНЕ КУЛТУРЕ И ЕПСКЕ ПЕСМЕ ДИНАРАЦА. — Рад IX конгреса Савеза фолклориста Југославије у Мостару и Требињу 1962, Београд, Савез фолклориста Југославије, 1966, 99—108. Résumé.
- 130 КАРАКТЕРОЛОШКИ И КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКИ ПРОФИЛ ЦРНОГОРСКЕ КРАТКЕ ПРИЧЕ И АНЕГДОТЕ. Предговор. — У: Црногорске анегдоте. Антологија, Графички завод, Титоград, 1967, 7—72.
- 130a РАД И ЖИВОТ ЕРХАРДА ГЕЗЕМАНА. — Стварање, 1967, XXII, 4, 436—444.
- 131 ОБЛИЦИ КАЗИВАЊА НАШИХ ЕПСКИХ ПЕСАМА ИСПРЕД ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА. — Рад XV конгреса фолклориста Југославије у Јајцу, 1968, 149—160.
- 132 ПОГЛЕД НА СТИЛИСТИЧКИ И КАРАКТЕРОЛОШКИ ПРОФИЛ МАКЕДОНСКЕ НАРОДНЕ ЕПИКЕ И ЊЕНУ ПРОБЛЕМАТИКУ. — Рад XIII конгреса Савеза фолклориста Југославије у Дојрану 1966. Скопје, Универзитетска печатница, 1968, 5—13. Zusammenfassung.
- 133 ПРИЛОГ ПИТАЊУ КАЛИСИФИКАЦИЈЕ И ТЕРМИНОЛОГИЈЕ НАРОДНИХ ПЕСАМА. — Рад XII конгреса Савеза фолклориста Југославије у Цељу, 1965, Љубљана 1968, 347—351. Zusammenfassung.
- 134 РАД И ЖИВОТ ГЕРХАРДА ГЕЗЕМАНА. — У: Геземан Герхард, Чојство и јунаштво старих Црногораца, Цетиње, 1968, 282.
- 135 НАРОДНЕ ПЕСМЕ У ПЕРАШКИМ РУКОПИСИМА ЈУЛИЈА БАЛОВИЋА И НИКОЛЕ МРАЗОВИЋА. — Рад XVI конгреса Савеза фолклориста Југославије на Игалу 1969, 61—70. Zusammenfassung.

- 136 ПОЕТИКЕ И КОМПОЗИЦИЈЕ НАРОДНЕ ЛИРСКЕ ПЕСМЕ БАЛКАНСКИХ СЛОВЕНА НА СВЕТЛОСТИ ПОЛОКОВИХ СТУДИЈА. — Гласник Етнографског института САНУ, XI—XV, 1969, 222—227.
- 137 DR A. SCHMAUS. IN MEMORIAM. — Gedankenschrift für Alois Schmaus, München, 1971, XIX—XXXI.
- 138 ОБЛИЦИ КАЗИВАЊА НАШИХ ЕПСКИХ ПЕСАМА ИСПРЕД ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА. — Рад XV конгреса фолклориста Југославије, 1971, 149—160.
- 139 ПОЕТСКО-ИСТОРИЈСКИ ЛИК ВУКА ЛОПУШИНЕ. — Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, 1971, XXXVII, 1—2, 3—26.
- 140 ПЕРАШТАНСКЕ БУГАРШТИЦЕ И ЊИХОВЕ ДЕСЕТЕРАЧКЕ ПАРАЛЕЛЕ. — Gedankenschrift für Alois Schmaus, München, 1971, 484—491.
- 141 ВЛАДИКА ПЕТАР I И НАРОДНА ПЈЕСМА. — Стварање, 1972, XXVII, 4, 413—429.
- 142 ЗНАЧАЈ АРХАИЧКИХ ЕЛЕМЕНАТА У НАРОДНОЈ ЕПИЦИ МАКЕДОНИЈЕ. — Рад XIX конгреса Савеза фолклориста Југославије, Крушево, 1972, 279—283. Zusammenfassung.
- 143 МАЛИСОР И ПАШИНИЦА. — Стварање, 1973, XXVIII, 2, 201—203. Поводом чланка Слободана Калезића *О једној народној пјесми*.
- 144 ПАВЛЕ РОВИНСКИ О НАРОДНОЈ ПОЕЗИЈИ ВАСОЈЕВИЋА. — Народно стваралаштво — Folklor, 1973, XII, 47—48, 88—102.
- 145 ФОНОГРАФСКО СНИМАЊЕ НАШИХ НАРОДНИХ ПЕСАМА. — Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, 1973, XXXIX, 3—4, 244—255.
- 146 АЛЕМ-ШАХА И МАЛИСОР. — Нова истраживања о познатој песми. — Стварање, 1974, XXIX, 5—6, 675—676.
- 147 АРБАНАШКЕ КРЕШНИЧКЕ ПЕСМЕ И НАША НАРОДНА ЕПИКА. — Рад XIV конгреса Савеза фолклориста Југославије у Призрену 1967, Београд, 1974, 233—251. Zusammenfassung.
- 148 ЖАЛОСНА ПЕСМА О ПЛЕМЕНИТОЈ ХАСАНАГИНИЦИ. — Рад 21. конгреса Савеза фолклориста Југославије. Чапљина, 17—21. септ. 1974. Сарајево, 1974, 307—316. Zusammenfassung.
- 149 ПРИЛОГ ПИТАЊУ КЛАСИФИКАЦИЈЕ И ТЕРМИНОЛОГИЈЕ НАРОДНИХ ПЕСАМА. У књизи Народна књижевност. Избор студија и чланака о народној књижевности. Састављачи: др Бенана Бутуровић и др Влајко Палавестра, Сарајево, 1974, стр. 215—223.

- 150 СЛИЈЕПИ, МУСЛИМАНСКИ ГУСЛАР ЂОР-ХУСО ХУСОВИЋ. — Стварање, 1974, XXIX, 2, 247—250.
- 151 МАТИЈА МУРКО: 150 ГОДИНА АСАНАГИНИЦЕ У ЛИТЕРАТУРИ И УСМЕНОМ ПРЕДАЊУ. Dr Mathias Murko: Das Original von Goetes »Klaggesang von der edlen Frauen des Asan Ata« (Asanaginica) in der Literatur und im Volksmunde durch 150 Jahre. — Хасанагиница 1774—1974, приредио Алија Исаковић, Свјетлост, Сарајево, 1975, стр. 411—421.
- 152 ГУСЛАРСКА ТРАДИЦИЈА ДАНИЛОВИЋА У ДОЊОЈ МОРАЧИ. — Историјски записи, 1977, XXX(L), XXXIX, 1, 142—154.
- 153 СЈЕЋАЊА. Покретање часописа „Записа“ 1927. године. — Историјски записи, 1977, XXX(L), XXXIX, 1, 215—221.
- 154 ФОРТИСОВА „ХАСАНАГИНИЦА“ И СЛИТНИ РУКОПИС. — Зборник Матице српске за књижевност и језик, 1979, XXVII, 3, 397—431 + 2 прил.
- 155 ЕРЛАНГЕНСКИ РУКОПИС И ЊЕГОВЕ ПЕСМЕ — ДВА И ПО СТОЛЕЋА ЊЕГОВА ПОСТОЈАЊА. — Зборник Матице српске за књижевност и језик, 1982, XXX, 3, 369—384.
- 156 СА ШМАУСОМ ПО ЦРНОЈ ГОРИ. Поводом десете годишњице смрти истакнутог слависте и најбољег преводиоца „Горског вијенца“. — Пobjеда, 1981, 38, 5435, 22. I, 16; 5436, 23. I, 14; 5437, 24. I, 16.
- 157 CHARACTEROLOGISCHES UND KULTURHISTORISCHES PROFIL DER MONTENEGRINISCHEN KURZGESCHICHTEN. — In: Musikethnologisches Kolloquium. Zul 70. Geburtstag von Walther Wünsch (1978). Die südosteuropäische volkskultur in Gegenwart. Reserate der 4. Internationalen Balkanologenfassung (1970). Walther Wünsch in Dankbarkeit gewidmet. Akademische druck-u. Verlagsanstalt, Graz — Austria, 1983, 115—129.
- 158 ПОГОВОР УЗ ПРЕВОД Г. ГЕЗЕМАНА: Са српском војском кроз Арбанију, СКЗ, Београд, 1984, стр. 205—213.
- 159 ЕРЛАНГЕНСКИ РУКОПИС И ЊЕГОВЕ ПЕСМЕ — ДВА И ПО СТОЛЕЋА ЊЕГОВА ПОСТОЈАЊА. [Предговор.] У: Ерлангенски рукопис. . . , Никшић, 1987, 5—25.
- 160 ПРИКАЗИВАЊЕ „ГОРСКОГ ВИЈЕНЦА“ КАО НАРОДНЕ СЕТКОВИНЕ. — Историјски записи, 1987, LX, 1, 75—82.
- 161 СЈЕЋАЊА НА МИЛАНУ ВУКОВИЋА. — Историјски записи, 1987, LX, 1, 225—227.

- 162 ВИЛАНДОВИ „АБДЕРИЋАНИ“. — Венац, 1926—27, XII, 9—10, 708—715.
- 163 БОГДАН ПОПОВИЋ: ОГЛЕДИ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ И УМЕТНОСТИ. Књ. I и II. Изд. Књижарнице Геце Кона, Београд, 1927. — Записи, 1927, I, I, 2, 124—125.
- 164 ДР ИВАН ЈОВИЋЕВИЋ: ЦРНОГОРСКИ ШЕНАТ У БИОГРАДУ. Београд, 1927. — Записи, 1927, I, I, 2, 128.
- 165 ДРАГИША БОРИЧИЋ: ПЛАВ И ГУСИЊЕ, Београд, 1926. — Записи, 1927, I, I, 1, 59—60.
- 166 ЖИЛ ПАЈО: ВАСПИТАЊЕ ВОФЕ. Београд, 1927. — Записи, 1927, I, I, 5, 317—318.
- 167 ПЕТ. М. БОЖОВИЋ: ГЛИГО ВУЛЕВ ПЕРОВИЋ, Подгорица 1927, — Записи, 1927, I, I, 2, 128.
- 168 Prof. DR. JOSEF V. BAJZA: BEITRÄGE ZUR UNGARISCHEN BIBLIOGRAPHIE ÜBER MONTENEGRO, Budapest, 1927. — Записи, 1927, I, I, 3, 191.
- 169 V. MASSUKA: СТАНИЦА, ТЕМА СА ВАРИЈАЦИЈАМА. Један чин. Београд, 1927. (Прештемпано из „Мисли“). — Записи, 1928, II, II, 3, 188.
- 170 ГР. БОЖОВИЋ: ЦРТЕ И РЕЗЕ, Београд, 1928. — Записи, 1928, II, III, 6, 381—382.
- 171 ДВЕ САТИРИЧНЕ ЗБИРКЕ. Радован Кошутић, Песник и смрт (Београд 1927, изд. књижаре Цвијановић); Драг. Н. Ивановић, Стрмоглава или Домановић Радоје у проширеној Страдији (Београд, 1928). — Записи, 1928, II, III, 3, 188—189.
- 172 ДР МАРКО МИКИЈЕЉ: ЈУСТИН, ФИЛОЗОФ И МУЧЕНИК. Београд. — Запис, 1928, II, II, 3, 190.
- 173 ДР ПЕРО ШОЋ: ЦРНА ГОРА. Политичко-економска белешка. Београд, 1928. — Записи, 1928, II, III, 3, 187.
- 174 ДР УРОШ КРУЉ: КРИЗА ПАРЛАМЕНТАРИЗМА И ЊЕГОВА РЕФОРМА. Београд, 1928. — Записи, 1928, II, III, 3, 188.
- 175 „ДУБРОВАЧКИ ЗАБАВНИК“ 1928. Календар књижаре и типографије „Јадран“ Дубровник. — Записи, 1928, II, III, 3, 189.

- 176 ЖИЛ ПАЈО: ИНТЕЛЕКТУАЛНИ РАД И ВОЉА. I и II. Прево с француског Јов. М. Јовановић. Београд. — Записи, 1928, II, III, 3, 187.
- 177 ЈОВАН Ј. БАБИЋ: Књижевни огледи I. Београд, 1928. — Записи, 1928, II, III, 1—2, 122.
- 178 КЊИЖЕВНА РЕВИЈА „АЛМАНАХ 1927“. — Записи, 1928, II, II, 2, 127.
Приказ бр. 8—10 за 1927.
- 179 МИРОЉУБ, КЊИЖЕВНИ ЛИСТ МЛАДОГ НАРАШТАЈА. — Записи, 1928, II, II, 5, 309—310.
- 180 МОМЧИЛО НАСТАСИЈЕВИЋ: МЕЂУЛУШКО БЛАГО. Музика Светомира Настасијевића, Београд. — Записи, 1928, II, II, 3, 189.
- 181 PHILIP HILKENE: ZUR ENTSTEHUNGSGESCHICHTE DER GÖTZ VON BERLISHINGEN. (К историји постојања Геца од Берлихингена). Нови Врбас, 1928. — Записи, 1928, II, III, 6, 382—383.
- 182 РАДОВАН С. РАДОВИЋ: ЦРНА ГОРА У СВЕТСКОМ РАТУ. Београд, 1928. — Записи, II, II, 5, 316.
- 183 СТРАНИ ПРЕГЛЕД. — Записи, 1928, II, II, 5, 311.
- 184 HERMANN WENDEL: BISMARCK UND SERBIEN IN JANRE 1866. (Бизмарк и Србија у години 1866). Berlin 1927. — Записи, 1928, II, II, 5, 302--304.
- 185 ШАРЛ ДИЛ: ВИЗАНТИСКЕ СЛИКЕ. СКЗ, XXX коло, бр. 203. Београд, 1927. — Записи, 1928, II, II, 1, 62—63.
- 186 АРТУР ШОПЕНХАУЕР: О ГЕНИЈУ. Прево Милан Вујаклија. Београд, 1928. — Записи, 1929, III, IV, 2, 128.
- 187 ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ НА ПОЗОРНИЦИ. — Записи, 1929, III, IV, 5, 313—314.
Приказало Удружење Црногораца у Београду 2. фебруара 1929.
- 188 ДР ДРАГОЉУБ ОБРАДОВИЋ: НЕМАЧКО-СРПСКИ РЕЧНИК. Београд, 1927, издање књижаре „Време“. — Гласник Југословенског професорског друштва, 1929, IX, 4, 256—263.
- 189 ДР ИЛИЈА М. ЈЕЛИЋ: О БРАКОЛОМСТВУ, С ТЕОРИЈСКОГ И ПРАКТИЧНОГ ГЛЕДИШТА. Београд, 1928. — Записи, 1929, III, IV, 2, 128.
- 190 ДР СВЕТОМИР РИСТИЋ, ЈОВАН КАНГРГА: РЕЧНИК СРПСКО-ХРВАТСКОГ И НЕМАЧКОГ РЕЧИКА II. Београд, 1928. — Записи, 1929, III, IV, 1, 61—63.

- 191 БУРО ВИЛОВИЋ: СВИЈЕТ БЕЗ КАСТА И БЕЗ СТАЛЕЖА, студија о Павићевићевим „Црногорцима“. Загреб 1929; Мићун Павићевић: Краљ-Николин портрет, Загреб, 1929. — Живот и рад, 1929, II, IV, 23, 867—868.
- 192 МИЋУН ПАВИЋЕВИЋ: ЦРНОГОРЦИ У ПРИЧАМА И АНЕГДОТАМА. Забавна библиотека, Загреб, 1929. — Живот и рад, 1929, II, IV, 22, 790—791.
- 193 НОВИЦА ШАУЛИЋ: СРПСКЕ НАРОДНЕ ТУЖБАЛИЦЕ. Београд, 1929. — Записи, 1929, III, V, 6, 367—368.
- 194 САВ. М. ШТЕДИМЛИЈА: РУВ ЈАВЕ. — Мисао, 1929, II, XXXI, 237—240, 480—489.
- 195 СТАНКО Т. МИТИЋ. ЗУЛФИЈА, драма у три промене. Београд, 1929, -- Записи, 1929, III, V, 4, 255.
- 196 STEVO TSCHUTURILO: ISSMAYLAGA TSCHEGITSCH'S TOD. Београд, 1929. — Записи, 1929, III, V, 1—2, 114—116.
- 197 STEVO TSCHUTURILO: ISSMAYLAGA TSCHEGITSCH'S TOD. — Венац, 1929—30, XV, 1, 79—80.
- 198 ФРИДРИХ ШИЛЕР: БАЛАДЕ, за ђачку лектуру приредио Милац Вујаклија, Београд 1929. — Живот и рад, 1929, 2, IV/23, 867.
- 199 НИКОЛА ТРАЈКОВИЋ: МЕЂУЛУЖЈЕ. Београд, 1930. — Записи, 1930, IV, VI, 6, 376—377.
- 200 СТОЈАН ЖИВАДИНОВИЋ: КАРАЂОРЂЕ, Београд, 1930. — Записи, 1930, IV, VII, 6, 377—381.
- 201 А. ШМАУС: ЛЕСИНГОВЕ ВАСНЕ КОД ДОСИТЕЈА. — Српски књижевни гласник, Нова серија, 1931, XXXIV, 8, 616—617.
- Приказ расправе: Alois Schmaus, Lessing — Fabeln bei Dositej Obradović, Zeitschrift für Slavische Philologie, 1931, Bd. VI, 4, 1—2.
- 202 АНТЕ ШИМЧИК: ИСПРЕД ПАСА КОСТИЈУ НЕМА. Хајдучка мјера за сукно. — Записи, 1931, V, IX, 2, 124—125.
- 203 БРАНИМИР ЋОСИЋ: ДЕСЕТ ПИСАЦА — ДЕСЕТ РАЗГОВОРА. Издавачка књижарница Геце Кона, Београд, 1931. — Записи, 1931, V, VIII, 5, 313—314.
- 204 ВЛАДИМИР ВУЈИЋ: СПУТАНА И ОСЛОВОЂЕНА МИСАО. — Записи, 1931, V, IX, 4, 254.
- 205 ДАМЊАН КОВАЧЕВИЋ: МАЛИ ХЕРОЈИ. Изд. Задужбине И. М. Коларца, Београд, 1930. — Записи, 1931, V, VIII, 2, 126—127.

- 206 ДР ДИМ. БУРОВИЋ: НАРОДНЕ УМОТВОРИНЕ (Геца Кон, Београд, 1931). — Српски књижевни гласник, Нова серија, 1931, XXXIV, 4, 316—317.
- 207 ДР ИЛИЈА М. ЈЕЛИЋ: ОСИГУРАЊЕ ОСУЂЕНИКА У НЕСРЕЋНИМ СЛУЧАЈЕВИМА ПРИ РАДУ. Београд, 1930. — Записи, 1931, IV, VIII, 3, 191.
- 208 ДР ИЛИЈА М. ЈЕЛИЋ: ТРАГОВИ ГОСТИНСКЕ ОБЉУБЕ КОД НАШЕГ НАРОДА. Београд. Књижарница Геца Кона, 1931. — Записи, 1931, V, IX, 2, 122—123.
- 209 ДР ИЛИЈА М. ЈЕЛИЋ: ШТА ЗНАЧИ КАМЕН О ВРАТУ. Београд, 1931. — Записи, 1931, V, VIII, 2, 124.
О једној одредби Даниловог законика из 1855. год.
- 210 ДР ЈОВО ТОШКОВИЋ: О ПАДУ БЕОГРАДА И ШАПЦА, 26. дец. 1806, 26. јан. 1807. год. Београд, Издавачка књижара Геца Кона, 1920. — Записи, 1931, V, VIII, 4, 256.
- 211 DR JOSEF MATL: DIE BEDENTUNG DER DEUTSCHEN EINFLÜSSE AUF DIE ENSTEHUNG DER SÜDSLAVISCHEN KULTUREN. (Deutsche Hefte für Volks- und Kulturbodenforschung, I, 4), Leipzig, 1931. — Записи, 1931, V, IX, 4, 237—238.
- 212 DR JOSEF MATL: ROMANTIK UND REALISMUS IN DEN SÜDSLAVISCHEN LITERATUREN DES 19. JAHRHUNDERTS V. PRAZE 1931. — Записи, 1931, V, VIII, 6, 375—376.
- 213 ЉУБИЦА С. ЈАНКОВИЋ: ИЗ СЛОВЕНАЧКЕ КЊИЖЕВНОСТИ. (Изд. Кредитне задруге Професорског друштва, Београд, 1931). — Записи, 1931, V, IX, 2, 112.
- 214 МАКСИМ ШОБАЈИЋ. — Записи, 1931, V, IX, 6, 382.
Биљешка о Мемоарима Максима Шобајића.
- 215 МИЛАН Ј. РАЈИЋ: НАШЕ ВРЕМЕ И НАШИ ЉУДИ I. Београд, 1931. — Записи, 1931, V, IX, 4, 253.
- 216 МИЛОШ ЦРЊАНСКИ: КЊИГА О НЕМАЧКОЈ. Београд, 1931. — Записи, 1931, V, VIII, 2, 125.
- 217 НИКОЛА ТРАЈКОВИЋ: ОПАТИЈСКА МАДОНА И ДРУГЕ НОВЕЛЕ. Издавачка књижарница Геца Кона, Београд, 1931. — Записи, 1931, V, VIII, 5, 307—308.
- 218 НАША СЛОВЕНАЧКА. Гласник Југословенског професорског друштва, Београд, 1931. — Записи, 1931, V, IX, 2, 119—120.

- 219 ПАВЛЕ БРЕЖНИК: У СЕНЦИ ОБЛАКОДЕРА. Београд, 1931, Издање књижарнице Геце Кона, Београд, 1931. — Записи, 1931, V, VIII, 6, 383—384.
- 220 ПОВОДОМ ПРЕМИЈЕРЕ „НЕДОЗВАНИХ“ МОМЧИЛА НАСТАСИЈЕВИЋА. Академско позориште Београд, 1931. — Записи, 1931, V, IX, 2, 115—116.
- 221 ПРИЧЕ Г. Б. МАРЈАНОВИЋА, БАТРИЋ МАРЈАНОВИЋ: СА ДИНАРСКИХ СТРАНА, Београд, 1931. — Мисао, 1931, XIII, XXXV, 265—272, 121—123.
- 222 РАДМИЛА ПЕТРОВИЋ-РАДОЈИЧИЋ: ЗНАЧЕЊЕ „КАМЕНА О ВРАТУ“ ПО ИСПИТИВАЊИМА Г. ИЛИЈЕ ЈЕЛИЋА, Загреб, 1931. — Записи, 1931, V, IX, 5, 320.
- 223 РАДОСЛАВ М. ВЕСНИЋ: СЛАВОЉУБ ЗОРИЋ. Београд, 1930. — Живот и рад, 1931, IV, VII, 37, 63—64.
- 224 РАДОСЛАВ М. ВЕСНИЋ: СЛАВОЉУБ ЗОРИЋ. Роман. Изд. Задужбине Илије М. Коларца, Београд, 1930. — Записи, 1931, V, VIII, 2, 126—127.
- 225 СЕКСУАЛНА БИБЛИОТЕКА. (А. Форел: Полно питање. Превео др. А. Костић; Блох. Сексуални живот нашег доба; Елен Клеј: Есеји о љубави и браку). — Записи, 1931, V, VIII, 1, 53—55.
- 226 СИМО ШОБАЈИЋ: ИЗ КРШНОГ ЗАВИЧАЈА. Београд, 1930. — Живот и рад, 1931, IV, VII, 41, 383—384.
- 227 УСКРШЊИ КЊИЖЕВНИ ПРИЛОЗИ БЕОГРАДСКИХ ЛИСТОВА. — Записи, 1931, V, VIII, 5, 317—319.
- 228 ВЕЛИМИР ЖИВОЈИНОВИЋ: МЕЂУ САВРЕМЕНИЦИМА. Београд, 1932. — Записи, 1932, VI, X, 6, 382—383.
- 229 ДАНИЛО ТУНГУЗ-ПЕРОВИЋ: ЛИЧНОСТИ ЧОЈСТВА И ЈУНАШТВА ЦРНЕ ГОРЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ. Београд, 1931. — Записи, 1932, VI, X, 3, 190—191.
- 230 ДР МИЛОШ ТРИВУНАЦ: ГЕТЕ, Београд, 1931. Велимир Живојиновић: Егмонт. (СКЗ, коло XXXI, 1931). — Записи, 1932, VI, X, 1, 48—50.
- 231 ДУШАН М. ЈЕВТИЋ: ОД БОГА ЗАБОРАВЉЕНИ. Београд, 1932. — Записи, 1932, VI, X, 6, 377—378.
- 232 Ј. В. ГЕТЕ: ЛИРСКЕ ПЕСМЕ. Превео Велимир Живојиновић. Београд, 1932. — Записи, 1932, VI, X, 6, 376—377.

- 233 ЈЕДНА ДОБРА МОНОГРАФИЈА О ДРЖИЋУ. — Мисао, 1932, XIV, XXXIX, 297—300, 212—213.
Приказ дела: Милош Савковић, *Марин Држић*, изд. Задруге Професорског друштва, Београд, 1932.
- 234 ЈЕДНА СТУДИЈА О ГЕТЕУ. Др Милош Тривунац: Гете, Београд, 1931. — Мисао, 1932, XIV, XXXVIII, 289—290, 120—121.
- 235 КЛАБУНДОВА ИСТОРИЈА СВЕТСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ. — Српски књижевни гласник, 1932, XXXV/3, 232—233.
- 236 МОМЧИЛО НАСТАСИЈЕВИЋ: ПЕТ ЛИРСКИХ КРУГОВА, Београд, 1932. — Записи, 1932, VI, XI, 1, 43—44.
- 237 ПРИЛОЗИ ПСИХОЛОГИЈИ СЕОСКЕ МЛАДЕЖИ ОД СЛОБОДАНА ПОПОВИЋА И САРАДНИКА. Београд, 1931. — Записи, 1932, VI, X, 1, 62.
- 238 СЛОБОДАН ПОПОВИЋ: ИНДИВИДУАЛНА ПСИХОЛОГИЈА И ВАСПИТАЊЕ ОМЛАДИНЕ ЗА КОЛЕКТИВНИ РАД. Београд, 1931. — Записи, 1932, VI, X, 1, 63—64.
- 239 РАДОЈЕ ЈАНКОВИЋ: ДРУМОМ И СОКАКОМ. Њујорк, штампарија Српског дневника, 1931. — Записи, 1932, VI, X, 1, 56—57.
- 240 ПЕРО СЛИЈЕПЧЕВИЋ: ЊЕГОШ КАО УМЈЕТНИК. Горски вијенац. — Јужни преглед, 1934, VIII, 3, 107—114; 4, 153—158; 5, 189—197; 6—7, 207—209.
- 241 АЛЕКСА СТАНОЈЕВИЋ: РОДНО МЕСТО ФИЛИПА ВИШЊИЋА. (Венац, XIX, 1934, стр. 659—663). — Прилози проучавању народне поезије, 1934, I, 2, 282.
- 242 АЛИЈА НАМЕТАК: ЈЕДНА НАРОДНА ПЈЕСМА О ПОЧЕТКУ БУНЕ НА ДАХИЈЕ ГОДИНЕ 1804 (Зборник за народни живот и обичаје Јужних Словена, XXIX, 1934, 2, 201—206). — Прилози проучавању народне поезије, 1934, I, 2, 281—282.
- 243 ДР А. ШМАУС И М. ВЛАХОВИЋ: О ЕПСКОЈ ПЕСМИ У СРЕМУ. (Гласник Етнографског музеја у Београду) VII, (1932), 90—105 и засебно. — Прилози проучавању народне поезије, 1934, I, 1, 136.
- 244 ДР АЛЕКСАНДАР Ђ. КОСТИЋ: СЕКСУАЛНО У СРПСКОЈ НАРОДНОЈ ПОЕЗИЈИ (Српски књижевни гласник, књ. XXXVIII, 1933, 281—292, 347—367). — Прилози проучавању народне поезије, 1934, I, 2, 282—283.
- 245 ДР СВЕТИСЛАВ СТЕФАНОВИЋ: СТУДИЈЕ О НАРОДНОЈ ПОЕЗИЈИ (Сабрана дела, књ. ПЕТИЦИЈА Београд 1933). — Прилози проучавању народне поезије, 1934, I, 1, 140—141.

- 246 ДР СВЕТОМИР РИСТИЋ: НАГОНСКИ ЖИВОТ У СРПСКОМ НАРОДНОМ ПЕСНИШТВУ (СКГ, XXXVI, (1932), 510—518). — Прилози проучавању народне поезије, 1934, I, 2, 283.
- 247 ДР СВЕТОМИР РИСТИЋ: НАША НАРОДНА КЊИЖЕВНОСТ У ТУМАЧЕЊУ ЈАШЕ ПРОДАНОВИЋА (СКГ, XLI, 1934, 498—503). — Прилози проучавању народне поезије, 1934, I, 2, 283—284.
- 248 МАГАЗИН СЈЕВЕРНЕ ДАЛМАЦИЈЕ, 1934, уредио Владан Десница, Сплит, 1934, 158. — Прилози проучавању народне поезије, 1934, I, 2, 278—279.
- 249 МИЛО ВУКЧЕВИЋ: БУРЂЕВА ЈЕРИНА У ТРАДИЦИЈИ И НАУЦИ. Вршац, 1934, 74. — Прилози проучавању народне поезије, 1934, I, 2, 280.
- 250 НИКОЛА ТРАЈКОВИЋ: ДЕВОЈКА БРЖА ОД КОЊА, драмска прича. Београд, 1934, 86. — Прилози проучавању народне поезије, 1934, I, 2, 284.
- 251 ПАВЛЕ ПОПОВИЋ: НОВИЈИ РАДОВИ О НАШОЈ НАРОДНОЈ КЊИЖЕВНОСТИ (Мисао, књ. XL (1932), 225—236). — Прилози проучавању народне поезије, 1934, I, 1, 137.
- 252 ПОНУДЕ МИНХЕНСКЕ „НЕМАЧКЕ АКАДЕМИЈЕ“. — Прилози проучавању народне поезије, 1934, I, 1, 143.
За препарирање грамофонских плоча са снимљеним нашим народним пјесмама.
- 253 ПРОЈЕКТОВАНО ТОНФИЛМСКО СНИМАЊЕ ЈЕДНОЈ НАШЕГ МУСЛИМАНСКОГ ГУСЛАРА У ПРАГУ. — Прилози проучавању народне поезије, 1934, I, 1, 143. Потпис Ур[едник].
- 254 [ПРЕ ГОДИНУ И ПО ДАНА (новембра 1932).]. — Прилози проучавању народне поезије, 1934, I, 1, 1, 144. Потпис: Ур[едник].
- 255 С. М. ОРХАНОВИЋ: ВРЕМЕ ПОСТАНКА КОСОВСКЕ ПОЕЗИЈЕ. (СКГ, XXXVII (1932), 107—119, 196—203). — Прилози проучавању народне поезије, 1934, I, 1, 137—138.
- 256 С. М. ОРХАНОВИЋ: ОБРАЗОВАЊЕ ЛЕГЕНДЕ О КНЕЗУ ЛАЗАРУ (Мисао, књ. 38 (1932), 213—219, 341—346). — Прилози проучавању народне поезије, 1934, I, 1, 1, 138.
- 257 ТЕПАЊЕ, ШАЛА И ПСОВКА ДРАГИХ У НАРОДНОЈ ПЕСМИ ХРВАТА И СРБА (Koseworte, Scherz — und Schipf Worte für die Liebenden im Volkslied der Kroaten und Serben. — Zeitschrift für Volkskunde, Neue Folge III). — Прилози проучавању народне поезије, 1934, I, 2, 284.

- 258 УРОШ ЦОНИЋ: СЛОВЕНАЧКИ ПРЕВОДИ СРПСКИХ НАРОДНИХ ПЕСАМА (Годишњица Николе Чушића XLIII, 128—163, Београд, 1934). — Прилози проучавању народне поезије, 1934, I, 2, 280—281.
- 259 ХАСАНАГИНИЦА У НАРОДУ (Гетеов број „Нове Европе“, 1932, 23—24). — Прилози проучавању народне поезије, 1934, I, 1, 135—136.
- 260 ЦЕТИЊСКА ШКОЛА 1834—1934. — Живот и рад, 1934, VII, XX, 125, 1334—1336.
- 261 НЕМЦИ О ЈУГОСЛАВИЈИ. Издање групе немачких научника у редакцији др Тирфелдера секретара Минхенске академије. — Политика, 1935, 32, 9747, 11. VII, 5.
Приказ зборника: *Da Königreich Südslawien*, Leipzig, 1935, С. 262. изд.: Deutsche Akademie.
- 262 АЛБАНСКИ ЧАСОПИС ЛЕКА. — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 1, 144. Потпис У[редник].
- 263 АНДРИЈА ЛУБУРИЋ: ОРЛОВИЋИ И ЊИХОВА УЛОГА У ЦРНОГОРСКОМ БАДЊЕМ ВЕЧЕРУ 1710. Београд, 1934, 64. — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 1, 141—142.
- 264 DR A. SCHMAUS: VOLKSEPIK IN DER UMGEBUNG VON KOSOVSKA MITROVICA (*Zeitschrift für Slavische Philologie* XI, Heft 3/4, 432—439). — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 2, 274.
- 265 ДР КРЕШИМИР ГЕОРГИЈЕВИЋ: ИСТРАЖИВАЊА ПРОФЕСОРА МУРКА О НАРОДНОЈ ПОЕЗИЈИ (Летопис Матице српске, св. јануар-фебруар 1935, 116—123). — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 1, 143.
- 266 ДР Р. В. ВЕШОВИЋ: ПЛЕМЕ ВАСОЈЕВИЋИ. Сарајево 1935, 463. — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 2, 275—276.
- 267 ДР СВЕТИСЛАВ СТЕФАНОВИЋ: DIE LEGENDE VOM BAU DER BURG SKUTARI (*Revue internationale des études balkaniques*, Београд, 1934, I, 188—210.) — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 1, 138—140.
- 268 ДРАГ. КОСТИЋ: НАЈСТАРИЈЕ ПЕСМЕ О СВЕТОМ САВИ (СКГ, XLIV, 187—193). — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 1, 135—136.
- 269 ДРАГ. КОСТИЋ: ПРЕНОСИ НАРОДНИХ ПЕСАМА С ЈЕДНОГ ЈУНАКА НА ДРУГОГА (СКГ, XLV, 452—457). — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 2, 274—275.

- 270 ДУШАН М. ПРИЦА: ФИЛИП ВИШЊИЋ, поводом стогодишњице његове смрти (Народна просвета од 23. септ. 1934, 2 ступца). — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 2, 277.
- 271 ЗБОРНИК У СЛАВУ ФИЛИПА ВИШЊИЋА И НАРОДНЕ ПЕСМЕ, Београд, 1935, 123. — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 2, 264—268.
- 272 ЈЕДНА ЗНАЧАЈНА СТУДИЈА О ЦРНОГОРЦИМА (Dr G. Gesemann, Der Montenegrinische Mensch). — Идеје, 1935, 31, 2.
- 273 ЈОЦА ЂОСИЋ: Народне пјесме (Рекаш у Румунској), II коло (Зборник за народни живот и обичаје Јужних Словена, XXIX, св. 2, 213—228). — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 2, 277.
- 274 ЛАЛЕВИЋ М[ИОДРАГ], БОШКОВИЋ РАД[ОСАВ]: РАДИ ОБЈАШЊЕЊА. — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 1, 144. Поводом изјаве управе Етнографског музеја у Београду о престанку сарадње са покретачима часописа *Прилози проучавању народне поезије*.
- 275 МИЛИЦА ЛАЗАРЕВИЋ: ФИЛИП ВИШЊИЋ (Учитељ, педагошки часопис Југословенског учитељског удружења, април 1935, 593—596). — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 2, 275.
- 276 НИКОЛА РОТ: НИЧЕОВА ПЕРЕАДБА ШЕСТ СРПСКОХРВАТСКИХ НАРОДНИХ ПЈЕСАМА (Гласник Југословенског професорског друштва, XV, 322—330). — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 1, 142.
- 277 ОДБОР ЗА ПРОСЛАВУ СТОГОДИШЊИЦЕ: Филип Вишњић, Програм прославе стогодишњице, Београд, 1935, 30. — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 2.
- 278 ПЕРО СЛИЈЕПЧЕВИЋ: ЊЕГОШ КАО УМЕТНИК. Горски вијенац. — Српски књижевни гласник, Нова серија, 1935, XLIV, 3, 231—234.
- 279 ПЕТАР БАКОТИЋ: НЕКОЛИКО ЖЕНСКИХ ЛИЦА ИЗ НАРОДНЕ КЊИЖЕВНОСТИ (Венац, XX, св. 4—5, 313—324). — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 1, 142—143.
- 280 САВА Р. ТОХОЉ: НАША НАРОДНА ЕПИКА (Гласник Југословенског професорског друштва, XV, 1934, 36—55, 133—150). — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 1, 136—138.
- 281 САОПШТЕЊА Г. ДРАГОМИРА Р. МИНОВИЋА. (Zur Volksepik in der Umgebung vom Piro). — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 1, 119—120. Коаутор: Алојз Шмаус.
- 282 ТИХ. Р. ЂОРЂЕВИЋ: СВЕТИ САВА И ХАСАН-ПАША (СКГ, XLIV, 183—186). — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 1, 134—135.

- 283 УРОШ ЦОНИЋ: СВЕТИ САВА У НАРОДНИМ И УМЕТНИЧКИМ ПРСМАМА. Београд, 1935, 376. — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 1, 133—134.
- 284 БРАНИСЛАВ КРСТИЋ: ЈОШ НЕШТО О ЗАВРШНИМ СТИХОВИ-МА ПЕСМЕ „БАНОВИЋ СТРАХИЊА“ (Наш језик, IV, 172—179). — Прилози проучавању народне поезије, 1936, III, 1, 157.
- 285 Д. ВУШОВИЋ: ЗНАЧЕЊЕ ЗАВРШНИХ СТИХОВА У НАРОДНОЈ ПЕСМИ „БАНОВИЋ СТРАХИЊА“ (Наш језик, IV, 113—118). — Прилози проучавању народне поезије, 1936, III, 1, 157.
- 286 Д. КОСТИЋ: ЗНАЧЕЊЕ ЗАВРШНИХ СТИХОВА У НАРОДНОЈ ПЕСМИ „БАНОВИЋ СТРАХИЊА“ (Наш језик, IV, 85—89). — Прилози проучавању народне поезије, 1935, III, 1, 157.
- 287 Д. КОСТИЋ: КВАРЕЊЕ ПЕСАМА (Наш језик, IV, 68—73). — Прилози проучавању народне поезије, 1936, III, 2, 311.
- 289 ДРАГ. КОСТИЋ: НАЈНОВИЈИ ПРИЛОЗИ ПРОУЧАВАЊУ НАРОДНЕ ПОЕЗИЈЕ (СКГ, XLVII, 196—209, 264—280, 356—375). — Прилози проучавању народне поезије, 1936, III, 2, 318.
- 290 ДР ВЛАД. ДВОРНИКОВИЋ: ЈУГОСЛОВЕНСКА НАРОДНА ПОЕЗИЈА (Правда, 14. III и 24. III 1936). — Прилози проучавању народне поезије, 1936, III, 1, 158.
- 291 ДР ДИМ. ЂУРОВИЋ: МИТОЛОШКИ ЕЛЕМЕНАТ У СВЕТОСТИ ХРИШЋАНАСТВА у српској народној песми „Цар Лазар се приволева царству небеском“ (Гласник Југословенског професорског друштва, 1935, XV, 681—688). — Прилози проучавању народне поезије, 1936, III, 2, 310—311.
- 292 ДР НИКО ЖУПАНИЋ: НАРОДНА ЕПОПЕЈА „КОСОВО“ (Етнолог, Љубљана, 1933, књ. V и VI, стр. 134—176). — Прилози проучавању народне поезије, 1936, III, 1, 160.
- 293 ДР НИКОЛА БАНАШЕВИЋ: ЦИКЛУС МАРКА КРАЉЕВИЋА И ОДЈЕЦИ ФРАНЦУСКО-ИТАЛИЈАНСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ, Скопље, 1935. — Прилози проучавању народне поезије, 1936, III, 2, стр. 300—304.
- 294 ДР СВЕТ. СТЕФАНОВИЋ: НЕШТО О ФОЛКЛОРНИМ МОТИВИМА У НАШОЈ НАРОДНОЈ ПОЕЗИЈИ (Време, 24—26. децембра 1935). — Прилози проучавању народне поезије, 1936, III, 1, 159.
- 295 ИВАН К. ОСТОЈИЋ: О РАЈУ И ПАКЛУ У НАШОЈ НАРОДНОЈ ПОЕЗИЈИ (предавање у хрватској читалоници у Приједору). Бања Лука, 1936, 32. — Прилози проучавању народне поезије, 1936, III, 2, 317.

- 296 **ЈОВАН РАДУЛОВИЋ: ПРОСЛАВА ГУСЛАРА И ПЕСНИКА ФИЛИПА ВИШЊИЋА И НАРОДНЕ ПЕСМЕ** (Гласник Југословенског професорског друштва XVI, 169—170). — Прилози проучавању народне поезије, 1936, III, 1, 160.
- 297 **КУЛТУРА ЈУГОСЛОВЕНА. ОД ДР ГЕРХАРДА ГЕЗЕМАНА.** — Поетика, 1936, XXXIII, 10.172, 17. IX, 16.
- 298 **МОМИР ВЕЉКОВИЋ: ФИЛИП ВИШЊИЋ** (Расвит, св. 10, 14—16). — Прилози проучавању народне поезије, 1936, III, 2, 312.
- 299 **Н. БАНАШЕВИЋ: О ПОСТАНКУ МАРКОВА ЦИКЛУСА** (СКГ, XLVII, 523—534, 611—622). — Прилози проучавању народне поезије, 1936, III, 2, 318.
- 300 **С. В. РИСТАНОВИЋ: КРАЉЕВИЋ МАРКО ПЕТРА ПРЕРАДОВИЋА** (Гласник Југословенског професорског друштва, XVI, 324—329). — Прилози проучавању народне поезије, 1936, III, 2, 313.
- 301 **С. МАТИЋ: ЈЕДНА СТАРА НАРОДНА ПЕСМА ИЗ СРЕМА** (Гласник Историјског друштва у Новом Саду, VIII, 447—450). — Прилози проучавању народне поезије, 1936, III, 1, 159—160.
- 302 **СТАКА БОГОСАВЉЕВИЋ: САВИНО ДЕЛО И НАРОДНО ПРИЗНАЊЕ** (Гласник Југ. проф. друштва, XV, (1935), 945—954). — Прилози проучавању народне поезије, 1936, III, 2, 313.
- 303 **SVETISLAV STEFANOVIĆ: THE ORIGINS OF OUR NATIONAL EPICS** (The Anglo-Yugoslav Review I, 1936, 66—71). — Прилози проучавању народне поезије, 1936, III, 2, 319.
- 304 **Т. ПЕТКОВИЋ: ТУМАЧЕЊЕ НАРОДНИХ ОБИЧАЈА И НАРОДНЕ ПОЕЗИЈЕ**, Нови Сад, 1935, 61. — Прилози проучавању народне поезије 1936, III, 2, 313—314.
- 305 **ТИХ. Р. ЂОРЂЕВИЋ: ЦРНА ЧОХА КРОЈА КАУРСКОГА** (посебан отисак Гласника Етнографског музеја, књ. X, стр. 1—3). — Прилози проучавању народне поезије, 1936, III, 1, 158.
- 306 **ФРА МИРКО ЧОВИЋ: ФИРДУСИЈЕВ ЕП „ШАХНАРУА“ И НАША НАРОДНА ПЈЕСМА.** — Јадрански дневник, год. III, 1936, бр. 8.
- 307 **ФРА МИРКО ЧОВИЋ: ИСУСОВО УСКРСНУЋЕ У НАШИМ НАРОДНИМ ПОБОЖНИМ ПЈЕСМАМА** (Хрватска стража, год. XVII, 1935, бр. 93). — Прилози проучавању народне поезије, 1936, III, 2, 317.
- 308 **ДР ВИНКО ВИТЕЗИЦА: АНТОЛОГИЈА НАРОДНЕ ПОЕЗИЈЕ**, Београд, 1937. — Прилози проучавању народне поезије, 1937, IV, 2, 320—321.

- 309 ДР ВОЈИСЛАВ ЈОВАНОВИЋ: СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ, антологија. Београд, 1937. — Прилози проучавању народне поезије, 1937, IV, 2, 318—319.
- 310 ДР СВЕТИСЛАВ СТЕФАНОВИЋ: ЗА БОЉЕ ПРОУЧАВАЊЕ НАШЕ НАРОДНЕ ПОЕЗИЈЕ (Југословенска стручна штампа, V, бр. 6. и 7). — Прилози проучавању народне поезије, 1937, IV, 1, 146.
- 311 ДРАГ. КОСТИЋ: ДА СЕ ЦАРСКО НЕ РАЗЛАЗИ ЛИЦЕ. (Наш језик, V, 76—78). — Прилози проучавању народне поезије, 1937, IV, 2, 322. *Анализа песме Удаја сестре Душанове.*
- 312 ДРАГ. КОСТИЋ: ЗАВРШНО О ЗАВРШНИМ СТИХОВИМА У ВУКОВУ БАНОВИЋ СТРАХИЊИ (Наш језик, V, 110—117). — Прилози проучавању народне поезије, IV, 1937, 2, 323.
- 313 ДРАГУТИН П. СУБОТИЋ: КАРАКТЕР, ПОСТАНАК И СТАРИНА ЈУГОСЛОВЕНСКИХ НАРОДНИХ ПЕСАМА (СКГ, LI, 262—272, 371—378, 431—444). — Прилози проучавању народне поезије, 1937, IV, 2, 319.
- 314 М. БУДИМИР: ЛАЗАРЕВО ЦАРСТВО (Просвета, XXI, 361—363). — Прилози проучавању народне поезије, 1937, IV, 2, 319.
- 315 МЛАДЕН ЛЕСКОВАЦ: НАШЕ НАРОДНЕ ПРИПОВЕТКЕ, АНТОЛОГИЈА. Нови Сад, 1937. — Прилози проучавању народне поезије, 1937, IV, 2, 321.
- 316 НИКОЛА ВУЛИЋ: БАНОВИЋ СТРАХИЊА (СКГ, L, (1937), 435—439). — Прилози проучав. народне поезије, 1937, IV, 1, 160.
- 317 НОВИЦА ШАУЛИЋ: СМРТ СМАИЛ-АГЕ ЧЕНГИЋА (Београд, 1937). — Прилози проучавању народне поезије, 1937, IV, 2, 322.
- 318 НОВО ДРЖАВНО ИЗДАЊЕ ВУКОВИХ ПЕСАМА (Државна штампарија. Београд, 1929—1936). — Прилози проучавању народне поезије, 1937, IV, 1, 153—155.
- 319 РИСТО КОВИЈАНИЋ: ДОЛИНА СМРТИ. — Политика, 1937, XXXIV, 10.482, 23.
- 320 КЊИГА О ДАЛМАЦИЈИ. Уредио Херберт Ертел, издање Wiking Verlag, Berlin. — Политика, 1938, 35, 10.896, 28. IX, 8.
- 321 А. БЕЛИЋ: ВУК КАРАЦИЋ И НАШ КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК (Наш језик, VI, 3—24). — Прилози проучавању нар. поезије, 1938, V, 2, 305.
- 322 АНДРИЈА ЛУБУРИЋ: ВОЈВОДА ЈОВАН МРШИЋ КЛИМЕНТА, Карађорђево дјед и плавски брод. Београд, 1937. — Прилози проучавању народне поезије, 1938, V, 2, 304—305.

- 323 АНИЦА ШАУЛИЋ: ИЗ НАШЕ КЊИЖЕВНОСТИ. Београд, 1938. — Прилози проучавању народне поезије, 1938, V, 1, 161.
- 324 ВУКОВ БРОЈ СРПСКОГ КЊИЖЕВНОГ ГЛАСНИКА. — Прилози проучавању народне поезије, 1938, V, 2, 303—304.
- 325 ДР ЈОВАН БОГИЋЕВИЋ: ВУК СТ. КАРАЏИЋ И НЕМЦИ (Посебан отисак из Гласника Југословенског професорског друштва, 1938, бр. 8, 11). — Прилози проучавању нар. поезије, 1938, V, 2, 305—306.
- 326 ДР КРЕШИМИР ГЕОРГИЈЕВИЋ: МУРКОВА ХАСАНАГИНИЦА (СКГ, ЛП, 368—376). — Прилози проучавању народне поезије, 1938, V, 2, 302—303.
- 327 ДРАГУТИН КОСТИЋ: МАРКО БАРБАДИГО И НАШ ЕПСКИ МАРКО (XX век, 1, 62—66). — Прилози проучавању народне поезије, 1938, V, 2, 305.
- 328 ЂОРЂЕ ЖИВАНОВИЋ: ВУК И ПОЉСКИ МУЗИЧАР ФРАНТИШЕК МИРЕЦКИ (СКГ, књ. LIV, 206—212). — Прилози проучавању народне поезије, 1938, V, 2, 302.
- 329 МИЛО НИКОЛИЋ (= МИЛОВАН ЂИЛАС): ВУКОВО МЈЕСТО У РАЗВИТКУ СРПСКЕ КУЛТУРЕ (Наша стварност, 13—14, стр. 45—52). — Прилози проучавању народне поезије, 1938, V, 1, 161.
- 330 НОВИЦА ШАУЛИЋ: СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ, I, св. 3, (Београд, 1937). — Прилози проучавању народне поезије, 1938, V, 2, 303.
- 331 ТЕОДОР ПЕТРОВИЋ: ФИЛИП ВИШЊИЋ (посебан отисак из Извештаја држав. гимн. у Сремским Карловцима). — Прилози проучавању народне поезије, 1938, V, 2, 305.
- 332 ЧИТАНКЕ ЗА III И IV РАЗРЕД ОСНОВНИХ ШКОЛА од Ристе Ракочевића, надзорника, и Сава Павићевића, учитеља. Издање „Народне просвете“, Београд. — Слободна мисао, Никшић, 1938, 33, 3.
- 333 АЛЕКСАНДАР БЕЛИЋ: ВУК КАРАЏИЋ У РАЗВИТКУ НАШЕ КУЛТУРЕ (СКГ, ЛП, 452—460). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 1, 149.
- 334 БОЖИДАР КОВАЧЕВИЋ: СТЕВАН СТРАТИМИРОВИЋ И НАРОДНЕ ПЕСМЕ (СКГ, LVI, 16. фебруар 1939, 282—289). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 1, 148.
- 335 БОР. ДРОБЊАКОВИЋ: НЕКОЛИКО ПОДАТАКА О ГУСЛАМА И ГУСЛАРИМА НА ЈУЖНИМ ДЕЛИМА ГЛАСНИК Етнографског музеја, XIII, 142—144). — Прилози проучавању нар. поезије, 1939, VI, 2, 306.

- 336 БОР. М. ДРОВЊАКОВИЋ: О ГУСЛАМА И ГУСЛАРИМА У ЗЛАТИ-БОРСКИМ РУДИНАМА. (Гласник Етнографског музеја, XIII, 138—140). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 1, 147.
- 337 ВЛ[АЈКО] ВЛАХОВИЋ: НЕКОЛИКО ЗАПАЖАЊА О НАРОДНИМ ПЕСМАМА У ВИТОЉУ (Гласник Етнографског музеја, XIII, 86—92). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 2, 306.
- 338 ВОЈИН ВУКОВИЋ: О ВУКОВОЈ НАРОДНОЈ ПЕСМИ И НАЧИНУ ПЕВАЊА У НАРОДНОЈ ПОЕЗИЈИ (Гласник Југословенског професорског друштва 100). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 1, 143—144.
- 339 ВОЈИСЛАВ ЂУРИЋ: ЈЕДАН МОТИВ У СРПСКОЈ И БУГАРСКОЈ НАРОДНОЈ ПОЕЗИЈИ (Гласник Југословенског професорског друштва, XX, 7, стр. 511—516). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 2, 304—305.
- 340 ДАНИЦА С. ЈАНКОВИЋ: ПРАЗНИЧНЕ ИГРЕ У ПОРЕЧЈУ У ЈУЖНОЈ СРБИЈИ (Гласник Етнографског музеја, XIII, 24—29). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 1, 147—148.
- 341 Dr A. SCHMAUS: *Die südslavische Volksdichtung im Aufbau der nationalen Kultur (Der Getreue Eckart XVI, Heft 6, März, 1939, S. 377—381)*. — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 1, 148.
- 342 ДРАГОЉУБ БРАНКОВИЋ: КОСОВО, СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ ИЗ ЗБИРКЕ НОВИЦЕ ШАУЛИЋА. Београд, 1939. — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 2, 303.
- 343 ДРАГУТИН КОСТИЋ: НАРОДНА ЕПИКА О БОЛАНОМ ДОЈЧИНУ (XX век, 4, 104—110). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 1, 147.
- 344 СДР ВЛАДИМИР ДВОРНИКОВИЋ: НАШ НАРОД КАО ПЕСНИК ПО НАГОНУ И КОЛЕКТИВНОЈ ТРАДИЦИЈИ. (XX век, св. 4, 25—29). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 1, 147.
- 345 Д РДУШАН НЕДЕЉКОВИЋ: ТОРБЕШКА „ВАРИЈАНТА“ ОМЕРА И МЕРИМЕ (засебан отисак из Луча, I, бр. 1—8). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 1, 146.
- 346 ДР КСЕНИЈА АТАНАСИЈЕВИЋ: О СРЕЋИ У НАШИМ НАРОДНИМ УМОТВОРИНАМА (XX век, 9, 555—561). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 146—147.
- 347 ДР МИЛОЈЕ МИЛОЈЕВИЋ: О ТИПУ НАРОДНИХ МЕЛОДИЈА ЈУЖНЕ СРБИЈЕ И О ЊИХОВОЈ ИЗРАЖАЈНОЈ СНАЗИ (СКГ, LVI, 441—446). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 2, 305—306.
- 348 DR MATTHIAS MURKO: *Das Original vom Goethes »Kluggesang der edlen Frauen des Asan Aga« (Asanaginica) in der Literatur und im*

- Volksmunde durch 150 Jahre, 1937. — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 1, 126—136.
- 349 ДР НИКОЛА АНДРИЋ: ХРВАТСКЕ НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ, књ. VIII, Загреб, 1939. — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 2, 303.
- 350 ДР ПЕТАР И. ПОПОВИЋ: ВУК КАРАЏИЋ И СИМА МИЛУТИНОВИЋ И ЦРНОГОРСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ (Политика, 25. XII, 1939). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 1, 145.
- 351 ДР СВЕТИСЛАВ СТЕФАНОВИЋ: ЗА БОЉЕ ПРОУЧАВАЊЕ НАШЕ НАРОДНЕ ПОЕЗИЈЕ (Југословенска стручна штампа, V, 617). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 1, 146.
- 352 ДР Х. БАРИЋ: ЕТИЧКИ ПРОБЛЕМ КОСОВСКЕ ДЕВОЈКЕ (XX век, II, 1, 84—88). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 1, 145.
- 353 ЉУБИЦА С. ЈАНКОВИЋ: РУСАЛИЈЕ (Гласник Етнографског музеја, XIII, 20—30). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 2, 305.
- 354 ЉУБИША БЕНИЋ: ЦУСЛАРИ НА ЗЛАТИБОРУ (Гласник Етнографског музеја, XIII, 140—141). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 1, 147.
- 355 МИЛАН КАРАНОВИЋ: ИМЕНА БРАЋЕ ЈУГОВИЋА У НАРОДНИМ ПЕСМАМА. Политика, 22. јуна 1939. — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 2, 301—302.
- 356 МИТАР ВЛАХОВИЋ: О ГУСЛАРИМА ОКО МОРАВИЦЕ И СКРАПЕЖА (Гласник Етнографског музеја, XIII, 101—116). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 1, 144.
- 357 НОВИЦА ШАУЛИЋ: БРАЋА МУСИЋИ НА КОСОВУ (Гласник Етнографског музеја, XIV, 61—69). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 2, 306.
- 358 НОВИЦА ШАУЛИЋ: ВУК ЛОПУШИНА (Гласник Етнографског музеја, XIII, 117—127 и засебно). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 1, 144—145.
- 359 НОВИЦА ШАУЛИЋ: КОСОВО, српске народне песме, Београд, 1939, 279. — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 2, 303.
- 360 СТАНИСЛАВ ВИНАВЕР: ТРАГИЧНО НАДАХНУЋЕ ФИЛИПА ВИШЊИЋА (XX век, св. 6, 176—181). — Прилози проучавању народне поезије, 1939, VI, 1, 146.

- 361 Х. ПОЛЕНАКОВИЋ: ЈОШ ЈЕДАН ТИП ПРИПОВЕТКЕ О ДЕВОЈЦИ БЕЗ РУКУ (Гласник Етнографског музеја, XIII, 128—131). — Прилози проучавању народне поезије, VI, 1939, 2, 306.
- 362 ПОЈКЕРТ О СРПСКОХРВАТСКОЈ И МАКЕДОНСКОЈ НАРОДНОЈ ЛИРИЦИ. Herbert Peukert: Serbokroatische und Makedonische Volkslyrik Akademie — Verlag. Berlin, 1961, S. 221+31. — Народно стваралаштво — Folklor, 1962, I, 2, 134—139.
- 373 МАХИМИЛИАН БРАУН, *Das serbokroatische Heldenlied, Opera slavica* bd. 1. Göttingen, 1961, S. 286. — Гласник Етнографског музеја на Цетињу, 1962, II, 283—291.
- 364 МАКСИМИЛИЈАН БРАУН О СРПСКОХРВАТСКОЈ ЈУНАЧКОЈ ПЕСМИ. — Народно стваралаштво — Folklor, 1963, II, 5, 364—372.
- 365 ЈЕДАН ПРИЛОГ СЛАВИСТИЧКОЈ БИБЛИОГРАФИЈИ: Irmgard Mahnken und Karl-Heinz Pollok, *Materialen zu einer Slavistisches Bibliographie*, Verlag Otto Sagner, München, 1963, S. 246. — Народно стваралаштво — Folklor, 1963, 8, 629—630.
- 366 ТИХОМИР ЂОРЂЕВИЋ О АРБАНАШКОМ ФОЛКЛОРУ. Драгутин Мишовић, Интересовање српског етнографа Тихомира Ђорђевића за арбанашку народну поезију. — *Gjurmime albanologjike*, Приштина, 1963, стр. 249—258, и сеп. отисак. — Народно стваралаштво, — Folklor, 1963, 8, 631—632.
- 367 KARL-HEINZ POLLOK: *Zum Gebrauch der Metapher in der balkan-slawischen lyrischen Volksliedern*, Göttingen, 1963. — Народно стваралаштво — Folklor, 1964, 11, 847—848.
- 368 DR ALOIS SCHMAUS: *Die albanische Volksepik*. (Estratto della rivista »Shejzant«. VII, 5—8, 1963. — Народно стваралаштво — Folklor, 1965, 13—14, 1102—1105.
- 369 СТУДИЈА О АТЛАГИЋИМА: Алија Наметак, Атлагићи у повијести и народној традицији, Зборник за народни живот и обичаје. Загреб 1964. — Народно стваралаштво — Folklor, 1968, VII, 25, 93.
- 370 DAGMAR BURKHART: *Untersuchungen zur Stratigraphie und Chronologie der südslawischen Volksepik, Slavische Beiträge, Bd. 33, München*, 1968, S. 549. — Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, 1969, XXXV, 3—4, 318—331.
- 371 HERBERT PEUKERT: *Ivan Gundulics: »Osman' in Deutschland«*, Berlin, 1969. — Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, 1969, XXXV, 3—4, 303—306.
- 372 ПЕТ НОВИХ ВУКОВИХ КЊИГА СРПСКИХ НАРОДНИХ ПЕСАМА. САНУ, Београд, 1973—1974. — Народно стваралаштво — Folklor, 1974, 49—52, 21—25.

- 373 Д. БУТУРОВИЋ: ЕПСКА ТРАДИЦИЈА МУСЛИМАНА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ од настанка 16. века до појаве збирке К. Hörmanna. — Народно стваралаштво — Folklor, 1975, XIV, 53—56, 190—194.
- 374 БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКА БАЛАДА. Хатица Крњевић: Усмене баладе Босне и Херцеговине, Сарајево 1973, стр. 500. — Народно стваралаштво — Folklor, 1976—1977, XV—XVI, 57—64, 231—234.
- 375 „БОКА“ — ЗБОРНИК РАДОВА ИЗ НАУКЕ, КУЛТУРЕ И УМЈЕТНОСТИ, Херцег-Нови, 1980. — Гласник ЕИ САНУ, 1981, XXX, 194—197.
- 376 ЗБОРНИК НАРОДНИХ УМОТВОРИНА СА РУДНИКА И ЦРНОГ ВРХА. Издавач: Друштво младих истраживача, Крагујевац 1978. — Народно стваралаштво. — Folklor, 1981, XX, 78—80, 84—85.

II.4 — РЕДИГОВАНА (приређена) ИЗДАЊА

- 377 СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ. Св. 1—2, — Београд, Задужбина Илије М. Коларца. Поучна библиотека, фонд Велимира и Драге М. Протића, [S.a.], стр. 78.
- 378 ЈОВАН ЈОВАНОВИЋ ЗМАЈ: ПРЕВОД „ИФИГЕНИЈЕ“. Београд, 1929.
- 379 ВУК СТЕФАНОВИЋ КАРАЏИЋ: ЧОЈСТВО И ЈУНАШТВО. Српске народне песме. Средио [и] поговор [написао] Рад. Меденица. Издавачко и прометно а.д. Југоисток, Београд, 1944, стр. 475.
- 380 PARRY, M., LORD, A. SRPSKOH RVATSKE JUNAČKE PĀESME. Књ. 2. — Нови Пазар, Београд, 1953.
У раду на припреми књиге учествовао и Радосав Меденица.
- 381 SRIEDRICH SCHILER. BALLADEN. Приредио и предговор (написао) Радосав Меденица. Београд, Југоисток, (S. a.), стр. 98.
- 382 ГРАЂА ИЗ ЗЕМУНСКИХ АРХИВА ЗА ИСТОРИЈУ ПРВОГ СРПСКОГ УСТАНКА, књ. II, 1809. — Историјски архив Београда, Београдски издавачки графички завод, 1961, стр. XXIII+441.
На књижи радници: Радосав Ж. Илић, Василија Михаиловић, Василија Колаковић, Лазар Топал и Радосав Меденица. Одговорни уредник Вељко Купрешалин.
- 383 ЦРНОГОРСКЕ АНЕГДОТЕ. АНТОЛОГИЈА. Избор, предговор [Карактеролошки и културно-историјски профил црногорске кратке приче и анегдоте] и објашњења Радосав Меденица. — Графички завод, Титоград, 1967, стр. 546.
- 384 НЕКОЛИКО НАЈИСТАКНУТИХ ПРОБЛЕМА ИЗ НАШЕ УСМЕНЕ (НАРОДНЕ) ЕПИКЕ. ^{NACIONALNA BIBLIOTEKA} ^{CRNE GORE BURDE} Титоград. Универзитетска ријеч, 186 стр.; 24 цм. Тираж 1000. — Умјесто предговора: Новак Килибарда: стр. 7.

385. **ЕРЛАНГЕНСКИ РУКОПИС.** Зборник старих српскохрватских народних песама. Популарно издање. — Приредили: Радосав Меденица и Доброло Аранитовић. — Никшић: Универзитеска ријеч, 1987, 426 стр.; 24 цм.
[Предговор]: Ерлангенски рукопис и његове песме / Радосав Меденица: стр. 5—25. — Напомена: Радосав Меденица, Доброло Аранитовић: стр. 26—27. — Библиографија важнијих радова о „Ерлангенском рукопису“: стр. 415—420.

II.5 — ПРЕВЕДЕНА ДЈЕЛА

II.5.1. — Белетристика

- 386 **ГЕЗЕМАН ГЕРХАРД, ДИТИРАМБ ПЕГАВОМ ТИФУСУ.** (С немачког првео Р. Медница). — Стварање, 1967, XXII, 4, 445—450.
Одломак из дневника »Die Flucht«.
- 387 **ГЈЕЛЕРУП КАРЛ. КАМАНИТА ТРАЖИ.** (Роман из Будиног живота). Превео с немачког проф. Радосав Меденица. — Сарајево, Цепна књига, 1957, 230. Едиција „Цепна књига“, 68.
- 388 **ИЗ ГЕТЕОВЕ АУТОБИОГРАФИЈЕ И ЕКЕРМАНОВИХ РАЗГОВОРА С ГЕТЕОМ.** (С немачког Радосав Меденица). — Венац, 1931—32, XVII, 8, 572—579.
- 389 **КРАЉЕВИЋ И ПРОСЈАК.** Прича за зрелију младе, од Марка Твена (Самуела Клеменса). Превео с немачког Радосав Меденица. (Илустрације од Вили Планка). — Београд, Народна просвета, б.г., 255.
друго издање: Свјетлост, Сарајево, 1952, 278;
треће издање: Свјетлост, Сарајево, 1953, 278;
четврто издање: Свјетлост, Сарајево, 1954, 274;
пето издање: Свјетлост, Сарајево, 1957, 274.
Библиотека: Млади дани.
- 390 **МАЈЕР КВНРАД ФЕРДИНАНД: АМАЈЛИЈА.** — Београд, Југоисток а.д., 1943, 72.
Библиотека: „Бисери светске књижевности“, књ. 28.
- 391 **МАЈЕР КОНРАД ФЕРДИНАНД: ИЗАБРАНА ДЕЛА,** Београд, 1930.
Превео с немачког и предговор написао Радосав Меденица. XLVII + 291.
- 492 **МАЈЕР КОНРАД ФЕРДИНАНД: МОНАХОВА СВАДБА.** (Пуцањ с проповијести). Превели: Радосав Меденица и Драгослав Илић. — Београд, Рад, 1964, 144.
Библиотека: Реч и мисао, коло V, књ. 112.
- 393 **МАЈЕР КОНРАД ФЕРДИНАНД: НОВЕЛЕ.** Превели с немачког Радосав Меденица и Бруно Беговић. — Београд, Ново поколење, 1951, 186.
Библиотека: Светски писци.

- 394 ХЕРМАН БАР: ЛЕПА ЖЕНА. С немачког превео Радосав Меденица. — Записи, 1928, II, III, 3, 146—151.

II.5.2. — Научна дјела

- 395 БЛОХ ИВАН: СЕКСУАЛНИ ЖИВОТ НАШЕГ ДОБА. Књ. I, III, IV, V, и VII, Народна просвета, Београд, 1930—1931.
- 396 ГЕЗЕМАН ГЕРХАРД: ЧОЈСТВО И ЈУНАШТВО СТАРИХ ЦРНОГО-РАЦА. С немачког превео [и] предговор [Рад и живот Герхарда Геземана] написао Радосав Меденица. — „Обод“, Цетиње, 1968, 282.
- 397 ГЕРХАРД ГЕЗЕМАН: СА СРПСКОМ ВОЈСКОМ КРОЗ АЛБАНИЈУ 1915—1916. Превод и поговор Радосав Меденица. — Београд, СКЗ, 1984, стр. 213.
- 398 РОЛЕДЕР ХЕРМАН. МАСТУРБАЦИЈА, књ. I, II и III. — Београд, Народна просвета, 1932—1933.
- 399 FANCONI G. (i) A. WALLGREN, UDŽBENIK PEDIJATRIJE. Медицинска књига, Београд — Загреб, 1953, XII+871.
Неколико поглавља превео Радосав Меденица.

III. ЛИТЕРАТУРА О РАДОСАВУ МЕДЕНИЦИ

- 1 АЈДАЧИЋ, Дејан: *Након шест деценија*. „Ерлангенски рукопис“, приредили Радосав Меденица и Добрило Аранитовић, „Универзитетска ријеч“ — Никшић, 1987. — Борба, 1988, 70, 96, 6. IV, 8.
- 2 АРАНИТОВИЋ, Добрило, *Библиографија радова Радосава Меденице*. — Историјски записи, 1979, XXXII(LII), 2, 111—149.
- 3 АРАНИТОВИЋ, Добрило: *Црна Гора и Црногорци у часопису „Прилози проучавању народне поезије“ (I/1934—VI/1938)*. — Библиографски вјесник, 1988, XVII, 3, 155—171.
Посвећено успомени на професора Радосава Меденицу (1897—1987).
- 4 АРАНИТОВИЋ, Добрило: *Похвала витештву*. (Герхард Геземан: „Са српском војском кроз Албанију 1915—1916“). Београд, Српска књижевна задруга, 1984; 213. Превод и поговор Радосав Меденица). — Завичај, 1986, 33, 305, 26.
- 5 АРАНИТОВИЋ, Добрило: *Проф. Радосав Меденица о покретању часописа „Прилози за проучавање народне поезије“*. — Народно стваралаштво — Folklor, 1984, XXIII, 79—86. Résumé.

- 6 БАНАШЕВИЋ, Никола, *Прилози проучавању народне поезије*, год. I, св. 1, Београд, март 1934. — Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, 1935, XV, 1—2, 228—231, Приказ прилога у овом броју часописа међу којима и *Муж на свадби своје жене* (стр. 33—61) Радосава Меденице.
- 7 БАНОВИЋ, Ст[ипе], *Осврт на реферат г. Рад. Меденице: „Бановић Страхинја у кругу варијаната“*. — Рад конгреса фолклориста Југославије у Неготину и Зајечару 1958, Београд, 1960, 197—198.
- 8 БОЈОВИЋ, Јован: *Уз шездесетогодишњицу Записа — Историјских записа (1927—1987)*. — Историјски записи, 1987, LX, 1, 5—8.
- 9 *Библиографија уџбеника професора Друге београдске гимназије*. — У: Сто година Друге београдске гимназије (1870—1970), Београд, 1970. На стр 550. подаци о уџбеницима Р Меденице.
- 10 БУДИМИР, Милан — НЕДИЋ, Владан: *Радосав Меденица: Бановић Страхинја у кругу варијаната и тема о невери жене...* — Гласник САНУ, XV, 2, 1963, 164—165. Реферат.
- 11 ВИМПОЛШЕК, Славко, *Рад. Меденица: Немачка читанка, први део*, Издање „Народне просвете“, Београд, 1936/37. — Гласник Југословенског професорског друштва, 1938, XVIII, 8, 738—743.
- 12 ВУЈАЧИЋ, Боро, *Радосав Меденица: Црногорске анегдоте*, Графички завод, Титоград 1968. — Књижевне новине, 1969, XXXI, 350, 29. март
- 13 ВУЈАЧИЋ, Слободан, *Књижевност у „Записима“*. — Историјски записи, 1987, LX, 1, 165—175.
- 14 ВУКМАНОВИЋ, Саво: *Радосав Меденица: Бановић Страхинја у кругу варијаната и тема о невери жене у народној епизи*. Посебна издања САНУ, Београд, 1965. — Побједа, Титоград, 1965, XXII, 2427, 15. јула.
- 15 GOLJBERG, M.: *Ja Narodu zarubežnoj Evropu*. Радосав Меденица: *Наша народна епика и њени творци*. — Совјетска етнографија, Москва, 6, 1976, 162—163.
- 16 ДЕЛОРКО, Олинко: *Радосав Меденица: Бановић Страхинја у кругу варијаната и тема о невери жене у народној поезији*. Посебна издања САНУ, Београд, 1965. — Народна умјетност, Загреб, 4, 1966.
- 17 ДУРУТОВИЋ, Марко: *Радосав Меденица: Наша народна епика и њени творци, Цегинје* — Београд, 1975. — Просвјетни рад, Титоград, 1976, 16, 15, X.
- 18 ЂОРЂЕВИЋ, Јованка: *Монографија о творцима наше народне епике*. (Радосав Меденица: *Наша народна епика и њени творци*). — Народно стваралаштво — Folklor, XV, 1977, 57—64, 226—231.

- 19 ЗЕЧЕВИЋ, М[илорад]: *Ерлангенски рукопис у новом руху*. (Издавач: „Универзитетска ријеч“, приређивачи: Радосав Меденица и Добрило Аранитовић). — Пљеваљске новине, 1988, 29, 732, 10. IV, 5.
- 20 КИЛИБАРДА, Новак: *Умјесто предговора*. — У: Неколико најистакнутијих проблема..., стр. 7.
- 21 КИЛИБАРДА, Новак: *Предвуковска народна поезија*. (Ерлангенски рукопис, приредили Радосав Меденица и Добрило Аранитовић, „Универзитетска ријеч“, Никшић, 1987). — НИН, 1988, 38, 1943, 27, III, 39.
- 22 КИЛИБАРДА, Новак: *Једна успјела антологија*. (Радосав Меденица: Црногорске анегдоте, Графички завод, Титоград, 1967). — Побједа, 1968, 25, 2783, 22. XII, 0.
- 23 КИЛИБАРДА, Новак: *Радосав Меденица: Бановић Страхиња у кругу варијаната и тема о невери жене у народној епизи*. Посебна издања САНУ, Београд, 1965. — Стварање, 1965, XX, 10, 1050—1053.
- 24 КОВАЧЕВИЋ, Дамњан: *Мали хероји*. Изд. задужбине И. М. Коларца, Београд 1930. — Живот и рад, 1931, 39, 224—225.
- 25 КОВАЧЕК, Божидар: *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*. — Летопис Матице српске, 1962, СХХХI, књ. 389, 477—480. Приказ свог броја часописа с освртом на поједине чланке у њему међу којима и на текст Радосава Меденице о песми *Златна свирала* из збирке Сима Милутиновића Сарајлије.
- 26 КРЊЕВИЋ, Хатица: *Непознати претеча Вука Караџића: „Ерлангенски рукопис“*, зборник старих српскохрватских народних песама, популарно издање, приредили Радосав Меденица и Добрило Аранитовић, Универзитетска ријеч, Никшић 1987. — Политика, 1987, 84, 12. XII, 13.
- 27 Л[АЛЕВИЋ], М[иодраг]: *Рад. Меденица: Вишњићева и наша старинска песма* (СКГ, XLVI, за 1. дец. 1935, 7, 496—507). — Прилози проучавању народне поезије, III, 1936, 2, 319—320.
- 28 ЛАЛЕВИЋ, Миодраг: *Радосав Меденица: Бановић Страхиња у кругу варијаната и тема о невери жене у народној епизи*. Посебна издања САНУ, Београд, 1965. — Стварање, 1966, XXI, 5, 564—568.
- 29 Л[АЛЕВИЋ], М[иодраг]: *Рад. Меденица: Филип Вишњић in memoriam* (Идеје од 8. јуна 1935, Београд). — Прилози проучавању народне поезије, 1935, II, 2, 276.
- 30 МАРТИНОВИЋ, Душан Ј.: *Прилог библиографији Радосава Меденице*. У сусрет педесетогодишњици стваралачког рада. — Годишњак Цетињске гимназије, Цетиње, 1974, V, 77—84.

- 31 [МАРТИНОВИЋ], Д[ушан]: *Радосав Меденица: Наша народна епика и њени творци*. — Цетињски лист, 1976, I, 5, 25. V, 9.
- 32 МАРТИНОВИЋ, Душан Ј.: *Радосав Меденица: Наша народна епика и њени творци*. Београд — Цетиње, Обод. 1975. — Библиографски вјесник, Цетиње, 1976, V, 1—2, 256—257.
- 33 МАТИЋ, С[ветозар]: *Европски дани „Бановић Страхиња“*. Радосав Меденица: Бановић Страхиња у кругу варијаната и тема о невери жене у народној епизи. Посебна издања САНУ, Београд, 1965. — Летопис Матице Српске, 1965, СХХХIV, 396, 536—539.
- 34 МИЋОВИЋ, др Драгутин: *Радосав Меденица фолклорист*. — Народ-но стваралаштво — Folklor, 1977, XV—XVI, 57—64, 220—226.
- 35 МИЛОШЕВИЋ, Владо: *Рад екипе проф. др Герхарда Геземана на фонографисању народних пјесама у Сарјеву 1937*. — Радови Академије наука и умјетности Босне и Херцеговине, књ. XLVII, Сарајево. Одјељење књижевности и умјетности, 1973, 1, 185—208. Zusammenfassung.
Милошевић пише и о раду Радосава Меденице као члана екипе проф. Геземана.
- 36 МЛАДЕНОВИЋ, Живомир: *Шести конгрес југословенских фолклориста*. — Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, 1960, XXVI, 1—2, 152—153.
Извјештај са VI конгреса СФЈ у коме се помиње и реферат Радосава Меденице са темом о невери жене у нашој народној епској поезији.
- 37 ПОЈКЕРТ, Херберт: *Радосав Меденица: Бановић Страхиња у кругу варијаната и тема о невери жене у народној епизи*. Београд; Научно дело 1965, 322 С. — Deutsche Literaturzeitung, Jahrgang 87, Heft 3, — März 1966, Akademie Verlag —Berlin, 231—235.
- 38 *Рад. Меденица: Муж на свадби своје жене („Роштво Јанковић Стојана“ и варијанте)*. — Филип Вишњић и песнички оквир „Полећела два врана гаврана“. Прилози проучавању народне поезије, март 1934. — Српски књижевни гласник, Нова серија, 1935. XLV, 3, 240.
У рубрици „Нове књиге“ биљешка о изласку двију студија Радосава Меденице.
- 39 *Рад. Меденица: Филип Вишњић и песнички оквир „Полећела два врана гаврана“*. — Српски књижевни гласник, Нова серија, 1935, XLV, 4, 327.
Приказ чланка прештампаног из Прилога проучавању народне поезије.
- 40 РАКОЧЕВИЋ, Новица: *Радосав Меденица: Наша народна епика и њени творци*. Цетиње — Београд, Обод, 1975. — Историјски записи, 1976, XXIX, XXXIII, 3—4, 620—622

- 41 РАКОЧЕВИЋ, Новица: *Радосав Меденица 1978—1987*. — Историјски записи, 1988, LXI, 1—2, 285—287.
In memoriam.
- 42 РЕЂЕП, Јелка: „*Бановић Страхиња*“ *Радосава Меденице*. — Зборник Матице српске за књижевност и језик, 1966, XIV, 2, 386—389.
- 43 С. Ђ.: *Сећање на Радосава Меденицу. Истраживач народне поезије*. — Политика експрес, 1987, 25, 8500, 3. XI, 13.
- 44 ТИМЧЕНКО, Н[иколај]: *Зашто Бановић Страхиња опрашта љуби*. (Радосав Меденица, Бановић Страхиња у кругу варијаната и тема о невери жене у народној епизици. Посебна издања САНУ, Београд, 1965). — Путеви, 1966, XII, 1, 77—82.
- 45 Friedrich von SCHILLER: *Baladen*, приредио Рад. Меденица. Издање „Југоисток“, Београд 1943. — Српски народ, 1943, II, 11, 15.
- 46 ХЕЈД, др Хенрик: *Рад. Меденица: Њемачка читанка*, део за III разред средњих школа. Четврто издање. Издање изд. предузећа „Народна просвета“, Београд, 1936. — Гласник Југословенског професорског друштва, 1937, XVII, 10, 856—858.
- 47 ХЕЈД, др Хенрик: *Рад. Меденица*, њемачка читанка за VII разред. Издање „Народне просвете“, Београд 1937. — Гласник Југословенског професорског друштва. 1938, XVIII, 10, 933—935.
- 48 ЧУБЕЛИЋ, Твртко: *Компаратистички аспект и компаратистичке концепције у проучавању усмене народне књижевности*. — Рад XVII конгреса Савеза фолклориста Југославије, Пореч, 1970, 231—252.
Аутор се осврће и на компаративистичке радове Радосава Меденице.

ЕВГЕНИЈЕ ЉВОВИЧ НЕМИРОВСКИ

— Поводом 65-годишњице —

Научни опус и стваралачко интересовање совјетског слависте, библиолога и књигољупца Е. Љ. Немировског су веома широког спектра. Ипак, основни смјер његовог стваралаштва представља изучавање историје словенског ћириличног штампарства. Отуда и његов стални интерес за издавачко-штампарску активност Јужних Словена. Већ су се из његовог пера појавила и два посебна издања ЦНБ СРЦГ: *Октоих првогласник Ђурђа Црнојевића из 1494. године*, као анекс-студија уз репринт првијенца црногорске и југословенске (ћириличке) штампарске вјештине (Цетиње, 1987), и *Црногорска библиографија издања Ђурђа Црнојевића 1494—1496.* (Том I, књ. 1, Цетиње 1989) из оквира вишетомне едиције капиталног пројекта *Црногорска библиографија 1494—1994. године.*

Његово даље ангажовање за библиографско истраживање осталих наших ћириличких штампара у Венецији и активна сарадња у *Библиографском вјеснику* (Цетиње), *Библиотекару* (Београд) довољан је мотив за представљање научној и широкој јавности његовог био-библиографског портрета.

Е. Љ. Немировски је рођен 21. априла 1925. у граду Зиновјевску (данас Кировград), на Украјини. Од раног дјетињства живио је у Москви, гдје је стекао средње и високо образовање. Завршио је Московски полиграфски институт, на којему је студирао упоредо два факултета: редакторско-издавачки и механичко-машички. Још у студентским данима нагињао је ка журналистици. Први његови радови појавили су се на страницама новина *Вечерња Москва*. То су били мањи чланци и запажања,

тематски међусобно неповезани. Додуше, још у школској клуци пробудио се код њега интерес за историју. Док је био ученик VII разреда учествовао је на конкурс у младих историчара Московског универзитета и добио прву награду за састав „Древноегипатски фараон Ехнатон“. Годину касније пише он рад „Есеј из историје руске египтологије“. Интерес за египтологију убрзо је „уступио мјесто“ историји штампарства, која је постала основна његова научна преокупација и специјалност. У првој фази његов интерес је везан поглавито за историју руског штампарског умјећа друге половине XIX и почетком XX вијека. У почетку на страницама високотиражних новина Московског полиграфског института, а потом и стручном часопису *Полиграфическое производство* (од 1964. *Полиграфија*) публиковани су чланци Е. Љ. Немировског о руским иноваторима — графичарима: П. П. Књагининском, И. Н. Ливчаку, В. А. Гасијеву, И. И. Орлову, М. Д. Рудометову... Треба рећи, да су ови његови чланци подстакли такође читава нова трагања у совјетској историографији у циљу валоризовања мјеста и доказивања приоритета руских проналазача и научника у најразличитијим гранама науке и технике. Било је претјеривања у томе погледу, при чему се сами Е. Љ. Немировски никада није упуштао у фалсификате и измишљање факата, што тада, у првим поратним годинама, није била ријетка појава.

Научно-истраживачки институт полиграфског машинства ангажовао је Е. Љ. Немировског и његовог друга Л. П. Теплова за рад на пројекту „Руска полиграфска техника“. У томе институту Немировски је радио 25 година. Радни тим у коме је дјеловао написао је три велика тома „Историја руске полиграфске технике“, који нијесу угледали свијетло дана. Основни материјали из њих су, међутим, објелодањивани на страницама стручне и научно-популарне периодике.

По завршетку поменутог пројекта Е. Љ. Немировски је постављен за руководиоца патентно-лицензног одјељења Научно-истраживачког института полиграфског машинства. Отуда и његово интересовање за питања проналазаштва. Тих година он сарађује у часопису *Проналазач и рационализатор*, издаје годишњак *Патентна литература за питања полиграфске производње* и објављује приручник *Патентна литература*. Занимао се и за проблеме нове технике штампарства. С тим у вези неопходно је навести књигу *Нове могућности штампе* (1956), која је дала импулс за појаву у СССР-у истраживања проблема електрофотографије и електростатике штампе. Потом је заједно с пиониром у тој области Иваном Јосифовичем Жилевичем написао књигу *Електрофотографија* (1961) — први свеобухватни и истовремено научно-популарни рад о тој проблематици у СССР-у.

Радећи у Научно-истраживачком институту полиграфског машинства, Е. Љ. Немировски је све своје слободно вријеме посветио истраживању историје књиге. Нарочито је пажњу обратио историји словенског ћириличног штампарства. Посебно га је заинтересовао велики руски просвјетитељ Иван Фјодоров, који је 1564. издао прву прецизно датирану руску штампану књигу *Апостол*. Поводом 400-годишњице тог знаменитог догађаја у историји културе СССР-а, који је прослављен 1964, Немировски је припремио велику монографију *Појава штампарства у Москви. Иван Фјодоров*. У предговору тој књизи познати совјетски библиолог, дописни члан Академије наука СССР-а Александар лексејевич Сидоров писао је:

„Историја штампарства у нашој земљи (СССР-у — Д.М.) богата је квалитетним специјалним књигама и чланцима. Али, таквог свеобухватног, студизног рада, као што је књига Е. Љ. Немировског о почетном раздобљу московског штампарства, у нас досад није било“.

Године 1964. Е. Љ. Немировски је одбранио на Полиграфском институту кандидатску (магистарску) дисертацију „Извори и историографија руског првостампарства“.

Животом и дјелатношћу Ивана Фјодорова Е. Љ. Немировски бави се до данашњих дана. Тој теми посвећено је низ његових радова: *Почетак штампарства у Украјини. Иван Фјодоров (1974), Иван Фјодоров у Бјелорусији (1979), Острошка азбука Ивана Фјодорова (1983), Иван Фјодоров (1985)*; библиографски прегледи, научно-умјетничке публикације, многи чланци у часописима и зборницима.

Сљедећа фаза научне библиографије Е. Љ. Немировског везана је за изучавање дјелатности Швајполта Феола, који је 1491. године основао у Кракову прву у свијету ћирилицу ктампарију. Том питању посвећена је докторска дисертација Немировског, коју је одбранио 1971. године на Институту славистике и балканистике Академије наука СССР-а. Истом питању Немировски је посветио и монографију *Почетак словенског штампарства (1971)*. Овај његов рад изазвао је живу расправу на страницама међународне штампе, који се продужава до данас. Мишљења су била различита — од потпуног неприхватања (С. К. Цимер, 1983), до усхићења и преувеличавања...

Године 1973. Е. Љ. Немировски је био позван у Државну библиотеку СССР-а „В. И. Лењин“, гдје је девет година био руководиоца Одјела ријетких књига. На том мјесту покренуо је неколико важних научних иницијатива, између којих, треба прије свега истаћи *Сводни каталог старостампаних ћириличких и глагољичких издања*. Концепција каталога састојала се у томе да се наведу и опишу не само тзв. идеални примјераци старе штампане књиге, него и сви сачувани егземплари. На том принципу је Немировски саставио и издао 1979. *Опис издања штампарије Швајполта Феола*, као и своје сљедеће радове: *Издања Франциска Скоруина. Сводни каталог и опис (1988)* и *Издања Ђурђа Црнојевића (1989)*.

Е. Љ. Немировски је покренуо и годишњак научних радова из историје књиге *Федоровске читенија* („Фјодоровска читања“), које је он продужио да уређује и послје одласка 1982. из Државне библиотеке СССР-а „В. И. Лењин“.

Успјешно се бавио Е. Љ. Немировски и просвјетно-педагошким радом. На Московском полиграфском институту и Московском државном институту културе, држао је предавање из два предмета — *историја књиге и књижевства*. Године 1979. стекао је звање професора универзитета. Од 1982. Е. Љвович је руководиоца одјела у Свесавезној „Књижној палати“ на којој се дужности и данас налази.

Велику пажњу Немировски поклања популаризацији науке. Заједно с Борисом Семјонјевичем Горбачевским, написао је научно-популарне радове из историје књиге — *Рођење књиге (1957)* и *С књигом кроз вјекове и земље (1964)*, које су добиле прве награде на свесавезним конкурсима у СССР-у за научно-популарну књигу. Потонјих година Е. Љ.

Немировски је написао документарну историју *Трагом првоштампара* (1983) и популарну општу историју књиге — *Свијет књиге* (1986).

У посљедње вријеме Е. Љ. Немировски се нарочито интересује за живот и дјелатност познатог бјелоруског просветитеља Франциска Скорине, који је штампао књиге између 1517. и 1519. године у Прагу и од 1522. до 1525. у Вилну, основавши прву штампарију на садашњој територији Совјетског Савеза. Велика монографија о Скорини, коју је написао Немировски, планирана је да се штампа 1990. године.

Е. Љ. Немировски се много интересује и питањима јужнословенског штампарства. Тренутно ради на монографији о почецима штампарства код Јужних Словена и на сводном каталогу и опису издања Божидача Вуковића Подгоричанина и сина му Вићенца, а такође и других наших венецијанских штампара XVI вијека, који су се бавили продукцијом ћирилских књига (Јеролим Загуровић Которанин, Стефан Мариновић „от Скадра“).

Овај велики зналац нашег штампарства недавно нам је доставио и разрађену идејну скицу монографије *О почетку штампарства у Црној Гори* (тј. Црнојевића штампарији), изражавајући спремност да напише научну монографију величине 60 ауторских табака. Све истраживачке послове и писање сводне студије планирао је да финализује до краја 1991. године. Такву његову понуду је свесрдно прихватила ЦНБ, убијеђена да ће у томе имати подршку надлежних органа у Републици за обезбјеђивање „финансијске конструкције“. . . Јер, на тај начин би се и аутор Немировски и издавач (ЦНБ) на најљепши могући начин још једаред укључили у предстојећи јубилеј — поводом пола миленијума црногорског и југословенског ћириличног штампарства.

Е. Љ. Немировски се истакао и као редактор. Био је уредник и члан редакцијских колегија око 60 посебних и периодичних публикација, гдје је дошло до изражаја његово богато искуство и широко знање.

II. БИБЛИОГРАФИЈА

Библиографија Е. Љ. Немировског садржи преко 700 библиографских јединица. Од тога је 69 монографских издања (књиге и брошуре).

Библиографске јединице су поређане хронолошки, а унутар година су узбучене.

Своје радове, осим пуним именом и презименом, Немировски је потписивао псеудонимима и иницијалима: Н. Соколовскиј, Н. Миrowsкиј, Н. Пономаренко, Е. Љвов, Книговед, Е. Н.

Литература о Немировском је такође богата — чине је око 280 библиографских јединица. Дата је хронолошким редосљедом.

II-1. Посебна издања

1 СЕЛЬСКИЕ КЛУБЫ И СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЕ СОРЕВНОВАНИЕ.

Москва: Госкультпросветиздат, 1950; 54 стр.

У коауторству са В. Козловом, Е. Ствельевой, С. Сорокиным.

- 2 УКАЗАТЕЛЬ АВТОРСКИХ СВИДЕТЕЛЬСТВ И ПАТЕНТОВ В ОБЛАСТИ ПОЛИГРАФИЧЕСКОГО ПРОИЗВОДСТВА, ВЫДАННЫХ В СССР В 1924—1953. ГОДАХ. Москва: „Искусство“, 1954, 72. стр.
Материјали о размјени искустава у области рационализације и проналазаштва Вып. 13.
- 3 НОВЫЕ СПОСОБЫ ПЕЧАТИ. Москва: „Искусство“, 1956; 160 стр.
- 4 ПАТЕНТНАЯ ЛИТЕРАТУРА ПО ВОПРОСАМ ПОЛИГРАФИЧЕСКОГО ПРОИЗВОДСТВА. 1954. ГОД. Библиографический указатель. Москва: Научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения, 1956; 148 стр.
- 5 СПОСОБ ЭЛЕКТРОСТАТИЧЕСКОГО ИЗГОТОВЛЕНИЯ ПЕЧАТНОЙ ФОРМЫ. Москва: Комитет по делам изобретений и юткрытий при Совете Министров СССР, 1956; 2 стр.
Описни дио ауторском проналазаштву № 103649. У коауторству са В. М. Фридричым и А. И. Фройманом.
- 6 ПАТЕНТНАЯ ЛИТЕРАТУРА ПО ВОПРОСАМ ПОЛИГРАФИЧЕСКОГО ПРОИЗВОДСТВА. 1955 год. Библиографический указатель. Москва: Научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения, 1957; 170 стр.
- 7 РОЖДЕНИЕ КНИГИ. Москва: „Советская Россия“. 1957; 232 стр.
У коауторству са Б. С. Горбачевским.
- 8 ДЖУНГЛИ КНИЖНОЙ АМЕРИКИ. Москва: Госполитиздат, 1958; 86.
- 9 ЛИТЕРАТУРА ПО ВОПРОСАМ ЭЛЕКТРОГРАФИИ. 1935—1958. Библиографический указатель. Вильнюс: Центральное бюро технической информации, 1958, 28 стр.
- 10 ПАТЕНТНАЯ ЛИТЕРАТУРА ПО ВОПРОСАМ ПОЛИГРАФИЧЕСКОГО ПРОИЗВОДСТВА. 1956 год. Библиографический указатель. Москва: Научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения, 1958; 240 стр.
- 11 ПАТЕНТНАЯ ЛИТЕРАТУРА ПО ВОПРОСАМ ПОЛИГРАФИЧЕСКОГО ПРОИЗВОДСТВА. 1957 год. Библиографический указатель. Москва: Научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения, 1959; 252 стр.
- 12 СПОСОБ ПОЛУЧЕНИЯ ЭЛЕКТРОФОТОГРАФИЧЕСКИХ ИЗОБРАЖЕНИЙ. Москва: Комитет по делам изобретений и юткрытий при Совете Министров СССР, 1959; 2 стр.
Текстулани дио ауторском проналазаштву № 121341.
- 13 ВОПРОСЫ ЭЛЕКТРОГРАФИИ. Сборник переводов из иностранной периодической литературы. Составление и предисловие Е. Л. Немировского. Москва: Издательство иностранной литературы, 1960, 258.

- 14 ПАТЕНТНАЯ ЛИТЕРАТУРА ПО ВОПРОСАМ ПОЛИГРАФИЧЕСКОГО ПРОИЗВОДСТВА. 1958 год. Библиографический указатель. Москва: Научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения, 1961; 230 стр.
- 15 ЭЛЕКТРОФОТОГРАФИЯ. Москва: „Искусство“, 1961; 128 стр. У коауторству са И. И. Жилевичем.
- 16 СБОРНИК ИЗОБРЕТЕНИЙ. Полиграфическое производство. Москва: Центральное бюро технической информации, 1961.
- 17 ЭЛЕКТРОГРАФИЯ. 1959 год. Библиографический ежегодник. Вильнюс: Научно-исследовательский институт электрографии, 1961, 124.
- 18 ПАТЕНТНАЯ ЛИТЕРАТУРА ПО ВОПРОСАМ ПОЛИГРАФИЧЕСКОГО ПРОИЗВОДСТВА. 1959 год. Библиографический справочник. Москва: Научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения, 1961; 290 стр.
- 19 ПАТЕНТНАЯ ЛИТЕРАТУРА ПО ВОПРОСАМ ПОЛИГРАФИЧЕСКОГО ПРОИЗВОДСТВА. 1960 год. Библиографический справочник. Москва: Научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения, 1963; 240 стр.
- 20 ПАТЕНТНАЯ ЛИТЕРАТУРА. Учебное пособие. Москва: Центральный научно-исследовательский институт патентной информации, 1964; 78 стр.
Исто. [Репринт]. Москва, 1966.
- 21 ИСТОЧНИКОВЕДЕНИЕ И ИСТОРИОГРАФИЯ РУССКОГО ПЕРВОПЕЧАТАНИЯ. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Москва: Московский полиграфический институт, 1964; 24 стр.
- 22 ВОЗНИКНОВЕНИЕ КНИГОПЕЧАТАНИЯ В МОСКВЕ. Иван Федоров. Москва, „Книга“, 1964, 404 стр.
- 23 С КНИГОЙ ЧЕРЕЗ ВЕКА И СТРАНЫ. Москва: „Книга“, 1964, 384 стр. У коауторству са Б. С. Горбачевским.
- 24 ПАТЕНТНАЯ ЛИТЕРАТУРА ПО ВОПРОСАМ ПОЛИГРАФИЧЕСКОГО ПРОИЗВОДСТВА. 1961 год. Библиографический указатель. Москва: „Книга“, 1965; 256 стр.
- 25 ТРУДЫ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОГО ИНСТИТУТА ПОЛИГРАФИЧЕСКОГО МАШИНОСТРОЕНИЯ. Библиографический указатель. Москва: Научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения, 1967, Вып. I, 52 стр.

- 26 ИЗОБРЕТЕНИЯ СОВЕТСКИХ ПОЛИГРАФИСТОВ ЗА 50 ЛЕТ. 1917—1967. Указатель авторских свидетельств и патентов по вопросам полиграфии. Москва: „Книга“, 1967, 208 стр.
- 27 НАЧАЛО СЛАВЯНСКОГО КНИГОПЕЧАТАНИЯ. Опыт критического пересмотра вопроса в связи с историей польского Возрождения. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора исторических наук. Москва: Институт славяноведения и балканистики Академии наук СССР, 1969; 48 стр., Исто, Москва, 1971; 48 стр.
- 28 ТРУДЫ ВСЕСОЮЗНОГО НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОГО ИНСТИТУТА ОБОРУДОВАНИЯ ДЛЯ ПЕЧАТНЫХ ИЗДАНИЙ, КАРТОННОЙ И БУМАЖНОЙ ТАРЫ. Библиографический указатель. Москва: ВНИИОПИТ, 1969. Вып. 2; 178 стр.
- 29 ПРОБЛЕМЫ КНИГОВЕДЕНИЯ. История книжного дела. Обзор литературы 1964—1970 гг. Москва: „Книга“, 1970; 58 стр.
- 30 ПАТЕНТНАЯ ИНФОРМАЦИЯ В ГЕРМАНСКОЙ ДЕМОКРАТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ. (На примере полиграфического машиностроения). Москва: ЦНИИТЭИЛЕГПИЩЕМАШ, 1970, 28 стр.
- 31 ИЗДАТЕЛЬСКОЕ ДЕЛО И КНИГОВЕДЕНИЕ ГДР. Обзор. Вып. 1. Издательское дело. Москва: „Книга“, 1971, 78 стр.
- 32 ИЗДАТЕЛЬСКОЕ ДЕЛО И КНИГОВЕДЕНИЕ ГДР. Обзор. Вып. 2. Теория книговедения. Искусство книги, История книжного дела, Москва: „Книга“, 1971, 80 стр.
- 33 НАЧАЛО СЛАВЯНСКОГО КНИГОПЕЧАТАНИЯ. Москва: „Книга“, 1971; 270 стр.
- 34 ИЗДАТЕЛЬСКОЕ ДЕЛО И КНИГОВЕДЕНИЕ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ БОЛГАРИИ. Обзор. Москва; „Книга“, 1973; 68 стр.
- 35 КНИЖНЫЕ ЗНАКИ АЛЬБРЕХТА ДЮРЕРА. Москва. „Книга“, 1973; 12 стр.
Московский клуб экслибрисиста. 172. заседание.
- 36 КНИГОВЕДЕНИЕ И ЕГО ЗАДАЧИ В СВЕТЕ АКТУАЛЬНЫХ ПРОБЛЕМ СОВЕТСКОГО КНИЖНОГО ДЕЛА. Тезисы доклада. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1974; 38 стр.
Друга Свесавезна научна конференција о проблемима књижаства. У коауторству са Н. М. Сикорским.
- 37 НАЧАЛО КНИГОПЕЧАТАНИЯ НА УКРАИНЕ. Иван Федоров. Москва: „Книга“, 1974; 224 стр.

- 38 **НЕМЕЦКИЙ ЭКСЛИБРИС ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ XVI ВЕКА.** Москва: „Книга“, 1974; 12 стр.
Московский клуб экслибрисиста. 184. заседание.
- 39 **НАЧАЛО КНИГОПЕЧАТАНИЯ В МОСКВЕ И НА УКРАИНЕ.** Жизнь и деятельность первопечатника Ивана Федорова. Указатель литературы. 1574—1974. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1975, 198 стр.
- 40 **ИЗДАТЕЛЬСКОЕ ДЕЛО И КНИГОВЕДЕНИЕ ПНР.** Вып. I. Издательское дело, Москва: „Книга“, 1975; 58 стр.
- 41 **ИЗДАТЕЛЬСКОЕ ДЕЛО И КНИГОВЕДЕНИЕ ПНР.** Вып. 2. Общие проблемы книговедения. История книги и книжного дела. Библиофильство. Научно-популярная литература. Москва: „Книга“, 1976; 64.
- 42 **В ПОМОЩЬ СОСТАВИТЕЛЯМ СВОДНОГО КАТАЛОГА СТАРОПЕЧАТНЫХ ИЗДАНИЙ КИРИЛЛОВСКОГО И ГЛАГОЛИЧЕСКОГО ШРИФТА.** Методические указания. Вып. 1. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1976, 42 стр.
- 43 **МИНИАТЮРНЫЕ КНИГИ: ВЧЕРА, СЕГОДНЯ, ЗАВТРА.** Москва: „Книга“, 1977; 256 стр. У коауторству с О. М. Виноградовой.
- 44 **МИНИАТЮРНЫЕ И МАЛОФОРМАТНЫЕ ИЗДАНИЯ.** Указатель литературы на русском языке. 1813—1975. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1977, 142 стр.
- 45 **ИСТОРИОГРАФИЯ СОВЕТСКОЙ КНИГИ.** Тезисы доклада. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1977, 20 стр.
Трећа свесавезна научна конференција о проблемима књижевства.
- 46 **НАЧАЛО КНИГОПЕЧАТАНИЯ В БЕЛОРУССИИ И ЛИТВЕ.** Жизнь и деятельность Франциска Скорины. Описание изданий и указатель литературы. 1517—1977. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1978; 160 стр.
- 47 **ИВАН ФЕДОРОВ В БЕЛОРУССИИ.** Москва: „Книга“, 1979; 176 стр.
- 48 **ОПИСАНИЕ СТАРОПЕЧАТНЫХ ИЗДАНИЙ КИРИЛЛОВСКОГО ШРИФТА.** Вып. 1. Описание изданий типографии Швайпольта Фиоля. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1979, 52 стр. + 8 табл.
- 49 **КОНЦЕПЦИЯ ЦЕНТРАЛЬНОГО МУЗЕЯ КНИГИ.** Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1980; 14 стр.
- 50 **МАСТЕР ЭКСЛИБРИСА А. И. КАЛАШНИКОВ.** Москва: „Книга“, 1980; 12 стр.
Московский клуб экслибрисиста. 215. заседание.

- 51 МАСТЕР ЭКСЛИВРИСА Г. А. КРАВЦОВ. Москва, „Книга“, 1981; 12. Московски клуб екслибриоиста. 221. заседание.
- 52 АНДРЕЙ ЧОХОВ. Москва: „Наука“, 1982; 110 стр.
- 53 СОВЕТСКАЯ ПОЛИГРАФИЧЕСКАЯ ПРОМЫШЛЕННОСТЬ. Основные этапы развития. 1917—1982 гг. Москва: „Книга“, 1982; 64 стр.
- 54 ОСТРОЖСКАЯ АЗБУКА ИВАНА ФЕДОРОВА. Москва: „Книга“, 1983; 160 стр.
- 55 ПО СЛЕДАМ ПЕРВОПЕЧАТНИКА. Москва: „Современник“, 1983; 216.
- 56 ПЕРВОПЕЧАТНИК ИВАН ФЕДОРОВ. Описание изданий и указатель литературы о жизни и деятельности. Львов: Львовская научная библиотека имени В. Стефаника, 1983; 72 стр. У коауторству с М. В. Галушко и А. Д. Кизлык.
- 57 ИВАН ФЕДОРОВ. Около 1510—1583. Москва: „Наука“, 1985; 318 стр.
- 58 ЧТО ТАКОЕ КНИГА? Москва: Всесоюзное добровольное общество любителей книги, 1985; 40 стр.
- 59 ЧТО ТАКОЕ КНИЖНОЕ ДЕЛО? Москва: Всесоюзное добровольное общество любителей книги, 1985; 48 стр.
- 60 МИР КНИГИ. С древнейших времен до начала XX века. Москва: „Книга“, 1986; 288 стр.
- 61 КНИГОИЗДАНИЕ СССР. Цифры и факты. 1917—1987. Москва: „Книга“, 1987; 320 стр.
- 62 ОКТОИХ ПРВОГЛАСНИК ЂУРЂА ЦРНОЈЕВИЋА ИЗ 1494. Цетиње: Централна народна библиотека СР Црне Горе, 1987; 100 стр. Посебна издања, књ. 6.
- 63 ЧТО ТАКОЕ КНИГОВЕДЕНИЕ? Москва: Всесоюзное добровольное общество любителей книги. 1987; 44 стр.
- 64 ПАМЯТНИК ПЕРВОПЕЧАТНИКУ ИВАНУ ФЕДОРОВУ. Москва: „Московский рабочий“, 1988, 64 стр.
- 65 ФРАНЦЫСК СКАРЫНА. Зборник докуменатау і матэрыялау. Мінск: „Навука і тэхніка, 1988; 352 стр. У коауторству са В. И. Дорошкевичем.
- 66 ШЕДЕВРЫ МИРОВОГО ПОЛИГРАФИЧЕСКОГО ИСКУССТВА. Москва: „Книга“, 1988. Часть 1; 96 стр.
Прилог у часопису *Полиграфичка библиотека*
- 67 ИОГАНН ГУТЕНБЕРГ. Около 1399—1468. Москва: „Наука“, 1989; 320.

- 68 ИЗДАЊА БУРЂА ЦРНОЈЕВИЋА 1494—1496. Цетиње: Централна народна библиотека СР Црне Горе, 1989; 224 стр. Црногорска библиографија 1494—1994. Том I. Књ. I,
- 69 ШЕДЕВРЫ МИРОВОГО ПОЛИГРАФИЧЕСКОГО ИСКУССТВА. Москва: „Книга“, 1989. Часть 2; 96 стр. Прилог у часопису *Полиграфија*.

II-2. Чланци, прилози и прикази у периодичним публикацијама и зборницима

- 70 ДЕТСКИЙ ПАРК. — Вечерняя Москва, 4. VIII 1945.
- 71 ИЗУЧЕНИЕ МОРСКИХ ГЛУБИН. — Вечерняя Москва, 8. VIII 1945.
- 72 ИНСТИТУТ СТРОИТЕЛЬСТВА ГАЗОПРОВОДА. — Вечерняя Москва, 19. VII 1945.
- 73 „КНИЖКА-ПАМЯТКА“. — Вечерняя Москва, 30. VI. 1945.
- 74 ОБЕД В ПАКЕТЕ. — Вечерняя Москва, 26. VII 1945.
- 75 ПОМОЩЬ МНОГОДЕТНЫМ МАТЕРЯМ. — Вечерняя Москва, 31. VII 1945.
- 76 ПРЕДМЕТЫ ДОМАШНЕГО ОБИХОДА. Что готовят предприятия районного промтреста. — Вечерняя Москва, 25. VII. 1945.
- 77 ФАБРИКА РУССКИХ САМОЦВЕТОВ. — Вечерняя Москва, 3. VIII 1945.
- 78 ЧАСОВЫХ ДЕЛ МАСТЕРА. Школа в Москве. — Вечерняя Москва. 2. VIII 1945. Подпис: Н. Соколовский.
- 79 В КАЛИНИНСКОМ РАЙОНЕ СТОЛИЦЫ. — Вечерняя Москва, 5. VI 1946.
- 80 ГЕОГРАФИЧЕСКИЙ АТЛАС. — Вечерняя Москва, 4. VII 1946.
- 81 ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНЫЙ ТРАНСПОРТ В НОВОЙ ПЯТИЛЕТКЕ. Выставка в Центральном доме техники. — Вечерняя Москва, 21. V. 1946. Подпис: Н. Мирковский.
- 82 НА ПРУДАХ И ОЗЕРАХ. — Вечерняя Москва, 4. VII 1946.
- 83 РУБИНЫ ДЛЯ ЧАСОВ. — Вечерняя Москва, 4. VII. 1946.
- 84 „АВТОМАТ-НАБОРЩИК“. Сталинский печатник, 6. III. 1948, № 2, 2.
- 85 НАША КНИГА. — Сталинский печатник, 5. VII 1948, № 7, 3.

- 86 ПЕРВОЕ. [Рассказ]. — Сталинский печатник, 1. V 1948, № 5, 4.
- 87 САМАЯ МАЛЕНЬКАЯ КНИГА. — Огонек, 1948, № 5, 32.
- 88 БИБЛИОГРАФИЯ К ПИСЬМУ СМЕРЫ. — Сталинский печатник, 23. V 1949, 4.
- 89 ЗА ЧЕСТЬ РУССКОГО КНИГОПЕЧАТАНИЯ. — Полиграфическое производство, 1949, № 3, 8—12. У коауторству са Л. П. Тепловым.
- 90 ИЗОБРЕТЕНИЕ ПЕТРА КНЯГИНИНСКОГО. — Знание-сила, 1949, № 7, 30—31.
- 91 ИЗОБРЕТАТЕЛЬ ДЕКАЛЬКОМАНИИ А. И. ТЕРЕБЕНЕВ. К 90-летию со дня смерти. — Сталинский печатник, 20. йХ 1949, № 11, 4.
- 92 К ИСТОРИИ ДЕКАЛЬКОМАНИИ. — Полиграфическое производство, 1949, № 7, 28—30.
- 93 НОВОЕ О ПЕТРЕ КНЯГИНИНСКОМ. — Полиграфическое производство, 1949, № 10, 26—29. У коауторству са Л. П. Тепловым.
- 94 ОРИГИНАЛЬНОСТЬ И САМОЫТНОСТЬ РУССКОЙ ПОЛИГРАФИЧЕСКОЙ ТЕХНИКИ. — Сталинский печатник, 18. Ш 1949, № 3, 4.
- 95 ОРЛОВСКИЙ СПОСОБ. — Сталинский печатник, 3. II 1949, № 1, 4.
- 96 РУССКИЕ НОВАТОРЫ НАБОРНОЙ ТЕХНИКИ. — Полиграфическое производство, 1949, № 8, 30. У коауторству са Л. П. Тепловым. Приказ кн.: Виноградов Г. А. Наборные машины русских изобретателей. Москва: ВНИТО полиграфии и издательств, 1949.
- 97 РУССКИЕ ПОЛИГРАФИЧЕСКИЕ ЖУРНАЛЫ. Историческая справка. — Полиграфическое производство, 1949, № 2, 32. Потпис: Н. Пономаренко.
- 98 СПОСОБ МНОГОКРАСОЧНОЙ ПЕЧАТИ И. И. ОРЛОВА. — Полиграфическое производство, 1949, № 2, 29—31.
- 99 О HONOR DRUKARSTWA ROSYJSKIEGO. — Prasa ksiegarska, 1949, N 9, s. 164—166
- 100 ИЗОБРЕТЕНИЕ АВТОТИПИИ. — Полиграфическое производство, 1950, № 8, 27—30. У коауторству са Л. П. Тепловым.
- 101 КЛУБ И СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЕ СОРЕВНОВАНИЕ В КОЛХОЗАХ. — Социалистический труд, Сампур, 2, VI 1950, № 28, 2.
- 102 КНИГОПЕЧАТАНИЕ — РУССКОЕ ИЗОБРЕТЕНИЕ. — Литературная газета, 1. IV 1950, № 27, 2. У коауторству са Л. П. Тепловым.

- 103 ПЕРВАЯ ФОТОНАБОРНАЯ МАШИНА. — Литературная газета, 8. IVo1950, 2. У коауторству са Л. П. Тепловым.
Исто: Социалистическая Осетия, 16. IV 1950.
- 104 ПЕЧАТНЫЕ МАШИНЫ РУССКИХ ИЗОБРЕТАТЕЛЕЙ. — Полиграфическое производство, 1950, № 12, 24—27.
- 105 „ФОТОТИПНО-НАБОРНАЯ МАШИНА“ В. А. ГАСИЕВА. — Полиграфическое производство, 1950, № 1, 29—31. У коауторству са Л. П. Тепловым.
- 106 БОЛГАРСКИЙ ЖУРНАЛ „ПОЛИГРАФИЯ“. — Бюллетень технико-экономической информации, 1951, № 23, 58—61. [Научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения].
- 107 ИЗОБРЕТАТЕЛЬ ДЕКАЛЬКОМАНИИ А. И. ТЕРЕБЕНЕВ. — Стахановец полиграфии, Ленинград, 5. I 1951, 2.
- 108 ИЗОБРЕТАТЕЛЬ И. И. ОРЛОВ И ЕГО ПНЕВМАТИЧЕСКИЙ САМОНАКЛАД. — Бюллетень технико-экономической информации, 1951, № 24, 39—44. [Научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения].
- 109 И. Н. ЛИВЧАК И ЕГО НАБОРНЫЕ МАШИНЫ. — Бюллетень технико-экономической информации, 1951, № 23, 50—57 [Научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения].
- 110 НАБОРНАЯ МАШИНА Е. ШРЕЙДЕРА. — Сталинская вахта, Ленинград, 2. IX 1951, № 39, 2.
- 111 МОСКОВСКИЙ МАСТЕР СИМОН ГУТОВСКИЙ [XVII в.] — Огонек, 1951, № 33, 32.
- 112 РАБОТЫ РУССКИХ ИЗОБРЕТАТЕЛЕЙ В ОБЛАСТИ ГАЛЬВАНОТЕХНИКИ. — Электричество: 1951, № 9, 74—80.
ИСТО. Стахановец полиграфии, Ленинград, 12. I. 1951, 26. I 1951.
- 113 РУССКИЕ БУКВОНАБОРНЫЕ МАШИНЫ. — Сталинская вахта, Ленинград, 3. X 1951, № 40, 2.
- 114 САМОНАКЛАД ИВАНА ОРЛОВА. — Полиграфическое производство, 1951, № 7, 28—30.
- 115 „СОЧИНЕНИЕ В. ОКЕРГИЕСКЕЛА“. — Огонек, 1951, № 28, 32.
- 116 ГАЛЬВАНОТЕХНИКА В РУССКОМ ПОЛИГРАФИЧЕСКОМ ПРОИЗВОДСТВЕ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ XIX СТОЛЕТИЯ. — Бюллетень технико-экономической информации, 1952, № 31, 61—74 [Научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения].

- 117 ГАССИЕВ ВИКТОР АФАНАСИЕВИЧ — Большая советская энциклопедия. Москва, 1952, т. 10, 263.
- 118 ГУСНИК ЯКУБ. — Большая советская энциклопедия, Москва, 1952, т. 13, 235.
- 119 ГУТОВСКИЙ СИМОН МИХАЙЛОВИЧ. — Большая советская энциклопедия, Москва, 1952, т. 13, 239.
- 120 ИЗОБРЕТАТЕЛЬ ЛИВЧАК. — Знание сила, 1952, № 2, 2—4.
- 121 ИЗОБРЕТЕНИЕ ПЕРЕВОДНЫХ КАРТИНОК. — Огонек, 1952, № 34, 32.
- 122 КНИГА НА 356 ЯЗЫКАХ. — Огонек, 1952, № 2, 30.
- 123 КНИГА О СТАРОЙ РУССКОЙ ГРАВЮРЕ. — Полиграфическое производство, 1952, № 1, 27—28.
Приказ кн.: Сидоров А. А. Древнерусская книжная гравюра. Москва: Издательство Академии наук СССР, 1951.
- 124 МНОГОКРАСОЧНАЯ РОТАЦИОННАЯ ПЕЧАТНАЯ МАШИНА РУДОМЕТОВА-ПАВЛОВА. — Полиграфическое производство, 1952, № 12, 22—24.
- 125 МАТЕРИАЛЫ ДЛЯ БИОГРАФИИ РУССКОГО ЭЛЕКТРОТЕХНИКА-ИЗОБРЕТАТЕЛЯ XIX ВЕКА И. М. ФЕДОРОВСКОГО. Электричество, 1952, № 3, 81—82.
- 126 НАБОРНАЯ МАШИНА ЕГОРА ШРЕЙДЕРА. — Огонек, 1952, № 45, 31.
- 127 ПЕРВЫЕ ПОПЫТКИ МЕХАНИЗАЦИИ ТИПОГРАФСКОГО НАБОРА. — Бюллетень технико-экономической информации, 1952, № 28, 49—59. [Научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения].
- 128 „ПЕЧАТАНО В КОЗЛОВЕ“. — Огонек, 1952, № 8, 32.
Исто: Тамбовская правда, Тамбов, 20. III 1960.
- 129 ПУШЕЧНЫХ ДЕЛ МАСТЕР. — Знание-сила, 1952, № 7, 26—28.
- 130 ГАЛЬВАНИЧЕСКИЙ ЭЛЕМЕНТ П. Р. БАГРАТИОНА, — Электричество, 1953, № 9, 73—75.
- 131 ИЗОБРЕТАТЕЛЬ НИКОЛАЙ ЗАХАРОВ. — Огонек, 1953, № 4, 32.
- 132 НОВЫЙ ТРУД ПО ИСТОРИИ РУССКОЙ КНИГИ. — Полиграфическое производство, 1953, № 1, 28—29.
- 133 ПЕРВЫЕ ОПЫТЫ ПРИМЕНЕНИЯ ФОТОГРАФИИ ДЛЯ ИЗГОТОВЛЕНИЯ ПЕЧАТНЫХ ФОРМ, — Бюллетень технико-экономической информации, 1953, № 1, 1—2.

- информации, 1953, № 32, 51—68. [Научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения].
- 134 ПЕРВЫЕ СОВЕТСКИЕ ПЕЧАТНЫЕ МАШИНЫ. — Бюллетень технико-экономической информации, 1953, № 36, 52—65 [Научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения].
- 135 ПУТИ РАЗВИТИЯ МАШИННОЙ ПЕЧАТНОЙ ТЕХНИКИ. — Бюллетень технико-экономической информации, 1953, № 35, 38—52 [Научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения].
- 136 ПУШКА О СТА ЗАРЯДАХ. — Московский комсомолец, 27. XII, 1953, № 255, 4.
- 137 ЖУРНАЛ СОВЕТСКИХ ПОЛИГРАФИСТОВ. — Новый мир, 1954, № 10, 281—285.
- 138 БОРИС СЕМЕНОВИЧ ЯКОБИ. Библиографический указатель. Составила М. Г. Новлянская, Москва: Издательство Академии наук СССР, 1953. — Электричество, 1954, № 2, 95—96. Приказ.
- 139 ИЗОБРЕТАТЕЛЬ ФОТОНАБОРНОЙ МАШИНЫ. — Советская культура, 24. VI 1954.
- 140 ИСТОРИЯ ОДНОГО ИЗОБРЕТЕНИЯ. — Знание-сила, 1954, № 7, 23.
- 141 К ИСТОРИИ ЦИАНИСТОГО ПРОЦЕССА. — Цветные металлы, 1954, № 2, 67—70.
- 142 КНИЖКИ — МАЛЫШКИ. — Знание-сила, 1954, № 12, 21.
- 143 КНИГОПЕЧАТАНИЕ В МОСКВЕ. — Вечерняя Москва, 6. I 1954, № 4, 4.
- 144 ЛИВЧАК ИОСИФ НИКОЛАЕВИЧ. — У: Большая советская энциклопедия. Москва, 1954, т, 25, 105.
- 145 МЕРГЕНТАЛЕР ОТТОМАР. — У: Большая советская энциклопедия. Москва, 1954, т, 27, 167.
- 146 НЕИЗВЕСТНЫЕ РУССКИЕ СТАРОПЕЧАТНЫЕ КНИГИ В АНГЛИИ. — Советская культура, 24. IV 1954, № 49, 4.
- 147 НОВОСТИ ПОЛИГРАФИЧЕСКОЙ ТЕХНИКИ. — Советская культура, 30. IX, 1954, № 117, 2. Приказ.
- 148 НОВЫЕ ИЗОБРЕТАТЕЛЬСКИЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ В ОБЛАСТИ ПОЛИГРАФИЧЕСКОГО ОБОРУДОВАНИЯ. — Полиграфическое производство, 1954, № 5, 20—21.

- 149 ОРЛОВ ИВАН ИВАНОВИЧ. — Большая советская энциклопедия. Москва, 1954, т. 31, 202.
- 150 ОРЛОВСКАЯ ПЕЧАТЬ. — Знание-сила, 1954, № 2, 28—30.
- 151 ПЕРВЫЕ СОВЕТСКИЕ НАБОРНЫЕ МАШИНЫ. — Бюллетень технико-экономической информации, 1954, № 38, 34—44 [Научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения].
- 152 СТОЗАРЯДНАЯ ПУШКА АНДРЕЯ ЧОХОВА. — Литейное производство, 1954, № 2, 32.
- 153 ИВАН ФЕДОРОВ. — Советская книжная торговля, 1955, № 4, 33—34.
- 154 КНИГОТОРГОВЕЦ И БИБЛИОГРАФ ВАСИЛИЙ СОПИКОВ. — Советская книжная торговля, 1955, № 10, 21.
- 155 КНИГОТОРГОВЕЦ А. Ф. СМИРДИН. — Советская книжная торговля, 1955, № 11, 23—24.
- 156 КНИЖНАЯ ТОРГОВЛЯ ВО ВРЕМЕНА ЛОМОНОСОВА. — Советская книжная торговля, 1955, № 8, 21.
- 157 КНИЖНАЯ ТОРГОВЛЯ ПРИ ПЕТРЕ I. — Советская книжная торговля, 1955, № 7, 22—23.
- 158 КСЕРОГРАФИЯ И ФЕРРОМАГНИТОГРАФИЯ. — У књ.: Материалы по обмену опытом рационализации и изобретательства. Москва, 1955, вып. 14, 34—48.
- 159 НАЧАЛО КНИЖНОЙ ТОРГОВЛИ НА РУСИ. — Советская книжная торговля, 1955, № 6, 21.
- 160 НОВЫЕ КНИГИ ОБ ИЗОБРЕТАТЕЛЕ САМОЛЕТА. — Новый мир, 1955, № 7, 281—282.
Приказ.
- 161 ПЕРВЫЕ РУССКИЕ ПЕЧАТНЫЕ КНИГИ. — Советская книжная торговля, 1955, № 3, 24.
- 162 ПЕЧАТАНИЕ С ЭЛЕКТРОСТАТИЧЕСКИМ ПЕРЕНОСОМ КРАСОЧНОГО СЛОЯ. — Полиграфическое производство, 1955, № 1, 34—38.
- 163 ТЕКУЩАЯ ПАТЕНТНАЯ ЛИТЕРАТУРА. Аннотации. — У књ.: Материалы по обмену опытом рационализации и изобретательства. Москва, 1955, вып. 14, 70—79.
- 164 ТЕКУЩАЯ ПАТЕНТНАЯ ЛИТЕРАТУРА. — У књ.: Материалы по обмену опытом рационализации и изобретательства. Москва, 1955, вып. 15, 63—73.

- 165 ВЫСОКИЙ ОФСЕТ. — Полиграфическое производство, 1956, № 4, 28—30.
- 166 К ВОПРОСУ О КЛАССИФИКАЦИИ ПОЛИГРАФИЧЕСКИХ СПОСОБОВ ВОСПРОИЗВЕДЕНИЯ ТЕКСТОВЫХ И ИЛЛЮСТРАЦИОННЫХ ОРИГИНАЛОВ. — Сборник материалов по научно-технической информации, 1956, вып. 53. 20—25. [Научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения].
- 167 КНИЖНАЯ ТОРГОВЛЯ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XIX В. — Советская книжная торговля, 1956, № 1, 22—23.
- 168 НОВЫЕ МАТЕРИАЛЫ ОБ АНДРЕЕ ЧОХОВЕ. — Труды Института истории естествознания и техники Академии наук СССР, 1956, том 13, 51—66.
- 169 ПРАЗДНИК СОВЕТСКОЙ КНИГИ. — Библиотекарь, 1956, № 8, У коауторству са Б. С. Горбачевским.
- 170 УСТРОЙСТВА ДЛЯ АВТОМАТИЧЕСКОЙ БЛОКИРОВКИ НАТИСКА ПЕЧАТНОГО ЦИЛИНДРА. — Сборник материалов по научно-технической информации, 1956, вып. 47, 5—9 [Научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения].
- 171 ТЕКУЩАЯ ПАТЕНТНАЯ ЛИТЕРАТУРА. — У књ.: Материалы по обмену опытом изобретательства и рационализации. Москва, 1956, вып. 17, 97—110; вып. 18, 50—72.
- 172 ФОТОНАБОРНАЯ МАШИНА Р. ХИГОННЕ И Л. МОЙРУ. — У књ.: Материалы по обмену опытом рационализации и изобретательства. Москва, 1956, вып. 17, 37—59.
- 173 ФОТОНАБОРНЫЕ МАШИНЫ С ЭЛЕКТРОННЫМ УПРАВЛЕНИЕМ. — В књ.: Фотонаборные и электрогравировальные машины. Москва: Издательство иностранной литературы, 1956, 94—114.
- 174 ВЫДАЮЩИЙСЯ ЧЕШСКИЙ ФОТОТЕХНИК. — Советское фото, 1957, № 4, 67—68.
- 175 В ЗАЩИТУ КНИГИ. — Новый мир, 1957, № 8, 251—253.
- 176 КНИГИ В ГОДЫ ГРАЖДАНСКОЙ ВОЙНЫ. — Советская книжная торговля, 1957, № 7. 21—22.
- 177 НОВЫЕ ПАТЕНТЫ И АВТОРСКИЕ СВИДЕТЕЛЬСТВА. — Полиграфическое производство, 1957, № 5, 20—22; № 6, 24—26; № 8, 22—25; № 11, 17—19; № 12, 23—25.
- 178 5 МИЛЛИАРДОВ КНИГ. — Новый мир, 1957, № 3.

- 179 РАБОТА НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОГО ИНСТИТУТА ПОЛИГРАФИЧЕСКОГО МАШИНОСТРОЕНИЯ К ПАТЕНТНОЙ ЛИТЕРАТУРОЙ. — Сборник материалов по научно-технической информации, 1957, вып. 55—56, 14—16 [Научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения].
- 180 РАБОТА С ПАТЕНТНОЙ ЛИТЕРАТУРОЙ. — ИЗОБРЕТАТЕЛЬСТВО В СССР, 1957, № 9, 27—29.
- 181 ФОТОГРАФИЧЕСКИЙ НАБОР. — Советское фото, 1957, № 12, 48—51.
- 182 АВТОМАТИЗАЦИЯ БРОШЮРОВОЧНО-ПЕРЕПЛЕТНЫХ РАБОТ. — Изобретатель и рационализатор, 1958, № 8, 15—17.
- 183 АНГЛИЙСКАЯ ПАТЕНТНАЯ ЛИТЕРАТУРА. — Изобретательство в СССР, 1958, № 2,
- 184 БИЗНЕСМЕНЫ ОТ ЛИТЕРАТУРЫ. — Новый мир, 1958, № 12, 264—266.
- 185 ДРЕВНЕЙШИЙ ПАМЯТНИК. — Что читать, 1958, № 10, 36—37.
- 186 ДРУКАРЬ КНИГ ПРЕД ТЕМ НЕВИДАННЫХ. — Что читать, 1958, № 12, 44.
- 187 КНИГА-ПИОНЕР [Апостол 1564 г.]. — Молодая гвардия, 1958, № 3, 231—232.
- 188 КНИГА-СКРИПКА. КНИГА-КОШКА. — Что читать, 1958, № 8, 31.
- 189 ЖУРНАЛ ЧЕШСКИХ ПОЛИГРАФИСТОВ. — Полиграфия за рубежом, 1958, № 6, 15—23.
- 190 ИСТОРИЧЕСКИЙ ОБЗОР РАЗВИТИЯ ЭЛЕКТРОГРАФИЧЕСКИХ СПОСОБОВ ПЕЧАТИ. — У кнь.: Научно-техническая конференция по вопросам электрографии. Тезисы, Вильнюс: ЦБТИ, 1958.
- 191 НОВОЕ ОБ ИВАНЕ ФЕДОРОВЕ. — Полиграфическое производство, 1958, № 12, 21—22.
- 192 НОВЫЕ ПАТЕНТЫ И АВТОРСКИЕ СВИДЕТЕЛЬСТВА. — Полиграфическое производство, 1958, № 1, 21—23; № 2, 14—16; № 4, 21—23; № 5, 11—13; № 6, 18—20; № 9, 19—22; № 10, 26—28.
- 193 РУССКАЯ ДОРЕВОЛЮЦИОННАЯ ПАТЕНТНАЯ ЛИТЕРАТУРА. — Изобретательство в СССР, 1958, № 1, 21—22.
- 194 „СВОБОДА ПЕЧАТИ“ НАЦИОНАЛНА
КЊИЖНИЦА
СРБИЈЕ — Советская книжная торговля, 1958, № 8, 45—47.

- 195 СТАРЫЙ МИР И НОВЫЕ ЗВЕЗДЫ. — Новый мир, 1958, № 5, 272—273.
- 196 ИСТОРИЯ ЭЛЕКТРОГРАФИИ. — У кн.: Электрофотография и магнитография. Труды научно-технической конференции по вопросам электрографии. Вильнюс, 1959, 177—189.
- 197 КНИГО-ВЕЛИКАНЫ. — Что читат, 1959, № 6, 32.
- 198 ЛИТЕРАТУРА ПО ВОПРОСАМ ЭЛЕКТРОГРАФИИ. 1890—1958. Библиографический указатель. У кн.: Электрофотография и магнитография. Труды научно-технической конференции по вопросам электрографии. Вильнюс, 1959, 315—340.
- 199 НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ВОПРОСАМ ЭЛЕКТРОГРАФИИ. — Сборник информационных материалов по полиграфическому машиностроению, 1959, № 1 [66], 16—19.
- 200 НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ЭЛЕКТРОГРАФИИ. Полиграфическое производство, 1959, № 2, 31.
- 201 НОВЫЕ ПАТЕНТЫ И АВТОРСКИЕ СВИДЕТЕЛЬСТВА. — Полиграфическое производство, 1959, № 1, 26—27, № 3, 18—19; № 4, 26—28, № 6, 23—24; № 9, 30—32.
- 202 ПАТЕНТНАЯ ЛИТЕРАТУРА ПО ВОПРОСАМ ЭЛЕКТРОГРАФИИ. 1890—1958. Библиографический указатель. — У кн.: Электрофотография и магнитография. Труды научно-технической конференции по вопросам электрографии. Вильнюс, 1959, 341—381.
- 203 У ИСТОКОВ РУССКОГО КНИГОПЕЧАТАНИЯ. — Полиграфическое производство, 1959, № 11, 31.
Приказ.
- 204 ЧТО ТАКОЕ ИЗОБРЕТЕНИЕ? — Изобретатель и рационализатор, 1959, № 7, 14—16; № 8, 34—36; № 9, 26—28.
- 205 ЧТО ТАКОЕ КОМИКСЫ? — Советская книжная торговля, 1959, № 3, 57—60.
- 206 АВТОРСКОЕ СВИДЕТЕЛЬСТВО — ФАБРИКЕ. — Изобретатель и рационализатор, 1960, № 10, 44—45.
- 207 В. И. ЛЕНИН И ТЕХНИКА ПАРТИЙНО-СОВЕТСКОЙ ПЕЧАТИ. — Полиграфическое производство, 1960, № 4, 3—6.
- 208 ИДЕЯ ПЕРПЕТУУМ МОБИЛЬ. Изобретатель и рационализатор, 1960, № 4, 50—53. Подпись: Е. Пономаренко.

- 209 НОВЫЕ АВТОРСКИЕ СВИДЕТЕЛЬСТВА И ПАТЕНТЫ. — Полиграфическое производство, 1960, № 1, 19—21; № 4, 15; № 7, 21—22.
- 210 ТИПОГРАФИЯ БЕЗ ШРИФТОВ. — Изобретатель и рационализатор, 1960, № 5, 43—46.
- 211 ЭЛЕКТРОГРАФИЯ, ЕЕ СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ. — У кн.: Вопросы электрографии. Сборник переводов из иностранной периодической литературы. Москва: Издательство иностранной литературы. 1960, 5—10.
- 212 В НОЧЬ ПОД НОВЫЙ 1879 ГОД. — Изобретатель и рационализатор, 1961, № 11, 18—19. Подпис: Е. Львов,
- 213 ВЫДАЮЩИЙСЯ РУССКИЙ ИЗОБРЕТАТЕЛЬ И. И. ОРЛОВ. — Полиграфическое производство, 1961, № 6, 31—32.
- 214 ДЕЛО СТОЛЯРА ЛОТЫША. — Изобретатель и рационализатор, 1961, № 1, 53—55.
- 215 ДОКУМЕНТАЛЬНЫЕ МАТЕРИАЛЫ ЛЬВОВСКИХ АРХИВОВ О ПОСЛЕДНЕМ ПЕРИОДЕ ЖИЗНИ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ИВАНА ФЕДОРОВА. — Исторический архив, 1961, № 4, 229—235.
- 216 И СНОВА ПЕРПЕТУУМ МОБИЛЕ. — Изобретатель и рационализатор, 1961, № 2, 51—52. Подпис: Е. Пономаренко.
- 217 КАК СОСТАВИТЬ ИЗОБРЕТАТЕЛЬСКУЮ ЗАЯВКУ. — Изобретатель и рационализатор, 1961, № 2, 51—52. Подпис: Е. Пономаренко.
- 218 ОТКАЗАТЬСЯ ОТ ИДЕИ — ТОЖЕ МУЖЕСТВО! — Изобретатель и рационализатор, 1961, № 6, 36—38.
- 219 СЕМИНАР: УЧИТЬСЯ РАБОТАТЬ С ПАТЕНТНОЙ ЛИТЕРАТУРОЙ. — Изобретатель и рационализатор, 1961, № 9, 34—35; № 11, 30—31.
- 220 ТЫ ПОТРУДИЛСЯ НЕ ЗРЯ. — Изобретатель и рационализатор, 1961, № 5, 42—44.
- 221 ФОРМУЛА ИЗОБРЕТАНИЯ. — Наука и жизнь, 1961, № 9, 104—105.
- 222 БИБЛИОГРАФИЧЕСКОЕ ОПИСАНИЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО УБОРАНСТВА ДРЕВНЕРУССКОЙ РУКОПИСНОЙ КНИГИ. — Вопросы архивоведения, 1962, № 3, 124—127.
- 223 АВТОРЫ — ОТДЕЛЬНЫЕ ЛИЦА И АВТОРЫ — ПРЕДПРИЯТИЯ. Учреждения. — У кн.: Ключ молодых изобретателей. Москва: „Молодая гвардия“, 1962, 264—266. CRNOJEVIĆ

- 224 ВМЕСТО ПАТЕНТА — АВТОРСКОЕ СВИДЕТЕЛЬСТВО. — У кн.: Клуб молодых изобретателей. Москва: „Молодая гвардия“, 1962, 257—260.
- 225 ЗАСЛУЖЕННАЯ СЛАВА И НЕЗАСЛУЖЕННАЯ ОБИДА. — Изобретатель и рационализатор, 1962, № 5, 34—36.
- 226 ИЗ ИСТОРИИ ИЛЛЮСТРАЦИОННОЙ ПЕЧАТНОЙ ФОРМЫ В РОССИИ. — Полиграфическое производство, 1962, № 1, 31—32.
- 227 ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЕ ЗАМЕТКИ К ВОПРОСУ О НАЧАЛЕ КНИГОПЕЧАТАНИЯ В РОССИИ. — Книга. Исследования и материалы, 1962, сб. 7, 239—263.
- 228 КАК СОСТАВИТЬ ИЗОБРЕТАТЕЛЬСКУЮ ЗАЯВКУ. — У кн.: Клуб молодых изобретателей. Москва: „Молодая гвардия“, 1962, 234—238.
- 229 КНИГА — ОГРОМНАЯ СИЛА. — Новый мир. 1962, № 3, 273—275. Приказ.
- 230 КНИГА О ФЕОФАНЕ ГРЕКЕ. — Искусство, 1962, № 11, 72—73. Приказ кн.: В. Н. Лазарев, Феофан Грек и его школа. Москва: „Искусство“, 1961.
- 231 К ИСТОРИИ ДРЕВНЕРУССКОЙ ГРАВЮРЫ. — Искусство, 1962, № 6, 66—69.
- 232 КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ЭЛЕКТРОГРАФИИ. — Общее машиностроение, 1962, № 2, 35—36.
- 233 О РАБОТАХ В ОБЛАСТИ ЭЛЕКТРОГРАФИИ. — Полиграфическое производство, 1962, № 4, 21—23.
- 234 ОРНАМЕНТИКА ПЕРВЫХ МОСКОВСКИХ ПЕЧАТНЫХ КНИГ. — Труды Научно-исследовательского института полиграфического машиностроения. Вып. 21. Исследовательские работы по шрифтам. Москва, 1962, 37—100.
- 235 ПАТЕНТ ИЛИ АВТОРСКОЕ СВИДЕТЕЛЬСТВО? — Наука и жизнь, 1962, № 1, 86—91.
- 236 ПОЛЬСКИЕ ТРУДЫ ПО ИСТОРИИ КНИГОИЗДАТЕЛЬСКОГО ДЕЛА И КНИГОПЕЧАТАНИЯ. — Книга. Исследования и материалы, 1962, сб. 6, 265—266.
- 237 ПРОБЛЕМЫ ОФОРМЛЕНИЯ КНИГИ В СБОРНИКАХ „КНИГА“. — У кн.: Искусство книги 1958—1960. Москва: „Искусство“, 1962, 369—372.

- 238 СЕМИНАР: УЧИТЬСЯ РАБОТАТЬ С ПАТЕНТНОЙ ЛИТЕРАТУРОЙ. — Изобретатель и рационализатор, 1962, № 2, 29; № 4, 35; № 5, 32—33; № 6, 33.
- 239 ТЫ ПОТРУДИЛСЯ НЕ ЗРЯ. — У кн.: Клуб молодых изобретателей. Москва: „Молодая гвардия“, 1962, 281—285.
- 240 ФОРМУЛА ИЗОБРЕТЕНИЯ. — У кн.: Клуб молодых изобретателей. Москва: „Молодая гвардия“, 1962, 252—255.
- 241 ЧТО ТАКОЕ ИЗОБРЕТЕНИЕ? — У кн.: Клуб молодых изобретателей. Москва: „Молодая гвардия“, 1962, 221—232.
- 242 ЭЛЕКТРОФОТОГРАФИЧЕСКИЕ РЕПРОДУКЦИОННЫЕ АППАРАТЫ. — Общее машиностроение, 1962, № 11, 48—51.
- 243 ЭТО НЕ ЛИЧНОЕ ДЕЛО АВТОРА. — У кн.: Клуб молодых изобретателей. Москва: „Молодая гвардия“, 1962, 267—270.
- 244 ВОЗМОЖНО БУДЕТ ТАК... — В мире книг, 1963, № 5, 43.
- 245 ИСТОЧНИК ЗНАНИЙ И ВЕРНЫЙ ПОМОЩНИК. — У кн.: Азбука рационализатора. Тамбов: Тамбовское книжное издательство, 1963, 249—273
- 246 КАК СОСТАВИТЬ ИЗОБРЕТАТЕЛЬСКУЮ ЗАЯВКУ. — У кн.: Азбука рационализатора. Тамбов: Тамбовское книжное издательство, 1963, 305—313.
- 247 НАПЕЧАТАНО ГУТЕНБЕРГОМ. — В мире книг, 1963, № 10, 45.
Приказ кн.: Киселев Н. П. Неизвестные фрагменты древнейших памятников печати Германии и Голландии. Москва: Издательство Всесоюзной книжной палаты, 1961.
- 248 ОЧЕРКИ ИСТОРИОГРАФИИ РУССКОГО ПЕРВОПЕЧАТАНИЯ. — Книга. Исследования и материалы, 1963, сб. 8, 5—42.
- 249 ПОЛИГРАФИЧЕСКАЯ ТЕХНИКА РОССИИ В XVIII — ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЕ XIX В. — Полиграфическое производство, 1963, № 12, 24—27.
- 250 ПОЛИГРАФИЧЕСКАЯ ТЕХНИКА РОССИИ XVII СТОЛЕТИЯ. — Полиграфическое производство, 1963, № 11, 27—30.
- 251 ПОЛИГРАФИЧЕСКАЯ ТЕХНИКА РУССКИХ ПЕРВОПЕЧАТНИКОВ. — Полиграфическое производство, 1963, № 10, 33—36.
Исто: Печатный двор, Ленинград, 27. I 1964, № 4.
- 252 ВВЕДЕНИЕ. — У кн.: 400 лет русского книгопечатания. Русское книгопечатание до 1917 года. 1564—1917. Москва: „Наука“, 1964, 9—24.
У коауторству са Т. С. Горбуновым и А. А. Сидоровым.

- 253 ВОЗНИКНОВЕНИЕ КНИГОПЕЧАТАНИЯ В МОСКВЕ. — У кн.: Тезисы докладов научно-технической конференции. Москва, 1964, 213—215 [Всесоюзный научно-исследовательский институт полиграфической промышленности. Научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения].
- 254 ЗАРУБЕЖНЫЕ ПАТЕНТЫ [методика работы с ними]. — Изобретатель и рационализатор, 1964, № 1, 36—37; № 3, 33; № 6, 32; № 11, 14.
- 255 ЗАЯВКА [методика составления]. — Изобретатель и рационализатор, 1964, № 11, 18—19.
- 256 ИВАН ФЕДОРОВ. — Книжная торговля, 1964, № 3, 4—6.
- 257 ИСТОРИЯ КНИГОПЕЧАТАНИЯ СКАНДИНАВСКИХ СТРАН. — Советская культура, 20, VII, 1964.
Приказ кн.: Колмаков П. К. Статистические и библиографические источники по истории печати Скандинавских стран. Тарту, 1963.
- 258 КНИГОПЕЧАТАНИЕ В МОСКВЕ XVII В. — У кн.: 400 лет русского книгопечатания. Русское книгопечатание до 1917 года. 1564—1917. Москва: „Наука“, 1964, 52—66. У коауторству са Н. П. Киселевым.
- 259 КНИГОПЕЧАТАНИЕ И КНИГОИЗДАТЕЛЬСТВО В МОСКВЕ ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ XIX В. — У кн.: 400 лет русского книгопечатания. Русское книгопечатание до 1917 года. 1564—1917. Москва: „Наука“, 1964, 283—291. У коауторству са Б. П. Орловым и А. Г. Цицгалом.
- 260 КНИГОПЕЧАТАНИЕ И КНИГОИЗДАТЕЛЬСТВО В ПЕТЕРБУРГЕ ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ XIX В. — У кн.: 400 лет русского книгопечатания. Русское книгопечатание до 1917 года. 1564—1917. Москва: „Наука“, 1964, 267—282. У коауторству са И. Е. Баренбаумом и А. Г. Цицгалом.
- 261 КНИГОПЕЧАТАНИЕ И ПОЛИГРАФИЧЕСКАЯ ПРОМЫШЛЕННОСТЬ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ XIX В. — У кн.: 400 лет русского книгопечатания. Русское книгопечатание до 1917 года. 1564—1917. Москва: „Наука“, 1964, 364—376. У коауторству са Б. П. Орловым и А. Г. Цицгалом.
- 262 КОГДА УМЕР И ГДЕ ПОХОРОНЕН ПЕРВОПЕЧАТНИК ИВАН ФЕДОРОВ? — Вопросы истории, 1964, № 6, 213—215.
- 263 НАКАНУНЕ СЛАВНОГО ЧЕТЫРЕХСОТЛЕТИЯ. — Полиграфия, 1964, № 2, 1—2.
- 264 НЕИЗВЕСТНЫЕ РУССКИЕ СТАРОПЕЧАТНЫЕ КНИГИ В ЗАРУБЕЖНЫХ КНИГОХРАНИЛИЩАХ. — Вопросы истории, 1964, № 2, 193—195.

- 265 НОВОЕ ОБ ИВАНЕ ФЕДОРОВЕ. — Советский полиграфист, 12. III 1964, № 7 [459].
- 266 НОВЫЕ МАТЕРИАЛЫ О ПРЕБЫВАНИИ ИВАНА ФЕДОРОВА ВО ЛЬВОВЕ. — У књ.: Тезисы докладов научно-технической конференции, посвященной 400-летию русского книгопечатания. Прогрессивные пути развития полиграфической техники. Львов, 1964, 133—134.
- 267 ОСНОВНЫЕ ЭТАПЫ РАЗВИТИЯ СОВЕТСКОЙ ПОЛИГРАФИИ. — Полиграфия, 1964, № 2, 33—38.
- 268 ПЕРВАЯ РУССКАЯ ТЕХНИЧЕСКАЯ КНИГА. — В мире книг, 1964, № 1, 10—11.
- 269 ПЕРВОПЕЧАТНИК ИВАН ФЕДОРОВ. Жизнь и деятельность. — Полиграфия, 1964, № 3, 5—13.
- 270 ПОЛИГРАФИЧЕСКАЯ ТЕХНИКА РОССИИ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XIX ВЕКА. — Полиграфия, 1964, № 1, 32—36.
- 271 ПОЛИГРАФИЧЕСКИЙ СЛОВАРЬ. — Полиграфия, 1964, № 12, 39—40. Приказ књ.: Басин О. Я. Полиграфический словарь. Москва: „Книга“, 1964.
- 272 РУССКИЕ ИЗОБРЕТАТЕЛИ-ПОЛИГРАФИСТЫ. Краткие биографические сведения. — Полиграфия, 1964, № 3, 42—47.
- 273 СЛОВО ПЕРВОПЕЧАТНИКА. — В мире книг, 1964, № 2, 46—47.
- 274 ТРУДЫ ПО ИСТОРИИ РУССКОГО ПЕРВОПЕЧАТАНИЯ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XIX—XX ВЕКАХ. — Книга. Исследования и материалы, 1964, сб. 9, 389—437.
- 275 У ИСТОКОВ. — Советская культура, 12. III 1964, 2.
- 276 У ИСТОКОВ РУССКОГО КНИГОПЕЧАТАНИЯ. — Книжная торговля, 1964, № 1, 42—44.
- 277 ХУДОЖЕСТВЕННОЕ УБРАНСТВО ПЕРВОПЕЧАТНОГО „АПОСТОЛА“. — Искусство, 1964, № 3, 56—60.
- 278 400 ЛЕТ РУССКОГО КНИГОПЕЧАТАНИЯ. — Полиграфия, 1964, № 3, 1—2.
- 279 400 ЛЕТ РУССКОГО КНИГОПЕЧАТАНИЯ. [Уводни чланак у комплекту разгледница]. Москва: „Советский художник“, 1964.
- 280 VENEMAA POLÜGRAAFIA-TEHNIKA ARENGULOOST. — Polügrafist, Tallinn, 1964, N 1, s. 2—13.

- 281 КНИГА ЧЕХОСЛОВАКИИ В МОСКВЕ. — Полиграфия, 1965, № 10, 37—41.
- 282 КНИГОИЗДАТЕЛЬСТВО И ПОЛИГРАФИЯ В ГОДЫ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ. — Полиграфия, 1965, № 5, 8—11.
- 283 КРАТКАЯ, НО УДИВИТЕЛЬНАЯ ИСТОРИЯ ВОЛШЕБНОГО ЗЕРКАЛА. — Нива, 1965, № 2—3, 120—128; № 6, 94—103; № 8, 72—70.
- 284 НОВОЕ ИЗДАНИЕ ПОЭМЫ А. С. ПУШКИНА „РУСЛАН И ЛЮДМИЛА“. — Полиграфия, 1964, № 2, 40—41.
- 285 ПЕЧАТЬ В ХХІ ВЕКЕ. — Экономическая газета, 28. IV 1965, № 17.
- 286 СЛАВЯНСКИЕ ИНКУНАБУЛЫ В БОЛГАРИИ. — Вопросы истории, 1965, № 3, 194—195.
- 287 БОРЬБА С РАЗРУХОЙ В ПОЛИГРАФИЧЕСКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ. — Полиграфия, 1966, № 8, 18—21.
- 288 ВОССТАНОВЛЕНИЕ КНИГОИЗДАТЕЛЬСТВА И ПОЛИГРАФИИ. — Полиграфия, 1966, № 10, 8—10.
- 289 ИЗОБРЕТАТЕЛЬСКАЯ ЗАЯВКА. — У кн.: Молодым изобретателям. Москва: „Молодая гвардия“, 1966, 100—107. !
- 290 КАК ДЕЛАЕТСЯ КНИГА. — Книжная торговля, 1966, № 5,
- 291 КАК СЕ ПРАВИ КНИГАТА. — Книгоразпространение, София, 1966, 4, 17—20.
- 292 НАПИСАННОЕ ОСТАЕТСЯ... — В мире книг, 1966, № 3, 44—45.
Приказ кн.: Истрян В. А. Возникновение и развитие письма. Москва: „Наука“, 1965.
- 293 НОВЫЕ ТРУДЫ ПО ИСТОРИИ КНИЖНОГО ДЕЛА. — Книга. Исследования и материалы, 1966, сб. 12, 268—272.
Приказ кн.: Кацпржак Е. И. История книги. Москва: „Книга“, 1964; Сидоров А. А. История оформления русской книги. Москва: „Книга“, 1964; Малыгин Н. Г. Очерки по истории книгоиздательского дела в СССР. Москва: „Книга“, 1965.
- 294 НОВЫЕ ТРУДЫ ПО ИСТОРИИ СЛАВЯНСКОГО ПЕРВОПЕЧАТАНИЯ. — Советское славяноведение, 1966, № 1, 63—79.
- 295 НОВЫЙ ТРУД ПО ИСТОРИИ УКРАИНСКОГО КНИГОПЕЧАТАНИЯ. — Полиграфия, 1966 № 2, 44—45.
Приказ кн.: Книга I друкарство на Украјі. Київ: „Наукова думка“, 1965.
- 296 ПЕРВЫЕ МЕРОПРИЯТИЯ СОВЕТСКОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА В ОБЛАСТИ КНИГОИЗДАТЕЛЬСТВА И ПОЛИГРАФИИ. — Полиграфия, 1966, № 5, 14—17,

- 297 ПЕРВЫЕ МЕРОПРИЯТИЯ СОВЕТСКОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА В ОБЛАСТИ ПЕЧАТИ И ПОЛИГРАФИИ. — Полиграфия, 1966, № 4, 15—18.
- 298 ПОЛИГРАФИЯ В ГОДЫ ГРАЖДАНСКОЙ ВОЙНЫ. — Полиграфия, 1966, № 7, 13—16.
- 299 РУЈАНСКО ЧЕТВОРОЈЕВАНЂЕЉЕ [1537 г.]. — Библиотекар, Београд, 1966, 5—6; 406—420.
- 300 СБОРНИК „КНИГА“ И НАУКА О КНИГЕ. — В мире книг, 1966, № 7, 44—45.
- 301 ТЫ ПОТРУДИЛСЯ НЕ ЗРЯ! — У. књ.: Молодым изобретателям, Москва: „Молодая гвардия“, 1966, 116—124.
- 302 УКРАИНСКОЕ ТОВАРИЩЕСТВО. — Книжное обозрение, 2. IX 1966, № 18, 12.
Приказ књ.: Исаевич Я. Д. Братства та их роль в розвитку країнської культури XVI—XVIII ст. Київ: „Наукова думка“, 1966,
- 303 УЧЕНЫЙ И КНИГА. К 75-летию члена-корреспондента Академии наук СССР Алексея Алексеевича Сидорова. — Книга. Исследования и материалы, 1966, сб. 13, 5—27.
- 304 ЧТО ТАКОЕ ИЗОБРЕТЕНИЕ? — У књ.: Молодым изобретателям. Москва: „Молодая гвардия“, 1966, 83—88.
- 305 БЕЛОРУССКИЙ ПЕРВОПЕЧАТНИК ФРАНЦИСК СКОРИНА. — Полиграфия, 1967, № 8, 39—41.
- 306 В ЧЕСТЬ ПЕРВОЙ ХОРВАТСКОЙ КНИГИ. — Книжное обозрение, 8. IV 1967, № 15, 12.
- 307 ИСТОРИЯ СОВЕТСКОГО ПОЛИГРАФИЧЕСКОГО МАШИНОСТРОЕНИЯ. — У књ.: Научно-техническая конференция „Технический прогресс в полиграфическом машиностроении“. Тезисы докладов. Москва, 1967, 3—4.
- 308 ЙОЗЕФ ЛАДА. — В мире книг, 1967, № 7, 3-я стр. обложки.
- 309 ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ЂИРИЛСКЕ ИНКУНАБУЛЕ У БИБЛИОТЕКАМА СОВЈЕТСКОГ САВЕЗА. — Библиотекар, Београд, 1967, бр. 5—6, 265—272.
- 310 „НАШЕ ОСОБЕННОЕ ВНИМАНИЕ ОБРАЩЕНО НА ИЗДАТЕЛЬСТВО И ТИПОГРАФИИ“ [публикация письма А. В. Луначарского]. — Литературная газета, 11. X 1967, № 41, 7.
Исто: Правда полиграфиста, 5. XI 1967, № 44—45, 3.
- 311 ОТ ВОССТАНОВЛЕНИЯ РЕКОНСТРУКЦИИ. — Полиграфия, 1967, № 1, 17—18.

- 312 ПОЛИГРАФИЯ В ГОДЫ ПЕРВОЙ ПЯТИЛЕТКИ. — Полиграфия, 1967, № 2, 15—17.
- 313 ПОЛИГРАФИЯ В ОКТЯБРЬСКИЕ ДНИ. — Полиграфия, 1967, № 11 —12, 11—15.
- 314 ПОДВИГ ДОКТОРА СКОРИНЫ. — В мире книг, 1967, № 8, 44—45.
- 315 СОЗДАНИЕ СОВЕТСКОГО ПОЛИГРАФИЧЕСКОГО МАШИНОСТРОЕНИЯ. — Полиграфия, 1967, № 3, 24—25.
- 316 ПУТЬ ПОЛИГРАФИИ. — Книжное обозрение, 18. XI 1967.
- 317 СТВОРЕНИЯ РАДЯНСКОГО ПОЛІГРАФІЧНОГО МАШИНОБУДУВАННЯ. — У књ.: Республіканська науково-технічна конференція „Поліграфічна примисловість і в'їдавнича справа на Україні“. Тези доповідей. Львів, 1967, 11—12.
- 318 ВЕЛИКИЙ ИЗОБРЕТАТЕЛЬ. [Поводом годишњице смрти Ј. Гутенберга]. — Книжное обозрение, 3. II 1968, № 6, 16.
- 319 ВЫДАЮЩИЙСЯ ПАМЯТНИК РУССКОЙ И УКРАИНСКОЙ КУЛЬТУРЫ. Неизвестное издание Ивана Федорова. — Полиграфия, 1968, № 11, 41—44.
- 320 ИВАН ФЭДАРАУ І ПЭТР ЦІМАФЕЕЎ МСЦІСЛАВЕЦ У БЕЛАРУСІ. — У књ.: 450 год беларускага кнігадрукавання. Мінск: „Навука і тэхніка“, 1968, 137—154.
- 321 ИСКУССТВО РУССКОЙ ПЕЧАТНОЙ КНИГИ. — У књ.: Искусство книги. Вып. 5. 1963—1964. Москва: „Книга“, 1968, 232—247.
- 322 КАТАЛОГ ИНКУНАБУЛОВ. — Книжное обозрение, 9, III, 1968, № 11. 1968, № 11.
Приказ књ.: Горфункель А. Х., Каталог інкунабулов. Ленинград: Издательство Ленинградского университета, 1967.
- 323 КНИГА О ЛАТЫШСКОЙ КНИГЕ. — Книжное обозрение, 20. VII 1968.
- 324 НОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ. — Книжное обозрение, 12. X 1968.
Приказ сб. Книга. Исследования и материалы, том 16.
- 325 ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПОРЯДКОВОГО НОМЕРА ЛИСТА ПО СИГНАТУРЕ В СТАРОПЕЧАТНОЙ КНИГЕ. — Издательское дело. Книговедение. Научно-информационный сборник, 1968, № 2, 44—45.
- 326 СЛАВЯНСКИЕ ИНКУНАБУЛЫ И ПАЛЕОТИПЫ КИРИЛЛОВСКОГО ШРИФТА В КНИГОХРАНИЛИЩАХ СОВЕТСКОГО СОЮЗА. — Советское славяноведение, 1968, № 11—25.

- 327 СОКРОВИЩА ДВЕНАДЦАТИ СТОЛЕТИЙ. — Книжное обозрение, 13. IV 1968.
- 328 ТЕХНИКА КНИГОПЕЧАТАНИЯ: ОТ ГУТЕНБЕРГА ДО НАЧАЛА XX ВЕКА. — У кн.: Пятьсот лет после Гутенберга. 1468—1968. Москва: „Наука“, 1968, 388—414.
- 329 ТРУД ПО ВСЕОБЩЕЙ ИСТОРИИ КНИГИ. — У кн.: Искусство книги. Вып. 5. 1963—1964. Москва: „Книга“, 1968, 112—113.
Приказ кн.: Кацпржак Е. И. История книги. Москва: „Книга“, 1964.
- 330 ТРУДЫ И ДНИ ГУТЕНБЕРГА. — В мире книг, 1968, № 3, 44—45.
- 331 GORFUNKEL' ALEKSANDR. KATALOG INKUNABULOV. Leningrad, 1967. — Zentralblatt für Bibliothekswesen, 1968. H. 12, S. 349—352.
- 332 БАСНИ ЭЗОПА. — В мире книг, 1969, № 8, 45.
- 333 В КНИГУ ПРИХОДИТ ГРАВЮРА. — В мире книг, 1969, № 6, 45—46.
- 334 ЛЕГЕНДАРНАЯ ДАТА НАЧАЛА СЛАВЯНСКОГО КНИГОПЕЧАТАНИЯ. — Издательское дело. Книговедение. Научно-информационный сборник. 1969, № 2[4], 15—17.
- 335 „КНИГА ХРОНИК И ИСТОРИЙ С ФИГУРАМИ И ИЛЛЮСТРАЦИЯМИ С НАЧАЛА МИРА И ДО НАШЕГО ВРЕМЕНИ“. — В мире книг, 1969, № 10, 45—46.
- 336 МУЗЕИ КНИГИ ГДР. — Книга. Исследования и материалы, 1969, сб. 19, 195—202.
- 337 НАХОДКЕ ЧЕТЫРЕ ВЕКА [Учительное Евангелие 1569 г. в Петрозаводске]. — Книжное обозрение, 12. IX 1969, № 37, 12.
- 338 НАЧАЛО СЛАВЯНСКОГО КНИГОПЕЧАТАНИЯ. — Полиграфия, 1969, № 9, 44—45.
- 339 НЕИЗВЕСТНОЕ ИЗДАНИЕ АЗБУКИ ИВАНА ФЕДОРОВА. — Вопросы истории, 1969, № 5, 201—202.
- 340 НОВОЕ ОБ ИВАНЕ ФЕДОРОВЕ. — Журналист, 1969, № 4, 71.
Исто: Советская Латвия, 16. IX 1969.
- 341 ЗАНИМАТЕЛЬНОЕ КНИГОВЕДЕНИЕ. — Книжная торговля, 1969, № 5, 60—61; № 7, 62; № 8, 62; № 9, 63; № 10, 59; № 11, 61; № 12, 40.
- 342 ОТ ИЗДАНИЙ ГУТЕНБЕРГА ДО ЛЕНИНСКОЙ „ИСКРЫ“. По музеям книги и печати ГДР. — Книжное обозрение, 26. IX 1969, № 39, 12.

- 343 ПАТЕНТНАЯ ИНФОРМАЦИЯ ВО ВСЕСОЮЗНОМ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОМ ИНСТИТУТЕ ОБОРУДОВАНИЯ ДЛЯ ПЕЧАТНЫХ ИЗДАНИЙ, КАРТОННОЙ И БУМАЖНОЙ ТАРЫ. — У кн.: Опыт работы по научно-технической информации и пропаганде. Москва: ЦНИИТЭИЛЕГПИЩЕМАШ, 1969, 108—119.
- 344 ПЕРВОПЕЧАТНИК ИВАН ФЕДОРОВ В КРАКОВСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ. — Советское славяноведение, 1969, № 1, 49—56.
- 345 ПИСЬМО ДОШЛО ДО ИЛЬИЧА. — Книжная торговля, 1969, № 1, 41.
- 346 ПУТЬ ПЕЧАТНОГО СТАНКА. — Инполграфмаш — 69. Советский раздел. Сокольники 9—23 июля. Москва, 1969, 2—3.
- 347 РАЗРАБОТКА РУБРИКАТОРА ПАТЕНТНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ ДЛЯ НУЖД ОТРАСЛИ. — У кн.: Тезисы докладов на отраслевом совещании „Работа головных патентных подразделений в системе Министерства машиностроения для легкой и пищевой промышленности и бытовых приборов. Москва: ЦНИИТЭИЛЕГПИЩЕМАШ, 1969, 15—16.
- 348 ЭКСЛИВРИС-КОЛАЖ. — Книжная торговля, 1969, № 2, 31.
- 349 SLAWISCHE INKUNABELN IN KYRILLISCHEN SCHRIFT. Die Geschichte ihrer Erforschung und die noch erhaltenen Exemplare. — Beiträge zur Inkunabelkunde. Dritte Folge. Bd. 4. Berlin: Akademie-Verlag, 1969, S. 81—111.
- 350 В КАРМАНЕ СОЛДАТСКОЙ ГИМНАСТЕРКИ. — Книжная торговля, 1970, № 5, 62.
- 351 ВОПЛОЩАЯ ЛЕНИНСКИЕ ИДЕИ. — Полиграфия, 1970, № 3, 12—14.
- 352 ВСТУПИТЕЛЬНАЯ СТАТЬЯ. — У кн.: Патентная литература по вопросам полиграфического производства. 1963 год. Москва: „Книга“, 1970, 5—35.
- 353 ЖУРНАЛУ ПОЛИГРАФИСТОВ ГДР. — 25 ЛЕТ. — Полиграфия, 1970, № 12.
- 354 ЗАНИМАТЕЛЬНОЕ КНИГОВЕДЕНИЕ. — Книжная торговля, 1970, № 1, 61; № 2, 61; № 3, 62; № 5, 62.
- 355 ИЗОБРЕТАТЕЛЬСКАЯ ЗАЯВКА. — У кн.: Опережай время. Москва: „Молодая гвардия“, 1970, 121—127.
- 356 КАТАЛОГ БИБЛИОТЕКИ КАРЛА МАРКСА И ФРИДРИХА ЭНГЕЛЬСА. — Издательское дело. Книговедение. Научно-информационный сборник, 1970, № 4, 3—5.
- 357 КНИГА — НАРОДУ. — В мире книг, 1970, № 4,

- 358 КНИГА ПОЭТА-БОРЦА. — Книжная торговля, 1970, № 11, 35.—
- 359 ЛЕНИН И ОРГАНИЗАЦИЯ ТЕХНИКИ ПАРТИЙНОЙ ПЕЧАТИ В ГОДЫ БОРЬБЫ ЗА СОЗДАНИЕ МАРКСИСТСКО-ЛЕНИНСКОЙ ПАРТИИ В РОССИИ. — Полиграфия, 1970, № 1, 5—7.
- 360 НОВЫЙ ТРУД ПО ТИПОЛОГИИ ПЕЧАТНЫХ ИЗДАНИЙ. — Издательское дело. Книговедение. Научно-информационный сборник, 1970, № 6.
- 361 ПАТЕНТНАЯ ЛИТЕРАТУРА. — У кн.: Справочник изобретателя и рационализатора. Москва: Профиздат, 1970, 111—140.
- 362 ПОЛИГРАФИЧЕСКОЕ МАШИНОСТРОЕНИЕ. — У кн.: Советское машиностроение и технический прогресс. Машиностроение для легкой и пищевой промышленности и бытовых приборов. Москва: „Машиностроение“, 1970, 170—215. У коауторству са Л. И. Боглаевым.
- 363 ПЕРВЫЕ ИТАЛЬЯНСКИЕ... — В мире книг, 1970, № 2, 45,
- 364 ТИПОГРАФ-ЭКСПЕРИМЕНТАТОР XV В. — В мире книг, 1970, № 6, 45—46.
- 365 ТЫ ПОТРУДИЛСЯ НЕ ЗРЯ. — У кн.: Опережай время. Москва: „Молодая гвардия“, 1970, 136—141.
- 366 ЧТО ТАКОЕ ИЗОБРЕТЕНИЕ? — У кн.: Опережай время. Москва, „Молодая гвардия“, 1970, 103—108.
- 367 БИБЛИОТЕКА КОРОЛЯ МАТВЕЯ. — Филателия СССР, 1971, № 12, 21—22.
- 368 АЛОИЗ ЗЕНЕФЕЛЬДЕР. — В мире книг, 1971, № 12, 42.
- 369 „БОРЬБА СНА И ЛЮБВИ ПОЛИФИЛА“. — В мире книг, 1971, № 3, 46—47.
- 370 ВПЕРВЫЕ ВО ФРАНЦИИ... — В мире книг, 1971, № 8, 48—49.
- 371 ДЛЯ БУДУЩИХ РЕДАКТОРОВ. — В мире книг, 1971, № 11, 44.
- 372 ДЮРЕР. К 500-летию со дня рождения. — В мире книг, 1971, № 5, 48—50.
- 373 ВСЕСОЮЗНАЯ НАУЧНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ПРОБЛЕМАМ КНИГОВЕДЕНИЯ. — Полиграфия, 1971, № 6, 8—9.
- 374 ЗАМЕЧАТЕЛЬНЫЕ РУКОПИСИ Хроника Манассии. Кодекс Бальтазара Бехема. — Филателия СССР, 1971, № 9, 28—29.

- 375 ИЗУЧЕНИЕ ИСТОРИИ КНИЖНОГО ДЕЛА В СССР И ЗАДАЧИ ПОДГОТОВКИ КАПИТАЛЬНОГО ТРУДА В ДАННОЙ ОБЛАСТИ. — У кн.: Всесоюзная научная конференция по проблемам книговедения. Тезисы докладов. Москва, 1971, 10—11. У коауторству са Н. Г. Малыхиным.
- 376 ИТОГИ ИЗУЧЕНИЯ ИСТОРИИ КНИЖНОГО ДЕЛА В СССР И ЗАДАЧИ ПОДГОТОВКИ ТРУДА ПО ИСТОРИИ СОВЕТСКОГО КНИГОИЗДАТЕЛЬСТВА. — У кн.: Материалы Первой Всесоюзной научной конференции по проблемам книговедения. Москва: „Книга“, 1971, 27—37. У коауторству са Н. Г. Малыхиным.
- 377 „ИМЯ ЕМУ АЛЬДУС, А ПРОЗВИЩЕ МАНУЦИУС...“ — В мире книг, 1971, № 1, 46—47.
- 378 К 80-ЛЕТИЮ ЧЛЕНА-КОРРЕСПОНДЕНТА АН СССР А. А. СИДОРОВА. — Издательское дело. Книговедение. Научно-информационный сборник, 1971, № 6, 43—45.
- 379 КИРИЛЛИЦА И ГЛАГОЛИЦА. — Филателия СССР, 1971, № 5, 26—27.
- 380 К ИСТОРИОГРАФИИ ПОЛЬСКОГО ПЕРВОПЕЧАТАНИЯ. — Советское славяноведение, 1971, № 3, 92—93.
- 381 КНИГИ ДРЕВНЕЙ РУСИ. — Филателия СССР, 1971, № 10, 24—25.
- 382 КТО ИЗОБРЕЛ АЛФАВИТ. — Филателия СССР, 1971, № 4, 29.
- 383 НАПИСАНО ГУСИНЫМ ПЕРОМ. — Филателия СССР, 1971, № 7, 24—25.
- 384 НАУЧНО-ПОПУЛЯРНАЯ КНИГОВЕДЧЕСКАЯ СЕРИЯ „КНИГИ О КНИГЕ“. — Издательское дело. Книговедение. Научно-информационный сборник, 1971, № 6, 49—52.
- 385 НЕИЗВЕСТНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР ИЗДАНИЯ ИВАНА ФЕДОРОВА. — Книжная торговля, 1971, № 3, 59.
- 386 ОПЫТ ПОСТРОЕНИЯ БИНАРНОЙ КЛАССИФИКАЦИИ. — Научно-техническая информация, 1971, № 1, 8—11.
- 387 ОТ КАМНЯ К ПАПИРУСУ. — Филателия СССР, 1971, № 2, 20—21.
- 388 ОТ СВИТКА — К КОДЕКСУ. — Филателия СССР, 1971, № 6, 22—23.
- 389 ПЕРВОИЗДАНИЯ „БОЖЕСТВЕННОЙ КОМЕДИИ“. — В мире книг, 1971, № 9, 48—49.
- 390 РАЗВИТИЕ ФОТОНАБОРНОЙ ТЕХНИКИ В ПОСЛЕВОЕННЫЙ ПЕРИОД. — Полиграфия, 1971, № 2, 45—48.

- 391 СТРАНИЦЫ КАМЕННОЙ КНИГИ. — Филателия СССР, 1971, № 1, 28—29.
- 392 ЗАПАСКО А. П. ИСКУССТВО КНИГИ НА УКРАИНЕ В XVI—XVII вв. Львов, 1971. — В мире книг, 1972, № 5, 43.
Приказ.
- 393 ЗАМЕТКИ О СЛАВЯНСКОМ СТАРОПЕЧАТАНИИ. — У кн.: Книга и графика. Москва: „Наука“, 1972, 99—106.
- 394 ЖИЗНЬ И ПОДВИГ ИОАННА ГУТЕНБЕРГА. — Филателия СССР, 1972, № 6, 22—23.
- 395 КНИГУ ВСЕМ. — Филателия СССР, 1972, № 8, 24.
- 396 ЛУКАС КРАНАХ. К 500-летию со дня рождения. — В мире книг, 1972, № 11, 48.
- 397 НОВЫЕ ТРУДЫ БОЛГАРСКИХ КНИГОВЕДОВ. — Издательское дело. Книговедение. Научно-информационный сборник, 1972, № 3, 40—42.
- 398 НОВЫЕ КАТАЛОГИ СТАРОСЛАВЯНСКИХ КНИГ КИРИЛЛОВСКОЙ ПЕЧАТИ. — Советское славяноведение, 1972, № 6, 106—107.
Приказ.
- 399 ОПЫТ ПОСТРОЕНИЯ БИНАРНОЙ КЛАССИФИКАЦИИ. Усложненная схема индексирования. — Научно-техническая информация. Серия 2. 1972, № 3, 22—24.
- 400 ОТРАСЛЕВОЕ ПРОГНОЗИРОВАНИЕ НА ОСНОВЕ ПАТЕНТНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ. — У кн.: Всесоюзное совещание „Состояние изобретательской и патентно-лицензионной работы в организациях и на предприятиях Минлегпищемаша“. Тезисы докладов. Москва, 1972, 16—17.
- 401 У ИСТОКОВ ПЕЧАТНОЙ КНИГИ. — Филателия СССР, 1972, № 5, 25.
- 402 ЧИТАЮЩИЙ В ИСКУССТВЕ. — Книжная торговля, 1972, № 8, 60.
- 403 АЛЬБОМ СТАРОПЕЧАТНЫХ ГРАВЮР. — В мире книг, 1973, № 2, 74—75.
Приказ кн.: Л. Баразна. Гравюры Франциска Скорины. Минск: „Беларусь“, 1972.
- 404 КНИГА. — Большая советская энциклопедия. 3-е изд. Том 12. Москва: „Советская энциклопедия“, 1973, 335—336. У коауторству са В. Н. Ляховым.
- 405 КНИГОПЕЧАТАНИЕ. — Большая советская энциклопедия. 3-е изд. Том 12. Москва: „Советская энциклопедия“, 1973, 340.

- 406 КНИГОВЕДЧЕСКОЕ ОБОЗРЕНИЕ. — В мире книг, 1973, № 2, 62—63; № 3, 76—77; № 4; 84—85; №5, 84—85; № 7, 84—85; № 8, 86—87; № 9, 86—87; № 10; 82—83; № 11, 88—89; № 12, 82—83. Подпись: Книговед.
- 407 ЛИВЧАК ИОСИФ НИКОЛАЕВИЧ. У: Большая советская энциклопедия. 3-е изд. Том 14, Москва: „Советская энциклопедия, 1973, 428.
- 408 ЛЕНИНГРАД [Книжное дело]. — У: Большая советская энциклопедия. 3-е изд. Москва: „Советская энциклопедия“, 1973, 308—309.
- 409 МИКРОРЕФЕРАТЫ. — В мире книг, 1973, № 2, 63—64; № 3, 78; № 6; 88; № 7, 86; № 8, 88; № 9, 88; № 10, 84; № 11; 90; № 12, 75.
- 410 ПОДАРИВШИЙ КНИГОПЕЧАТАНИЕ. — Филателия СССР, 1973, № 9, 10—11.
- 411 РУКОПИСНАЯ И ПЕЧАТНАЯ КНИГА. Конференция в Москве. — Вестник Академии наук СССР, 1973, № 7, 93—95.
- 412 RUSSISCHE ILLUSTRIERTE HEINE-AUSGABEN. Eine Bibliographie. Marginalien. Zeitschrift für Buchkunst und Bibliophilie. 1973, N. 51, S. 35—40.
- 413 БИБЛИОТЕЧНОЕ ДЕЛО В ПЕРВЫЕ ГОДЫ СОВЕТСКОЙ ВЛАСТИ [1917—1920]. Библиографический указатель. — Советское библиотековедение, 1974, № 1, 134—136
Приказ.
- 414 ИВАН ФЕДОРОВ НА УКРАИНЕ. — В мире книг, 1974, № 2, 78—81.
- 415 ИЛЛЮСТРАЦИЯ. — Книжное обозрение, 28. VI 1974, № 26, 9.
- 416 ИСКУССТВО КНИГИ: ВЧЕРА, СЕГОДНЯ, и ЗАВТРА. — Книжное обозрение. 1. V 1974, № 18, 9.
- 417 КНИГОВЕДЧЕСКОЕ ОБОЗРЕНИЕ. — В мире книг, 1974, № 1, 80—82; № 3, 86—87; № 4, 97—89; № 6, 80—81; № 7, 84—85; № 8, 82—83; № 9, 90—91; № 10; 90—91; № 12, 84—85. Подпись: Книговед.
- 418 МАНУСКРИПТ. — Большая советская энциклопедия. 3-е изд. Москва: „Советская энциклопедия“, 1974. Том. 15, 340.
- 419 МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНАЯ СЕССИЯ, ПОСВЯЩЕННАЯ 500-летию польского книгопечатания. — Советское славяноведение, 1974, № 6.
- 420 МИКРОРЕФЕРАТЫ. — В мире книг, 1974, № 1, 96; № 3, 96; № 4, 96; № 5, 95; № 7, 96; № 8, 96; № 10, 96; № 11, 96; № 12, 93.

- 421 МОСКВА [Книжное дело]. — У: Большая советская энциклопедия. 3-е изд. Москва: „Советская энциклопедия“, 1974, Том. 17, 16.
- 422 НЕФЕДЬЕВ МАРУША. — У: Большая советская энциклопедия. 3-е изд. Москва: „Советская энциклопедия“, 1974, Том. 17, 527.
- 423 НОВЫЕ ПОЛЬСКИЕ ТРУДЫ ПО ИСТОРИИ РАННЕГО КНИГОПЕЧАТАНИЯ. — Книга, Исследования и материалы, 1974, сб. 29, 207—214.
- 424 ОРЛОВ ИВАН ИВАНОВИЧ. — У: Большая советская энциклопедия. 3-е изд. Москва: „Советская энциклопедия“, 1974, Том. 18, 519.
- 425 ОРЛОВСКАЯ ПЕЧАТЬ. — У: Большая советская энциклопедия. 3-е изд. Москва: „Советская энциклопедия“, 1974. Том 18, 521.
- 426 „СОВРЕМЕННОМУ“ НА ВАШЕЙ ПОЛКЕ. Старым изданиям — новую жизнь. — Советская культура, 25. ый 1974, № 51, 5.
- 427 ТОРЦОВАЯ ГРАВЮРА ТОМАСА БЬЮИКА. — В мире книг, 1974, № 10, 35—37.
- 428 ШРИФТОВАЯ КОМПОЗИЦИЯ. — Книжное обозрение, 24. V 1974, № 21, 15.
- 429 ФЕДОРОВСКИЕ ЧТЕНИЯ. — Вестник Академии наук СССР, 1974. № 5.
- 430 ФОТОНАБОРНЫЕ МАШИНЫ, ИХ ПРОШЛОЕ, НАСТОЯЩЕЕ И БУДУЩЕЕ. — У кн.: Труды XIII Международного конгресса по истории науки. Секция XI. Москва: „Наука“, 1974, 202—205.
- 431 DIE EXLIBRIS-SAMMLUNG VON WLADIMIR D. KOROLJUK. — Marginalien. Zeitschrift für Buchkunst und Bibliophilie, 1974, N 55, S. 42—50.
- 432 БИБЛИОТЕКА И КНИГОЛЮБЫ. — Книжное обозрение, 7. II 1975, № 6, 12.
- 433 ГРАВЮРА НА МЕДИ В РУССКОЙ РУКОПИСНОЙ КНИГЕ XVI—XVII ВВ. — У кн.: Рукописная и печатная книга. Москва: „Наука“, 1975, 94—104.
- 434 ЖУРНАЛ БИБЛИОФИЛОВ ГДР. — Альманах библиофила. Вып. 2. Москва: „Книга“, 1975, 154—158.
- 435 ИЗДАНИЯ ШВАЙПОЛЬТА ФИОЛЯ, ФРАНЦИСКА СКОРИНЫ И ИВАНА ФЕДОРОВА В КНИГОХРАНИЛИЩАХ ВАРШАВЫ И КРАКОВА. — Советское славяноведение, 1975, № 5, 69—75.

- 436 ИЗУЧЕНИЕ ИСТОРИИ КНИГИ И КНИЖНОГО ДЕЛА В ГОСУДАРСТВЕННОЙ БИБЛИОТЕКЕ СССР ИМЕНИ В. И. ЛЕНИНА. — У кн.: Национальная библиотека страны. Проблемы и перспективы. Москва: „Книга“, 1975, 177—189. [Труды Государственной библиотеки СССР имени В.И. Ленина. Том 12].
- 437 НОВАЯ КНИГА О РУССКОМ ТИПОГРАФСКОМ ШРИФТЕ. — Полиграфия, 1975, № 2, 47—48.
Приказ кн.: А. Г. Шитгал. Русский типографский шрифт. Вопросы истории и практика применения. Москва: „Книга“, 1974.
- 438 КНИГИ, ПРОШЕДШИЕ ЧЕРЕЗ ВЕКА. — Учительская газета, 6. II 1975.
- 439 КНИГОВЕДЧЕСКОЕ ОБОЗРЕНИЕ. — В мире книг, 1975, № 1, 85—86; № 3, 88—90; № 4, 90—91; № 6, 86—87; № 8, 84—85; № 10, 84—85; № 11, 92—92; № 12, 90—91.
- 440 МИКРОРЕФЕРАТЫ. — В мире книг, 1975, № 1, 96; № 3, 96; № 4, 96; № 5, 96; № 6, 96; № 7, 96; № 9, 96; № 10; 86; № 11, 91.
- 441 НАУЧНЫЕ КОНФЕРЕНЦИИ ПО ИСТОРИИ РУКОПИСНОЙ И ПЕЧАТНОЙ КНИГИ. — У кн.: Рукописная и печатная книга, Москва: „Наука“, 1975, 246—256.
- 442 НАША ГЛАВНАЯ БИБЛИОТЕКА. — Филателия СССР, 1975, № 2, 11.
- 443 ПАМЯТИ ВОЛИ НИКОЛАЕВИЧА ЛЯХОВА. — Книга. Исследования и материалы, 1975, сб. 31, 216—219.
- 444 ПЕРЕЛИСТЫВАЯ СТРАНИЦЫ КОДЕКСА. — Книжное обозрение, 7. III 1975, № 10, 14.
- 445 ПОЛИГРАФИЧЕСКОЕ МАШИНОСТРОЕНИЕ. — У: Большая советская энциклопедия, 3-е изд. Москва: „Советская энциклопедия“, 1975. Том 20, 196—197. У коауторству са Л. И. Боглаевым.
- 446 ПОЛИГРАФИЯ. — У: Большая советская энциклопедия. 3-е изд. Москва: „Советская энциклопедия“, 1975. Том 20, 197—199. У коауторству са И. М. Тереховым, А. П. Рыбиным, И. М. Монастырским.
- 447 РАСПРОСТРАНЕНИЕ КРАКОВСКИХ ИЗДАНИЙ ШВАЙПОЛЬТА ФИОЛЯ В МОСКОВСКОМ ГОСУДАРСТВЕ В XVI—VII ВВ. — У кн.: Dawna książka i kultura. Materiały międzynarodowej sesji z okazji pięćsetlecia sztuki drukarskiej w Polsce. Wrocław, 1975, s. 33—37.
- 448 СОКРОВИЩНИЦА ЛЕНИНСКОЙ БИБЛИОТЕКИ. — В мире книг, 1975, № 1, 81.
- 449 СОЮЗ ДВУХ ИСКУССТВ [В. И. Ляхове]. — В мире книг, 1975, № 7, 25—26.

- 450 ТЕЛЕГРАММА ТОВАРИШУ ЛЕНИНУ. — Книжная торговля. Исследования и материалы, 1975, сб. 2, 219—220.
- 451 РОССИЙСКАЯ СОВЕТСКАЯ ФЕДЕРАТИВНАЯ СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЯ РЕСПУБЛИКА. Печать, радиовещание, телевидение. — Большая советская энциклопедия. 3-е изд. Москва, 1975. Том. 22, 264—265. У коауторству са В. М. Баскаковым
- 452 DIE SLAWISCHEN INKUNABELN IN KYRILLISCHEN SCHRIFT. BESCHREIBUNG. — Beiträge zur Inkunabelkunde. Dritte Folge. Bd. 6. Berlin: Akademie — Verlag, 1975, S. 76—80.
- 453 ИЗДАЊА РИМНИЧКЕ ШТАМПАРИЈЕ У ЗБИРЦИ РЕТКИХ КЊИГА ДРЖАВНЕ БИБЛИОТЕКЕ СССР „В. И. ЛЕНИН“. — Библиотекар, Београд, 1976, бр. 3—4, 367—376.
Исто, у књ.: Споменаца о 250-годишњици обнове штампања српских књига. Београд: Савез библиотечких радника Србије, 1976, 51—58.
- 454 КНИГА, НАПЕЧАТАННАЯ НА ТАБЕЛЬКАЛЕНДАРЕ. — Альманах библиофила. Вып. 3. Москва: „Книга“, 1976, 224—226.
- 455 КРАТКАЯ ХРОНИКА КНИГОПЕЧАТАНИЯ. — У књ.: Краткий справочник книголюбца. Москва: „Книга“, 1976, 115—119.
- 456 КНИГОВЕДЧЕСКОЕ ОБОЗРЕНИЕ. — В мире книг, 1976, № 1, 90—91; № 3, 88—89; № 4, 92—93; № 5, 86—87; № 7, 88—89; № 8, 90—91; № 10, 90—91.
- 457 ИЗДАТЕЛЬСКО - ПОЛИГРАФИЧЕСКИЙ И КНИГОВЕДЧЕСКИЙ СЛОВАРЬ--СПРАВОЧНИК. — У књ.: Краткий справочник книголюбца. Москва: „Книга“, 1976, 155—190. У коауторству са А. Э. Мильчиным.
- 458 МИКРОРЕФЕРАТЫ. — В мире книг, 1976, № 1, 92; № 2, 85; № 3, 87; № 4, 91; № 5, 95; № 6, 96; № 7, 91; № 8, 92; № 9, 91; № 11, 96.
- 459 МУЗЕИ КНИГИ. — У књ.: Краткий справочник книголюбца. Москва: „Книга“, 1976, 114—115.
- 460 МИНИАТЮРНЫЕ КНИГИ В ИСТОРИИ КНИЖНОГО ДЕЛА. — Книга. Исследования и материалы, 1976, сб. 32, 159—175.
- 461 МУЗЕЙ КНИГИ: КАКИМ ЕМУ БЫТЬ? — В мире книг, 1976, № 6, 82—83.
- 462 НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ОБЩЕЙ ТЕОРИИ КНИГОВЕДЕНИЯ И ИСТОРИИ КНИГИ. — У књ.: Проблемы рукописной и печатной книги. Москва: „Наука“, 1976, 11—24. CRNOJEVIĆ

- 463 НЕОПУБЛИКОВАННАЯ РАБОТА А. Е. ВИКТОРОВА О МОСКОВСКИХ БЕЗВЫХОДНЫХ ИЗДАНИЯХ. — У књ.: Федоровские чтения 1974. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1976, 71—95.
- 464 НОВЫЙ ТРУД О НАЧАЛЕ КНИГОПЕЧАТАНИЯ НА УКРАИНЕ. — Советское славяноведение, 1976, № 2, 94—96.
Приказ кн.: Исаевич Я. Д., Першодрукар Иван Федоров і виникнення друкарства на Україні. Львів: „Вища школа“, 1975.
- 465 ОТЕЧЕСТВЕННЫЕ ДЕЯТЕЛИ КНИГИ. — У књ.: Краткий справочник книголюба. Москва: „Книга“, 1976, 104—114.
- 466 ПОЛИГРАФИЧЕСКАЯ ПРОМЫШЛЕННОСТЬ. — У књ.: Очерки развития техники в СССР. Техника легкой, пищевой, бумажной, и полиграфической промышленности. Москва „Наука“, 1976, 165—188.
- 467 ПОСЛЕСЛОВИЕ. — У књ.: Самвелян Н. Г. Московии таинственный посов. Москва: „Детская литература“, 1976, 220—222.
- 468 ПРАЖСКИЕ ИЗДАНИЯ ФРАНЦИСКА СКОРИНЫ В ФОНДЕ ОТДЕЛА РЕДКИХ КНИГ. — У књ.: Фонды. Состояние и тенденции развития. Москва: „Книга“, 1976. 183—203 [Труды Государственной библиотеки СССР имени В. И. Ленина. Том 13].
- 469 РАСПРОСТРАНЕНИЕ КРАКОВСКИХ ИЗДАНИЙ ШВАЙПОЛЬТА ФИОЛЯ В РУССКОМ ГОСУДАРСТВЕ В XVI—XVII ВВ. — У књ.: Культурные связи народов Восточной Европы в XVI в. Москва: „Наука“, 1976, 187—191.
- 470 СБОРНИК ДОКУМЕНТОВ О НАЧАЛЕ КНИГОПЕЧАТАНИЯ НА УКРАИНЕ. — Советские архивы, 1976, № 1, 111—113.
Приказ књ.: Першодрукар Иван Федоров та його послідовники на Україні. Збірник документів. Київ: „Наукова думка“, 1975.
- 471 СВОДНЫЙ КАТАЛОГ СЛАВЯНСКОЙ СТАРОПЕЧАТНОЙ КНИГИ КИРИЛЛОВСКОГО О ГЛАГОЛИЧЕСКОГО ШРИФТОВ. Теоретические и методологические основы. — У књ.: Всесоюзная научная конференция „Книга в России до середины XIX века“. Тезисы докладов. Ленинград, 1976, 10—11.
- 472 СКОРИНА ФРАНЦИСК. — У: Большая советская энциклопедия. 3-е изд. Москва: „Советская энциклопедия, 1976. Том 23, 518.
- 473 УЧЕНЫЙ, ПЕДАГОГ, РЕДАКТОР [о А. А. Сидорове]. — В мире книг, 1976, № 10, 86—87.
- 474 400 ЛЕТ ИСТОРИОГРАФИИ РУССКОГО И УКРАИНСКОГО ПЕРВОПЕЧАТАНИЯ. У књ.: Федоровские чтения 1973. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1976, 35—41.

- 475 ЧИТАЮЩАЯ ДЕРЖАВА. — Новый мир, 1976, № 2, 276—279.
Приказ кн.: Пузиков А. И., Лихтенштейн Е. С., Сикорский Н. М. Книга в СССР. Москва: „Искусство“, 1975.
- 476 ЧТО ЧИТАТЬ О ХУДОЖНИКАХ КНИГИ. — У кн.: Краткий справочник книголюбца. Москва: „Книга“, 1976, 29—31.
- 477 АЛЕКСЕЙ АЛЕКСЕЕВИЧ [СИДОРОВ]. — Советская культура, 28. X 1977.
- 478 ГАРМОНИЯ ПОИСКА. — В мире книг, 1977, № 11, 91—93.
- 479 ИЗДАНИЯ БЕЛОРУССКОГО ПЕРВОПЕЧАТНИКА. — Книжное обозрение, 9. IX 1977, 16.
- 480 ИНВЕНТАРЬ ИНКУНАБУЛОВ. — Советская культура, 23. IX 1977.
- 481 ИСТОРИОГРАФИЯ СОВЕТСКОЙ КНИГИ. — Книга, Исследования и материалы. 1977, сб. 35, 115—148.
- 482 К ВОПРОСУ ОБ ОПРЕДЕЛЕНИИ КНИГИ КАК ЗНАКОВОЙ СИСТЕМЫ. — У кн.: История книги. Теоретические и методологические основы. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1977, 34—43.
- 483 КНИГОВЕДЧЕСКОЕ ОБОЗРЕНИЕ. — В мире книг, 1977, № 2, 88—89; № 4, 92—93; № 6, 86—87; № 9, 86—87; № 10, 92—93; № 11, 94—95.
Потпис: Книговед.
- 484 МИКРОРЕФЕРАТЫ. — В мире книг, 1977, № 1, 96; № 2, 96; № 3, 96; № 4, 96; № 5, 95; № 6, 84; № 7, 91—96; № 10, 96; № 11, 96.
- 485 НЕКОТОРЫЕ МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ МОНОГРАФИИ ПО ИСТОРИИ КНИГИ И КНИЖНОГО ДЕЛА. В СССР [1917—1977]. — У кн.: История книги. Теоретические и методологические основы. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1977, 69—86. У коауторству са Т. А. Подмазовой.
- 486 ПО СЛЕДАМ ПЕРВОПЕЧАТНИКА. Главы из документальной повести. — В мире книг, 1977, № 2, 61—64.
- 487 ПО СЛЕДАМ ПЕРВОПЕЧАТНИКА. Главы из документальной повести. — Альманах библиофила. Вып. 4. Москва: „Книга“, 1977, 155—180.
- 488 СОБРАНИЕ СОКРОВИЩ. — Книжное обозрение, 8. IV 1977, 16.
- 489 ТРЕТЬЯ ВСЕСОЮЗНАЯ НАУЧНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ О ПРОБЛЕМАХ КНИЖАРСТВА. — В мире книг, 1977, № 8, 88—90.

- 490 ФЕДОРОВ ИВАН. — Большая советская энциклопедия. — 3-е изд. Москва: „Советская энциклопедия“, 1977. Том 27, 259.
- 491 ФИОЛЬ ШВАЙПОЛЬТ. — Большая советская энциклопедия. 3-е изд. Москва: „Советская энциклопедия“, 1977, Том 27, 469.
- 492 DIE VERWENDUNG VON MOTIVEN DEUTSCHER GRAPHIK IN RUSSISCHEN HANDSCHRIFTEN UND GEDRUKTEN BÜCHERN DES 15. UND 16. JAHRHUNDERTS. — Marginalien. Zeitschrift für Buchkunst und Bibliophile, 1977, N 67, S. 43—49.
- 493 АПОСТОЛ 1525. Г. ФРАНЦИСКА СКОРИНЫ. — У кь.: История книги. Работы Отдела редких книг. Москва: „Книга“, 1978, 186—202. [Труды Государственной библиотеки СССР имени В. И. Ленина. Том 14].
- 494 ВОПРОСЫ ОБЩЕЙ ТЕОРИИ КНИГОВЕДЕНИЯ В ТРУДАХ СОВЕТСКИХ И ПОЛЬСКИХ УЧЕНЫХ. — У кь.: Русско-польские связи в области книжного дела. Советско-польский семинар. Тезисы докладов советской делегации. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1978, 3—9.
- 495 ИЗДАНИЯ ПЕРВОЙ ПОЛЬСКОЙ ТИПОГРАФИИ В ГОСУДАРСТВЕННОЙ БИБЛИОТЕКЕ СССР ИМЕНИ В. И. ЛЕНИНА. — У кь.: Русско-польские связи в области книжного дела. Советско-польский семинар. Тезисы докладов советской делегации. Москва: Государственная библиотека СССР, имени В. И. Ленина, 1978, 10—16.
- 496 ИСТОРИОГРАФИЯ СОВЕТСКОЙ КНИГИ. — Книга. Исследования и материалы, 1978, сб. 35, 115—148.
- 497 К ВОПРОСУ О СОЗДАНИИ СВОДНОГО КАТАЛОГА СТАРОПЕЧАТНЫХ ИЗДАНИЙ КИРИЛЛОВСКОГО ШРИФТА XV—XVII ВВ. — У кь.: Книга в России до середины XIX века. Ленинград: „Наука“, 1978, стр. 51—63.
- 498 КНИГОВЕДЧЕСКОЕ ОБОЗРЕНИЕ. — В мире книг, 1978, № 1, 92—93; № 4, 88—89; № 7, 88—89; № 9, 92—93; № 11, 94—95.
- 499 МИКРОРЕФЕРАТЫ. — В мире книг, 1978, № 1, 91; № 2, 96; № 3, 95; № 9, 95; № 11, 93; № 12, 85.
- 500 О БИБЛИОТЕКАХ, КНИГОЛЮБАХ И... ФАЛЬСИФИКАТОРАХ. — Альманах книголюбца. Вып. 5. Москва: „Книга“, 1978, 171—194.
- 501 ПРОБЛЕМЫ ОБЩЕЙ ТЕОРИИ КНИГОВЕДЕНИЯ В ТРУДАХ ЗАРУБЕЖНЫХ УЧЕНЫХ. Проблемы общей теории книговедения. Москва: „Книга“, 1978, 118.

- 502 ТРЕТЬЯ ВСЕСОЮЗНАЯ НАУЧНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ПРОБЛЕМАМ КНИГОВЕДЕНИЯ. — Книга. Исследования и материалы, 1978, сб. 36, 181—186.
- 503 ЧИТАТЕЛЬ ИЗДАНИЙ ИВАНА ФЕДОРОВА. Опыт анализа владельческих записей. — У кн.: Федровские чтения 1976. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1978, 55—64.
- 503a ANATOLI KALASCHNIKOW — EIN SOWJETISCHER MEISTER DES EXLIBRIS. — In: Exlibris — Almanach 1978. Berlin, 1978, S. 26—31.
- 504 АЛЕКСЕЙ ИВАНОВИЧ МАРКУШЕВИЧ И ЕГО КОЛЛЕКЦИЯ ИНКУНАБУЛОВ. — У кн.: Черкашина Н. П., Билеякая К. Л., Инвентарь инкунабулов. Вып. 3. Коллекция А. И. Маркушевича. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1979, 5—16.
- 505 БИБЛИОГРАФИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ОТДЕЛА РЕДКИХ КНИГ. — У кн.: Проблемы развития научно-информационной деятельности национальной библиотеки. Вопросы библиографоведения. Москва, Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1979, 30—46.
- 506 В ДАР „ОБИТЕЛИ БЛИЗ ДУНАВА“. Находка в монастыре Врдник. — Книжное обозрение, 29. VI 1979, 16.
- 507 ВЕЛИКИЙ БЕЛОРУССКИЙ ПРОСВЕТИТЕЛЬ ФРАНЦИСК СКОРИНА И НАЧАЛО КНИГОПЕЧАТАНИЯ В БЕЛОРУССИИ И ЛИТВЕ. — У кн.: Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. Москва: „Наука“, 1979, 5—23.
- 508 ЗАРУБЕЖНЫЕ НАХОДКИ. — У кн.: Альманах библиофила. Вып. 7. Москва: „Книга“, 1979, 127—152.
- 509 ИЛЛЮСТРАЦИИ И ЗАСТАВКИ. Главы из документальной повести „По следам первопечатника“. — У кн.: Альманах библиофила. Вып. Москва: „Книга“, 1979, 147—170.
- 510 К ВОПРОСУ О ПРЕДМЕТЕ ИСТОРИИ КНИГИ. — У кн.: Книга и культура. Москва: „Наука“, 1979, 32—50.
- 511 КНИГОВЕДЕНИЕ И ЕГО ЗАДАЧИ В СВЕТЕ АКТУАЛЬНЫХ ПРОБЛЕМ СОВЕТСКОГО КНИЖНОГО ДЕЛА. — У кн.: Сикорский Н. М. SKнига. Читатель. Библиотека. Москва: „Книга“, 1979, 80—102. У коауторству с Н. М. Сикорским.
- 512 КНИГОВЕДЧЕСКОЕ ОБОЗРЕНИЕ В мире книг, 1979 № 1, 78—79. Подпис: Книговед.

- 513 КНИГОПЕЧАТАНИЕ. — У кь.: Русский язык. Энциклопедия. Москва: „Советская энциклопедия“, 1979, 111—112.
- 514 „ИСКУССТВО КНИГИ“ И ЕГО АВТОР. — У кь.: Сидоров А. А. Искусство книги. Москва: „Книга“, 1979, 5—16.
- 515 КРАТКИЙ ОЧЕРК ЖИЗНИ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ. — У кь.: Николай Михайлович Сикорский. Библиографический указатель. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1979, 80—102. У коауторству са Р. Г. Абдуллиним.
- 516 НАМ ДВАДЦАТЬ ЛЕТ... — Книжное обозрение, 14. XII 1979, 16.
- 517 НАСЛЕДИЕ ФРАНЦИСКА СКОРИНЫ В СОВЕТСКИХ И ЗАРУБЕЖНЫХ КНИГОХРАНИЛИЩАХ. — Книговедение, Вильнюс, 1979, № 7[14], 37—43.
- 518 НАСЛЕДНИКИ ПЕРВОПЕЧАТНИКА. — Книжное обозрение, 10. XI 1979, 16.
- 519 ПРЕДИСЛОВИЕ. — У кь.: Книжные сокровища Государственной библиотеки СССР имени В. И. Ленина. Вып. й. Книги кирилловской печати XV—XVII вв. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1979, Э.
- 520 СВОДНЫЙ КАТАЛОГ ИЗДАНИЙ СКОРИНЫ. — У кь.: Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. Москва: „Наука“, 1979, 136—140.
- 521 УКАЗАТЕЛИ ЛИТЕРАТУРЫ ПО КНИГОВЕДЕНИЮ. — Советская библиография, 1979, № 3, 73—76.
- 522 УАКЗАТЕЛЬ ХУДОЖЕСТВЕННОГО УБРАНСТВА ПРАЖСКИХ ИЗДАНИЙ ФРАНЦИСКА СКОРИНЫ. У кь.: Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. Москва: „Наука“, 1979, 223—268.
- 523 ЧТО ТАКОЕ КНИГА? — В мире книг, 1979, № 6, 77—78; № 7, 75—77.
- 524 ЧТО ТАКОЕ КНИГОВЕДЕНИЕ? — В мире книг, 1979, № 10, 77—79; № 11, 73—74.
- 525 ЧТО ТАКОЕ КНИЖНОЕ ДЕЛО? — В мире книг, 1979, № 8, 76—78.
- 526 GRUB ZUM 30. JAHRESTAG DER DDR. — Marginalien. Zeitschrift für Buchkunst und Bibliophilie, 1979, N 3, S. 8—10.
- 527 АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАБОТЫ С РЕДКИМИ ИЗДАНИЯМИ. — Советское библиотековедение, 1980, № 4, 71—82.

- 528 ВСТУПИТЕЛЬНАЯ СТАТЬЯ. — У кн.: Лениниана в миниатюрных изданиях. Указатель книг, изданных в СССР и странах социалистического содружества. Москва: „Книга“, 1980, 5—22.
- 529 ИЗДАНИЯ ИВАНА ФЕДОРОВА В КНИГОХРАНИЛИЩАХ СЕРБИИ И ВОЕВОДИНЫ. — Советское славяноведение, 1980, № 5, 98—103.
- 530 ИЗДАНИЯ ПЕРВОЙ ПОЛЬСКОЙ ТИПОГРАФИИ В ГОСУДАРСТВЕННОЙ БИБЛИОТЕКЕ СССР ИМЕНИ В. И. ЛЕНИНА. — У кн.: Русско-польские связи в области книжного дела. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1980, 5—9.
- 531 КНИГОВЕДЧЕСКОЕ ОБОЗРЕНИЕ. — В мире книг, 1980, № 8, 79—80. Подпис: Книговед.
- 532 МАСТЕР ЭКСЛИБРИСА. О книжных знаках Анатолия Калашникова. — Книжное обозрение, 2. V, 1980, 16.
- 533 ПЕЧАТНЫЙ ДВОР. — У кн.: Москва: Энциклопедия. Москва: „Советская энциклопедия“, 1980, 501.
- 534 СВОДНЫЙ КАТАЛОГ СТАРОПЕЧАТНЫХ ИЗДАНИЙ КИРИЛЛОВСКОГО И ГЛАГОЛИЧЕСКОГО ШРИФТОВ. Теоретические и методологические основы. — У кн.: В помощь составителям Сводного каталога старопечатных изданий кирилловского и глаголического шрифтов. Материалы Международного совещания специалистов НРБ, ПНР, СССР и ЧССР по работе над Сводным каталогом. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1980, 6—26.
- 535 ТРУД О СОВРЕМЕННОМ КНИЖНОМ ДЕЛЕ. — Книжная торговля, Исследования и материалы, 1980, сб. 7, 199—290. Приказ кн.: Sybulski R. Księgarstwo w społeczeństwie współczesnym. Wrocław: »Ossolineum«, 1978.
- 536 ФЕДОРОВ ИВАН. — У кн.: Москва. Энциклопедия. Москва: „Советская энциклопедия“, 1980, 626.
- 537 ВСЕСОЮЗНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ ПОД ДЕВИЗОМ „БИБЛИОТЕКА, ЧИТАТЕЛЬ“. — Советское библиотековедение, 1981, № 6, 94—95.
- 538 ВСЕСОЮЗНЫЙ ФОРУМ КНИГОВЕДОВ. — Книга. Исследования и материалы, 1981, сб. 43, 218—229. У коауторству са Н. М. Сикорским.
- 539 ИЗУЧЕНИЕ ЧИТАТЕЛЯ В СВЕТЕ ЗАДАЧ КОМПЛЕКСНОЙ НАУКИ О КНИГЕ И КНИЖНОМ ДЕЛЕ. — У кн.: 2-я Всесоюзная научная конференция „Книга в России до середины XIX века. Библиотеки. Читатель“. Тезисы докладов. Ленинград, 1981, 12—14.
- 540 ИСТОРИЯ КНИГИ КАК ПРЕДМЕТ НАУКИ И ПРЕДМЕТ ПРЕПОДАВАНИЯ. — У кн.: Актуальные проблемы культуры и пути со-

- вершенствования высшего библиотечного и культурно-просветительного образования. Межвузовский сборник трудов. Москва, 1981, 120.
- 541 КЛУБ ЛЮБИТЕЛЕЙ КНИГИ ЦДРИ СССР. — Альманах библиофила. Вп. 10. Москва: „Книга“, 1981, 305—314. Подпис: Е. Львов.
- 542 НА ПОДСТУПАХ К СЕМИОТИКЕ КНИГИ. — У кн.: Червинский М. Система книги. Т. Зберский. Семiotics книги. Москва: „Книга“, 1981, 3—8.
- 543 НЕИЗВЕСТНЫЕ СТРАНИЦЫ ЖИЗНИ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ГЕОРГИЯ ДИМИТРОВА. — У кн.: Русско-болгарские связи в области книжного дела. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1981, 109—120.
- 544 КНИГОВЕДЧЕСКОЕ ОБОЗРЕНИЕ. — В мире книг, 1981, № 9, 78—79. Подпис: Книговед.
- 545 ОТ РЕДАКТОРА. — У кн.: В помощь составителям Сводного каталога старопечатных изданий кирилловского и глаголического шрифтов. Методические указания. Вып. 6. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1981, 3—4.
- 546 ОТ РЕДКОЛЛЕГИИ. — У кн.: Федоровские чтения 1978. Москва: „Наука“, 1981, 3—4.
- 547 ПАРАД РЕДКОСТЕЙ. — Книжное обозрение, 10. IV 1981. Приказ кн.: Редкие книги и рукописи Научной библиотеки МГУ. Путеводитель. Москва, 1980.
- 548 ПОЛЬСКИЙ МАСТЕР С. М. ГУТОВСКИЙ — СТРОИТЕЛЬ РУССКИХ ПЕЧАТНЫХ СТАНОВ. — У кн.: Федоровские чтения 1978. Москва: „Наука“, 1981, 159—164.
- 549 ПРИМЕЧАНИЯ. — У кн.: Сидоров А. А. Друг книги — советский библиофил. Москва: „Книга“, 1981, 193—206.
- 550 РЕДКОСТЬ НА ПОЛКЕ КНИГОЛЮБА. — У кн.: Альманах библиофила. Вып. 10. Москва: „Книга“, 1981, 275—290. У коавторству са А. И. Маркушевичем.
- 551 УЧЕНЫЙ И КНИГА, — У кн.: Сидоров А. А. Друг книги — советский библиофил. Москва: „Книга“, 1981, 5—41,
- 552 ЧЕТВЕРТАЯ ВСЕСОЮЗНАЯ [НАУЧНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ПРОБЛЕМАМ КНИГОВЕДЕНИЯ]. — В мире книг, 1981, № 3, 69—71.
553. GESAMPKATALOG ALTER DRUCKE IN KYRILLISCHER UND GLAGOLISCHER SCHRIFT. Theoretische und metodische Grundlage. — Zentralblatt für Bibliothekswesen, 1981, N 1, S. 6—14.

554 THE UNION OF SOVIET SOCIALIST REPUBLICS, REPUBLICS OF PRINTING. — In: Encyclopedia of Library and Information Science. New York: Marcel Dekker Inc., 1981, vol. 31, p. 446—474.

555 АРХЕОГРАФ, БИБЛИОГРАФ, ИСТОРИК КНИГИ. — У књ.: Алексей Егорович Викторов. Библиографический указатель. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1982, 3—25.

556 БИБЛИОФИЛЬСТВО И НАЦИОНАЛЬНЫЙ КНИЖНЫЙ ФОНД. — У књ.: Актуальные проблемы теории и истории библиофильства. Тезисы докладов научно-практической конференции. Ленинград: Ленинградская организация ДОЛК РСФСР, 1982, 3.

557 КЛИНОПИСЬ. — Книжное обозрение, 12. III 1982.

558 КНИГОВЕДЕНИЕ. Энциклопедический словарь. Москва: „Советская энциклопедия, 1982, 664.

Е. Л. Немировский је написао чланке: Автотипия, 10. Академическая типография, 16. Акватинта, 17. Алисов М. И., 18. Анонимная типография, 21 „Архив фюр Бухгевербе унд Гебраухсграфик“, 26—27. „Архив фюр Гешихте дес Бухвезенс“, 27. Атанасов-Григоров П., 27. „Байтреге цур Гешихте дес Бухвезенс“, 29. „Байтреге цур Инкунабелькунде“, 29. Бандтке Е. С., 30. Батыршик, 31. „Берзенблатт фюр ден Мойчен Буххандель“, 39. Бесконечная печатная форма, 41. Бесконтактная печать, 41. Библиогнозия, 42. „Бібліологічні вісті“, 56. Библиология, 56. Библиономия, 56. Библиополистика, 56. Библиопсихология, 56. Библиософия, 56. Библиосоциология, 56. Библиофилология, 78. Би Шэн, 80. Болгария, 84—87. „Бук Коллектор“, 92. „Букселлер“, 93. Бунин Л., 96. Бурцов-Протопопов В. Ф., 96—97. „Бух унд Шрифт“, 97. „Бухкунст“, 97. Бьюик Т., 98. Варнерке Л. В., 100. „Вестник графического дела“, 113. Викторов А. Е., 114. „Всеобщий типографский указатель“, 120. Всесоюзный научно-исследовательский институт полиграфического машиностроения, 121. Выключка строк, 122. Высокая печати, 122—123. Гальванотехника, 126. Гассиев В. А. 131. Гектография, 131. Гелиографюра, 131—132. Гелиография, 132. Германская демократическая республика, 138—142 [у коауторству са Н. С. Белавенец, Т. С. Ступниковой]. Глубокая печать, 144—145. Горин Е. Е., 147. Гравированная книга, 149—150. „Гравюра и книга“, 153. „Графис“, 156. „Графические искусства и бумажная промышленность“, 156. Григорьев Н. С., 157. Гусник Я., 163. „ГутенбергЯрбух“, 164. Дагер Л. Ж. М., 164. Демчинский Н. А., 168. Дербышев Н. И., 168. Донской С. А., 175. Доре Г., 175—176. Дюрер А., 177. Жилло Ф., 180. Заключочка формы, 185. Запаско А. П., 186. Зенефельдер А., 187. Знаменщик, 189. „Известия книжных магазинов товарищества М. О. Вольф“, 191. „Известия на Народната библиотека „Кирил и Методий“, 191. Иллюминатор, 205. „Имприматур“, 208. „Интернационале библиографи дес Бух- унд Библиотексвезенс“, 215. „Интерпрессграфик“, 215. Исаевич Я. Д., 216. „Искусство и печатное дело“, 216. Кавецка-Грычова А., 227. „Казанский библиофиль“, 227. Кайзер Бруно, 231. Каратаев И. П., 234. Кацкий А. Г., 237. Кениг Ф., 238. Книга, 251—252 [у

коавторству са В. Н. Ляховым], „Книга. Периодичен печат“, 253. Книговедение, 253—257. [у коавторству са А. И. Барсуком и Н. М. Сикорским], Книгопечатание, 263—264. Книжное дело, 274—275. Княгининский П. П., 273. Конторович А. К., 284. Кука, 299. Кунце Х., 300. „Лайбрэри“, 304. Лелевель И., 310. „Либри“, 316. Ливчак И. Н., 317. Линотип, 318. Лисицкий Л. М., 318. Листовая печатная машина, 319. Литография, 325. Люльфинг Х., 328. Ляхов В. Н., 328. „Мадьяр Кёньв-семле“, 329. Макарий 330. „Маргиналиен“, 333. Марки почтовые, 333—334. Мергенталер О., 347. Меццо-тинто, 347—348. Миниатюрное издание, 350. Мозаичная печать, 353. Монотип, 359—360. Московский Синодальная типография, 361. Московский печатный двор, 361—362. Мушковский Я., 364. Мягкий лак, 365. „Наборщик“, 367. Нотопечатание, 377. „Обзор графических искусств“, 378. Орлов И. И., 382. Острожская типография, 383. Офорт, 388. Офсетная печать, 389. „Паблицерс Уикли“, 389. Палеотипы, 391. Первопечатная книга, 395. Петруччи О., 398. Печатная машина, 398—399. Печатный процесс, 399. Печатный станок, 399—400. Плоская печать, 411. Полиграфическое машиностроение, 413. Полиграфия, 413—415. „Полиграфия, 415. Польша, 418—421. Попов В. В., 422. „Пшегленд библиотечны“, 432. Радищевский А. М., 433. Российская Советская Федеративная Социалистическая Республика, 447—461 [у коавторству са Л. П. Жуковской, А. А. Буевской, Е. А. Динерштейном, Н. В. Свиридовым]. Ротационная печатная машина, 461—462. „Рочник Библиотеки Народовой“, 462. „Рочники Библиотечне“, 462. Рудометов М. Д., 463. Рукописная книга, 463—470 [у коавторству са Л. П. Жуковской и др.]. Сахаров И. П., 479. „Сборник технических статей“, 480. Сидоров А. А., 483. Симмонс Д. С. Г., 483. Словлитня, 488. Справщик, 515. Старопечатная книга, 517. Тербенев А. И., 529. Тигельная печатная машина, 531. „Типографический журнал“, 531. „Типография“, 532. Трафаретная печать, 536. Туркич Н. В., 537. Федоров Иван, 561—562. „Федоровские чтения“, 562. „Филобиблон“, 562—563. Фиоль Швайпольт, 563. Фотоаппаратная машина, 566—567. Фрейденберг М. Ф., 575. „Цайтшрифт фюр Бюхерфройнде“, 582. Электрография, 607. Электростатическая печать, 608. Электрофотография, 608. Якоби Б. С., 623.

559 КОДЕКС. — Книжное обозрение, 23, IV 1982.

560 В. И. ЛЕНИН И СТАНОВЛЕНИЕ МАТЕРИАЛЬНОЙ БАЗЫ СОВЕТСКОЙ ПЕЧАТИ. — У књ.: Ленин, книга, библиотека. Москва: „Книга“, 1982, 112—127 [Труды Государственной библиотеки СССР имени В. Л. Ленина. Том 18].

561 НА ПОДСТУПАХ К СВОДНОМУ КАТАЛОГУ ИНКУНАБУЛОВ СССР. — У књ.: Сводный каталог инкунабулов небольших собраний, хранящихся в библиотеках СССР. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1982, 5—19.

562 ПАМЯТНИКИ КНИЖНОГО ИСКУССТВА УКРАИНЫ. — Книжное обозрение, 5. III 1982

Приказ књ.: Запаско Я. П., Инчуевка Я. Д. Памятки книжкового мистецтва Каталог стародруків. Львів: „Вища школа“, 1981.

- 563 ПАМЯТНИКУ КУЛЬТУРЫ — 400 ЛЕТ. Рассказ доктора исторических наук Е. Л. Немировского., Записал А. Гуревич. — Лесная промышленность, 19. VIII 1982.
- 564 МНОГОНАЦИОНАЛЬНОЕ КНИЖНОЕ ДЕЛО СССР КАК СИСТЕМА. — Издательское дело. Научно-реферативный сборник, 1982, № 12, 1—8.
- 565 ПАЛИМПСЕСТ. — Книжное обозрение, 21. V 1982.
- 566 ПАПИРУС. — Книжное обозрение, 26, III 1982.
- 567 ПЕРГАМЕН. — Книжное обозрение, 9. IV 1982.
- 568 ПИКТОГРАФИЯ. — Книжное обозрение, 29. I 1982.
- 569 ПИСЬМО. — Книжное обозрение, 15. I 1982.
- 570 ПОЗДЕЕВА И. В., КАШКАРОВА И. Д., ЛЕРЕНМАН Н. М. Каталог книг кириллической печати XV—XVII вв. Научной библиотеки Московского университета. Москва: Издательство МГУ, 1980. — Советская библиография, 1982, № 1. 77—78, Приказ.
- 571 РОССИЯ. Россия и Советский Союз. Русские иллюстраторы XIX в. Русские и советские иллюстраторы XX в. — У књ.: Функе Ф. Книговедение. Исторический обзор книжного дела. Москва: „Высшая школа“. 1982, 104—108, 158—161, 248—250, 254—260.
- 572 ТРУД ФРИЦА ФУНКЕ И ЕГО МЕСТО ВО ВСЕОБЩЕЙ ИСТОРИОГРАФИИ КНИГИ И КНИЖНОГО ДЕЛА. — У књ.: Функе Ф. Книговедение. Исторический обзор книжного дела. Москва: „Высшая школа“, 1982, 9—21.
- 573 ФЕДОРОВСКИЕ ЧТЕНИЯ 1981. — Книга. Исследования и материалы, 1982, (сб. 44, 197—200).
- 574 ФЕДОРОВСКИЕ ЧТЕНИЯ 1982. — Советская Литва, 3. X 1982.
- 575 AKTUELLE PROBLEME DES AUFBAUS, DER REGISTRIERUNG, BEWAHRUNG UND NUTZUNG VON BESTÄNDN SELTENER BÜCHER. — Zentralblatt für Bibliothekswesen, 1982, H. 5, S 194—199.
- 576 FIODOROV SKRAITYMAI. — Bibliotekų darbas, 1982, N 8, s. 32—33.
- 577 DAUGIAUSIA SKAITANTI PASAULYJE. — Bibliotekų darbas, 1982, I 12, с. 2—3.
- 578 БИБЛИОТЕКАРЬ И БИБЛИОГРАФ А. Е. ВИКТОРОВ. — Библиотекарь, 1983, № 4, 47—50.

- 579 ВВЕДЕНИЕ, — У кн.: История книги в СССР, 1917—1921. Том I. Москва: „Книга“, 1983, 10—56. У коавторству са Р. Г. Абдуллиным и Н. М. Сижорским.
- 580 ВЕЛИКИЙ РУССКИЙ ПРОСВЕТИТЕЛЬ. К 400-летию со дня смерти Ивана Федорова. — Семья и школа, 1983, № 12, 48—50.
- 581 ВЫДАЮЩИЙСЯ ПАМЯТНИК ВОСТОЧНОСЛАВЯНСКОЙ КУЛЬТУРЫ. — У кн.: Острожская Азбука Ивана Федорова. Исследование. Словоуказатель. Москва: „Книга“, 1983, 7—107.
- 582 ДРЕВНЕЙШИЙ РУКОПИСНЫЙ ПАМЯТНИК. — Библиотекарь, 1983, № 11, 50—51.
- 583 ДРУКАРЬ КНИГ, ПРЕД ТЫМ НЕВИДАННЫХ. К 400-летию со дня смерти Ивана Федорова. — Русская речь, 1983, № 5, 79—86.
- 584 „ДУХОВНЫЕ СЕМЕНА ПО ВСЕЛЕННОЙ РАЗСЕВАТИ“. К 400-летию со дня смерти великого русского просветителя Ивана Федорова. — Наука в СССР, 1983, № 6, 110—117.
Такође на енглеском, немачком и шпанском језику.
- 585 ЖИЗНЬ И ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПЕРВОПЕЧАТНИКА ИВАНА ФЕДОРОВА В СВЕТЕ НОВЕЙШИХ ИССЛЕДОВАНИЙ. [К 400-летию со дня кончины]. — Книга. Исследования и материалы, 1983, сб. 47, 73—102.
- 586 ИВАН ФЕДОРОВ ЗА РУБЕЖОМ. Находки, мнения исследования. — В мире книг, 1983, 16—17. Подпис: Книговед.
- 587 ИЗДАНИЯ ИВАНА ФЕДОРОВА В БИБЛИОГРАФИЧЕСКИХ ИСТОЧНИКАХ XVII—XX ВЕКА. — Советская библиография 1983, № 6, 65—71.
- 588 К 80-ЛЕТИЮ АБРАМА ГРИГОРЬЕВИЧА ШИЦГАЛА. — Книга. Исследования и материалы, 1983, сб. 46, 116—120.
- 589 КРАХ БУРЖУАЗНОЙ ПРЕССЫ. Экспроприация у буржуазии материально-технической базы книжного дела. — У кн.: История книги в СССР. 1917—1921. Том I. Москва: „Книга“, 1983, 80—97.
- 590 ЛИТЕРАТУРНО-ИЗДАТЕЛЬСКИЙ ОТДЕЛ НАРКОМПРОСА. — У кн.: История книги в СССР. 1917—1921. Том I. Москва: „Книга“, 1983, 98—118.
- 591 МЕЖДУНАРОДНАЯ ВЫСТАВКА ИСКУССТВА КНИГИ. Лейпциг, 1982. Главный каталог. — Издательское дело. Экспресс-информация, 1982, вып. 2, 1—25.
- 592 К ВОПРОСУ О КНИГОВЕДЧЕСКИХ АСПЕКТАХ ИСТОРИИ ЧИТАТЕЛЯ И КНИГИ. — У кн.: Русские библиотеки и их читатель. [Из истории русской культуры эпохи феодализма]. Ленинград: „Наука“, 1983, 46—51.

- 593 НОВОЕ ОБ ИВАНЕ ФЕДОРОВЕ, — У књ.: Республиканская научно-практическая конференция, посвященная 400-летию памяти первопечатника Ивана Федорова. Тезисы докладов. Львов, 1983, 6—7.
- 594 ПЕРВОПЕЧАТНИК. К 400-летию со дня смерти Ивана Федорова. — Библиотекарь, 1983, № 8, 52—55.
- 595 ПЕРВОПЕЧАТНИК ИВАН ФЕДОРОВ. Комплект из 12 открыток. Вступительная статья. Москва: „Планета“, 1983.
- 596 СВОДНЫЙ КАТАЛОГ СТАРОПЕЧАТНЫХ ИЗДАНИЙ КИРИЛЛОВСКОГО И ГЛАГОЛИЧЕСКОГО ШРИФТОВ. Теоретические и методологические основы. — Известия на Народната библиотека „Кирил и Методий“, София, 1983, т. XVIII[24], 51—70.
- 597 СЕМЕНА РАССЕИВАТЬ ПО СВЕТУ. — Литературная Россия, 16. XII 1983, 16.
- 598 СЕЯТЕЛЬ ЗНАНИЙ НА НИВУ НАРОДНУЮ. — Советская культура, 13. XII, 1983, 6.
- 599 ФЕДОРОВ ИВАН [МОСКВИТИН]. — У књ.: Памятные книжные даты 1983. Москва: „Книга“, 1983, 258—260.
- 600 ЦАРЬ-ПУШКА АНДРЕЯ ЧОХОВА. — У књ.: Куранты. Историко-краеведческий альманах. Москва: „Московский рабочий“, 1983, 232—237.
- 601 Я. Д. ИСАЕВИЧ. ПРЕЕМНИКИ ПЕРВОПЕЧАТНИКА. Москва. „Книга“, 1981; 192. — Вопросы истории, 1983, № 3, 131—133. Приказ.
- 602 DIE SLAWISCHEN INKUNABELN IN KYRILLISCHER SCHRIFT. Bibliographie. — Beiträge zur Inkunabelkunde. Dritte Folge. Bd. 8. Berlin: Akademie — Verlag, 1983, S 69—85.
- 603 АЗБУЧНОГО ДЕЛА ПОДЪЯЧИЙ. — Русская речь, 1984, № 4, 93—99.
- 604 АЛЕКСЕЙ СИДОРОВ. — Книжное обозрение, 21. IX 1984, № 38, 15.
- 605 АНИСИМ МИХАЙЛОВ РАДИШЕВСКИЙ. — Русская речь, 1984, № 1, 79—87.
- 606 БЕСЦЕННАЯ НАХОДКА Обнаружен новый экземпляр первой русской „Азбуки“. — Книжное обозрение, 22. VI 1984, № 25, 16.
- 607 ИЗДАТЕЛЬСКО - ПОЛИГРАФИЧЕСКИЙ И КНИГОВЕДЧЕСКИЙ СЛОВАРЬ-СПРАВОЧНИК — У књ.: Краткий справочник книголюба. Москва: „Книга“, 1984, № 392—450. У коауторству са А. Э. Мильчиным

- 608 КРАТКАЯ ХРОНИКА КНИГИ И КНИГОПЕЧАТАНИЯ. — У кн.: Краткий справочник книголюбa. Москва: „Книга“, 1984, 313—320.
- 609 МАСТАЦКАЯ ОБЛІЧЧА БЕЛАРУСКІХ ВЫДААННЯЎ ІВАНА ФЕДОРОВА. — Мастацтва Беларусіі, 1984, № 1, 4—7.
- 610 МУЗЕИ КНИГИ. — У кн.: Краткий справочник книголюбa. Москва: „Книга“, 1984, 342—345.
- 611 НОВЫЙ ТРУД ПО ИСТОРИИ СЕРВСКОЙ ВИБЛИОГРАФИИ. — Советская библиография, 1984, № 3, 93—94.
Приказ кн.: Душан Паникович, Српска библиографија 1766—1880. Београд.
- 612 ОТЕЧЕСТВЕННЫЕ ДЕЯТЕЛИ КНИГИ. — У кн.: Краткий справочник книголюбa. Москва: „Книга“, 1984, 320—342.
- 613 ОТЕЧЕСТВЕННЫЕ ХУДОЖНИКИ КНИГИ. — У кн.: Краткий справочник книголюбa. Москва: „Книга“, 1984, 79—97.
- 614 ОТ РЕДКОЛЛЕГИИ. — У кн.: Федоровские чтения 1980. Москва: „Наука“, 1984, 3—4.
- 615 ПЕТЕРБУРГСКИЙ МАСТЕР КНИГИ Г. Н. СКАМОНИ. — Вопросы истории естествознания и техники, 1984, № 4, 88—90.
- 616 ПОЛИГРАФИЧЕСКАЯ ТЕХНИКА ИВАНА ФЕДОРОВА И ЕГО УЧЕНИКОВ. — Вопросы истории естество, знания и техники, 1984, № 1, 114—123.
- 617 ПРОБЛЕМЫ НОРМАЛИЗАЦИИ ИЗДАТЕЛЬСКО-ПОЛИГРАФИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА В ЭПОХУ НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ РЕВОЛЮЦИИ. — У кн. Всесоюзная конференция СИБИБ-84. Проблемы разработки и внедрения стандартов по научно-технической информации, библиотечному и издательскому делу [система СИБИБ] в свете постановления ЦК КПСС и Совета Министров СССР „О мерах по ускорению научно-технического прогресса в народном хозяйстве“. Москва: ВНИИ технической информации, классификации и кодирования, 1984, 38—40.
- 618 СВОДНЫЙ КАТАЛОГ СТАРОПЕЧАТНЫХ ИЗДАНИЙ КИРИЛЛОВСКОГО И ГЛАГОЛИЧЕСКОГО ШРИФТОВ. Теоретические и методические основы. — У кн.: В чест на 80-годишнината на проф. Тодор Боров. София: Издателство на Българската академия на науките, 1984, 199—211.
- 619 СУДЬБЫ ИЗДАНИЙ ПЕРВОПЕЧАТНИКА. — Вопросы истории, 1984, № 11, 79—92.
- 620 375 ЛЕТ ИЗДАНИЮ. В 1609 году вышла в свет первая книга печатного мастера Никиты Федорова Фосанова. — У кн.: Памятные книжные даты 1984. Москва: „Книга“, 1984, 245—247.

- 621 ФЕДОРОВСКИЕ ЧТЕНИЯ 1983 Г. В МОСКВЕ. — Информационный бюллетень, 1984, вып. 11, 41—43.
Международна асоцијација о изучавању и распрострањењу словенских култура.
- 622 KUNZE H. IM MITTELPUNKT DAS BUCH. Leipzig, Bibliographisches Institut, 1980. — У књ.: Федоровские чтения 1980. Москва, „Наука“, 1984, 250—251.
623. STEINBERG S. H. FIVE HUNDRED YEARS OF PRINTING. London. Penguin Books Ltd., 1979. — У књ.: Федоровские чтения 1980. Москва: „Наука“, 1984, 252.
- 624 ЗА БИБЛИОТЕКИТЕ, КНИГОЛЮБИТЕЛИТЕ И... ФАЛЬШИФИКАТОРИТЕ. Глави от документалната повест „По следам на первия печатар“. — У књ.: Разкази за книги и библиотеки. Сборник. Варна: „Георги Бакалов“, 1985, 238—341.
- 624а ЕЩЕ ОДИН ЭКЗЕМПЛЯР АЗБУКИ 1574 Г. ИВАНА ФЕДОРОВА. — Вопросы истории, 1985, № 6, 159—160.
- 625 ИЛЛЮМИНИРОВАННЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР ОСТРОЖСКОЙ БИБЛИИ 1581 Г. С РУКОПИСНЫМИ ДОБАВЛЕНИЯМИ. — Труды Отдела древнерусской литературы, 1985, т. 38, 439—450.
- 626 [ИНТЕРВЈУ]. — Книжное обозрение, 12. IV 1985, № 15, 14.
- 627 ИСКУССТВО КНИГИ. — У књ.: История книги в СССР. 1917—1922. Т. 2. Москва: „Книга“, 1985, 164—192.
- 628 ИСТОЧНИКИ ДЛЯ ИЗУЧЕНИЯ ЖИЗНИ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ИВАНА ФЕДОРОВА. — У књ.: Федоровские чтения 1981. Москва: „Наука“, 1985, 220—234.
- 629 КНИГА И СОЦИАЛЬНЫЙ ПРОГРЕСС. — Книга. Исследования и материалы, 1985, сб. 50, 5—30. У коауторству са Н. М. Сикорским.
- 630 КНИГА ПРАСТАРОДАЎНЮЮ ГРАВЮРУ. — Мастацтва Беларусі, 1985, № 8, 72—73
Приказ књ.: Шматау В. Ф. Беларуская кніжная гравюра XVI—XVII стагодзя. Мінск, 1984.
- 631 ОТ РЕДКОЛЛЕГИИ. — У књ.: Федоровские чтения 1981. Москва: „Наука“, 1985, 3—4.
- 632 ОСТРОЖСКИЕ ИЗДАНИЯ ИВАНА ФЕДОРОВА — ВЫДАЮЩИЕСЯ ПАМЯТНИКИ ВОСТОЧНОСЛАВЯНСКОЙ КУЛЬТУРЫ. — У књ.: Федоровские чтения 1981. Москва: „Наука“, 1985, 5—12.
- 633 ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВЗГЛЯДЫ ИВАНА ФЕДОРОВА. — Советская педагогика, 1985, № 12, 100—105.

- 634 „ОТКУДА ЕСТЬ ПОШЕЛ БУКВАРЬ“. — Русская речь, 1985, № 4, 112—114.
Приказ.
- 635 РАСПРОСТРАНЕНИЕ ИЗДАНИЙ ФРАНЦИСКА СКОРИНЫ В МОСКОВСКОМ ГОСУДАРСТВЕ. — У кн.: 3-я Всесоюзная научная конференция „Книга в России до середины XIX века“. Тезисы докладов. Ленинград, 1985, 31—32.
- 636 РОЛЬ БИБЛИОФИЛОВ В СОХРАНЕНИИ СЛАВЯНСКОЙ СТАРОПЕЧАТНОЙ КНИЖНОСТИ. (На примере изданий Ф. Скорины). — У кн.: Актуальные проблемы теории и истории библиофильства. Тезисы сообщений научно-практической конференции. Ленинград: Всесоюзное добровольное общество любителей книги, 1985, 44—46.
- 637 СЛОВО О КНИГЕ. — У кн.: Альманах библиофила. Вып. 17. Москва: „Книга“, 1985, 75—86.
- 638 СТАНОВЛЕНИЕ СОВЕТСКОЙ ПОЛИГРАФИИ. — У кн.: История книги в СССР. Том 2. Москва: „Книга“, 1985, 144—163.
- 639 СТИХОТВОРЕЦ И ПЕДАГОГ КАРИОН ИСТОМИН. — Русская речь, 1985, № 5, 102—109.
- 640 ТИМОФЕЙ МИХАЙЛОВИЧ (XVI В.). — Труды Отдела древнерусской литературы. Том 40. Ленинград: „Наука“, 1985, 165.
- 641 ИВАН ФЕДОРОВ И СТАРЕЦ АРТЕМИЙ. — Вопросы истории, 1986, № 5, 162—163.
- 642 ИМЕЛИ ЛИ ЕВРОПЕЙСКИЕ ПЕРВОПЕЧАТНИКИ УНИВЕРСИТЕТСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ? — У кн.: Книга и социальный прогресс. Москва: „Наука“, 1986, 171—175.
- 643 ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МОТИВОВ НЕМЕЦКОЙ ГРАВЮРЫ В РУССКОЙ РУКОПИСНОЙ И ПЕЧАТНОЙ КНИГЕ XV—XVI ВВ. — У кн.: Русско-немецкие книжные связи в области книжного дела. Москва: Государственная библиотека СССР имени В. И. Ленина, 1986, 93—103.
- 644 КАТАЛОГ УКРАИНСКОЙ СТАРОПЕЧАТНОЙ КНИЖНОСТИ. — Книга. Исследования и материалы, 1986, сб. 52, 190—195.
Приказ кн.: Заласко Я. П., Исаевич Я. Д. Памятки, книжкового мистецтва. Каталог стародруків, виданих на Україні. Львів: „Вицц школа“, 1981—1983.
- 645 К 200-ЛЕТИЮ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ ИОАХИМА ЛЕЛЕВЕЛЯ. — Советская библиография, 1986, № 6, 87—89.

- 646 К ЮБИЛЕЮ ЧЕРНОГОРСКОГО КНИГОПЕЧАТАНИЯ. — Советская библиография, 1986, № 2, 86—89.
Приказ кн.: Мартиновић Душан, *Портрети*. Цетиње, 1983. Црногорска библиографија Т, 2. 4. I. Цетиње, 1985.
- 647 КНИГА И СОЦИАЛЬНЫЙ ПРОГРЕСС. — У кн.: Книга и социальный прогресс. Москва: „Наука“, 1986, 3—12. У коауторству са Н. М. Сикорским.
- 648 НА ВСЕХ КОНТИНЕНТАХ. — В мире книг, 1986, № 1, 25, 46—47.
- 649 Н. И. НОВИКОВ — РУССКИЙ ИЗДАТЕЛЬ XVIII ВЕКА. — Русская речь, 1986, № 5, 115—119.
- 650 ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВЗГЛЯДЫ ФРАНЦИСКА СКОРИНЫ. — Советская педагогика, 1986, № 6, 106—111.
- 651 ПРОМЕТЕЕВ СВЕТ ЕГО СЕРДЦА... К 500-летию со дня рождения Франциска Скорины. — Книжное обозрение, 4. IV 1986, № 14, 15.
- 652 500 ЛЕТ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ. В 1486 году в Полоцке родился великий белорусский просветитель Франциск Скорина. — У кн.: Памятные книжные даты 1986. Москва: „Книга“, 1986, 197—200.
- 653 ХРОНОЛОГИЈА ИЗДАЊА БУРБА ЦРНОЈЕВИЋА. — Библиографски вјесник, 1986, бр. 3, 157—162.
- 654 ЧУДЕСНАЯ БИБЛИОФИЛЬСКАЯ РЕДКОСТЬ. — У кн.: Альманах библиофила. Вып. 20. Москва: „Книга“, 1986, 306—309.
- 655 ВЕЛИКИЙ РУССКИЙ ПРОСВЕТИТЕЛЬ ИВАН ФЕДОРОВ. — У кн.: Федоровские чтения, 1983. Москва, „Наука“, 1987, 6—35.
- 656 ЛЕНИНГРАДСКИ ПРИМЕРАК [РУЈАНСКОГ ЧЕТВОРОЈЕВАНЂЕЉА]. НИИ, Београд, 28. VI 1987, 57.
- 657 НОВЫЙ ДОКУМЕНТ О ПЕТРЕ ТИМОФЕЕВЕ МСТИСЛАВЦЕ. — У кн.: Федоровские чтения 1982. Москва: „Наука“, 1987, 33—41.
- 658 ОТ РЕДКОЛЛЕГИИ. — У кн.: Федоровские чтения 1982. Москва: „Наука“, 1987, 3—4.
- 659 ПРЕДИСЛОВИЕ. — У кн.: Федоровские чтения 1983. Москва: „Наука“, 1987, 3—5.
- 660 ПУБЛИКАЦИИ ЮБИЛЕЙНОГО ГОДА. Библиография. — У кн.: Федоровские чтения, 1983. Москва: „Наука“, 1987, 222—231.
- 661 СКОРИНИНСКИЕ ЧТЕНИЯ. Иссследования и материалы, 1987, сб. 55, 212—215.

- 662 150 ЛЕТ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ, 29 марта 1837 года родился Якуб Гусник, один из крупнейших изобретателей в области фототехники и полиграфии. — У књ.: Памятные книжные даты 1987. Москва: „Книга“, 1987, 219—221.
- 663 ТЫПАГРАФИКА СКАРЫНІНСКІХ ВЪДАННЯЎ. — Мастацтва Беларусі, 1987, № 11, 59—61.
- 664 УРОВЕНЬ ПОСТИЖЕНИЯ ДОСТАТОЧНО ВЫСОК! — В мире книг, 1987, № 7, 80—82. У коауторству са Н. М. Сикорским.
- 665 ФЕДОРОВСКИЕ ЧТЕНИЯ 1986 Г. — Книга. Исследования и материалы, 1987, сб. 55, 216—219. Подпис: Е. Н.
- 666 АЛЬБРЕХТ ДЮРЕР. АПОКАЛИПСИС 1498. ГОДА. — Полиграфия, 1988, № 9, 35—36.
- 667 АНТОН КОБЕРГЕР. „КНИГА ХРОНИК“ ГАРТМАНА ШЕДЕЛЯ. — Полиграфия, 1988, № 6, стр. 35—36.
- 668 „АПОСТОЛ“ 1564 ГОДА ИВАНА ФЕДОРОВА. — Полиграфия, 1988, № 7, 37—38.
- 669 ВЪДАННІ ФРАНЦИСКА СКАРЫНЫ. Зводны каталог і апісанне. — У књ.: Францыск Скарына. Зборнік дакументаў і матэрыялаў. Мінск: „Навука і тэхніка“, 1988, 205—310.
- 670 ДОПУНА МАРИНКОВИЋЕВЕ „БИБЛИОГРАФИЈЕ“ О НАШЕМ ТИРИЛИЧКОМ ШТАМПАРСТВУ, ШТАМПАРИЈАМА И КЊИГАМА XV, XVI и XVII СТОЛЕЋА. Књ. I. „Мних Макарије од Черније гори“. Цетиње, 1988. — Библиографски вјесник, 1988, 3, 219—226.
- 671 ИВАН ФЕДОРОВ (МОСКВИТИН). — У књ.: Словарь книжников и книжности Древней Руси. Вып. 2, часть I. Ленинград: „Наука“, 1988, 388—393.
- 672 ИОАНН БЕРГМАН. „КОРАБЛЬ ДУРАКОВ“ СЕБАСТЪЯНА БРАНТА. — Полиграфия, 1988, № 12, 33—34.
- 673 ИОАНН ГУТЕНБЕРГ, 42-СТРОЧНАЯ БИБЛИЯ ИОАННА ГУТЕНБЕРГА. — Полиграфия, 1988, № 1, 39—40.
- 674 ИОАНН ЦАЙНЕР. ЖИЗНЬ ЭЗОПА И ЕГО БАСНИ. — Полиграфия, 1988, № 4, 39—40.
- 675 КНИГИ АЛЬБРЕХТА ПФИСТЕРА. — Полиграфия, 1988, № 3, 37—38.
- 676 КНИГИ ЭРХАРДА РАТДОЛЬФА. — Полиграфия, 1988, № 8, 37—38.

- 677 НЕИЗВЕСТНЫЕ ПУБЛИКАЦИИ ОБ ИЗДАНИЯХ ФРАНЦИСКА СКОРИНЫ. — *Knygotyga, Vilnius, 1988, № 15[22], 101—104.*
- 678 НИКОЛО ДИ ЛОРЕНЦО. „БОЖЕСТВЕННАЯ КОМЕДИЯ“ ДАНТЕ. — *Полиграфия, 1988, № 11, 35—36.*
- 679 ОКТОИХ ПРВОГЛАСНИК ИЗ 1494. ГОДИНЕ ТУРЪА ЦРНОЈЕВИЋА. — *Библиографски вјесник, 1988, 1, 5—11.*
- 680 ОКТОИХ ПЯТИГЛАСНИК МАКАРИЯ. — *Полиграфия, 1988, № 10, 37—38.*
- 681 ПЕТЕР ШЕФФЕР. „ПСАЛТЫРЬ“ 1457 Г. — *Полиграфия, 1988, № 2, 35—36.*
- 682 ФРАНЦЫСК СКАРЫНА І ЯГО ЧАС. Энцыклапедычны даведнік. Мінск: „Беларуская савецкая энцыклапедыя, 1988.

Е. Л. Немировски је написао чланке: Адэская дзяржаўная навуковая бібліятэка, стр. 231. „Акафістнік“, 231. „Акафіст архангелу Міхаілу“, 231. „Акафіст Багародзіцы“, 231—232. „Акафіст Ісусу“, 232—233. „Акафіст крыжу гасподняму“, 233. „Акафіст магіле гасподняй“, 233—234. „Акафіст святому Міколе“ 234. „Акафіст святому Пятру і Паулу“, 234—235. „Акафісты і каноны“, 234—235. Ануфрыеўскі манастыр, 240. „АпосталФ“, 240—241. „Астожская Біблія“, 250. Бабіч Я., 252. Бакмейсцер І. Р., 253. Бакмейсцер Л. І. 253. Бантке Е. С., 254. Баузе Ф. Р., 255. Бем М., 263. Бібія, 264. Бібліятэка АН ССР, 265. Вадзяны знак, 278. Вастокаў А. Х., 279. Вейнрэйх —, 279—280. Верстка, 280. Віетар Е., 280. Віктараў А. Я., 280—281. Вітэнберг, 285. Войцех з Брудзева, 295. Бульгата, 295—296. Выкарыстанне перекладаў Ф. Скарыны, 296—297. Вязь, 298. Галенчанка Г. Я., 300. Галер Я., 300. „Генадзіеўская Бібія“, 302. Генадзій, 302—303. Гістарычны музей у Маскве, 305—306. Гісторыя адкрыцця выданняў Ф. Скарыны, 307. Двухфарбавы друк, 320. Дзяржаўная бібліятэка СССР Імя У. І. Леніна, 323—324. Дзяржаўная публічная бібліятэка, 324. тычныя знакі, 329. „Еклесіяст“, 322—323. Застаўка, 337—338. Зомерфельд Я., 340. Иван Чорны, 342. Ісаевіч Я. Д., 349. Іскер Я., 349. „Канон архангелу Міхаілу“, 352—353. „Канон Багародзіцы“, стр. 353. „Канон Іаану Продуцера“, стр. 353—354. „Канон ісусу“, стр. 354. „Канон крыжу гасподняму“, 354. „Канон магіле гасподняй, 354—355. „Канон пакаяльны“, 355. „Канон святому Міколе“, 355. „Канон святому Пятру і Паулу“, 355. Канцоўка, 355—356. Каралеўская бібліятэка у Капенгагене, 357. Касцерын А. І., 358. Каталог выданняў Ф. Скарыны, 359—360. Катэхізіс 1562, 360. Кепен П. І., 361. „Кніга Беларусі“, 365—366. Кніга „Быцце“, 367—368. Кніга „Выхад“, 368. Кніга „Другі закон“, 368. Кніга „Іоу“, 368—369. Кніга „Ісус Навін“, 369. Кніга „Ісус Цірахаў“, 369—370. Кніга „Левіт“, 370. Кніга „Лічыбы“, стр. 370—371. Кніга „Ілля Ераміі“, 371. Кніга „Прамудрасць божая“, 371—372. Кніга „Царок Давід“, 372. Кніга „Руф“, 372—373. Кніга „Судзі“, 373—374. Кніга „Эсфір“, 374. Кніга „Юдзіф“, 374—

375. Книги „Царствы“, 380—382. Красногорскі манастыр, 386. Круль М., 386—387. Лабынцаў Ю. А., 394. Леамард з Добчыц, 394. Лігатура, 396. Лукашэвіч І. Я., 397. Лыткін Я. Т., 398. Макарыў, 401. Макарый, 401—402. „Малая падарожная кніжка“, 402. Манерт К., 404. Мыльнікаў А. С., 428. Онкаў Б., 435. Опціна пустыня, 435. Пагодзін М. П., 436. Паказажальнікі літаратуры, 438. Паліграфічная арганізацыя тэксту выданняў Ф. Скарыны, 439—440. Паліграфічная тэхніка выданняў Ф. Скарыны, 440. Пераплет, 445—446. „Песня песням“, 448. „Прытчы Саламона“, 464. „Псалтыр“, 465. „Псалтыр“ 1517, 465—466. „Пяцікніжка“, 467. Радоскі А. С., 469. Рукапісная кніга, 470—472. „Саборнік“, 478—479. Сахароў І. П., 480. Скарызназнаўства, 495—499. Славянскае кнігадрукаванне кірылаўскім шрыфтам, 501—503. Сператус П., 505. Строеў П. М., 510—511. Суздальскі Спаса — Яхіміеўскі манастыр, 513. Талстой Ф. А., 516. Тытульны ліст, 520. Уладальніцкія запісы на выданнях Ф. Скарыны, 525—527. Уладзіміраў Л. І., 527. Унглер Ф., 528. Ундольскі В. М., 528—529. Фаліяцыя, 530. Фалькенер М., 530. Федараў Іван, 531—532. Федараўскія чытанні, 532—533. Фіель Швайпольт, 533. Жлудаў А. І., 537. Хохфедар К., 537. Царскі І. М., 543. Цэнтральная навуковая бібліятэка АН УССР, 545. Цэнтральны дзяржаўны архів старажытных актаў, 545. Цюменскі абласны краязнаўчы музей, 545. Чарткоў А. Д., 546. „Часасловец“, 547—548. Чыстовіч І. А., 549. „Шасцідзевец“, 551—552. Шрыфт, 553—554. Шчапаў П. В., 555. Шчукин П. І., 555. Ягелонская бібліятэка, 562. Ян з Глогава, 563. Ян са Стобніцы, 563. Літаратура, 582—595.

- 683 ЭРХАРД РОЙВИХ. — Полиграфия, 1988, № 5, 37—38.
- 684 АЛЬД ПИЙ МАНУЦИЙ. „ГИПНЭРОТОМАХИЯ ПОЛИФИЛА. — Полиграфия, 1989, № 1, 37—38.
- 685 БИБЛИЯ. — Книжное обозрение, 19. V 1989, № 20, 3.
- 686 ГАНС ЛУФФТ. „Искусство борьбы: восемьдесят шесть фигур“, — Полиграфия, 1989, № 6, 45—46.
- 687 ДЖОН МИЛЬТОН. „АРЕОПАГИТИКА“, 1644.— Книжное обозрение, 30. VI 1989, № 26, 3.
- 688 ИВАН ФЕДОРОВ. — У књ.: Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР с древнейших времен до конца XVII в. Москва: „Педагогика“, 1989, 241—245.
- 689 ИОГАНН ШЕНСПЕРГЕР. „МОЛИТВЕННИК“ 1513 Г. — Полиграфия, 1989, № 2, 45—46.
- 690 ЛУКАС КРАНАХ. „СТРАСТИ ХРИСТА И АНТИХРИСТА“, — Полиграфия, 1989, № 5, 45—46.
- 691 БОЖИДАР ВУКОВИЧ. ПРАЗДНИЧНАЯ МИНЕЯ. — „Полиграфия“, 1989, № 3, 45—46.

- 692 ГАНС ГОЛЬБЕЙН. „ПЛЯСКА СМЕРТИ“, — Полиграфия, 1989, № 7, 45—46.
- 692 ИОСТ АММАН. „ТОЧНОЕ ОПИСАНИЕ ВСЕХ СОСЛОВИЙ НА ЗЕМЛЕ, ВЫСОКИХ И НИЗКИХ, ДУХОВНЫХ И МИРСКИХ, ВСЕХ ИСКУССТВ, РЕМЕСЕЛ И ТОРГОВЫХ ЗАНЯТИЙ. — Полиграфия, 1989, № 10, 45—46.
- 693 МАСТЕР ПЕТРАРКИ. ФРАНЧЕСКО ПЕТРАРКА. „ЛЕКАРСТВА ОТ ПРЕВРАТНОСТЕЙ СУДЬБЫ“. — Полиграфия, 1989, № 9, 45—46.
- 694 МАРУША НЕФЕДЬЕВ. — У књ.: Словарь книжников и книжности Древней Руси. Вып. 2. Вторая половина XIV—XVI в. Часть 2. Ленинград, „Наука“, 1989, 108.
- 695 О НЕКОТОРЫХ ПУТЯХ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СОВЕТСКОГО КНИГОИЗДАНИЯ. — Книга. Исследования и материалы, 1989, сб. 59, 5—22.
- 696 „ОПАСНЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДОСТОПОЧТЕННОГО, ВОИНСТВЕННОГО И ЗНАМЕНИТОГО ГЕРОЯ И РЫЦАРЯ ТОЙЕРДАНКА.“ — Полиграфия, 1989, № 3, 45—46.
- 697 СКАРЫНЗАНАЎСТВА: ВЫНІКІ І ПЕРСПЕКВЫВЫ. — У књ.: Спадчына Скарыны. Зборнік матэрыялаў першых „Скарынінскіх чытаняў“. Мінск: „Навука і тэхніка“, 1989, 7—18.
- 698 150 ЛЕТ КНИГЕ. В 1839 году в Париже впервые была издана книга Луи Жака Манде Дагера „История и описание процесса дагеротипии“. — У књ.: Памятные книжные даты 1989. Москва: „Книга“, 1989, 40—43.
- 699 150 ЛЕТ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ. В 1839 году родился Петр Петрович Княгининский — изобретатель первой в мире автоматической наборной машины. — У књ.: Памятные книжные даты 1989. Москва: „Книга“, 1989, 217—219.
- 700 ФРАНЦИСК СКОРИНА. БИБЛИЯ 1517—1519 г.г. — Полиграфия, 1989, № 4, 45—46.
- 701 ФРАНЦИСК СКАРЫНА. — Настаўніцкая газета, Мінск, 14. VI 1989, 4.
- 702 ЧАСОВЩИК АНДРЕЯН ДАНИЛОВ. — У књ.: Куранты. Историко-краеведческий альманах. Москва: „Московский рабочий“, 1989. Вып. 3, 197—201.
- 703 425 ЛЕТ КНИГЕ. [I]II] марта 1564 года вышла в свет первая точно датированная русская печатная книга „Апостол“ Ивана Федорова и Петра Тимофеева Мстиславца. — У књ.: Памятные книжные даты 1989. Москва: „Книга“, 1989, 205—206.

- 704 ОСТРОШКА БИБЛИЈА У МОНАСТИРСКИМ БИБЛИОТЕКАМА ЦРНЕ ГОРЕ И СРБИЈЕ. — У књ.: Скрипторији и манастирске библиотеке у Црној Гори. Зборник радова са научног скупа на Цетињу, одржаног 26. и 27. октобра 1987. — Цетиње, 1989, 329—334.
Резюме.
- 705 РУСКО САОПШТЕЊЕ ИЗ ХVIII В. О ИЗДАЊУ ВИЋЕНЦА ВУКОВИЋА. — Библиографски вјесник, 1989, XVIII, бр. 1—2—3; 245—246.

III. ЛИТЕРАТУРА О ЕВГЕНИЈУ ЉВОВИЧУ НЕМИРОВСКОМ

- 1 КЕЛЬ О., *Конкурс юных историков*. — Исторический журнал, 1940, № 8, 133—136.
Стр. 134: О раду Е. Љ. Немировског „Древнеегипетский фараон Эхнатон“, који је добио прву награду.
- 2 СИКОРСКИЙ Н. М., *Пропагандисты приоритета отечественной науки*. По страницам многотиражек высших учебных заведений. — Вестник высшей школы, 1949, № 6, 50—52.
Стр. 51: О чланцима Е. Љ. Немировског у листу „Сталинский печатник“.
- 3 JURIEW P., *Kto wynalazł druk?* — Wiedza i życie, 1956, N 5, 333—336.
Рад Е. Љ. Немировског о Ивану Смерде Половце.
- 4 ВАСИЛЬЕВ, А., *Рождение чуда*. — Советская книжная торговля, 1957, № 12, 21.
О књ.: Немировский Е. Л., Горбачевский Б. С., Рождение книги. Москва, 1957.
- 5 *Как рождается книга*. — Культурно-просветительная работа, 1957, № 11, 51.
О књ.: Немировский Е. Л., Горбачевский Б. С., Рождение книги. Москва, 1957.
- 6 ПОПОВ В. В., *Книги о новой полиграфической технике*. — Полиграфическое производство, 1957, № 2, 27—28.
О књ.: Немировски Е. Л., Новые способы печати. Москва, 1956.
- 7 АРЛАЗОРОВ М. С., *Волшебные калоши наших дней*. — Юный техник, 1958, № 1, 44.
О књ.: Немировский Е. Л., Горбачевский Б. С., Рождение книги. Москва, 1957.
- 8 БОССАРТ Б. П., *Книга о книге*. — Новый мир, 1958, № 3, 274—275.
О књ.: Немировский Е. Л., Горбачевский Б. С., Рождение книги. Москва, 1957.
- 9 ЛАГОВСКИЙ И., *Рождение книги*. — Что читать, 1958, № 3, 11—12.
О књ.: Немировский Е. Л., Горбачевский Б. С., Рождение книги. Москва, 1957.

- 10 ПОПОВ В. В., *Библиография патентной литературы*. — Полиграфическое производство, 1958, № 5, 29—30.
О књ.: Немировский Е. Л., Патентная литература по вопросам полиграфического производства, 1955. год. Москва, 1957.
- 11 ПОПОВ В. В., *Новая научно-популярная книга о полиграфии*. — Полиграфическое производство, 1958, № 2, 28—30.
О књ.: Немировский Е. Л., Горбачевский Б. С., Рождение книги, Москва, 1957.
- 12 *Постановление жюри конкурса на лучшую книгу о науке и технике для школьного возраста по итогам первого тура конкурса (1956—1957 гг.)*. Москва, 1958, 8 стр.
Стр. 5: О додјельивању треће награда за књ. Немировский Е. Л., Горбачевский Б. С., Рождение книги. Москва, 1957.
- 13 *Премия за лучшую книгу о науке и технике для детей*. — Литература и жизнь, 27, 6. 1958.
- 14 РУБИНШТЕЙН Р., (Немировский Е. Л., Горбачевский Б. С., *Рождение книги*, Москва, 1957). — Лесная промышленность, 16. I 1958.
- 15 СЕМЕНОВ А.- *Обыкновенное чудо*. — Знание-сила, 1958, № 2, 40.
О књ.: Немировский Е. Л., Горбачевский Б. С., Рождение книги, Москва, 1957.
- 16 ЮЛЬСКАЯ Ч., (Немировский Е. Л., *Джунгли книжной Америки*. Москва, 1958). — Новые книги, 1958, № 43.
- 17 Е. НЕМИРОВСКИЙ, *Джунгли книжной Америки*. Госполитиздат. Москва, 1959, 88. Цена 1 р. — Новый мир, 1959, № 4, 283.
Приказ.
- 18 ВОРОНЦОВ В., *Живые картинки американской „свободы печати“*. — Рабоче-крестьянский корреспондент, 1959, № 5, 84—88.
О књ.: Немировский Е. Л., *Джунгли книжной Америки*. Москва, 1958.
- 19 КРАВЧЕНКО, Е., *Під владою долара*. — Радянська Волинь, 6. IX 1959.
О књ.: Немировский Е. Л., *Джунгли книжной Америки*. Москва, 1958.
- 20 ЛЯЛИКОВ К. С., *Успехи советской электрофотографии*. — Журнал научной и прикладной фотографии и кинематографии, 1959, т. 4, вып. 2, 149—152.
Стр. 150—151: О реферату Е. Л. Немировского из истории электрофотографии.
- 21 НИКОЛАЕВ С., *О судьбе книги в Америке*. — Павлодарская правда, 7. VII 1959.
О књ.: Немировский Е. Л., *Джунгли книжной Америки*. Москва, 1958.
- 22 НОВОКШОНОВ Ю., (Немировский Е. Л., *Джунгли книжной Америки*. Москва, 1958). — Чарджоуская правда, 30. VI 1958.

- 23 ПОПОВ В. В., *Указатель патентной литературы*. — Полиграфическое производство, 1959, № 5, 30—31.
О књ.: Немировский Е. Л., Патентная литература по вопросам полиграфического производства, 1956 год. Москва, 1958.
- 24 ПОПОВ В. В., *Новое в полиграфии*. — Полиграфическое производство, 1960, № 12, 26.
О књ.: Вопросы электрографии. Составил и предговор написал Е. Л. Немировский. Москва, 1960.
- 25 ПОПОВ В. В., *Сборник изобретений*. — Полиграфическое производство, 1961, № 12, 28.
О књ.: Сборник изобретений, Полиграфическое производство, Е. Л. Немировский, Москва, 1961.
- 26 И. ЖИЛЕВИЧ, Е. Немировский: *Электрофотография*. Москва, 1961.
— Советское фото, 1962, № 6, 33.
- 27 ПОПОВ В. В., *Патентные и библиографические справочники*. — Полиграфическое производство, 1962, № 2, 31—32.
О књ.: Немировский Е. Л., Электрография. 1959 год. Библиографический ежегодник. Вильнюс, 1961.
- 28 *Прочтите эту книгу* — Новости технической литературы. Полиграфическая промышленность, 1962, № 8, 1.
О књ.: Жилевич И. И., Немировский Е. Л., Электрофотография, Москва, 1962.
- 29 БРАГА С., Е. Л. Немировский, *Возникновение книгопечатания в Москве. Иван Федоров*. Москва, 1964. — Записы Беларускага Інстытуту навукі і мастацтва, Мюнхен, 1964, кн. 3, 239—242.
- 30 *Вехи славного пути*. — В мире книг, 1964, № 1, 46—47.
О иступању Е. Л. Немировског из редакције часописа.
- 31 ИВАНОВА Е. В., *К 400-летию русского книгопечатания*. — Новые книги, 1964, № 9, 53—58.
Стр. 54—55: О књ.: Немировский Е. Л., Возникновение книгопечатания в Москве. Иван Федоров. Москва, 1964; Немировский Е. Л., Горбачевский Б. С., С книгой через века и страны. Москва, 1964.
- 32 ИСАЕВИЧ Я. Д., *Труд о возникновении книгопечатания*. — Полиграфия, 1964, № 7, 44—46.
О књ.: Немировский Е. Л., Возникновение книгопечатания в Москве, Иван Федоров. Москва, 1964.
- 33 ИСТРИН В. А., *Через века и страны*. — Наука и жизнь, 1964, № 11, 50.
О књ.: Немировский Е. Л., Горбачевский Б. С., С книгой через века и страны. Москва, 1964.
- 34 ЛИХТЕНШТЕЙН Е. С., *Необъятный мир духовных богатств*. — Коммунист, 1964, № 3, 116—121.
Избор литературе, издат поводом 400-годишнице руског штампарства (у том контексту и о књигама Е. Л. Немировског).

- 35 ЛИХТЕНШТЕЙН Е. С., *Е. Немировский, Возникновение книгопечатания в Москве. Иван Федоров.* Москва, 1964. — *Новый мир*, 1964, № 8, 285.
- 36 *Немировский Е. Л., Возникновение книгопечатания в Москве. Иван Федоров.* Москва, 1964. — *В мире книг*, 1964, — 1, 43.
- 37 *Немировский Е. Л., Горбачевский Б. С., С книгой через века и страны.* Москва, 1964. — *В мире книг*, 1964, № 1, 42.
- 38 ПОПОВ В. В., *Литература к 400-летию русского книгопечатания.* — Полиграфия, 1964, № 5, 35—36.
О књ.: Немировский Е. Л., *Возникновение книгопечатания в Москве. Иван Федоров.* Москва, 1964.
- 39 КНОРРИНГ О., *Книголюбь о книгах.* — *Огонек*, 1965, № 37, 4. фотог.
О књ.: Немировский Е. Л., Горбачевский Б. С., *С книгой через века и страны.* Москва, 1964.
- 40 ТРОИЦКИЙ С. М., ХОРОШКЕВИЧ А. Л., *Обзор литературы по истории СССР периода феодализма, вышедшей в 1964 г.* — *История СССР*, 1965, № 3, 168—190.
О књ.: Немировский Е. Л., *Возникновение книгопечатания в Москве. Иван Федоров.* Москва, 1964.
- 41 *Хроника книговедения.* — Книга. Исследования и материалы, 1965, сб. II, 290—291.
Саопштење о одбрани кандидатске дисертације Е. Л. Немировског „Историографско и историографско руског првопечатанија“.
- 42 ЩЕРБАКОВ Д. И., *Занимательно о сложном.* — *Известия*, 1965, № 201, 3.
О књ.: Немировский Е. Л., Горбачевский Б. С., *С книгой через века и страны.* Москва, 1964.
- 43 ЩЕРБАКОВ Д. И., *О популяризации науки.* — *В мире книг*, 1965, № 10, 10—11.
Стр. 11: О књ.: Немировский Е. Л., Горбачевский Б. С., *С книгой через века и страны.* Москва, 1964, која је добила прву награду на свесавезном конкурсy као најбоље научно-популарно издање.
- 44 *Немировский Е. Л., Возникновение книгопечатания в Москве.* — Иван Федоров. Москва, 1964. — *The Papers of the Bibliographical Society of America*, 1965, vol. 59, First Quarter, p. 87.
- 45 *Немировский Е. Л., Горбачевский Б. С., С книгой через века и страны.* Москва, 1964. — *The Papers of the Bibliographical Society of America*, 1965, vol. 59, Second Quarter, p. 219.
- 46 SIMMONS J. S. G., *400 let russkogo knigopечатaniya.* Moscow, 1964; *Kniga: Issledovaniya i materialy* Vol. IX. Moscow, 1964; *Vozniknovenie knigopечатaniya v Moskve* Ivan Fedorov. (by) E. Nemirovskii. Moscow, 1964. — *The Book Collector*, 1965, № 226, 229, 230.

47. [Објава одбране докторске дисертације Е. Јб. Немировског „Начало славјанског книгопечатанија. Опыт критического пересмотра вопроса в связи с историей польского Возрождения“]. — Вечерняя Москва, 11. XI 1969, № 264, 4.
48. BOŠNJAK M., E. L. *Nemirovskij, Načalo slavjanskogo knigopečatanija. Opyt kritičeskogo peresmotra voprosa v svjazi s istoriej pol'skogo Vozroždenija*. Moskva, 1969. — *Jadranski zbornik*. Rijeka — Pula, 1969, t. 7, s. 622—624
49. SIMMONS J. S. G., *Pyat'sot let posle Gutenberga, 1468—1968: Stat'i, isledovaniya, materialy*. (Gutenberg after 500 years. Articles, researches, materials) Moscow, 1968. — *The Book Collector*, 1970, vol. 19, Summer, N 2, p. 256, 259, 260.
Налази се и чланак Е. Јб. Немировског „Техника книгопечатанија: от Гутенберга — до начала XX в.“
50. BOŠNJAK M., *Slavenska inkunabulistika*, Zagreb, 1970, 196 str.
Стр. 77, 78, 80, 83—86, 95, 122, 147, 164—166: О радовима Е. Јб. Немировског из историје словенског штампарства.
51. *Немировский Е. Л., Начало славянского книгопечатания. Опыт критического пересмотра вопроса в связи с историей польского возрождения. Автореферат диссертации*. Москва, 1971. — *Издательское дело*. Книговедение. Реферативная информация, 1971, № 9, 44—47.
52. *Немировский Е. Л., Проблемы книговедения. История книжного дела* Москва, 1970. — *Советская книжная торговля*, 1971, № 3, 59.
53. LÜLFING H., *Mit dem Buch durch die Länder und die Zeiten. Eine populärwissenschaftliche Buchkunde*. — *Papier und Druck. Druckformenherstellung*, 1971, H. 7, S. 109—110.
О књ.: Немировский Е. Л., Горбачевский Б. С., С книгой через веки и страны, Москва, 1964.
54. PIROŻYŃSKI J., *Z badań nad drukarstwem krakowskim XV wieku. Przegląd nowszych publikacji*. — *Studia historyczne*, 1971, z. 4 [55], s. 563—577.
Стр. 563, 557—575: О књ. Немировский Е. Л., Начало славянского книгопечатания. Опыт критического рассмотрения вопроса в связи с историей польского Возрождения. Москва, 1969.
55. ИСАЕВИЧ, Я. Д., *Немировский Е. Л., Начало славянского книгопечатания*. М., „Книга“, 1971, 269. — *В мире книг*, 1972, № 6, 41.
56. КАГАНОВ І. Я. *Дослідження початків слов'янського книгодрукування* — *Архіви України*, 1972, № 3, 84—85
О књ.: Немировский Е. Л., Начало славянского книгопечатания. Москва, 1971.
57. КОВАЛЬСКИЙ М. П., *Дослідження про початковий етап друкарства на Україні. (Діяльність першодрукарів Івана Федорова в 70-х — на по-*

чатку 80-х pp. XVI ст.). Дніпропетровськ, 1972, 84. стр.

Стр. 4, 5, 24, 39, 40, 42, 45—48, 50, 56, 62, 64, 80: Радови Е. Љ Немировског о Ивану Федорову.

- 58 СИДОРОВ А. А., *Новый труд по истории славянского книгопечатания*. — Полиграфия, 1972, № 6, 47—48.
О књ.: Немировский Е. Л., *Начало славянского книгопечатания*. Москва, 1971.
- 59 ФЛОРЯ В., [О защите Е. Л. Немировским диссертации „Начало славянского книгопечатания. Опыт критического пересмотра вопроса в связи с историей польского Возрождения“]. — Советское славяноведение, 1972, № 1, 139
- 60 DRESSLER I., *Nemirovskij Evgenij L'vovic. Izdatel'skoe delo i knigovedenie GDR*. Vyp. 1—2, Moskwa, 1971. — Zentralblatt für Bibliothekswesen, 1972, Jg. 86, S. 687—688.
- 61 SAWKA M., *E. Немировский: Начало славянского книгопечатания*. Москва, 1971. — Slavia orientalis, Warszawa, 1972, s. 242—247.
- 62 SCHOLZ J., *Nemirovskij E. L. Izdatel'skoe delo i knigovedenie GDR*. (Verlagstätigkeit und Buchwesen der DDR). Obzor. Vyp. 1—2, Moskwa, 1971. — Marginalien, 1972, H. 47, S. 79—81.
- 63 SIMMONS J. S. G., *Nachalo slavyanskogo knigopechataniya (The Beginnings of Slavonic Printing) (by) E. L. Nemirovskii*. Moscow, 1971. — The Book Collector, 1972, vol. 21, Summer, N 2, p. 280.
- 64 АТАНАСОВ П., *Съветски труд за българското книгоиздаване и книгознание*. — Народна култура, София, 15. IX 1973.
О књ. Немировский Е. Л., *Издательское дело и книговедение Народной Республики Болгарии*. Москва, 1973.
- 65 ИСАЕВИЧ Я. Д., *Обрії болгарської книги*. — Друг читача, Київ, 31. V 1973.
О књ.: Немировский Е. Л., *Издательское дело и книговедение Народной Республики Болгарии*. Москва, 1973.
- 66 ЛАЗАРОВ М., *Признание на българското книгознание в чужбина*. — Отечествен фронт, София, 7. VII 1973.
О књ. Немировский Е. Л., *Издательское дело и книговедение Народной Республики Болгарии*. Москва, 1973.
- 67 МЫЛЬНИКОВ А. С., *На пути к решению „краковской загадки“*. — Книга. Исследования и материалы, 1973, сб. 26, 222—226.
О књ.: Немировский Е. Л., *Начало славянского книгопечатания*. Москва, 1971.
- 68 СИНДИК Н., *Почеци словенског штампарства*. — Библиотекар, Београд, 1973, № 5—6, 77.
О књ.: Немировский Е. Л., *Начало славянского книгопечатания*. Москва, 1971.

- 69 DEMENY L., *Немировский Е. Л., Начало славянского книгопечатания.* Москва, 1971. — *Revue roumaine d'histoire*, 1973, vol. 12, N 5, p. 972—976.
- 70 NICKEL H., *Немировский Е. Л., Начало славянского книгопечатания.* Москва: „Книга“, 1971, 268 S. (E. L. Nemirovskij, Der Beginn des slawischen Buchdruckes). — *Deutsche Literaturzeitung*, 1973, Jg. 94, H. 4/5, S. 289—291.
- 71 THOMPSON L. S., *E. L. Nemrovskii. Nachalo slavianskogo knigopechatanija.* Moscow, 1971. — *Papers of the Bibliographical Society of America*, 1973, vol. 67, p. 493.
- 72 WASILEWITSCH G., *Nemirovskij Evgenij Lvovič. Načalo slavjanskogo knigopečatanija.* Moskwa, 1971. — *Zentralblatt für Bibliothekswesen*, 1973, Jg. 87, H. 8, S. 476—478.
- 73 АМОВА М., *Книга за българската книга.* — *Книга, периодичен печат, читател. Инф. бюлетин*, София, 1974, № 3, 59—61.
О књ. Немировский Е. Л., Издателско дело и книговедение Народной Республики Болгарии. Москва, 1973.
- 74 АТАНАСОВ П., *Начало на книгопечатане в Украина.* — *Книга, периодичен печат, читател. Инф. бюлетин*, София, 1974, № 4, 49—51.
О књ.: Немировский Е. Л., Начало книгопечатания на Украине. Иван Федоров, Москва, 1974.
- 75 БЕЛИКОВ В., *Книжные сокровища.* — *Известия*, 17. XII 1974, № 294, 4.
Интервју с Е. Љ. Немировским.
- 76 БРАГА С., *Е. Л. Немировский. Начало славянского книгопечатания.* Москва, 1971. — *Записы Беларускага інстытуту навуки і мастацтва*, New York, 1974, кн. 12, 117—127.
- 77 ЖЕРНЕВСКАЯ К., *Ради скорого младенческого научения. 400 лет „Азбуки“ Ивана Федорова.* — *Наука и религия*, 1974, № 9, 73—75.
У том броју и о радовима Е. Љ. Немировског.
- 78 МАЦЮК О. Я., *Е. Л. Немировский. Начало книгопечатания на Украине.* Иван Федоров. Москва: „Книга“, 1974, 224. — *Архів України*, 1974, № 4, 78—80.
- 79 ПОДМАЗОВА Т. А., *„Федоровские чтения“.* — *Книжное обозрение*, 20. XII 1974.
Између осталог и о предавању Е. Л. Немировског „Изучение истории книги в Государственной библиотеке СССР имени В. И. Ленина“.
- 80 РОЖДЕНСТВЕНСКАЯ Е., *Федоровские чтения.* — *Московская Правда*, 17. XII 1974.
Интервју с Е. Љ. Немировским.

- 81 [Сообщение о выступлении Е. Л. Немировского в Центральном доме работников искусств с докладом „Редкие книги о книгах в моей библиотеке“]. — Книжное обозрение, 29. XI 1974.
- 82 SIMMONS J. S. G., *Knigovedenie i ego zadachi v svete aktual'nykh problem sovetskogo knizhnogo dela. Tezisy dokladov.* (The Study of the Book and its Tasks in the Light of current Problems of the Soviet Book World), Moscow, 1974. — The Book Collector, 1974, vol. 23, Autumn, N 3, p. 430, 433, 434.
О реферату Н. М. Сикорского и Е. Л. Немировского.
- 82 ВАЙНТРАУБАС С., *Памяти вильнюсского первопечатника.* — Советская Литва, Вильнюс, 22. XI 1975.
О реферату Е. Л. Немировского у Вильню на научной конференции посвященной 450-годишњици штампарства у Вјелорусији и Литванији.
- 84 ВАСИЛЬЕВ Ю., *Бессмертная!* — Книжное обозрение, 5. IX 1975.
О излагању Е. Л. Немировского на Међународној изложби књиге 24. августа 1975.
- 85 ВИЛЬЧЕК В. М., *Дети Серебрякова.* — Журналист, 1975, № 9, 58—60.
О излагању Е. Л. Немировского као официјелног опонента приликом одбране дисертације Ю. Чувашева на Московском полиграфическом институту.
- 86 *В клубах любителей книги.* — Книжное обозрение, 13. VI 1975.
О заседању Клуба књигољубаца Централног дома писаца, у одјелу рјетких књига Државне библиотеке СССР „В. И. Лењин“ и о излагању Е. Л. Немировского.
- 87 *Главное — активность и инициатива.* — Книжное обозрение, 11. IV 1975.
О избору Е. Л. Немировского за председника секције рјетке књиге.
- 88 ЗАПАСКО Я. П., *Початки книгодрукування на Україні.* — Жовтень, Львів, 1975, № 2, 142—144.
О књ.: Немировский Е. Л., *Начало книгопечатания на Украине.* Москва, 1974.
- 89 ИСАЕВИЧ Я. Д., *Монография о деятельности Ивана Федорова на Украине.* — Книга. Исследования и материалы, 1975, сб. 31, 186—190.
О књ.: Немировский Е. Л., *Начало книгопечатания на Украине.* Иван Федоров. Москва. 1974.
- 90 КОСОЛАПОВ П., *Книги, прошедшие через века.* — Вечерняя Москва, 20. I 1975.
Интервју с Е. Л. Немировским.
- 91 МОЛЧАНОВ В., *У книг своя судьба.* — Правда, 6. II 1975.
Интервју с Е. Л. Немировским.
- 92 *Праздник на земле литовской* — Книжное обозрение, 28. XI 1975.
О реферату Е. Л. Немировского на научной конференции у Вильню, посвященной 450-годишњици штампарства у Вјелорусији и Литванији.

- 93 РОЖДЕНСТВЕНСКАЯ Е., *Экспозиция „книжных сокровищ“*. — Московская правда, 23. I 1975.
Интервью с Е. Љ. Немировским.
- 94 *Федоровские чтения*. — В мире книг, 1975, № 2, 82.
О реферату Е. Љ. Немировског.
- 95 DRESSLER J., *Nemirovskij Evgenij L'vovič. Izdatel'skoe delo i knjigovedenie Narodnoj Respubliki Bolgarii: Obzor*. Moskwa, 1973. — Zentralblatt für Bibliothekswesen, 1975, Jg. 89, H. 10, S. 479.
- 96 KAWECKA-GRYCZOWA, *Dzieje drukarstwa w Polsce XV i XVI wieku. Stan badań i postulaty*. — In: Dawna książka i kultura. Materiały międzynarodowej sessji naukowej z okazji pięćsetlecia sztuki drukarskiej w Polsce. Wrocław, 1975, s. 9—32.
Стр. 19—21: О књ.: Немировский Е. Л., Начало славянского книгопечатания. Москва, 1971.
- 97 MIGOŃ K., *Książka i księgoznawstwo w trzecim wydaniu Wielkiej Encyklopedii Radzieckiej*. — *Saudia o książce*, 1975, t. 5, s. 267—268.
О чланцима В. Н. Яхова и Е. Љ. Немировског „Книга“.
- 98 MIGOŃ K., *II Wszeczwiązkowa konferencja księgoznawcza* (Moskwa, 9—11. IV. 1974 r.) — *Studia o książce*, 1975, t. 5, s. 233—238.
Стр. 233: О реферату Н. М. Сикорског и Е. Л. Немировског „Книговедение и его задачи в свете актуальных проблем советского книжного дела“ Москва, 1971.
- 99 RÓZYCKI E., *E. L. Nemirovskij. Načalo knjigopečatanija na Ukraine*. Ivan Fedorov. Moskwa 1974. — *Roczniki biblioteczne*, 1975, z. 1—2, s. 293—301.
- 100 SHIELDS N. M., *E.L. Nemirovskii. Nachalo knjigopečatanija na Ukraine: Ivan Fedorov*. (The Beginning of Bookprinting in the Ukraine: Ivan Fedorov). Moscow, 1974. — *Kritika. A Review of Current Soviet Books on Russian History*, Cambridge, Mass., 1975, vol. II, Spring, N 3, p. 79—97.
- 101 SIMMONS J. S. G., *Kniga: Issledovaniya i materialy*. The Book: Researches and Materials. Vol. XXVIII. Moscow, 1974. — *The Book Collector*, 1975, vol. 24, Spring, N 1, p. 172—173.
О чланку Е. Љ. Немировског „Научная конференция. Рукописная и печатная книга“.
- 102 АНИКИНА А., *Музей книги*. — Вечерняя Москва, 28. VIII 1976.
Интервью с Е. Љ. Немировским.
- 103 ВУЛЬ С. А., *Клуб любителей книжных знаков*. — Альманах библиофила, 1976, вып. 3, 61—69.
Стр. 67: Реферати Е. Љ. Немировског о книжним знацима А. Джурера, Л. Кранаха, Г. Бехаме.
Стр. 6—7, 10—11: О радовима Е. Љ. Немировског.

- 104 *Немировский Евгений Львович.* — Книговедение. Энциклопедический словарь. Москва: „Советская энциклопедия“, 1982, 374.
- 105 СИКОРСКИЙ Н. М., *Из истории книгопечатания.* — Книжное обозрение, 16. VIII 1982, № 29, 10.
О књ.: Функе Ф., Книговедение. Исторический обзор книжного дела. Редакция, предговор и допуне Е. Љ. Немировског. Москва, 1982.
- 106 *Федоровские чтения 1979.* Москва: „Наука“, 1982, 356.
Стр. 17, 33, 152, 238—240; О радовима Е. Љ. Немировског.
- 107 GUREVIČ A., *Dlouhý život Ostrožske bible.* — Svet socialismu, Praha, 1982, N 12, s. 29.
Интервју с Е. Љ. Немировским.
- 108 SIELICKI F., *Bieloruskij proswititel Francisk Skorina i nacalo knigopieczatanija w Bielorusii i Litwie.* Moskwa, 1979. — Studia o książce, 1982, t. 12, s. 213—215.
- 109 ВАРБАНЕЦ Н. В., *Инкунабуловедческие издания Государственной библиотеки СССР имени В. И. Ленина.* — Книга. — Исследования и материалы, 1983, сб. 46, 181—188.
О књ.: Черкашина Н. П. Вилењкая К. Л., Инвентарь инкунабулов. Под ред. Е. Љ. Немировског Вып. 2—4. Москва, 1977—1979.
- 110 ЗАЙЧИК І., *Друкар книг невиданих.* — Львівськi машiвець, 28. XII 1983, № 51, 4.
О реферату Е. Љ. Немировског на „Федоровских чтениях“ 1983. год.
- 111 ЗАЙЧИК І., *Присвячено першодрукареві.* — Радянський студент, Львів, 23. XI 1983, № 34, 3.
Репродукција екслибриса за Е. Љ. Немировског. Рад умјетника Г. А. Еремеева.
- 112 ДЫШИНЕВИЧ В. Н., *Скориноведение: Некоторые вопросы историографии и библиографии.* — У књ.: Книговедение в Белоруссии:
- 113 *В Президиуме Центрального правления ВОК.* — Книжное обозрение, 9. IV 1976.
Саопштење Е. Љ. Немировског о Музеју књиге, сзданом при Државној библиотеци СССР-а „В. И. Ленин“.
- 114 *В Центральном правлении ВОК.* — Книжное обозрение, 17. IX 1976.
Реферат Е. Љ. Немировског о научно-популярној литератури о проблемима књижарства.
- 115 *График и библиофил.* — Книжное обозрение, 31. XII, 1976.
Вече у Централном дому умјетника, посвећеном 100-годишњици рођења И. Я. Вилибина, под председавањем Е. Љ. Немировског.
- 116 *Журнал „В мире книг“ сегодня и завтра.* — Книжное обозрение, 3. XII 1976.
Вече у Централном дому умјетника под председавањем Е. Л. Немировског.

- 117 *Здесь жил И. Д. Сытин.* — Книжное обозрение, 13. II 1976.
О излагању Е. Љ. Немировског на вечери одржаној у спомен И. Д. Сытина.
- 118 *Издания-лауераты.* — Книжное обозрение, 27. II 1976.
О излагању Е. Љ. Немировског на отварању изложбе „Лучшие издания 1971—1975. гг.“.
- 119 ИСАЕВИЧ Я. Д., *Истоки традиций.* — Книжное обозрение, 10. XII 1976.
О књ.: Проблемы рукописной и печатной книги. Москва, 1976.
- 120 КАЛАШНИКОВ А. И., *[Сообщение об открытии выставки чехословацкого экслибриса и о выступлении на открытии Е. Л. Немировского].* — Книжное обозрение, 9. IV 1976.
- 121 *Конференция по истории книги [в Ленинграде].* — Книжное обозрение, 24. XII 1976.
И о реферату Е. Љ. Немировског.
- 122 КОПАНЕВ А. И., *Советская литература по истории русской книги за последние 10 лет.* — У књ.: Всесоюзная научная конференция „Книга в России до середины XIX в.“ Тезисы докладов. Ленинград, 1976, 6—8.
Стр. 7: О радовима Е. Љ. Немировског из историје словенског штампарства,
- 123 *Рассказ о РОДК [Русское общество друзей книги].* — Книжное обозрение, 26. III 1976.
О заседању секције за књигу Московског дома научних радника под председништвом Е. Љ. Немировског.
- 124 РОЖДЕСТВЕНСКАЯ Е., *Художник издательского дела.* — Московская правда, 12. III 1976.
Интервју с Е. Љ. Немировским.
- 125 ЧИСТЯКОВ А., В „Доме Сытина“. — Советская культура, 10. II 1976.
О иступању Е. Љ. Немировског на вече посвећено И. Д. Сытину.
- 126 ЧУРЧИЋ Л., *Тражни прилози проучавању првог руског и украјинског штампара Ивана Федорова.* — Библиотекар, Београд, 1976. бр. 5, 682—683.
Стр. 683: О чланку Е. Љ. Немировског „400 лет историографии русского и украинского первопечатания“.
- 127 FREYDANK D., *Е. Л. Немировский. Начало книгопечатания на Украине.* Иван Федоров. Москва, 1974. — Zeitschrift für Slawistik, 1976, N 3, S. 423—425.
- 128 MIGOŃ K., *Nauka o książce wśród innych nauk społecznych.* Wrocław, 1976. 178 s. (Prace Wrocławskiego towarzystwa naukowego. Seria A. N 188).
Стр. 25, 67, 91, 165—166: О радовима Е. Љ. Немировског.
- 129 *Nemirovskii Evgenii L'vovitch.* In: *Annuaire International des historiens du livre.* Bordeuax, 1976, p. 53—54.

- 130 PIDLYPCZAK M., *E. L. Nemirowskij. Naczalo knigopieczatanija na Ukrainie*. Ivan Fiedorow. Moskwa, 1974. — *Studija o książce*, 1976, t. 6, s. 188—190.
- 131 ДВОРНИКОВ Е., *Вот „Зерцало“*. Рассказ о том, как создают копии старинных книг. — *Правда*, 15. IV 1977.
Интервју с Е. Љ. Немировским.
- 132 *Издательства первых лет советской власти*. — *Книжное обозрение*, 18. II 1977.
Вече у Централном дому умјетника под председавањем Е. Љ. Немировског.
- 133 КАГАНОВ И. Я., *Нужно знать каждому*. — *Книжное обозрение*, 11. III 1977.
О чланку Е. Љ. Немировског у зб. „Федоровские чтения“. Москва, 1976.
- 134 ЛАРИНА Д., *Книговедческие четверги*. — *Книжное обозрение*, 25. II 1977.
Вече у Државној библиотеци СССР-а „В. И. Ленин“ под председавањем Е. Љ. Немировског.
- 135 МУШКОВЕЦ Г., ПАРЩИКОВ А. и др., *По всей Москве... Праздник „Октябрь и книга“ в Москве*. В Центральном доме литераторов имени А. А. Фадеева. — *Книжное обозрение*, 28. X 1977.
О излагању Е. Љ. Немировског (с фотографијом).
- 136 [Е. Л. Немировский. *Краткие биографические сведения. Фотография*]. — *В мире книг*, 1977, № 2, 61.
- 137 [Сообщение о вечере в Центральном доме работников искусств под председательством Е. Л. Немировского, посвященном С. М. Алянскому]. — *Книжное обозрение*, 25. III 1977.
- 138 ТАРОЩИНА С., *Напечатано до 31 декабря 1500 года...* — *Литературная газета*, 26. I 1977.
Интервју с Е. Љ. Немировским.
- 139 *Читатели — журнал*. — *В мире книг*, 1977, № 2, стр. 23.
О излагању Е. Љ. Немировског на сусрету с радницима и ауторима часописа „В мире книг“.
- 140 BUŁNAK H., PIROŻYŃSKI J., *Z badań nad początkami drukarstwa cyrylickiego w Krakowie*. Uwagi na marginesie książki E. L. Nemirowskiego. — *Roczniki biblioteczne*, 1977, z. 1—2, s. 533—545.
- 141 БАРЫКИН В. Е., *Специфика факсимильных изданий и особенности их редакторской подготовки*. — *Книга. Исследования и материалы*, 1978, сб. 37, 14—26.
Стр. 17—19: О радовима Е. Љ. Немировског.
- 142 *В отделе редких книг библиотеки имени Ленина*. — *Книжное обозрение*, 24. XI 1978.

- 143 КАМАНИН В., *Хранитель древних рукописей.* — Лесная новь, 1978, № 2, стр. 28, портрет.
- 144 КОПАНЕВ А. И., *Советская литература по истории русской книги эпохи феодализма за последние десять лет (1966—1976).* — У кн.: Книга в России до середины XIX века. Ленинград, 1978, 24—36. Стр. 26, 28, 32, 33: О радовима Е. Љ. Немировског.
- 145 ЛАБЫНЦЕВ Ю. А., *Каталог старопечатных изданий.* — Книжное обозрение, 21. VII 1978, 16.
О кн.: В помощ составителям Сводного каталога старопечатных изданий кирилловского и глаголического шрифтов. Под ред. Е. Љ. Немировског. Москва, 1976.
- 146 ЛАБЫНЦЕВ Ю. А., *Федоровские чтения — 1977.* — В мире книг, 1978, № 3, 96.
О реферату Н. М. Сикорског и Е. Љ. Немировског.
- 147 МЫЛЬНИКОВ А. С., *Франциск Скорина, его дни и труды.* — Книжное обозрение, 24. XI 1978, 16.
О кн.: Немировский Е. Л., Начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. Жизнь и деятельность Франциска Скорины. Описание изданий и указатель литературы. Москва, 1978.
- 148 РОЗУМ Н., *Полезный справочник.* — Советская Литва, 30. VIII 1978.
О кн.: Немировский Е. Л., Начало книгопечатания в Белоруссии и Литве.
- 149 BARENBAUM J. E., *»Kniga. Issledowanija i materialy« — najwazniejsze czasopismo księgoznawców radzieckich.* — *Studia o książce*, 1978, t. 8, s. 233—252.
Стр. 242, 243, 249: О чланку Е. Љ. Немировског.
- 150 MIGOŃ K., *Konferencja o historii książki w Rosji do połowy XIX w.* — *Studia o książce*, 1978, t. 8, s. 331—333.
Стр. 331. О реферату Е. Љ. Немировског „Ж. вопросу о создании Сводного каталога старопечатных изданий кирилловского и глаголического шрифтов XV—XVII вв.“.
- 151 MIGOŃ K., *Problemy rękopiśmnej i pieczętno-książkowej historii Moskwa, 1976.* — *Studia o książce*, 1978, t. 8, s. 286—290.
Стр. 287—288: О чланку Е. Љ. Немировског „Некоторые вопросы общей истории книговедения и история книги“.
- 152 MIGOŃ K., *Radziecka publikacja o ruchu wydawniczym i księgoznawstwie w Polsce.* — *Studia o książce*, 1978, t. 8, s. 330—331.
О кн.: Немировский Е. Л., Издательское дело и книговедение ПНР. Вып. 1—2. Москва, 1975—1976.
- 153 АМОСОВ А. А., МАРТЫНОВ И. Ф., РАФИКОВ А. Х., *Сборники „Федоровские чтения“ и их место в современном книговедении.* — Книга. Исследования и материалы, 1979, сб. 39, 195—205.
Стр. 196, 197, 198, 202, 203: О чланку Е. Љ. Немировског.

- 154 БОТВИНИК М. Б., Е. Л. Немировский. *Начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. Жизнь и деятельность Франциска Скорины. Описание издания и указатель литературы.* Москва, 1978. — *Немаж*, 1979, № 10, 186—187.
- 155 ВЛАДИМИРОВ Л. И., *Издательская деятельность Франциска Скорины в Великом княжестве Литовском.* — У кнь.: *Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве.* Москва, 1979, 34—44.
Стр. 35, 39: О радовима Е. Љ. Немировског.
- 156 ГОЛЕНЧЕНКО Г. Я., *Книги Франциска Скорины в белорусских, русских и украинских собраниях XVI—XVII вв.* — У кнь.: *Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве.* Москва, 1979, 149—163.
Стр. 149, 150, 153—155, 160, 161, 163: О радовима Е. Љ. Немировског.
- 157 ГОЛЕНЧЕНКО Г. Я., *Критика буржуазно-националистических построений в изучении жизни и деятельности Франциска Скорины.* — У кнь.: *Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве.* Москва, 1979, 196—205.
Стр. 196, 197, 199, 201, 203: О радовима Е. Љ. Немировског.
- 158 ИСАЕВИЧ Я. Д., *Указатель, посвященный Ф. Скорине.* — *Советская библиография*, 1979, № 5, 74—76.
О кнь.: *Немировский Е. Л. Начало книгопечатания в Белоруссии и Литве.*
- 159 КОПРЕЕВА Т. Н., *Франциск Скорина и русская рукописная книжная традиция XV в.* — У кнь.: *Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве.* Москва, 1979, 61—70.
Стр. 63, 70: О радовима Е. Љ. Немировског.
- 160 ЛАВЫНЦЕВ Ю. А., СОКОЛЬСКАЯ К. П., *Научная сессия „Федоровские чтения 1977“.* — У кнь.: *Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве.* Москва, 1979, 217—220.
Стр. 217: О реферату Е. Љ. Немировског и Н. М. Сикорског.
- 161 ЛАСУНСКИЙ О. Г., *„Альманах“ библиофила: итоги и перспективы* — Книга. Исследования и материалы, 1979, сб. 38, 181—187.
Стр. 184—186: О радовима Е. Љ. Немировског.
- 162 ЛАСУНСКИЙ О. Г., *Миниатюрная книга — крупным планом.* — В мире кнп, 1979, № 4, 65—66.
О кнь.: *Немировский Е. Л., Миниатюрные и малоформатные издания.* Москва, 1977; *Немировский Е. Л., Виноградова О. М., Миниатюрные книги вчераше, сегодня, завтра.* Москва, 1977.
- 163 МЫЛЬНИКОВ А. С., *Из опыта зарубежной книговедческой мысли.* — Книга. Исследования и материалы, 1979, сб. 39, 206—211.

- 164 РАДЗИВИЛОВ Е., *Любителям мини-изданий*. — Книжное обозрение, 20. IV 1979.
О к нь.: Немировский Е. Л., Миниатюрные и малоформатные издания. Москва, 1977.
- 165 СПЕКТОР У., *Нужные дальнейшие исследования*. — В мире книг, 1979, № 4, 66—67.
О к нь.: Немировский Е. Л., Виноградова О. М., Миниатюрные книги: вчера, сегодня, завтра. Москва, 1977.
- 166 ШМАТАЎ В. Ф., *Пра Францыска Скарыну*. — Помнікі гісторыі і культуры Беларусі, 1979, № 4, 43—44.
О к нь.: Немировский Е. Л., Начало книгопечатания в Белоруссии и Литве.
- 167 ШМАТАЎ В. Ф., *Сын горада Полацка*. — Вячэрні Мінск, 21. V 1979. Исто: на руском језику.
О к нь.: Немировский Е. Л., Начало книгопечатания в Белоруссии и Литве.
- 168 ШМАТАЎ Ф. В., *Ўсю пра Скарыну*. — Голос Радзімы, Мінск, 16. VIII, 1979, 6.
О к нь.: Немировский Е. Л., Начало книгопечатания в Белоруссии и Литве.
- 169 ГОЛЕЧЕНКО Г. Я., *Итоги Скоринианы*. — У к нь.: Белороссика. Книговедение, источники, библиография. Минск, 1980, 113—116.
О к нь.: Немировский Е. Л., Начало книгопечатания в Белоруссии и Литве.
- 170 *Каким быть Центральному музею книги?* — Книжное обозрение, 21. III, 1980, № 12, 14.
Реферат Е. Ъ. Немировског о пројекту умјетничког оформљења и принципима распореда експозиције Централног музеја књиге.
- 171 ЛАБЫНЦЕВ Ю. А., *Встреча историков книги*. — В мире книг, 1980, № 5, 73.
О реферату Е. Ъ. Немировског на „Федоровских чтениях“ 1979. год.
- 172 *Разговор об „Альманахе библиофила“*. — Книжное обозрение, 26. XII, 1980, № 52, 4.
О излагању Е. Ъ. Немировског.
- 173 ЧАМЯРЫЦКИЙ В. А.: *Жывая спадчына*. — Голас Радзімы, Мінск, 21. VI 1980.
О к нь.: Немировский Е. Л., Начало книгопечатания в Белоруссии и Литве.
- 174 DINGLEY J., *Some Recent Soviet Publication on Francisk Skaryna*. — The Journal of Byelorussian Studies, London, 1980, vol. 4, N 3—4, p. 148—154.
О к нь.: Немировский Е. Л., Начало книгопечатания в Белоруссии и Литве.
- 175 MIGON K., *Problemy obszczrej teorii knjigowiedienija*. Sbornik statiej. Red. E. L. Nemirowskij. Moskwa, 1978. — Studia o książce, 1980, t. 10, s. 268.

- 176 NAZOR A., *Описание старопечатных изданий кирилловского шрифта*. Выпуск I. Описание типографии Швайпольта Фиоля. Составитель Е. Л. Немировский. Москва, 1979. — Slovo, Zagreb, 1980, бр. 30, 140—142.
- 177 SIELICKI F., *Naczoło knigopieczatanija w Bielorusii i Litwie. Zizń i diejatielnost' Franciska Skoriny. Opisanije izdanij i ukazatel literatury. 1517—1917*. Sost. Je. L. Niemirowskij. Moskwa, 1978. — Studia o książce, 1980, N 10, s. 235—236.
- 178 SIMMONS J. S. G., *Svodnyi katalog i opisanie staropечатnykh izdanii kirillovskogo i glagolicheskogo shriftov, pod red. E. L. Nemirovskogo. I. Opisanie izdanii tipografii Shvaipolta Fiolya. M., 1979*. — Book Collector, 1980, vol. 29, p. 448—449.
- 179 TUMELIS J., *Kiriliskuju krokvos inkunabulu savadas*. — Pergale, Vilnius, 1980, N 10, s. 186—188.
О књ. Немировский Е. Л., Описание изданий типографии Швайпольта Фиоля. Москва, 1979.
- 180 ВАСИЛЬЕВ В. И., *Техника научного книгопечатания. История, состояние, перспективы*. Москва: „Наука“, 1981, 400 стр.
Стр. 10, 30, 32, 33, 36, 46, 50, 52—54, 65, 355, 357—362, 368: О радовима Е. Љ. Немировског из историје полиграфије.
- 181 ИСАЕВИЧ Я. Д., *Трилогия об Иване Федорове*. — Советское славяноведение, 1981, № 5, 114—117.
О књ.: Немировский Е. Л., Возникновение книгопечатания в Москве. Иван Федоров. Москва, 1964; Немировский Е. Л., Иван Федоров в Белоруссии. Москва, 1979; Немировский Е. Л., Начало книгопечатания на Украине. Иван Федоров. Москва, 1974.
- 182 ЛАБЫНЦЕВ Ю. А., *Международное совещание „Сводный каталог старопечатных книг кирилловского и глаголического шрифтов XV—XVII вв.“*. — У књ.: Археографический ежегодник за 1980 год. Москва, 1981, 351.
О рефрату Е. Љ. Немировског.
- 183 ЛАБЫНЦЕВ Ю. А., *Е. Л. Немировский: Описание изданий типографии Швайпольта Фиоля*. Москва, 1979. — Советская библиография, 1981, № 2, 80.
- 184 *Немировский Евгений Львович*. — У књ.: Историки-слависты СССР. Библиографический словарь-справочник. Москва, 1981, 121.
- 185 *Сборник „Книга“ — сегодня и завтра*. — Книжное обозрение, 20. XI 1981.
О иступању Е. Љ. Немировског приликом разматрања Зборника.
- 186 СВИНЦОВ В. И., *Актуальные вопросы науки о книге*. — Книга. Исследования и материалы, 1981, с. 43, 280—234.

- 187 *Состав Археографической комиссии АН СССР*. — У књ.: Археографический ежегодник за 1980 год. Москва, 1981, 341—343.
Стр. 342: Немировский Евгений Львович.
- 188 *Федоровские чтения 1978*. Москва: „Наука“, 1981, 294.
Стр.: 5, 12, 13, 29, 34, 45, 55, 74, 75, 77, 79, 80, 82, 83, 85, 88, 90, 92, 94, 95, 197, 113, 114, 164, 287: О радовима Е. Љ. Немировског.
- 189 TUMELIS J., *TSRS valstybines V. Lenino bibliotekos inkunabulu inventoriai*. — Bibliotekų darbas, Vilnius, 1981, N 10, s. 35—36.
О књ.: Инвентарь инкунабулов. Под ред. Е. Љ. Немировског. Вып. 2—4. Москва, 1977—1979.
- 190 ЛУППОВ С. П., *Вторая Всесоюзная конференция „Книга в России до середины XIX века“*. — Книга. Исследования и материалы, 1982, сб. 44, 119—196.
Стр. 192—193: О реферату Е. Љ. Немировског „Изучение читателя в свете задач комплексной науки о книге и книжном деле“.
- 191 МОРГЕНШТЕРН И. Г., *Книжное дело в единстве — главный объект книговедения*. — Книга. Исследования и материалы, 1982, сб. 44, 5—2.7
Книговедение, источники, библиография. Вып. 2. Минск, 1983, 140—159.
Стр. 149—152, 157—158: О радовима Е. Љ. Немировског.
- 192 ИГНАТОВ Г., *Выставка „Иван Федоров в книжных знаках“*. — Приуральская правда, 17. XII 1983, № 200, 4.
О экслибрису умјетника А. И. Калашникова за Е. Љ. Немировског.
- 193 ИСАЕВИЧ Я. Д., *Сказание о друкаре Иване*. — Книжное обозрение, 16. XII 1983, № 50, 10.
О радовима Е. Љ. Немировског.
- 194 ЛАЗАРЕВ, Б., [*Экслибрисы с изображением Ивана Федорова*]. — Книжное обозрение, 9. XII 1983, № 49, 16.
Репродукција екслибриса за Е. Љ. Немировског. Рад умјетника В. Истомина.
- 195 МАЛЕЦ С. С., *И поселился я во Львове...* — В мир книг, 1983, № 12, 18—19.
О учешћу Е. Љ. Немировског на стварању експозиције Музеја Ивана Федорова у Лавову.
- 196 МАРТЫНЕНКО О., *Первопечатник Иван Федоров*. — Московские новости, 4. XII, 1983, № 49, 8.
Исто на енглеском, француском, њемачком, арапском језику.
Интервју с Е. Љ. Немировским.
- 197 МИЦКО І., *Нові сторінки з життя першодрукаря. До 400-річчя від смерті Івана Федорова*. — Жовтень, Львів, 1983, № 11, 99—106.
Стр. 99, 101 О радовима Е. Љ. Немировског.
- 198 *Памяти первопечатника*. — Московские новости, 18. XII 1983, № 51, 4.
О предстојећој појави на Видејет документарне повијести Е. Љ. Немировског „По следам первопечатника“
PUBLIČNA KNJIŽNICA
CRNOJEVIĆ

- 199 МРАМОРНОВ О., *Из личных собраний*. — В мире книг, 1983, № 12, 25—26.
О учешћу Е. Љ. Немировског на изложби староштампаних књига из личних збирки.
- 200 ПОЗДЕЕВА И. В., ТРОИЦКИЙ А. И., *Русская рукописная и старопечатная книга в личных собраниях Москвы и Подмосковья*. Москва: „Книга“, 1983, 160.
Стр. 22, 82. Књиге, представљене на изложби од Е. Љ. Немировског.
- 201 ТОЛСТЯКОВ А. П., *Секция книги Московского Дома ученых АН СССР. XXX лет*. Москва, 1983, 64.
Стр. 23, 33, 39, 40, 42, 44, 46, 49, 50, 53—55: Реферати које је прочитао Е. Љ. Немировски.
- 202 „Федоровские чтения — 83“. — *Книжное обозрение*, 9. XII 1983, № 43, 15.
Интервју с Е. Љ. Немировским.
- 203 ЦВЕРАВА Г., „По следам первопечатника“ — *Новый путь*, Бокситогорск, 30. XII 1983.
О књ.: Немировский Е. Л., *По следам первопечатника*, Москва, 1983.
- 204 ЯЛУГИН Э., *Иван да Петр...*, — *Неман*, Минск, 1983, № 9, 152—158.
Стр. 152, 154, 158: Радови Е. Љ. Немировског о Ивану Федорову.
- 205 ЯЦЕНКО Н. И., *Воссоздано в книжном знаке*. — В мире книг, 1983, № 12, 10—11.
Репродукција екслибриса умјетника А. И. Калашникова за Е. Љ. Немировског.
- 206 ЯЦЕНКО Н. И., *Иван Федоров в экслибрисе*. Москва: „Книга“, 1983, 8 стр. [Московский клуб экслибрисиста 230 засиједање].
Екслибриси умјетника Г. А. Еремеева, А. И. Калашникова, Е. И. Кузнецовой, В. А. Фролова, Ю. А. Черных за Е. Љ. Немировског.
- 207 ЯЦЕНКО Н. И., *Первопечатник в экслибрисе*. — *Ульяновская правда*, 14. XII 1983.
Радови Е. Љ. Немировског о Ивану Федорову.
- 208 KAUNAS D., *Knygoturs vokiskasis variaitos*. — *Bibliotekų darbas*, Vilnius, 1983, N 1, s. 34.
О књ.: Функе Ф., *Книговедение. Исторический обзор книжного дела*. Под ред., са предговором и допунама Е. Љ. Немировског, Москва, 1982.
- 209 VLADIMIROVAS L., *Немировский Е. Л., Иван Федоров в Белоруссии*. Москва, 1979. — *Knygotyra*, Vilnius, 1983, N 9(16), s. 101—104.
- 210 PIROZYŃSKI J., *Fiol Szwajpolt*. — W: *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*. T. 1, cz. I. Warszawa, 1983, s. 25—39.
Садржи и о радовима Е. Љ. Немировског о Швајполту Фиоле.

- 211 ZIMMER Sz. K., *The Beginning of Cyrillic Printing, Cracow, 1491. From the Ortodox Past in Poland.* New York, 1983. (16), 292 p.
Стр. 8, 9, 22, 29, 35, 37, 50—52, 54—63, 67—69, 71—74, 79—82, 89, 90, 98, 104, 110, 114, 115, 119, 120, 126, 147, 177, 191, 217, 224, 234, 237, 239, 243; 245; 250—252, 254; Радови Е. Љ, Немировског о почетку словенског штампарства.
- 212 *Библиофилство и литературоведение.* (По страницама „Альманаха библиофила“). — Русская литература, 1984, № 3, 225—236.
Стр. 226, 227, 232; О чланцима Е. Љ. Немировског.
- 213 БЕЛЫ А., *Шляхамі лесу.* — Беларускі універсџет, Мінск, 22, III 1984, № 10.
О књ.: Немировский Е. Л., Иван Федоров в Белоруссии. Москва, 1979.
- 214 БЕЛЫ А., САМУСКЕВИЧ А., *Сцежкамі лесу першадрукара.* Па старонках даследованияў Яугџа Немироускага. — Настаўницкая газета, I. II 1984, № 9, 4.
- 215 [Вече у Централном дому архитекта, посвећено 400-годишњици смрти Ивана Фјодорова]. — Литературная Россия, 3. II 1984, № 6, 5.
О саопштењу Е. Љ. Немировског.
- 216 ЗАЙЧИК I., *Центральный музей книги.* — Львівсільмашівецъ, Львів, 28. XI 1984, № 47, 3.
Е. Љ. Немировски као један од иницијатора стварања Музеја књиге.
- 217 *Иван Федоров и восточнославянское книгопечатание.* Минск: „Наука и техника“, 1984; 224,
Стр. 8, 55, 79, 85, 89, 100, 162, 164, 208, 210—213, 217, 219; Радови Е. Љ. Немировског о Ивану Федорову.
- 218 ИСАЕВИЧ Я. Д., *Иван Федоров: гипотезы и факты.* — В мире книг, 1984, № 10, '88.
О књ.: Немировский Е. Л., По следам первопечатника. Москва, 1983.
- 219 ЛАБЫНЦЕВ Ю. А., *Первопечатнику Ивану Федорову посвящается.* — Распространение печати, 1984, № 8, 30—31.
О књ.: Немировский Е. Л., По следам первопечатника. Москва, 1983.
- 220 ЛАСУНСКИ О. Г., *Е. Л. Немировский. По следам первопечатника.* Москва, „Современик“, 1983 — Литературное обозрение. 1984, № 5, 86—87.
- 221 *Федоровские чтения 1980.* Москва: „Наука“, 1984, 264.
Стр. 16, 17, 19, 20, 23—25, 30, 31, 34, 80, 251, 252; О радовима Е. Љ. Немировског.
- 222 LUKAUSKAITE Z., *Tarybines knygos istorijas pirmasis tomas.* — Bibliotekų darbas, Vilnius, 1984, N 9, s. 30.
О књ.: История книги в СССР. 1917—1921. Том I. Под редакцијом Е. Љ. Немировског и В. И. Харламова, Москва, 1983.
- 223 MIGOŃ K., *Nauka o księcewności Zarys problematyki.* Wrocław, »Ossolineum«, 1984. 320 s.
Стр. 23, 68, 102, 141, 165—167, 183, 190; О радовима Е. Љ. Немировског.

- 224 ŚWIDERSKA H., S. K. ZIMMER, *The Beginning of Cyrillic Printing*. Cracow, 1491. New York, 1983. — *The Library*, 1984, vol. 6, p. 408—410.
О кн.: Немировский Е. Л., *Начало славянского книгопечатания*, Москва, 1971.
- 225 МЫЛЬНИКОВ А. С., *К 60-летию профессора Евгения Львовича Немировского*. — Книга. Исследования и материалы, 1985, сб. 50, 171—174.
- 226 ЧУРЧИЋ Л., *Две нове књиге о Ивану Фјодорову Јевгенија Љвовича Немировског*. — Библиографски вјесник, 1985, 1, 335—338.
- 227 ЧУРЧИЋ Л., *Јевгениј Љвович Немировски*. Поводом 60-годишнице. — Библиографски вјесник, 1985, бр. 3, 281—284.
- 228 *Федоровские чтения 1981*. Москва: „Наука“, 1985. 248.
Стр. 3, 11, 12, 21, 23, 30—32, 34, 41, 48, 49, 55, 61, 65, 76, 83, 89, 102, 103, 115, 128, 129, 127, 155, 157, 158, 160, 161, 164, 165, 167, 173, 178, 194, 220—222; 225; 226, 228, 229, 231—233: О радовима Е. Љ. Немировског.
- 229 *60 лет со дня рождения Евгения Львовича Немировского*. — Советская библиография, 1985, № 3, 78.
- 230 MIGOŃ K., *Istoriја knigi w SSSR 1917—1921*. Т. 1. Red. E. L. Nemirovskij i W. I. Charlamow, Moskwa, 1983. — *Studia o książce*, 1985, t. 15, s. 308—309.
- 231 MIGOŃ K., *Piąta Wszeczwiązkowa konferencija księgoznawcza*. — *Studia o książce*, 1985, t. 15, s. 303—304.
О реферату Е. Љ. Немировског.
- 232 MIGOŃ K., F., FUNKE, *Knigowiedienije. Istoriceskij obzor kn.znogo diela*, Moskwa, 1985. — *Studia o książce*, 1985, t. 15, s. 306—307.
- 233 PIROZYŃSKI J., *Jeszcze o Szwajpolcie Fiolie*. Uwagi na marginesie pracy Szczepana K. Zimmera. — *Roczniki biblioteczne*, 1985, rok 29, z. 1—2, s. 3—21.
О полемици С. К. Циммера против Е. Љ. Немировског.
- 234 КРАВЧЕНКО В. Ф., *Живые свидетели эпохи*. — Альманах библиофила, 1985, вып. 17, 254—290.
Стр. 256, 270, 273, 276, 277, 286, 288, 294, 306: Радови Е. Љ. Немировског о минијатурним и факсимилним издањима.
- 235 TUMELIS J., *Keturi desimtmečiai knigai iz mokslui*. — *Bibliotekų darbas*, Vilnius, 1985, N 6, s. 27—28.
- 236 САМОРОДОВ Б. П., *Монография о первопечатнике*. — Полиграфия, 1986, № 3, 36.
О кн.: Немировский Е. Л., *Иван Федоров*. Москва, 1985.
- 237 HEANEY M., *Немировский Е. Л. Иван Федоров*. Москва, 1986. — *Library*, 1986, vol. 8, N 2, p. 194.

- 233 БЕЛОВИЦКАЯ А. А., *Общее книговедение*, Москва: „Книга“, 1987, 256.
- Стр. 111, 112, 167: О радовима Е. Љ. Немировског из опште теорије књи-
жарства.
- 239 БОРИСОВ С., *Богатый и щедрый мир*. — Полиграфія, 1987, № 3, 47.
- 240 ДУБАВЕЦ С. І., *Неміроускі Яўген Львовіч*. — Энциклапедыя літа-
татуры і мастацтва Беларусі. Мінск: „Беларуская савецкая энцыкла-
педыя, 1987, том 4, 64—65.
- 241 ЈОВАНОВИЋ Н., *Друго издање прве књиге*. — Политика Експрес, 2.
март 1987, 8.
О књ.: Немировски Е. Љ., Октоих првогласник Ђурђа Црнојевића из 1494.
Цетиње, 1987.
- 242 ЛАБЫНЦЕВ Ю. А., *Е. Л. Немировский*. Мир книги. Москва, 1986, —
Книжное обозрение, 1. V 1987, № 18, 4.
- 243 МАНО-ЗИСИ К., *Рујанско Четворојевањђеље — књига, графика,
штампа*. — У књ.: Рујанско Четворојевањђеље. Београд, 1987.
- 244 НЕХОРОШЕВ Г., *Уровни постижения. Какой предстала книговед-
ческая наука на страницах сборника „Книга и социальный прогресс“*.
— В мире книг, 1987, № 2, 28—29.
- 245 ВАСИЉЬЕВ В. И., *Развитие издательско-полиграфической техники*.
Москва, „Наука“, 1987, 256.
Стр. 4, 6, 7, 13, 22—24, 30, 47, 67, 69, 84—86, 112, 115, 144, 246, 247: Радови
Е. Љ. Немировског из историје полиграфіје.
- 246 ПОЗДЕЕВА И. В., *Книга сражается*. Каталог высавки книг, плака-
тов, графики времени Великой Отечественной войны из личных со-
браний Москвы, Подмосковья и Ленинграда. Москва: „Книга“, 1987,
384.
Стр. 32, 170, 381: Књиге представљене на изложби Е. Љ. Немировског.
- 247 *Сустрэча са Скарыной*. — Беларускае тэлебачанне і радыё, 12—18. I
1987, № 2.
О иступању Е. Љ. Немировског на бјелоруској телевизији.
- 248 *Фототипско издање „Октоиха“*. — Политика, 28. I 1987, 13.
О књ.: Немировски Е. Л., Октоих првогласник Ђурђа Црнојевића из 1494.
Цетиње, 1987.
- 249 *Федоровские чтения 1982*. Москва: „Наука“, 1987, 224.
Стр. 4, 10, 12, 14, 18, 20, 31, 33, 51, 59, 74, 93, 96, 99, 100: О радовима Е. Љ.
Немировског.
- 250 *Федоровские чтения 1983*. Москва: „Наука“, 1987, 240.
Стр. 4—6, 21—37, 40, 43, 50, 54—56, 62, 63, 84, 88—90, 109, 110, 114, 116, 117,
121, 122, 143, 163, 167, 170, 178, 195, 198, 202, 205, 209, 211, 212, 222—231: О
радовима Е. Љ. Немировског.
- 251 ЧУРЧИЋ Л., *Историјски оквири штампарије у манастиру Рујну 1536
—1537*. — У књ.: Рујанско Четворојевањђеље, Београд, 1987, I—XVIII.
Стр. XII, XV: Е. Љ. Немировског и Рујанском Четворојевањђељу.

- 252 *El festival de Rusia en Mejico 1986*. Дни Российской федерации в Мексике. Москва, 1987, 48.
Репродукција екслибриса уметника Г. Еремеева за Е. Љ. Немировског.
- 253 PUTERKIENE D., *Knygu pasaulis*. — *Bibliotekų darbas*, 1987, N 4, s. 32.
О књ.: Немировский Е. Л., Мир книги. Москва, 1986.
- 254 *Russian Festival in Great Britain*. Дни Российской федерации в Великобритании. Москва, 1987, 48.
Репродукција екслибриса уметника Г. Еремеева за Е. Љ. Немировског.
- 255 БАРЕНБАУМ Н. Е., *К биографии Ивана Федорова*. — *Вопросы истории*, 1988, № 11, 135—138.
О понуђеној хипотези Е. Љ. Немировског о обучавању Ивана Федорова на Краковском универзитету.
- 256 ВАСИЛЬЕВ И., *По волнам времени*. Книжное искусство на протяжении времен. — *Литературное обозрение*, 1988, № 1, 91—92.
О књ.: Немировский Е. Л., Мир книги. Москва, 1986.
- 257 ВЛАДИМИРОВ Л. И., *Всеобщая история книги*. Москва: „Книга“, 1988, 312.
Стр. 128, 212, 213, 215—217, 220, 307, 308: О радовима Е. Љ. Немировског.
- 258 ГАЛЕНЧЕНКА Г. Я., *Неміроускі Яўген Львовіч*. — У књ.: Франццкскі Скарына і яго час. Эцыклапедычны даведнік. Мінск: „Беларуская савецкая энцыклапедыя“, 1988, 433.
- 259 ЕЛЬНИКОВ М. П., *Книговедение: книга и средства массовой информации*. — *Книга: Исследования и материалы*, 1988, сб. 57, 17—38.
Стр. 17, 18, 29, 38: О радовима Е. Љ. Немировског.
- 260 КОВАЧЕВИЋ Р., *Евгениј Љвович Немировски: Октоих првогласник Ђурђа Црнојевића из 1494*. Цетиње, 1987. — Библиографски вјесник, 1988, 2, 351—352.
- 261 ЛЕБЕДЗЕЎ Г., *Веліч яно здзясненняў*. З нагоды выхаду у свет зборніка дакументаў пра жвіцце і дзейнасць Ф. Скарын.. — *Літаратура і мастацтва*, Мінск, 30. IX 1988, 5—7.
- 262 МАРТИНОВИЋ, М., *Евгениј Љвович Немировски. Октоих првогласник Ђурђа Црнојевића из 1494*. Цетиње, 1987. — *Историјски записи*, 1988, 1—2, 259—261.
- 263 ВУЈОВИЋ М., *Прва црногорска инкунабула*. — *Цетињски лист*, 15. март 1988, 290, 9.
О књ.: Немировски Е. Љ., *Октоих првогласник Ђурђа Црнојевића из 1494*. Цетиње, 1987.
- 264 МИЈАНОВИЋ, Б., *Штампање Псалтира Црнојевића завршено је у уторак 22. септембра 1495. године*. — Библиографски вјесник, 1988, 3, 297—303.
О чланку Е. Љ. Немировског „Хронологија издања Ђурђа Црнојевића“.

- 265 МЫЛЬНИКОВ А. С., *Книговедение и культура*. — Книга. Исследования и материалы, 1988, сб. 57, 5—16.
Стр. 7, 8, 14: О радовима Е. Љ. Немировског.
- 266 СОКОЛОВСКАЯ З. К., *400 биографий ученых*. О серии „Научно-библиографическая литература“ 1959—1986. Библиографический справочник, Москва: „Наука“, 1988, 512.
Стр. 54, 56, 57, 78, 251, 266, 325, 431: О радовима Е. Љ. Немировског.
- 267 NAZOR A., *Dragocjena baština*. — Vjesnik, Zagreb, 16. jul 1988, s. 10.
О књ.: Немировски Е. Љ., Октоих првогласник Ђурђа Црнојевића из 1494. Цетиње, 1987.
- 268 БОТВИНИК М. Б., *Из книг Скоринианы*. — Неман, 1989, № 4, 162—164.
О књ.: Француск Скарыно. Зборник документау і матэрыялау. Мінск, 1988.
- 269 ЈОВАНОВИЋ Р., *Вријеме повратка књиге*. — Побједа, 11. мај 1989, 12
- 270 ЈОВАНОВИЋ Н[овак]: *Црногорска библиографија 1494—1994*. Изашла друга књига. — Комунист, 1989, XLV, 1693, 10. новембар, 35—36.
Приказ Црногорске библиографије Црнојевића издања (1493—1496) Том I, књ. 1 од Е. Љ. Немировског.
- 271 КАЗВЯРУК У., *Величны помнік Скарыне*. — Полымя, 1989, № 6, 180—193.
О књ.: Француск Скарына і яго час. Энцыклапедычны даведнік. Мінск, 1988.
- 272 ЛАБЫНЦЕВ Ю. А., *Е. Л. Немировский. Октоих првогласник Ђурђа Црнојевића из 1494*. Цетиње, 1987. — Советское славяноведение, 1989, № 1, 103—104.
- 273 [БОШКОВИЋ, Милорад]: *Библиографија Црнојевића издања*. — Побједа, 1989, XLVI, 8642, 21. XII, 1. Потпис: М. Б.
- 274 МАРТИНОВИЋ, Душан: [О Е. Љ. Немировском]. — У књ.: Црногорска библиографија. Том I, књ. 1, Издања Ђурђа Црнојевића 1494—1496. Цетиње, 1989, стр. 21, 221—222.
- 275 РАЦКОВИЋ, Никола, *Прве штампане књиге „Издања Ђурђа Црнојевића 1494—1496“*, Централна народна библиотека Црне Горе, Цетиње, 1989. — Борба, Београд, 21. децембар 1989, стр. 10.

ЈОВАН ЈОВАНОВИЋ

I. БИОГРАФИЈА

Јован Јовановић рођен је у селу Брчели (општина Бар) 29. августа (16. септембра) 1906. године. Основну школу завршио је у родном мјесту, а четири нижа разреда и малу матуру у Цетињској гимназији.

Будући без оца и браће и буквално без било каквих материјалних, односно финансијских средстава, није могао наставити школовање. Због тога се морао уписати у Цетињску богословију гдје је ученицима била обезбијеђена храна, стан и одјећа (интернат).

Богословију је завршио 1928. године. А његови материјални услови за даље школовање били су исти као када је завршио пола матуру. Материјално га је, међутим, помогао Душан М. Поповић (из Брчели), члан Обласног одбора Зетске области. У јануару 1929. пославио га је за цртача дневничара у Грађевинском надзорништву у Вирпазару. Пошто је ту зарадио нешто новаца, у марту 1930. пошао је у Београд и уписао се на Теолошки факултет Београдског универзитета (према ондашњим законским прописима није се могао уписати на други факултет). Дипломирао је 1934. Исте године одлуком министра просвјете Краљевине Југославије постављен је за професора приправника (суплента) Гимназије у Беранама. Године 1937. у Београду је положио професорски испит. Једно краће вријеме прије рата био је професор Цетињске гимназије, одакле је премјештен у Беранску гимназију.

Послије рата био је професор гимназије у Сарајеву, Фочи и Пљевљима.

Крајем 1945. одлуком Министарства просвјете Народне владе Босне и Херцеговине, постављен је за првог директора Гимназије у Фочи, која је тада први пут отворена после 1930. године. Од 1952. до 1957. поново је директор Фочанске гимназије. Због конфликтне ситуације у колективу, 1960. дао је отказ на дужност професора (то је, како каже, због истих околности прије њега учинило неколико професора). И тако се морао растати с школом која је, како вели, била смисао његова живота,

Рјешењем Извршног вијећа СР Босне и Херцеговине додијелен је на рад — у звању професора — Народној и универзитеској библиотеци Босне и Херцеговине, у Сарајеву, гдје је и завршио радни стаж. Пензионисан је 1975. године.

Ј. Јовановић је сарађивао у бројним периодичним публикацијама (листовима и часописима) и зборницима са научних скупова; *Анали Гази Хусрев-бегове библиотеке* (Сарајево, 1972, 1974); *Анали Филолошког факултета* (Београд, 1966); *Библиографски вјесник* (Цетиње, 1979—1989); *Библиотекарство* (Сарајево, 1962—1979); *Гласник архива и Друштва архивских радника БиХ* (Сарајево, 1968—1969); *Годишњак Друштва историчара БиХ* (Сарајево, 1964—1966, 1970—1973; 1976, 1979); *Добар пастир* (Сарајево, 1970); *Жена* (Загреб, 1975); *Жена данас* (Београд, 1959); *Живот и здравље* (Сарајево, 1960—1961); *Зборник Матице српске за књижевност и језик* (Нови Сад, 1985); *Зета* (Подгорица, 1940—1941); *Историјски записи* (Титоград, 1976, 1979, 1987); *Југословенски историски часопис* (Београд, 1973, 1980); *Мост* (Мостар, 1974); *Мостови* (Пљевља, 1970—1973); *Настава и васпитање* (Београд, 1957, 1959, 1964—1966); *Наша школа* (Сарајево, 1961, 1971, 1974); *Огледи* (Титоград, 1964); *Одјек* (Сарајево, 1961); *Ослобођење* (Сарајево, 1961); *Пастир* (Цетиње, 1939); *Педагошка стварност* (Нови Сад, 1959, 1966); *Педагошки рад* (Загреб, 1970); *Побједа* (Титоград, 1980, 1981, 1984); *Позориште* (Тузла, 1974); *Преглед* (Сарајево, 1967, 1969, 1970, 1971, 1976, 1981, 1982, 1985); *Преглед Цркве Епархије Нишке* (Ниш, 1938); *Прилози за историју физичке културе у БиХ* (Сарајево, 1977); *Прилози Института за историју* (Сарајево, 1977); *Просвјетни лист* (Сарајево, 1954, 1956, 1972, 1979); *Просвјетни преглед* (Београд, 1962, 1964, 1965, 1968); *Светосавље* (Београд, 1933); *Службени лист Српске православне цркве* (Београд, 1971, 1975); *Советско славјановедение* (Москва, 1972); *Стварање* (Титоград, 1970); *Хришћанско дјело* (Скопље, 1938—1940); *Хришћанска мисао* (Београд, 1940); *Црква-календар* (Београд, 1941); *Школа данас* (Мостар, 1965, 1966, 1969); *Школске новине* (Загреб, 1956, 1958).

Под утицајем школског васпитања, литературе и у неку руку званичног погледа на развој друштва, Јовановић је прво обрађивао теме из хришћанске филозофије (свега три). Убрзо је прешао на обраду текстова из педагогике, историје, културе итд. Објављивао је библиографије — персоналне и тематске. Писао је приказе информативног и критичког карактера. У посљедње вријеме бави се проучавањем Црне Горе и црногорског народа на основу руских путописа из XIX вијека. Превео је десетак текстова с руског језика.

Јован Јовановић је један од вишегодишњих, вриједних и заслужних сарадника *Библиографског вјесника*. У овом гласилу Централне библиотеке Црне Горе и Друштва библиотекара ове републике, објавио је низ корисних библиографија на тему "Црна Гора и Црногорци" у периодици претежно насталој на територији Босне и Херцеговине; више био-библио-

графских скица црногорских стваралаца и личности везаних за Црну Гору; затим, тумачења појединих путописа и других књига руских аутора, који су својим пером представљали руским читаоцима Црну Гору и њену стварност, њене људе и обичаје. . . И преко других гласила Јовановић је доста писао и обавјештавао о својој завичајској средини, што се види из библиографије коју објављујемо.

II. БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА ЈОВАНА ЈОВАНОВИЋА

II-1. Хришћанска филозофија

- 1 НАРОДНЕ УМОТВОРИНЕ КАО ОДСЈАЈ ЈЕВАНЂЕЉА. — Светосавље, 1933, 3—5, 136—162.
Светосавски темат награђен 1933. од стране Београдског универзитета (из Фонда Луке Теловића).
Према ауторској изјави текст Милоша Савковића на стр. 147. погрешно цитиран.
- 2 ХРИСТОВО УЧЕЊЕ О ЦАРСТВУ БОЖЈЕМ — СРЕЋИ ЧОВЈЕКОВОЈ. — Преглед Цркве, Епархије нишке, 1938, 6—7, 164—174; 8—9; 219—229; 10, 292—304; 11, 362—366; 1—3, 30—42; 4, 35—92.
Ријеч је о царству божјем на земљи.
- 3 ХРИШЋАНСТВО И РАД. — Црква. Календар Српске православне патријаршије, 1941, 103—107.

II-2. Педагогика

- 4 ПОРОДИЦА И ЊЕН ВАСПИТНИ ЗНАЧАЈ. — Хришћанска мисао, 1940, 102, 9—12.
- 5 ДОМАЋЕ ВАСПИТАЊЕ. — Зета, 1941, 3, 19. I, 1; 4, 25. I, 4.
- 6 ДА ЛИ ЈЕ УДАЉАВАЊЕ УЧЕНИКА СА ЧАСА ПЕДАГОШКИ ОПРАВДАНА КАЗНА. — Просвјетни лист, 1954, 34, 6.
- 7 МОЖЕ ЛИ СЕ НАСТАВНИК УЗДРЖАТИ ОД ГЛАСАЊА НА СЈЕДНИЦАМА. — Просвјетни лист, 1954, 36, 6.
- 8 ПРОЗИВНИК ИЛИ НОТЕС ЗА ОЦЈЕЊИВАЊЕ УЧЕНИКА. — Просвјетни лист, 1954, 36, 6.
- 9 ПОТРЕБНО ЈЕ УЧЕНИКЕ ПСИХОЛОШКИ ПРИПРЕМИТИ ЗА ПОЛАГАЊЕ НИЖЕГ ТЕЧАЈНОГ ИСПИТА И УПОЗНАТИ ИХ СА ИСПИТНОМ ПРОЦЕДУРОМ. — Просвјетни лист, 1956, 85, 4.
- 10 ЈЕ ЛИ ОПРАВДАНО ИЗВОЂЕЊЕ УЧЕНИКА ПРЕД КАТЕДРУ ПРИЛИКОМ ИСПИТИВАЊА. — Просвјетни лист, 1956, 85, 4.

- 11 О НАЈЧЕШЋИМ ТЕШКОЋАМА У ВАСПИТАЊУ УЧЕНИКА. — Настава и васпитање, 1957, 3, 133—135.
- 12 НА САТУ ПИСМЕНОГ РАДА. — Школске новине, 1958, 13, 2.
- 13 ОДГОЈНИ СМИСАО ЂАЧКИХ ЕКСКУРЗИЈА НА СУТЈЕСКУ. — Школске новине, 1958, 22, 2.
- 14 ДИЈЕТЕ И ПРИРОДА. — Жена данас, 1959, 183, 17.
- 15 НЕПРАВИЛНОСТИ У КАЖЊАВАЊУ УЧЕНИКА. — Настава и васпитање, 1959, 7, 382—385.
- 16 ПОСЉЕДИЦЕ СЛАБОГ КРИТЕРИЈУМА ОЦЈЕЊИВАЊА УЧЕНИКА. — Ослобођење, 1961, 4799, 17. X, 5. Потпис: Иван Иванович.
- 17 НИЗАК КРИТЕРИЈУМ ОЦЈЕЊИВАЊА УЧЕНИКА СМАЊУЈЕ РАДНИ ЕЛАН И КВАЛИТЕТ ЗНАЊА УЧЕНИКА. — Просветни преглед, 1962, 30, 3.
- 18 А. БОДАРНИЈ: САВЛАДАЈМО НЕУСПЕХ У ШКОЛИ. — Настава и васпитање, 1964, 9—10, 534—538.
- 19 А. БОЛДИРЕВ: НАЦРТ МЕТОДИКЕ РАДА РАЗРЕДНОГ СТАРЕШИНЕ. — Настава и васпитање, 1965, 7—8, 464—466.
- 20 НЕГАТИВНЕ ПОСЉЕДИЦЕ И УЗРОЦИ УБРЗАНОГ ОЦЈЕЊИВАЊА УЧЕНИКА. — Школа данас, 1965, 2, 113—115.
- 21 ВЈЕШТИНА ГОВОРЕЊА У НАСТАВНО-ВАСПИТНОМ ПРОЦЕСУ. — Школа данас, 1965, 3—4, 135—141.
- 22 КРАТАК ОСВРТ НА СТАВ ЛАВА ТОЛСТОЈА ПРЕМА ШКОЛИ И УЧЕНИЦИМА. — Поводом 55-годишњице његове смрти. — Педагошка стварност, 1966, 2, 106—110.
- 23 ШКОЛА И АНТИАЛКОХОЛИЗАМ. — Школа данас, 1966, 3—4, 89—93.
- 24 УЗАЈАМНО ПОВЈЕРЕЊЕ ИЗМЕЂУ УЧЕНИКА И НАСТАВНИКА ВАЖАН ФАКТОР У НАСТАВНОВАСПИТНОМ РАДУ. (Проблем за размишљање). — Школа данас, 1969, 1—2, 5—10.
- 25 ЈОВАН ДУЧИЋ — УЧИТЕЉ И ПЕДАГОГ. — Мостови, 1971, 12, 59—66.
- 26 ЛАВ ТОЛСТОЈ — СВИЈЕТЛИ ПРИМЈЕР ВЕЛИКОГ ПЕДАГОГА. — Поводом 60-годишњице његове смрти. — Наша школа, 1971, 3—4, 247—254.
- 27 ШКОЛЕ И ИНТЕРНАТИ СУ РУСКЕ ХУМАНИТАРНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ОТВАРАЛЕ У ЦРНОЈ ГОРИ И ДАЛМАЦИЈИ ЗА ИЗ-

БЈЕГЛУ ХЕРЦЕГОВАЧКУ ДЈЕЦУ У ПЕРИОДУ ХЕРЦЕГОВАЧКОГ
УСТАНКА 1875—1878. — Преглед, 1976, 9, 1033—1043.

- 28 ПОПРАВНИ ИСПИТ. Испит повјерења и поштовања. — Просвјетни
лист, 1979, 586, 15—30. јуна, 4.
- 29 PСOVKA У ДАЌКОМ РЕЌНКУ. — Prosvjetni list, 1987, 735, 11. III, 21.

II-3. Историја

- 30 МАНАСТИР БУРЂЕВИ СТУПОВИ КОД БЕРАНА. — Хришћанско
дело, 1940, 4, 267—278.
- 31 МИСИЈА ДРА РАДОВАНА КОШУТИЋА У РУСИЈИ ПОВОДОМ А-
НЕКСИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ. — Годишњак Друштва исто-
ричара Босне и Херцеговине. Година XVII (1966—1967), 1969, 439—447.
- 32 СЕРГЕЈ МИХАЈЛОВИЧ КРАВЧИНСКИ-СТЕПЊАК — УЧЕСНИК
У ХЕРЦЕГОВАЧКОМ УСТАНКУ 1875. (Уз 120-годишњицу његова
рођења). — Годишњак Друштва историчара Босне и Херцеговине,
1970—1971. и 1973, 267—280.
- 33 МИХАИЛ ПЕТРОВИЋ САЖИН (1845—1934). — УЧЕСНИК У ХЕР-
ЦЕГОВАЧКОМ УСТАНКУ 1875. — Југословенски историјски часо-
пис, 1973, 1—2, 87—98.
- 34 ДМИТРИЈ АЛЕКСАНДРОВИЧ-КЛЕМЕНЦ И ХЕРЦЕГОВАЧКИ УС-
ТАНАК 1875. — Годишњак Друштва историчара БиХ, 1976, 283—292.
- 35 УЧЕШЋЕ РУСКИХ ДОБОВОЉАЦА У ХЕРЦЕГОВАЧКОМ УСТАН-
КУ 1875—1878. — Међународни научни скуп поводом 100-годишњи-
це устанка у Босни и Херцеговини, другим балканским земљама и
источној кризи 1875—1878. године. Том III. Сарајево, Академија нау-
ка и умјетности Босне и Херцеговине, 1977, 167—186.
Академија наука и умјетности БиХ. Посебно издање, Књига XXX, Одје-
љење друштвених наука. Књига 4.
- 36 ИЗВЈЕШТАЈ АТАНАСИЈА ВАСИЉЕВИЧА ВАСИЉЕВА О ЗАВР-
ШЕТКУ ХЕРЦЕГОВАЧКОГ УСТАНКА 1875—1878. ГОДИНЕ. — При-
лози Института за историју, 1977, 13, 328—333.
- 37 ГАВРИЛО СЕРГЕЈЕВИЧ ВЕСЕЛИТСКИ БОЖИДАРОВИЧ О БОРБИ
ЦРНОГОРАЦА С ТУРЦИМА 1876. ГОДИНЕ. — Историјски записи,
1977, 3—4, 743—753.
- 38 ГАВРИЛО СЕРГЕЈЕВИЧ ВЕСЕЛИТСКИ БОЖИДАРОВИЧ И ХЕР-
ЦЕГОВАЧКИ УСТАНАК 1875. — Годишњак Друштва истори-
чара БиХ, 1979, 147—166.

- 39 ИЗВЈЕШТАЈ РУСКИХ ЛЈЕКАРА О ЦРНОГОРСКИМ РАЊЕНИЦИМА И БОРБАМА ЦРНОГОРАЦА С ТУРЦИМА 1876. ГОДИНЕ. — Историјски записи, 1979, 3, 77—88.
- 40 ЈОВАН ПОПОВИЋ ЛИПОВАЦ О ОДНОСИМА ЦРНЕ ГОРЕ И РУСИЈЕ. — Југословенски историјски часопис, 1980, 3—4, 321—340.
- 41 НИЛ ПОПОВ О БОСАНСКОМ ВАЛИЈИ АСИМ МУСТАФА ПАШИ И ТАКОЗВАНОМ ПОРТИНОМ МЕМОРАНДУМУ 1873. ГОДИНЕ. — Преглед, 1981, 1, 95—105.
- 42 ЈОВАН П. РОГАНОВИЋ О БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ ПОД АУСТРОУГАРСКОМ УПРАВОМ. — Библиографски вјесник, 1982, 1, 153—162.
- 43 ЈОВАН П. РОГАНОВИЋ О АУТОНОМИЈИ ЦРНЕ ГОРЕ ОД 1496. ДО 1851. Осврт на његову књигу „Черногорский теократизм 1496—1851“. Казан, 1899, стр. 96. — Библиографски вјесник, 1982, 2, 184—194.
- 44 ЦРНОГОРАЦ КАО БОРАЦ. — Библиографски вјесник, 1983, 1, 179—186.
У ствари наслов треба да гласи: Руски историчар Николај Овсјаниј о Црногорцу као борцу.
- 45 Н. И. СОЛОВЈЕВ: О ЦРНОГОРСКИМ ВОЈНИМ ОПЕРАЦИЈАМА ПРИЛИКОМ ОСЛОБОЂЕЊА БАРА И УЛЦИЊА 1877—1878. — Историјски записи, 1987, LX, 4, стр. 195—204.

II-4. Осврти и биљешке на периодичне и монографске публикације

- 46 АНАЛИЗА ЧАСОПИСА „БИБЛИОТЕКАР“ (Београд). — Библиотекарство, 1965, 4, 129—133.
- 47 СТО ГОДИНА ПРВОГ ШТАМПАНОГ УЏБЕНИКА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ (1867—1967). Буквар за основне школе у вилајету босанском. У Сарајеву. У Видајетској штампарији, 1867, 30. — Библиотекарство, 1967, 1—2, 23—25.
- 47 ПРВИ БОСАНСКО-СРПСКИ КАЛЕНДАР. Поводом стогодишњице штампања (1868—1968). — Библиотекарство, 1968, 1—2, 5—18, са сл.
- 49 О ЈЕДНОМ УНИКАТУ У НАРОДНОЈ БИБЛИОТЕЦИ У САРАЈЕВУ. — Библиотекарство, 1968, 3—4, 11—18.
Ријеч је о брошури Пера Слијепчевића „Улога жене у нашој култури“ у којој је аутор извршио својом руком исправке и скраћивање текста.
- 50 ПРВА ЧИТАНКА ШТАМПАНА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ. Поводом стогодишњице њеног штампања. — Просветни преглед, 1968, 20, 29. V, 8,
NACIONALNA
CRNE GORE
BURDE
CRNOJEVIĆ

- 51 ЗБОРНИК: БРАТСКАЈА ПОМОШЋ ПОСТРАДАВШИМ СЕМЕЈ-СТВАМ БОСНИИ И ГЕРЦЕГОВИНИ. Санктпетербург, 1876. — Библио-отекарство, 1969, 1—2, 9—25.
- 52 ПОВОДОМ СЕДАМДЕСЕТОГОДИШЊИЦЕ ПРВОГ ШКОЛСКОГ ИЗ-ВЈЕШТАЈА СРПСКИХ ОСНОВНИХ ШКОЛА И ВИШЕ ДЈЕВОЈАЧ-КЕ ШКОЛЕ У САРАЈЕВУ СВРШЕТОМ 1898/99. ШКОЛСКЕ ГОДИ-НЕ. Посебан осврт на ђачку и школску библиотеку. — Библиоотекар-ство, 1970, 3, 35—39.
- 53 БОШЊАК ОЛИ КАЛЕНДАР ЗА БОСНУ, приредила редовничка младеж босанска која се подучава у Ђакову за годину 1871. У Осиеку 1870. — Библиоотекарство, 1970, 4, 45—53.
Поводом 100-годишњице његова штампања.
- 54 ПОВОДОМ СТОГОДИШЊИЦЕ ПРВОГ ШТАМПАНОГ ЗЕМЉОПИ-СА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ (1869—1969) — удбеника за като-личку младеж с освртом на аутора и школу. — Дobar пастир, Свезак I—IV. Година XIX—XX, 1970, 197—203, са сликом.
- 55 ПОВОДОМ 90-ГОДИШЊИЦЕ ПРВОГ ШТАМПАНОГ ШКОЛСКОГ ИЗВЈЕШТАЈА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ. — Преглед, 1970, 6, 801—802.
Ријеч је о Извјештају реалне гимназије у Сарајеву на крају школске 1879/80. године.
- 56 СТОГОДИШЊИЦА МОНОГРАФИЈЕ О МАНАСТИРУ ЖИТОМИС-ЛИЋУ. (Кратак осврт). — Службени лист Српске православне црк-ве, 1971, 5, 122—124, са сликом.
Николај Александрович Иларионов 1870. објавио је у часопису *Чтение Общества истории и древностей российских* монографију под насловом *Православниј монастир Житомирлиц в Герцеговине*.
- 57 ПОВОДОМ 130-ГОДИШЊИЦЕ ПУТОПИСА МАТИЈЕ МАЖУРАНИ-ЋА „ПОГЛЕД У БОСНУ“ (1842—1972). — Библиоотекарство, 1972, 4, 95—111.
- 58 ПРВА КЊИГА ИЗ ОБЛАСТИ СТВАРАЛАШТВА МУСЛИМАНА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ ШТАМПАНА ЛАТИНИЦОМ. Поводом 90-годишњице њеног штампања (1883—1973) — Анали Гази Хусрев-бегове библиотеке. Књига II и III, 1974, 231—240, са једном фотогр.
Ријеч је о књизи Мехмед-бега Капетановића Љубушака *»Rusalei ahlak, Rouka o lijerot i ružnot ropaslanji«*. Штампана у Сарајеву 1883. године.
- 59 А. ХАМДИ — ПРВИ БОСАНАЦ АУТОР УДБЕНИКА РУСКОГ ЈЕ-ЗИКА ЗА ТУРСКУ ШКОЛУ У ЦАРИГРАДУ. Поводом 80-годишњи-це штампања ове књиге (1894—1974). — Библиоотекарство, 1974, 2, 53—56.
Наслов удбеника *Приручник за разговор на руском језику*.

- 60 „КРВАВА КЊИГА“. — Библиотекарство, 1976, 1—2, 69—78.
Аутор књиге је братар Антун Кнежевић (1834—1889).
У Јовановићевом тексту има много штампарских грешака које редакција часописа *Библиотекарство* није накнадно исправила.
- 61 ЗБОРНИК „РОДНОЕ ПЛЕМЈА“. — Библиотекарство, 1976, 1—2, 87—95.
Зборник штампан (I књига) у Москви 1876. Наслов „Родно Племја сборник в пользу ранних Сербов и Черногорцев и вообще в пользу Болгарии, Боснии, Герцеговини и Старой Сербии“.
- 62 ЗБОРНИК „ЛЕПТА“ ИЗДАН У КОРИСТ ЈУЖНИХ СЛОВЕНА. Поводом стогодишњице његова штампања (1876—1976). — Библиотекарство, 1978, 3, 72—77.
Наслов: „Лепта Сборник изданиј в пользу Јужних Славјан“, Петербург, 1876.
- 63 ГЕОГРАФИЈА ХЕРЦЕГОВИНЕ НА РУСКОМ ЈЕЗИКУ ИЗ 1875. ГОДИНЕ. Поводом 110-годишњице њеног штампања 1875—1985. — Преглед, 1985, 7—8, 939—943.
Ријеч је о књизи аутора Г. Б., „Герцеговина“, штампаној у Петрограду 1875. године.
- 64 ДР ДУШАН МАТИНОВИЋ: ПОРТРЕТИ II. Централна народна библиотека СР Цркве Горе „Ђурђе Црнојевић“, Цетиње, 1987, 347 2, са фотографијама. — Библиотекарство, 1987, 2, 79—81.

II-5. Библиографија

- 65 БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА ПЕРА СЛИЈЕПЧЕВИЋА. — Библиотекарство, 1965, 3, 39—57.
- 66 БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА ПЕРА СЛИЈЕПЧЕВИЋА. (Друго допуњено издање). — Анали Филолошког факултета — Београд, 1966, 6, 113—150.
Ово издање је припремљено у сарадњи са Босом Слијепчевић и Мирком Кривокапићем.
- 67 БИБЛИОГРАФИЈА ПЕДАГОШКИХ ЛИСТОВА И ЧАСОПИСА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ у периоду од 1866. до 1965. (Поводом стогодишњице штампе у Босни и Херцеговини). — Библиотекарство, 1966, 2—3, 153—169.
- 68 ПЕРО СЛИЈЕПЧЕВИЋ — АНОНИМНИ АУТОР ЧЛАНАКА У ЧАСОПИСУ „ПРОСВЕТА“ 1920—1921. — Библиотекарство, 1967, 1—2, 31—34.
- 69 ЈОВАН ЈОВАНОВИЋ — МАХМУД ТРАЉИЋ: БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА МАРКА МАРКОВИЋА И РАДОВИ О ЊЕМУ. — У: Марко Марковић: Изабрана дела књ. II, Сарајево, 1968, 437—485.
Увод написао Ј. Јовановић.

- 70 ПРИЛОГ БИБЛИОГРАФИЈИ КЊИГА И ПЕРИОДИЧНИХ ИЗДАЊА ШТАМПАНИХ У ХЕРЦЕГОВИНИ (1872—1941). — Библиотекарство, 1971, 3—4, 23—38.
- 71 ПРИЛОГ БИО-БИБЛИОГРАФИЈИ РАДОВА ЈОВАНА П. РОГАНОВИЋА. — Библиографски вјесник, 1979, 2, 145—158.
- 72 ЦРНА ГОРА У БИБЛИОГРАФИЈИ ЧЛАНАКА ИЗ БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИХ ГОДИШЊАКА И ЗБОРНИКА (1945—1970). — Библиографски вјесник, 1981, 3, 232—242.
- 73 ПРИЛОГ БИБЛИОГРАФИЈИ РАДОВА И ПРЕВОДА ПЕРА СЛИЈЕПЧЕВИЋА ИЗ ЛИСТА „НАРОД“ И „ЈУГОСЛАВЕНСКОГ ЛИСТА“. — Библиографски вјесник, 1982, 2, 147—164.
- 74 БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА И ПРЕВОДА ПЕРА СЛИЈЕПЧЕВИЋА. — У: Перо Слијепчевић: Изабрана дјела. Књига I, Сарајево, 1980. У сарадњи са Босом Слијепчевић и Мирком Кривокапићем. — И ово је издање допуњено.
- 75 ЦРНА ГОРА И ЦРНОГОРЦИ У „БОСАНСКОЈ ВИЛИ“. — Библиографски вјесник, 1980, 1, 5—71.
- 76 ЦРНА ГОРА И ЦРНОГОРЦИ У „НАДИ“. — Библиографски вјесник, 1979, 3, 45—68.
- 77 МОСТАРСКА „ЗОРА“ О ЦРНОЈ ГОРИ И ЦРНОГОРЦИМА. — Библиографски вјесник, 1980, 2, 5—31.
- 78 ЦРНА ГОРА И ЦРНОГОРЦИ У ЧАСОПИСУ „ПРЕГЛЕД“ (1910—1914). — Библиографски вјесник, 1980, 3, 45—65.
- 79 ЛИСТ „НАРОД“ О ЦРНОЈ ГОРИ И ЦРНОГОРЦИМА. — Библиографски вјесник, 1981, 2, 123—192.
- 80 „ЈУГОСЛОВЕНСКИ ЛИСТ“ О ЦРНОЈ ГОРИ И ЦРНОГОРЦИМА. — Библиографски вјесник, 1982, 1, 1—81.
- 81 „ГЛАСНИК ЗЕМАЉСКОГ МУЗЕЈА У САРАЈЕВУ“ (1889—1980) О ЦРНОЈ ГОРИ И ЦРНОГОРЦИМА. — Библиографски вјесник, 1983, 2, 5—15.
- 82 ЧАСОПИС „НОВА ЕВРОПА“ (1920—1940) О ЦРНОЈ ГОРИ И ЦРНОГОРЦИМА. — Библиографски вјесник, 1984, 2, 91—101.
- 83 ЦРНА ГОРА И ЦРНОГОРЦИ У „СРПСКОМ КЊИЖЕВНОМ ГЛАСНИКУ“ 1901—1914. И 1920—1941. ГОДИНЕ. — Библиографски вјесник, 1984, 3, 5—42.
- 84 ПРИЛОГ БИБЛИОГРАФИЈИ РАДОВА ПЕРА СЛИЈЕПЧЕВИЋА. — Библиотекарство, 1979, 1—2, 47—56.

- 85 ЦРНА ГОРА И ЦРНОГОРЦИ У ЧАСОПИСУ „МИСАО“ 1919—1933. и 1937. године. — Библиографски вјесник, 1985, 2, 101—123.
- 86 А. И. СОДОМОВ О ЦРНОЈ ГОРИ И ЦРНОГОРЦИМА. — Библиографски вјесник, 1987, XVI, 1, 293—306. Резюме.
- 87 ПРИЛОГ БИО-БИБЛИОГРАФИЈИ ГАВРИЛА ДРЖИЋА (1881—1958). — Библиографски вјесник, 1987, XVI, 2—3, 195—198. Резюме.
- 88 ЦРНА ГОРА И ЦРНОГОРЦИ У ЧАСОПИСУ „ПРЕГЛЕД“ 1946. ДО 1986. ГОДИНЕ. — Библиографски вјесник, 1988, XVII, 2, 219—239.
- 89 ЦРНА ГОРА И ЦРНОГОРЦИ У КАЛЕНДАРУ „ПРОСВЕТА“ (Сарајево) 1905—1947. и часопису „СРПСКА ШКОЛА“ (Сарајево) 1907—1912. године. — Библиографски вјесник, 1989, XVIII, 1—2, 3, 165—173.

II-6. Остали текстови из разних дисциплина

- 90 МИР ВАМ... — Зета, 1940, XI, Божићни број (7. јануара), 7—8. Текст је у виду апела против рата.
- 91 ТРИ ПОРОКА (ЛАЖ, ПИЈАНСТВО, ПСОВКА). — Зета, 1940, XI, 28. април, 6.
- 92 ПОВРАЋЕНА ПОРОДИЧНА СРЕЋА. — Живот и здравље, 1960, 2, 32. Ријеч је о оцу алкохоличару који је престао пити. Његова дјеца наставила школовање. Најстарији син у редовном року завршио студије.
- 93 ЗЛЕ НАВИКЕ. — Живот и здравље, 1961, 3, 24—25.
- 94 ПРАВИЛНИК О ХОНОРИСАЊУ ИСПИТА НЕ ТРЕТИРА ЈЕДНАКО СВЕ ЧЛАНОВЕ ИСПИТНИХ КОМИСИЈА. — Просвјетни лист, 1956, 85, 4.
- 95 НЕДОСТАЈЕ НАМ РУСКИХ УЏБЕНИКА И РЕЧНИКА. — Школске новине, 1958, 17, 2.
- 96 АЛКОХОЛИЗАМ КАО УЗРОК ДЕГЕНЕРАЦИЈЕ ЧОВЈЕКА. — Живот и здравље, 1961, 11, 4—5.
- 97 ПРЕДГОВОР. — У: Годишњем извјештају гимназије у Фочи за школску 1955/56. годину. Страна 5—10.
- 98 ДР ПЕРО СЛИЈЕПЧЕВИЋ, ПРОФЕСОР УНИВЕРЗИТЕТА (12. јуна 1888—13. децембра 1964). — Библиотекарство, 1965, 1—2, 167—170. In memoriam.
- 99 ВЛАДИМИР ИЛИЧ ЛЕЊИЋИЋ, БИБЛИОТЕКАРСТВО. — Библиотекарство, 1967, 4, 1—20.

- 100 ПЕРО СЛИЈЕПЧЕВИЋ О ЊЕГОШЕВОМ СТВАРАЛАШТВУ. — Стварање, 1970, 11—12, 1110—1123.
- 101 САРАЈЕВСКИ ЛИСТ „СРПСКА РИЈЕЧ“ објавио је некролог о Лаву Толстоју прије него је умро. — Библиотекарство, 1972, 1, 35—39, са 1 фотокопијом.
- 102 ОТКЛИКИ НА СМЕРТ ЛЈВА ТОЛСТОГО В БОСНИИ И ГЕРЦЕГОВИНЕ. — Советское славјановедение, 1972, 3, 61—66.
- 103 ВИЦЕ ВЛАТКОВИЋ, ПРОФЕСОР ЗАДАРСКЕ ГИМНАЗИЈЕ. — Просвјетни лист, 1972, 15. новембра, 7.
In memoriam.
- 104 РЕАГОВАЊЕ МУСЛИМАНА У РУСИЈИ И МУСЛИМАНСКЕ ШТАМПА У БОСНИ ПОВОДОМ СМРТИ ЛАВА ТОЛСТОЈА. (Уз 60-годишњицу Толстојеве смрти 1910—1970). — Анали Гази Хусрев-бегове библиотеке. Књига I, 1972, 125—130.
- 105 О САХРАНИ ЛАВА ТОЛСТОЈА ПРЕМА ПИСАЊУ САРАЈЕВСКИХ ЛИСТОВА 1910. ГОДИНЕ. — Мостови, 1972, 14, 106—108.
- 106 О ЈЕДНОМ РУКОПИСУ ЦРНОГОРСКОГ КЊАЗА НИКОЛЕ I. — Библиотекарство, 1973, 1—2, 59—65.
- 107 ПЕРО СЛИЈЕПЧЕВИЋ — ПОЗОРИШНИ КРИТИЧАР (Поводом десетогодишњице његове смрти 1964—1974). — Позориште, 1974, 1—2, 121—129.
- 108 НЕКОЛИКО ПОДАТАКА О ШАНТИЋЕВОМ ПРЕВОДУ „ПЕСМЕ РОБА“. — Мост, 1974, 1, 105—110.
- 109 ДР ХАМДИЈА КАПИЦИЋ (1904—1974), професор Универзитета и академик. — Наша школа, 1974, 7—8, 499—503.
In memoriam.
- 110 АПЕЛ СРПСКОГ МИТРОПОЛИТА МИХАИЛА ЈОВАНОВИЋА И ЦРНОГОРСКОГ МИТРОПОЛИТА ИЛАРИОНА РОГАНОВИЋА РУСКИМ НАРОДИМА ЗА ПОМОЋ ХЕРЦЕГОВАЧКИМ ИЗБЈЕГЛИЦАМА 1875. — Гласник, Службени лист Српске православне цркве. Мај, 1975, 90—92.
- 111 МАТИЈА МАЖУРАНИЋ О ПОЛОЖАЈУ ЖЕНЕ У БОСНИ ПОЛОВИНОМ ПРОШЛОГА ВИЈЕКА. — Жена, 1975, 6, 65—68.
- 112 ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ ПОМОЋИ РУСИЈЕ ХЕРЦЕГОВАЧКИМ ИЗБЈЕГЛИЦАМА У ЦРНОЈ ГОРИ (1875—1878). — Историјски записи, 1976, 2, 273—290.
- 113 ДОПРИНОС МИЛОРАДА ПЛАВЊОВИЋА ЧАСОПИСУ „БОСАНСКА ВИЛА“. — Библиотекарство, 1977, 2, 177—93.

- 114 МЈЕСТО И ЗНАЧАЈ ЂОРЂА ПЕЈАНОВИЋА У БИБЛИОГРАФИЈИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ. — Библиотекарство, 1977, 4, 57—68.
- 115 ОКВИРИ ПЕРСОНАЛНЕ БИБЛИОГРАФИЈЕ. — Библиотекарство, 1978, 3, 26—30.
- 116 ПИСМА АЛЕКСЕ ШАНТИЋА УПУЋЕНА МИЛОРАДУ ПАВЛОВИЋУ-КРПИ. — Библиотекарство, 1978, 3, 63—71.
- 117 ЈОВАН ПОПОВИЋ ЛИПОВАЦ О ЦРНОГОРЦИМА. — Библиографски вјесник, 1980, 1, 153—167.
- 118 ЈОВАН ПОПОВИЋ ЛИПОВАЦ О ЦРНОГОРСКОЈ ЖЕНИ. — Библиографски вјесник, 1980, 2, 203—219.
- 119 РАЗМИШЉАЊЕ ЈОВАНА П. РОГАНОВИЋА О КЊИЗИ. — Библиографски вјесник, 1980, 3, 117—124.
- 120 МУСЛИМАНИ У ЦРНОГОРСКОЈ ДРЖАВИ. Прилог проучавању односа књаза Николе према припадницима ислама и кратак осврт на Берлински конгрес. — Побједа, 1980, 5144, 4. IV, 16; 5145, 5. IV, 16; 5146, 6. IV, 16; 5147, 7. IV, 16; 5148, 8. IV, 16; 5149, 9. IV, 16; 5150, 10. IV, 16; 5151, 11. IV, 14.
- 121 О НАШИМ СВАДБЕНИМ ОБИЧАЈИМА. По Јовану Поповићу Липовцу. — Побједа, 1981, 5429, 16. I, 14; 5430, 17. I, 16; 5431, 18. I, 14; 5432, 19. I, 14; 5433, 20. I, 16; 5434, 21. I, 16.
- 122 СУСРЕТ РУСКОГ ПУТОПИСЦА АЛЕКСАНДРА ПОПОВА С ЊЕГОШЕМ 1842. ГОДИНЕ. — Библиографски вјесник, 1982, 3, 155—167.
- 123 ПОСЉЕДЊИ ДАНИ ЖИВОТА АЛЕКСЕ ШАНТИЋА. — Преглед, 1982, 7—8, 1011—1019.
- 124 РУСКИ ГЕНЕРАЛШТАБНИ ПУКОВНИК НИКОЛАЈ КАУЉБАРС О ЦРНОГОРЦИМА. — Библиографски вјесник, 1983, 2, 217—227.
- 125 „ЈУГОСЛОВЕНСКИ ЛИСТ“ О СТОЈИ МАРКОВИЋ — ПРВОЈ ЦРНОГОРСКОЈ КОМУНИСТКИЊИ. — Библиографски вјесник, 1983, 3, 37—45.
- 126 ДВА ПОДАТКА У ВЕЗИ С ЊЕГОШЕМ. — Библиографски вјесник, 1984, 2, 171—178.
- 127 КАКО ЈЕ РУСКИ ПРОФЕСОР АЛ. ИВ. АЛЕКСАНДРОВ У ЦРНОЈ ГОРИ ВИДИО И ДОЖИВИО 400-ГОДИШЊИЦУ ОБОДСКЕ ШТАМПАРИЈЕ (1893). — Библиографски вјесник, 1984, 3, 315—321.
- 128 РУСКИ ПУТОПИСЦИ О ЦРНОЈ ГОРИ И ЦРНОГОРЦИМА. — Побједа, 1984, 6702, 1. VIII, 11; 6703, 2. VIII, 12; 6704, 3. VIII, 13; 6705, 4.

VIII, 14; 6706, 5. VIII, 12; 6707, 6. VIII, 12; 6708, 7. VIII, 11; 6709, 8. VIII, 12; 6710, 9. VIII, 11; 6711, 10. VIII, 13; 6712, 11. VIII, 13; 6713, 12. VIII, 14; 6714, 13. VIII, 11; 6715, 14. VIII, 11; 6716, 15. VIII, 12; 6717, 16. VIII, 11; 6718, 17. VIII, 13; 6719, 18. VIII, 12; 6720, 19. VIII, 14; 6721, 20. VIII, 12; 6722, 21. VIII, 12; 6723, 22. VIII, 11; 6724, 23. VIII, 11; 6725, 24. VIII, 12; 6726, 25. VIII, 13; 6727, 26. VIII, 14; 6728, 27. VIII, 12; 6729, 28. VIII, 11; 6730, 29. VIII, 11; 6731, 30. VIII, 12; 6732, 1. VIII, 12; 6733, 1. IX, 14; 6734, 2. IX, 13.

- 129 АТАНАСИЈЕ ВАСИЉЕВ О КЊИЗИ РИСТА КОВАЧИЋА „ПРИЛОЗИ ЗА ПОВЈЕСНИЦУ БОКЕ КОТОРСКЕ“. — Бока. Зборник радова из науке, културе и умјетности, 1985, 17, 427—486.
- 130 РУСКИ ПУТОПИСАЦ С. ДРОСАРД О КЊАЗУ НИКОЛИ (1841—1921). Прилог књажевој биографији. — Библиографски вјесник, 1985, 1, 307—346.
- 131 ПУТОПИСАЦ ЛИТЛ-БОЈ О ЦРНОЈ ГОРИ И ЦРНОГОРЦИМА. — Библиографски вјесник, 1985, 2, 285—302.
- 132 МОНОГРАФИЈА О ЦРНОЈ ГОРИ Т. АНШУКОВА. — Библиографски вјесник, 1986, 1, 267—277.
- 133 РУСКИ КЊАЗ ДМ. ГОЛИЦИН (МУРАВЛИН) ПО ТРЕЋИ ПУТ У ЦРНОЈ ГОРИ. — Библиографски вјесник, 1988, XVII, 1, 359—376.
- 134 РУСКИ КАПЕТАН НИКОЛАЈ ПЕТРОВИЧ МАМОНТОВ У ЦРНОЈ ГОРИ 1909. ГОДИНЕ. — Библиографски вјесник, 1989, XVIII, 1—2—3, 251—260.

II-7. Прикази

- 135 ИВАН ЂАЈА. ПАСТЕР. Издање Југо-Исток. Београд, 1937. — Хришћанско дело, 1938, 1, 76—78.
- 136 ДР ДАНЕ ТРБОЈЕВИЋ: ОБРАЗОВАЊЕ САВЕСТИ. (Српска краљевска академија, издање Задужбине Димитрије Стаменковић. Књига V, 21). Београд, 1938, 274. — Хришћанско дело, 1938, 5, 395—399.
- 137 ДР ЈУЛИЈЕ МАКАНЕЦ: МАРКСИСТИЧКА ФИЛОСОФИЈА ПРИРОДЕ. (Изд. Матице хрватске. III коло, св. 14). Загреб, 1938, 93. — Хришћанско дело, 1938, 6, 476—480.
- 138 АРОН АЛКАЛАЈ: МОЈСИЈЕ. Издање Југо-Исток, Београд, 191. — Хришћанско дело, 1939, 6, 476—479.
- 139 ДР ЈОРДАН П. ИЛИЋ: КАД НОВОЈ ОСНОВИ РЕЛИГИЈСКЕ НАСТАВЕ. Београд, 1938, 150. — Пастир, 1939, 2—3, 73—77,

- 140 СТ. ПАШЕВ: МОРАЛНО УЧЕЊЕ ИСУСА ХРИСТА. С бугарског пре-
вео Божидар Ст. Булатовић, професор. Цетиње, 1940, 175. — Хри-
шћанско дело, 1940, 5, 390—392.
- 141 ДР АТАНАСИЈЕ М. ПОПОВИЋ: Хришћанска љубав. Београд, 1939.
— Хришћанско дело, 1940, 6, 577—579.
- 142 БОСИЉКА ГАВЕЛА И ЛИДИЈА ШПИС: УЏБЕНИК РУСКОГ ЈЕ-
ЗИКА ЗА ПЕТИ РАЗРЕД ГИМНАЗИЈЕ. Издање Нолит Београд, 1958,
125. — Педагошка стварност, 1959, 2, 142—143.
- 143 КАТАЛОГ ИНКУНАБУЛА БИБЛИОТЕКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА
СССР. Москва — Лењинград, 1963, 279. — Библиотекарство, 1964, 4,
99—100.
- 144 НИКОЛА ФИЛИПОВИЋ: ПРЕГЛЕД РАДОВА ОБЈАВЉЕНИХ У
„НАШОЈ ШКОЛИ“, 1950—1964. Сарајево, 1965, 78. — Библиотекар-
ство, 1965, 4, 121—122.
- 145 СЛАВКО МИЋАНОВИЋ: САРАЈЕВСКИ АТЕНТАТ. Загреб. Нови-
нарско издавачка кућа „Стварност“. Тисак: Нови лист Ријека. 1965,
244. — Библиотекарство, 1966, 1, 83—84.
- 146 ХАМДИЈА КАПИЦИЋ: ИНСТИТУТ ЗА ИЗУЧАВАЊЕ БАЛКАНА У
САРАЈЕВУ 1904—1918. (Намјена и планови). Сарајево, 1964, 51. —
Библиотекарство, 1966, 1, 85—86.
- 147 БИБЛИОГРАФИЈА О САРАЈЕВСКОМ АТЕНТАТУ. Тришић Нико-
ла Ђ.: Сарајевски атентат у свијетлу библиографских података. Са-
рајево. Музеј града Сарајева. Штампa: „Графичар“ Тузла. 1964. 527
+ 2. — Библиотекарство, 1966, 2—3, 179—180.
- 148 АЛЕКСЕЈ ИВАНОВИЧ СТРАЖЕВ: МЕТОДИКА НАСТАВЕ ИСТО-
РИЈЕ. Превео Рашко Јерковић. Завод за издавање уџбеника Сараје-
во. 1965, 11+239. — Годишњак Друштва историчара Босне и Херце-
говине, 1964—1966, 300—302.
- 149 ВОЈИСЛАВ БОГИЋЕВИЋ: ИСТОРИЈА РАЗВИТКА ОСНОВНИХ
ШКОЛА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ у доба турске и аустроугар-
ске управе (1463—1918). Завод за издавање уџбеника Босне и Хер-
цеговине. Сарајево 1965. — Настава и васпитање, 1966, 3—4, 356—358.
- 150 ДР ХАЈРУДИН ЂУРИЋ: МЕТОДИКА И ТЕХНИКА ПИСАЊА РЕ-
ФЕРАТА И ЂАЧКИХ РАДОВА ИЗ ИСТОРИЈЕ. — Завод за издава-
ње уџбеника. Сарајево, 1965. — Настава и васпитање, 1966, 5, 498—499.
- 151 БИБЛИОГРАФИЈА ЧЛАНАКА У ЧАСОПИСУ „НАСТАВА И ВАС-
ПИТАЊЕ“. Др Владета Тешић: Настава и васпитање (часопис за пе-
дагошка питања). Библиографија 1952—1965. Београд. Педагошко
друштво СР Србије, 1966, 95. — Библиотекарство, 1967, 1—2, 95—96.

- 152 БИБЛИОГРАФИЈА О ЛИМСКОЈ ДОЛИНИ. Светозар Поповић: Библиографија о Лимској долини. I дио. Штампа: Издавачко предузеће „Обод“ Цетиње, 1964, 115. — Библиотекарство, 1967, 3, 83—87. Штампарске грешке исправљене у Библиотекарству 1967, 4, 87.
- 153 ОКТОБАРСКА РЕВОЛУЦИЈА. Слободан Босиљчић: Октобарска револуција 1917. Београд. НИП Младост. Штампа: БГЗ, 1966, 304. — Библиотекарство, 1967, 4, 81—85.
- 154 СПОМЕНИЦА О ЈЕВРЕЈИМА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ. — Преглед, 1967, 4, 412—414.
- 155 БИБЛИОГРАФИЈА СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ. Др Милан Ж. Живановић: Библиографија Српске књижевне задруге 1892—1967. Београд, Српска књижевна задруга. Штамп. Култура, 1967, LXXXIII + 428 + 18. — Библиотекарство, 1968, 1—2, 87—89.
- 156 БИБЛИОГРАФИЈА О ОКТОБАРСКОЈ РЕВОЛУЦИЈИ. Октобарска социјалистичка револуција. Београд. Библиографија посебних издања и чланака из радничке периодике 1917—1945. Београд. Изд. Заједница институција за изучавање радничког покрета и Савеза комуниста Југославије. . . 1967, 370. Посвећено 50-годишњици Октобарске социјалистичке револуције. — Библиотекарство, 1968, 3—4, 87—90.
- 157 ХАМДИЈА КАПИЦИЋ: БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ПОД АУСТРО-УГАРСКОМ УПРАВОМ. (Чланци и расправе). Сарајево. „Свјетлост“, 1969, 397. — Гласник архива и Друштва архивских радника Босне и Херцеговине. 1968—1969. Књ. VIII—IX. 587—592.
- 158 ДР МИТХАД ШАМИЋ. КАКО НАСТАЈЕ НАУЧНО ДЈЕЛО. Увођење у методологију и технику научноистраживачког рада — општи принципи. Сарајево. Завод за издавање уџбеника у Сарајеву. Шт.: НИП „Ослобођење“, 1968, 206 + 2 + 1 план. — Библиотекарство, 1969, 1—2, 79—83.
- 159 ПРВИ ЈУГОСЛОВЕНСКИ ИЛЕГАЛНИ ЛИСТ. Др Љубомир Дурковић-Јакшић: Бранислав, први југословенски илегални лист 1844—1845. Београд, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, шт.: „Обод“, Цетиње, 1968, VI + 256. — Библиотекарство, 1969, 3—4, 137—142.
- 160 БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА ШТАМПЕНИХ У ЧАСОПИСУ „ПРЕГЛЕД“. Библиографија „Прегледа“ 1910—1912; 1927—1941. Сарајево. Издање Народне библиотеке Босне и Херцеговине. — Преглед, 1969, 2, 229—236.
- 161 МОСТАРСКА „ЗОРА“ — почасни број 1968/69. Мостар. „Култура“, Београд. Београд, 1968/69, 403. — Библиотекарство, 1970, 87—88.

- 162 КРИТИЧКИ ОСВРТ НА ИЗДАЊА СПЈЕВА СМРТ СМАИЛ-АГЕ ЧЕНГИЋА. Иван Мажуранић: Смрт Смаил-аге Ченгића. Приредио Давор Капетанић. Загреб. ЈАЗУ, 1968, 187+слика, Предговор написао Маријан Матковић. — Библиотекарство, 1970, 2, 95—98.
- 163 ЈЕДАН УЧЕСНИК У САРАЈЕВСКОМ АТЕНТАТУ. Цвјетко Поповић: Сарајевски Видовдан, 1914. Београд. Просвета, 1969. — Мостови, 1970, 5, 85—86.
- 164 РАДОСЛАВ ТАНЧИЋ И ДРАГОЉУБ ВУКИЋ. Рад разредног старешине. Београд. Младо покољење. 1968, 203. — Наша школа, 1970, 3—4, 127—130.
- 165 СТОЈАДИН КОСТИЋ. МЕТОДИКА НАСТАВЕ РУСКОГ ЈЕЗИКА. Завод за издавање уџбеника Сарајево, 1968, 174+2. — Библиотекарство. — Педагошки рад, 1970, 1—2, 98—101.
- 166 ФОТОТИПСКО ИЗДАЊЕ ЛИСТА ПРОЛЕТЕР. Пролетер орган ЦК КПЈ. Београд. Институт за изучавање радничког покрета. Штампа: „Србија“, 1968, XI+897+2. Предговор написао Јосип Броз Тито. — Преглед, 1970, 2, 247—257, са фотокопијама.
- 167 ПОЧЕЦИ ШТАМПЕ ЈУГОСЛОВЕНСКИХ НАРОДА. Зборник радова са научног скупа. Београд. Југословенски институт за јовинарство. Штампа: Графичко издавачко предузеће „Милић Ракић“ Ваљево, 1969, 279+8 листова са сликама. — Преглед, 1970, 6, 806—808.
- 168 МОНОГРАФИЈА О РУСКОЈ КЊИЗИ У XVII ВИЈЕКУ. С. П. Лупов: Књига в Росии в XVII веке. Лењинград. АН СССР, 1970, 224. — Библиотекарство, 1971, 1, 65—68.
- 169 МОНОГРАФИЈА О „БЕХАРУ“. Мухсин Ризвић: „Бехар“, књижевно-историјска монографија. Свјетлост. Сарајево, 1971, 629+6. — Библиотекарство, 1971, 2, 81—84, са 1 фотокоријом.
- 170 БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА ШТАМПЕНИХ У КАЛЕНДАРИМА „ГАЈРЕТ“ И „НАРОДНА УЗДАНИЦА“. Ибрахим Кемура: Библиографија радова објављених у календарима „Гајрет“ и „Народна узданица“. Сарајево. Издавач: Врховно исламско старешинство СФРЈ. Штампа: НИП „Ослобођење“, 1971, 32. — Библиотекарство, 1971, 2, 85—88.
- 171 ЖИВКОВИЋ, ВОЈИСЛАВ: ПЕЛАГИЋ И ПОЖАРЕВАЦ. „Браничево“. Пожаревац. Штампа: „Димитрије Туцовић“, Смедерево, 2+108+1 са сликама. Књига издана поводом 50-годишњице СКЈ. — Библиотекарство, 1971, 3—4, 81—82.
- 172 РАЗВИТИЕ КАПИТАЛИЗМА И НАЦИОНАЛНИЕ ДВИЖЕНИЯ В СЛАВЈАНСКИХ СТРАНАХ. Москва, 1970. АН СССР. 2+362+2. — Преглед, 1971, 3, 291—297.

- 173 ВАСО ПЕЛАГИЋ И ФИЗИЧКА КУЛТУРА. Мр Нада Малешевић: Физичко васпитање у педагошкој теорији и пракси Васе Пелагића. Бања Лука. Издавач НП „Глас“. Бања Лука, 1971, 133. — Прилози за историју физичке културе, 1971, 4, 63—66.
- 174 МОНОГРАФИЈА „ЗОРЕ“. Љубица Томић Ковач: Зора. Књижевно-историјска монографија. Сарајево. „Свјетлост“. Штампа: „Радиша Тимотић“, Београд, 1971, 661+1. — Библиотекарство, 1972, 1, 53—56.
- 175 ДУШАН ГРАБРИЈАН И САРАЈЕВО. Прилози за проучавање историје Сарајева. Година III, књ. III. — Грабријан и Сарајево. Изабрани чланци 1936—1942. Припремио, увод и коментаре написао Џемал Челић. Музеј града Сарајева. ИКП „Свјетлост“, 1970, 226 са сликама. — Критички осврт на Библиографију Грабријанових радова објављених у овој књизи. — Библиотекарство, 1972, 2—3, 69—73.
- 176 ПУТОПИС АЛЕКСАНДРА ГИЉФЕРДИНГА: ПУТОВАЊЕ ПО ХЕРЦЕГОВИНИ, БОСНИ И СТАРОЈ СРБИЈИ. — у преводу Бранка Чулића. Александар Гиљфердинг: Путовање по Херцеговини, Босни и Старој Србији. Сарајево. Изд. „Веселин Маслеша“, 1972, 404+3 са фотокопијама. Предговор написао Милорад Екмечић. — Библиотекарство, 1972, 2—3, 75—78.
- 177 ОСВРТ НА КЊИГУ „ОСНОВЕ БИБЛИОГРАФИЈЕ“. Др инж. Олга Срдановић-Барач: Основе библиографије, принципи, проблеми, пракса, примена. Београд. Институт за спољну трговину, 1972, 4+IV+80+14. — Библиотекарство, 1972, 4, 119—122.
- 178 ПРВИ БИБЛИОГРАФСКИ ПРИРУЧНИК У ЈУГОСЛАВИЈИ. Јанез Логар: Увод у библиографију. Теоријски основи библиографије. Историја библиографије. Библиографија у Југославији. Сарајево. Изд. „Свјетлост“, 1973, 310. Са словеначког превео Муриз Идризовић. Казало имена и наслова израдила Божа Пленичар. — Библиотекарство, 1973, 3, 51—55.
- 179 МОНОГРАФИЈА БИБЛИОТЕКЕ СЛОВЕНАЧКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЈЕТНОСТИ 1952—1971. Marija Klemenčič: Biblioteka in publikacije Slovenske akademije znanosti in umetnosti v letih 1952—1971. — Ljubljana. Izd. Slovenska Akademija nauka i umjetnosti... znanosti in umetnosti. 1973. 299. — Библиотекарство, 1973, 3, 57—59.
- 180 ИСТОРИЈА ШКОЛСТВА И КУЛТУРЕ У ЦРНОЈ ГОРИ. Др Ђорђевић Д. Пејовић: Развитак просвјете и културе у Црној Гори 1852—1916. Цетиње. „Обод“, 1971. — Мостови, 1973, 20, 139—142.
- 181 ГОДИШЊАК ПОСВЕЋЕН ФРА ГРГИ МАРТИЋУ. Годишњак Института за изучавање југословенских књижевности у Сарајеву. Књига II. Сарајево, 1973, 269+2. Прилог: Библиографија радова фра Грге Мартића и радова о Мартићу (197—260). — Библиотекарство, 1974, 1, 35—37.

- 182 „БОРБА“ из периода другог свјетског рата. Репринт издање ратних бројева „Борбе“, од 19. октобра 1941. до 27. фебруара 1943. (број 1—40). Сарајево, НИШП „Ослобођење“. Сарајево, 1974. За штампу припремили и израдили садржај и регистре: Бранко Чулић, Мухамед Тралић, Силвија Ђурић и Миодраг Живанов. — Библиотекарство, 1974, 2, 41—44.
- 183 **МОНОГРАФИЈА О ПРВОМ СРПСКОМ ГИМНАСТИЧКОМ ДРУШТВУ У САРАЈЕВУ 1905—1910.** Проф. др Хајрудин Чурић: Прво српско гимнастичко друштво у Сарајеву 1905—1910. Посебно издање Комисије за историју физичке културе БиХ, књ. 4. Сарајево, 1975, 171 са сликама. — Прилози за историју физичке културе у Босни и Херцеговини, 1976, 10, 42—44.
- 184 **МОНОГРАФИЈА О ЧАСОПИСУ „БОСАНСКА ВИЛА“.** Дејан Ђуричић: Босанска вила (1885—1914). Књижевно-историјска студија, Сарајево. „Свјетлост“, 1975, 534+1. — Библиотекарство, 1977, 1, 79—83.
- 185 **БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА ШТАМПЕНИХ У „БОСАНСКОЈ ВИЛИ“ 1885—1914.** Ђуричић Дејан: Босанска вила 1885—1914. Библиографија. Сарајево. „Свјетлост“, 1975, I том, 475+1. II том 627+4. — Библиотекарство, 1977, 1, 85—92.
- 186 **ПРВА МЕТОДИКА ПРИПРЕМАЊА И ПИСАЊА РАДОВА ИЗ ОБЛАСТИ ИСТОРИЈЕ ФИЗИЧКЕ КУЛТУРЕ** Проф. др Хајрудин Чурић: Методика припремања и писања радова из историје физичке културе. Посебно издање Комисије за физичку културу БиХ. Књ. V. Сарајево, 1976. Завод за физичку културу. Сарајево. — Прилози за историју физичке културе у Босни и Херцеговини, 1977, 11, 60—63.
- 187 **БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА ШТАМПЕНИХ У ЧАСОПИСУ „ПОЗОРИШТЕ“ 1953—1976.** Ружица Николић и Силвија Богдановић: Библиографија часописа „Позориште“ за првих 17 година излагања (1953—1976). — „Позориште“ (Тузла), 1976, 5—6, 339—424; 1977, 1—2, 41—134. — Библиотекарство, 1978, 3, 90—92.
- 188 **БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА ШТАМПЕНИХ У ЧАСОПИСУ „СТВАРАЊЕ“ 1946—1976.** — Библиографија часописа „Стварање“ (1946—1976). Саставили: Марија Апић и Олга Вукмировић. — „Стварање“, (Титоград), 1976, 11—12, 1631—1856+6. — Библиотекарство, 1978, 3, 93—95.
- 189 **БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА ШТАМПЕНИХ У РЕВИЈИ „ДОВАР ПАСТИР“ ОД 1950—1975.** — Библиотекарство, 1978, 3, 96—103. Библиографија објављена у: Споменници двадесетпетогодишнице Удружења католичких свештеника „Добри пастир“ 1950—1975. Сарајево, 1976. Стр. 227 + 1. Библиографију израдио др Славко Ковачић.
- 190 **БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА ШТАМПЕНИХ У ЧАСОПИСУ „НАДА“.** Чорић Борис: Нада. Библиографија 1895—1903. Сарајево, „Свјетлост“, 1978, 815+18. — Библиотекарство, 1979, 1—2, 85—91.

- 191 БИБЛИОТЕКАРСТВО — Годишњак Друштва библиотекара Босне и Херцеговине. Сарајево, 1980, 127. — Библиографски вјесник, 1982, 3, 191—192.
- 192 ЛЕРО СЛИЈЕПЧЕВИЋ У „ПРОСВЕТИ“. — Зборник Матице српске за књижевност и језик, 1985, 3, 601—622.

II-8. Преводи

- 193 Е. ПЕТРОВА: НЕКЕ МИСЛИ О НАСТАВНОМ ЧАСУ. — Наша школа, 1961, 3—4, 147—154.
- 194 ВРАБИЧ, В.: БИБЛИОТЕКЕ АНТИЧКОГ ДОБА. — Одјек, 1961, 1—2, 4—5.
- 195 БОГАЧЕВ, ПАВЕЛ МИХАИЛОВИЧ: ЛЕЊИН КАО ЧИТАЛАЦ У БИБЛИОТЕЦИ БРИТАНСКОГ МУЗЕЈА. — Библиотекарство, 1962, 4, 10—13.
- 196 ПИНГ, АЛЕКСАНДАР ТЕКАРОВИЧ: О ПЕДАГОШКОМ ТАКТУ БИБЛИОТЕКАРА. — Библиотекарство, 1962, 4, 36—42.
- 197 МЕСЕЊАШИН, ИСАИ АБРАМОВИЧ: 150 ГОДИНА БИБЛИОТЕКЕ САЛТИКОВА-ШЧЕДРИНА. — Библиотекарство, 1964, 2, 19—24.
- 198 КОЗЛОВСКИЈ, БЕНЕДИКТ ИГНАТЈЕВИЧ: ЧЕТИРИСТОГОДИШЊИЦА РУСКЕ ШТАМПАНЕ КЊИГЕ. — Библиотекарство, 1964, 3, 57—61.
- 199 ВЕДЕНОВ, А.: ВАСПИТАЊЕ ПСИХОЛОШКЕ СПРЕМНОСТИ УЧЕНИКА ЗА РАД. — Огледи, 1964, 2, 128—135.
- 200 ДЕМИДОВ, Н. Д.: СЕДАМНАЕСТ ДАНА У ШКОЛАМА ЈУГОСЛАВИЈЕ. — Просветни преглед, 1964, 41—42, 6.
- 201 ЧУВРИЈАН, ОГИСТ СТЕПАНОВИЧ: ИСКУСТВО У МЕТОДСКОМ РУКОВОЂЕЊУ БИБЛИОТЕКАМА У СССР. — Библиотекарство, 1965, 1—2, 125—137.
- 202 КОВАЛЕНКО, Н.: НАСТАВА ДОМАЊИСТВА У ЈУГОСЛАВИЈИ. — Просветни преглед, 1965, 21—22, 4.
- 203 РИВЛИН, ЗЕЛИК ИЗРАИЛЕВИЧ-ФИРСОВ, ГОРГИЈ ГАВРИЛОВИЧ: ЛЕЊИН И БИБЛИОТЕКАРСТВО. (Поводом 100-годишњице његова рођења). — Библиотекарство, 1970, 4, 3—14.

ПЕТАР СТОЈАНОВИЋ

I. БИОГРАФИЈА

Петар Стојановић, журналиста и публициста, адвокат, професор универзитета и правни писац, рођен је 6. јуна 1921. у Ботуну (орштина Подгорица — данас Титоград). Основну школу је завршио у Српској, у Зети, а гимназију у Пећи. Правни факултет завршио је у Београду 1950. Стручне испите из правне струке и судско-адвокатски испит положио је у Титограду. Докторат правних наука одбранио је на Правном факултету у Београду 1965. године, на тему „Правни положај жене у Црној Гори у XIX-ом вијеку“.¹ П. Стојановић је учествовао у народноослободилачком рату и народној револуцији од 1941. до 1945. Носилац је Партизанске споменице 1941. године. После завршетка II свјетског рата, од 12. октобра 1945. до 3. априла 1947. радио је у Обласном одбору за Косово и Метохију, као главни и одговорни уредник листа *Јединство*, органа НФ-а за Космет. Почетком априла 1947. прешао је на рад у лист *Борба*, у Београду, гдје је остао до новембра 1949. Био је члан спољнополитичке редакције овог листа и у 1947/1948. години специјални извјештач из Италије. (Говори италијански и француски, а служи се латинским и њемачким језиком.) До 1972. године бавио се адвокатуром као самосталном професионалном дјелатношћу у Титограду. Од 1972. до 1978. био је професор Правног факул-

¹ Стојановићева докторска дисертација је објављена само у фрагментима, поглавито у југословенским стручним и научним часописима у виду посебних расправа дорађених и допуњених, од којих је већи број наведен у овој библиографији.

тета у Титограду. Предавао је предмете: породично, наслеђно, грађанско-процесно право и историју права. Године 1978. је пензионисан.

Као новинар Стојановић је сарађивао у *Борби, Гласу, Јединству, La voce del popolo* и др. Бавио се и новинарском публицистиком. У издању „Политичке библиотеке“ у Београду издата му је као посебно издање књига *Борба демократских снага Италије против реакције и империјализма*. Истражним спољно-политичким прилозима јављао се у часопису *30 дана*, и у другим тадшњим еминентним публикацијама. Из приложеног селективног библиографског пописа види се обиман опус објављених новинских чланака у листу *Борба*, махом из спољнополитичке проблематике, од којих неки имају озбиљну документациону вриједност. (Овдје, у нашем библиографском прегледу нијесу дати Стојановићеве новинарски написи објављени у *Јединству* од 1946. до 1947, нити они које је публиковао у другим листовима, осим у *Борби* и *Побједи*).

У научно-истраживачком раду основна тематска оријентација др Петра Стојановића је правна историја Црногораца. Објавио је преко 60, махом истражних и опсежних студија у домаћим и иностраним публикацијама. Многи од тих радова су приказани у домаћим и страним научним и стручним гласилима као озбиљан и завидан научни допринос правној историји (концентрисаном стању опште историје), посебно правној историји Црногораца.

Имајући у виду оваквог научног радника, врсног правног историчара, ангажовали смо га за писање историјско-правних студија приликом приређивања неких издања Централне народне библиотеке СР Црне Горе „Ђурђе Црнојевић“. Прву студију Стојановић је написао 1982. уз фототипско издање *Законика општег црногорског и брдског* (или *Законика Петра Првог*) и *Даниловог законика*, а другу, годину доцније, поводом 50 година *Правног зборника (1833—1883)* уз библиографију овог часописа. У оба случаја Стојановић је, према оцјени мјеровадне критике, написао завидне, научно засноване коментаре текста оба законика, интерпретирајући их аналитички и критички, тако да смо добили једну савремену монографију која систематски обрађује ове изузетно важне правне споменике с краја XVIII, почетка и средине XIX стољећа, који заједно са *Општим и мовинским закоником* Валтазара Богишића, из 1888. представљају основ за изучавање црногорске правне историје, а и незаобилазни извор за проучавање културне историје Црне Горе.

П. Стојановић је своју социо-политичку и историјско-правну студију о поменутих законима „изложио на 119 страница згуснутог, концизног и чињеницама богатог текста на основу којег се може закључити да се ради о врском познаваоцу те проблематике“, дао „објашњење низа недовољно освијетљених проблема... и тиме смањило празнину у тој области, која је неоправдано велика у познавању тих двају докумената као и времена у коме су настали“.²

На питање: да ли је на *Петров законик* утицало икакво страно писано законодавство које је поставила Р. Петровић „... могао се тек после педесет година добити потврдан одговор у радовима правног истори-

² Н. Војиновић: *Др Петар Стојановић, Законик владике Петра I и Даниловог законик*. — *Наша законитост*, Загреб 1984, XXXVIII, бр. 1, стр. 131.

чара П. Стојановића који је најпотпуније обрадио ово питање и најдаље отишао у истраживању проблема државно-правне историје Црне Горе.³

Неподијелено је мишљење да поменута студија Петра Стојановића „представља врло значајан допринос нашој правној мисли уопште, а посебно проучавању наше [црногорске] правне историје која је до сада често неоправдано запостављана“.⁴

И у историјско-правној студији објављеној поводом 50-годишњице *Правног зборника*, гласила које несумњиво има вишеструки значај за правну историју и друштвену праксу Црногораца, Стојановић је у пуној свјетлости показао акрибичност и критичко проматрање на преко сто страница штампаног текста, на којима анализира садржаје које је овај правни часопис црногорски објављивао током пола вијека свога постојања. „Својом исцрпношћу, стручним и научним коментарима, промишљеним и одмјереним закључцима студија представа озбиљан допринос расветљавању оцјени значаја и улоге... *Правног зборника*“.⁵ И не само то. Ова Стојановићева студија значи подстицајни импулс за писање правне историје Црногораца.

Ови, као и већина осталих радова П. Стојановића, незаобилазни су извор и грађа за проучавање црногорске правне историје и писање, разумије се, одговарајућих универзитетских уџбеника и приручника, па самим тим и за проучавање црногорске културне прошлости уопште. На овакву констатацију очито упућује и учестало навођење његових радова у науци и научној публицистици. Ријечју, његови се научни ставови цијене као веома ауторитативно мишљење, држе се као освјежење и озбиљан заокрет у истраживању основних проблема црногорске правне историје. У прилогу оваквој тврдњи је и мишљење изнијето у једном угледном часопису Академије наука СССР-а, у којему је критички приказан међународни научни скуп, „Проблеми сезонског кретања сточара у савременој балканистици“, у организацији САНУ. У глобалној оцјени радова који су поднјети из више земаља на овом научном скупу реферату П. Стојановића дато је примарно мјесто. Тако је речено: „Радови представљени у *Зборнику* илуструју разноврсност не само постављених проблема, него и методе њихових рјешавања. Низ реферата, на примјер, посвећених карактеристици природно-географских средина — заснива се на обради обилног и давно изученог материјала. Други излажу хипотетичне или већ у науци утврђене шеме, сагласно којима класификују огромну прикупљену грађу (радови Д. Антонијевића, Л. Марку). Трећи (а то су најуспјелији радови са наше тачке гледишта — ограђује се приказивач), користе метод тако што у основу својих радова стављају анализу правних, писаних и неписаних норми, који уређују живот у сточарским насељима. У њима је учињен покушај да се задатак ријеша путем правне анализе, стварањем етнографски вјерне слике и уз поштовање принципа историзма. Један од најбољих радова,

³ В. Јовићевић: *Државотворац без тамница*. — Никшић, 1988, стр. 116.

⁴ Ђ. Лопичић: *Законик општи црногорски и брдски* — *Законик Данила I. Фотографско издање са историјско-правном студијом др Петра Ђ. Стојановића*. — Цетиње, 1982. — Архив за правне и друштвене науке, Београд 1983, стр. 155.

⁵ Б. Ерновић: *Правни зборник Црне Горе* (1983). *Историјско-правна студија*, Библиографија, Цетиње 1984. — Библиографски вјесник, XVIII/1984, бр. 2, стр. 193.

представљених у *Зборнику*, јесте реферат П. Стојановића који одговара тим захтјевима“.⁶

Докторска дисертација „Правни положај жене у Црној Гори у XIX вијеку“ (објављена у фрагментима у више стручних и научних публикација) има посебан значај за правну историју, јер боље од остале литературе о тој тематици, с обзиром на специфичан положај жене, на датом простору, индицира структуру, боље рећи анатомију црногорског друштва. Положај жене иначе садржи правне куриозитете, каквих нема у осталим крајевима наше земље;

Како садржајно тако и методолошки радови П. Стојановића имају за правну историју Црногораца пионирско значење и значе заокрет у научно-истраживачкој пракси. Сама тематска насловљеност његових радова указује на ширину проблематике којом се аутор бави, обраћајући пажњу и на сегменте правне културе који једва и да су споменути у правној историографији. Из његових радова избија ширина и комплексност права као особитог облика друштвене свијести и незаобилазног чиниоца друштвене историје Црногораца. Управо чињеница да је правни живот Црногораца недовољно или маргинално изучен, један је од повода за посртања у историјској науци приликом расправљања одлучних питања из историје Црногораца (национално питање и др.).

Црна Гора, налазећи се на размеђу Истока и Запада, на простору јужне јадранске регије у којој су се укрстиле разне цивилизације (реликти установа Илира, Рима и Византа, наслеђе старозетске и српске средњевјековне државе), посебно је занимљива за правног историчара. У новије доба она је на раскршћу интереса великих европских сила, па је присутан утицај турског, млетачког, француског и новијег европског права. Црна Гора је на судару и у простору међусобног прожимања старословенског и латинског културног таласа, на њеном простору прожимају се трагови паганских установа које сежу до у прадоба и установе из доба хришћанства. У таквим условима значај Црне Горе у науци превазилази њено значење као просторног и демографског појма и представља особито осјетљив и деликатан научни проблем. Црногорско право, иако због регионалне изолације и периферног положаја у Отоманском царству, иако у успореном ритму изложено је многостраним и сложеним утицајима. Тај утицај је снажнији у XIX вијеку приликом еманципације Црне Горе од турске власти и повезивање Црне Горе са Европом. Сви ови елементи, који чине оквире за објективну историју права Црне Горе, присутни су у радовима П. Стојановића и значе озбиљно помјерање у односу на досадашње стање у правној историографији.

Друштвене и друштвено-правне установе у Црној Гори су, како је својевремено примијетио Валтазар Божишић, повезане до те мјере да се једва може говорити о једној а да се не спомену и друге. У друштвеној пракси преплићу се правне норме са установама морала, религије и фолклора. Црногорско право је у процесу стварања савремене црногорске државе тек на путу да се диференцира од осталих облика друштвене свијести и да се развије у правни систем у савременом правно-техничком смислу. Моћ апстрактног мишљења је тек у повоју. Подводити то право под

⁶ Этническая история восточных Романцев. Древность и средние веки. Академия наук СССР. Институт славяноведения и балканистики. Москва 1979, стр. 214.

савремене обрасце мишљења насиље је над живом грађом и, како пракса често показује, не одговара потребама живота. Без провјере правних норми „фактичким одношајима“ нема се објективна представа о правном стању у црногорском друштву јер правну норму која не одговара потребама живота народ, „као стране тијело у свом организму“, одбацује. А управо код тога, односно код провјере црногорског права у непосредној пракси, научноистраживачка активност у правној историји најозбиљније заостаје, што има за посљедицу заблуде у представама о важним правним институцијама црногорске државе.

Код свега тога мора се имати у виду да модерно, савремено право у Црној Гори настаје на бази заостале средине, огрезле у море обичајно-правног примитивизма, односно у средини која није иживјела феудално и зрело грађанско друштво, што је оставило маркантне трагове на друштвено-правне установе.

Крута периодизација и затварање проблема у строго утврђене окви-ре кочи научну мисао и у историји права. Све су периодизације, међутим, условне, између садашњих и прошлих догађаја и установа нема чврсто дефинисаних граница; све установе су међусобно зависне и у сталном су међусобно условљеном, континуираном кретању. Те установе стога треба видјети као процес. Надаље, иза свих установа треба видјети друштвене снаге које су носиоци њиховог настанка, а не везивати ове установе за култ владика и владара из династије Петровића.

Насупрот општем тренду за повезивањем достигнућа свјетске науке и у правној историји Црногораца присутне су тежње ка пароксијалној учурености, што девалвира и до сада постигнуте резултате у историјско-правној науци. Наша историјска наука склона је да правне установе види у њиховом статичком, непромијењеном облику, иако се садржина ових установа битно мијења, напоредо са друштвеним условима, у оквиру којих су настале (студију о удовичком ужитку и старјешинству). Изложени ставови представљају основна методолошка полазишта у радовима др Стојановића и у непосредној су опреци са бројним историјско-правним ра-дњама које правну историју Црногораца тумаче са аспекта правног норма-тивизма, кроз савремене обрасце мишљења и изван унутрашњих и спољ-них услова средине у оквиру којих су правне установе настајале, мијења-ле се и нестајале. Стојановић изучава правне установе као сложени и жи-ви друштвени организам који је потпуни израз анатомије црногорског друштва и који се повија пред потребама тог друштва. Такав рад је нај-озбиљнија основица за дугорочније синтезе и промишљање важних исто-ријских догађаја. Само проучавањем права као глобалног друштвеног фе-номена и у оквиру склопа чинилаца који су у датој средини детерминиса-ли његов настанак, уз опрезну примјену савремених образаца мишљења, могуће је доћи до дугорочнијих закључака који ће имати научну верифи-кацију. Другим ријечима, право као комплексни друштвени феномен изи-скује употребу правно-социолошке, упоредне и лингвистичке анализе. Без тога, правни нормативизам пружа искривљен утисак и путем „осавремена-вања“ прошлих догађаја ствара изокренуту слику о основним сегментима нашег правног живота. Примарни услов за такав озбиљнији научни при-ступ проблемима из историје права јесте коришћење релативно богатих ар-хивских фондова, без чега не може бити ваљаних научних резултата. А

управо та страна активности у историји права Црне Горе је најозбиљније занемарена, што има за посљедицу стерилну научну мисао.

У радовима др Стојановића скренута је пажња на ове проблеме у црногорској правној историји и озбиљно су помјерене границе научног истраживања у овој научној дисциплини. Увид у темељне анализе фундаменталних црногорских закона (*Петров законик*, *Законик књаза Данила*, *Општи имовински законик*, *Кривични законик за Књажевину Црну Гору*), које је он дао у својим радовима у потпуности потврђују горње закључке, а посебно закључак да у односу на радове који су му претходили, његови радови значе квалитативан заокрет, што потврђује и наглашено интересовање науке и научне публицистике за њих.

Особити квалитет у радовима Стојановића јесте отварање научних проблема и подстицање дјеловања за потпуније рјешавање ових проблема од стране будућих истраживача.

Трагови установа из дубоке старине у друштвено-правном животу Црногораца, свјезина грађе која опомиње на „прадоба“ и дубину Оријента, чиме црногорски и сјеверно-албански простор особито интересантним подручјима за научна истраживања. На томе простору остали су трагови обичаја који су иза нас вјековима удаљени и који допуштају сажету рекалитулацију друштвеног развитка не само црногорског друштва већ и друштава која су на вишем степену цивилизације, а која су давно превазишла архаичне установе које и у новије доба живе у Црној Гори и Сјеверној Албанији. Тај простор, крчат баштином „прадоба“, захвалан је за компаративна истраживања. На њему су присутни трагови установа из дубине Оријента, у византијској верзији римско право, самоникло словенско обичајно право, што све у прожимању са савременим европским правом доводи до симбиозе и правних установа развијеног савременог права. Очита је, међутим, тенденција друштвено-правног развитка у правцу тога права. Тај развитак иде уз отпор заостале и конзервативним наслеђем оптерећене основе, што изазива кризе и ломове чији је рефлекс и у политичким борбама и оштрим социјалним сукобима на почетку овога вијека присутан. Ови ставови посебно су акцентирани у радовима др Стојановића.

Своје радове П. Стојановић објављивао је у разним периодичним публикацијама и научним зборницима: *Адвокатура* (Београд, 1978, 1986); *Анали Правног факултета у Београду* (1974, 1977); *Valcanica* (Београд, 1977); *Бока* (Херцег-Нови, 1976, 1979); *Гласник Одјелјења друштвених наука ЦАНУ* (Титоград, 1975, 1978, 1984); *Гласник Цетињских музеја* (1982—1976, 1978); *Зборник за народни живот и обичаје Јужних Словена ЈАЗУ* (Загреб, 1977, 1980); *Зборник Правног факултета у Загребу* (1974, 1977); *Зборник радова са међународног научног скупа одржаног 6. и 7. XI 1975. у Београду* (Балканолошки институт САНУ, бр. 4/1976); *Историјски зариси* (Титоград, 1970—1975; 1977—1979, 1981); *Југословенска ревија за кримнологију и кривично право* (Београд, 1975, 1976, 1978); *Наша жена* (Титоград, 1968); *Обиљска* (Приштина, 1974); *Овдје* (Титоград, 1970, 1974); *Побједа* (Титоград, 1976, 1980, 1981); *Правни зборник* (Титоград, 1966, 1967, 1969, 1971); *Свет* (Београд, 1970); *Токови* (Иванград, 1970, 1973), и др.

Напосљетку, када је ријеч о текућој научној активности др Стојановића треба истаћи да је носиоца научног пројекта: „Нормативна активност црногорске државе (1850—1980)“ у складу ЦАНУ — Титоград. Рукопис прве књиге овога пројекта предат је на рецензију. Тренутно ради на

монографији наследно-обичајног права у Црној Гори, Сјеверној Албанији и Боки. Уз то, прибрав је и грађу о правној историји Црногораца (18—20. вијека, том I и II), која треба као синтетичко дјело да се појави, такође, у издању ЦАНУ. Тиме ће бити заокружен један капитални пројекат правне историје Црне Горе.

Библиографија професора Петра Стојаковића садржи 114 библиографских јединица. Њоме су обухваћени његови радови из публицистике и науке и новински написи у листу *Борба*. Пописом радова нијесу обухваћени остали новински написи⁷ у дневној и ревијалној штампи, као ни ситнији прилози и прикази у периодици уопште.

II. БИБЛИОГРАФИЈА

II-1. Посебна издања

- 1 БОРБА ДЕМОКРАТСКИХ СНАГА ИТАЛИЈЕ ПРОТИВ РЕАКЦИЈЕ И ИМПЕРИЈАЛИЗМА. — Београд: [б.и.], 1948. (Београд: ШИП Народног фронта Србије). — 45 стр.; 23 цм. Политичка библиотека; 46.

II-1-1. Журналистика

- 2 НАРОДНА ВЛАСТ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ ЛИКВИДИРА ОСТАТКЕ ПРОШЛОСТИ И ТЕШКЕ НЕПРАВДЕ ПРОТУНАРОДНИХ РЕЖИМА. — *Борба*, 1946, XI, 81, 4. IV, 3.
- 3 ОБНОВА СИСТЕМА ЗА НАВОДЊАВАЊЕ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ ЈЕ ХИТАН ЗАДАТАК НАРОДНИХ ВЛАСТИ. — *Борба*, 1946, XI, 145, 18. VI, 6.
- 4 РУДАРИ „КОСОВА“ СПРЕМНИ СУ ДА ГОДИШЊИ ПРОИЗВОДНИ ПЛАН ИЗВРШЕ ПРЕ РОКА. У руднику се осећа оскудица у јамској грађи, а електрична централа није у стању да обезбиди рудник погонском снагом. — *Борба*, 1947, XII, 122, 24. V, 4.
- 5 О РАДУ ПОЉОПРИВРЕДНИХ ДОБАРА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ. — *Борба*, 1947, XII, 125, 27. V, 4. Потпис: П. С.
- 6 У ВРЊАЧКОЈ БАЊИ МОРАЈУ СЕ ПРЕДУЗЕТИ МЕРЕ ДА СЕ ПОБОЉША ЧИСТОЋА. — *Борба*, 1947, XII, 141, 15. VI, 3.
- 7 ЗАШТО ФАБРИКА ВАГОНА И ГВОЗДЕНИХ КОНСТРУКЦИЈА „14 ОКТОБАР“ НЕ ИСПУЊАВА ПРОИЗВОДНИ ПЛАН. И поред тога што су радници спремни да прихвате такмичарске обавезе, такмичење није спроведено. — *Борба*, 1947, XII, 142, 16. VI, 4; 143, 17. VI, 3.

⁷ *Јединство*, *Глас* и *La voce* Црногораца нијесмо били у могућности да прегледамо јер су комплети ове периодике страдали у фебруарским поплавама 1986. ЦНБ и нијесу доступни за коришћење.

- 8 ОДЕЉЕЊЕ ЗА ОБРАДУ ГРАЂЕ И ЛОКОМОТИВСКОГ ПАРКА — најбоља одељења у Фабрици вагона и гвоздених конструкција у Краљеву. Неконкретне такмичарске обавезе расплињују и слабе такмичарски полет. — Борба, 1947, XII, 149, 24. VI, 3. Потпис: П. С.
- 9 СЛАБА РАДНА ДИСЦИПЛИНА У ФАБРИЦИ ВАГОНА И ГВОЗДЕНИХ КОНСТРУКЦИЈА „ЈАСЕНИЦА“. — Борба, 1947, XII, 151, 26. VI, 3. Потпис: П. С.
У Смедеревској Паланци.
- 10 У РУДНИКУ „БОГОВИНА“ ПРОИЗВОДЊА СЕ НЕ ОДВИЈА ПО ПЛАНУ. Угаљ се искоришћава путем „раубовања“. — Борба, 1947, XII, 158, 5. VII, 3. Потпис: П. С.
- 11 УЗ ВЕЋЕ ЗАЛАГАЊЕ УПРАВЕ РУДНИКА и синдикалне организације радни колектив Какња може опет доћи у ред најбољих колектива у земљи. Недовољна брига о животу рудара и слаба организација процеса производње — главни разлози за неиспуњавање плана у јулу и августу. — Борба, 1947, XII, 210, 3. IX, 3. Потпис: П. С.
- 12 УПРАВА РУДНИКА БРЕЗА И СИНДИКАЛНА ПОДРУЖНИЦА ТРЕВА ДА ПОБОЉШАЈУ СВОЈ РАД. — Борба, 1947, XII, 216, 10. IX, 3. Потпис: П. С.
Надаслов: За достојни дочек 30 годишњице оснивања рудника.
- 13 БОРБОМ ЗА РАВНОМЕРНУ ПРОИЗВОДЊУ РУДНИКА КОСОВА МОГЛИ БИ ЈОШ ВИШЕ ПРЕМАШИТИ ПЛАН. — Борба, 1947, XII, 218, 13. IX, 3. Потпис: П. С.
- 14 БОЉОМ ОРГАНИЗАЦИЈОМ РАДА И ВЕЋОМ БРИГОМ О ЖИВОТУ РУДАРА У СЕЊСКОМ БАЗЕНУ СТВОРИЛИ БИ СЕ УСЛОВИ ЗА ИСПУЊЕЊЕ И ПРЕМАШЕЊЕ ПЛАНА. — Борба, 1947, XII, 223, 18. IX, 3. Потпис: П. С.
- 15 ЗБОГ СЛАБЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ У РЕЧНОМ ПРИСТАНИШТУ У ПРАХОВУ НЕ ИСПУЊАВА СЕ ПЛАН ТРАНСПОРТА. — Борба, 1947, XII, 256, 27. X, 3. Потпис: П. С.
- 16 У ФАБРИЦИ У ЖЕЛЕЗНИКУ ПОСТАВЉЕНА ЈЕ ЈУЧЕ ПРВА МАШИНА. — Борба, 1947, XII, 261, 2. XI, 3. Потпис: Ст.
- 17 ЧИТАВ ГРАД НИЧЕ У ЖЕЛЕЗНИКУ. Радничко насеље са домом културе, хотелом и великим парком имаће око 16 хиљада становника. — Борба, 1947, XII, 264, 5. XI, 3. Потпис: П. Ст.
- 18 РИБАРСТВО У ЦРНОЈ ГОРИ МОЖЕ СЕ РАЗВИТИ У ВАЖНУ ПРИВРЕДНУ ГРАНУ. — Борба, 1947, XII, 279, 23. XI, 3. Потпис: П. С.
- 19 У АПАТИНСКОМ БРОДОГРАДИЛИШТУ. Недостаци из првог полугодишта постепено се елиминишу — Борба, 1947, 282, 26. XI, 3. Потпис: П. С.

- 20 ПАЉЕЊЕ ПРВЕ ПЕЋИ ЦЕНТРАЛНЕ ЛИВНИЦЕ У ЗЕМУНУ. — Борба, 1947, XII, 285, 30. XI, 3. Потпис: П. Ст.
- 21 У ЦРНОЈ ГОРИ ИЗГРАЂЕН ВЕЛИКИ БРОЈ ОБЈЕКТАТА. — Борба, 1947, XII, 294, 10. XII, 3. Потпис: П. С.
Надаслов: Грађевинска делатност у првој години петолетке.
- 22 У БОРБИ ЗА НАРОДНА ПРАВА И НАЦИОНАЛНУ НЕЗАВИСНОСТ УЧВРШЋУЈЕ СЕ ЈЕДИНСТВО ДЕМОКРАТСКИХ МАСА ИТАЛИЈЕ. — Борба, 1947, XII, 312, 31. XII, 4. Потпис: Перо Стојановић.
- 23 КО СПРЕЧАВА НАИМЕНОВАЊЕ ГУВЕРНЕРА ТРСТА. — Борба, 1948, XIII, 2, 3, 1, 4. Без потписа.
- 24 БОРБА ИТАЛИЈАНСКИХ НАРОДНИХ МАСА ЗА ДЕМОКРАТИЈУ И НЕЗАВИСНОСТ. — Борба, 1948, XIII, 15. 18. I, 4. Потпис: П. С.
- 25 РЕЗУЛТАТИ ПОТЧИЊАВАЊА МАРШАЛОВОМ ПЛАНУ. — Борба, 1948, XIII, 20, 24. I, 4. Потпис: П. С.
- 26 НАЛИЧЈЕ АМЕРИЧКЕ „ПОМОЋИ“ ИТАЛИЈИ. — Борба, 1948, XIII, 23, 27, I, 4. Потпис: П. С.
- 27 ВАТИКАН У БОРБИ ПРОТИВ ИТАЛИЈАНСКЕ ДЕМОКРАТИЈЕ. — Борба, 1948, XIII, 27, 1. II, 4. Потпис: П. С.
- 28 ДЕМОКРАТСКИ ФРОНТ ИТАЛИЈЕ ОЧЕКУЈЕ ИЗБОРЕ УВЕРЕН У СВОЈУ СНАГУ. — Борба, 1948, XIII, 31. 5. II, 4. Потпис: П. С.
- 29 СЕЉАЦИ ЈУЖНЕ ИТАЛИЈЕ БОРЕ СЕ ЗА ХЛЕБ И ЗЕМЉУ. — Борба, 1948, XIII, 35, 10. II, 4. Надаслов: С пута по Јужној Италији.
- 30 ХОЛИВУД ОСВАЈА ИТАЛИЈУ. — Борба, 1948, XIII, 39, 15. II, 4.
- 31 КАМПАЊА ВАТИКАНА ПРОТИВ ИТАЛИЈАНСКЕ ДЕМОКРАТИЈЕ. — Борба, 1948, XIII, 60, 10. III, 5. Потпис: П. С.
- 32 РИМ УОЧИ ИЗБОРА. — Борба, 1948, XIII, 90, 14. IV, 3.
- 33 ТЕРОР НА СИЦИЛИЈИ. — Борба, 1948, XIII, 92, 17. IV, 4.
- 34 ДАНАС СЕ У ИТАЛИЈИ ОДРЖАВАЈУ ИЗБОРИ. — Борба, 1948, XIII, 93, 18. IV, 1.
- 35 У СВИМ КРАЈЕВИМА ИТАЛИЈЕ РЕАКЦИОНАРНИ ВЛАДИН БЛОК СЛУЖИ СЕ ПРЕВАРАМА И ФАЛСИФИКАТИМА. — Борба, 1948, XIII, 94, 19. IV, 1.
- 36 ИЗБОРИ СУ ЗАВРШЕНИ УОЗНАКУ НОВИХ ПРОВОКАЦИЈА. — Борба, 1948, XIII, 95, 20. IV, 1. Потпис: П. С.
У Италији.

- 37 ФАЛСИФИКАТ БЕЗ ПРЕСЕДАНА. — Борба, 1948, XIII, 96, 21. IV, 1, 3.
О изборима у Италији.
- 38 ФАЛСИФИКАТИ РЕАКЦИЈЕ НЕ МОГУ ПРИКУПИТИ СНАГУ ДЕМОКРАТСКОГ ФРОНТА. — Борба, 1948, XIII, 97, 22. IV, 1.
- 39 ФАШИСТИ И ЦРНОБЕРЗИЈАНЦИ — информатори „слободне“ америчке штампе. — Борба, 1948, XIII, 106, 3. V, 4.
- 40 ИТАЛИЈА ПОСЛЕ ИЗБОРА. — Борба, 1948, XIII, 112, 10. V, 3.
- 41 ПРОТИВРАДНИЧКИ МАНЕВРИ ИТАЛИЈАНСКЕ РЕАКЦИЈЕ. — Борба, 1948, XIII, 117, 16. V, 5.
- 42 ЛАТИФУНДИЈЕ ДРЖАВЕ ВАТИКАНСКИХ ПРИНЧЕВА. — Борба, 1948, XIII, 127, 27. V, 4.
- 43 ПОРАЗАН ЈЕДНОГОДИШЊИ БИЛАНС МАРШАЛОВЕ „ПОМОЋИ“ ИТАЛИЈИ. — Борба, 1948, XIII, 141, 13. VI, 4.
- 44 БИЛАТЕРАЛНИМ УГОВОРМ СА САД АУСТРИЈА СЕ ОДРИЧЕ УСПОСТАВЉАЊА СВОЈЕ НЕЗАВИСНОСТИ. — Борба, 1948, XIII, 188, 4. VIII, 3. Потпис: П. С.
- 45 У ИТАЛИЈИ СЕ РЕХАБИЛИТУЈУ ФАШИСТИЧКИ ЗЛОЧИНИ. — Борба, 1948, XIII, 256, 21. X, 3. Потпис: П. С.
- 46 ИМПЕРИЈАЛИСТИЧКИ МАНЕВРИ СА НЕМАЧКИМ РЕПАРАЦИЈАМА. — Борба, 1948, XIII, 264, 31. X, 4. Потпис: П. Стојановић.
- 47 АМЕРИЧКИ ИМПЕРИЈАЛИСТИ ПРЕТВАРАЈУ ЈАПАН У СВОЈУ БАЗУ НА ДАЛЕКОМ ИСТОКУ. — Борба, 1948, XIII, 270, 7. XI, 7. Потпис: П. Стојановић.
- 48 СМИСАО МАРШАЛОВОГ ПУТА У РИМ. — Борба, 1948, XIII, 276, 14. XI, 4. Потпис: П. Стојановић.
- 49 ТЕЖАК УДАРАЦ ПЛАНОВИМА АМЕРИЧКОГ ИМПЕРИЈАЛИЗМА У КИНИ. — Борба, 1948, XIII, 293, 5. XII, 5.
- 50 ЗАВРШЕН ЈЕ ГЕБЕЛСОВСКИ ПРОЦЕС У ТИРАНИ. — Борба, 1949, XIV, 78, 2. VIII, 3. Потпис: П. С.

II-1.2. Чланци из публицистике

- 51 ПРОДУБЉАВАЊЕ КРИЗЕ ВЛАДАЈУЋЕГ ПРИВРЕДНО-ПОЛИТИЧКОГ СИСТЕМА У ИТАЛИЈИ. — Тридесет дана, 1948, VI, 35—36 (новембар), 35—47.
- 52 ПРИВРЕДНО РАСУЛО У МОНАРХОФАШИСТИЧКОЈ ГРЧКОЈ. — Тридесет дана, 1949, V, 38 (фебруар), 65—71.

II-2. Научни радови

- 53 ВЈЕРИДБА И ПОЛОЖАЈ ВЈЕРЕНИКА У ЦРНОЈ ГОРИ. — Правни зборник, 1966, 1. 15—22.
- 54 О ОСОБИНИ МУШКИХ ЧЛАНОВА КУЋЕ У ЦРНОЈ ГОРИ. — Правни зборник, 1966. 2—3, 77—96.
- 55 ПРАВО НА ОСТОЈБИНУ КАО ПОСЕБНО ПРАВО ЖЕНЕ У ЦРНОЈ ГОРИ. — Правни зборник, 1967, 2—3, 87—98.
- 56 ВАНБРАЧНА ДЈЕЦА И ЊИХОВИ ПРИРОДНИ РОДИТЕЉИ У БИВШОЈ ЦРНОЈ ГОРИ. — Правни зборник, 1967, 3, 85—118.
- 57 [О ПОЛОЖАЈУ ЦРНОГОРСКЕ ЖЕНЕ У ПРОШЛОСТИ]. — Наша жена, 1968, XXV, 3, 8 и 9; 4, 10 и 17.
- 58 УДОВИЦЕ И УДОВИЧКО ПРАВО ПЛОДОУЖИВАЊА У ЦРНОЈ ГОРИ. — Правни зборник, 1969, 1—2, 67—86.
- 59 НЕКИ АСПЕКТИ НАСЉЕДНОПРАВНИХ ОДНОСА У ЦРНОЈ ГОРИ У XIX И НА ПОЧЕТКУ XX ВИЈЕКА. — Историјски записи, 1970, XXIII, XXVII, 3—4, 209—250. Résumé.
- 60 ЗАШТО ЈЕ КОД ЦРНОГОРАЦА ФИЗИЧКИ РАД ЗАНИМАЊЕ НИЖЕ ВРСТЕ. — Овдје, 1970, 10, март, 25.
- 61 О КРВНОЈ ОСВЕТИ. — Свет, 1970, 2, 10.
- 62 О СТАРАТЕЉСКИМ ПОСЛОВИМА У БИВШОЈ ЦРНОЈ ГОРИ. — Правни зборник, 1971, 1—2, 97—112.
- 63 ОПРЕМА ДЈЕВОЈКЕ ПРИЛИКОМ УДАЈЕ И ЊЕНО ПРАВО НА „МИРАЗ“ У БИВШОЈ ЦРНОЈ ГОРИ. — Токови, 1971, 2—3, 129—138.
- 64 ПРЕЉУБЕ КАО ПОВРЕДЕ БРАЧНЕ ВЈЕРНОСТИ У ПРОПИСИМА И ОБИЧАЈНОМ ПРАВУ ЦРНЕ ГОРЕ. — Гласник Цетињских музеја, 1972, 5, 273—287.
- 65 МЕЂУСОБНИ ОДНОСИ И МЕЂУУТИЦАЈИ ЗАКОНСКИХ ПРОПИСА И ОБИЧАЈНОГ ПРАВА У ЦРНОЈ ГОРИ. (Осврти на стање у XVIII и XIX вијеку). — Историјски записи, 1972, XX, XXIX, 1—2, 5—33. Résumé.
- 66 ДЈЕВОЈКА И ЊЕНО ПРАВО НА ИЗДРЖАВАЊЕ У БИВШОЈ ЦРНОЈ ГОРИ. — Токови, 1972, II, 1—2, 79—91.
- 67 ОСОБИТО ЗНАЧЕЊЕ СТАРЕЊИШТВА У ЦРНОГОРСКОЈ ПОРОДИЦИ. — Гласник Цетињских музеја, 1973, VI, 151—160.

- 68 НЕКИ ПРОБЛЕМИ ПОЛОЖАЈА И УЛОГЕ ЦРКВЕ И ЦРКВЕНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ У ЦРНОЈ ГОРИ. — Историјски записи, 1973, XXVI XXX, 3—4, 291—312.
Осврти на стање у XVIII, XIX и на поч. XX в.
- 69 ОДНОСИ РОДИТЕЉА И ДЈЕЦЕ У БИВШОЈ ЦРНОЈ ГОРИ. — Токови, 1973, 1—2, 39—51.
- 70 ПРИВИДНЕ ПРОТИВУРЈЕЧНОСТИ -ОДРЕДАБА ОПШТЕГ ИМОВИНСКОГ ЗАКОНИКА. — Анали Правног факултета у Београду, 1974, 3, 299—318.
- 71 КРИВОКЛЕТСТВО КАО БРАЧНА СМЕТЊА У ЦРНОЈ ГОРИ. — Анали Правног факултета у Београду, 1974, 5—6, 821—828.
- 72 ПОСИНОВЉЕЊЕ (АДОПЦИЈА) У ОБИЧАЈНОМ ПРАВУ ЦРНЕ ГОРЕ. — Зборник Правног факултета у Загребу, 1974, 1, 55—62.
- 73 МЕЂУСОБНИ ОДНОСИ И МЕЂУУТИЦАЈИ ОБИЧАЈНОГ ПРАВА И ЗАКОНСКИХ ПРОПИСА У ЦРНОЈ ГОРИ (осврти на стање у XIX вијеку.) — Обичајно право и самоуправе на Балкану и у суседним земљама. Зборник радова са међународног научног скупа одржаног 1. и 2. новембра 1971. у Београду. Посебна издања, Балканолошки институт, књ. 1, САНУ, Београд, 1974, 321—350. Résumé.
- 74 РАСПУСТ БРАКА И ЊЕГОВИ ДРУШТВЕНИ КОРИЈЕНИ У ЦРНОЈ ГОРИ. — Гласник Цетињских музеја, 1974, VII, 53—77.
- 75 ЛИЧНИ СУБЈЕКТИВИТЕТ ЦРНОГОРСКЕ ЖЕНЕ У XVIII, XIX И НА ПОЧЕТКУ XX ВИЈЕКА. — Историјски записи, 1974, 3—4, XXXI, 213—242.
- 76 ЛИЧНА ЗАВИСНОСТ ЖЕНЕ У БРАКУ У ЦРНОЈ ГОРИ У ТОКУ XIX И НА ПОЧЕТКУ XX ВИЈЕКА. — Обилежја, 1974, 1, 100—109.
- 77 НЕКИ ПРОБЛЕМИ САВРЕМЕНЕ ПОРОДИЦЕ И НАШЕ ЗАКОНОДАВСТВО О БРАКУ. — Овдје, 1974, VI, 57, фебруар, 6.
- 78 ЗАШТИТА ОСТАРЕЛИХ ЛИЦА. — Овдје, 1974, VI, 59, април, 7—8.
- 79 БОРБА ПРОТИВ ПРЕКОМЈЕРНОГ ПРАЗНОВАЊА И РАСИПИШТВА У ПРОПИСИМА ЦРНЕ ГОРЕ. — Гласник Цетињских музеја, 1975, VIII, 123—130.
- 80 СУЗБИЈАЊЕ ЛУПЕШТИНА И КАЗНА ТОЉАГАЊЕМ У ЦРНОГОРСКОМ ПРАВУ. — Југословенска ревија за криминологију и кривично право, 1975, 3, 377—389.
- 81 ИМОВИНСКО-ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ ЦРНОГОРСКЕ ЖЕНЕ У БРАКУ (стање у XIX и на почетку XX вијека). — Историјски записи, 1975, 1, XXVIII, XXXII, 1, 107—126. Résumé.

- 80 СТРАНИ УТИЦАЈИ У ЦРНОГОРСКОМ ПРАВУ. — Друштво за науку и умјетност Црне Горе [ЦАНУ]; Гласник одјељења друштвених наука, Титоград, 1975, 1, 111—144.
- 83 ГОСТОПРИМСТВО И ЊЕГОВИ ИСТОРИЈСКИ ОКВИРИ. (Осврти на прилике у Црној Гори, Сјеверној Албанији и Боки). — Бока, 1976, 8, 111—142.
- 85 ЗАВЈЕТОВАЊЕ ДЈЕВОЈАКА — ТОВЕЛИЈЕ У ОБИЧАЈНОМ ПРАВУ ЦРНЕ ГОРЕ И СЈЕВЕРНЕ АЛБАНИЈЕ. — Зборник радова Правног факултета у Титограду, 1976, I, 37—47.
- 84 ПРОГОНСТВО ИЗ ЗЕМЉЕ КАО МЈЕРА ОДМАЗДЕ И ПРЕВЕНЦИЈЕ У ЦРНОЈ ГОРИ И СЈЕВЕРНОЈ АЛБАНИЈИ. (Осврти на стање у XIX и на почетку XX вијека). — Гласник Цетињских музеја, 1976, IX, 5—33. Résumé.
- 86 СЕЗОНСКА КРЕТАЊА СТОЧАРА И КОМУНИЦЕ У ПРОПИСИМА И ОБИЧАЈИМА. (Осврти на стање у XIX и на почетку XX вијека). — Одредбе позитивног законодавства и обичајног права о сезонским кретањима сточара у Југоисточној Европи кроз векове. — Зборник радова са Међународног научног скупа одржаног 6. и 7. новембра 1975. у Београду. Посебна издања, Балканолошки институт САНУ, 1976, књ. 4, 85—11.
- 87 СЕЗОНСКА КРЕТАЊА СТОЧАРА И КОМУНИЦЕ У ПРОПИСИМА И ОБИЧАЈНОМ ПРАВУ ЦРНЕ ГОРЕ. — Историјски записи, 1976, XXIX, XXXIII, 1, 7—42.
Осврт на стање у XIX и поч. XX в.
- 86 ТРАГОВИ КАЗНЕ КАМЕНОВАЊЕМ У ЦРНОЈ ГОРИ. — Југословенска ревија за криминологију и кривично право, 1976, XIV, 2 (април—јуни), 191—199.
- 89 ИЗ АНАЛА ЦРНОГОРСКОГ ПРАВА. — Побједа, 1976, XXXII, 3743, 18. III, 6; 3744, 19. III, 10; 3745, 20. III, 10; 3746, 22. III, 12; 3747, 23. III, 12; 3748, 24. III, 12.
У коауторству са Јованом Дујовићем.
- 90 НАСТАЈАЊЕ МЕЂУНАРОДНО-ПРАВНОГ СУБЈЕКТИВИТЕТА ЦРНЕ ГОРЕ. — Анали Правног факултета у Београду, 1977, XXV, 4, 485—501.
- 91 НЕКЕ ПОРУКЕ НАСЉЕДНОГ ОБИЧАЈНОГ ПРАВА У ЦРНОЈ ГОРИ И СЈЕВЕРНОЈ АЛБАНИЈИ (стање од XVIII—XX вијека). — Balcanica, годишњак Балканолошког института САНУ, Београд, 1977, VIII, 601—616.
- 92 JUS PRIMAE NOCTIS и његов одјек у обичајном праву Црне Горе и Сјеверне Албаније. — Зборник Правног факултета у Загребу, 1977, XXVII, 4, 337—345.

- 93 ПОБРАТИМСТВО КАО ОСОБИТА ВРСТА СРОДСТВА У ЦРНОЈ ГОРИ И СЈЕВЕРНОЈ АЛБАНИЈИ. — Зборник за народни живот и обичаје јужних Словена, ЈАЗУ, Загреб, 1977, 47, 291—321.
Осврт на прилике у XVIII и XIX в.
- 94 ОРДАЛИЈЕ — БОЖЈИ СУД И ЊЕГОВИ ТРАГОВИ У ЦРНОГОРСКОМ ПРАВУ. — Историјски записи, 1977, XXX, XXXIX, 1, 13—30.
- 95 ДА ЛИ ЈЕ У ЦРНОЈ ГОРИ ДО ЗАКОНИКА КЊАЗА ДАНИЛА БИЛО СМРТНЕ КАЗНЕ. — Адвокатура, 1978, IV, 2, 21—25.
- 96 ОДНОС ЦРНОГОРАЦА ПРЕМА НЕКИМ ЗАНАТИМА. — Гласник Цетињских музеја, 1978, XI, 49—73. Résumé.
Прилог проучавању утицаја традиције на стварање радних навика код Црногораца.
- 97 ПРАВНА ИСТОРИЈА НА СТРАНИЦАМА „ЗАПИСА“ (1927—1941). — Историјски записи, 1978, XXXI, XXXVI, 3, 25—27.
Скица за црногорску историју права. Реферат са научног скупа одржаног 20—22. октобра 1977, на Цетињу поводом 50-годишњице „Записа“ — „Историјских записа“.
- 98 ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ УТИЦАЈА ОБИЧАЈА НА КРИВИЧНИ ЗАКОНИК ЗА КЊАЖЕВИНУ ЦРНУ ГОРУ. — Југословенска ревија за криминологију и кривично право, 1978, XVI, 1, 71—79.
- 99 О НАСЉЕДНОМ ПРАВУ У БОКИ. — Бока, 1979, 11, 241—257.
- 100 ОБИЧАЈИ СЈЕЧЕ ГЛАВА И КИДАЊА НОСА У ЦРНОГОРСКО-ТУРСКОМ РАТОВАЊУ. — Историјски записи, 1979, XXXIX, 2, 55—95.
- 101 ДЈЕЛО ВИСОКОГ ДОМЕТА (поводом деведесет година Општег имовинског законика за Књажевину Црну Гору). — Побједа, 1979, 4745, 25. I, 6.
- 102 ОБИЧАЈИ НАРОДНОГ ЖАЉЕЊА И ЊИХОВИ ДРУШТВЕНИ КОРИЈЕНИ У ЦРНОЈ ГОРИ И СЈЕВЕРНОЈ АЛБАНИЈИ. — Зборник за народни живот и обичаје Јужних Словена. ЈАЗУ, 1980, 48, 169—205.
- 103 „ПРАВДИ ЈЕ НАСИЉЕ НАЈГОРИ ПРОТИВНИК“ (поводом објављивања фототипског издања Општег имовинског законика за књажевину Црну Гору). — Побједа, 1980, XXXVI, 5398, 14. XII, 5.
- 104 ПРАВО ПРЕЧЕ КУПЊЕ КАО ИЗРАЗ КОЛЕКТИВНЕ ДРУШТВЕНЕ СВИЈЕСТИ У ЦРНОЈ ГОРИ, СЈЕВЕРНОЈ АЛБАНИЈИ И БОКИ (прилог историјско-социолошкој анализи проблема). — Историјски записи, 1981, XXXIV(LIV), IV, 1, 5—90. Résumé.
- 105 ПРАВНА ИСТОРИЈА НА СТРАНИЦАМА „ЗАПИСА“ (1927—1941). Скица за црногорску историју права. — Правни зборник, 1980, 1—2, 1—48.

- 106 „НАЈВИШЕ ЗЛА С ЛУПЕЖА БИВА“ (истраживања поводом Закона-ка владике Петра I). — Побједа, 1981, 5445, 1. Ц, 6.
- 107 ЗАКОНИК ВЛАДИКЕ ПЕТРА I И ДАНИЛОВ ЗАКОНИК. Историј-ско-правна студија, 3—119. — У: Законикъ общи црногорски и брд-ски [и] Законикъ Данијла првогъ. Фототипско издање. Цетиње, 1982.
- 108 ПЕДЕСЕТ ГОДИНА „ПРАВНОГ ЗБОРНИКА“ (1933—1983). 7—103. — У: Правни зборник 1933—1983. Историјско-правна студија. Библио-графија. — Цетиње, 1984. Резюме.
Библиографија: Васо Јововић, Невенка Шпадијер, 107—198.
- 109 НЕКИ ПРОБЛЕМИ КРВНЕ ОСВЕТЕ У ДОБА НАСТАНКА ЦРНО-ГОРСКЕ ДРЖАВЕ. — Гласник одјељења друштвених наука, ЦАНУ, Титоград, 1984, 4, 187—221.
- 110 ПРВИ ЗАКОН О ЈАВНИМ ПРАВОЗАСТУПНИЦИМА У ЦРНОЈ ГО-РИ. — Адвокатура, 1986, 45—46 (јануар-јуни), 5—10.
- 111 МЕТОДОЛОШКИ ПРОБЛЕМИ У ИСТОРИЈСКО-ПРАВНОЈ НАУЦИ. — Прошлост Црне Горе као предмет научног истраживања и обраде. — Зборник радова научног скупа. Одјељење друштвених наука, књ. 7. ЦАНУ, Научни скупови, књ. 15, 345—365.
- 112 ПРИМЈЕНА ОПШТЕГ ИМОВИНСКОГ ЗАКОНИКА ЗА КЊАЖЕ-ВИНУ ЦРНУ ГОРУ (1888). — Гласник Одјељења друштвених наука, књ. 5, ЦАНУ, Титоград, 1987, 7—68.
- 113 ДРЖАВНО-ПРАВНИ РАЗВИТАК И ПОЛИТИЧКО УРЕЂЕЊЕ ЦР-НЕ ГОРЕ (1850—1918). — Развој производних снага Црне Горе (1878 1978) — Институт за економска истраживања у Титограду, Титоград (у штампи).
- 114 О НЕПОСРЕДНОЈ ПРИМЈЕНИ БОГИШИЋЕВИХ ПРАВНИХ РАД-ЊИ У ЗАКОНОДАВНОЈ И СУДСКОЈ ПРАКСИ (са посебним освр-том на стање од 1918—1941. године). — Гласник Одјељења друштве-них наука, књ. 6, ЦАНУ, Титоград, 1989. [у штампи].
Реферат на научном скупу: Стогодишњица Општег имовинског законика за књажевину Црну Гору 1888—1988. године од 7. и 8. октобра 1988. у Цетињу, стр. 64 (дактилограф.).

III. БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА О П. СТОЈАНОВИЋУ

- 1 АЦИЋ Марија: Библиографија научних и научно-информативних радова објављених у периоду 1971—1975. — Билтен СИЗ-а за науч-не дјелатности СР Црне Горе, Титоград, 1976, 1, 42—43.
- 2 АРАНИТОВИЋ Добрило: *Тражилац за библиографију о обичајном праву.* — *Balkanica*, САНУ, Београд, 1965/66, 502—505.

- 3 БАЛДИЋ Б[оривоје]: *Закон општи црногорски и брдски. Законик Данила I, са историјско-правном студијом проф. др Петра Ђ. Стојановића.* — Адвокатура, 1983, 3, 61—62.
- 4 БРНОВИЋ Бранко: *Правни зборник (1933—1983) Историјско-правна студија.* Библиографија, Цетиње 1984. — Библиографски вјесник, 1984, XIII, 2, 193—194.
- 5 ВОЈИНОВИЋ Новица: *Др Петар Ђ. Стојановић, Зборник владике Петра I и Данилов законик.* — Наша законитост, 1984, XXXVIII, 1, 131—134. Приказ.
- 6 ЂУРИЧАНИН Б[иљана]: *Правни зборник 1933—1983. са историјско-правном студијом проф. др Петра Стојановића.* — Универзитетска ријеч, 1985, 187, 15. II, стр. 13.
- 7 ЂУРИЧАНИН Биљана: *Проф. др Петар Ђ. Стојановић: Правни зборник (1933—1983). Историјско-правна студија.* — Зборник Правног факултета, Титоград 1987, X, 14—15, 283—284.
- 8 ЈОВИЋЕВИЋ Владимир: *Државотворац без тамница.* — Никшић, 1988, 116.
- 9 КРСТИЋ Ђурица: *Правни обичаји код Куча. Анализа реликта — методологија — прилози за теорију обичајног права.* — Београд, 1979, 97, 100, 106, 117, 146, 150, 190, 191, 220, 233—234.
- 10 КРСТИЋ Ђурица: *Traces of Customary law institute of Montenegrin Home-stead.* — Balcanica, ЦАНУ, Београд 1982—1983, XIII, XIV, 432.
- 11 ЛОПИЧИЋ Ђорђе: *Законик општи црногорски и брдски* — Законик Данила Првог. Фототипско издање са историјско-правном студијом др Петра Ђ. Стојановића. Цетиње 1982, Централна народна библиотека СР Црне Горе „Ђорђе Црнојевић“, стр. LVII+121. — Архив за правне и друштвене науке, Београд, 1983, LXIX, 1—2, 154—156.
- 12 МАРТИНОВИЋ Душан Ј.: *Законик Петра I и Данилов законик.* Фототипско издање. Са историјско-правном студијом проф. др Петра Стојановића. — Библиографски вјесник, 1982, XI, 3, 179. Потпис: Д. Ј. М.
- 13 Н. Р.: *Правни зборник 1833—1983.* — Побједа 1985, 7168, 11. XI, 7.
- 14 РАДУЛОВИЋ Никола: *Правни зборник 1933—1983, са историјско-правном студијом др П Стојановића.* — Значајна књига. — Овдје, 1985, август-септембра, 18.
- 15 РАДУСИНОВИЋ Павле: *Петар Стојановић, Побратимство као особита врста сродства у Црној Гори и Сјеверној Албанији.* Издавач:

ЈАЗУ, Загреб, 1977. Зборник за народни живот и обичаје Јужних Словена, књ. 47, Загреб, 1977. — Просвјетни рад, 1979, 15. V, 5

- 16 ФРЕЙДЕНБЕРГ М. М.: *Проблеми отгонного скотоводства в современной балканистике.* — Етническаја историја восточних Романцев. Древность и средние веке. Академия наука СССР, Институт славяноведения и балканистики. Москва, 1979, 204—215.
- 17 ЧИЗМОВИЋ Милисав: *Проф. др Петар Стојановић, Законик општин црногорски и брдски, Законик Данила I* (фототипско издање) са историјско-правном студијом др Петра Ђ. Стојановића — Зборник Правног факултета у Титограду 1982, VI, 8—9, 218—223.

ДОДАТАК

У „Додатку“ доносимо допуне библиографских података раније објављених био-библиографија појединих стваралаца обрађених у Портретима [I] и Портретима II.

Посебно је опсежна допуна био-библиографије П. А. Ровинског коју смо раније приредили у виду „прилога“. Овом допуном, претростављамо, да је библиографија Ровинског, рачунајући и литературу о њему, увелико комплетирана.

И био-библиографија др Пера Шоћа је значајно допуњена.

Допуном су, као што се види, објављене и библиографске јединице које су се у међувремену, од излажења Портрета I и II, „појавиле“.

П. А. РОВИНСКИ (1831—1916)

(Портрети [Ц], стр. 127—141)

I. БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА

- 1 ПИСЬМА ИЗ ПРАГИ. — Современная летопись Русского вестника, Москва 1861, № 6, стр. 1—5; № 7, 4—6.
- 2 ПИСЬМО В РЕДАКЦИЮ „РУССКОГО ВЕСТНИКА“, статьи „Программа министерства Шмерлинга“ и „Открытое письмо Марешу, советнику школ“ из газеты „Народные листы“. — Современная летопись Русского вестника, Москва 1861, № 8, 28—31.
Перевод и примѣдбе П. А. Ровинског.
- 3 ПРОЦЕСС БЕЛЯКА. — Современная летопись Русского вестника, Москва, 1861, № 9, 7—10.
- 4 ИЗ ПРАГИ: ХРОНИКАЛЬНЫЕ ЗАМЕТКИ. — Современная летопись Русского вестника, Москва 1861, № 10, 27—30; № 12, 1—3; № 13, 7—13; № 16, 1—5; № 20, 1—7; № 21, 2—7; № 23, 4—8; № 26, 7—14.
- 5 НАРОДНЫЕ ЧЕШСКИЕ ПОЭТЫ. — Русский вестник, Москва, 1861, № 9, 1—16.
- 6 ПЛАН ПУТЕШЕСТВИЯ ПО СЛАВЯНСКИМ ЗЕМЛЯМ КАНДИДАТА ИСТОРИКО-ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ НАУК П. РОВИНСКОГО. — Вопросы историографии и источниковедения, Казань, 1867, Сб. 2, 208—210.
- 7 СЛАВЯНЕ АВСТРИЙСКИЕ. Очерки, С. Петербург, 1863, 8 янв., № 7; 25 янв.; № 24; 15 марта, № 25. Вез потписа.

- 8 ПИСЬМА О ЧЕХАХ. — Очерки, С. Петербургъ, 1863, 3 февр., № 33; 11 февр., № 41. Без подписа.
- 9 БОГЕМИЯ: [ХРОНИКА]. — Очерки, С. Петербургъ, 1863, 8. февр., № 38; 25 марта, № 83. Без подписа.
- 10 МОРАВИЯ: [ХРОНИКА]. — Очерки, С. Петербургъ, 1863, 29 марта, № 85. Без подписа.
- 11 ГЛАВНЫЕ МОМЕНТЫ В ИСТОРИИ ЧЕШСКОГО НАРОДА. — Современное обозрение, С. Петербургъ 1868, № 1, 117—140; № 2, 270—284; № 3, 448—506.
- 12 ОТ ПЕТЕРБУРГА ДО БЕЛГРАДА. — С Петербургские ведомости, 1868, 23 марта, № 81.
- 13 ИЗ БЕЛГРАДА. — С. Петербургские ведомости, 1868, 11 апр., № 97.
- 14 БЕЛГРАД, 19 И 27 АПРЕЛЯ. — С Петербургские ведомости, 1868, 1 мая, № 117; 4 мая, № 120. Без подписа.
- 15 ТЕЛЕГРАММЫ, Белград, 30 мая. — С. Петербургские ведомости 1868, 1 июня, № 147. Без подписа.
- 16 БЕЛГРАД, 31 МАЯ. — С. Петербургские ведомости 1868, 2 июня, № 148. Без подписа.
- 17 ТЕЛЕГРАММЫ, Белград, 1 июня и 2 июня. — С Петербургские ведомости 1868, 3 июня, № 149. Без подписа.
- 18 ТЕЛЕГРАММЫ, Белград, 3 июня. — С. Петербургские ведомости 1868, 5 июня, № 151. Без подписа.
- 19 ТЕЛЕГРАММЫ, Белград, 5 июня. — С. Петербургские ведомости 1868, 7 июня, № 153. Без подписа.
- 20 ТЕЛЕГРАММА, Белград 7 июня. — С. Петербургские ведомости 1868, 9 июня, № 155.
- 21 БЕЛГРАД, 16 и 17 июня. — С. Петербургские ведомости 1868, 25 июня, № 171. Без подписа.
- 22 КРИЗИС В СЕРБИИ. — Голос, 1868, № 176.

- 23 БЕЛГРАД, 24 июня. — С. Петербургские ведомости, 1868, 2 июня, № 178. Без подписа.
- 24 [О СУДСКОМ ПРОЦЕСУ НАД УБИЦАМА КНЕЗА МИХАИЛА]. — С. Петербургские ведомости, 1868, 11 июля, №187; 13 июля, № 189; 14 июля, № 190; 29 июля, № 205; 6. авг., № 212; 7 авг., № 213; 12 авг., № 218; 20 авг., № 226; 21 авг., № 227; 22 авг., № 228; 30 авг., № 236; 2 сент., № 239; 3 сент., № 240. Без подписа.
- 25 ДАЛМАТСКИЙ ВОПРОС. — Голос, 1868, № 287.
- 26 СЕРБСКИЙ НАРОД И СЕРБСКАЯ ОМЛАДИНА. — С. Петербургские ведомости 1868, 10 сент., № 277; 24 окт., № 291. Подпис: Н.
- 27 ДВА МЕСЯЦА В СЕРБИИ: ИЗ ПУТЕВЫХ ВОСПОМИНАНИЙ. — Вестник Европы, С. Петербургъ, 1868, № 11, 364—386.
- 28 [БЕЗ НАСЛОВА]. — Голос, 1868, № 337. Без подписа.
- 29 ЧТО ТАКОЕ ПАНСЛАВИЗМ. — Голос, 1869, № 84.
- 30 НЕДОРАЗУМЕНΙΑ В СЛАВЯНСТВЕ. — Голос, 1869, № 87.
- 31 ИЗ ИСТОРИИ СЛАВЯНСКОЙ ЖЕНЩИНЫ: ОЧЕРК ИЗ ИСТОРИИ КУЛЬТУРЫ И НРАВОВ. — Неделя, С. Петербургъ, 1869, 6 апр. № 16, стуб. 498—505; 13 апр., № 17, стуб. 529—536; 30 нояб., № 23, туб. 740—748; 14 дек., № 25, стуб. 801—805; 21 дек., № 26, стуб. 837—845.
- 32 БУДУЩНОСТЬ СЛАВЯНСТВА. — Голос, 1869, № 100.
- 33 РОССИЯ И ЮГО-ЗАПАДНЫЕ СЛАВЯНЕ. — Голос, 1869, № 109.
- 34 СЛАВЯНСКИЕ ОТГОЛОСКИ. — Голос, 1869, № 155.
- 35 [РЕЦЕНЗИЈА]. — С. Петербургские ведомости, 1869, 10 июля, № 193, 1—2.
Рец. на кн.: Новаковић С., Србска библиографија за новију књижевност. — Београд, 1869.
- 36 СЛАВЯНСКИЕ ОТГОЛОСКИ. — Голос, 1869, № 195.
- 37 АВСТРИЙСКИЕ СЕРБЫ И ЦЕРКОВНЫ СОБОР В КАРЛОВЦАХ. — Голос, 1869, № 215, 218.
- 38 СЛАВЯНСКИЕ ОТГОЛОСКИ. — Голос, 1869, № 228, 292.
- 39 ЧЕХИ В 1848 И 1849 ГОДАХ. — Вестник Европы, Москва, 1870, № 1, 86—123; № 2, 652—690.

- 40 БЕЛГРАД, ЕГО УСТРОЙСТВО И ОБЩЕСТВЕННАЯ ЖИЗНЬ. — Вестник Европы, Москва, 1870, № 4, 530—579; № 5, 132—188.
- 41 ПОВОРОТ В РУССКОЙ ИСТОРИЧЕСКОЙ НАУКЕ. — Неделя, 1870, 24 мая, № 21; стуб. 696—700; 31 мая, № 22; стуб. 727—733.
Рец. на кн.: Шапов А П., Социально-педагогические условия умственного развития русского народа — С. Петербургъ, 1870.
- 42 СООБЩЕНИЕ Г. РОВИНСКОГО О ПОЕЗДКЕ ЕГО НА ТУНКУ И НА ОКУ ДО ОКИНСКОГО КАРАУЛА. — Известия Сибирского отделения Русского географического общества, Иркутск, 1871, Т. 1, № 4/5; 31—52.
- 43 [Рецензија]. — Известия Сибирского отделения Русского географического общества, [Иркутск, 1871, 90—97.]
Рец. на кн.: Кашин Н. И., Зоб и кретенизм вне и в пределах России, в особенности в приленской долине и по другим местностям Иркутской губернии — Иркутск, 1871.
- 44 МОНГОЛЬСКИЙ ВОПРОС: (Письмо в редакции Санкт-Петербургских ведомостей). — С. Петербургские ведомости, 1871. 7 июня, № 154; 17 июня, № 164 [также код загл.: По поводу последних событий в Западном Китае. — Материалы для статистики Туркестанского края. — С. Петербургъ, 1873, Вып. 2, 182—191].
- 45 [РЕЦЕНЗИЈА]. — Известия Сибирского отделения Русского географического общества, Иркутск, Т. 2, № 1—2, 72—85.
Рец. на кн.: Ларионов Д. Д., Очерк экономической статистики Иркутской губернии: Статистика сельскохозяйственная, Иркутск, 1870.
- 46 СООБЩЕНИЕ О ПОЕЗДКЕ ПО АНГАРЕ И ЛЕНЕ. — Известия Сибирского отделения Русского географического общества, Иркутск, 1870, № 3, 45—63.
- 47 МЕЖДУ АНГАРОЙ И ЛЕНОЙ. — Известия Сибирского отделения Русского географического общества, Иркутск, 1870, № 4, 5—20.
- 48 СВЕДЕНИЯ О СЛЕДОВАНИИ ТОРГОВОГО КАРАВАНА, ОТПРАВЛЕННОГО БРАТЬЯМИ БУТИНЫМИ С ГРАНИЦ НЕРЧИНСКОГО ОКРУГА В КИТАЙ. — Известия Сибирского отделения Русского географического общества, Иркутск, 1870, № 5, 42—44.
- 49 ЭТНОГРАФИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В ЗАБАЙКАЛЬСКОЙ ОБЛАСТИ ДЕЙСТВИТЕЛЬНОГО ЧЛЕНА ОТДЕЛА П. А. РОВИНСКОГО. — Известия Сибирского отделения Русского географического общества, Иркутск, 1872, Т. 1, № 3, 120—133.
- 50 ОЧЕРК БЫТА И ИСТОРИИ СЕМЕЙСКИХ. — Отчет о действиях Сибирского отделения Русского географического общества, за 1872 год., Иркутск, 1873, 1—23.

- 51 ЗАМЕЧАНИЯ ОБ ОСОБЕННОСТИ СИБИРСКОГО НАРЕЧИЯ И СЛОВАРЬ. — Известия Сибирского отделения Русского географического общества, Иркутск, 1873, Т. 4, № 1, 17—32.
- 52 МАТЕРИАЛЫ ДЛЯ ЭТНОГРАФИИ ЗАБАЙКАЛЬЯ. — Известия Сибирского отделения Русского географического общества. Иркутск, 1873, Т. 4, № 2, 98—107, № 3, 113—132.
- 53 ПИСЬМА О НАШЕЙ СИБИРСКОЙ ОКРАИНЕ. — С. Петербургские ведомости, 1878, 23 нояб., № 323; 4 дек., № 334; 12 дек., № 342, 19 дек., № 349.
- 54 ОЧЕРКИ СИБИРИ. — С. Петербургские ведомости, 1874, 22 янв., № 22; 5 февр., № 36; 9 мая, № 126.
- 55 МОИ СТРАНСТВОВАНИЯ ПО МОНГОЛИИ. — Вестник Европы, Москва, 1874, № 7, 212—304.
- 56 ЧТО ТАКОЕ СЛАВЯНСКАЯ ВЗАИМНОСТЬ. — Неделя, 1874, 29 сент., № 39, стубл. 1424—1431.
Рец. на кн.: Первольф И. И., Славянская взаимность с древнейших времен до XVIII века, С. Петербургъ, 1874.
- 57 ОЧЕРКИ ВОСТОЧНОЙ СИБИРИ. — Древняя и новая Россия, С. Петербургъ, 1875, № 1, 66—65; № 2, 201—219; № 3, 302—312; № 7, 232—242; № 11, 230—255; № 12, 381—388.
- 58 ВОСПОМИНАНИЯ ИЗ ПУТЕШЕСТВИЯ ПО СЕРБИИ В 1867 ГОДУ. — Вестник Европы, Москва, 1875, № 11, 5—34.
- 59 СЕРБСКАЯ МОРАВА: ВОСПОМИНАНИЯ ИЗ ПУТЕШЕСТВИЯ ПО СЕРБИИ В 1867 ГОДУ. — Вестник Европы, Москва, 1876, № 4, 517—558.
- 60 НАШИ ОТНОШЕНИЯ К СЕРВАМ: (Поученье из прошлого и настоящего). — Древняя и новая Россия, С. Петербургъ, 1877, № 2, 174—191.
- 61 С. ПЕТЕРБУРГСКАЯ ЗЕМЛЕДЕЛЬЧЕСКАЯ КОЛОНИЯ: Исправительно-воспитательное заведение для малолетних мужского пола. — Журналъ гражданского и уголовного права. — С. Петербургъ, 1877, № 4, 151—226; № 5, 59—94; № 6, 63—160.
- 62 РОССИЯ И СЛАВЯНЕ БАЛКАНСКОГО ПОЛУОСТРОВА. — Древняя и новая Россия, С. Петербургъ, 1878, № 2, 144—169.
- 63 БИТВА У КАМЕНИЦИ, БЛИЗ НИША В МАЕ 1809 ГОДА: Эпизод из истории войн за освобождение. — Древняя и новая Россия, С. Петербургъ, 1878, № 5, 53—63.
- 64 БОЛГАРСКИЙ ХАЙДУКЪ ТАНАЙОТ И ЕГО ЗАПИСКИ. — Отечественные записки, С. Петербургъ, 1878, № 8, 345—388.

- 65 ВЕНА, 10 июля. — Новое время, С. Петербургъ, 1878, № 854.
- 66 ИЗ БЕЛГРАДА, 16, 21, 25, 27 и 29 июля; 5, 12, 18 и 25 августа. — Новое время, С. Петербургъ, 1878, № 863, 865, 869, 872, 874, 875, 876, 887, 888, 895 и 903.
- 67 [ИЗ ШАПЦА], 7, 8, 9, 10 и 19 сентября. — Новое время, С. Петербургъ, 1878, № 914, 415, 920, 921, 922 и 930.
- 68 [ИЗ БЕОГРАДА], 24, 25 сентября, 11 октября, 2 ноября. — Новое время, С. Петербургъ, 1878, № 934, 935, 351, 975.
- 69 АНДРИЕВИЦА, 3 октября. — Русский курьер, Москва, 1879, № 56.
- 70 ПОЪЗДКА ВЪ ЗВОРНИКЪ. I, 19 окт. — Новое время, С. Петербургъ, 1878, № 949.
- 71 ГУСИНЬСКАЯ ЭКСПЕДИЦИЯ. — Русский курьер, 1880, 1 янв., № 1; 3 янв., № 2; 18 янв., № 17; 19 янв., № 18, 22 янв., № 18, 22 янв., № 21, 23 янв., № 22, 29 янв., № 28, 31 янв., № 30; 8 февр., № 38.
- 72 ТЕЛЕГРАММЫ, Андриевца, 30 декабря и 1 января. — Русский куверь, 1880, 3 янв., № 2. Без подписа.
- 73 ТЕЛЕГРАММА, Цетинье, 18 февраля. — Русский куверь, 1880, 22 февр., № 51; 23 февр., № 52.
- 74 ТЕЛЕГРАММА, Цетинье, 26 февраля. — Русский куверь, 1880, 13 марта, № 70.
- 75 ТЕЛЕГРАММА, Цетинье, 27 февраля. — Русский куверь, 1880, 18 марта, № 75.
- 76 ТЕЛЕГРАММА, Цетинье, 3 апреля. — Русский куверь, 1880, 19 апр., № 107.
- 77 ТЕЛЕГРАММА, Подгорица, 11 апреля. — Русский куверь, 26 апр., № 111. Без подписа.
- 78 [Без наслова]. — Русский курьер, 1880, № 18.
- 79 [Без наслова]. — Русский курьер, 1880, № 21, 22.
- 80 ОЧЕРКИ ЧЕРНОГОРЬЯ. — Русская мысль, Москва, 1880, № 1, 1—16.
- 81 НАБЛЮДЕНИЯ ВО ВРЕМЯ ПУТЕШЕСТВИЯ ПО БОСНИИ В 1879 ГОДУ. — Журнал министерства народного просвещения, С. Петербургъ, 1880, № 3, отд. 2, 1—71.
- 82 ЧЕРТЫ ИЗ БОЕВОЙ ЖИЗНИ ЧЕРНОГОРИИ. — Русская мысль, Москва, 1880, № 5, 1—34; № 6, 1—35. CRNOJEVIĆ

- 83 ОЧЕРКИ ЧЕРНОГОРЬЯ. — Журнал министерства народного просвещения, 1880, № 12, 297—324.
- 84 ПУТОВАЊЕ ДР. Б. ШВАРЦА ПО ЦРНОЈ ГОРИ (од 21 априла до 10 маја 1881). — Глас Црногорца, Цетиње, 1881, бр. 21, 2—3, 22, 2—3; 23, 2—3. Потпис: П. Р.
- 85 НЕГУШИ. — Русская мысль, 1881, № 1, 364—390.
- 86 ПРЕПРОВОДИТЕЛЬНАЯ ЗАМЕТКА, ПУБЛИКАЦИЯ И КОММЕНТАРИИ К ЗАПИСКЕ ВЕНЕЦИАНСКОМУ СЕНАТУ О ЗАСЛУГАХ ЧЕРНОГОРЦЕВ ПЕРЕД ВЕНЕЦИАНСКОЙ РЕСПУБЛИКОЙ. — Памятники древней письменности. С. Петербургъ, 1882, Т. 33.
- 87 НОВА КАРТА ЦРНЕ ГОРЕ ЗА ШКОЛЕ. (Израђена војно-топографским одјељењем у Петрограду). — Глас Црногорца, 1882, 34, 15. VIII, 2. Потпис: Р.
- 88 МАТЕРИАЛЫ ДЛЯ ИСТОРИИ БОГУМИЛОВ В СЕРБСКИХ ЗЕМЛЯХ. — Журнал Министерства народного просвещения, 1882, № 3, 32—51.
- 89 ЧЕРНОГОРИЯ. Описание путешествия внутри ея, вместе с географическим очерком страны. Сочинение д-ра Б. Шварца. Лейпциг, 1883. — Журнал Министерства народного просвещения, 1883, № 2, 392—447. Потпис: А. О-ский.
- 90 В НОВЫХ ВЛАДЕНИЯХ ЧЕРНОГОРИИ: (Очерки из путешествия). — Русская мысль, 1883, № 7, 161—217; № 8, 144—170.
- 91 ЧЕРНОГОРЕЦ И ЧЕРНОГОРКА. — Журнал Министерства народного просвещения, 1884, № 8, 258—298.
Рец. на кн.: Попович-Липовац И. Ю., Россия и Черногория со времени имп. Петра I, С. Петербургъ, 1883.
- 92 О САВРЕМЕННОМ СОСТОЯНИИ ПИСЬМЕННЫХ ПАМЯТНИКОВ В ЧЕРНОГОРИИ. — Журнал Министерства народного просвещения, 1884, № 9, 56—65.
- 93 ПЈЕСМЕ ИЗ ВАСОЈЕВИЋА; Збирка са предговором. — Црногорка. Цетиње, 1884, 4, 45—47; 7, 57—59; 8, 67—68; 9, 74—75; 10, 82—84; 11, 91—92; 12, 99—100; 13, 106—108; 17, 135—136; 18, 144—150—151; 19, 158—159; 20, 167—168, Потпис: Р.
- 94 ПЕРО СУНДЕЧИЧ: (Сын поэта Йована Сундечича; умер 20 января 1884 г. в Которе). — Известия славянского благотворительного общества, 1884, № 3, 35—37. Потпис: П. Р.
- 95 „БАЛКАНСКАЯ ЦАРИЦА“ Драма князя Черногорского Николая. — Известия славянского благотворительного общества, 1884, № 4, 33—36. Потпис: П. Р.

- 96 ПРОСЛАВЛУНИЕ ДЛЈА ТЫСЈАЧЛЕТЈА КОНЧИНУ СВ. МЕТОДИЈА НА ЦЕТИНЬЕ И ВО ВСЕЈ ЧЕРНОГОРИИ. — Известия славянскаго благотворительнаго общества, 1885, № 4, 239—243. Потпис: П. Р.
- 97 РЕЛИГИОЗНИЙ ВОПРОС В БОСНИИ И ГЕРЦЕГОВИНЕ. — Известия славянскаго благотворительнаго общества, 1885, № 4, 403—411.
- 98 ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ РОССИЕЙ И ЧЕРНОГОРИЕЙ ПРИ ВЛАДИКАХ: (По новым документам). — Журнал Министерства народнаго просвещения, 1885, № 6, 185—230.
- 99 [РЕЦЕНЗИЈА]. — Журнал Министерства народнаго просвещения, 1886, № 2, 360—376.
Рец. на кн.: Мансуров В. П., Базилика императора Константина в святом граде Иерусалиме: По поводу расколов близ храма Гроба Господня, Москва, 1885—1886.
- 100 ЗНАЧЕНИЕ ПРАВЛЕНИЯ ВЛАДЫК В ИСТОРИИ ЧЕРНОГОРИИ. — Известия славянскаго благотворительнаго общества, С. Петербургъ, 1886, № 4—5, 162—180.
- 101 [РЕЦЕНЗИЈА]. — Журнал Министерства народнаго просвещения, С. Петербургъ, 1886, № 12, 382—405.
Рец. на кн.: Ястребов И. С.
Обичай и песни турецких сербов (в. Призрене, Ипекѣ, Мораве и Дибре). — С. Петербургъ, 186.
- 102 МИРОВОЗЗРЕНИЕ ЧЕРНОГОРСКОГО НАРОДА. — Известия Русскаго географическаго общества, С. Петербургъ, 1886, № 5, 489—542; № 7, 617—654.
- 103 ПО ПОВОДУ ЦЕРКОВНОЙ КОНВЕНЦИИ МЕЖДУ ЧЕРНОГОРИЕЙ И РИМСКОЙ КУРИЕЙ. — Известия славянскаго благотворительнаго общества, С. Петербургъ, 1886, № 1, 31—34.
- 104 ВОЗРАЖЕНИЕ Г. МЕДАКОВИЧУ. — Известия славянскаго благотворительнаго общества, С. Петербургъ, 1886, № 11—12, 550—553.
- 105 ПИСЬМА ИЗ ЧЕРНОГОРИИ. — Известия славянскаго благотворительнаго общества, С. Петербургъ, 1886, 557—563.
- 106 ПУТ НА ИВАН-ГРАД. — Глас Черногорца, 1887, бр. 36, стр. 1—2; бр. 38, стр. 1—3. Потпис :Н. Т. и П. Р.
У коауторству са Ником Татаром.
- 107 КАРТА КНЯЖЕСТВА ЧЕРНОГОРСКОГО. Составлена в Военно-топографическом отделе Главнаго штаба по съемкам 1860—1866 и 1879—1881 годов. Дополнена по сведениям П. А. Ровинскаго. — С. Петербургъ, 1889 (размѣр 1:294000/68x51)

- 108 О ТЕХНИЧЕСКИХЪ ТЕРМИНАХЪ В ЗАКОНОДАТЕЛЬНОМЪ. Чтение В. В. Богущича Петроградъ, 1890. Издание руско-славянскаго книжнаго магазина (Геруць—Дашевъ). — Нова Зета, 1890, 1, 196. Без подписа.
- 109 DIE WAHRHEIT ÜBER MAKEDONIEM VON SPIRIDON GORČEVIĆ (ANTWORT AUF DIETRANSCHES SCHMÄNSCHRIFT »DAS WOLKSTUM DER SLAVEN MAKEDONIENS«). Wien 1890. — Preis 30 Kreuzer. — Нова Зета, 1890, 1, 196—197. Без подписа.
- 110 УМИРЕНЬЕ КРОВИ В ГРЕЛЕ, В ЮЖНО-АДРИАТИЧЕСКОМ ПРИМОРЬЕ 27 АВГУСТА 1890 ГОДА. — Живая старина, С. Петербургъ, 1890, № 2, 63—77.
- 111 ХОРВАТСКОЕ ТОРЖЕСТВО В ДАЛМАЦИИ: (Открытие памятника Качичу Миосичу). — Благовест. — С. Петербургъ, 1890, № 3, 82—86.
- 112 ОТВОРЕНО ПИСМО „ГЛАСУ ЦРНОГОРЦА“ ПРИЛИКОМ ПРЕВОЂЕЊА У ИСТОМЕ МОЈЕ КЊИГЕ О ЦРНОЈ ГОРИ. — Глас Црногорца, Цетиње, 1891, XX, 13, 23. III, 1—2—3.
- 113 SVETEM SLOVANSKYM-CESTY L. KUBÝ, NA ČERNÉ HORE. — Popsáni cest zr. 1890 a 1891 d. I, se šet. 1. Pobebradi. 1892, 8°. — (По Словенском свјету — путовање Л. Кубе. У Црној Гори. Путопис 1890. и 1891. г.). — Глас Црногорца, XXI/1892, бр. 5, 1, II, 2—3. Потпис: Р.
- 114 (К ТУМАЧЕЊУ „ГОРСКОГ ВИЈЕНЦА“). Из Пиве нам пише пријатељ. — Глас Црногорца, XXI/1892, бр. 5, 1. II. 3. Потпис: О. Н.
- 115 SVĚTEM SLOVĀNSKYM. CESTY I. KUBÝ. Die I. SEŠIT 4. — Глас Црногорца, XXI/1892, 33, 15. VIII, 3. Потпис: X.
- 116 DR KURT HASSERT: REISE DURCH MONTENEGRO NEBST BEMERKUNGEN ÜBER LAND UND LEUTE. — су 30 слика у тексту и картом. Беч, 1893, 8°, VI, 236. — Глас Црногорца, XXII/1892, 47, 21. XI, 3. Потпис: П. Р.
- 117 E. CARTARON: EXPLOITATION FORESTIERE DU MONTÉNĒGRO. Les Ressources, Son Avenir. De l'utilité de la Construction d'un chemin de ter Rapport et Etudes par — Paris, 1892, 8°, pp. 19. — Глас Црногорца, XXI/1892, 50, 12. XII, 3. Потпис: X.
- 118 L. KUBA: SVĚTEM SLOVĀNSKÝM. Praha, 1892. seš. 6 i 7. — Глас Црногорца, XXI/1892, 51, 19. XII, 3—4. Потпис: X.
- 119 ПРОДОЛЖЕНИЕ РАСКОПКИ ДРЕВНЕЙ ДИОКЛЕИ С 22 ФЕВРАЛЯ ДО 12 МАЯ 1891 ГОДА. — Журнал Министерства народнаго просвещения, С. Петербургъ, 1892, № 1, 5, 15—34.
- 120 ЧЕРНОГОРИЈА ПРЕЖДЕ И ТЕПЕРЬ. — Словенское обозрение, С. Петербургъ, 1892, № 3, 415—422. CRNOJEVIĆ

- 121 ИМУШЕСТВЕННЫЙ ЗАКОНИК ЧЕРНОГОРИИ 1888 ГОДА И ЕГО ОТНОШЕНИЕ К НАРОДНОЙ ЖИЗНИ И ОБЫЧНОМУ ПРАВУ. — Юридический вестник, Москва, С. Петербургъ, 1892, № 10, 159—174; № 12, 492—523.
- 122 КНИЖНЫЕ НОВОСТИ ИЗ ЧЕРНОГОРИИ. — Словенское обозрение, С. Петербургъ, 1892, № 12, 542—551. Подпис: П. Р.
- 123 CODE GÉNÉRAL DES LIENS POUR LA PRINCIPANTÉ DE MONTÉ-NEGRO DE 1888. Traduit par Rodolphe Dureste, membre de l'Institut, con seiller à la Cour de Cassation et Albert Rivière, ancien Magistrat Secrétaire Général de la Societé Générale des Prisons. Paris 1892. — Глас Црногорца, XXII/1893, 10, 6. III, 3—4. Подпис: Р-ц.
- 124 СТ. НОВАКОВИЋ: ПРВИ ОСНОВ СЛОВЕНСКИХ КЊИЖЕВНИКА МЕЂУ БАЛКАНСКИМ СЛОВЕНИМА. Легенда о Владимиру и Косари (културно-историјске студије). Београд, 1893, 8°, VIII, 299. — Глас Црногорца, XXII/1893, 42, 16. X, 3—4. Потпис: Р. Ц.
- 125 ОТЧЕТ ЦЕТИНСКОГО ДЕВИЧЬЕГО ИНСТИТУТА ИМП. МАРИИ ЗА 1891—1892. УЧЕБНЫЙ ГОД. — Журнал Министерства народного просвещения, С. Петербургъ, 1893, № 6, отд. 4, 13—24.
- 126 ПРИМОРЬЕ И ГОРЫ: (Бокка и Черногория). — Книжки недели, С. Петербургъ, 1893, № 10, 5—37.
- 127 (+ П. А. ГАЈДЕНБУРОВ, рођ. 1841. г. †1893.) — Глас Црногорца, XXIII/1894, 3, 15. I, 2. Подпис: Р-Ц.
- 128 СТАРА СРПСКА ВОЈСКА. Историјске скице од Ст. Новаковића. Београд, 8°, 208. — Глас Црногорца, XXIII/1894, 5, 29. I, 1—2. Подпис: Рц. —
- 129 DR V. JAGIĆ: DER ERSTE CETIGNER KIRCHENDRUCK VOM 1494. (Prva cetinjska crkvena knjiga od god. 1494). Eine bibliographisch-Lexicalische Studie. 1-te Hälfte, Bibliographisch-kritische mit einer Tadel. Wien, 1844, in 4°, 30. — Глас Црногорца, XXIII/1894, 7, 12. II, 2—3. Подпис: Р-ц.
- 130 DR JOSEF KARÁSEK: CETYNSKI OKTOICH — KE ŠTYRSTOLETE MU JUBILEU. — V Praze, 1894, 8°, 20. — Глас Црногорца, XXIII/1894, 9, 26. II, 2—3. Подпис: Рц.
- 131 ПРОФ. И. С. ПАЛЬМОВЪ: „ПРАВОСЛАВЫЙ ВОСТОКЪ“ ВЪ 1893. Г. С-Петербургъ, 1894, 8°, 48. — Глас Црногорца, XXVII/1894, 12, 19. III, 2—3. Подпис: Рц.
У коауторству са Ником Татаром.
- 132 DR KURT HASSERT: DIE LANDSCHAFTS FORMEN VON MONTENEGRO. Gotha, 1894, in 4°, 8. — Глас Црногорца, XXIII/1894, бр. 15, 9. IV, 2. Без потписа.

- 133 ПРОГРАМ ЖУРНАЛА „ВИЗАНТИЙСКИ ВРЕМЕНИКЪ“. — Глас Црногорца, XXIII/1894, 15, 9. IV, стр. 2. Без потписа.
- 134 КНЯЗЯ ЧЕРНОГОРСКОГО НИКОЛАЯ БАЛКАНСКАЯ ЦАРИЦА. — Глас Црногорца, XXIII/1894, бр. 17, 23. IV, стр. 3. Без потписа.
- 135 MEMORIAL FOR INTERNATIONAL ARBITRATION. The World's Columbian Exposition. — Глас Црногорца, XXIII/1894, бр. 17, 23. IV, 3—4. Потпис: Рц.
- 136 ЧЕРНОГОРИЯ В 1893 ГОДУ. — Славянское обозрение: Сб. ст. по славяноведению, С. Петербургъ, 1894, 283—302.
- 137 ПРАЗДНИК „КЕРСТНОГО ИМЕНИ“ В ЧЕРНОГОРИИ: (Крсно име или Слава). — Русская беседа, С. Петербургъ, 1895, № 1, 63—84.
- 138 ДЕВИЧИЙ ИНСТИТУТ ИМПЕРАТРИЦЫ МАРИИ В ЦЕТИНЬЕ В ЧЕРНОГОРИИ: (По поводу ея двадцатипятилетия 1869—1894 г.г.). — Славянское благотворительное общество, С. Петербургъ, 1895.
- 139 [Рецензија]. — Православна споменица четиристогодишњице ободске штампарије, Цетинье, 1895, 280—284.
Рец. на књ.: Jagić V., Der erste Cetigner Kirchendruck von J. 1494. — Wien, 1894.
- 140 ЧЕРНОГОРСКАЯ ВОЙНА (Различне ее види и способы воевания) — Русская беседа, С. Петербургъ, 1895, № 10, 181—189; № 11, 147—161; 1896, № 1, 115—146; № 3, 122—131; № 5—6, 103—124; №8, 84—103.
- 141 ЛИПСКА ПЕЋИНА. — Глас Црногорца, XXV/1896, бр. 24, 15. VI, 4. Потпис: X.
- 142 СТРАНА УБИЙСТВ: [ПИСЬМО ИЗ ЦЕТИНЬА]. — Неделя, 1896, 25 авг., № 34, 1109—1111. Потпис: Р-ц.
- 143 ЧЕРНОГОРИЯ В ИСТОРИИ И ЛИТЕРАТУРЕ ИТАЛИИ И ИХ ВЗАИМНОЕ ПОЛИТИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНИЕ. — Журнал Министерства народного просвещения, С. Петербургъ, 1898, № 8, отд. 2, 207—242.
- 144 СБОРНИК ПАНАЙОТА ДЬИНОВСКОГО ИЗ СЕЛА ГАЛИЧНИКА (В ДЕВРАХ). — Живая старина, С. Петербургъ, 1898, № 1, 113—129; № 2, 236—250; 1899, № 1—2, 230—248.
- 145 ПРИЛОЗИ ЗА БИБЛИОГРАФИЈУ ЦРНЕ ГОРЕ. — Просвјета, 1898, IX, 3, 225—226; 4, 293—296; 5, 349—352; 6, 397—400; 7, 448—450. Потпис: X.
- 146 ДОДАТАК К ОПИСУ МОНАСТИРА ДОБРИЛОВИНЕ. — Просвјета, 1898, XI—XII, 645—646. Потпис: X.

- 147 [РЕЦЕНЗИЈА]. — Изв. Отделение русского языка и словесности императорской Академии наук, С. Петербургъ, 1899, № 3, 65—73.
Рец. на кн.: Руварац И., Montenegrina: Прилошци историји Црне Горе. — Сремски Жарловци, 1898.
- 148 [Рецензија]. — Изв. Отделение русского языка и словесности императорской Академии наук, С. Петербургъ, 1898, 1112—1127.
Рец. на кн.: Качановский В. В., История Сербии с половины XIV до конца XV века. Т. 1. Критические исследования источников, Киев, 1899.
- 149 СТЕПАН АННИВАЛ ЗАНОВИЧ, АВАНТЮРИСТ XVIII СТОЛЕТИЯ. — Исторический вестник, С. Петербургъ, 1899, № 9, 902—942.
- 150 [Рецензија]. — Исторический вестник, С. Петербургъ, 1899, 1011—1012. Потпис: Ћ.
Рец. на кн.: Роганович Ј. П., Черногорский теократизм 1496—1815, Казань, 1899,
- 151 КОПЬЕ МУРЗАМЕЦКОЕ. — Исторические связи в славянском фольклоре: Сб. ст. Ленинград, 1968, 26—29.
- 152 [Рецензија]. — Исторический вестник, С. Петербургъ, 1900, № 1, 380—383, Потпис: Ћ.
Рец. на кн.: Гопевич С., Старая Сербия и Македония: Историкоэтнографическое исследование, С. Петербургъ, 1899.
- 153 [Рецензија]. — Изв. Отделение русского языка и словесности императорской Академии наук С. Петербургъ, 1900, № 1, 290—314.
Рец. на кн.: Симоновић П. К., Старинные сборники русских пословиц, поговорок, загадок и прочего XVII—XIX столетий, С. Петербургъ, 1898, Вып. I.
- 154 ЧЕРНОГОРСКАЯ ИСТОРИЯ ПЕРЕД СУДОМ АРХИМАНДРИТА ИЛАРИОНА РУВАРЦА: (По поводу его сочинения »Montenegrina«. Прилошци историји Црне Горе“. 1898). — Журнал Министерства народного просвещения С. Петербургъ, 1900, № 4, 342—383. Потпис: Р-ц.
Преведеко у: Глас Црногорца, Цетиње, 1900, 27—30.
- 155 [Рецензија]. — Изв. Отделение русского языка и словесности императорской Академии наук, С. Петербургъ, 1901, № I, 324—339.
Рец. на кн.: Кънчов В.: Македония: Этнография и статистика, София, 1900.
- 156 СЛАВЯНОВЕДЕНИЕ И ЕГО ПРОПАГАНДА В РУССКОМ ОБЩЕСТВЕ. — Журнал Министерства народного просвещения, С. Петербургъ, 1901, № 3, отд. 2, 156—180. Потпис: Р-ц.
- 157 [Рецензија]. — Отделение русского языка и словесности императорской Академии наук, С. Петербургъ, 1902, № 1, 399—418,
Рец. на кн.: Харузин А. Н. Восток и Герцеговина: Очерки оккупированной провинции Австро-Венгрии, С. Петербургъ, 1901.
- 158 [Рецензија]. — Изв. Отделение русского языка и словесности императорской Академии наук, С. Петербургъ, 1902, № 2, 402—408.

- Рец. на књ.: Новаковић, С., Српска књига, њени продавци и читаоци у XIX веку. — Београд, 1900.
- 159 [Рецензија]. — Изв. Отделение русского языка и словесности императорской Академии наук, С. Петербургъ, 1902, № 2, 402—408.
Рец. на књ.: Новаковић С., Српска књига, њени продавци и читаоци у XIX веку.
- 160 ОТЧЕТ О XIV ПРИСУЖДЕНИИ ПУШКИНСКИХ ПРЕМИЙ. — Сборник Отделения русского языка и словесности имп. Академии наук, С. Петербургъ, 1903, Т. 75, 72—106.
Рец. на књ.: Сербский народный эпос. — Сумы, 1897.
- 161 ЧЕРНОГОРИЯ И ВАТИКАН. — Известия Славянского благотворительного общества, 1903, № 5, 21—28.
- 162 САВВА КОСАНОВИЧ, БЫВШИЙ МИТРОПОЛИТ БОСНИЙСКИЙ. — Известия Славянского благотворительного общества, 1903, № 7, 34—40.
- 163 ЧЕРНОГОРСКИЕ ИЗДАНИЯ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ ВЕКА. — Славянские литературные связи: Сб. ст., Ленинград, 1968, 261—264.
- 164 РЕФОРМЫ В ЧЕРНОГОРИИ: (6. декабря 1903 года). — Известия Славянского благотворительного общества, С. Петербургъ, № 2, 5—17; № 3, 5—18; № 4, 5—14; № 5, 29—41; № 6, 31—43; № 7, 63—75; № 8, 29—39. Потпис: Р-ц.
- 165 ЧЕРНОГОРСКАЯ АВТОКРАТИЯ И КОНСТИТУЦИЯ. — Известия Славянского благотворительного общества, С. Петербургъ, 1906, № 6—7; 1907, № 1—8. Потпис: Р-ц.
- 166 СОФЬЯ ПЕТРОВНА МЕРТВАГО. — Известия Славянского благотворительного общества, С. Петербургъ, 1909, № 3, 384—412; № 4, 481—508.
- 167 ИЗ НЕРЧИНСКА В КИТАЙ С КАРАВАНОМ В 1871—1872 ГОДАХ. — Записки ИРГО по отделению этнографии: Сб. в честь 70-летия Г. Н. Потанина, С. Петербургъ, 1909, Т. 34, 567—667 + карт.
- 168 [Рецензија]. — Изв. Отделение русского языка и словесности императорской Академии наук, С. Петербургъ, 1910, № 3, 314—333.
Рец. на књ.: Записки ИРГО по отделению этнографии.
- 169 АЛБАНИЯ И АЛБАНСКОЕ ДВИЖЕНИЕ. — Изв. Министерства иностранных дел., С. Петербургъ, 1912, № 6, 147—176.
- 170 ДВУХСОТЛЕТИЕ СНОШЕНИЙ РОССИИ С ЧЕРНОГОРИЕЙ (1711—1911 г. г.). — Журнал Министерства народного просвещения, С. Петербургъ, 1912, № 9, отд. 4, 1—90.

- 171 »ОБРАЩЕНИЕ К ОБЩЕСТВУ КРУЖКО ЛИЦ. ИНТЕРСУЮЩИХСЯ СЛАВЯНСКИМ ВОПРОСОМ«. — Речь, С. Петербургъ, 1912, 19. окт., № 287.
- 172 ГОРА ЛОВЧЕН. — Известия Славянского благотворительного общества, С. Петербургъ, 1913, № 9, 118—120; № 10, 137—138.
- 173 ДИБРА ИЛИ ДЕБРЫ. — Известия Славянского благотворительного общества, С. Петербургъ, 1913, № 27, 430—432.
- 174 СЕРБСКАЯ ХРОНИКА В ЛАТИНСКОМ ПЕРЕВОДЕ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ XII СТОЛЕТИЯ. — Изв. Отделения русского языка и словесности императорской Академии наук, С. Петербургъ, 1915, № 4, 187—254.
- 175 О СТАЊУ ПИСАНИХ СПОМРНИКА У ЦРНОЈ ГОРИ. — Побједа, 1989, XLV, 5 и 12. II, 16.
Поднаслови: Куда је нестало благо; Шта је било са библиотеком. Из часописа Министарства народног просвешћенија (1883, септембар) превели Вукале Ђерковић и Славко Шћепановић.

II. БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА О П. А. РОВИНСКОМ

- 1 АЗАДОВСКИЙ М. К.: *Пути этнографических изучений Восточно-Сибирского Отдела Государственного Русского Географического общества.* — Иркутск, 1926.
- 2 АНУЧИН Д. Н.: *П. А. Ровинский.* — *Землеведение*, 1916, № 3—4, 219—220.
Некролог.
- 3 АРЕПЬЕВ Н.: *П. А. Ровинский.* — *Речь*, 1916, 18 янв.
Некролог.
- 4 АРСЕНЬЕВ К.: *П. А. Ровинский.* — *Вестник Европы*, 1916, № 2, 357—358.
Некролог.
- 5 БАЖОВА А. П.: *Русско-югославянские отношения во второй половине XVIII в.* — Москва, 1982, 24—25, 90, 157.
- 6 БАЗАНОВ В. Г.: *Рукописное наследие П. А. Ровинского.* — Рад XIII-ог конгреса Савеза фолклориста Југославије. — Скопје, 1968, 391—395.
- 7 БАЗАНОВ ВАС.: *Русские революционные демократы и народознание*, Ленинград, 1974, 221—222.
- 7а БЛАГОЈЕВИЋ Обрен: *Павле А. Ровински.* — У: *Економска мисао у Црној Гори (до другог светског рата)*. САНУ, Посебна издања, књ. DLXXX. Одељење друштвених наука, књ. 96. Београд, 1988, 186—192.

- 8 ВАСИЛЬЕВА М. А.: *Песни Казанского студенчества 1850—1860 гг.* — Учен. зап. / Казанск. гос. ун-т. — 1930, № 5, 843.
- 9 ВЕРГУН Д. Н.: *Крупная потеря: (С смерти П. А. Ровинского).* — Новое время, Санкт-Петербург, 1916, 19 янв.
- 10 ВЕЩЕЛЬ Е. В.: *П. А. Ровинский о военном деле у Черногорцев.* — У: П. А. Ровинский (1831—1916) и его время. Калинин 1988, 86—97.
- 11 ВИЛЬЧИНСКИЙ В. П. *Жизнеописание Панайота Хитрова.* — Славянские страны и русская литература: Сборник статей. — Ленинград, 1973, 222—237.
- 12 ВИНКЛЕР П. П.: *Дворяне Ровинские: Генеология и геральдика.* — Всемирная иллюстрация, С. Петербургъ 1894, 18 июня, № 25, 421.
- 13 ВИНОГРАДОВ Г. С.: *Письмо М. К. Азадовскому.* Иркутск, 24 марта 1929. г. — Литературное наследство Сибири, Новосибирск, 1969, Т. 1, 199.
- 14 ВУЛЬФСОН Г. Н.: *Глашатай свободы. Страницы из Жизни Афанасия Прокопьевича Шапова.* — Казань, 1984, 142.
- 15 ВУЛЬФСОН Г. Н.: *Соратник Н. Г. Чернышевского. П. А. Ровинский и Казанское отделение „Земли и воли“, РСР. Чернышевский и его эпоха; Сборник статей* — Москва, 1979, 134—147.
- 16 ВУЛЬФСОН В. Н., Муньков Н. Н.; *К изучению исторических взглядов П. А. Ровинского, видного землевольца 60-х гг.* — Учен. зап. / Казанск. гос. пед. ин-т. — 1967, вып. 50, 294.
- 17 ГРОСУЛ В. Я.: *Российские революционеры в Юго-Восточной Европе.* — Кишинев, 1973, 318—343.
- 18 ГРОСУЛ В. Я.: *Революционная Россия и Балканы (1874—1883).* — Москва, 1980, 236—276.
- 19 ГРОТ К. Я.: *Памяти П. А. Ровинского.* — Новое время, 1916, 17 янв.
- 20 ГУДКОВ В. П.: *История литературного языка у сербов в освещении Н. А. Попова.* — Советское славяноведение, Москва. — 1986, № 2, 58.
- 21 ДАВЫДОВ Ю. В.: *Герман Лопатин, его друзья и враги.* — Москва, 1984, 83, 91.
- 22 *Деятели революционного движения в России: Библиографический словарь.* — Москва — Ленинград, 1929, Т. 1, ч. 2, 350—351.
- 23 *Документы к истории славяноведения в России (1850—1912)* / Под ред. Б. Д. Грекова. — Москва Ленинград, 1948, 37, 40, 126, 128, 158, 362.

- 24 ДОЛОБКО М. Г.: *П. А. Ровинский*. — Журнал Министерства народного просвещения, С. Петербургъ, 1916, Кн. 7, 16—25. Некролог.
- 25 ДОСТОЕВСКИЙ Ф. М.: *Дневник писателя*, 1979 г. — Полн. собр. соч., В 30 т. — Ленинград, 1981, Т. 22, 117—126.
- 26 ДУРКОВИЋ ЛЪУБОМИР: *Да ли је Павла Руса замијенио Станко Пољак?* — Зета, Подгорица, 1938, IX, 45, 3.
- 27 ДЬЯКОВ В. А., МБІЛЬНИКОВ А. С.: *Об основных этапах истории развития славяноведения в дореволюционной России*. — Славяноведение дореволюционной России: Библиографический словарь, Москва, 1979, 28, 30, 32.
- 28 ДЬЯКОВ В. А.: *Политические интерпретации идеи славянской солидарности*. — Методологические проблемы истории славистики. Москва, 1978, 246.
- 29 ЕЛМАНОВА Е. А.: *П. А. Ровинский — исследователь восточной Сербии*. — У: П. А. Ровинский (1831—1916) и его время. Калинин 1988, 97—105.
- 30 *Журнал заседаний отделения этнографии РГО от 3. 4. 1870*. Отчет Ровинского о путешествии по Сербии. — ИРГО, 1871, Т. 6, № 2, 309—311.
- 31 ИВАНОВ С. Ю.: *Ровинский о сербском народе*. Опыт этнопсихологической характеристики. — У: П. А. Ровинский (1831—1916) и его время. Калинин 1988, 54—66.
- 32 ИВАНОВА Ю. В.: *П. А. Ровинский — этнограф*. — У: П. А. Ровинский (1831—1916) и его время. Калинин, 1988, 15—26.
- 33 ИВАНОВА Ю. В.: *Северная Албания в XIX — начале XX в.* — Москва, 1973, 52, 72, 74, 77, 88, 93, 119, 125, 126, 137, 237.
- 34 ИЛЬИНСКИЙ Г. А., ЛАВРОВ П. А.: *Разбор труда П. А. Ровинского „Черногория...“*, т. I и т. II. Спб. 1906. — Живая старина, Санкт-Петербургъ, 1906, Т. 15, вып. 4, 68—69.
- 35 ИСТОМИН Ф. М.: *Отзыв о труде П. А. Ровинского „Черногория...“*, Отчет РГО за 1890, С. Петербургъ, 1891, 27—33.
- 36 Казанский университет, 1804—1979: *Очерки истории*. — Казань, 1979, 79, 81.
- 37 КАРАСЕВ А. В.: *Сербское государство на пути к парламентаризму 1858—1878 гг.* — Формирование национальных независимых государств на Балканах (конец XVIII — 70-е годы XIX в.). — Москва 1986.

- 38 КАРАСЕВ В. Г.: *Сербский демократ Живоин Жуевич*. — Москва, 1974, 84—103, 291—299.
- 39 КАРАСЕВ В. Г.: *Старая фотография заговорила*. — Советское славяноведение, Москва, № 1, 96—97.
- 40 КИЯМОВА К. И.: *О взглядах П. А. Ровинского на историю славян*, Науч. тр. / Курск. с.-х. ин-т. — 1968, 65—75.
- 41 КОЗЬМИН Б. П.: *Русская секция Первого Интернационала*. — Москва, 1957, 230.
- 42 КОНДРАТЬЕВА В. Н.: *Русские дипломатические документы об аграрных отношениях в Боснии и Герцеговине: (60—70-е годы XIX в.)*, Москва, 1971, 36—37, 134—135.
- 43 КОТЛЯРСКАЯ Л. А.: *Фрейденберг М. М.: Из истории отечественной славистики: П. А. Ровинский*. — Калинин, 1988, 80.
Содержи: Библиографию научных трудов П. А. Ровинского (стр. 60—70) и Библиографию трудов о нем (стр. 71—79):
- 44 КОТЛЯРСКАЯ Л. А.: *Фрейденберг М. М.: Ровинский в русском революционно-демократическом движении и в культурной жизни Балканских народов*. — Революционно-демократическое движение в странах Восточной Европы второй половины XIX в. и его роль в развитии интернациональных связей: (Тезисы докладов). — Львов, 1985, 146—148.
- 45 КОТЛЯРСКАЯ Л. А.: *Фрейденберг М. М.: Педагогическая деятельность П. А. Ровинского*. — Советская педагогика, 1986, № 4, 101—105.
- 46 КОТЛЯРСКАЯ Л. А.: *Научное творчество П. А. Ровинского (1831—1916) и его оценка в научной литературе*. — Советская историческая наука: проблемы изучения и преподавания. — Калинин, 1986, 135—146.
- 47 КОТЛЯРСКАЯ Л. А.: *Архивные материалы о жизни и деятельности П. А. Ровинского*. — Археографический ежегодник за 1986 год. Академия наук СССР. Отделение истории — Археографическая комиссия. — Москва, 1987, 190—195.
- 48 КОТЛЯРСКАЯ Л. А., МИХАЙЛОВ Е. В., ФРЕЙДЕНБЕРГ М. М.: *Библиография печатных трудов П. А. Ровинского*. — У: П. А. Ровинский (1831—1916) и его время. Калинин 1988, 114—125.
- 49 КОТЛЯРСКАЯ Л. А., МИХАЙЛОВ Е. В.: *Библиография трудов о П. А. Ровинского*. — Археографический ежегодник за 1986 год. Академия наук СССР. Отделение истории — Археографическая комиссия. — Калинин, 1988, 125—135.
- 50 КОТЛЯРСКАЯ Л. А.: *Русская славистика: наследие П. А. Ровинского*. — У: П. А. Ровинский (1831—1916) и его время. — Калинин 1988, 5—15.

- 51 КУБЛИЦКИЙ Г. И.: Улица „Павла Руса“. — Кублицкий Г. И. И снова Югославия. — Москва, 1967, 193—194.
- 52 ЛАВРОВ П. А.: Разбор труда П. А. Ровинского „Черногория...“, т. 1 и т. 2, 1 и 2 части, представленного на соискание премии проф-ра Котляревского. — Сб. ОРЯС, С.-Петербургъ, 1906, Т. 81, 7—59.
- 53 ЛАВРОВ П. А.: Рецензия. — Журнал Министерства народного просвещения, 1902, № 10, 332—410.
Рец. на кн.: Ровинский П. А., Черногория...
- 54 ЛАВРОВ П. А.: Рецензия — Сборник Отделения русского языка и словесности Императорской Академии наук, С. Петербургъ, 1906, Т. 81, 7—59.
Рец. на кн.: П. А. Ровинский: Черногория...
- 55 ЛАВРОВ П. А.: Ровинский П. А. и его труды о Черногории. — ИРГО, 1916, Вып. 7, 543—561.
Некролог.
- 56 ЛАПТЕВА Л. П.: Русская историография гуситского движения. — 1978, 114—126.
- 57 ЛИНКОВ Я. И.: Идеиные и тактические разногласия в рядах революционной демократии в эпоху падения крепостного права. — Исторический вестник, 1959, № 6, 60.
- 58 Литературные вечера в Казани. — Казанские губернские ведомости, 1862, 16 апр., № 15, 174.
- 59 ЛУЧИННИНА Н. А.: П. А. Ровинский о русском консульстве в Дубровнике. — У: П. А. Ровинский (1831—1916) и его время. Калинин 1988, 48—54.
- 60 МАКСИМОВ А. Н.: П. А. Ровинский. — Русские ведомости, — Москва, 1916, 22 янв.
Некролог.
- 61 МАКСИМОВ А. Н. (?): П. А. Ровинский. — Исторический вестник, С. Петербургъ, 1916, № 3, 926—927.
Некролог.
- 62 МАРКОВИЧ С.: Письмо Владимиру Йовановичу. Цюрих, 4 июля 1869 г. — Избранные сочинения, Москва, 1956, 811.
- 63 МАРТИНОВИЋ Душан: П. А. Ровински и његов библиографски рад о Црној Гори. Уз седамдесетогодишњицу смрти. — ЦАНУ, Гласник Одјелъне друштвених наука, кн. 5, 1978, 139—158.
Summary.
- 64 МИХАЙЛОВ Е. В.: Русский революционер-демократ и ученый славист П. А. Ровинский. — Москва, 1964, (дипломная работа).
- 65 МИХАЙЛОВ Е. В.: Письмо А. А. Слепцова П. А. Ровинскому от 3 апреля 1905 г. — Революционная ситуация в России в 1859—1861 гг. Москва, 1965, 426.

- 66 НАУМОВ Е. П.: *Хроника*. — Советское славяноведение, 1966, № 4, 111—113.
- 67 НИКИТИН С. А. Южнославянские связи русской периодической печати. — Москва, 1952, Т. 4, 109, 111, 121—122.
- 68 О путешествии П. А. Ровинского в Монголию с караваном гг. Бутина и П. И. Першина по Амуру. — Отчет о деятельности Сибирского отделения ИРГО за 1872 г. — Иркутск, 1873, 23.
- 69 ОРФАНОВ М. И. (МИШЛЯ). В дали: (Из прошлого). Рассказы из вольной и невольной жизни. — Москва, 1883, 20—34.
- 69а П. А. Ровинский. — Саратовский листок, 1916, 22 янв. Некролог.
- 70 ПАНТЕЛЕЕВ Л. Ф.: К биографии П. А. Ровинского. — Речь, 1916, 20 янв. Некролог.
- 71 ПАНТЕЛЕЕВ Л. Ф.: *Воспоминания*. — Москва, 1958.
- 72 ПЕТУХОВ В. К. Из архива П. А. Ровинского. — Славянские литературные связи. — Ленинград, 1968, 259—264.
- 73 ПЕТУХОВ В. К.: *Издание трудов П. А. Ровинского в Югославии*. — Советское славяноведение, Москва, 1970, № 6.
- 74 ПЕТУХОВ В. К.: К биографии П. А. Ровинского. — От „Слова“... — 357—361.
- 75 ПЕТУХОВ В. К.: *Петр Негош в русской дореволюционной и советской славистике*. — Славянские страны и русская литература, 198 —221.
- 76 ПЕТУХОВ В. К.: П. А. Ровинский (1831—1916) и русско-сербские литературные и фольклорные связи: Дис. ... канд. ист. наук. — Ленинград 1975.
- 77 ПЕТУХОВ В. К.: *Ровинский о сербских этюдах Ф. Каница*. — Сравнительное изучение литератур: Сб. ст. к 80-летию академика М. П. Алексеева. — Ленинград, 1976, 293—298.
- 78 ПЕТУХОВ В. К.: П. А. Ровинский как исследователь южнославянских литератур средневековья. — Тр. Отдела древнерусской литературы. — Ленинград, 1979, Т. 93, 456—459.
- 79 ПЕТУХОВ В. К.: *Чернышевский и П. А. Ровинский*. Н. Г. Чернышевский. Эстетика. Литература. Критика. — Ленинград, 1979, 367—382.
- 80 ПЕТУХОВ В. К.: К истории перевода и изучения сербской народной песни в России. Из архива П. А. Ровинского. — У: П. А. Ровинский (1831—1916) и его время. Калинин, 1988, 66—78.

- 81 *Поездка П. А. Ровинского на Тунку и Оку до Окинского караула для этнографических и культурно-исторических исследований.* — Отчет... ИРГО за 1870 г. — Иркутск, 1871, 17—21.
- 82 ПОРОХ ВЛ. И., ГРАЖДАНОВ Ю. Д., ВАСИЛЬЕВ И. В.: *Саратовская губерния в годы первой революционной ситуации, подготовки и проведения крестьянской реформы 1861 года.* — Саратов, 1984.
- 83 ПОЛОВИНКИН И. Н.: *Рецензия.* — Известия Славянского благотворительного общества, С. Петербургъ, 1890, № 7, 135—137, 203.
Рец. на кн.: Ровинский П. А., Петр II Петрович Негош.
- 84 ПОТАНИН Г. Н.: *Ровинский в Сибири.* — Камско-Волжская газета, 1873, 29 сент., № 110.
- 85 ПОТАНИН Г. Н.: *П. А. Ровинский.* Сибирская жизнь, Томск, 1916, 17 февр.
Некролог.
- 86 ПОТАНИН Г. Н.: *Письма.* — Иркутск, 1977. Т. 1, 52, 97.
- 87 ПУТИЛОВ Б. Н.: *Русский и южнославянский героический эпос.* — Москва, 1977, 35, 52—53, 127, 130, 147, 163, 259, 288.
- 88 ПУТИЛОВ Б. Н.: *Ровинский — собиратель, издатель и исследователь эпоса южных славян.* — Очерки истории русской этнографии. Фольклористики и антропологии. — Ленинград, 1977, Вып. 7, 145—157.
- 89 ПУТИЛОВ Б. Н.: *Героический эпос черногорцев.* — Ленинград, 1982, 7, 11, 13, 36, 38.
- 90 ПЫПИН А. Н.: *Рецензия.* — Вестник Европы, Москва, 1897, № 12, 859—863.
Рец. на кн.: Ровинский П. А., Черногория... — Т. 2, ч. 1.
- 91 РАДУСИНОВИЧ Павлие С.: *П. А. Ровински.* Победа, 1968, XXV, 2719, 16. V, 11; 2720, 19. V, 11; 2721, 23. V, 11.
- 92 *Ровинский Павел Аполлонович. Биографическая справка.* — Энциклопедический словарь / Изд. Ф. А. Брокгауз и И. А. Ефрон. С. Петербургъ, 1899, Т. 52, 873—874.
- 93 РОВДА К. И.: *П. А. Ровинский и русско-чешские общественно-литературные связи.* — Чешско-русские и словацко-русские литературные отношения. — Москва, 1968, 276—299.
- 94 РОВДА К. И.: *П. А. Ровинский в Чехии.* — Духовная культура славянских народов. Литература и фольклор, история: Сб. ст. — Ленинград, 1983, 242—262.

- 95 РОВДА К. И.: *К истории одного содружества: (Прыжов — Стороженко — Веселовский)*. — Русская литература, Ленинград, 1987, № 4, 195.
- 96 РОМАНОВ И. М.: *Н. Г. Чернышевский в Вилуйском заточении*. Якутск, 1957, стр. 42, 49.
- 97 РОССИЕВ П. А.: *Гнездо орлов*. — Москва, 1905, 22, 25—27, 30—34, 42.
- 98 РОССИЕВ П. А.: *Силуэты: (Листки из записных книжек)*. — Исторический вестник. — С. Петербургъ, 1909, № 8, 403—406.
- 99 РУДНЕВ А. Д.: *Заслуги П. А. Ровинского перед востоковедением*. — ИРГО, 1916, Т. 52, вып. 7. Некролог.
- 100 *Русско-польские революционные связи. Восстание 1863 г.: Материалы и документы*. — Москва — Вроцлав, 1963, Т. 2, 290, 299, 435, 570, 571.
- 101 СЕЛИЩЕВ А. М.: *Диалектологический очерк Сибири*. — Избрание труды, Москва, 1968, 223, 259—260.
- 102 СЕРГЕЕВ А. В.: *Исторические взгляды В. И. Григоровича*. — Казань, 1978, 14, 17, 101.
- 103 СЕРГЕЕВ А. В.: *Некоторые вопросы истории южных славян в трудах В. И. Григоровича*. — Учен. зап. / Казанск. гос. ун-т. — 1962, № 5, 82, 88, 1122.
- 104 СЛЕПЦОВА М. Н.: *Штурманы грядущей бури. Из воспоминаний*. Звенья. — Москва, 1933, Вып. 2, 433, 443.
- 105 СОБОЛЕВА Е. В.: *Организация науки в пореформенной России*. — Ленинград, 1983.
- 106 СОЛОВЬЕВ Ю. Я.: *Воспоминания дипломата*. — Москва, 1959, 147, 158, 159.
- 107 ТОЛСТОЙ Л. Н.: *Записная книжка, № 7*. — Полн. собр. соч.: В 90, т., Т. 48: Дневники и записные книжки 1858—1880. — Москва, 1952, 196.
- 108 ТОЛСТОЙ Н. И.: *Фрагмент славянского язычества: Архаический ритуал-диалог*. — Славянский и балканский фольклор, Москва, 1984, 7—8.
- 109 ТРОИЦКИЙ Н. А.: *Восемь попыток освобождения Н. Г. Чернышевского*. — Исторический Вестник, Москва, 1978, № 7, 124, 129—130.
- 110 УСАЧЕВА В. В.: *Обряд "полазник" и его фольклорные элементы в ареале сербскохорватского языка*. — Славянский и балканский фольклор. Москва, 1978, 43—44.

- 111 УСОЛЬЦЕВ А. Ф.: *Доклад об ученых изысканиях, производимых в Восточной Сибири.* — Известия Сибирского отделения Русского географического общества, Иркутск, 1872, № 1, 4—6; 1873, № 3, 196.
- 112 УТИН Н. И.: *Письмо к Марксу.* — Переписка К. Маркса и Ф. Энгельса с русскими политическими деятелями. — Москва, 1951, 58.
- 113 УШИНСКИЙ А. Д.: *Отчет по обозрению С.-Петербургской земледельческой колонии и Московского Рукавишниковского приюта для малолетних преступников.* — Киев, 1876.
- 114 ФАРЕСОВ А. И.: *Рецензия.* — Исторический вестник, С. Петербургъ, 1902, кн. 7, 276—278.
Рец. на кн.: П. А. Ровинский, Черногория... — Т. 2.
- 115 ФРЕЙДЕНБЕРГ М. М.: *Ровинский в современной югославской литературе.* — У: П. А. Ровинский (1831—1916) и его время. Калинин 1988, 105—114.
- 116 ФРАЙДЕНБЕРГ М. М.: *Балканские интересы в творчестве П. А. Ровинского.* — Etudes balkaniques, София, 1988, № 1.
- 117 ФРЕЙДЗОН В. И.: *Корреспонденции Павла Ровинского о сопротивлении в Босни австрийской оккупации в 1879 г.: (Обзор).* — Отпор аустроугарској окупацији 1878. године у Босни и Херцеговини. Научни скуп. — Сарајево, 1979, 191—201.
- 118 ФРЕЙДЗОН В. И.: *Отклики в России на борьбу в Боснии и Герцеговине против оккупантов в 1878 г.* — Отпор аустроугарској окупацији 1878. године у Босни и Херцеговини. Научни скуп. — Сарајево, 1979, 173—192.
- 119 ХЕВРОЛИНА В. М.: *Славянский вопрос и идеологи русского освободительного движения.* — Балканские исследования, Москва, 1974, 129—130.
- 120 ХИТРОВА Н. И.: *О русской помощи Черногории в период Восточного кризиса 1875—1878 г.* — Развитие капитализма и национальное движение в славянских странах. — Москва, 1970, 202.
- 121 ХИТРОВА Н. И.: *П. А. Ровинский (1831—1916) и югославянские народы.* — Balcanica, 1974, (Т.), 2, 140—174.
- 122 ХИТРОВА Н. И.: *Ровинский Павел Аполлонович.* — Славяноведение в дореволюционной России: Библиографический словарь. — Москва, 1979, 292—295.
- 123 ХИТРОВА Н. И.: *Русско-черногорские политические отношения после Берлинского конгресса 1878 г. — Россия и Юго-Восточная Европа:* Сб. ст. — Кишинев, 1984, 149—155.

- 124 ХИТРОВА Н. И.: *Черногория в национально-освободительном движении на Балканах.* — Москва, 1979, 336.
- 125 ХИТРОВА Н. И.: *П. А. Ровинский о Сербии.* — У: П. А. Ровинский (1831—1916) и его время. Калинин, 1988, 37—47.
- 125а ХИТРОВА Н. И.: *Павле Аполонович Ровински (1831—1916) и југо-словенски народи.* — Овдје, 1989, XXI, 244—245, 246—247, 24—25; С руског: Добрило Аранитовић.
- 126 ХЛЕБНИКОВА В. Б.: *П. А. Ровинский и его труд „Черногория в ее прошлом и настоящем“.* — Социальная структура и общественное движение в странах Европы и Америки. — Москва, 1984, 152—164.
- 127 ХЛЕБНИКОВА В. Б.: *Культурно-просветительская деятельность П. А. Ровинского в Черногории.* — Революционно-демократическое движение в странах Восточной Европы второй половины XIX в. и его роль в развитии интранациональных связей: (Тезисы докладов), 148—151.
- 128 ХЛЕБНИКОВА В. Б.: *П. А. Ровинский как исследователь Черногории.* — Автореф. дис. ... канд. ист. наук. — Москва, 1986.
- 129 ХЛЕБНИКОВА В. Б.: *Павел Аполлонович Ровинский в Черногории.* — Советское славяноведение, Москва, 1987, № 2, 25—31.
- 130 ХЛЕБНИКОВА В. Б.: *П. А. Ровинский о русско-черногорских отношениях.* — Вопросы историографии и истории зарубежных славянских народов. — Москва, 1987, 136—144.
- 131 ХЛЕБНИКОВА В. Б.: *Об исторических взглядах П. А. Ровинского.* — У: П. А. Ровинский (1831—1916) и его время. Калинин, 1988, 27—37.
- 132 ХОЛХЛОВА О. Н.: *П. А. Ровинский — археолог.* — У: П. А. Ровинский (1831—1916) и его время. Калинин 1988, 78—86.
- 133 ЧЕРНЫШЕВ В. И.: *Из воспоминаний об Алексее Александровиче Шахматове (1864—1920).* — Избранные труды. — Москва, 1970, Т. 2, 655, 664—666, 704.
- 134 ЧЕРНИШЕВСКАЯ Н. М.: *Одна из попыток освобождения Чернышевского.* — Каторга и ссылка. — 1931, № 5, 124—127.
- 135 ЧЕРНЫШЕВСКАЯ Н. М.: *Летопись жизни и деятельности Н. Г. Чернышевского.* — Москва, 1953, 293, 297, 390.
- 136 ЧЕРНЫШЕВСКАЯ Н. М.: *Новые материалы для летописи Н. Г. Чернышевский. Статьи и исследования.* — Саратов, 1961, Вып. 2, 207; 1962, Вып. 3, 202.
- 137 ШАРОВА К.: *Любен Каравелов и българското освободително движение.* — София, 1970, 380—387.
- 138 ШОСТАКОВИЧ Б. С.: *Революционер-шестидесятник Болеслав Шостакович в сибирской ссылке: по сохранившимся отрывкам его вос-*

поминаний и другим неопубликованным материалам. — Ссылка и общественно-политические круги в Сибири (XVIII — начало XX в.). — Новосибирск, 1978, 181.

- 139 ШУЛЬГИН В. Н.: *Очерки жизни и творчества Н. Г. Чернышевского.* — Москва, 1956, 172—173.
- 140 ЭЙМОНТОВА Р. Г.: *Русские университеты на граници двух эпох: от России крепостной к России капиталистической.* — Москва 1985.
- 141 *Этнографическая поездка П. А. Ровинского по северным пределам Монголии от Хачинского караула до выхода Енисея из Саянских гор и далее в Минусинском крае.* — Отчет... РГО за 1872 г. — Иркутск, 1873, 14—15.
- 142 *Этнологические исследования в Восточной Сибири действительного члена отдела П. А. Ровинского.* — Отчет... РГО за 1872 г. — Иркутск, 1873, 4—8.
- 143 ЮДИН В. Н.: *Сподвижник Чернышевского.* — Волгоград, 1983.
- 144 ЮДИН П. Л.: *Из юношеских лет А. Н. Пыпина.* — Исторический вестник, 1908, № 8, 565.
- 145 ЯГИЧ И. В.: *Письма И. В. Ягича к русским ученым, 1865—1886.* — Москва; Ленинград, 1963, 55, 298, 303, 318, 484.
- 146 ЯДРИНЦЕВ Н. М.: *К моей автобиографии.* — Русская мысль, Москва, 1904, кн. 6, 169.
- 147 ЯДРИНЦЕВ Н. М.: *Письма к Г. Н. Потанину.* — Красноярск, 1918, 26—27, 112, 132.

Др ПЕРО ШОЋ (1884—1966)

(Портрети II, стр. 151—195)

II-1. БИБЛИОГРАФИЈА

- 1 LETRRE DU MONTÉNÉGRO. — Le Journal des Balkans, [Bucarest]. I/1914, № 86, 28 août (10 sept.), p. 1—2. — Potpis: P. Choch.
- 2 LETTRE DU MONTÉNÉGRO. — La bataille du Grahovo. — Le Journal des Balkans, I/1914, № 91, 3(16) sept., p. 1.
- 3 LA SITUATION EN ALBANIE (Par depeche de notre correspondant particulier). — La Journal des Balkans, I/1914, № 120, 8(21) octobre, p. 2.

- 4 COMBATS AUSTRO-MONTÉNÉGRINS (Par dépêche de notre correspondant particulier). — La Journal des Balkans, I/1914, № 120, 8(21) octobre, p. 3.
- 5 LA BATAILLE DE KALINOVIK (De notre correspondant particulier). — Le Journal des Balkans, I/1914, № 123, 11(24) octobre, p. 1.
- 6 LETTRE DU MONTÉNÉGRO (De notre correspondant particulier). — Le Journal des Balkanes, I/1914, № 132, 22 octobre (4. nov.), p. 1—2,
- 7 ИЗЈАВА Г. САЗОНОВА. — Вјесник, VIII/1915, 3, 18. I, 1.
- 8 РУСИЈА И МОРЕУЗИ. — Вјесник, VIII/1915, 29. 25. IV, 2—3. Потпис: „Тан“.
- 9 [Уводник]. — Вјесник, VIII/1915, 62, 18. XI, 1.
- 10 ПОЛОЖАЈ РУМУНИЈЕ. — Вјесник, VIII/1915, 85, 1. Потпис: III.
- 11 LETTRES DES BALKANS MONTÉNÉGRO — Le bombardement de Cettigne par des avions. — La Journal des Balkans, I/1915. № 224, 19. fevrier (4 mars), p. 1.
- 12 LETTRE DU MONTÉNÉGRO (Ne notre correspondant particulier). — Le Journal des Balkans, I/1915, 9(22) mai, p. 1—2.
- 13 LETTRE DU MONTÉNÉGRO (De notre correspondant particulier). — Le Journal des Balkans, I/1915, 4(17) juillet, p. 1.
- 14 LA MONTÉNÉGRO ECONOMIQUE. — La France en Orient, [Paris], I/1919, 16 avril, 13—15.
- 15 LE MONTÉNÉGRO ECONOMIQUE. — L'exportateur Belge, 1920, 17. avril, str. 4695—4697.
- 16 LA SITUATION ECONOMIQUE DU MONTÉNÉGRO. — L'economiste slave, I/1920, 21. august, [1—2].
- 17 AU MONTÉNÉGRO: LES RICHERSSES ECONOMIQUES DU PAYS. — La Monde industriel, commercial et agricole [Paris], VIII/1920, 25. mars, 6—7.
- 18 LE MONTÉNÉGRO ECONOMIQUE. — Le montieur des Consulats, VIII/1920, 31 juli [1—2].
- 19 LE BELGRADISME. — La Revue Diplomatique, avril 1920.
- 20 MONTÉNÉGRO — LE MONTÉNÉGRO À LA CHAMBRE DES LORDS. — La Revue Diplomatique, 30. VI 1920

- 21 LA DEFENSE DU MONTÉNÉGRO. — La Revue Diplomatique, 31. juillet 1920. Potpis: J. M.
- 22 LA BRIGANDAGE INTERNATIONAL. — La Serbie contre le Monténégro. — La Revue Diplomatique, septembre 1920.
- 23 SAUVER LE MONTÉNÉGRO, C'EST SAUVER NOTRE ILONNEUR! 180 notables Monténégrins traduits devant la Cour martiale Serbe: — La Revue Diplomatique, 31 octobre 1920, 6—7.
- 24 4000 MONTÉNÉGRINS DANS LES GEÔLES SERBES. — La Revue Diplomatique, 30. XI 1920, p. 5.
- 25 DECHIVONS LE VOILE... MENACE D'UNE NOUVELLE GUERRE. La Federation des Etats — Unis Yougoslaves et la Confédération Balkanique, II/1920, 12, 24. VI, 1. Potpis: H.
- 26 LA LUTTE DU MONTÉNÉGRO POUR SON INDÉPENDANCE. — Le Moniteur Des Consulats, 30. IX 1921.
- 27 LE MONTÉNÉGRO POUR SON INDÉPENDANCE. — La Liberté ou la Mort! — La Revue Diplomatique, 1921, 31. I, p. 5.
- 28 LE MONTÉNÉGRO DANS LA DEFENSE CONTRE LA SERBIE. — La Revue Diplomatique, 28. II 1921.
- 29 LE MONTÉNÉGRO POURSUIT SA LUTTE POUR SON INDÉPENDANCE. — La Revue Diplomatique, 31. III 1921. La Mort Du Roi Nicolas.
- 30 L'INDÉPENDANCE DU MONTÉNÉGRO — LA LIBERTÉ OU LA MORT! — La Revue Diplomatique, 31. V 1921.
- 31 MONTÉNÉGRO. — La Revue Diplomatique, 31. VII 1921.
- 32 LA LUTTE DU MONTÉNÉGRO POUR SON INDÉPENDANCE. — La Revue Diplomatique, 31. VII 1921. Potpis: Henry Marainville.
- 33 LA LUTTE DU MONTÉNÉGRO POUR SON INDÉPENDANCE. — La Revue Diplomatique, 30. IX 1921.
- 34 LA LUTTE DU MONTÉNÉGRO POUR SON INDÉPENDANCE. — La Revue Diplomatique, 21. X 1921.
- 35 LA LUTTE DU MONTÉNÉGRO POUR SON INDÉPENDANCE. — La Revue Diplomatique, 1921, 31. XII, p. 3—4.
- 36 LA QUESTION DU MONTÉNÉGRO. — La Revue internationale de Sociologie, 1921, 1—6.

- 37 MONTÉNÉGRO DE LUTTE POUR SON INDÉPENDANCE. — La Revue Diplomatique, № 1982, 28. II 1922.
- 38 LE PROCHE ORIENT OU MANDE DE LONDES. — La Revue Diplomatique, 31. V 1924.
- 39 LES BALKANS. — Le Moniteur Des Consulats, 1924, 31. VIII, p. 3.
- 40 MEMOIRE DE M. PIERRE CHOTCH ANCIEN MINISTRE DU MONTÉNÉGRO. — Annales de l'institute International de Sociologie [Paris], octobre 1927, 317—327.
- 41 АНКЕТА „ВИЈЕНЦА“. Пет питања читатељима наше књижевности. — Илустровани вијенац, 1927, IV, 188.
- 42 МИЛО ВУЈОВИЋ. — Мисао, XI/1929, XXX, 1—2, 447.
Некролог.
- 43 ГОДИШЊАК НАСТАВНИКА ПОДГОРИЧКЕ ГИМНАЗИЈЕ. — Зета, V/1934, 19. VIII, 3—4. Потпис: Veritas.
- 44 ГОДИШЊИЦА ПОГИБИЈЕ ВИТЕШКОГ КРАЉА АЛЕКСАНДРА I. [Са сликом]. — Монополски гласник, XVI/1935, 41, 1.
- 45 НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ. — Народни лист, 1936, 17. 20. I, 4.
Приказ на књигу др Стевана Загорчића *Вјечна зубља*. Збирка прјесама.
- 46 СТАРИ ПОПИСИ ЦРНЕ ГОРЕ. — Зета. VII, 1937, 19, 23. V, 1.
О старим пописима у књизи Александра Соловјева *Пописи црногорских племена из године 1592* (Записи, 1937, св. за фебруар, 98).
- 46а СВОЈА КУЋИЦА — СВОЈА СЛОБОДИЦА. — Нова епоха, III/1939, 19. и 20. XI—XII, 1.
- 47 ПРЕДГОВОР. — У: Томо П. Ораовац. Алпинке. Посвећено Француској. — Београд, шт. „Графика“, 1939, 13—15.
- 48 ЗАДРУГАРСТВО И СТАМБЕНО ПИТАЊЕ. — Нова епоха, IV/1941, 30, 4. IV, 1.
- 49 КОСИР, КОСИЈЕР, СНИЈЕГ, ДУБЛИЈЕР-ДУПЛИР. — Наш језик, 1950, књ. I, 5—6, 253—255.
- 50 О СПОМЕНИЦИМА НА ПОДРУЧЈУ СКАДАРСКОГ ЈЕЗЕРА. — Побједа, VIII/1951, 141, 16. VI, 2.
- 51 ДР В. ПЕТКОВИЋ: „ПРЕГЛЕД ЦРКВЕНИХ СПОМЕНИКА КРОЗ ПОВЈЕСНИЦУ СРПСКОГ НАРОДА“. — Побједа, VIII/1951, 299, 21, XII, 2.
Приказ књиге.

- 52 МАНАСТИР ОСТРОГ. — Весник [православне цркве], IV/1952, 65, 1. I, 8; 66, 15. I, 4. Потпис: Ш-Ц.
- 53 „СТО ГОДИНА ЖЕЉЕЗНИЦА ЈУГОСЛАВИЈЕ 1849—1949“. — Побједа, IX/1952, 24, 29. I, 2. Приказ.
- 54 САЛОМОН РЕНАК: „АПОЛО — ОПШТА ИСТОРИЈА ЛИКОВНИХ УМЈЕТНОСТИ“. — Побједа, IX/1952, 39, 15. II, 2. Потпис: П. Приказ.
- 55 НАШЕ КУЛТУРНО БОГАТСТВО. — Побједа, IX/1952, 123, 21. IX, 4. О идеји А. Лаиновића да се изда водич Цетиња.
- 56 ЗА ИСТОРИЈУ ЦРКВЕ. — Весник..., V/1953, 105, 1. IX, 2.
- 57 НАШИ ЗАСЛУЖНИ СВЕШТЕНИЦИ. — Весник..., V/1953, 112, 22. XII, 1.
- 58 КЊИЖАРСКА БИБЛИОГРАФИЈА (Поводом изласка из штампе „Просветиног“ Општег каталога књига). — Побједа, X/1953, 31, 14. IV, 7.
- 59 ВЕЗЕ НОРВЕШКА — ЈУГОСЛАВИЈА. — Побједа, X/1953, 91, 10. XI, 9. Приказ књиге Арне Галис и Слободана Комадинића.
- 60 ОБОДСКА ШТАМПARIЈА. — Побједа, X/1953, 52, 2. VII, 5. Поводом 400 година од оснивања Ободске штампарије 1943. изашла у Чикагу споменица приликом 450. годишњице Ободске штампарије (102 стр.).
- 61 НОВЕ КЊИГЕ О ЦРНОЈ ГОРИ. — Побједа, X/1953, 38, 14. V, 5. Ново издање дјела Вука Караџића: Црна Гора и Бока Которска; књига др Л. Костића: Из Његошевих дела, Анализе и интерпретације. Поводом 100-годишњице песникове смрти (Чикаго, 1952).
- 62 ЉУБОМИР А. ЛИСАЦ: РАЗВОЈ ЕСТЕТСКЕ ГИМНАСТИКЕ У ЈУГОСЛАВИЈИ. — Побједа, XI/1953, 65, 16. VIII, 6. Приказ књиге.
- 63 ЂОРЂЕ-ЂОКА М. СТАНОЈЕВИЋ, ПРОФ. И РЕКТОР УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ. — Наука и техника, X/1954, 5—6, 253—257.
- 64 СЛОВА ОБОДСКЕ ШТАМПARIЈЕ. — Просвјетни рад, I/1954, 9, 1. IX, 7. Потпис: Ш.
- 65 КУЛТУРНИ СПОМЕНИЦИ ПРИЈЕ 80 ГОДИНА. — Просвјетни рад, 1954, I, 9, 1. X, 7. Потпис: X.
- 66 ГДЕ СЕ НАЛАЗИ „МАДОНА АЛБА“ ОД РАФАЕЛА. — Република, 1954, IX,

- 67 НАРОД ЗА СВЕШТЕНО ЛИЦЕ. — Весник..., VI/1955, 152, 15. X, 1.
- 68 ЊЕГОШЕВ ОПИС СТАРИХ ЦРКАВА И МАНАСТИРА. — Весник..., VI/1955, 150, 15. IX, 4.
- 69 ИНДИЈСКА КЊИЖЕВНОСТ КОД ЈУГОСЛОВЕНА. — Наш весник, II/1955, 67, 8. VII, 1.
Надаслов: Деведесет година од првих наших превода.
- 70 НЕКОЛИКО НАПОМЕНА О БАРЧЕВОЈ ИСТОРИЈИ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ. — Наш весник, II/1955, 70, 20, VII, 3.
- 71 ВЕЛИКИ РЕЧНИК НАШЕГ ЈЕЗИКА. — Наш весник, II/1955, 76, 9. IX, 1.
- 72 ПЕРОЈ У ИСТРИ. — Весник..., VII/1956, 20. I, 3.
- 73 ЈЕЛЕНА БАЛШИЋ, КЊЕГИЊА, МОНАХИЊА, ДРУГА СРПСКА КЊИЖЕВНИЦА. — Весник..., VI/1956, 159, 1. II, 3—4.
- 74 ЛЕКСИКОГРАФСКИ РАД. — Весник..., VII/1956, 163, 1. V, 2.
Потпис. Југ.
- 75 ЦРКВЕНЕ СПОМЕНИЦЕ. — Весник..., VIII/1956, 164, 15. V, 4. Потпис: Р. СН.
- 76 НА ОБОДУ КОД РИЈЕКЕ ЦРНОЈЕВИЋА ТРЕБА ОТВОРИТИ ЗАВИЧАЈНИ МУЗЕЈ. — Побједа, XIII/1956, 17, 22. IV, 6.
- 77 АКЦИЈА ПОМОРСКОГ МУЗЕЈА У КОТОРУ. Изашао из штампе четврти број „Годишњака. — Побједа, XIII/1956, 32, 5. VIII, 9.
Приказ.
- 78 РЈЕЧНИК СРПСКОХРВАТСКОГ ЈЕЗИКА. — Побједа, XIII/1956, 40, 30. IX, 9.
- 79 ПОВОДОМ 85-ГОДИШЊИЦЕ СМРТИ МАРКА МИЉАНОВА. — Република, XXIII/1956, 543, 27. III.
- 80 ТРЕБА СРЕДИТИ БИБЛИОГРАФИЈУ О ЦРНОЈ ГОРИ. — Побједа, XIII/1956, 24, 10. VI, 8.
- 81 СТАРИ И НОВИ ДАНИ. — Пензионерски гласник, XI/1957, 11, XI, 6.
- 82 ПРВИ ФИЛМОВИ ИЗ ЦРНЕ ГОРЕ. — Побједа, XV/1957, бр. 44, 27. X, 8
- 83 „ЖИВОТ И РАД САВА ПЛАМЕНИЦА“. — Побједа, XIV/1957, 46, 10. XI, 11.
Приказ на књигу др Петра И. Поповића

- 84 ЦРКВЕНИ СПОМЕНИЦИ У КУЛТУРНОЈ ИСТОРИЈИ. — Весник..., X/1958, 221, 1. IX, 2.
- 85 ПОШТОВАЊЕ НАРОДНИХ СВЕТИЊА. — Весник..., X/1958, 221, 1. IX, 4. Потпис: Ц.
- 86 О ПРОПАДАЊУ СТАРИНА. — Весник..., X/1958, 225, 1. XI, 2. Потпис: Ц.
- 87 ЦРКВА СВ. МАТИЈЕ У ДОБРОТИ. — Весник..., X/1958, 226, 20. XI, 3. Потпис: В.
- 88 КУЛТУРА И ГРОБЉА. — Весник..., X/1958, 227, 1. XII. Потпис: С.
- 89 МАНАСТИРСКИ ЛЕТОПИСИ. — Весник..., X/1958, 227, 1. XII. Потпис: И.
- 90 АРХИВИСТИКА — НЕДЕЉА АРХИВА. — Весник..., X/1958, 228, 15. XII, 4. Потпис: П.
- 91 НАШЕ СРЕДЊЕВЕКОВНЕ ФРЕСКЕ. — Весник..., X/1958, 228, 15. XII, 3.
- 92 ЈЕДАН ВОЈВОЂАНИН У СЛУЖБИ ЦРНЕ ГОРЕ. — Побједа, XV/1958, 43, 19. X, 8.
Приказ на рад Петра И. Поповића, објављен у *Годишњаку Филозофског факултета у Новом Саду*, књ. II, 1957. о Лазару Влаховићу, учитељу и Лазаревом сину Јовану Влаховићу, аутору књиге *Савремена Црна Гора* (Париз, 1876). — Уз текст фотографија Јована Влаховића.
- 93 КОВАЛЕВСКИ У ЦРНОЈ ГОРИ. — Побједа, XII/1958, 52, 21. XII, 8—9.
- 94 ЖИВОТ И ОБИЧАЈИ НАРОДА СРПСКОГ. — Просвјетни рад, 1958, 1, 1. I, 6.
Приказ новог издања дјела Вука Караџића.
- 95 ЛЕГЕНДАРНИ ВОЈВОДА ВУКСАН БУЛАТОВИЋ — мали историјски есеј. — Седма сила, III/1958, 72, 5. I.
- 96 ПАРОХИЈСКЕ КЊИГЕ. — Весник..., XVI/1959, 236, 15. IV, 2. Потпис: С.
- 97 НАЈСТАРИЈА КЊИГА НА СЛОВЕНАЧКОМ ЈЕЗИКУ. — Весник: XI/1959, 237, 1. V, 4. Потпис: Р.
- 98 СЕЋАЊЕ НА МИТРОПОЛИТА КОСАНОВИЋА. — Весник..., XII/1959, 242, 15. VII, 4. Потпис: Р. С.
- 99 МАНАСТИР ДОБРИЊЕВОСКИ ВОД ТРЕБИЊА. — Весник..., XI/1959, 246, 15. IX, 4. Потпис: И.

- 100 „ПОВЈЕДА НА ГРАХОВУ 1858 У СПИСИМА САВРЕМЕНИКА“. — Инвалидски лист, XXXVI/1959, 19, 9. V, 1.
Приказ на књигу др Андрије Лаиновића.
- 101 „ИСТОРИЈА ВИЗАНТИЈЕ“: ЕПОХАЛНО ДЕЛО АКАДЕМИКА Г. ОСТРОГОРСКОГ. — Инвалидски лист, XXXVI/1959, 35, 29. VIII, 6.
Приказ.
- 102 ЖЕНА И ДОМАЋИНСТВО. — Пензионерски гласник, XIII/1959, 11, XI, 3.
- 103 ЧЕХ ВАЦЛИК НА СЛУЖБИ У ЦРНОЈ ГОРИ. — Побједа, XVI/1959, 2, 11, I, 9.
- 104 НОВИ НАУЧНИ ПРИЛОГ НОВИЦЕ ШАУЛИЋА. — Побједа, XVI/1959, 9, 1. III, 8—9. Потпис: П. Ш.
Студија Новике Шаулића о тужбалицама, објављене у *Зборнику IV Међународног конгреса слависта*.
- 105 „КУЛТ ВИДОВДАНА У НАШОЈ ЦРКВЕНОЈ УМЕТНОСТИ ХVIII И ХИХ ВЕКА“. — Православна мисао, 1959, 1, 96.
Приказ на студију др Ненада Симића.
- 106 ТУРСКА ПУБЛИКАЦИЈА У БАЛКАНСКОМ РАТУ. — Инвалидски лист, XXXVII/1960, 4, 23. I, 1.
- 107 „ИСТОРИЈА НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ У БЕОГРАДУ“. — Инвалидски лист, XXXVII/1960, 25. I.
Приказ на књигу др Мираша Кићовића.
- 108 ГРАНДИОЗНА КОМПОЗИЦИЈА КОСОВСКОГ БОЈА. — Инвалидски лист, XXXVII/1960, 8. VIII.
- 109 СПОМЕНИЦА ПРАВОСЛАВНИХ СВЕШТЕНИКА. — Инвалидски лит, XXXVIII/1960, 1. X, 9.
Надаслов: Нове књиге.
- 110 ИСТОРИЈА И НАПРЕДАК ПОМОРСТВА. — Иванградски лист, 1960, XXXII, 1. X, 9.
- 111 НА ПРАГУ НОВЕ ГОДИНЕ. — Весник..., XIII/1961, 277, 1. I, 1.
- 112 НАЈСТАРИЈИ СРПСКИ КЊИЖЕВНИ САСТАВ, БИБЛИОТЕКЕ У ЦРКВАМА. — Весник..., XIII/1961, 277, 1. I, 4.
- 113 ПОРОДИЦА СА СВЕШТЕНСТВОМ КРОЗ ПЕТ ВЕКОВА. — Весник..., XIII/1961, 1. III.
Надаслов: Из стране штампе.
- 114 ИСТИНСКИ СВЕШТЕНИЦИ. — Весник: XIII/1961, 283, 1. IV, 2.
- 115 НАЈСТАРИЈЕ ИНКУНАБУЛЕ У МОНАСТИРИМА. — Весник..., XIII/1961, 286, 15. V, 3. Потпис: С. Јевић.

- 116 ЊЕГОШЕВИ ПОРТРЕТИ У ИНОСТРАНСТВУ. — Весник..., XIII/
/1961, 1. VII, 4.
- 117 ПОСЉЕДЊИ ТРАГОВИ ОБОДСКЕ ШТАМПАРИЈЕ. — Весник...,
XIII/1961, 290, 15. VII, 4.
- 118 ЗНАМЕНИТОСТИ ЦРКВЕ У СЕЉАНИМА КОД ПРИЈЕПОЉА. —
Весник..., XIII/1961, 15. VIII, 4. Потпис: III.
- 119 НАШЕ НАЈСТАРИЈЕ ФРЕСКЕ. — Весник..., XIII/1961, 294, 15. IX,
4. Потпис: II.
- 120 СТАРА СРПСКА КЊИЖЕВНОСТ: НАУЧНИ РАДОВИ ПРОФ. ЂОРЂА
СП. РАДОЈИЧИЋА. — Весник..., XIII/1961, 295, 1. X, 4.
- 121 НАЈСТАРИЈА СРПСКА САБЉА. — Илустрована политика, IV/1961,
131, 9. V, 6.
- 122 ИСТОРИЈА ПОМОРСТВА И РИБАРСТВА ЦРНЕ ГОРЕ ДО 1918. —
Политика, LVIII/1961, 13. VIII, 16.
Приказ књиге Динка Франетовића.
- 123 ИЗ ИСТОРИЈСКЕ ПРОШЛОСТИ. — Весник..., XIV/1962, 15. IV, 4.
Надслов: Оцене и прикази.
- 124 ПРЕГЛЕД ИЗДАЊА СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА. — Политика,
LIX/1962, 17344, 21. I, 16.
- 125 БИБЛИОГРАФИЈА ШТАМПЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ 1850—1941.
— Политика, LIX/1962, 17351, 28. I, 16.
- 126 ИЗ ИСТОРИЈСКЕ ПРОШЛОСТИ. — Весник..., XIV/1962, 15. IV, 4.
Потпис: II.
Приказ на књигу Михаила П. Борозана *Прилог историјској прошлости
Цеклинског племена.*
- 127 НОВИ ПРИЛОЗИ ИСТОРИЈИ ЦРКВЕ. — Весник..., XIV/1962, 305,
1, III, 4. Потпис: II.
- 128 НЕШТО ИЗ НОВИЈЕ ИСТОРИЈЕ ЛИКОВНИХ УМЕТНОСТИ. — Ве-
сник..., XIV/1962, 310, 15. VI, 4. Потпис: II.
- 129 ЈЕДНО РЕМЕК ДЕЛО СРЕДЊЕВЕКОВНОГ ИКОНОПИСА. — Вес-
ник..., XIV/1962, 317, 1. IX, 2.
- 130 МАКЕТЕ МАНАСТИРА. — Весник..., XIV/1962, 317, 1. IX, 2.
- 131 СРПСКИ КОМПОЗИТОР XV ВЕКА — СВЕШТЕНИК. — Весник,
XIV/1962, 321, 1. XI, 3.
NACIONALNA BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
RADOJEVIĆ
Приказ рада Ђорђа Сп. Радојичића

- 132 БИБЛИОГРАФИЈА. — Гласник српске православне цркве, XLIV/
/1963, 1, I, 38.
- 133 МАНАСТИР ОСТРОГ И ЊЕГОВА ОКОЛИНА. — Гласник српске
православне цркве, XLIV, 1963, 6, VI, 255.
- 134 ВЈЕЧНА ЗУБЉА. — Завичај (календар), 1963, 123—125.
Поводом 150. годишњице Његошевог рођења.
- 135 НОВЕ КЊИГЕ. — Православна мисао, 1964, 1, 115—116.
Библиографија.
- 136 БИБЛИОГРАФИЈА: „НАЗИВИ БЕОГРАДСКИХ УЛИЦА“. — Бео-
градска недеља, 1965, 199, 11. VII, 9.
- 137 ПРОСЛАВА ИВАНА МАЖУРАНИЋА — ЊЕГОВ ГЛАВНИ СПЕВ.
— Пензионерски гласник, XIX/1965, 14, IV, 1.
- 138 РАМАДАНОВИЋ МИЛАН. — Пензионерски гласник, XIX/1965, 19,
X, 5.
- 139 ПРОСЛАВА ЈОСИФА ПАНЧИЋА. — Пензионерски гласник, XIX/
/1965, 12, VII, 6. Потпис: Др П. Ш.
- 140 РАДИВОЈЕ ВУКИЋЕВИЋ. — Пензионерски гласник, XIX/1965, 12,
XII, 8. Потпис: Др П. Ш.
- 141 СТОЈАН НОВАКОВИЋ — НАУЧНИ, ПОЛИТИЧКИ И ЈАВНИ РА-
ДНИК. Поводом педесетогодишњице смрти. — Православна мисао,
1965, 1—2, 146—149.

II-2. Преводи

- 142 ПЈЕСМЕ У ПРОЗИ. — Захумље, календар за 1909, 29—31.
Садржај. — Јутро, Вече. — С француског П. Ђ. Шоћ.
- 143 ДОБРЕ КЊИГЕ. — Захумље, календар за 1909, 37—38. С францу-
ског П. Ђ. Шоћ.
- 144 ЧУВЕНИ АМЕРИКАНАЦ ЕДИСОН. — Домаћи лист, I/1912, 11, 1. VII,
83—85. С руског П. Шоћ.
- 145 [БОДЛЕР ШАРЛ] Charles Beaudelaire: Човјек и море. — Зета, ка-
лендар 1914, 79. С француског П. Ђ. Шоћ.
- 146 [МИСЕ, АЛФРЕД ДЕ] Alfred de Misé: Збогом. — Монополски глас-
ник, XI/1930, 19. IV, С француског П. Шоћ (1914).
- 147 ШАРЛ БОДЛЕР: НЕПРИЈАТЕЉ. — Монополски гласник, XI/1930, 3.
V. С француског П. Шоћ (1914).

- 148 ШАТОБРИЈАН: ГНИЈЕЗДО НА РУЖИ. — Монополски гласник, XI/1930, 3. V, С француског П. Шоћ (1914).
- 149 ШАРЛ БОДЛЕР: БОЛЕСНА МУЗА. — Монополски гласник, XI/1930, 3. V. С француског П. Шоћ (1914).
- 150 [БОДЛЕР ШАРЛ] Charles Beaudelaire: ПУТОВАЊЕ. — Монополски гласник, XIII/1932, 5. 30. I. С француског превео П. Шоћ. Фелтон.

III

- 1 БЛАГОЈЕВИЋ Обрен: *Перо Шоћ*. — У: Економска мисао у Црној Гори (до другог свјетског рата). САНУ, Посебно издање, књ. DLXXX, Одељење друштвених наука, књ. 96. Београд, 1988, 262—266.
- 2 *Др Перо Ђ. Шоћ*. Приликом 50-годишњице живота и 30-годишњице јавнога рада. — Американски србобран (Питсбург), 2. март 1936.
- 3 *Издавачка дјелатност у ФНРЈ*. Књиге и брошуре. Новембар 1948, 13, 32. Наднаслов: Библиографски месечник. Податак о тиражу (334) за *Оглед библиографије о Црној Гори на страним језицима*.
- 4 KOSORICH Milan M.: *La conferenza Montenegrina*. — Corriere del Santo Pellegrino. — Bergamo, 6. settembre 1925. Прилог: Цртежи портрета П. Ш.
- 5 НИКОЛИЋ Вјера: *Др Перо Шоћ*. — Побједа, 1973, XXX, 3173, 18. II, 14. Поводом седмогодишњице смрти.
- 6 П. П-Ћ: *Перо Шоћ — научник и човек*. — Књижевне новине, 1966, XVIII, Нова серија, 268, 5. II, 1.
- 7 ПАВИЋЕВИЋ СЛАПСКИ ЉУБО: *Др Перо Шоћ*. — Весник, 1968, XX, 448, 15. II, 8. In memoriam.
- 8 РАНКОВИЋ Живан: *Др Перо Ђ. Шоћ, За историју поште и телеграфа у Црној Гори*. Прештампано из Ратника. Цена 20 дин. Београд 1928. и војни телеграф у Црној Гори, прештампано из Ратника 1928. — Домовина, I/1928, 7, 20. VII, стр. 146. Потпис: Р. Биљешка о појави књиге.
- 9 РАНКОВИЋ Живан: *Др Перо Шоћ — Црна Гора, политичко-економска биљешка*. Београд 1928. Цена 20 дин. — Домовина, I/1928, 7, 20. VII, стр. 146. Потпис: Р. Биљешка.
- 10 S. E. il dott. Pietro Chotchi. — Cronaca Gen. Gaffaro, 19 agosto 1925.

- 11 Умро др Перо Шоћ. — Борба, 1966, XXXI, 31, 2. II, 7.
- 12 UNA COSPICUA FIGURA DELLA POLITICA ESTERA. — Il pensiero di San-Remo, 1922, XXXV, № 38, 17 settembre, 2.

АНДРИЈА П. ЈОВИЋЕВИЋ (1870—1939)

(Портрети I, (стр. 197—221)

- 1 ЗНАЧАЈ БАДЊЕ ВЕЧЕРИ 1702. ГОДИНЕ У ПОВЈЕСНИЦИ ЦРНЕ ГОРЕ. — Луча, I/1895, бр. 7—8, 418—429.
- 2 ЊЕШТО О ШК[ОЛСКОЈ] РЕВИЗИЈИ И РЕВИЗОРУ С ПОГЛЕДОМ НА УЧИТЕЉА У ШКОЛИ. — Образовање и васпитање, 1989, св. 2, 91—101.
- 3 УЧИТЕЉСКИ ПОЛОЖАЈ. — Просвјетни рад, 1989, бр. 9, 1. V, стр. [12].
Прештампаано из Просвете за 1900. г.
- 4 ЧУВАЈМО СЕ ПРОСВЈЕТНЕ ТРУЛЕЖИ И НЕПОТРЕБНЕ ТУЋИН-ШТИНЕ. — Просвјетни рад, 1989, бр. 10, 15. V, стр. [12].
Прештампаано из Просвете за 1894. годину.

II

- 1 БЛАГОЈЕВИЋ Обрен: *Андрија Јовићевић*. — У: Економска мисао у Црњој Гори (до другог свјетског рата), САНУ, Поебна издања DLXXX. Одељење друштвених наука, књ. 96. Београд, 1988, 278—285.
- 2 БЛАГОЈЕВИЋ Обрен: *Привреда Црне Горе у дјелима Андрије Јовићевића*. — У: Зборник радова поводом педесетогодишњице смрти Андрије Јовићевића. — Цетиње, 1989, 25—39.
- 3 ВЛАХОВИЋ Петар: *Антропогеографско и етнографско дјело Андрије Јовићевића*. — У: Зборник радова..., стр. 17—23.
- 4 ВОЈИНОВИЋ Перко: *Погледи Андрије Јовићевића на положај Црне Горе у склопу Југославије 1918—1929*. — У: Зборник радова..., стр. 83—89.
- 5 ВУЈОВИЋ Димитрије-Димо: *Андрија Јовићевић о божићној побуни у Ријечкој нахији*. — У: Зборник радова..., стр. 73—82.
- 6 ВУКМАНОВИЋ Јован: *Уводна ријеч са освртом на сарадњу Андрије Јовићевића са Јованом Црнојевићем и Јованом Ерделановићем*. — У: Зборник радова..., стр. 7—10. CRNOJEVIĆ

- 7 ВУКОВИЋ Чедо: *Андрија Јовићевић на врелима приповиједања*. — У: *Зборник радова...*, стр. 103—119.
- 8 ГАЗИВОДА Павле: *Предлажем скуп о дјелу Андрије П. Јовићевића*. — Побједа, 1986, XLII, бр. 7296, 28. III, стр. 2.
- 9 ГАЗИВОДА Павле: *Учитель Андрија*. — Побједа, 1988, XLIV, бр. 8206, 8, X, стр. 13.
Надаслов: У сусрет педесетогодишњици смрти А. П. Јовићевића.
- 10 ГАЗИВОДА Павле: *Осврт на педагошки оглед „Домаће његовање и васпитање дјете у Црној Гори“ Андрије П. Јовићевића*. Петњице, К. Ц. Државна штампарија 1901. — У: *Зборник радова...*, стр. 151—162.
- 11 ДЕЛИБАШИЋ Раде: *Педагошко-дидактички и методички рад А. Јовићевића*. — У: *Зборник радова...*, стр. 139—150.
- 12 БУКАНОВИЋ Стеван: *Осврт на приповијетку „Перјаник“ Андрије Јовићевића*. — У: *Зборник радова...*, стр. 115—120.
- 13 ИВАНОВИЋ Божина: *Допринос Андрије Јовићевића познавању физичких карактеристика становништва Ријечке Нахије*. — У: *Зборник радова...*, стр. 53—64.
- 14 ЈОВАНОВИЋ Новак: *Стваралац који је обиљежио вријеме*. — Просвјетни рад, 1989, 18, 15. XI, 9.
Поводом *Зборника радова о Андрији Јовићевићу* (Петњице, 1989).
- 15 МАРКОВИЋ Марко: *Удио Андрије Јовићевића у области уџбеничке литературе*. — У: *Зборник радова...*, стр. 163—177.
- 16 МАРТИНОВИЋ Душан: *Андрија П. Јовићевић — живот и рад*. — У: *Зборник радова...*, стр. 11—15.
- 17 МАРТИНОВИЋ Душан: *Дискусија*. — У: *Зборник радова...*, стр. 195—196.
О Научном скупу и вредновању дјела А. Јовићевића.
- 18 РАДОЈИЧИЋ Драгана: *Прилог проучавању традиционалног накита на основу радова Андрије Јовићевића*. — У: *Зборник радова...*, стр. 127—131.
- 19 РАДУСИНОВИЋ Павле С.: *Андрија Јовићевић — један од Цвијићевих сарадника из Црне Горе*. — Научно дело Јована Цвијића. САНУ. Научни скупови, књ. XI, Београд 1982, стр. 382—384.
- 20 РАДУСИНОВИЋ Павле С.: *О дику и дјелу Андрије Јовићевића (поводом стогодишњице рођ*

 NACIONALNA BIBLIOTEKA
 SRBIJE
 CRNE GORE
 BEOGRAD

и новине, 1970, бр. 74, 2. III, 5; бр. 75, 9. III, 5; бр. 76, 16. III, 5; бр. 77, 22. III, 5.

- 21 РАДУСИНОВИЋ Павле С.: *Скадарско језеро у дјелима Андрије Јовићевића*. — У: *Зборник радова...*, стр. 41—52.
- 22 РАЖНАТОВИЋ Новак: *О историографској компоненти Андрије Јовићевића у дијелу „Ријечка нахија у Црној Гори“*. — У: *Зборник радова...*, стр. 65—72.
- 23 РАЦКОВИЋ Никола: *Јовићевић Андрија*. — У: *Прилози за лексикон црногорске културе, Цетиње, 1987, стр. 92.*
- 24 Редакција: *Предговор*. — У: *Зборник радова...*, стр. 5—6.
- 25 СЕКУЛОВИЋ Г[оран]: *Свестрана личност и дјело*. — *Побједа, XLV/1989, бр. 8397, 19. април, стр. 11.*
Надаслов: *Научни скуп поводом 50 година смрти Андрије П. Јовићевића.*
- 26 СТАРОВЛАХ Милош: *Ревизорски рад Андрије Јовићевића*. — У: *Зборник радова...*, стр. 179—193.
- 27 СТАРОВЛАХ Милош: *Сто година „Просвете“*. — *Васпитање и образовање, 1989, 2, стр. 85—90.*
- 28 ЦРНИЋ-ПЕЈОВИЋ Марија: *Андрија Јовићевић и Бока Которска*. — У: *Зборник радова...*, стр. 133—137.
- 29 ЂУПИЋ Драго: *Андрија Јовићевић и Речник САНУ*. — У: *Зборник радова...*, стр. 121—126.
- 30 ШУКОВИЋ Радивоје: *Допринос Андрије Јовићевића у прикупљању народних умотворина*. — У: *Зборник радова...*, стр. 91—102.

СУНДЕЧИЋ ЈОВАН (1825—1900)

(Портрети I, стр. 19—101)

- 1 ЈЕДНОЈ МАЈЦИ ПРИГОДОМ ПРЕМИНУЛОГ СИНА. — У: *Племе за облаком. Црногорска поезија друге половине деветнаестог вијека*. — *Титоград, 1973, 145—152.*
- 2 АЈ КАД ЂЕМО. — У: *Племе за облаком. Црногорска поезија друге половине деветнаестог вијека*. — *Титоград, 1973, 155—154.*

II

- 1 БАЊЕВИЋ Бранко: *Црногорска поезија друге половине деветнаестог вијека*. — У: *Племе за облаком. Црногорска поезија друге по-*

ловине деветнаестог вијека. — Титоград, 1973.

Библиотека „Луча“, 39.

О Јовану Сундечићу: стр. 22—25.

- 2 МИЛОВИЋ Јевто: *Једно писмо Јована Сундечића Шими Љубићу.* — Библиографски вјесник, IX/1980, бр. 1, стр. 143—146.
- 3 Ст. М. ЉУБИША: *Сабрана дјела. Критичко издање. IV писма. Припреми Радослав Ротковић.* — Титоград, 1988.
На стр. 63: Писмо Ст. М. Љубише М. Павликовићу о Ј. Сундечићу.

РЕГИСТРИ

(Саставила Божидарка Челебић)

РЕГИСТАР ИМЕНА

А

- А — 214
 А. К. — 177
 А. Ш. — 247
 АБДУЛЛИН Р. Г. — 330, 336
 АЗАДОВСКИЙ М. К. — 422
 АЈДАЧИЋ Дејан — 286
 АЈДУКОВИЋ Раде — 155
 АЈКАЛАЈ Арон — 381
 АЛЈАНСКИЙ С. М. — 357
 АМОВА М. — 352
 АМОСОВ А. А. — 358
 АНДЕРСЕН Ханс Кристијан — 137
 ANDREIS Josip — 33
 АНДРИЋ Никола — 282
 АНИКИНА А. — 354
 АНТОНОВ Д. — 148
 АНТУЛА Никола — 214
 АНУЧИН Д. Н. — 422
 АНШУКОВ Т. — 381
 АРАНИТОВИЋ Добрило — 255, 256,
 285, 236, 288, 403
 АРЕПЉЕВ Н. — 422
 АРКО Ciril — 257
 АРЛАЗАРОВ М. С. — 346
 АРСЕНЬЕВ К. — 422
 АТАНАСИЈЕВИЋ Ксенија — 281
 АТАНАСОВ Петар — 351, 352
 АТАНАЦКОВИЋ — 172
 AULNEAN Joseph — 233, 237
 АЦИЋ Марија — 386, 403
 АШ Салом — 134
 АШЕР — 20

Б

- Б. П. — 142
 БАБИЋ Јован Ј. — 269
 ВАЖОВА А. П. — 422
 БАЗАНОВ Вас. Г. — 422
 BABLER Otto F. — 138, 140
 БАЈЗА Јосиф [BAJZA Joszes] — 55,
 56, 137, 268
 БАКОТИЋ Петар — 276
 БАКУЛЕ К. Ф. — 135
 БАЛДИЋ Боривоје — 404
 БАЛОВИЋ Јулије — 265
 БАН Матија — 144
 БАН Митрофан — 202
 БАНАШЕВИЋ Никола — 237, 277,
 278, 284
 БАНОВИЋ Стипе — 287
 БАЊЕВИЋ Бранко — 445
 БАР Херман — 286
 БАРАЗНА Ј. — 321
 БАРЕНБАУМ И. С. — 312, 358
 БАРЕНБАУМ Н. С. — 367
 БАРИЋ Х. — 282
 БАРЫКИН В. С. — 357
 БАРЈАКТАРЕВИЋ Мирко — 73
 БАРСУК А. И. — 334
 БАРТУЛОВИЋ Њико — 135
 БАРТУЛИЦА Милостислав — 73
 БАСИН О. Ј. — 313
 БАСКАКОВ В. М. — 325
 БАУРЕР Ернест — 56
 БЕГОВИЋ Бруно — 285
 БЕЛАВЕНЕЦ Н. С. — 333
 БЕЛЫ А. — 364
 БЕЛИКОВ В. — 352
 БЕЛИЋ Александар 279, 280
 БЕЛОВИЦКАЈА А. А. — 366
 БЕРОВИЋ Филип — 172
 БЕТОВЕН Лудвиг фон 14
 БЕХЕМ Вальтазар — 319
 БЕШЕВИЋ Стеван — 136
 ВИКИЦКИ Милана — 33
 ВИЛЕНЬСКАЈА К. Ј. — 329, 355
 БЛАГОЈЕВИЋ Обрен — 178, 198, 214,
 233, 237, 422, 442, 443
 БЛОХ Иван — 286
 БОГАЧЕВ П. М. — 387
 БОГДАНОВИЋ Силвија — 73, 386

БОГИЋЕВИЋ Војислав — 382
 БОГИЋЕВИЋ Јован — 280
 БОГИШИЋ Валтазар — 149, 390
 БОГЛАЕВ Л. И. — 319
 БОГОСАВЉЕВИЋ Стака — 278
 БОДАРНИЈ А. — 372
 БОДЛЕР Шарл (BEAUDELAIRE Charles) — 441, 442
 БОЖОВИЋ Пр. — 268
 БОЖОВИЋ Петар — 136, 191, 197, 214, 187, 268
 БОЈИЋ Милутин — 245, 246
 БОЈОВИЋ Јован — 287
 БОЛДИРЕВ А. — 372
 БОРИСОВ С. — 366
 БОРИЧИЋ Драгиша — 118, 268
 БОРОЗАН Михаило П. — 440
 БОРОТА Јован — 208
 БОСИЉЧИЋ Слободан — 383
 БОССАРТ Б. П. — 346
 БОШКОВИЋ Милорад — 308
 БОШКОВИЋ Јован — 102
 БОШКОВИЋ Новак — 74
 БОШКОВИЋ Радосав — 276
 БОШЊАК М. — 350
 БРАГА С. — 348, 352
 БРАЈЕР Мирко — 246
 БРАНКОВИЋ Драгољуб — 281
 БРАНТ Себастјан — 342
 БРАУН Максимилијан — 283
 БРЕЖНИК Павле — 272
 БРНОВИЋ Бранко — 391, 404
 БРУЕВОВИЋ Марко — 172, 175
 БУГАРИНОВИЋ Властимир — 33
 БУДИМИР Милан — 279, 287
 БУЗОЛИЋ Стјепан — 168
 БУЕВСКА А. А. — 334
 БУКВИЋ Михаило — 222
 БУЛАТОВИЋ Божићар Ст. — 382
 БУТНАК Н. — 357
 БУНИЋ-ВУЧИЋЕВИЋ Циво — 134
 BURKNART Dagmar — 283
 БУТУРОВИЋ Д. — 284
 БУТУРОВИЋ Ђенџа — 236

В

В. — 250
 В. Г. — 74
 В. Т. — 214
 ВАГНЕР Рихард — 14
 ВАН ТИГЕН Пол — 140
 ВАРБАНЕЦ Н. В. — 355
 ВАСИЉЕВ А. — 346
 ВАСИЉЕВ В. И. — 360, 366, 367
 ВАСИЉЕВ И. В. — 428
 ВАСИЉЕВ Ју. — 353
 ВАСИЉЕВА М. А. — 423
 ВАСИЉЕВ Атанасије Васиљевич — 373, 381
 ВАСИЉЕВ Спасоје — 74
 ВАЙНТРАУБАС С. — 353
 ВЕДЕНОВ А. — 387

ВЕЛИМИРОВИЋ Николај — 249
 ВЕЉКОВИЋ Момир — 278
 ВЕРГУН Д. Н. — 423
 ВЕРДИ Ђузепе — 16, 20
 ВЕСЕЛИНОВИЋ Јанко — 246
 ВЕСНИЋ Миленко — 211
 ВЕСНИЋ Радослав М. — 272
 ВЕЦЕЉ Е. В. — 423
 ВЕШОВИЋ Радослав 118, 275
 ВИКТОРОВ А. С. — 326, 333
 ВИЛАНД Кристоф Мартин — 268
 ВИЛОВИЋ Ђуро — 270
 ВИЉЧЕК В. М. — 353
 ВИЉЧИНСКИИ В. П. — 423
 ВИНЕР Франтишек — 12, 23
 ВИМПОЛШЕК Славоко — 287
 ВИНАВЕР Вук — 195
 ВИНАВЕР Ружа — 9, 25, 33
 ВИНАВЕР Станислав — 282
 ВИНКЛЕР П. П. — 423
 ВИНОГРАДОВ Г. А. — 301
 ВИНОГРАДОВ Г. С. — 423
 ВИНОГРАДОВА О. М. — 298, 359, 360
 ВИТЕЗИЦА Винко — 278
 ВЛАДИМИРОВ Л. И. — 359, 367
 VLADIMIROVAS L. — 363
 ВЛАДИСЛАВЉЕВ Д. — 160
 ВЛАХОВИЋ Влајко — 281
 ВЛАХОВИЋ Јован Ј. — 438
 ВЛАХОВИЋ Митар С. — 140, 261, 273, 282
 ВЛАХОВИЋ Петар — 443
 ВОЈИНОВИЋ Драгица — 178
 ВОЈИНОВИЋ Новица — 390, 404
 ВОЈИНОВИЋ Перко — 443
 ВОЈНИЋ Анѓе — 56
 ВОЈНОВИЋ Иво — 246
 ВОРОНЦОВ В. — 347
 ВРАВИЧ В. — 387
 ВРАЗ Станко — 134
 ВРБИЦА Мило — 162, 170
 ВУЈАКЛИЈА Милан — 134, 209, 270
 ВУЈАЧИЋ Боро — 287
 ВУЈИЋ Владимир — 250, 270
 ВУЈОВИЋ Димитрије-Димо — 46, 47, 50, 192, 196, 198, 214, 237, 443
 ВУЈОВИЋ М. — 367
 ВУЈОШЕВИЋ Иван — 139
 ВУКИЋЕВИЋ Милан — 74, 134, 245, 251
 ВУКИЋЕВИЋ Миленко — 74
 ВУКМАНОВИЋ Ђуро М. — 74
 ВУКМАНОВИЋ Јован — 443
 ВУКМАНОВИЋ Саво — 141, 243, 250, 287
 ВУКМИРОВИЋ Олга — 386
 ВУКОВИЋ Војин — 281
 ВУКОВИЋ Гавро — 246
 ВУКОВИЋ Јов. П. — 87
 ВУКОВИЋ Јово — 141
 ВУКОВИЋ Мил. М. — 102
 ВУКОВИЋ Чедо — 49, 50, 214, 444
 ВУКОМАНОВИЋ Младен — 24, 33

ВУКОТИЋ Ж. — 74
ВУКСАН Душан — 33, 34, 42, 50, 56,
109, 110, 111, 114, 115—177, 183, 184,
220

ВУКЧЕВИЋ Јов. П. — 87
ВУКЧЕВИЋ Мило — 50, 274
ВУКЧЕВИЋ Митар С. — 214
ВУКЧЕВИЋ Михаило — 74
ВУЛЕТИЋ-ВУКАСОВИЋ Вид — 118,
162, 164
ВУЛЕТИЋ Саво П. — 197, 199—215,
217, 220, 237
ВУЛИЋ Никола — 279
ВУЉ С. А. — 354
ВУЉФСОН Г. Н. — 423
ВУЧИНИЋ М. — 210
ВУЧКОВИЋ-САРАП Ј. — 74
ВУШОВИЋ Данило — 141, 250, 277
WALLGREN А. — 286
WASILEWITSCH G. — 352
WENDEL Hermann — 269

Г

Г. Б. — 376
ГАВЕЛА Босилка — 382
ГАВРИЛОВИЧ Гаврил — 387
ГАЗИВОДА Павле — 444
ГАЛЕНЧЕНКО Г. Я. — 359, 361, 367
ГАЛЕС Арне — 436
ГАЛУШКО М. В. — 299
ГАСИЈЕВ В. А. — 302
ГВОЗДЕНОВИЋ Анто — 43, 44, 49, 51
ГВОЗДЕНОВИЋ Милан — 50, 51
ГЕЗЕМАН Герхард (GESEMANN
Gerhard) — 138, 255, 267, 276, 278,
285, 286
ГЕОРГИЈЕВИЋ Крешимир — 275, 280
ГЕРЧИЋ Павле — 29, 37
ГЕТЕ Јохан Волфганг фон (GOETHE
Johann Wolfgang von) — 259, 260,
272, 281, 285
ГЈЕЛЕРУП Карл — 285
ГИЉФЕРДИНГ Александар — 385
ГЛИГОВИЋ Велибор — 246
ГОЈКОВИЋ Јефто — 166
ГОЛСВОРДИ Џон — 137
ГОЛТЕРМАН — 20
GOLJBERG М. — 287
ГОПЧЕВИЋ Спиридон — 160, 420
ГОРБАЧЕВСКИ Б. С. — 295, 296, 306,
346—350
ГОРБУНОВ Т. С. — 311
ГОРФУНКЕЛЪ А. X. — 316, 317
ГРАЖДАНОВ Ю. Д. — 428
ГРАХОВАЦ Спасоје — 34
ГРБОВИЋ, јеромонах — 166
ГРОЗДАНОВИЋ-ПАЈИЋ Мирослава
— 184
ГРОЛ Милан — 57
ГРОСУЛ В. Я. — 423
ГРОТ К. Я. — 423
ГРУЈИЋ КАСУМ — 74, 178
ГУДКОВ В. П. — 423

GUNDULIĆ Ivan — 283
ГУНО Шарл — 17
ГУРЕВИЧ А. — 335, 355

Д

Д. — 237
Д. Ч. — 102
ДАВЫДОВ Ю. В. — 423
ДАГЕР Луи Жак Манде — 345
ДАМЈАНОВИЋ Јован — 178
ДАМЈАНОВИЋ Ј. — 250
ДАНИЛОВИЋ Станко — 178
ДАНТЕ Алијери —/ 343
ДАШИЋ Момир — 178
ДВОРНИКОВ С. — 357
ДВОРНИКОВИЋ Владимир — 178,
277, 281
ДЕЛИБ Лео (DELIBES Leo) — 15
ДЕЛИБАШИЋ М. — 246
ДЕЛИБАШИЋ Раде — 444
ДЕЛОРКО Олинко — 287
DEMENY L. — 352
ДЕМИДОВ Н. Д. — 387
ДЕНТОН В. — 157
ДЕРЕТИЋ Јован — 74
ДЕСАНЧИЋ Полит Михаило — 157
ДЕСНИЦА Владан — 274
ДИКЕНС Чарлс — 139
ДИЛ Шарл — 269
ДИМИТРОВ Милан — 129
DINGLEY J. — 361
ДИНЕРШТЕЙН С. А. — 334
ДИРЕР Албрехт — 259
ДОДЕ Ж. — 139
ДОЖИЋ Гаврило — 117
ДОЛОВКО М. Г. — 424
ДОРИОМЕДОВ Никола 190, 213
ДОРОШКЕВИЧ В. И. — 299
ДОСТОВСКИЈ Ф. М. — 424
ДРОБЊАКОВИЋ Ђорџе — 280, 281
ДРАГИЋЕВИЋ Ристо Ј. — 34, 109,
110, 178, 179, 180, 117, 220, 221, 224, 235,
237, 238
ДРАГО Сбренев — 152, 153
ДРАГОВИЋ Живко — 15, 34
ДРАГОВИЋ Марко — 209
ДРАКУЛОВИЋ М. — 74
ДРАШКОВИЋ Чедомир — 74
ДРЕКОВИЋ Јован — 173
DRESSLER T. — 351, 354
ДРОСАРД С. — 381
ДУБАВЕЦ С. Ј. — 366
ДУКА од МЕДУНА — 166
ДУЛОВИЋ Јован — 51, 401
DURESTE Rodolphe — 418
ДУРКОВИЋ-ЈАКШИЋ Љубомир —
180, 383, 424
ДУРУТОВИЋ Марко — 287
ДУШИНЕВИЧ В. Н. — 355
ДУШКОВ В. А. — 424

Ъ. М. П. — 102
 БАЈА Иван — 381
 БЕНИЋ Љубиша — 282
 БЕРКОВИЋ Вукале — 422
 БИЛАС Милован — 280
 БОНОВИЋ Јанко — 250
 БОНОВИЋ Јован — 246
 БОНОВИЋ Павле — 250
 БОРЂЕВИЋ Владан — 134, 136
 БОРЂЕВИЋ Владимир Р. — 8, 34
 БОРЂЕВИЋ Јованка — 287
 БОРЂЕВИЋ М. — 139
 БОРЂЕВИЋ Тихомир Р. — 135, 137—
 139, 276, 278, 283
 БУКАНОВИЋ Стеван — 444
 БУКИЋ Душан — 39, 222
 БУКИЋ Трифун — 61, 62, 65, 70, 73,
 74, 75, 84, 102, 192, 198, 215
 БУРИЋ Војислав — 281
 БУРИЋ-КЛАЈН Стана — 33, 34
 БУРИЋ Милан — 165
 БУРИЋ Никола — 135
 БУРИЋ Силвија — 386
 БУРИЧАНИН Биљана — 404
 БУРИЧКОВИЋ Дејан — 386
 БУРИШИЋ Павле — 197
 БУРОВИЋ Димитрије — 271, 277
 БУРОВИЋ Лука — 168

Е

Е. Н. М. — 209
 ЕКЕРМАН Јохан Петер — 260, 285
 ЕКМЕЧИЋ Милорад — 385
 ЕЛЕЗОВИЋ Глиша — 262
 ЕЛМАНОВА С. А. — 424
 ЕЉНИКОВ М. П. — 367
 ЕРДЕЉАНОВИЋ Јован — 141
 ЕРНЕСТ од Вилденбруха — 209
 ЕРЕМЕЕВ Г. А. — 363, 367
 ЕРТЕЈЛ Хеберт — 279
 ЕСИХ Иван — 57

Ж

Ж. Ј. Р. — 214
 ЖАРИЋ М. — 75
 ЖЕРНЕВСКАЈА К. — 352
 ЖИВАДИНОВИЋ Д. В. — 135
 ЖИВАДИНОВИЋ Стојан — 270
 ЖИВАЉЕВИЋ Данило А. — 235
 ЖИВАНОВ Миодраг — 386
 ЖИВАНОВИЋ Борђе — 280
 ЖИВАНОВИЋ Жив. — 138
 ЖИВАНОВИЋ др Милан Ж. — 383
 ЖИВКОВИЋ Војислав — 384
 ЖИВОЈИНОВИЋ Велимир — 268, 272
 ЖИВОЈИНОВИЋ Драган Р. — 46, 51
 ЖИВОЈИНОВИЋ Драгољуб — 51
 ЖИВОЈИНОВИЋ Јован — 215
 ЖИЛЕВИЧ Иван Јосифович —
 296, 348

ЖУКОВСКА Л. П. — 334
 ЖУПАНИЋ Нико — 277

З

ЗАГОРЧИЋ Стеван — 435
 ЗАЙЧИК Ј. — 355, 364
 ЗАЈЦ Иван — 17
 ЗАПАСКО А. П. — 321, 334, 353, 340
 ЗБЕРСКИИ Т. — 332
 ЗЕЧЕВИЋ Војислав Б. — 215
 ЗЕЧЕВИЋ Милорад — 288
 ЗЕПИЛА Никола — 50
 ЗЛАТИЧАНИН Илија — 83, 87, 88,
 89, 90, 91, 102
 ЗОРЕ Јуко — 162
 ЗОРИЋ Илија — 180, 238
 ЗИММЕР Sz. K. — 364, 365
 ЗИМОЊИЋ Стеван — 152
 ЗУБАН Глиша — 172, 175, 176
 ZUSSARI Anne Radius — 208

И

-ИЋ, — 142
 ИВАНИШЕВИЋ Јован — 34, 19, 23
 ИВАНИШЕВИЋ Јошо Ф. — 249
 ИВАНОВ С. Ју. — 424
 ИВАНОВА Е. В. — 348
 ИВАНОВА Ју. В. — 424
 ИВАНОВИЋ Војина — 444
 ИВАНОВИЋ Васко — 250
 ИВАНОВИЋ Драг. — 268
 ИВИЋ Алекса — 137, 140
 ИГНАТОВ Г. — 362
 ИДРИЗОВИЋ Муриз — 385
 ИКОНИЋ Драгомир — 249
 ИЛАРИОНОВ Н. А. — 375
 ИЛЕШИЋ Фран — 250
 ИЛИЈИЋ Драгутин — 192
 ИЛИЈИЋ Стјепко — 180
 ИЛИЋ Драгослав — 285
 ИЛИЋ Душан Р. — 136
 ИЛИЋ Јован П. — 381
 ИЛИЋ Танасије Ж. — 284
 ИЛЬЧИНСКИИ Г. А. — 424
 ИСАЕВИЧ Ј. Д. — 315, 326, 334, 340,
 348, 350, 351, 353, 356, 359, 361, 362,
 364
 ИСАКОВИЋ Алија — 267
 ИСТОМИН Ф. М. — 424
 ИСТРИН В. А. — 314, 348

Ј

Ј. Д. — 142
 Ј. И. — 75
 ЈАГИЋ Ватрослав — 139, 418, 419, 432
 ЈАКШИЋ Владимир — 160
 ЈАКШИЋ Гргур — 136
 ЈАНКОВИЋ Даница С. — 281
 ЈАНКОВИЋ Душан — 117
 ЈАНКОВИЋ Љубица С. — 271, 282
 ЈАНКОВИЋ Радоје — 273
 ЈАНКОВИЋ Бор. — 139

ЈЕВТИЋ Душан М. — 272
 ЈЕЛИЋ Илија М. — 269, 271
 ЈЕНКО Даворин — 20, 21
 ЈЕРКОВИЋ Рашко — 382
 ЈОВАНОВИЋ А. — 176
 ЈОВАНОВИЋ Војислав — 279
 ЈОВАНОВИЋ ЗМАЈ Јован — 17, 28,
 29, 30, 31, 36, 37, 258, 259, 263, 284
 ЈОВАНОВИЋ Јагош Ј. — 75, 86, 102
 ЈОВАНОВИЋ Јован М. — 211, 269,
 371—387
 ЈОВАНОВИЋ Новак — 366, 368, 444
 ЈОВАНОВИЋ Слободан — 250
 ЈОВАНОВИЋ Р. — 368
 ЈОВИЋ Михаило — 74
 ЈОВИЋЕВИЋ Андрија — 202, 216, 444
 ЈОВИЋЕВИЋ Владимир — 391, 404
 ЈОВИЋЕВИЋ Иван — 268
 ЈОВИЋЕВИЋ Милан — 50, 51, 239
 ЈОВОВИЋ Василије — 180, 250
 ЈОВОВИЋ Лука — 188—192
 ЈОВОВИЋ Пантелија — 216, 238
 ЈОСИМОВИЋ Бор. — 9, 24, 34
 JURIEW P. — 346

К

KAWESKA — GRYZCZOWA — 354
 КАГАНОВ И. Я. — 357
 КАГАНОВ И. Я. — 350
 КАЗВЯРУК У. — 368
 КАЛАШНИКОВ А. И. — 356, 363
 КАЛЕЗИЋ СЛОБОДАН — 266
 КАЛИЋ Мита — 29, 37
 КАМАНИН В. — 358
 КАНГРГА Јован — 269
 КАПЕТАНИЋ Давор — 384
 КАПЕТАНОВИЋ ЉУБУШАК — Ме-
 хмед бег — 375
 КАПИЦИЋ Хамдија — 332, 383
 КАРА Људевит — 180
 КАРАНОВИЋ Милан — 282
 КАРАСЕВ А. В. — 424
 КАРАСЕВ В. Г. — 425
 КАРАСЕК Josef — 418
 КАРАЦИЋ Вук Стефановић — 208,
 264, 279, 283, 284, 436
 КАРЛИЋ Петар — 57
 КАЂАНСКИ Стеван Владислав —
 150
 КЛУЉБАРС Николај — 380
 KAUNAS D. — 363
 КАЦПРЖАК С. И. — 314, 317
 КАГАНОВСКИЙ В. В. — 420
 КАШИН Н. И. — 412
 КЕЉ О. — 346
 КЕМУРА Ибрахим — 384
 КИЗЉЬК А. Д. — 299
 КИЛИБАРДА Новак — 284, 288
 КИСЕЛЕВ Н. П. — 311
 КИЋОВИЋ др Мираш — 439
 КИЯТОВА К. И. — 425
 КЛАБУНД Хеншке Алфред — 273

КЛАИЋ Вјекослав — 162
 КЛЕЈ Елен — 272
 KLEMENČIĆ Marija — 385
 КНОРИНГ О. — 349
 КНЕЖЕВИЋ Доситеј — 166
 КНЕЖЕВИЋ Антун — 376
 КОВАЧ Анте — 246
 КОВАЧЕК Божидар — 288
 КОВАЛЕНК ОН. — 387
 КОВАЉСКИЙ М. П. — 350
 КОВАЉЕВСКИ Е. Н. — 150, 151, 152
 КОВАЧЕВИЋ Ђождар — 134, 280
 КОВАЧЕВИЋ Дамњан — 270, 288
 КОВАЧИЋ Ристо — 381
 КОВАЧИЋ Славко — 386
 КОВИЈАНИЋ Ристо — 279, 367
 КОЗЛОВА В. — 294
 КОЗЛОВСКИЈ Б. И. — 387
 КОЗЬМИН Б. П. — 425
 КОЛАКОВИЋ Василија — 284
 КОЛМАКОВ П. К. — 312
 КОМАДИНИЋ Слободан — 436
 КОНДРАТЈЕВА В. И. — 425
 КОМСКИ — 75
 КОЊОВИЋ Петар — 35
 КОПАНЕВ А. И. — 356, 358
 КОПРЕЕВА Т. Н. — 359
 KOROLJUK Wladimir D.— 323
 КОСОЛАПОВ П. — 353
 KOSORICH Milan — 442
 КОСТИЋ А. — 272
 КОСТИЋ Александар Ђ. — 273
 КОСТИЋ Драгутин — 250, 275, 277,
 279, 280, 281
 КОСТИЋ Ј. — 436
 КОСТИЋ Милан — 42, 51
 КОСТИЋ Петар — 172
 КОСТИЋ СТОЈАДИН — 384
 КОТЛЯРСКАЈА Л. А. — 425
 КОШУТИЋ Радован — 268
 КРАВЧЕНКО В. Ф. — 365
 КРАВЧЕНКО Е. — 347
 КРАЈНИЧАРАЦ Т. — 139
 КРИВОКАПИЋ Мирко — 376, 377
 КРЊЕВИЋ Хатица — 284, 288
 КРОНИКУС — 238
 КРСТИЋ Бранислав — 277
 КРСТИЋ Ђурица — 404
 КРСТИЋ П. Ј. — 27, 34
 КРУЉ Урош — 268
 КРУНИЋ Љубомир — 216
 КСЈУЊИН Ал. — 137
 KUBA Ludvig — 417
 КУВЛИЦКИЙ Г. И. — 426
 КУЗНЕЦОВА Е. И. — 363
 КУЛИШИЋ Франо — 134
 KUNZE H. — 339
 КУПРЕШАНИН Вељко — 284
 КЪНГОВ В. — 420

Ј

ЈАБЫНЦЕВ Ю. А. — 358, 359, 361,
 364, 366, 368

ЛАВРОВ П. А. — 424, 426
 ЛАГАЏИЋ Пачо — 216
 ЛАГОВСКИИ И. — 346
 ЛАЗАРЕВ В. — 362
 ЛАЗАРЕВИЋ Милица — 276
 ЛАЗАРОВ М. — 351
 ЛАЗИЋ Ксенија Б. — 8, 27, 34
 ЛАЗОВИЋ Митар — 116
 ЛАИНОВИЋ Андрија В. — 85, 102,
 117, 439
 ЛАЈАРД Хенри — 165
 ЛАЛЕВИЋ Милодраг — 276, 288
 ЛАПТЕВА Л. Н. — 426
 ЛАРИНА Д. — 357
 ЛАРИОНОВ Д. Д. — 412
 ЛАСКАРИС М. — 138
 ЛАСУНСКИ — 364
 ЛАСУНСКИИ О. Г. — 359, 364
 ЛАТКОВИЋ Видо — 180
 LAURENT Etienne — 139
 ЛЬВОВ — 14
 ЛЕБЕДЗЕУ Г. — 367
 ЛЕРЕНМАН Н. М. — 335
 ЛЕСКОВАЦ Младен — 279
 ЛИНКОВ Я. И. — 426
 ЛИСАЦ Љубомир А. — 436
 ЛИСИНСКИ Ватрослав — 17
 ЛИХТЕНШТЕЙН Е. С. — 327, 348, 349
 ЛОГАР Јанез — 385
 ЛИСИНСКИ Ватрослав — 17
 ЛОПИЧИЋ Ђорђе — 391, 404
 ЛОПИЧИЋ Стево Л. — 216
 ЛОРД Алберт — 264, 284
 ЛОРЕНЦ Борислав — 135
 ЛОТИЋ Љубомир — 35
 ЛОТЪШ Стољар — 214
 ЛУБУРИЋ Андрија — 275, 279
 LUKAUSKAITE Z. — 364
 ЛУКЕТИЋ Мирослав — 18, 35, 180
 ЛУКИЋ Василије — 180, 181, 238
 LÜLFINA H. — 350
 ЛУНАЧАРСКИИ А. В. — 315
 ЛУПШОВ С. П. — 362, 384
 ЛУТОВАЦ Милисав — 141
 ЛУЧНИНА Н. А. — 426
 ЛЯХОВ В. Н. — 321, 324, 334
 ЛЯЛИКОВ К. С. — 347

Љ

ЉУБИША Стефан Митров — 155, 446
 ЉУМОВИЋ Крсто — 250

М

М. — 57
 М. М. — 75
 М. Т. — 216
 М-Ћ П. — 35
 М. Ч. — 69
 МАЖУРАНИЋ Иван — 384
 МАЈЕНДОРФ — 165
 КАЈЕР Конрад Фердинанд — 285
 МАЈИЋ Драгољуб — 216
 МАЈИЋ Петар — 192
 МАКАНЕЦ Јулије — 381

МАКСИМОВ А. Н. — 426
 МАЛЕЦ С. С. — 362
 МАЛЕШЕВИЋ Нада — 385
 МАЛЫХИН Н. Г. — 314, 320
 МАНО-ЗИСИ Катарина — 366
 МАНОЈЛОВИЋ Анаија — 75
 МАНОЈЛОВИЋ Коста — 35
 МАНСУРОВ В. П. — 416
 МАРИНКОВИЋ Боровоје — 342
 МАРЈАНОВИЋ Батрић — 272
 МАРКОВИЋ Марко — 216, 238, 242,
 250, 251, 444
 МАРКОВИЋ Милан — 140
 МАРКОВИЋ Стево — 138
 МАРКОВИЋ ШТЕДИМЛИЈА Савић
 — 75, 102, 270
 МАРКОВИЧ С. — 426
 МАРКУШЕВИЧ А. И. — 332
 МАТИНОВИЋ Александар К. — 238
 МАТИНОВИЋ Душан Ј. — 6, 15,
 35, 57, 76, 102, 114, 181, 192, 256, 288,
 289, 341, 368, 376, 404, 426, 444
 МАТИНОВИЋ М. — 367
 МАТИНОВИЋ Милутин — 102, 103
 МАТИНОВИЋ Митар — 212
 МАТИНОВИЋ Нико С. — 24, 35, 76,
 103, 181, 192, 238, 250
 МАРТЫНОВ И. Ф. — 358
 МАСАРИК Томас Ј. — 51
 МАРТЫНЕНКО О. — 362
 МАТАВУЉ Симо — 35, 172, 175
 МАТИЋ Светозар — 289
 МАТКОВИЋ Марјан — 384
 МАТЛ Josef — 271
 МАТОВИЋ ЗАТОРАЦ Миливоје —
 103
 МАТОШ АНТОН ГУСТАВ 216
 МАЊКЕН Irmgard — 283
 МАЦОК О. Я. — 352
 МЕДЕНИЦА Радосав — 57, 103, 251,
 256—290
 МЕДИЋ МАЈО — 208
 МЕДИЋ ФИЛИП — 139
 МЕДОЈЕВИЋ Миран — 223, 238
 МЕЛЕНТИЈЕ — рашко-призренски
 митрополит — 172
 МЕНДЕЛСОН Феликс — 14
 МЕСЕЊАШИН, И. А. — 386
 MIGNON K. — 354, 356, 358, 360, 364, 365
 МИЈАНОВИЋ Бошко — 367
 МИЈУШКОВИЋ Ђока — 166
 МИЈУШКОВИЋ Зора О. — 232, 239
 МИЈУШКОВИЋ Јован — 52
 МИЈУШКОВИЋ Марко — 239
 МИЈУШКОВИЋ Мирко — 220, 231
 233—240
 МИКИЈЕЉ Марко — 268
 МИЛАКОВИЋ Димитрије — 150
 МИЛЕТИЋ Бранко — 187, 192
 МИЛИНОВИЋ Шимун — 161
 МИЛИНЧЕВИЋ Ж. — 136
 МИЛИЋ Владимир — 86, 103
 МИЛИЋЕВИЋ В. — 139

МИЛИЋЕВИЋ Ж. — 136
 МИЛИЧИНОВИЋ Андрија — 216
 МИЛИЧИЋ Сибе — 246
 МИЛОВАНОВИЋ Ђ. — 209
 МИЛОВАНОВИЋ И. — 209
 МИЛОВИЋ Јевто — 117, 446
 МИЛОЈЕВИЋ Милоје — 281
 МИЛОЈЕВИЋ Сима М. — 141
 МИЛОШЕВИЋ Владо — 289
 МИЛОШЕВИЋ Новак — 76
 МИЛУТИНОВИЋ Коста Н. — 139
 МИЛУТИНОВИЋ Никола — 57
 МИЛУТИНОВИЋ Сима Сарајлија — 264, 288
 МИЉАЧИН А. Э. — 337
 МИЉАНИЋ Новак — 46, 47, 51, 52
 МИЉАНИЋ Петар — 42, 51
 МИЉАНОВ Марко — 150, 259
 МИОДРАГОВИЋ Ј. — 203
 МИРКОВИЋ М. Д. — 135
 МИРКОВИЋ Радоје — 86, 103
 МИРОНОВА Милица — 138
 МИСЕ Алфред де (MISE Alfred de) — 441
 МИТИЋ Станко Т. — 270
 МИТФОРД ЕДВАРД — 164
 МИЋАНОВИЋ Славко — 382
 МИЋКОВИЋ Радун — 76
 МИЋОВИЋ Драгутин — 283, 289
 МИХАИЛОВИЋ Божо Ђ. — 42
 МИХАИЛОВИЋ Босилка — 284
 МИХАЙЛОВ Е. В. — 425, 426
 МИХАЈЛОВИЋ Ј. — 137
 МИЦКО Ј. — 362
 МИШКОВ Милован — 9—11, 18, 24—26, 35
 МЛАДЕНОВИЋ Живомир — 289
 МОЛЧАНОВ В. — 353
 МОНАСТЫРСКИ И. М. — 324
 МОРГЕНШТЕРН И. Г. — 362
 МОСКОВЉЕВИЋ Милош С. — 250
 МОСКОВЉЕВИЋ С. М. — 138
 МОТИЋ С. — 278
 МОЦАРТ Волфганг Амадеус — 15
 МРАЗОВИЋ Никола — 265
 МРАМОРНОВ О. — 363
 МУГОША Шпиро — 103
 МУРКО Матија (MURKO Mathias) — 263, 267, 280, 281
 МУШКОВЕЦ Г. — 357
 МЫЛЬНИКОВ А. С. — 351, 358, 359, 365, 368, 424

Н

НАГИ Josip — 58
 НАЗОР Anisa — 360, 368
 НАМЕТАК Алија — 273, 283
 НАСТАСИЈЕВИЋ Момчило — 269, 272, 273
 НАСТАСИЈЕВИЋ Светомир — 269
 НАУМОВ Е. П. — 427
 НЕДЕЉКОВИЋ Душан — 247, 281
 НЕДИЋ Владан — 287

NEERA P-b. ZUCCARI, Anne Radius
 НЕМИРОВСКИ Е. Љ. — 293—295, 333, 335, 346—358, 360—367
 НЕНАДОВИЋ Љуба 148
 НЕРУДА — 21,
 НЕЖОРОШЕВ Г. — 366
 НИКЕТИЋ Пет. М. — 208
 НИКИТИН С. А. — 427
 НИКОЛА I — в. Петровић Никола I
 НИКОЛАЕВ С. — 347
 НИКОЛАЕВИЋ Душан С. — 136
 НИКОЛИЋ Вјера — 442
 НИКОЛИЋ Мило в. Ђилас Милован
 НИКОЛИЋ Ружица — 386
 НИКОЧЕВИЋ Радосав М. — 76
 НИКЧЕВИЋ Ж. — 210
 НИКЧЕВИЋ Милорад — 84, 103, 186, 192, 198, 217
 НИКЧЕВИЋ Томица — 111, 183
 НИНКОВИЋ Леонтије — 136, 140
 НИСКЕЛ Н. — 352
 НИЧЕ Фридрих — 276
 НОВАК Виктор — 113, 181, 182
 НОВАКОВИЋ Стојан — 418, 421
 НОВЛЯНСКАЯ М. Г. — 304
 НОВОКШАНОВ Ю. — 347

О

ОБРАДОВИЋ Драгољуб — 269
 ОБРАДОВИЋ Душан Н. — 138
 ОГЊЕНОВИЋ Шпиро — 17,
 ОЗЕРЕЦКОВСКИ — 152, 179
 ОКАНОВИЋ Стеван М. — 202, 203, 208, 209
 OLSZEWSKI Ignac — 139
 ОРАОВАЦ Томо — 64—73; 435
 ОРЛОВ Б. П. — 312
 ОРФАНОВ М. И. — 427
 ОРХАНОВИЋ С. М. — 274
 ОСТОЈИЋ Иван Х. — 277
 ОСТРОГОРСКИ Георгије — 439
 OSKAR Randi — 58

П

П. Б. — 142
 П. П-н. — 442
 П. Ст. — 217
 ПАВИЋЕВИЋ Бранко — 111, 182, 183
 ПАВИЋЕВИЋ Јован — 239
 ПАВИЋЕВИЋ Миљун — 13, 60, 76, 118, 134, 270
 ПАВИЋЕВИЋ Саво — 280
 ПАВИЋЕВИЋ Слапски Љубо — 442
 ПАВЛОВИЋ Јован — 175
 ПАЛАВЕСТРА Влајко — 266
 ПАЉМОВЕЋ И. С. — 418
 ПАЈО Жил — 268, 269
 ПАЈОВИЋ Радоје — 196, 217
 ПАНКОВИЋ Душан — 338
 ПАНТЕЈЕВ Ј. Ф. — 427
 ПАНТЕЛИЋ Д. — 137
 ПАРРИ Милман (Parry M.) — 264, 284

ПАРШИКОВ А. — 357
 ПАХОМИЈЕ, јеромонах — 234
 ПАШЕВ Ст. — 382
 ПЕЈАНОВИЋ Ђорђе — 141, 160
 ПЕЈАНОВИЋ Ђорђевије Д. — 385
 ПЕЈОВИЋ Ђоко Д. — 35, 114, 182, 217
 ПЕЈОВИЋ Роксанда — 35, 36
 ПЕРИЧИЋ Властимир — 25, 36
 ПЕРО Шћепчев — 148
 ПЕРОВИЋ Душан — 182
 ПЕРОВИЋ Пуниша — 197, 217
 ПЕРОВИЋ Серафим — 236
 ПЕРОВИЋ Стеван — 182
 ПЕРУНОВИЋ Станко — 140
 ПЕТКОВИЋ В. — 435
 ПЕТКОВИЋ Т. — 278
 ПЕТРОВА Е. — 387
 ПЕТРОВИЋ Анте — 139
 ПЕТРОВИЋ Василије — 234
 ПЕТРОВИЋ Данило — 165, 390, 394,
 402—405
 ПЕТРОВИЋ М. — 140
 ПЕТРОВИЋ Милан — 10, 12, 36
 ПЕТРОВИЋ Милорад М. — 209
 ПЕТРОВИЋ Мирко — 23
 ПЕТРОВИЋ Никола I — 12, 17, 19, 24,
 117, 141, 143—145, 148, 150, 415, 419
 ПЕТРОВИЋ Перо Томов — 165, 176
 ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ Петар I — 117,
 144, 150, 159, 403, 404
 ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ Петар II — 140,
 141, 142, 148, 171, 259, 428, 437
 ПЕТРОВИЋ Радмила С. — 139
 ПЕТРОВИЋ Радован — 36
 ПЕТРОВИЋ-РАДОЈИЧИЋ Радмила
 — 272
 ПЕТРОВИЋ Теодор — 280
 ПЕТУХОВ В. К. — 427
 PIDŁYRSCZAK. M. — 357
 ПИКАР Емил — 248
 ПИЛЕТИЋ Блажо П. — 76
 ПИЛЕТИЋ Светозар — 103
 ПИНТ А. Т. — 387
 PIROZYNSKI J. — 350, 357, 363, 365
 ПЛАМЕНАЦ Владимир — 77
 ПЛАНК Вили — 285
 ПЛЕНИЧАР Божа — 385
 ПОГАЧАР Антон — 12
 ПОДМАЗОВА Т. А. — 327, 352
 ПОЗДЕЕВА И. В. — 335, 363, 366
 ПОЛКЕРТ Херберт (PEUKERT Her-
 bert) — 283, 289
 ПОЛЕНАКОВИЋ Харалампије — 283
 POLLOK Karl Heinz — 283
 ПОЛОВИНКИН И. Н. — 428
 ПОПОВ В. В. — 346—349
 ПОПОВ Нил — 374
 ПОПОВИЋ Алекса — 172
 ПОПОВИЋ Андро — 77
 ПОПОВИЋ Атанасије М. — 382
 ПОПОВИЋ Богдан — 235, 268
 ПОПОВИЋ Вуле И. — 77
 ПОПОВИЋ Ђоко — 256

ПОПОВИЋ Иван — 208
 ПОПОВИЋ Крсто — 217, 203
 ПОПОВИЋ ЛИПОВАЦ Јован — 374,
 386, 415
 ПОПОВИЋ Милан — 30, 31
 ПОПОВИЋ Марко Р. — 77
 ПОПОВИЋ Милош — 168
 ПОПОВИЋ Новица Р. — 77, 78
 ПОПОВИЋ Павле — 182, 244, 251, 274
 ПОПОВИЋ Петар И. — 244, 282, 251,
 437, 438
 ПОПОВИЋ Радован — 239
 ПОПОВИЋ Ристо В. — 193
 ПОПОВИЋ Светозар — 383
 ПОПОВИЋ Слободан — 273
 ПОПОВИЋ Симо Ђ. — 77, 144
 ПОПОВИЋ Стеван Р. — 77, 78
 ПОПОВИЋ Филип — 78
 ПОПОВИЋ Цвјетко — 384
 ПОПОВИЋ Шћепан Р. — 78
 ПОГОХ Вл. — 428
 ПОТАНИН Г. Н. — 428
 POTH Istvan — 58
 ПРЕРАДОВИЋ Петар — 278
 ПРИЦА Душан М. — 276
 ПРОДАНОВИЋ Јаша — 239
 ПУЗИКОВ А. И. — 327
 PUTERKIENE D. — 367
 ПУТИЛОВ Б. Н. — 428
 ПУШКИН А. С. — 314
 ПЫПИН А. Н. — 428

Р

Р. М. — 78, 217
 RAAF H. de — 208, 209
 РАДЗИВИЛОВ Е. — 360
 РАДИЧЕВИЋ Бранко — 258
 РАДИЧЕВИЋ Душан — 88
 РАДОВИЋ Митар — 183
 РАДОВИЋ Радован С. — 269
 РАДОЈЕВИЋ Данило — 104
 РАДОЈЕВИЋ Радоје — 104, 193
 РАДОЈИЧИЋ Драгана — 444
 РАДОЈЧИЋ Никола — 136, 137, 138
 РАДОЈИЧИЋ Ђорђе Сп. — 183
 РАДОЊИЋ Васо В. — 87, 88, 104
 РАДУЛОВИЋ-ВУЛИЋ Мања — 36
 РАДУЛОВИЋ Јован — 183, 278
 РАДУЛОВИЋ Марко — 212, 217
 РАДУЛОВИЋ Никола — 404
 РАДУСИНОВИЋ Павле — 464, 428,
 444, 445
 РАЖНАТОВИЋ Новак — 445
 РАЈИЋ Милан Ј. — 271
 РАЈКОВ Миљивој — 36
 РАЈНВАЈН Антон — 134
 РАКОЧЕВИЋ Новица — 239, 289, 290
 РАКОЧЕВИЋ Ристо — 250
 РАМАДАНОВИЋ Илија — 147
 РАНКЕ Леополд фон — 263
 РАНКОВИЋ Живан — 442
 РАНКОВИЋ Светолик — 247
 РАШКОВИЋ А. Х. — 358

РАЦКОВИЋ Никола — 78, 104, 217,
239, 368, 445
РЕЂЕП Јелка — 290
РЕНАК Соломон — 436
РЕШЕТАР Милан — 183
РИВЛИН Зелки И. Фирсов — 387
РИЗВИЋ МУХСИН — 384
РИСТАНОВИЋ С. В. — 278
РИСТИЋ Светомир — 269, 274
РОВДА К. М. — 428, 429
РОВИНСКИ П. А. — 38, 204, 209, 409
—422, 428, 430
РОГАНОВИЋ Јован П. — 374, 380, 420
РОГАНОВИЋ РАДОЈЕ — 17, 30
РОГАНОВИЋ Станко — 239
РОЖДЕНСТВЕНСКАЈ Е. — 352, 354,
356
РОЗУМ Н. — 358
РОЗУСКИ Е. — 354
РОЛЕДЕР ХЕРМАН — 286
РОМАНОВ И. М. — 429
РОССИЕВ П. А. — 429
РОТ Никола — 276
РОТКОВИЋ Радослав — 446
РУВИНШТЕЈН Р. — 347
РУДНЕВ А. Д. — 429
РУЖИЧКА КАМИЛО — 87
РЪБИН А. П. — 324

С

С. С. — 217
С. п. — 290
САВЕЉЕВА Е. — 294
САВКОВИЋ Милош — 273, 371
САВКОВИЋ Милорад — 247
SAVKA M. — 351
САИЧИЋ Гаврило — 155
САМАРИЋ Радован — 183
САМВЕЉЈАН Н. Г. — 326
САМОРОДОВ Б. П. — 365
САМУСКЕВИЧ А. — 364
САРНО САН Ђорђо Дионизије де —
18, 19
СВИРИДОВ Н. В. — 334
SWIDERSKA H. — 365
СЕДЕРМАН — 14
СЕКУЛОВИЋ Горан — 445
СЕЛИЩЕВ А. М. — 429
СЕМЕНОВ А. — 347
СЕРГЕЕВ А. В. — 429
СИДОРОВ А. А. — 292, 303, 311, 314,
330, 332, 351
SIELICKI F. — 360
СИКОРСКИ Н. М. — 297, 327, 329,
334, 336, 339, 341, 346, 354, 355, 358
СИМИЋ Ненад — 439
СИМИЋ Новак — 251
СИМОВИЋ Трипко — 168
SIMMONS J. S. G. — 351, 354, 360
SIMMONS J. S. E. — 349, 350, 353
СИНДИК Нада — 351
СКЕРЛИЋ Јован — 234, 236
СЛЕПЦОВ А. А. — 426

СЛЕПЦОВА М. Н. — 429
СЛИЈЕПЧЕВИЋ Боса — 376, 377
СЛИЈЕПЧЕВИЋ Перо — 273, 276,
374, 377, 379
СМИЉАНИЋ др Д. — 249
СОВОЛЕВА Е. В. — 429
СОДОМОВ А. И. — 378
СОКОЛОВСКАЈ З. К. — 368
СОКОЛЬСКАЈ К. П. — 359, 368
СОЛОВЈЕВ Александар В. — 138, 141,
435
СОЛОВЈЕВ Н. И. — 374
СОЛОВЈЕВ Ю. Я. — 429
СОРОКИН Питрим — 249
СОРОКИН С. — 294
СПАСОЈЕВИЋ Јанко — 78
СПЕКТОР У. — 360
СРДАНОВИЋ-БАРАЧ Олга — 385
СРЕМАЦ Стеван — 134
СТАНОЈЕВИЋ Алекса — 273
СТАНОЈЕВИЋ Станоје — 134
СТАРОВЛАХ Милош — 203, 445
STEINBERG S. H. — 339
СТЕФАНОВИЋ Павле — 247
СТЕФАНОВИЋ Светислав — 273, 275,
277, 278, 279, 282
СТИЈЕПО Дајков — 151, 162
СТИЛМАН В. Ј. — 43, 49
СТОЈАНОВИЋ Јубомир — 135, 138
СТОЈАНОВИЋ Петар Ђ. — 391, 395
—405
СТОЈКОВИЋ Боривоје С. — 183
СТОЈКОВИЋ Маријан — 58
СТОЈОВИЋ Милорад — 78
СТРАЖЕВ А. И. — 382
СТУШНИКОВА Т. С. — 333
СУБОТИЋ Драгутин П. П 279
СУБОТИЋ Јован — 172, 175, 176
Сула Радов (Константин Радуловић)
— 141
СУНДЕЧИЋ Јован — 142, 172, 446
СУНДЕЧИЋ Перо — 78
SHIELDS N. M. — 354
SCHWAD Charles M. — 247
SCHOLZ J. — 351

Т

ТАДИЈАНОВИЋ Драгутин — 140
ТАНРИ Жил — 248
ТАРОЩИНА С. — 357
ТАТАР Нико — 416, 418
ТВЕН Марк (Самуел Клеменс) — 285
ТЕОДОРИДЕС Клеантес — 17, 22, 19
ТЕОФИЛ, игуман Дечана — 175
ТЕПЛОВ Л. П. — 301
ТЕРЕХОВ И. М. — 324
ТЕРЛАНЋ — 29, 37
ТЕШИЋ Владета — 382
ТИМЕНКО Николај — 290
ТИРФЕЛДЕР — 275
ТКАЛАЦ Имбро — 165
ТОКИН Бошко — 247
ТОКО, поп — 173

ТОЛИНГЕР Роберт — 15, 17, 20, 21,
27—33, 36—38
ТОЛСТОЙ А. Н. — 429
ТОЛСТОЙ Н. М. — 429
ТОЛСТЯКОВ А. П. — 363
ТОМИНШЕК Јосип — 218
ТОМАНДЛ Миховил — 38
ТОМИЋ-КОВАЧ Љубица — 385
ТОТ Ласло (Toth László) — 54
ТОХОЉ Сава Р. — 276
ТОШКОВИЋ др Јово — 183, 271
ТРАЈКОВИЋ Никола — 270, 271, 274
ТРАЉИЋ Махмуд — 376
ТРАЉИЋ Мухамед — 386
ТРВОЈЕВИЋ Дане — 381
ТРИВУНАЦ Милош — 272, 273
ТРИПКОВИЋ Милодраг — 52
ТРИШИЋ Никола Ђ. — 382
ТРОЦКИЈ Н. А. — 429
ТРОЦКИЈ А. И. — 363
ТРОЦКИЈ С. М. — 349
TŠCHUTURILLO Stevo — в. Чутурило
Стево
ТУНГУЗ-ПЕРОВИЋ Данило — 272
TUMBLIS J. — 360, 362, 365
THOMPSON L. S. — 352

Ћ

ЋЕЛАП Лазар — 284
ЋИРИЋ — 15
ЋОРИЋ Никола — 136
ЋОРОВИЋ Владимир — 79, 184, 197,
218
ЋОСИЋ Бранимир — 134, 246, 270
ЋОСИЋ Јоца — 276
ЋУПИЋ Драго — 445
ЋУРИЋ Хајрудин — 382
ЋУРЧИЋ Ст. — 158

У

УЈЕВИЋ Аугустин — 248
URIE VEDŽIN — 8, 38
УСАРЕВА В. В. — 429
УСОЛЬЦЕВ А. Ф. — 430
УТИН Н. И. — 430
УШИНСКИЙ А. Д. — 430

Ф

FANCONI G. — 286
ФАРЕСОВ А. И. — 430
ФАТИЋ Саво — 218, 211
ФИЛИПОВИЋ Никола — 362
FIODOROV — в. Федоров Иван
ФИРДУСИ (Абулкасим Мансур) —
278
ФОГЕЛ Анри — 272
ФОРТИС Алберто — 267
ФОТИЋ Јаша — 38
ФРАНЕТОВИЋ Динко — 440
ФРАНКЛ Лудвиг Август — 163
ФРЕЙДЕНБЕРГ М. М. — 405, 425, 430
ФРЕЙДЗОН В. И. — 430
FREYDANK D. — 356

ФРИДКИН В. М. — 295
ФРОЙМАН А. И. — 295
ФРОЛОВА В. А. — 363
ФУНКЕ Фриц (Fanke F.) — 335, 355,
363, 365

Х

HADROVICZ László — 58
ХАМДИ А. — 375
ХАНЖЕКОВИЋ Габријел — 76
ХАРЛАМОВ В. И. — 364
ХАРУЗИН А. Н. — 429
HASSET Kurt — 417, 418
ХАЦИХУСЕЈНОВИЋ-БАЛАШЕК
Мирослава — 38
ХЕАНЕУ М. — 365
ХЕВРОЛИНА В. М. — 430
ХЕЛД Хенрик — 290
ХЕСЕН Сергије — 248
HILKENE Philip — 269
ХИТРОВА Н. И. — 430, 431
ХЈЕБНИКОВА В. Б. — 431
ХОВРКОВА Зорка — 38
ХОХЛОВА О. Н. — 431
HORVAT I. — 58
ХОРОШКЕВИЧ А. Л. — 349
HORMAN K. — 284

Ц

ЦАР Марко — 209
CARTARON E. — 417
ЦВАЈГ СТЕФАН — 140
ЦВЕРАВА Г. — 363
ЦВЕТКО Драготин — 33
ЦЕЛМОВИЋ Марко — 218
ЦЕРНИЋ Луција — 184
ЦЕРОВИЋ — 211
ЦЕРОВИЋ Д. — 79
ЦЕРОВИЋ Стојан — 138, 239
ЦЕСАРИЋ Добриша — 140
ЦЕТИНЕО Анте — 246
ЦИГЕР — 23
ЦРНИЋ-ПЕЛОВИЋ Марија — 445
ЦРНОГОРАЦ — 210
ЦРЊАНСКИ Милош — 271
CYBULSKI R. — 331

Ч

ЧАЂЕНОВИЋ Јован — 79, 251
ЧАМЯРЫШКИЙ В. А. — 361
ЧЕВКИН А. В. — 152, 179
ЧЕЛИЋ Цемал — 385
ЧЕРВИНСКИЙ М. — 332
ЧЕРКАШИНА Н. П. — 329, 355
ЧЕРНИШЕВСКАЈА Н. М. — 431
ЧЕРНЫХ Ю. А. — 363
ЧЕРНЫШЕВ В. М. — 431
ЧИЗМОВИЋ Милисав — 405
ЧИСТЯКОВ А. — 356
ЧОРИЋ фра Мирко — 278
ЧОРИЋ Борис — 386

ЧОХОВ Андрей — 306, 337
ЧУБЕЛИЋ Твртко — 290
ЧУБРИЈАН Огист Степанович — 387
ЧУКИЋ Иван — 124
ЧУЛИЋ Бранко — 385, 386
ЧУРИЋ Хајрудин — 386
ЧУРЧИЋ Лазар — 356, 365, 366
ЧУТУРИЛО Стево — 270

Ц

ЦАНИЋ Урош — 247, 275, 277

Ш

Ш. М. — 58
ШАКОТИЋ Велько — 104
ШАМИЋ Митхад — 333
ШАНТИЋ Алекса — 379, 380
ШАРОВА К. — 431
ШАТОВРИЈАН Франсоа Рене — 442
ШАУЛИЋ Аница — 280
ШАУЛИЋ Новица — 270, 279, 280—
—282, 439
ШВАРЦ Бернард — 415
ШЕВИЋ Милан — 137
ШИЛЕР ФРИДРИХ (SCHILER Frie-
drich von) — 270, 284, 290
ШЕДЕЉ ГЕРТМАН — 342
ШИМЧИК Антун — 58, 184, 270
ШИШИЋ Фердо — 136
ШКЕРОВИЋ Никола — 39
ШМАТАЦ В. Ф. — 339, 360
ШМАУС Алојз (SCHMAUS Alois) —
246, 258, 270, 273, 275, 276, 281, 283
ШОБАЈИЋ Максим — 271
ШОБАЈИЋ Симо — 246, 272
ШОПЕНХАУЕР Артур — 134, 269
ШОСТАКОВИЧ Б. С. — 431
ШОЋ Перо — 39, 46, 52, 58, 64, 184,
268, 432—443
ШПАДИЈЕР Ђуро — 232, 234, 236,
237, 239, 240

ШПИС Лидија — 382
ШТАВЉАНИН-БОРЂЕВИЋ Љубица
— 184
ШЋЕПАНОВИЋ Славко — 422
ШУКОВИЋ Радивоје — 79, 104, 218,
240, 445
ШУЉГИН В. Н. — 432
ШУМАН Роберт — 14
SUFLLAY Milan — 58

Щ

ЩЕРБАКОВ Д. И. — 349
ЩИЦГАЛ А. Г. — 312

Э

ЭЗОЙ — 317
ЭЙМАНТОВА Р. Г. — 432

Ю

ЮУДИН В. Н. — 432
ЮДИН П. Л. — 432
ЮЛСКАЯ Ч. — 347

Я

ЯГУЛИН Э. — 363
ЯДРИНЦЕВ Н. М. — 432
ЯСТРЕБОВ И. С. — 416
ЯЦЕНКО Н. И. — 363

Х

Х. — 79, 104, 183
Х. З. — 216
ХУ — 184

У

У — 121

ПРЕДМЕТНИ ИМЕНСКИ РЕГИСТАР

А

ЛЕДОВИЋ Мехмед бег — 101
 АЗАДОВСКИЈ М. К. — 423
 АКСЕНТИЈЕ, архимандрит — 153, 154
 АЛЕКСАНДАР II — 43
 АЛЕКСАНДАР III — 20, 48
 АЛЕКСАНДРОВ Ал. Ив. — 380
 АЛЕМ — шаха — 266
 АЛИ-ПАША — 167
 АЛИЈА 94, 95
 АЛИЛ-АГА — 258
 АЛИСОВ М. И. — 333
 АМАНИ Иост — 345
 АНА — 206
 АНАНИЈЕ — 176
 АНДРИЈА, поп — 151
 АНДРИЈАШЕВИЋ Ђоко — 49
 АНДРИЋ Никола — 262
 АНЂА — 93
 АНИЧИЋ — 19
 АНТИЋ Јован — 261
 АНТОНИЈЕ — 147
 АНТОНИЈЕВИЋ Д. — 391
 АНТОНОВ К. Д. — 148, 177
 АПРОВАЦИЈЕ, патријарх — 167
 АРАНИТОВИЋ Д. — 255
 АСАН — Риза — 205
 АТАНАСИЈАДИС Димитрије — 63
 АТАНАСИЈАДИС Марија — 63
 АТАНАСИЈЕ, патријарх — 158
 АТАНАСОВ-ГРИГОРОВ П. — 323
 АТЛАГИЋИ — 283
 АЦИМАНИЋ Бећко — 90
 АШИК — 128

Б

БАБИЋ-БАЛСКИ Љубомир — 247
 БАБИЈА я. — 343
 БАГРАТИОН П. Р. — 303
 БАЈЗА Јосиф (БАЈЗА József)

БАКИЋ Љубомир — 62, 76, 226
 БАКИЋ М. — 43
 БАКМЕЙСЦЕР Ј. Р. — 343
 БАКМЕЙСЦЕР Л. И. — 343
 БАЛШИЋ Јелена — 437
 БАН Митрофан — 49, 209, 243
 БАНАШЕВИЋ Никола — 254
 БАНОВИЋ Страхиња — 255, 256, 262,
 264, 265, 277, 279, 287—290
 БАНТКЕ Е. С. — 333
 БАРА Илија — 185
 БАРБУЛЕСКУ Илија — 158
 БАУЗЕ Ф. Р. — 343
 БАЦКОВИЋ Мијајло А. — 219
 БАЦКОВИЋ МИЈУШКОВИЋ Стане
 — 219
 ВАШИЋ Миливоје — 249
 БЕАРА Илија — 42
 БЕЛИЋ Александар — 254
 БЕМ М. — 343
 БЕРГМАН Јоганн — 342
 БЕХАМ Г. — 354
 БИБЕЗИЋ Селим — 90
 БИЈАНКИНИ Јурј — 169
 ВЛАГОЈЕВИЋ Обрен — 198, 233
 ВОГАВАЦ Петар — 76
 БОГДАНОВИЋ — 248
 БОГДАНОВИЋ Стеван — 73
 БОГИШИЋ Валтазар — 24, 142, 151,
 152, 162, 169, 192, 403, 417
 БОДО Јанош — 56
 БОЖОВИЋ Вукашин — 49
 БОЖОВИЋ Петар М. — 201
 БОЈОВИЋ Петар — 149
 БОЈОВИЋ Милош — 142
 БОЛДУ Ђуштин — 162
 БОН Миховил — 148
 БОРОВ Тодор — 338
 БАТКИН С. П. — 42, 51
 БОШКО Васков — 173
 БОШКО Љешкопољанин — 86
 БОШКОВИЋ Михаило — 159
 БОШКОВИЋ Ристо — 60

NACIONALNA
 BIBLIOTEKA
 CRNE GORE

DUKLE
 CRNE GORE

БРАЈО — 99
 БРАНКОВИЋ Ђурђе — 274
 БРАУН Максимилијан — 264
 БРАЦАНОВИЋ Бајо — 60
 БРЕУЕР Mirko — 181
 БРКАНОВИЋ Душан — 127
 БРОЗОВИЋ И. — 151
 БРУСИНА Шпиро — 163
 БУКОВСКИ Владимир — 158
 БУЛАТОВИЋ Вуксан — 438
 БУНИН Л. — 333
 БУНИЋ-ВУЧИЋЕВИЋ Џиво — 134
 BUREŠ — 8
 БУРЏОВ-ПРОТОПОПОВ В. Ф. — 333
 БУТИН — 427
 БУШАТЛИЈА Махмут-паша — 132,
 151, 182
 БЬЮИК Томас — 323, 333

В

ВАВИЛА — 127
 ВАЛЕНТИНЕЛИ Ђузепе — 53, 55
 ВАЛОЖИЋ Велимир — 208
 ВАРНЕРКЕ Л. В. — 333
 ВАСТОКАУ А. Х. — 343
 ВАЏЛИК — 155, 177, 439
 ВЕЛИМИРОВИЋ, пуковн. — 153
 БЕЛОЖИЋ Велимир — 208
 ВЕЛЦ ФЕРДИНАНД — 53
 ВЕРКОВИЋ Стефан — 265
 БЕСЕЛИТСКИ Божидаревич Г. С. —
 273
 БЕСЕЛИНОВИЋ Јанко — 198, 213
 ВЕСНИЋ — 157
 ВЕСНИЋ Миленко Р. — 213, 218
 ВЕЧАЈЕВ Степан Димитријевић —
 162
 ВЕШОВИЋ Радомир — 213
 ВИДО — 93
 ВЈЕТАР Е. — 343
 ВИКТАРАУ А. Ј. — 343
 ВИКТОРОВ А. Е. — 333, 335
 ВИЛСОН Вудро — 47
 ВИМЕР Франтишек Фрањо (WIM-
 MER Frantichek) — 8, 12, 15, 17, 20,
 21, 23, 87
 ВИНАВЕФ Аврам Ј. — 25
 ВИНАВЕР Ружа — 9, 25
 ВИНАВЕР Станислав — 255
 ВИНШ Валтер — 254
 ВИРГИЛ — 22
 ВЈТЭНБЕРГ — 343
 ВИШЊИЋ Филип — 260, 261, 273,
 276, 278, 280, 282, 288, 289
 ВЛАДИМИР — 418
 ВЛАЈКОВИЋ Ђоко — 157
 ВЛАТКОВИЋ Виње — 379
 ВЛАХОВИЋ Лазар — 438
 ВЛАХОВИЋ Митар — 260
 VOGELWEIDE von der — 263
 ВОЈВОДИЋ Лакић — 60
 ВОЈИСЛАВЉЕВИЋ Михаило — 206
 ВОЈНОВИЋ Бујо — 148

ВОЈНОВИЋ Иво — 121
 ВОЈНОВИЋ Лујо — 164
 ВОЛЕВИЧ Л. — 248
 ВОЉФ М. О. — 333
 ВРАЊАНИН Павле — 213
 ВРБИЦА Василије Б. — 49
 ВРБИЦА Машо — 60, 127, 151—153,
 155, 165, 166, 250
 ВРБИЦА Михаило — 236
 ВРБИЦА Перо — 155
 ВРЧЕВИЋ Вук — 49
 ВРЧЕВИЋ Стево В. — 49
 ВУЈАДИНОВИЋ Радоје — 97
 ВУЈАЧИЋ Милан — 223
 ВУЈИЋ — 257, 258
 ВУЈИЋ Димитрије — 117, 124, 127
 ВУЈО Марков Његуш — 146
 ВУЈОВИЋ Димитрије-Димо — 198
 ВУЈОВИЋ Јелена — 81
 ВУЈОВИЋ Мило — 435
 ВУЈОВИЋ Петар — 101
 ВУЈОШЕВИЋ Мара Ј. — 73
 ВУК Зечанин — 258
 ВУКАСОВИЋ — 132
 ВУКИЋ Драгољуб — 384
 ВУКИЋ Мираш — 202
 ВУКИЋЕВИЋ Милан — 107, 241—245
 —251, 254, 267
 ВУКИЋЕВИЋ Радивоје — 441
 ВУКМАНОВИЋ Саво — 185, 243
 ВУКО Милошеш — 98
 ВУКОВИЋ Подгоричанин Божидар
 — 213, 214, 294, 344
 ВУКОВИЋ Вићенцо — 294, 346
 ВУКОВИЋ Јован — 101,
 ВУКОВИЋ Гавро — 49, 118, 137, 243
 ВУКОВИЋ Миљан В. — 96, 155, 177,
 263
 ВУКОВИЋ Саво — 215
 ВУКОВИЋ Филип — 120
 ВУКОВИЋ Чедо — 48, 49, 189, 187
 ВУКОТИЋ АНДРИЈА — 185
 ВУКОТИЋ Вукале — 90
 ВУКОТИЋ Ђуза — 155
 ВУКОТИЋ Иван — 119, 151, 171, 173
 ВУКОТИЋ Јанко — 149, 157, 158, 225
 —228, 238
 ВУКОТИЋ Јован — 118
 ВУКОТИЋ Петар — 95, 97, 98
 ВУКОТИЋ Перо С. — 78, 88, 247
 ВУКОТИЋ Томаш — 49, 61
 ВУКСАН Душан Д. — 48, 54, 105—
 184, 243, 254
 ВУКЧЕВИЋ Периша Р. — 87
 ВУЛЕТИЋ Јоко — 236
 ВУЛЕТИЋ Саво П. — 195—218, 222,
 239
 ВУЛИЋ Никола — 219
 ВУЧЕТА Вукманов — 151
 ВУЧЕТИЋ Милош — 146
 ВУЧИНИЋ Мијајло Н. — 101
 ВУЧИЋ Танасије — 265
 ВУЧИЋЕВИЋ Јоко — 190

ВУЧИЋЕВИЋ Матеј — 171, 173
ВУЧКОВИЋ Перо — 238

W

WUNSCH WALTHER — 267

Г

Гаврило, патријарх српски — 129
ГАВРИЛОВИЋ Стефан — 154
ГАГИЋ Јеремије — 120, 124, 129, 143,
148, 151, 152, 167, 170, 171, 173
ГАЈДЕНБУРОВ П. А. — 418
ГАЈЧИЋ-НИКОЛИЋ Меланија — 28,
37
ГАЛ Ф. — 25
ГАЛЕНЧАНКА Г. Я. — 343
ГАЛЕР Я. — 343
ГАРАШАНИН Илија — 143, 176
ГАРАШАНИН М. — 155
ГАРДАШЕВИЋ Бајо — 95
ГАРИБАЛДИ Ђузепе — 159
ГАСИЈЕВ В. А. — 292, 303, 333
ГАУШВИЦ — 50,
ГВОЗДЕНОВИЋ Анто — 41—52, 96
ГВОЗДЕНОВИЋ Гордана — 42
ГВОЗДЕНОВИЋ Ђуро — 42
ГВОЗДЕНОВИЋ-КАЛУЂЕРОВИЋ
Мара — 42
ГВОЗДЕНОВИЋ Коста — 42
ГВОЗДЕНОВИЋ Малиша — 42
ГВОЗДЕНОВИЋ Милан — 43
ГВОЗДЕНОВИЋ Миђун (Михаило) Д.
— 41
ГВОЗДЕНОВИЋ Петар — 42
ГВОЗДЕНОВИЋ Ристо — 42
ГОГОЉ Н. В. — 209
ГОРЅЕВИЋ Spiridon — 160, 417
ГОЋЧАКОВ, књаз — 174
ГЕЗЕМАН Герхард — 254, 265, 286, 289
ГЕТЕ Јохан Волфганг (GOETHE Jo-
chann Wolfgang von) — 263, 272,
273, 275
ГЛАВАТ Алија — 94
ГОЈКОВИЋ Јефто — 151, 259
ГОЛИЦИН Дм. (Муравлин) — 381
ГОЛЪВЕЈН Ганс — 345
ГОРБАЧЕВСКИ Б. С. — 293
ГОРИН Е. Е. — 333
ГРАВИЈАН Душан — 385
ГРАДАШЧЕВИЋ Хусеин-бег — 170
ГРДИНИЋ — 134
ГРЕКОВ Б. Д. — 423
ГРИГОРОВИЧ В. И. — 429
ГРИГОРЪЕВ Н. С. — 333
ГРОЛ Милан — 196
ГУЗИНА Бошко — 155
ГУНДУЛИЋ Иван — 11, 54, 106, 118,
172
ГУСНИК Јакуб — 303, 333, 342
ГУТЕНБЕРГ Јохан — 299, 311,
317, 321, 333, 342, 350
ГУТОВСКИИ С. М. — 302, 303, 332

Д

ДАВИНОВИЋ Илија — 151
ДАГЕР Л. Ж. М. — 333
DADOUREK Bohumil — 33
ДАНЕВ — 99
ДАНКА — 93
ДАКОВИЋ Аким — 155,
ДАКОВИЋ Анто — 49, 243
ДАКОВИЋ Јаков — 175
ДАНИЛО — 201
ДАРВАИ Мориц — 55
ДЕМЧИНСКИИ Н. А. — 333
ДЕРВИШЕВ Н. И. — 333
ДЕСКАШЕВ Стеван — 19, 20, 23, 31
ДЕЧАНАЦ Сава — 213
ДИЗДАФ Хамид — 214
ДИКС Вилијамс (William Dix) — 47
ДИМИТРИЈЕ — 128, 176
ДИМИТРОВ Георгиј — 332
ДИОКЛЕЦИЈАН — 91
ДОЖИЋ Гаврило — 238, 243, 378
ДОЖИЋ Мило — 98
ДОЈЧИН — 135, 281
ДОЛГИ Абат — 157
ДОМАНОВИЋ Радоје — 268
ДОНСКОЙ С. А. — 333
ДОРЕ Г. — 333
ДОСТОЈЕВСКИ Ф. М. — 140
ДРАГИЋЕВИЋ Ристо Ј. — 108, 109,
110, 221
ДРАГИША Перков — 94
ДРАГОВИЋ Живко — 49, 55, 137, 185,
249
ДРАГОВИЋ Марко — 55, 237
ДРАГОВИЋ Милутин П. — 76
ДРАГОВИЋ Саво — 185
ДРАГОЈЕВИЋ Станко — 102
ДРАШКОВИЋ Бранко — 242
ДРЕКОВИЋ Јован — 158
ДРЖИЋ Марин — 247, 273
ДРЉЕВИЋ Секула — 196, 217, 218
ДУЈОВИЋ Јован — 51
ДУКА од МЕДУНА — 166
ДУКЉАН, цар — 91
ДУКЉАНИН, поп — 136
ДУЧИЋ Јован — 372
ДУЧИЋ Ниђифор — 164
ДЮРЕР Альбрехт — 297, 319, 333, 342,
354

Ђ

ЂАЛСКИ — 54
ЂИКАН, поп — 154
ЂОГО Петар — 161
ЂОНОВИЋ Никола — 215
ЂОНОВИЋ Јован — 215
ЂОРЂЕВИЋ — 132
ЂОРЂЕВИЋ Анте — 209
ЂОРЂЕВИЋ Владан — 161
ЂОРЂЕВИЋ Владимир Р. — 8, 27
ЂОРЂЕВИЋ Светозар — 157

БОРЂЕВИЋ Тихомир — 254
 БОРЂИЈЕ — 128
 БУКИЋ Божидар — 259
 БУКИЋ Душан С. — 106, 119, 137,
 241, 249
 БУКИЋ Трифун — 49, 61, 63, 73, 75,
 84, 187, 198, 254
 БУРАШКОВИЋ Петар — 249
 БУРИЋ-КЛАЈН Стана — 8
 БУРИЧИЋ Баћо — 98
 БУРО — 67, 175
 БУРО Боров — 96
 БУРОВИЋ Димитрије — 255
 БУРОВИЋ Јован С. — 49

Е

ЕДИСОН — 441
 ЕКАР — 173
 ЕКОНОМОВ, кап. — 151, 173
 ЕЛАДИН — 118
 ENGELLMANN — 18
 ЕРДЕЉАНОВИЋ Јован — 443
 ЕСАД--паша — 205
 ЕФОВИЋ Дервиш — 98

Ж

ЖИВКО — 201
 ЖИВКОВИЋ Никола — 258
 ЖИЛЛО Ф. — 333
 ЖУЕВИЧ ЖИВОЈН — 425

З

ЗАГУРОВИЋ Которанин Јеролим —
 294
 ЗАЈИМ Адам — 166
 ЗАЛАШКА Стана — 73
 ЗАНОВИЋ Антун — 246
 ЗАНОВИЋ Мирослав — 246
 ЗАНОВИЋ Степан Анибал — 420
 ЗАПАСКО А. П. — 333
 ЗАХАРОВ Николай — 303
 ЗВИЗДИЋ — 142
 ЗЕНЕФЕЛДЕР А. — 319, 333
 ЗЕЦ Ђикан Н. — 85
 ЗЕЦ Јагода — 85
 ЗИЛДАНИЋ Мухамед — 163
 ЗИМОЊИЋ Богдан — 150
 ЗИМОЊИЋ Стеван — 155
 ЗЛАТИЧАНИН Илија Н. — 81—104
 ЗЛАТИЧАНИН Мато — 101
 ЗЛАТИЧАНИН Незо — 101
 ЗЛАТИЧАНИН Нешо — 81
 ЗМАЈЕВИЋ Матија — 41
 ЗОРИЋ Илија — 107, 233, 254
 ЗОРИЋ Славољуб — 272

И

ИВАН — 153
 ИВАН Чорны — 343
 ИВАНИШЕВИЋ Јован — 19
 ИВАНОВИЋ Александар-Лесо — 242

ИВАНОВИЋ Вук — 68
 ИВАНОВИЋ ВУКОГИЋ — 101
 ИВАНОВИЋ Јоко — 151, 173
 ИВАНОВИЋ Михаило — 74, 196
 ИВАНОВИЋ Никола — 164
 ИВЕЛИЋ Марко — 41
 ИВО Војинов Врана — 159
 ИГЊАТИЈЕВ — 73
 ИГЊАТОВИЋ Јаша — 169
 ИЛИЈА — 92, 94, 95
 ИЛИЈА Спахов — 77
 ИЛИЋ Ананије — 207
 ИЛИЋ Драгутин — 152, 163
 ИЛИЋ Јован — 237
 ИЉИЧ — 318
 ИНОКЕНТИЈЕ, митроп. српски — 158
 ИСАЕВИЧ Я. Я. — 333, 343, 337
 ИСНЕР Я. — 343
 ИСТОМИН Кармон — 340
 ЙОВАНОВИЋ Владимир — 426

Ј

ЈАБРАШ Живко — 87
 ЈАГИЋ Ватрослав — 126
 ЈАКО, поп — 199, 200, 201
 ЈАКОВ, војвода — 173
 ЈАНА — 91, 93
 ЈАНКОВИЋ Божо — 158
 ЈАНКОВИЋ Стојан — 94, 289
 ЈАСТРЕБОВ — 158
 ЈЕЛАЧИЋ Јосип — 69, 163, 180
 ЈЕЛИЋ Весна — 146
 ЈЕЛИЋ Илија — 272
 ЈЕРГОВИЋ Филип — 15, 20
 ЈЕРИНА — 274
 ЈЕФТО Милетић — 142
 ЈОВАН-бег — 91
 ЈОВАН — поп — 151
 ЈОВАН Дулин — 177
 ЈОВАН Златоусти — 28, 31, 37
 ЈОВАН Стијепов — 175
 ЈОВАНОВИЋ Душан — 15
 ЈОВАНОВИЋ Змај Јован — 96, 148
 155, 247
 ЈОВАНОВИЋ Илија — 49
 ЈОВАНОВИЋ Јагош Ј. — 70
 ЈОВАНОВИЋ Јован — 369—387
 ЈОВАНОВИЋ Љуба — 259
 ЈОВАНОВИЋ Михаило — 379
 ЈОВАНОВИЋ Павле — 159
 ЈОВАНОВИЋ Слободан — 243, 247
 ЈОВАНОВИЋ Тома — 257, 258
 ЈОВАНОВИЋИ, браћа (књижари) —
 18, 29, 30, 37
 ЈОВИЋЕВИЋ Андрија — 443, 444, 445
 ЈОВИЋЕВИЋ Саво — 98
 ЈОВО — 92, 93
 ЈОВО Пајов — 118
 ЈОВОВИЋ Лука — 185—193
 ЈОВОВИЋ Новак — 97, 101, 142
 ЈОВОВИЋ Перо С. — 190
 ЈОВОВИЋ Ђетна П. — 66, 96—98
 ЈОКО Бошков — 101

ЈОКО Савов — 152
ЈОСИНОВИЋ Бор. — 26
JURGENSON P. — 18

К

КАВАЈА, браћа (књижари) — 113
КАВЕЦКА-ГРЫГОВА А. — 333
КАЙЗЕР Бруно — 333
КАЛАЧИЋ Моба — 92
КАЛАШНИКОВ Анатолий И. — 298,
329, 331
КАЛУЂЕВОВИЋ Иво — 49
КАМБАЛУР Михаило — 169
КОНТИЋ Радоје — 119
КАПИЦИЋ Хамдија — 379
КАРАБЕГОВИЋ Хасанбегов Авдо —
212
КАРАВЕЛОВ Любен — 431
КАРАЂОРЂЕВИЋ Александар —
143, 153, 159, 228, 235
КАРАЂОРЂЕВИЋ Арсеније — 46
КАРАЂОРЂЕВИЋ Петар — 78, 101,
149, 157, 159, 205
КАРАЉУЗОВИЋ, хоџа — 95, 97
КАРАМАН Љубо — 182
КАРАТАЕВ И. П. — 333
КАРГА Ђерђ — 56
КАСЦЕРЫН А. I. — 343
КАТАЛИНИЋ Рикард — 216
КАЦКИЙ А. Г. — 333
КАЧИЋ — 122
КАРАБЕГОВИЋ Хасанбегов Авдо —
212
КАРАЦИЋ — 154
КАРАЦИЋ Вук Стефановић — 111,
128, 133, 152, 213, 232, 261, 263—265,
280—282, 288, 438
КАЦКИЙ А. Г. — 333
КАШХАДАНОВ Василије — 162
КЕНЂЕЛАЦ Емилијан — 30
КЕНИГ Ф. — 333
КЕПЕН П. Уј. — 343
КИРИЛ, свети — 116
КИСИЋ, штампар — 209
КЛАИЋ Миха — 168
КЛЕМЕНЦ Д. А. — 373
КНЕЖЕВИЋ Милан — 154
КНЕЖЕВИЋ Раде — 151
КНЕЖЕВИЋ Стеван — 195
КЊАГИНСКИ П. П. 292, 301, 334, 345
КОВЕРГЕР Антон — 342
КОВАЛЕВСКИ Ј. — 116, 179, 438
КОВАЧЕВИЋ-ГРАОВСКИ Новица —
49
КОВАЧЕВИЋ Љуба — 219
КОВАЧЕВИЋ Михајло — 248
КОВАЧЕВИЋ Никола — 74
КОВАЧЕВИЋ Стојан — 95, 97, 151
КОВАЧЕВИЋ Ф. Ј. — 20
КОЗЕЛКОВ — 44
КОЛИЋ Слободан Бобан — 27
КОЈОВИЋ Антун — 49

КОКОТОВИЋ-ВУКОВИЋ Данило —
160
КОЛАР Јан — 7
КОЛАРАЦ Илија М. — 270, 272, 284
КОН Геџа — 268, 270—272,
КОНСТАНТИН — 416
КОНСТАНТИНОВИЋ Живко — 143
КОНТОРОВИЧ А. К. — 334
КОРИЦА Никола — 261
КОЋЉЕНИЋИ — 152
КОРКУТ Дервиш М. — 44
КОСАНОВИЋ Сава — 438, 421
КОСАРА — 418
КОСИСОГЛ Ањело — 33
КОСОРИЋ Ањелија — 68
КОСТИЋ Драгутин — 254
КОСТИЋ Лазо — 95, 123, 163
КОСТИЋ Милан — 42, 59
КОТЛЯРЕВСКИЈ — 426
КОЧИЋ Петар — 201
КОШУТИЋ Радован — 373
КРАВЦОВ Г. А. — 299
КРАВЧИНСКИ-СТЕПЊАК С. М. —
373
КРАЉЕВИЋ Марко — 92, 93, 258, 277,
278
КРАНАХ Лукас — 344, 354
КРАУС Фр. С. — 186
КРИВОКАПИЋ Мато — 172
КРКЛЕЦ Густав — 248
КРЊИЋ Јусо — 101, 99
КРСТИЋ Р. — 25
КРУЉ Владета — 243
КРУНИЋ Ђорђе — 174
КРУНИЋ Љубомир — 210, 211
КУВА Лудвиг — 8, 33, 417
КУВЛИЦКИЙ Г. И. — 426
КУКУЉЕВИЋ Иван Сакцински —
124
КУЛУНЦИЋ — 248
КУНЦЕ Х. — 334
КУРОЈАТКИН А. Н. — 44, 45

Л

ЛАБЫНЦАУ Ю. А. — 344
ЛАДА Йозеф — 315
ЛАЗАР, кнез — в. Хребельановић Ла-
зар
ЛАЗАРЕВИЋ, кап. — 151
ЛАЗАРЕВИЋ Стефан — 172
ЛАЗИЋ Ксенија Б. — 8
ЛАЗИЋ Стеван — 212
ЛАИНОВИЋ Андрија — 436
ЛАИНОВИЋ Филип — 100, 101, 176
ЛАИНОВИЋ Воко — 172
ЛАЛЕВИЋ Миодраг С. — 254
ЛАТКОВИЋ Видо — 107, 243, 254
ЛЕВИ Људевит — 208
ЛЕКИЋ Мехмед — 99, 121
ЛЕЛЕВЕЉИЈА Иоахим — 340
ЛЕЊИЋ В. И. — 317, 319, 324, 325,
334, 378, 387

ЛОМОНОСОВ М. В. — 305
 ЛИВЧАК И. Н. — 292, 302—304, 322,
 334
 ЛИСИЦКИЙ Л. М. — 334
 ЛИСИЧИЋ Јово — 95, 101
 ЛОЈД Џорџ Дејвид — 212, 214
 ЛОМОНОСОВ М. В. — 305
 ЛОПАТИН Герман — 423
 ЛОПИЧИЋ Ђорђе — 243
 ЛОПИЧИЋ Илија — 243
 ЛОПИЧИЋ С. П. — 212
 ЛОПУШИНА Вук — 266, 282
 ЛОРЕНЦО Николо ди — 343
 ЛОТИЋ Љубомир — 8
 ЛУБУРИЋ Андрија — 262
 ЛУКАЧЕВИЋ Јово — 95, 98
 ЛУКАЧЕВИЋ С. — 121
 ЛУКАШЕВИЋ Г. Ј. — 344
 ЛУКЕТИЋ Мирослав — 8, 18
 ЛУФФТ Ганс — 344
 ЛУЦИЋ Ханибал — 54
 ЛЫТКИН Я. Т. — 344
 ЛЮЛЬФИНГ Х. — 334
 ЛЯХОВ В. Н. — 324, 334

Љ

ЉАКОВИЋ Ђуро С. — 87, 89
 ЉЕПАВА Јово — 147, 185
 ЉУБИВРАТИЋ Мићо — 61, 65
 ЉУБИЋ Шиме — 165, 446
 ЉУБИША Стјепан Митров — 198

М

МАЖУРАНИЋ Владимир — 120
 МАЖУРАНИЋ Иван — 441
 МАЖУРАНИЋ Матија — 379
 МАЈЕР КОНРАД Фердинанд — 259
 МАКАРИЈЕ, штампар — 343, 344
 МАЛ — Ага — 142
 МАМОНТОВ Н. П. — 381
 МАМУЛА, прота — 130
 МАНДУЦИЈ Аљд Пип — 320, 344
 МАНЕРТ К. — 344
 МАНОЈЛОВИЋ Светозар — 158
 МАНОЈЛОВИЋ Ц. — 25
 МАРЕШ — 409
 МАРДАРИЈЕ, владика — 68
 МАРИЈА Фјодоровна, царица — 45
 МАРИНКОВИЋ Јосиф — 10, 25, 36
 МАРИНОВИЋ Стефан — 294
 МАРКО, епископ — 115, 119
 МАРКОВИЋ-АДАМОВ Паја — 163,
 213
 МАРКОВИЋ Василије — 96
 МАРКОВИЋ Марко — 243
 МАРКОВИЋ Светозар
 МАРКОВИЋ Стоја, — 380
 МАРКОВИЋ Радован — 99
 МАРКОВИЋ Штедимлија Савић —
 71, 264
 МАРКС Карл — 318, 430
 МАРКУ Ј. — 391

МАРКУШЕВИЧ А. И. — 329
 МАРМОН Отист — 129
 МАРНИЋ Милена — 73
 МАРТИНОВИЋ Бошко — 155
 МАРТИНОВИЋ Јелена — 22
 МАРТИНОВИЋ Марко — 41, 243
 МАРТИНОВИЋ Мило — 15, 20
 МАРТИНОВИЋ Митар — 149, 212,
 224, 238
 МАРТИНОВИЋ Нико С. — 243
 МАРТИНОВИЋ Петар М. — 47, 48
 МАРТИНОВИЋ Саво М. — 243, 262
 МАРТИЋ Грга — 385
 МАРУШИЋ — 95
 МАТА ЈОЗЕФ — 254
 МАТАВУЉ Симо — 85, 89, 185
 МАТАНОВИЋ Перо — 162
 МАТВЕЈ КАРОЉ — 319
 МАТИЋ Светозар — 254
 МАТО, поп — 161
 МАТОВИЋ Миливоје — 196
 МАШАН, кнез — 161
 МАШАНОВИЋ Јово — 185
 МЕДАКОВИЋ Милорад — 56, 157,
 176, 416
 МЕДЕНИЦА Радосав — 56, 107, 253
 —290
 МЕДОВИЋ Перо — 146
 МЕРГЕНТАЛЕР Оттомар — 304, 334
 МЕРИМА — 281
 МЕРТВАГО С. П. — 421
 МЕТОДИЈЕ — 19
 МЕЊИКУКИЋ Мехмет-ага — 151
 МЕХМЕД, скадарски везир — 99
 Мехмед-паша — 171
 МЕЦИД А. — 168
 МИЈАТОВИЋ Чеда — 163
 МИЈУШКОВИЋ Ђоко — 95
 МИЈУШКОВИЋ Лазар — 157, 229
 МИЈУШКОВИЋ Марко М. — 219,
 230, 231
 МИЈУШКОВИЋ Милован — 219
 МИЈУШКОВИЋ Мирко — 219—240
 МИКЛОШИЋ Фрањо — 120, 137
 МИКОВИЋ Дионисије — 190
 МИЛАКОВИЋ Димитрије — 119, 120,
 157, 164
 МИЛАЧИЋ Ђоко — 98
 МИЛЕНКОВИЋ Аксентије — 261
 МИЛЕТИЋ Светозар — 236
 МИЛИЈА Колашинац — 265
 МИЛКА — 91
 МИЛОВАНОВИЋ Ђ — 209
 МИЛОВАНОВИЋ И. — 209
 МИЛОЊИЋ Ђоко — 101
 МИЛУТИНОВИЋ Сима-Сарајлија —
 115, 123, 143, 151, 160, 282
 МИЉАН Вуков, војвода — в. ВУ-
 КОВИЋ Миљан Вуков
 МИЉАНОВ Марко — в. ПОПОВИЋ
 Марко М.
 МИЉКОВИЋ Вук И. — 170
 МИНИЋ Никола — 222

МИРЕЦКИ Франтишек — 280
 МИРКО, поп — 153
 МИРКОВИЋ Радоје — 86
 МИТРОВИЋ Илија — 260
 МИЋИЋ Јован — 143
 МИХАИЛО, јеромонах — 160
 Михаило I — 47
 МИХАИЛОВИЋ Љуба — 46
 МИХАЙЛОВИЧ Тимофей — 340
 МИХАЈЛО, калуђер — 156
 МИХАЈЛОВСКИ — 202
 МИЏОР Џстар — 185
 МИШЕТИЋ Роко — 172
 МИШКОВ Милован — 8, 11, 18, 19
 МИШОЛИЋ Мањо — 101
 МЛАДЕНОВИЋ — 248
 МОЈСИЈЕ, игуман — 173
 МОКРАЊАЦ Стеван — 25
 МОНТИ Л. — 166
 МРВАЉЕВИЋ Ђуро — 223
 МРШИЋ Јован — 279
 МСТИСЛАВИЦ П. Т. — 316, 341, 345
 МУГОША Шпиро — 95
 МУРКО Матија — 254, 275
 МУСА, капетан — 124
 МУСИЋ Иван Дум — 65, 68
 МУТАП Лазар — 143
 МУШКОВСКИЙ Я. — 334
 MÜHLBERG — 18
 МЫЛЬНИКАУ А. С. — 344
 МЫЛЬТОН Джон — 344

Н

НАПОЛЕОН — 73
 НАСТРАДИН, хоџа — 91, 92
 NEĐVAL — 8
 НЕДЕЉКОВИЋ Душан — 255
 НЕДИЋ Љубомир — 213
 НЕМАЊИЋ Вукан — 262
 НЕМЕТ Ласло — 56
 НЕМИРОВСКИ Е. Љ. — 291—368
 НЕНАДИЋ В. — 206
 НЕНАДОВИЋ Љубомир — 21, 63, 143
 НЕНЕЗИЋ Јевто — 101
 НЕНЕЗИЋ Лука — 101
 НЕФЕДЬЕВ Маруша — 323, 345
 НЕШИЋ Стван — 76
 НИКОДИМ, јеромонах — 156, 173
 НИКОЛА, кјр — 175
 НИКОЛА, поп — 96, 97
 НИКОЛАЈЕВИЋ — 202
 НИКОЛАЈЕВИЋ Ђорђе — 176
 НИКОЛИЋ Јован — 49, 60
 НИКЧЕВИЋ Милорад — 84, 187, 198
 НИКЧЕВИЋ Томица — 111
 НОВАК Виктор — 113
 НОВАК Милошев — 87, 101
 НОВАК Рамов — в. Јововић Новак
 НОВАКОВИЋ Божо — 15, 20, 185, 249
 НОВАКОВИЋ Стојан — 441
 НОВИКОВ Н. И. — 341

НОВИЋ Јоксим — 148
 НОВО Спасоје — 87, 89
 НОПЧА Ференц — 56

Њ

ЊЕГУШИЋ Петар — 153

О

ОБИЛИЋ Милош — 94
 ОБНОРСКИ — 228
 ОБРАДОВИЋ Доситеј — 163
 ОБРЕНОВИЋ Александар — 61, 208
 ОБРЕНОВИЋ Јеврем — 159
 ОБРЕНОВИЋ Милан — 61, 136, 143, 144, 153, 220
 ОБРЕНОВИЋ Милош — 143, 151, 171
 ОБРЕНОВИЋ Михаило — 120, 143, 144, 234, 235, 411
 ОВСЈАНИЈ Николај — 374
 ОГЊЕНОВИЋ Милена — 15—17, 20, 21
 ОГЊЕНОВИЋ Шпиро — 15, 17, 18, 20
 ОЗЕРЕЦКОВСКИ — 116
 ОКАНОВИЋ Стев. М. — 203, 209
 ОМЕР — 281
 ОМЕР-ага — 93
 ОМЕР-паша — 85, 88, 102, 104, 150, 232, 234, 235
 ОНКАУ В. — 344
 ОРАОВАЦ Петар П. — 59
 ОРАОВАЦ Томо П. — 59—79
 ОРЕШКОВИЋ, капетан — 121
 ОРЛОВ И. И. — 292, 301, 302, 305, 323, 334
 ОРЛОВИЋИ — 275
 ОСМАН III — 172
 ОСМАН-паша Скопљак — 120
 ОСМАНАГИЋ Адипаша — 101, 102
 ОСМАНАГИЋ Бећир-бег — 87, 101

П

ПАВИЋЕВИЋ Бранко — 111
 ПАВИЋЕВИЋ Драго — 97
 ПАВИЋЕВИЋ Мићун — 61, 69
 ПАВКОВИЋ Данило — 49, 127
 ПАВЛИНОВИЋ М. — 446
 ПАВЛИЧИЋ Максим — 90
 ПАВЛОВ — 303
 ПАВЛОВИЋ — 202
 ПАВЛОВИЋ Драго — 219
 ПАВЛОВИЋ Јован — 16, 159, 232
 ПАВЛОВИЋ Јовица — 156
 ПАВЛОВИЋ Јово — 237
 ПАВЛОВИЋ Леонтије — 147
 ПАВЛОВИЋ Милорад — 379, 380
 ПАВЛОВИЋ Пеко — 61, 90
 ПАВЛОВИЋ Спасоје — 156
 ПАВУН Милетин Братоножић — 97
 ПАГОДЗИН М. П. — 344
 ПАЈДАНОВИЋ А. — 209

- ПАЈСИЈЕ — 150
 ПАЈТОНИ — 143
 ПАЛАЦКИ Франгишек — 7
 ПАНАЙОТ — 413
 ПАНЧИЋ Јосиф — 441
 ПАСКВАЛИ — 153
 ПАСТЕР — 381
 ПАШИЋ Никола — 46, 76, 95, 226, 228, 229
 ПЕЈАНОВИЋ Ђорђе — 380
 ПЕЈОВИЋ Ђоко — 114
 ПЕЈОВИЋ Јово — 98
 ПЕЈОВИЋ Ђоко — 212
 ПЕЈОВИЋ Пеко Ј. — 101
 ПЕЈОВИЋ Перо Ј. — 88
 ПЕЈОВИЋ Филип — 96, 98
 ПЕЛАГИЋ Васо — 384, 385
 ПЕЛИКАН Ф. — 258
 ПРАЗИЋ Димитрије — 131
 ПЕРО НИКЧЕВ — 158
 ПЕРО Боданов — 177
 ПЕРКОВАЦ Иван — 124
 ПЕРКОЧЕВИЋ Хасан-бег — 90
 ПЕРОВИЋ Глиго Вулев — 268
 ПЕРОВИЋ Лазар — 137
 ПЕРОВИЋ Стефан — 161
 ПЕРШИН П. И. — 427
 ПЕТАР Велики — 41, 162, 305
 ПЕТКО — 97
 ПЕТКОВИЋ Константин — 173, 174
 ПЕТРАРКА Франческо — 345
 ПЕТРОВИЋ Арсо — 103
 ПЕТРОВИЋ Божо — 137, 144, 157, 168, 229
 ПЕТРОВИЋ Владимир — 46
 ПЕТРОВИЋ Даница — 106
 ПЕТРОВИЋ Ђуро — 106
 ПЕТРОВИЋ Ивана Т. — 68
 ПЕТРОВИЋ Милан — 28, 31, 36, 37
 ПЕТРОВИЋ Милица — 30, 38
 ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ Василије — 61, 75, 84, 102, 116, 158, 166, 168, 169, 179
 ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ Данило, митрополит — 41, 86, 87, 110, 115, 123, 126, 127, 128, 147, 157, 163, 165, 170, 172, 174, 176, 182
 ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ Данило, књаз — 16, 70, 71, 95, 115, 123—125, 130, 131, 143, 156, 159, 160, 165, 176, 219, 234
 ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ Данило, престолонаследник — 17, 20, 21
 ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ Даринка — 20, 168
 ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ Зорка — 78
 ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ Јелена — 24
 ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ Ксенија — 23, 24, 208
 ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ Милена — 20, 47, 144
 ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ Мирко, књаз — 18, 23, 24, 42, 66, 170, 173, 174
 ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ Никола I — 11, 12, 21, 23, 24, 33, 42, 43, 46, 47, 49, 50, 54, 59, 60, 61, 63, 65, 72, 73, 78, 85, 87, 94—101, 110, 116, 118, 120, 127, 129, 141, 144, 148—159, 161, 163—166, 169, 174, 177, 186, 205, 219, 224, 228, 229, 234, 235, 243, 259, 270, 379, 380, 381
 ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ Петар, књаз — 228
 ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ Петар I — 48, 90, 98, 109, 110, 111, 116—118, 122—124, 126, 129—131, 133, 139, 142—148, 150, 154, 158, 162—164, 167, 168, 171—174, 176, 177, 179, 180, 183, 234, 235, 266
 ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ Петар II — 21, 56, 64, 65, 68, 69, 71, 72, 74, 77, 86, 95, 96, 97, 110—112, 114—128, 130—133, 135, 137, 142—144, 146, 149, 151, 152, 156, 160, 162, 164, 167—176, 178—184, 204, 206, 208, 215, 217, 235, 236, 246—248, 258, 273, 276, 380, 427, 436, 440, 441
 ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ Сава — 110, 116, 148, 158, 163, 166, 168, 173, 179
 ПЕТРОВИЋ Перо Томов — 160
 ПЕТРОВИЋ Пеција — 95
 ПЕТРОВИЋ Р. — 390
 ПЕТРОВИЋ-РАДОЈЧИЋ Радмила — 125
 ПЕТРОВИЋ Софија — 30, 38
 ПЕТРОВИЋ Станко — 167, 173
 ПЕТРОВИЋ Стефан — 118
 ПЕТРОВИЋ Шако — 60, 155
 ПЕТРУЧЧИ О. — 334
 ПЕТРУШКА — 153
 ПЕЖЕР, штампар — 209
 ПЕШИЋ Петар — 228, 229
 ПИЛЕТИЋ Блажо — 68
 ПИЛЕТИЋ Јоле — 61, 63, 64, 67—69, 74—79, 96, 247
 ПЛАМЕНАЦ Арсеније — 175
 ПЛАМЕНАЦ В. Ј. — 77
 ПЛАМЕНАЦ Владимир — 72, 77, 78
 ПЛАМЕНАЦ Илија — 49, 118, 166, 243
 ПЛАМЕНАЦ Јован — 72, 74, 75, 222
 ПЛАМЕНАЦ Михајло — 173
 ПЛАМЕНАЦ Петар — 227, 228
 ПЛАМЕНАЦ Раде Туров — 49, 243
 ПЛАМЕНАЦ Саво — 144, 437
 ПЛАТОН, митрополит — 158
 ПОДГОРИЦА Иво — 101
 ПОЕНКАРЕ — 46
 ПОЛОВЦ Иван Смерде — 346
 ПОПЕР Давид — 10, 20
 ПОПОВ Александар — 380
 ПОПОВ В. В. — 334
 ПОПОВ Н. А. — 423
 ПОПОВИЋ Алекса — 168, 172
 ПОПОВИЋ Богдан — 141, 241, 254
 ПОПОВИЋ Василије — 169, 173
 ПОПОВИЋ Видо, — 242

ПОПОВИЋ Душан — 65, 73, 369
 ПОПОВИЋ Ђуро — 60
 ПОПОВИЋ Зако — 101
 ПОПОВИЋ Иван — 151
 ПОПОВИЋ Јаков — 162, 164
 ПОПОВИЋ Јакша — 237
 ПОПОВИЋ Јован Липовац — 41, 46,
 380
 ПОПОВИЋ Јован Стерија — 261
 ПОПОВИЋ Јоко — 111
 ПОПОВИЋ Ј. — 137
 ПОПОВИЋ Лазо — 49
 ПОПОВИЋ М., браћа (књижара) —
 18, 29, 36, 234
 ПОПОВИЋ МАРКО МИЉАНОВ —
 60, 63, 67, 71, 74—79, 89, 198, 212, 247,
 251, 259, 263, 437
 ПОПОВИЋ Матија — 76
 ПОПОВИЋ Никола — 158
 ПОПОВИЋ Новица — 77
 ПОПОВИЋ Павле — 111, 241, 244
 ПОПОВИЋ Петар — 60
 ПОПОВИЋ Ристо — 227
 ПОПОВИЋ Симо — 148, 156, 164
 ПОПОВИЋ Спахо — 78
 ПОПОВИЋ Стеван — 77, 165
 ПОПОВИЋ Филип Ј. — 71, 77
 ПОСИЛОВИЋ Јурај — 166
 ПОТАНИН Г. Н. — 432
 ПРОТИЋ Никола — 133, 162
 ПРЕТНЕР Д., штампар — 65
 ПРИБИЋЕВИЋ Светозар — 213
 ПРОДАНОВИЋ Јаша — 210, 274
 ПРОТИЋ Велимир — 284
 ПРОТИЋ Драга — 284
 ПРОТИЋ Стојан — 62, 228
 ПУТНИК Радомир — 158
 ПФИСТЕР Альбрехт — 342
 ПЫПИН А. Н. — 432

Р

РАДИЧЕВИЋ Бранко — 213
 РАДИЧЕВИЋ Томо М. — 217
 РАДИЧЕВИЋ Филип Н. — 212
 РАДИШЕВСКИИ А. М. — 334, 337
 РАДОВАНОВИЋ Ж. — 65
 РАДОВИЋ Андрија — 46
 РАДОВИЋ Михајло — 159
 РАДОИЧИЋ Глиго — 95
 РАДОЈЧИЋ Ђорђе Сп. — 440
 РАДОМИРИ Антон — 151
 РАДОНИЋ Јован — 55, 159
 РАДОНИЋ Лука — 169
 РАДОЊИЋ Вуко — 167, 172
 РАДОЊИЋ Миљан — 217
 РАДОЊИЋ Станко — 95
 РАДОЦКИ А. С. — 344
 РАДУЛОВИЋ Константин — 95—97,
 159
 РАДУЛОВИЋ Марко — 211, 212
 РАДУЛОВИЋ Митар — 135
 РАЈАЧИЋ Јосиф — 122, 162, 170
 РАИЧЕВИЋ Андрија — 101

РАЈКОВИЋ, књижар — 65, 73
 РАЈКОВИЋ Ана — 9
 РАМАДАНОВИЋ Милан — 441
 РАМАДАНОВИЋ Петар — 177
 РАМПОЛА — 168
 РАЈНВАЈН, књижар — 134
 РАЈЧЕВИЋ Никодим — 176
 РАМАДАНОВИЋ Илија — 156
 РАМАДАНОВИЋ Петар, — 18
 РАТДОЉБТ Эрхард — 342
 РАТКО — 155
 РАФАЕЛ — 437
 РАФАИЛО — 150
 РАФАИЛОВИЋ Иво — 126
 РАФАИЛОВИЋ Христифор — 126
 РАЦКОВИЋ Николо — 222
 РАЧКИ Франьо — 156, 166
 РЕМ — 100
 РЕНЕНКАМПФ П. К. — 45
 РЕСУЛБЕГОВИЋ Хафис паша — 171
 РЕШЕТАР Милан — 111
 RIVIÈRE Albert — 418
 РИСТИЋ Јован — 138
 РИСТО — 89
 RITZ — 8
 РИФАТ Хасан-паша — 175
 РИЗВАНБЕГОВИЋ Али-паша — 64,
 65, 71, 74, 118, 119, 152, 174
 РОГАНОВИЋ Иларион — 101, 379
 РОГАНОВИЋ Јован — 377
 РОГАНОВИЋ Радоје — 97
 РОГАНОВИЋ Шуто — 96
 РОЈВИХ Эрхард — 344
 РОЛОВИЋ Ђуро — 12
 РОМИЛ — владика — 165, 170
 РОМУЛ — 100
 РОВИНСКИ П. А. — 53, 169, 266, 408
 —432
 РУВАРАЦ Иларион — 149
 РУДОЛФ — 100
 РУДОМЕТОВ М. Д. — 292, 303, 334
 РУЖИЧКА Марија — 26
 РУФИМ, владика — 151

С

САВА, јеромонах — 154
 САВА, митрополит — в. ПЕТРОВИЋ
 ЊЕГОШ Сава
 САВИЋ Иван — 130
 САЖИН М. П. — 373
 САЗОНОВ Г. — 433
 САИЧИЋ Александар — 46
 САКС Ханс — 258
 САМАРЦИЋ Авро — 101
 САХАРОВ И. П. — 334, 344
 СВЈЕТЛОЃА Нико — 147
 СЕВЕР Пипер — 92
 СЕЛИМ-бег — 64
 СЕЊАНИН Иво — 94
 СИБИНОВИЋ Милан — 256
 СИБИЊАНИН Јанко — 94
 СИДОРОВ А. А. — 315, 326, 327, 334,

СИКОРСКИЙ Н. М. — 330
 СИМЕУН, јеромонах — 155, 161, 166
 СИМИЋ Светислав — 235
 СИММОНС Д. С. Г. — 334
 СИМОВИЋ — 102
 СКАМОНИ Г. Н. — 338
 СКОБЕЉЕВ М. Д. — 44, 48
 СКОПЉАК Осман-паша — 120
 СКОРИНА Франциск — 293, 294, 299,
 315, 316, 321, 323, 326, 328—330, 340—
 345, 355, 358—361, 367
 СЛИЈЕПЧЕВИЋ Перо — 247, 376—
 379, 387
 СМИРДИН А. Ф. — 305
 СОЛОМУН — 92
 СОПИКОВ Василий — 305
 СОЧИЦА Лазар — 60, 150, 155
 СОФРАНИЈЕ, јеромонах — 173
 СПАСОЈЕВИЋ Јанко — 72, 73, 238
 СРДИЋ Ђорђе — 157
 СТАЈИЋ М. — 206
 СТАМБОЛИЈСКИ А. — 47
 СТАНИШИЋ А. — 213
 СТАНИШИЋ Бајо — 196
 СТАНИШИЋ Илија — 171
 СТАНКОВИЋ Мојсије — 122
 СТАНОЈЕВИЋ Драгиша — 159
 СТАНОЈЕВИЋ Ђорђе Р. — 436
 СТАНОЈЕВИЋ Станоје — 206, 254
 СТЕФАН, калуђер — 145
 СТЕФАН, краљ — 140
 СТЕФАН, поп — 168
 СТЕФАН Душан — 138
 СТЕФАНОВИЋ Јаков — 172
 СТЕФАНОВИЋ Светислав — 255
 СТИЛМАН Вилијам Џејмс (STIL-
 LMAN William James) — 42, 43, 49,
 50
 СТОЈАНОВИЋ — 202
 СТОЈАНОВИЋ Дум Иван — 163
 СТОЈАНОВИЋ Љубомир — 122
 СТОЈАНОВИЋ Петар — 389—405
 СТОЈКОВИЋ Андрија — 163
 СТОЧЕВИЋ Али-паша — 142, 144, 175
 СТРАМБОЛИЈСКИ А. — 47
 СТРАТИМИРОВИЋ Ђорђе — 156, 176
 СТРАТИМИРОВИЋ Стеван — 280
 СТРАХИНИЋ — 166
 СТРОЕУ П. М. — 344
 СТРУГАР Михаило Н. — 49
 СУБОТИЋ Озрен — 204
 СУВОРОВ — 48
 СУЛА Радов — в. Радуловић Кон-
 стантин
 СУЛЕЈМАН-паша — 154
 СУНДЕЧИЋ Јован — 16, 18, 63, 117,
 126, 130, 136, 142, 148—151, 156, 161
 —163, 165, 166, 168—170, 175, 179, 415,
 445, 446
 СУНДЕЧИЋ Перо — 64, 67, 415
 СУТОВИЋ Спиридон — 152
 СУЧЕНКОВ — 174
 SCHMIDL C. — 19

СИМОНОВ Антоније — 143
 СЫТИН И. Д. — 356

Т

ТАЛОЦИ Лајош — 56
 ТАЛСТОЈ Ф. А. — 344
 ТАНЧИЋ Радослав — 384
 ТЕНЕРОНИ Анибале — 53
 ТЕОДОРИДЕС Клеантес — 15, 17, 20,
 22
 ТЕОДОСИЈЕ, игуман — 154
 ТЕОКРИТ — 22
 ТЕПЛОВ Ј. П. — 292
 ТЕРЕБЕНЕВ А. И. — 301, 302, 334
 ТИРКА Теодор — 124
 ТОДОРИЋ С. — 206
 ТОЛИНГЕР Роберт — 7—39
 ТОЛСТОЈ Лав — 372, 379
 ТОМАНОВИЋ Лазар — 23, 49, 222
 ТОМИЋ Јаша — 56
 ТОММАС N. — 180
 ТОНДИНИ де Кварентија Тезаре —
 53
 ТРЕСИЋ, др — 99
 ТРСКИ Иван — 163
 ТУРГИН Н. В. — 334
 ТУРС Марков — 168
 ТУРС Стевов — 176

Ђ

ЂЕЛОВИЋ Лука — 371
 ЂЕЛОВИЋ Стана — 123
 ЂЕКЛИЋ Мргуд — 145
 ЂИРИЛО — 19
 ЂИРИЋ — 15
 ЂИРИЋ Ђорђеје Мостарац — 66
 ЂОРОВИЋ Владимир — 197, 254
 ЂУКОВИЋ, књиџар — 65, 73
 ЂУПИЋ Никола — 131

У

УЛДЗИМРАУ Ј. I. — 344
 УНГЛЕР Ф. — 344
 УНДОЉСКИ В. М. — 344
 УТЈЕШАНОВИЋ Огњ. — 157

Ф

ФАЉКЕНЕР М. — 344
 ФАТИЋ Саво — 210, 211, 218
 ФАРИЗОВИЋ Хаџаџија — 153
 ФЕФИК Хасан-паша — 174
 ФИОЉ Швайполт — 298, 323, 324,
 326, 328, 334, 360, 361, 363
 ФЈОДОРОВ Иван — 292, 293, 296—
 299, 303, 305, 307, 309, 312, 313, 316,
 317, 318, 320, 322, 323, 326, 328, 329,
 331, 334—342, 344, 345, 348, 353, 354,
 356, 357, 361—365, 367
 ФОГЕЛВАЈДЕ, Валтер фон дер —
 — 258, 260
 ФОФАНОВ Никитѣ Федоров — 338
 ФРАНКЛ Јудвиг Август — 163

ФРЕЙДЕНБЕРТ М. Ф. — 334
ФУНКЕ Фриц — 335

Х

ХАГЕНБАРТ Франтишек — 9
ХАЈДАРОВ, луковник — 44
ХАЈДУКОВИЋ Нико — 49
ХАЈНЕ Хајнрих — 258
ХАСАН-паша — 92, 276
ХАФИС-ага — 151, 170, 171, 173
ХЕРАКОВИЋ Вујо — 174
ХЕРАКОВИЋ Перо — 174
ХЛУДАУ А. — 344
ХОЛЕЧЕК Јозеф — 8
HOWATH Patheo Mania — 216
ХОРОВИЋ С. — 208
HOFMAN Ida — 8
ХОХФЕДЕР К. — 344
ХОЏИЋ Бећир Хајдар — 165
ХУМАЦ Ђикан — 154
ХУСОВИЋ Њор-Хусо — 267

Ц

ЦАЙНЕР Иоган — 342
ЦАР Марко — 209
ЦАРСКИ I. M. — 344
ЦВЈЕТКОВИЋ Кирил — 49
ЦВИЈАНОВИЋ С. В. — 135, 268
ЦВИЈИЋ Јован — 219, 234, 235, 246,
443, 444
ЦЕМОВИЋ Марко — 70, 213, 215
ЦЕФОВИЋ Божо — 211
ЦЕРОВИЋ Буро — 61
ЦЕРОВИЋ Мушо — 152
ЦЕРОВИЋ Новица — 159
ЦЕРОВИЋ Саво — 185
ЦЕРОВИЋ Стојан — 215
ЦИМЕР С. К. — 293
ЦИФАЦ, др — 90
ЦИЦВАРИЋ Крсто — 75
ЦРНОЈЕВИЋ Бурђе — 113, 291, 293,
299, 341, 343, 366—368
ЦРНОЈЕВИЋ Иван — 123, 170
ЦУЦИН Саво — 152

Ч

ЧАЈКАНОВИЋ Веселин — 254
ЧАРТКОУ А. Д. — 344
ЧЕВКИН А. В. — 116, 179
ЧЕНГИЋ Али-паш — 171
ЧЕНДЕШ Коста — 66
ЧЕНГИЋ Смаил-ага — 120, 143, 145,
174, 180, 279
ЦЕРМАК Јарослав — 8
ЧЕРНИ Вратислав — 125
ЧЕРНИШЕВСКИЙ Н. Г. — 427, 429,
431, 432
ЧИЧЕРИН Г. В. — 47
ЧОКОТА — 97
ЧОХОВ Андрей — 299, 305
ЧУБРАНОВИЋ Саво — 94
ЧУВАШЕВ Ју. — 353

ЧУПИЋ Никола — 117, 130, 137, 139
ЧУРЧИЋ П. — 209
ЧУРЧИЋ Стеван — 158, 164
ЧУТУРИЛО Стево — 78
ЧЫСТОВИЧ I. A. — 344

Џ

ЏЕВАХИРА — 90
ЏЕМИЈА — 118
ЏАКОВИЋ Милосав — 102
ЏАКОВИЋ Тришко — 65, 79

Ш

ШАНСПЕРГЕР Иоганн — 344
ШАНТИЋ Алекса — 380
ШАПОВ А. П. — 423
ШАУЛИЋ Милош — 210
ШАФАРИК Павел Јозеф — 7, 169
ШАХМАТОВ А. А. — 431
ШВАРЦ Е. — 415
ШВАРЦЕНБЕРГ, књаз — 172
ШЕВИЋ Милан — 54, 57
ШЕНОА Аугуст — 54, 57
ШЕРОВИЋ Тошо — 154
ШЕСТИЋ Јово — 101
ШЕФФЕР Петер — 343
ШИЛЕР Фридрих — 264
ШИНДОЛИЋ Токо — 95, 96
ШИЦГАЛ А. Г. — 336
ШИШИЋ — 211
ШКЕРОВИЋ Никола — 106
ШКУЉЕВИЋ — 19
ШЛЕЗИНГЕР Јосиф — 24
ШМАУС Алојз — 254, 255, 260, 261,
266, 267
ШОВАЈИЋ Максим — 49, 243, 260,
262, 271
ШОВАЈИЋ Сима — 100
ШОВОТА Херцеговац — 96
ШОГО — 91
ШОСТАКОВИЧ Болеслав — 431
ШОЋ Перо — 46, 50, 55, 215, 244, 245,
408, 432, 442—443
ШПАДИЈЕР Буро — 209
ШПАДИЈЕР Јоко — 156
ШФЕЈДЕР Егор — 302, 303
ШТИЉАНОВИЋ Богета — 173
ШТРОСМАЈЕР Јосип Јурај — 149,
150, 168
ШЋЕПАН Мали — 71, 158, 163
ŠULA Bogoslav — 8
ШУЉЦ Антон — 8, 12, 16
ШУШИЛОВИЋ Марко — 60
ШУТО Роганов — 96
ŠUFLAY M. — 56
ШЧАПАУ П. В. — 344
ШЧУКИН П. I. — 344

Ј

ЈАНКОВИ Б. С. — 304, 334

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE

ĐURĐE
CRNOGORSKI

РЕГИСТАР РАЗРИЈЕШЕНИХ ШИФАРА И ПСЕУДОНИМА

- БАЈЗА Јосиф — 54
Сичи Јожеф (Szücsi József)
Баторич Корнел (Battorych
Kornel)
- БАРГУЛИЦА Милостислав — 73
мб
- БОШКОВИЋ Милорад — 368
М. Б.
- ВУКИЋЕВИЋ Милан — 245—249
W
- ВУКОВИЋ Чедо — 50
Ч. В.
- ВУКСАН Душан — 50, 56, 117—120,
125, 127—129, 131—142, 150, 152
—154, 156, 159—165, 168, 169, 172
—176
-ан
В
Д.
Д. В.
Д. В-н
Д. Д. В.
-н
- ВУЛЕТИЋ Саво — 197, 200, 202, 204,
206—209, 212, 213, 237
В. С. П.
С. В.
С. П. В.
С. П. Вул.
-т -h
... h
X
X - s
XAVERIUS
- ГРУЈИЋ Касим — 74
К.
- ДАНИЛОВИЋ Станко — 178
Д. Ст.
- ДРАГИЋЕВИЋ Ристо — 178, 179
Д. Р.
- БИЛАС Милован — 280
Николић Мило
- ЂОНОВИЋ Јанко — 250
Ђ. Ј.
- ЂУКИЋ Трифун — 75
Т. Ђ.
- ЕСИХ Иван — 57
I e
i e
- ЖИВОЈИНОВИЋ Велимир — 268
Massuka
- ЖИВОЈИНОВИЋ Јован — 215
Ж. Ј.
- ЗЛАТИЧАНИН Илија — 83, 88, 89,
95, 99, 103
З.
И. З.
Подгоричанин
Подгорички чича Илија
- ZUCSARI, Anne Radius — 208
Neera P.
- ИВАНИШЕВИЋ Јован — 34
Момчило
- ИЛИЈИЋ Драгутин Ј. — 192
Цензор
- ИЛИЈИЋ Стјепко — 180
И. Стј.
- ЈОВИЋЕВИЋ Милан — 50, 51
Ј. Мн.
- КЛЕМЕНС Самуел — 285
Марк Твен
- ЛАЛЕВИЋ Миодраг — 288
Л. М.
- ЛАТКОВИЋ Видо — 180
Л. В.
- МАНОЈЛОВИЋ Коста — 35
К. М.
- МАРКОВИЋ Штедимлија Савић —
102
Горски
- МАРТИНОВИЋ Душан — 6, 289, 404
Д.
Д. Ј. М.

- МАРТИНОВИЋ Милутин — 102
М.
- МАТОШ Антун Густав — 216
Нор - Frag
- МЕДЕНИЦА Радосав — 57, 264
Р. М.
- МАНСУР Абдулкасим — 278
Фирдуси
- МИЈУШКОВИЋ Мирко — 232, 234--
237
М.
М. М.
М. М-ић
М-ић
М-ћ
Marius
Мир
Мир М-ић
- МИЛИЧИНОВИЋ Андрија — 216
-ви
- МИЉАНИЋ Петар — 42, 51
Др. Миљ.
Миљ.
- НЕМИРОВСКИ Евгеније Љвович —
294, 300, 301, 309, 322, 329, 332, 342
Е. Љвов
Е. Н.
Книговед
Н. Миرونскиј
Н. Паномиренко
Н. Соколовскиј
- НОВАК Виктор — 113, 181, 182
Н. В.
- ОРАХОВАЦ Томо — 64, 67, 68
Т. П. О.
Т. П. О. Куч
- ПЕЈОВИЋ Роксанда — 35
Р. Пеј.
- ПЕТРОВИЋ Радован — 36
Р. П.
- ПОПОВИЋ Павле — 182, 251
П. П.
- ПОПОВИЋ Петар И. — 251
П. И. П.
- ПОПОВИЋ Радован — 239
Р. П. — 239
- ПРОДАНОВИЋ Јаша — 239
Ј. П.
- РАНКОВИЋ Живан — 442
Р.
- РАДУЛОВИЋ Константин — 95—97,
141, 159
Сула Радов
- РОВИНСКИ Павле — 415—421
А. О-ский
П. Р.
Р.
Р. Ц.
Р-ц
Х
- САМАРЦИЋ Радован — 183
С. Р.
- СТОЈАНОВИЋ Петар — 395—398
П. С.
П. Ст.
Перо Стојановић
- ТАТАР Нико — 416
Н. Т.
- ТЕОДОРИДЕС Клеантес — 17, 19, 22
Др. К. Т.
К...с
Т.
- ТОЛИНГЕР Роберт — 28, 32, 33
Мирослав
Младен
- ШОЋ Перо — 432—434, 436, 438—442
В.
Др. П. Ш.
И.
Ј. М.
Н.
П.
П. Ш.
Р.
Р. Choch
Р. С.
С.
Ц.
Ш.
- ХЕНШКЕ Алфред — 273
Клабуџ
- ШУКОВИЋ Радивоје — 79
Р. Ш.

РЕГИСТАР НЕРАЗРИЈЕШЕНИХ ШИФАРА И ПСЕУДОНИМА

А — 214	М. — 57
А. К. — 177	М. М. — 75
А. Ш. — 247	М. Т. — 216
Б. П. — 142	М. Ч. — 69
В. — 250	М-ћ, П. — 35
В. Г. — 74	П. Б. — 142
В. Т. — 214	П. П-ћ — 442
Г. Б. — 376	П. Ст. — 217
Д. — 237	Р. М. — 78, 217
Д. Ч. — 102	С. С. — 217
Ђ. М. П. — 102	С. Ђ. — 290
Е. Н. М. — 209	ТРИКОЛОР — 79
Ж. Ј. Р. — 214	ЦРНОГОРАЦ — 210
-ић — 142	Ш. М. — 58
Ј. Д. — 142	Х — 79, 104, 183
Ј. И. — 75	Х. З. — 218
КОМСКИ — 75	Х. У. — 184
КРОНИКУС — 238	У. — 121
ЛИЈЕШ од Пипера — 19	
ЛИТЛ — Вој — 381	

РЕГИСТАР ПЕРИОДИКЕ

А

Аграрна мисао (Београд) — 197, 207
 Адвокатура (Београд) — 394, 402—404
 Алманах-шематизам Зетске бановине (Сарајево) — 108, 122, 249
 Альманах библиофила (Москва) — 323, 325, 327, 329, 332, 354, 365
 Альманах книгољуба (Москва) — 328
 Американски Србобран (Питсбург) — 62, 64, 70, 74, 442
 Annales de l'Institute International de Sociologie (Paris) — 435
 Анали Гази Хусрев-бегове библиотеке (Сарајево) — 370, 379
 Анали Правног факултета у Београду (Београд) — 394, 400, 401
 Анали Филолошког факултета (Београд) — 376
 Археолошко-историјски часопис (Загреб) — 137
 Архиви Украјни (Кијв) — 350

Б

Балкан (Београд) — 62, 64, 70, 71, 100, 216
 Балканские иследования (Москва) — 430
 Balcanica (Београд) — 394, 401, 403, 404, 430
 Банкарство (Београд) — 197, 199, 205, 232, 233, 234
 Беларускі універсецет (Мінск) — 364
 Београдска недеља (Београд) — 441
 Београдске новине (Београд) — 232
 Бехар (Сарајево) — 384
 Библиографски вјесник (Цетиње) — 57, 79, 180, 181, 286, 289, 291, 341—343, 346, 365, 367, 370, 374, 377, 378, 380, 381, 387, 391, 404, 446
 Библиотекар (Београд) — 180, 291, 315, 325, 351, 356, 374
 Библиотекарство (Сарајево) — 370, 374—380, 382—387

Библиотекарь (Москва) — 306, 335—337
 Biblioteku darbas (Vilnius) — 335, 362—365, 367
 Билтен СИЗ-а за научне дјелатности СР Црне Горе (Титоград) — 403
 Благовест (С. Петербургъ) — 417
 Бока (Херцег-Нови) — 381, 394, 401, 402
 The Book Collector (London) — 354, 360
 Борба (Београд) — 286, 386, 390, 395—398, 443
 Босанска вила (Сарајево) — 26, 36, 68, 83, 94, 188, 190, 197, 201, 204, 210, 212, 216, 377, 379, 386
 Браник (Нови Сад) — 217
 Бранково коло (Сремски Карловци) — 36, 192, 197, 200, 201, 204, 208—210, 217, 218
 Budapesti Szemle (Будимпешта) — 54, 58
 Буктиња (Београд) — 243, 245
 Bulletin de l'Academie des lettres (Београд) — 109, 131
 Бюллетень техникоэкономической информации (Москва) — 302—305

В

В мире книг (Москва) — 313—332, 323, 326, 341, 342, 348—350, 354, 357—364
 Воспитање и образовање (Титоград) — 76, 178, 443, 445
 Венац (Београд) — 109, 119, 120, 137, 254, 258, 259, 260, 268, 270, 285
 Вестник Академии наук СССР (Москва) — 322, 323
 Вестник Европы (Москва) — 412, 413, 422, 423, б. м.
 Вестник Европы (С. Петербургъ) — 411
 Вестник Српске цркве (Београд) — 196, 204

Весник Православне цркве (Београд) — 436—442
 Вестник высшей школы (Москва) — 346
 Вечерња Москва (Москва) — 291, 300, 304, 350, 353, 354
 Вечерња пошта (Сарајево) — 197, 211
 Вечерње новости (Београд) — 215
 Византијски временник — 419
 Vjesnik (Zagreb) — 368, 433
 Вјесник за археологију и историју далматинску (Сплит) — 182
 Воља (Београд) — 109, 120
 Вопросы истории (Москва) — 312, 314, 317, 337—340, 367
 Вопросы истории естествознания и техники (Москва) — 338
 Вопросы историографии и источниковедения (Казань) — 409
 Вопросы архивоведения (Москва) — 309
 La voce del popolo — 390, 395
 Време (Београд) — 46, 79, 52
 Всемирная иллюстраций (С. Петербургъ) — 423
 Вячэрні Мінск (Мінск) — 360
 Die Welt der Slaven — 264
 Wiedza i zycie (Warszawa) — 346

Г

Гајрет (Сарајево) — 384
 Gjedankenschrift für Alois Schmaus (München) — 254, 266
 Глас — 390, 395
 Глас САНУ (Београд) — 76, 287
 Глас Црногорца (Цетиње) — 13, 15, 17—24, 26—28, 33, 34, 63, 66, 185, 188, 190, 197, 201, 203, 204, 210, 213, 215, 222, 227, 237, 238, 415—419
 Гласник архива и Друштва архивских радника БиХ (Сарајево) — 370
 Гласник Географског друштва (Београд) — 141
 Гласник друштва српске словесности (Београд) — 168
 Гласник Земалског музеја у Сарајевоу (Сарајево) — 377
 Гласник Земалског савеза задруга за пољопривредни кредит у Београду (Београд) — 64
 Гласник Етнографског института САНУ (Београд) — 254, 266, 284
 Гласник Етнографског музеја на Цетињу (Цетиње) — 103, 254, 265, 280
 Гласник Етнографског музеја у Београду (Београд) — 109, 115, 116, 120—123, 140, 261, 281—283
 Гласник Историјског друштва у Новом Саду (Нови Сад) — 57, 58
 Гласник Југословенског професорског друштва (Београд) — 74, 109, 126, 183, 243, 249, 254, 258, 259, 265, 281, 287, 290

Гласник Народног универзитета Боске Которске (Котор) — 109, 126
 Гласник Одјелења друштвених наука ЦАНУ (Титоград) — 394, 401, 403, 426
 Гласник српске православне цркве (Београд) — 379, 441
 Гласник Цетињских музеја (Цетиње) — 46, 51, 237, 394, 399—402
 Годишњак Архива Косова (Приштина) — 238
 Годишњак Друштва историчара Босне и Херцеговине (Сарајево) — 370, 373, 382, 383
 Годишњак Историјског архива (Шабац) — 24, 33, 35
 Годишњак Цетињске гимназије (Цетиње) — 220, 230, 235, 237, 238, 250, 288
 Годишњази Николе Чупића (Београд) — 140
 Годишњи извјештај Више женске школе (Шабац) — 33
 Годишњак међуопштинског историјског архива (Шабац) — 35
 Годишњи извјештај Српске краљевске гимназије (Шабац) — 36, 38, 39
 Годишњи извјештај Шабачке гимназије (Шабац) — 33, 38, 39
 Годишњица Николе Чупића (Београд) — 117, 130, 131, 137, 139, 140, 275
 Голос — 410, 411
 Голос Радзімы (Мінск) — 360, 361
 Голуб (Сомбор) — 83, 93
 Грађа за повијест књижевности Хрватске (Загреб) — 109, 117, 130
 Грлица (Цетиње) — 150
 Гудало (Велика Кикинда) — 10, 28, 32—37

Д

Dalibor (Praha) — 34
 Дан (Цетиње) — 26, 39, 106, 108, 118, 119, 134
 Дело (Београд) — 200, 201, 215, 218, 251
 Deutsche Literaturzeitung (Berlin) — 352
 Дневни лист (Београд) — 63, 67, 78, 210, 232
 Добар пастир (Сарајево) — 370, 375, 386
 Дом и школа (Београд) — 262, 263
 Домаћи лист (Цетиње) — 441
 Домовина (Београд) — 63, 64, 67, 442
 Древная и новая Россия (С. Петербургъ) — 413
 Друг читача (Кив) — 351

Е

Економска политика (Загреб) — 197,

Эпоха (Цетиње) — 197, 206, 243, 248, 249
Etudes balkaniques (Софија) — 330
L'economiste slave — 433
L'Europe orientale — 58
Exlibris — Almanach (Berlin) — 329
L'exportateur Belge — 433

Ж

Жена (Загреб) — 370, 379
Жена данас (Београд) — 372, 378
Живот и здравље (Сарајево) — 370, 378
Живот и рад (Београд) — 63, 69, 109, 117, 120—124, 148, 183, 235, 244, 251, 254, 260, 261, 270, 272, 275, 288
Живая старина (С. Петербургъ) — 417, 419, 424
Жовтень (Львів) — 353, 362
Журнал Министарства народног просвещения (С. Петербургъ) — 414, 421, 424
Журнал научной и прикладной фотографии и кинематографии (Москва) — 347
Журнал плиграфиств ГДР — 318
Журнал советских полиграфистов — 304
Журналист (Москва) — 317, 353
Журналь гражданского и уголовного права (С. Петербургъ) — 413

З

Завичај, календар — 441
Задружна нива (Београд) — 63, 69
Законитост (Београд) — 215
Занатлијски савез (Београд) — 215
Записи (Цетиње) — 42, 48, 50, 54, 56, 57, 74, 85, 102, 105, 107—110, 114—117, 119—133, 135—145, 148—166, 168—170, 172—183, 197, 206, 207, 211, 243—251, 253, 254, 258—260, 267—273, 286, 287, 402
Записы Беларускаго Института науки і мастацтва (Мюнхен) — 348, 352
Застава (Нови Сад) — 11, 28, 32, 35, 63, 68, 232, 236
Захумље (Никшић) — 441
Збоник за историју Јужне Србије и суседних области — 109, 117, 154, 179
Зборник за народни живот и обичаје Јужних Славена (Загреб) — 190, 394, 402
Зборник Матице српске за књижевност и језик (Нови Сад) — 254, 267, 370, 387
Зборник Правног факултета у Загребу (Загреб) — 394, 400, 401
Зборник Професорског друштва (Београд) — 254, 260
Зборник радова научног скупа, Одјел за истраживање друштвених наука ЦАНУ (Титоград) — 403

Зборник радова Правног факултета у Титограду (Титоград) — 401, 404, 405
Зборник у част Богдана Поповића (Београд) — 109
Zeitschrift für Balkanologie — 254, 265
Zeitschrift für Buchkunst und Bibliophilie (Berlin) — 322, 323, 328, 330
Zeitschrift für Slawistik (Berlin) — 356
Землеведение (Москва) — 422
Zentralblatt für Bibliothekswesen (Berlin) — 317, 332, 335, 351, 352, 354
Зета, календар (Подгорица) — 83, 182—184, 199, 201
Зета (Подгорица) — 62, 64, 69, 71, 73, 75, 83, 86—91, 94—103, 107, 113, 140, 197, 201, 206—208, 211—214, 216, 217, 370, 371, 378, 424, 435, 441
Зетски гласник Цетиње) — 51, 62, 64, 69—71, 73, 79, 83, 90, 95, 100, 101, 108, 116, 123—125, 127, 128, 132, 133, 145—149, 151, 155, 161, 166—168, 170, 171, 174, 175, 177, 183
Zov sa Jadrana (Сплит) — 64, 71, 78
Зора (Беч — Праг) — 216
Зора (Мостар) — 377, 383
Знание — сила (Москва) — 301, 303—305, 347

И

Идеје (Београд) — 254, 260, 276
Известия (Москва) — 349, 352
Известия Министарства иностранных дел (С. Петербургъ) — 421
Известия Отделения русского языка и словесности императорской Академии наук (С. Петербургъ) — 420—422
Известия Русского географического общества (С. Петербургъ) — 416, 424, 429
Известия Сибирского отделения Русского географического общества (Иркутск) — 412, 413, 430
Известия славянского благотворительного общества (С. Петербургъ) — 415, 416, 421, 422, 428
Извјештај за школску... (Цетиње) — 33
Издательское дел. Книговедение. Научно-информационный сборник (Москва) — 316—321, 335, 350
Изобретатель и рационализатор (Москва) — 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313
Изобретательство в СССР (Москва) — 307
Илюстрована политика (Београд) — 440
Инвалидски лист (Београд) — 439
Индустриска одбрана (Београд) — 197, 207
Информационный бюллетень — 339
Информационное общество (Москва) — 310, 313

Историјски записи (Титоград) — 50,
105, 110, 114, 178, 180—182, 237, 250,
251, 253, 254, 267, 286, 287, 289, 290,
367, 370, 373, 374, 379, 394, 399—402
Историјски часопис (Београд) — 182
Исторический архив (Москва) — 309
Исторический вестник (С. Петер-
бургъ) — 420, 426, 429, 430, 432
Истрический журнал (Москва) — 346
История СССР (Москва) — 349

Ј

Јавор (Нови Сад) — 19, 34, 63, 66
Јадранска стража (Сплит) — 109, 127
Јадрански дневник (Сплит) — 56, 58,
278
Јадранski zbornik (Ријека) — 350
Јединство — 389, 390, 395
Le Journal des Balkans (Bucarest) —
432, 433
The Journal of Byelorussian Studies
(London) — 361
Југоисток (Загреб) — 254
Југославија (Београд) — 109, 126
Југословенска држава (Antofagosta,
Valparaiso) — 73
Југословенска пошта (Сарајево) — 232
Југословенска ревија за криминоло-
гију и кривично право (Београд) —
394, 400—402
Југословенска стручна штампа (Бе-
оград) — 62, 63, 71, 72, 282
Југословенски дневник (Загреб) — 56
Југословенски историјски часопис
(Београд) — 79, 113, 178, 181, 239,
370, 373, 374
Југословенски лист (Сарајево) — 232,
235, 377, 380
Југословенски расвит (Београд — У-
жице) — 243, 247
Југословенско јединство (Бјут —
Монтана) — 188
Јужни преглед (Скопје) — 250, 273
Јужњак (Цетиње) — 108, 119, 243
Јутарњи лист (Н Сад) — 232, 234, 236

К

Казанские губеднские ведомости
(Казань) — 426
Караџић (Алексинац) — 197, 204
Кућа (Ниш, Београд) — 83, 94
Књига (Софија) — 352
Књига исследования и материалу
(Москва) — 313, 315, 317, 323—325,
327—329, 331, 335, 336, 339—342, 345,
349, 351, 353, 355, 357—359, 361, 362,
365, 367, 368
Књижки недели (С. Петербургъ) —
418
Књижная торговля (Москва) — 314, 315,
317—321, 325, 331

Књижное обозрение (Москва) — 315
—317, 322—324, 327, 329—335, 337,
339, 341, 344, 352, 353, 355—358, 360
—363, 366
Книговедение (Вильнес) — 330
Книгораспространение (Софија) — 314
Knugotyra (Vilnius) — 343
Књижевне новине (Београд) — 102,
287, 442
Књижевни лист (Цетиње) — 188, 189,
192, 200, 202—204, 203, 209, 212, 213,
222, 232—237
Књижевни север (Суботица) — 109,
143, 243, 247
Књижевник (Загреб) — 140, 251
Коло (Београд) — 39, 235
Комунист (Москва) — 348
Корнелије (Београд) — 10
Културно-просветительная работа
(Москва) — 346

Л

Leка (Скадар) — 275
Лекар (Београд) — 52
Лесная новь (Москва) — 358
Лесная промышленность (Москва) —
335, 347
Летопис Матице спске (Нови Сад) —
35, 55, 57, 109, 121, 130, 132, 141, 149,
160, 183, 197, 215, 218, 235, 254, 265,
288, 289
Libraire Ernest Leroux (Paris) — 116
Library (London) — 365
Литературное производство (Москва) —
305
Литература и жизнь (Москва) — 347
Литература и мастацтво (Минск) — 367
Литературная газета (Москва) — 301,
302, 315, 357
Литературная Россия (Москва) — 337,
364
Литературное обозрение (Москва) —
364, 367
Ловћенски одјек (Цетиње) — 83, 90,
102, 107, 108, 110, 115, 118, 134, 135,
142, 149, 183, 243, 248
Луча (Цетиње) — 22, 23, 83, 92, 93,
94, 183, 189, 191—193, 222, 443
Львівськимашивець (Львів) — 355

Љ

Љубљански звон (Љубљана) — 218

М

Magyar Szemle (Budapest) — 57
Magyarszag (Budapest) — 57
Мађарска спољна политика (Будим-
пешта) — 54
Мали журнал (Београд) — 63, 68
Marginalien. Zeitschrift für Buchkunst
und Bibliophilie (Beerlin) — 351
Мастацтва Беларусіі (Минск) — 338,
339, 342

Медицина (Загреб) — 59
 Миролуб (Суботица) — 269
 Мисао (Београд) — 52, 58, 74, 184, 254,
 258—260, 268, 270, 272, 273, 378, 435
 Млада Зета (Подгорица) — 197, 201
 Молодая гвардия (Москва) — 307
 La Monde industriel, commercial et
 agricole (Paris) — 433
 Le Moniteur des Consultats — 433—435
 Монополски гласник (Београд) — 64,
 65, 70, 71, 201, 435, 441, 442
 Morgenblatt — 58
 Московская Правда (Москва) — 352,
 354, 356
 Московские новости (Москва) — 362
 Московский комсомолец (Москва) —
 304
 Мост (Мостар) — 370, 379
 Мостови (Пљевља) — 370, 372, 379, 384
 Музички гласник (Београд) — 8, 34

Н

Нада (Сарајево) — 377, 386
 Народ (Београд) — 232
 Народ (Сарајево) — 197, 204, 205, 232,
 234, 239, 377
 Народа култура (София) — 351
 Народна одбрана (Београд) — 243, 250
 Народна просвета (Београд) — 254,
 260, 286
 Народна ријеч (Цетиње) — 62, 73—76,
 78, 79, 197, 210, 217, 238
 Народна старина (Загреб) — 135
 Народна стража (Загреб) — 109
 Народна странка — 121
 Народна узданица (Сарајево) — 384
 Народна умјетност (Загреб) — 287
 Народни вал (Загреб) — 236
 Народни лист (Загреб) — 232, 435
 Народни лист (Задар) — 63
 Narodní list (Праг) — 142
 Народни лист (Цетиње) — 62, 64, 72,
 79
 Народни одјек (Београд) — 63, 67
 Народни службеник (Београд) — 223
 Народные листы — 409
 Народно стваралаштво — Folklor (Бе-
 оград) — 254, 264, 266, 283, 284, 286,
 287, 289
 Настава и васпитање (Београд) — 370,
 372, 382
 Настаўніцкая газета (Мінск) — 345,
 364
 Наука в С СР (Москва) — 336
 Наука и жизнь (Москва) — 309, 310,
 348
 Наука и религија (Москва) — 352
 Наука и техника (Београд) — 426
 Научно-техническај информација
 (Москва) — 320
 Наш весник (Загреб) — 437
 Наш језик (Београд) — 243, 247, 249,
 250, 277, 279, 435

Наша жена (Титоград) — 394, 399
 Наша законитост (Загреб) — 404
 Наша школа (Сарајево) — 370, 372,
 379, 384, 387
 Наша жена (Титоград) — 394, 399
 Невен (Загреб) — 129
 Наше доба (Јови Сад) — 63, 67
 Невесиње (Никшић) — 83, 87, 100
 Недела (С Петербург) — 411—413,
 419
 Недељне илустрације (Београд) — 75
 Неман (Минск) — 359, 363, 368
 Нива (Москва) — 236, 314
 Никшићке новине (Никшић) — 444
 НИН (Београд) — 288
 Нова Зета (Цетиње) — 28, 33, 42, 51,
 83, 91, 417
 Нова Европа (Загреб) — 109, 119, 197,
 199, 205, 243, 248, 377
 Нова епоха (Београд) — 435
 Нови бехар (Сарајево) — 83, 90
 Нови источник (Сарајево) — 177, 179
 Ново време (Земун) — 264
 Ново доба (Цетиње) — 234
 Новое время (С. Петербург) — 414,
 423
 Новости (Загреб) — 180
 Новости технической литературы
 (Москва) — 348
 Новые книги (Москва) — 347, 348
 Новый мир (Москва) — 304—308, 310,
 327, 346, 347, 349
 Новый путь (Вокситогорск) — 363

О

Obzor (Загреб) — 57, 58, 74, 180, 197,
 205, 232, 430
 Обилежја (Приштина) — 394, 400
 Общее машиностроение (Москва) —
 310, 311
 Овдје (Титоград) — 35, 49, 50, 102, 178,
 394, 399, 400, 404, 431
 Огледи (Титоград) — 370, 387
 Одјек (Београд) — 63, 68, 232
 Одјек (Сарајево) — 370, 387
 Огонек (Москва) — 301—303, 349
 Оногшт (Никшић) — 83, 88, 89, 99,
 103, 189
 Орао (Велика Кикинда) — 35
 Ослобођење (Сарајево) — 370, 372
 Osservatore Triestino — 168
 Отаџбина (Београд) — 48, 51
 Отечествен фронт (София) — 351
 Отечественные записки (С. Петерс-
 бург) — 413
 Отчет о действиях Сибирского отде-
 ления Русского географического
 общества за 1872 год. (Иркутск) —
 412, 427, 432
 Очерки (С. Петербург) — 409, 410

II

Павлодарская правда (Павлодар) — 347
 The Papers of the Bibliographical Society of America — 349, 352
 Патентна литература за питања полиграфске производње (Москва) — 292
 Пастир (Цетиње) — 108, 128, 370, 381
 Педагошка стварност (Нови Сад) — 372, 370, 382
 Педагошки рад (Загреб) — 370, 384
 Пензионерски гласник (Београд) — 437, 439, 441
 Il pensiero di San-Remo (San Remo) — 443
 Pergale (Vilnius) — 360
 Пијемонт (Београд) — 63, 73
 Пљевальске новине (Пљевља) — 288
 Побједа (Титоград) — 43, 49, 51, 52, 57, 103, 197, 239, 267, 287, 288, 368, 370, 380, 390, 394, 401—404, 422, 428, 435—439, 442, 444, 445
 Поглед (Подгорица) — 83, 90, 95
 Подринске новине (Шабац) — 36
 Полиграфска (Москва) — 299, 300, 312 —320; 324, 342—345, 347—349, 351, 365, 366
 Позориште (Тузла) — 379, 370, 386
 Полиграфска за рубезом (Москва) — 307
 Полиграфическое производство (Москва) — 292, 301—311, 346, 348
 Политика (Београд) — 50, 62, 63, 69, 75, 79, 109, 121, 129, 130, 140, 162, 183, 193, 197, 206, 232, 234—236, 239, 254, 275, 278, 279, 282, 288, 366, 440
 Политика експрес (Београд) — 290, 366
 Poliügrafist (Tallinn) — 313
 Посестрима (Панчево, В. Кикинда) — 11, 28, 33
 Порека служба (Београд) — 63, 68
 Правда (Београд) — 59—62, 64, 69, 72, 74, 76—78, 140, 178, 190, 197, 213—215, 218, 254, 259, 262, 263
 Правда (Москва) — 353, 357
 Правни зборник (Подгорица) — 108, 125, 133, 141, 151, 162, 197, 206, 207, 390, 391, 392, 394, 399, 402—404
 Православна мисао (Београд) — 439, 441
 Prasa księgarska (Warszawa) — 301
 Праће Wrocławskiego towarzystwa naukowego — 356
 Преглед (Сарајево) — 76, 232, 237, 243, 247, 251, 370, 373—378, 380, 383, 384
 Преглед (Цетиње) — 108, 122
 Преглед цркве Епархије Нишке (Ниш) — 370, 371
 Препорођај (Подгорица) — 83, 94
 Przegląd Tugodniowy — 186

Прилози за историју физичке културе у БиХ (Сарајево) — 370, 385, 386
 Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор (Београд) — 109, 114 —116, 119, 122, 124, 126, 128, 130, 132, 139, 141, 162, 172, 175, 182, 243, 244, 247, 251, 254, 264, 266, 287, 289
 Прилози Института за историју — 373
 Прилози проучавању народне поезије (Београд) — 130, 141, 254, 255, 260 —263, 273—283, 286, 288, 289
 Приуральская правда — 362
 Пропис (Београд) — 243, 245
 Пролетер (Београд) — 384
 Проналазач и рационализатор (Москва) — 292
 Просвета (Крагујевац) — 234
 Просвјета (Сарајево) — 254, 261, 445
 Просветни гласник (Загреб) — 74
 Проветни преглед (Београд) — 370, 372, 374, 387
 Просвјета (Загреб) — 181
 Просвјета (Сарајево) — 254, 378
 Просвјета (Цетиње) — 13, 22, 24, 33, 38, 83, 91, 92, 100, 186, 188—192, 197, 202, 203, 208, 216, 217, 236, 239, 419
 Просвјетни лист (Сарајево) — 370, 371, 373, 378, 379
 Просвјетни рад (Титоград) — 36, 203, 243, 249, 250, 287, 405, 436, 438, 443, 444
 Путеви (Загреб) — 290
 Philobiblion (Беч) — 181

P

Радио Београд (Београд) — 254, 259
 Радњанска Волињ (Луцк) — 347
 Радњанский студент (Львів) — 355
 Развитак (Београд) — 261
 Развршје (Никшић) — 250
 Распространение печати (Москва) — 364
 Ратник (Београд) — 232, 235
 A Review of Current Soviet Books on Russian History (Cambridge) — 354
 Ревизија за филозофију и психологију (Загреб) — 136
 Revue d'histoire diplomatique — 233, 237
 La Revue Diplomatique — 433—435
 La Revue internationale de Sociologie — 434
 Revue roumaine d'histoire (Bucuresti) — 352
 Република (Београд) — 254, 264, 436, 437
 Речь (С. Петербургъ) — 422, 427
 Ријеч (Загреб) — 109, 120, 124
 Россия и Юго Восточная Европа (Кишинев) — 430

- Roczniki biblioteczne (Warszawa) — 354, 357, 365
 Русская беседа (С. Петербургъ) — 419
 Русская литература (Ленинград) — 364, 429
 Русская мысль (Москва) — 414, 415, 432
 Русская речь (Москва) — 336, 337, 340, 341
 Русские ведомости (Москва) — 426
 Русский вестник Москва — 409
 Русский курьер (Москва) — 414
- С
- Савременик (Београд) — 216
 Садашњост (В. Кикинда) — 10, 12, 36, 38
 Самоуправа (Београд) — 78, 197, 210, 215, 216
 Санкт Петербургские ведомости (С. Петербургъ) — 410—413
 Саратовский листок — 427
 Сборник информационных материалов по полиграфическому машиностроению (Москва) — 308
 Сборник материалов по научнотехнической информации (Москва) — 306, 307
 Сборник Отделения русского языка и словесности имп. Академии наук (С. Петербургъ) — 421, 426
 Свет (Београд) — 394, 399
 Svet socialisma (Praha) — 355
 Светлост (Београд) — 232
 Светосавље (Београд) — 371, 370
 Седма Сила (Београд) — 438
 Семья и школа (Москва) — 336
 Србски народни лист (Будимпешта) — 169
 Сибирская жизнь — 428
 Сисачки глас (Сисак) — 232, 235
 Slavische rundschaу — 138
 Slavia orientalis (Warszawa) — 351
 Slavijan (Celovac) — 62, 63, 67
 Славянские литературные связи (Ленинград) — 421, 427
 Славянский и балканский фольклор (Москва) — 429
 Славянское благотворительное общество (С. Петербургъ) — 419
 Славянское обозрение (С. Петербургъ) — 419
 Слобода (Ниш) — 63, 67
 Слобода (САД) — 188
 Слободна мисао (Никшић) — 51, 63, 69, 70, 73—79, 83, 89, 94, 95, 100, 101, 103, 104, 108, 120, 126, 178, 182, 183, 189, 190, 192, 197, 206—208, 211—215, 217, 218, 234, 238, 239, 243, 248, 250, 254, 280 s
 Slovenac (Целовац) — 63, 64, 67
 Словенски југ (Београд) — 63, 68, 217
- Словенское обозрение (С. Петербургъ) — 417, 418
 Словинац (Дубровник) — 63, 66
 Slovo (Zagreb) — 360
 Службени лист Министарства просвете Србије (Београд) — 27
 Службени лист Српске православне цркве (Београд) — 370, 375
 Советска етнографија (Москва) — 287
 Советская библиография (Москва) — 330, 335—337, 340, 341, 359, 361, 365
 Советская книжная торговля (Москва) — 305—308, 346, 350
 Советская культура (Москва) — 304, 313, 323, 327, 337, 356
 Советская Латвия (Рига) — 317
 Советская Литва (Вильнюс) — 335, 353, 358
 Советская педагогика (Москва) — 339, 341, 425
 Советские архивы (Москва) — 326
 Советский полиграфист — 313
 Советское библиотечное дело (Москва) — 322, 330, 331
 Советское фото (Москва) — 306, 307, 348
 Советское славяноведение (Москва) — 314, 316, 318, 320—323, 326, 331, 351, 361, 368, 370, 379, 423, 425, 427, 431
 Современный летопись Русского вестника (Москва) — 409
 Современное обозрение (С. Петербургъ) — 410
 Социалистический труд (Сампур) — 301
 Споменик СКА (Београд) — 109, 116, 141, 152, 168
 Спремност (Загреб) — 56
 Србобран (Загреб) — 197, 210
 Срђ (Дубровник) — 197, 209
 Срж — 216
 Српска ријеч (Нови Сад) — 63, 69, 102, 199, 205
 Српска застава (Београд) — 68, 76
 Српска ријеч (Сарајево) — 378
 Српске новине (Београд) — 168
 Српски книжевни гласник (Београд) — 109, 119, 121, 140, 197, 205, 214, 232, 235, 254, 260, 270, 271, 273, 276, 289, 377
 Српски книжевни гласник (Нови Сад) — 57, 121, 183, 184
 Српски народ (Београд) — 264, 290
 Српско цвијеће (Праг) — 201
 Српство (Нови Сад) — 197, 205
 Стахановец полиграфии (Ленинград)
 Сталинский печатник (Москва) — 300, 301, 346
 Старине Црне Горе (Цетиње) — 34
 Стахановец полиграфии (Ленинград) — 302

Стварање (Титоград) — 24, 35, 39, 52,
76, 113, 244, 247—250, 254, 265—267,
285, 370, 379, 386
Стварање (Цетиње) — 108, 133, 180—
182, 192, 243
Стражилово (Сремски Карловци) —
28, 32, 164
Страни преглед (Београд) — 254, 258,
259, 261
Studia o ksiazce (Wroclaw) — 354, 355,
357, 358, 360, 365
Shëjzat — 283

Т

Токови (Иванград) — 394, 399, 400
Трибуна — 215, 216, 238
Тридесет дана (Београд, Загреб) —
398
Труды Отдела древнорусской литера-
туры (Ленинград) — 339, 340

У

Ульяновская правда (Ульяновск) — 363
Универзитеска ријеч (Титоград) — 404
Unis Yugoslaves et la Confederation
Balkanique — 434
Уставност (Цетиње) — 232, 236
Учительская газета (Москва) — 324

Ф

Федоровские чтения (Москва) — 293
Филателия СССР (Москва) — 319—
322, 324
Финансије (Београд — Загреб — Љу-
бљана) — 197, 206
Die Flucht — 285
Фокус (Загреб) — 51
La France en Orient (Paris) — 433

Х

Hrvatska revija (Загреб) — 58, 178, 184
Hrvatska smotra (Загреб) — 58
Hrvatska straža (Загреб) — 57, 58
Хришћанска мисао (Београд) — 370,
371
Хришћанско дело (Скопље) — 370, 373
381, 382
Hudebni vychova (Praha) — 39

Ц

Цариградски гласник (Цариград) —
200
Цветные металлы (Москва) — 304
Цетињски вјесник (Цетиње) — 83, 99,
197, 210
Цетињски лист (Цетиње) — 35, 74,
181, 242, 243, 250, 251, 289
Цетињски одјек (Цетиње) — 83, 90,
243, 247
Corriere del Santo Pellegrino — 442
Црква — календар Српске правосла-
вне патријаршије (Београд) — 370,
371
Црна Гора (Цетиње) — 63, 68, 69, 197,
199, 210, 216, 217, 243, 249
Црногорац (Подгорица) — 108, 121,
197, 205
Црногорац (Цетиње) — 197, 206
Црногорка (Цетиње) — 415
Црногорски гласник (Београд) — 73
Црногорски радикал (Подгорица) —
197, 210, 211, 216

Ч

Чарджоуская правда (Чарджоу) — 347
Československo-jihoslovenská revue
(Prag) — 109, 122, 124
Что читать (Москва) — 307, 308, 346
Чувајте Југославију (Београд) — 232,
235

Ш

Шабачки гласник (Шабач) — 39
Шишићев зборник (Загреб) — 109,
114, 121
Школа данас (Мостар) — 370, 372
Школске новине (Загреб) — 370, 372,
378
Шумадија (Крагујевац) — 63, 67, 79

Э

Экономическая газета (Москва) — 314
Электричество (Москва) — 302—304

Ю

Юный техник (Москва) — 346
Юридический вестник (Москва — С.
Петерсбург) — 418

САДРЖАЈ

Уводна ријеч	5
Роберт Толингер (1859—1911)	7
Анто Гвозденовић (1854—1935)	41
Јосиф Бајза (1885—1938)	53
Томо П. Ораовац (1853—1939)	59
Илија Н. Златичанин (1860—1941)	81
Душан Д. Вуксан (1881—1944)	105
Лука Јововић (1865—1944)	185
Саво П. Вулетић (1871—1945)	195
Мирко Мијушковић (1875—1948)	219
Милан Вукићовић (1897—1964)	241
Радосав Меденица (1897—1987)	253
Евгеније Љвович Немировски (поводом 65. годишњице)	291
Јован Јовановић	369
Петар Стојановић	389
 Д о д а т а к	
П. А. Ровински	409
Перо Шоћ	432
Андрија Јовићевић	443
 Р е г и с т р и (саставила Божидарка Челебић)	
Регистар имена	447
Предметни именски регистар	458
Регистар неразријешених шифара и псеудонима	469
Регистар разријешених шифара и псеудонима	472
Регистар периодике	473

Од истог аутора:

БУДВАНСКА РИВИЈЕРА. Туристичко-географска монографија. — Цетиње: Обод, 1973; 278 стр.

ЦЕТИЊЕ — постанак, функције и туристичке могућности. — Цетиње: Обод, 1977; 376 стр.

ПРОСВЈЕТА 1889—1901. Библиографија. — Цетиње: Централна народна библиотека СР Црне Горе „Бурђе Црнојевић“ и Републички завод за унапређивање школства — Титоград; 1979; 339 стр.

ЦЕТИЊЕ — споменици архитектуре. — Цетиње: Обод, (1981); 167 стр. (Коаутор проф. арх. Урош Мартиновић).

ЦРНОГОРСКИ УЧБЕНИЦИ 1836—1981. Историјски преглед са библиографијом. — Титоград: Републички завод за унапређивање школства — ООУР Издавање уџбеника и уџбеничке литературе; 1982, 201 стр. (Коаутор Марко Марковић).

ЦЕТИЊЕ, прад-херој. — Пожаревац: Просвета 1983; 232 стр.

ПОРТРЕТИ (био-библиографски преглед). — Цетиње: Централна народна библиотека СР Црне Горе „Бурђе Црнојевић“, 1983; 361 стр.

ПОРТРЕТИ II, Цетиње, ЦНБ СР Црне Горе „Бурђе Црнојевић“. 1987; 347 стр.

ЈОВАН ПАВЛОВИЋ. Живот и дјело. — Нови Сад: Матица српска; Централна народна библиотека СР Црне Горе „Бурђе Црнојевић“ Цетиње; 274 стр. (Коаутор проф. др Радивоје Шуковић).

ЦРНОГОРСКА БИБЛИОГРАФИЈА 1494—1994. — Цетиње; ЦНБ „Бурђе Црнојевић“; 1989; 30 стр.